

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM
DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ BİLİM DALI

NEZİHE MERİÇ' İN HİKÂYE VE ROMANLARINDA
EĞİTİM DEĞERLERİ

Sinem TOKER BADEM

YÜKSEK LİSANS

TEZİ

Danışman

Dr. METİN OKTAY

Konya-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sinem Toker BADEM
	Numarası	108308041009
	Ana Bilim Dalı	Orta Öğretim Sosyal Alanlar
	Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	NEZİHE MERİÇ'İN HİKÂYE VE ROMANLARINDA EĞİTİM DEĞERLERİ

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

18/07/2019

Öğrencinin
Adı Soyadı İmzası

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin

Adı Soyadı	Sinem Toker BADEM
Numarası	108308041009
Ana Bilim Dalı	Ortaöğretim Sosyal Alanlar
Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Metin OKTAY
Tezin Adı	NEZİHE MERİÇ'İN HİKÂYE VE ROMANLARINDA EĞİTİM DEĞERLERİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan NEZİHE MERİÇ'İN HİKÂYE VE ROMANLARINDA EĞİTİM DEĞERLERİ başlıklı bu çalışma 21/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı Adı Soyadı

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Metin OKTAY

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Mehmet KIRBIYIK

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman UZKUÇ

ÖN SÖZ

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının önemli kadın yazarlarından olan Nezihe Meriç; hikâye, roman, anı, oyun, çocuk kitapları ve mektup türünde eser vermiş değerli bir sanatçımızdır. Gelişen teknolojinin getirilerinin yanında götürdüklerinin de bilinmesi eğitim değerlerine verilen önemi artırmıştır. Sosyal bir varlık olan toplumun temel taşı olan aileden başlayarak eğitim değerlerine verilen önem artmıştır.

Yapılan bu çalışma yoluyla oturmuş bir üslubun sahibi olan Meriç’ in şahsının, edebiyat anlayışının, hikâye ve romanlarındaki eğitim değerlerinin insanlara tanıtılması temel hedef olarak belirlenmiştir. Bu sebeple yazarın hikâye ve romanları incelenmiştir. Yazar, incelediğimiz eserlerinde eğitim değerlerinden olumlu örneklerin yanı sıra olumsuz örnekleri de işler. Yani toplum içinde, realist bir bakış açısıyla gözlemlediği kişiler, hayatımızın her anında karşımıza çıkacak özelliktedir. Meriç’ in hikâye ve romanlarında insanı saran ve kendine çeken bir akıcılık vardır. Eserlerindeki bu özellik yazarın samimi üslubundan ve derin gözlem yeteneğinden gelir.

Çalışma esas itibarı ile üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yazarın hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bilgiler, ikinci bölümde hikâye ve romanlarının özetleri, üçüncü bölümde yazarın hikâye ve romanlarında tespit edilen eğitim değerleri incelenerek bireysel ve toplumsal değerler başlıkları altında verildi. Başlıklar oluşturulurken Millî Eğitim Bakanlığı’nın “Değerler Eğitimi” kapsamında ele aldığı değerler (adalet, aile birliği, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, dinî değerler, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olma, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik) esas alınarak çeşitlemelere gidilmiştir.

Çalışmalarım süresince güvenleri ve karşılıksız sevgileriyle her an yanımda olan başta rahmetli babama, beni her zaman cesaretlendiren canım anneme ve ablama, onları aksatmama rağmen bunu sabırla karşılayan değerli eşime ve sakın bir ortamda çalışabilmem için müsaade eden sevgili kızım Öykü’ ye; yolculuğumun her aşamasında bilgisi ve tecrübesiyle yolumu aydınlatan, desteği ve emeğiyle yanımda olan, sadece akademik ortamla sınırlı kalmayıp insani ilişkileriyle de bana her zaman

örnek olan kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Metin OKTAY' a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

Cumhuriyet döneminin ilk kadın yazarlarından olan Nezihe Meriç hikâye, roman, anı, oyun, çocuk kitapları gibi çeşitli alanlarda eserler vermiştir. Eserlerinde gözlemlere sıkça başvurur. Yazar, çeşitli statülerden insanların hayatlarından kesitler sunarak okuyuculara, hayatı her yönüyle gösterir. Yalıda yaşayan zengin aileler de, gecekondu mahallesinde yaşayan fakir aileler de onun eserlerindedir. Eserlerinde özellikle Türk kadınlarının yaşam içindeki zorlu şartlarına ve onların mücadelecî duruşlarına, azimli oluşlarına yer vermiştir. Toplumun bakış açısı altında ezilen bekâr, dul, evli, zengin, fakir kadınların yaşamlarını anlatır. Okuyucular, eğitim değerlerinden yola çıkarak pek çok kazanıma ulaşabilirler. Bu bakımdan incelediğimiz eserler eğitim değerleri bakımından oldukça zengindir.

Bu çalışmamızda Nezihe Meriç' in hikâye ve romanlarındaki eğitim değerlerini ele almaya çalıştık. Çalışmamızın ilk bölümünde Nezihe Meriç' i sizlere tanıtmayı amaçladık. İkinci bölümde, çalışmamızın konusu olan hikâyelerin ve romanların özetlerini paylaştık. Son bölümde ise sanatçının romanlarında bulduğumuz eğitim değerlerini alfabetik olarak ele aldık. Çalışmamızın sonuç kısmında eserlerindeki eğitim değerlerini elden edilen bulgular ışığında değerlendirmeye çalıştık.

Konya, 2019

Sinem TOKER BADEM

SUMMARY

Nezihe Meriç, the first female author of The Republic Period, published many works including novels, stories and children's books. She frequently consults to societal observations in her works. She portrays every aspect of life in her books by including characters from different social status, from rich families living in palaces to families living in poverty in the suburbs. In particular, she depicts the tough conditions in which Turkish women live and how they courageously fight against these difficulties. For instance, she tells the stories of single, widow, married, rich and poor women who are suppressed by the society. Readers can reach many learning outcome based on educational values. In this respect, the works we have analyzed are rich in educational values.

This study analyzed the educational values in Meriç's novels and stories. The first part of the paper provides background information about Nezihe Meriç. It is followed by the summaries of the novels and stories included in this study. The last part details the analysis of the educational values in her selected work. The paper concludes with a discussion of the findings on educational values.

Konya, 2019

Sinem TOKER BADEM

KISALTMALAR VE SİMGELER

a.g.e : adı geçen eser

C. : cilt

s. : sayfa

S. : sayı

vb. : ve benzeri

vs. : vesaire

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
TEZ KABUL FORMU	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	v
KISALTMALAR VE SİMGELER	vii
İÇİNDEKİLER	viii
1. BÖLÜM	1
1.1. Nezihe Meriç'in Hayatı ve Sanat Anlayışı.....	1
1.1.1. Hayatı	1
1.1.2. Edebi Hayatı ve Sanat Anlayışı	3
1.1.3. Eserleri.....	5
1.1.3.1. Romanları.....	5
1.1.3.2. Hikâyeleri.....	5
1.1.3.3. Anı	6
1.1.3.4. Oyun.....	6
1.1.3.5. Çocuk Kitapları.....	6
1.1.3.6. Mektup	7
2. BÖLÜM	8
2.1. Nezihe Meriç'in Hikâyelerinin Özetleri.....	8
2.1.1. Toplu Öyküleri 1	8
2.1.1.1 Bozbulanık.....	8
2.1.1.2. Topal Koşma.....	17
2.1.1.3. Menekşeli Bilinç	23
2.1.2. Toplu Öyküleri 2	27
2.1.2.1. Dumanaltı.....	27
2.1.2.2. Bir Kara Derin Kuyu.....	37
2.1.2.2.1. Öykülerden Önce	37
2.1.3. Yandırma	48
2.1.3.1. Yandırma	48
2.1.3.2. Bir Yunus	49

2.1.3.3. Oya.....	50
2.1.3.4. Kadın Aşk Deniz.....	51
2.1.3.5. Çiçek Balı	52
2.1.3.6. Balıklar da Acı Çeker	53
2.1.3.7. Ünlemleri Kökertmek	53
2.1.4. Gül İçinde Bülbül Sesi Var.....	54
2.1.4.1. Yanmışım Dumanım Tüter	54
2.1.4.2. Kıpırtı Hanım	54
2.1.4.3. Benim Acım Acıların Beyidir	55
2.1.4.4. Öyle Yalnızız Ki Bu Panayırda / Sevgimiz Durmadan Bir Taşı Ovar	56
2.1.4.5. Yaşamak Denince	60
2.1.4.6. Fotoğraf.....	61
2.1.4.7. Diyorum Ki	61
2.1.4.8. Bizim Çaylar Bulanık Akar / Döner Döner Bendini Yıkar	62
2.1.4.9. Derinlerde, Çok Derinlerde İçini Kıyar Da İnsanın, Gene de Tam Bilinemez Olan	63
2.1.4.10. Kapılı Öykü - 1	64
2.1.4.11. Kapılı Öykü - 2	64
2.1.4.12. Kapılı Öykü - 3	64
2.1.4.13. Maşinga.....	65
2.1.4.14. Balkonlu Öykü -1.....	65
2.1.4.15. Anne, Baba, Küçük Kız	65
2.1.4.16. Bu Öyküyü Bir Şair Okusa da Adımı Koysa	66
2.1.4.17. O An Hep Vardır.....	66
2.1.4.18. Uğurlar Olsun Uğurlar Olsun / Hüzünlü Bulutlar Yoldaşın Olsun .	67
2.1.5. Çisenti.....	67
2.1.5.1. Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi'nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken	67
2.1.5.2. Ormanın İçinde Yeşil Gezer	68
2.1.5.3. Kimin Kimsesi Kim	69
2.1.5.4. Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 1	70

2.1.5.5. Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2	70
2.1.5.6. Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3	71
2.1.5.7. Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 4	72
2.1.5.8. Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstediğime Geline... Yaşam Öykümünden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak.....	72
2.1.5.9. Çisenti 1	73
2.1.5.10. Çisenti 2	73
2.1.5.11. Çisenti 3	73
2.1.5.12. Çisenti 4	74
2.1.5.13. Çisenti 5	74
2.1.5.14. Çisenti 6	75
2.1.5.15. Çisenti 7	75
2.1.5.16. Çisenti 8	75
2.1.5.17. Çisenti 9	76
2.1.5.18. Çisenti 10	76
2.1.5.19. Çisenti 11	77
2.2. NEZİHE MERİÇ'İN ROMANLARININ ÖZETLERİ.....	77
2.2.1. Korsan Çıkmazı	77
2.2.2. Alacacere	78
3. BÖLÜM - EĞİTİM VE DEĞER KAVRAMLARI	81
3.1. Değer Eğitiminin Önemi	81
4. BÖLÜM - NEZİHE MERİÇ'İN ROMANLARI VE HİKÂYELERİNDE TESPİT EDİLEN EĞİTİM DEĞERLERİ.....	84
4.1. Bireysel Değerler	84
4.1.1. Aile Sevgisi ve Ailenin Önemi	84
4.1.2. Anadili ve Diğer Dilleri Doğru Konuşmaya ve Yazmaya Verilen Önem	98
4.1.3. Aşırı Kıskançlıktan Kaçınmak	105
4.1.4. Cesaret ve Kahramanlık	107
4.1.5. Cömert Olmanın Önemi	108
4.1.6. Çalışkanlık	113
4.1.7. Doğaya Duyulan Saygı ve Sevgi	119

4.1.8. Dürüstlük ve Doğruluğun, Açık Sözlü Olmanın Önemi	141
4.1.9. Empati Kurmak	145
4.1.10. Erken Evliliğin Zararları.....	148
4.1.11. Fedakârlık	153
4.1.12. Güven Duymanın Önemi.....	162
4.1.13. Hoşgörülü Olmak	174
4.1.14. İdeal Evlilik.....	178
4.1.15. İlahiye (Allah'ın) Gücüne Olan İnanç.....	200
4.1.16. İnsan Sevgisi ve İnsanın Değerli Oluşu.....	223
4.1.17. İyi Bir Annede Bulunması Gereken Özellikler	231
4.1.18. İyi Bir Babada Bulunması Gereken Özellikler.....	254
4.1.19. İyi Bir Öğretmende Bulunması Gereken Özellikler	267
4.1.20. Kardeşlik, Barış İçinde Olma, Savaşa Karşı Durma	276
4.1.21. Kibirlenmeme	279
4.1.22. Kitap ve Okuma Sevgisi.....	284
4.1.23. Kötü Adlandırmanın, Lakap Takmanın Yanlışığı	301
4.1.24. Kötü Sanıştan Uzak Durmak, Ön Yargılı Olmamak	308
4.1.25. Kültür Bilinci.....	322
4.1.26. Namus ve Şeref.....	327
4.1.27. Okumanın ve Eğitim Almanın Önemi.....	341
4.1.28. Öksüz veya Yetime Sahip Çıkmak.....	362
4.1.29. Öz Değerlendirme	367
4.1.30. Sabırlı Olmak.....	370
4.1.31. Sağlıklı, Dayanıklı, Güçlü Olmanın Önemi	373
4.1.32. Sevgi Dolu Olmanın Yaşama ve İnsanlara Etkisi	381
4.1.33. Sorumluluklarını Yerine Getirme.....	399
4.1.34. Şükretmek.....	407
4.1.35. Umutsuzluğa Düşmemek, Umut Dolu Olmak.....	413
4.1.36. Yalan Söylemenin, Dedikodunun, Aldatmanın Kötülüğü.....	426
4.1.37. Yardımseverlik	431
4.1.38. Yaşama Sevgisi, Yaşama Bağlılık.....	434

4.2. Toplumsal Değerler.....	443
4.2.1. Ahlak Kurallarına Uyma	443
4.2.2. Arkadaşlık ve Dostluk	446
4.2.3. Gelenek ve Göreneklere Bağlılık, Uygunluk	459
4.2.4. Görgü Kurallarına Uyma	473
4.2.5. İnsan Sevgisi ve İnsanın Değerli Oluşu.....	480
4.2.6. Tarih Bilinci.....	484
4.2.7. Sadakatin Önemi ve İhanetten Uzak Durmak	491
4.2.8. Sanat Dallarının Topluma Olumlu Etkisi	493
4.2.9. Vatan, Millet Sevgisi	501
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	513
KAYNAKÇA.....	516
ÖZGEÇMİŞ	519

1. BÖLÜM

1.1. Nezihe Meriç'in Hayatı Ve Sanat Anlayışı

1.1.1. Hayatı

Nezihe Meriç, 1925 yılında Gemlik'te doğar.¹ Adını babası koyar. Babasının arkadaşının, ölmeden önceki ricası üzerine adı, Nezihe Şükran olur. Annesi Fatma Muattar Hanım İstanbul'da, babası Halis Bey ise Edirne'de doğar.

Anne ve babasının ikinci evliliklerinden dünyaya gelen Nezihe Meriç, ailenin tek çocuğudur. O yüzden de anne ve babasının “bir tanesi” olduğunu söylemektedir.² Ama yazarın babasının daha önceki evliliğinden olma Turgut adında bir ağabeyi ve annesinin ilk evliliğinden olma Muazzez ve Muzaffer adında iki ablası vardır. Yazar, Muzaffer ablasıyla birlikte büyümüştür. Annesi, genç yaşta evlendirilir. Fakat huzurlu ve mutlu bir evlilik hayatı olmaz. İki kızını yanına alıp babasının evine döner.³

Nezihe Meriç, annesinin bu tepkisinden dolayı çok “yürekli” bir kadın olduğunu düşünür. Yazar, annesinin başından geçen bu olaylardan dolayı belki de eserlerinde, kadınların ezilmişliğini, zulme direnç gösterenleri, gösteremeyenleri daha çok işler. Erken evliliğin zararlarının da belki de bu kadar çok üzerinde durur.

Nezihe Meriç, bireyi ön plana alarak, çalışmalarının odağına yerleştirdiği kadın karakterlerin, iç dünyalarına, yaşantılarına, duygu ve düşüncelerine cesaretle eğilmiş ve onların toplumdaki konumlarını sorgular. Yapıtlarında sergilediği özgün tarzıyla ilgi çeken yazar, ortaya koyduğu ürünlerde benzer karakterde kadınların sorunlarını dile getirir. Çoğunlukla kişilikleri oluşum hâlinde, toplumsal hayata uyum sağlayamayan, çevrelerindeki insanlarla çatışma hâlinde, geleneklere direnen, iki

¹Bezirci (1999, 16.)'ye göre Meriç, 28 Şubat 1340 (1924) tarihinde doğmuştur. O dönemde yılbaşı 1 Mart'ta olduğu için bir gün sonra doğsaydı Meriç'in doğum yılı 1341 olacaktı. Bu nedenle de kendisine sorulduğunda 1925 yılını doğum tarihi olarak vermektedir.

² Bezirci, Asım (1999). *Nezihe Meriç*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul

³Hilmioğlu, Sevim,(2004), *Nezihe Meriç'in Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, s.3.

kuşak arasında huzursuz ve tedirgin genç kadınlar ile daha çok orta yaşlı, geleneksel, ataerkil toplumun kadınlara uygun gördüğü ev içi rolleri benimseyen bireyleri canlandırır.⁴

Nezihe Meriç'in babası Halis Bey, karayolları mühendisidir. Babasının görevi gereği gezdiği, gözlemlediği Anadolu'da, yazıları için oldukça başarılı bir temel atar. Okumaya meraklı olan babasının, koca bir sandık kitabı ve gazeteleri okuma konusunda Meriç'e kaynak oluşturmuştur.

Sürekli yer değiştirmeler yüzünden zor şartlarda yaşamak durumunda kalırlar. Yazarın ilkökul döneminden önce İstanbul, Ankara ve Edremit'te yaşarlar. Babasının tayini Eskişehir'e çıktığından oraya taşınırlar. Nezihe Meriç'in Anadolu'nun değişik şehirlerinde kazandığı birikim önemlidir. Yazar, farklı kültürleri tanıma imkânı bulur. Kazandığı birikim, yazarın öykü ve romanlarına yansır.⁵

Daha sonraları babasının görevi sebebiyle İstanbul'a yerleşirler. Meriç, İstanbul Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı ile Felsefe bölümlerine kayıt yaptırır. Fakat iki bölümden de aradığını bulamaz ve bölümleri yarıda bırakır. Haziran 1956'da *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinin sahibi Salim Şengil ile evlenerek Ankara'ya yerleşir. Ancak Salim Bey ile evlilikleri kolay olmaz. Çünkü Salim Bey, daha öncede evlenmiştir ve dört çocukludur. Meriç, bu evliliği başlangıçta istememiştir. Bunu şu sözlerle belirtir:

“Onu sevdiğimi anlamıştım ama mutlu olacağımı ummuyordum. Bu yüzden ne onunla ne de başka biriyle evlenmeyi istiyordum. Onu hep sevecek, ama hiç kimseyle evlenmeyecektim.”⁶ Bu yüzden altı yıl kadar, acılı, dedikodulu günler yaşarlar. Bir ara, aşırı gerginlik, yorgunluk ve zorlayıcı gündelik yaşam olayları karşısında, zihinsel bedensel olarak zayıf düşer ve bu nedenle stresin bedensel olarak

⁴Erenci, Deniz (2011). *Nezihe Meriç'in Eserlerinde Kadın Kimlikleri ve 1950'lerin Kadın Sorunları*, Yüksek Lisans Tezi, ANKARA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

⁵ Bezirci, Asım. age., s.15-16.

⁶ Bezirci, Asım. age., s.17.

ifade edilmesi diye tanımlanabilecek nevrasteni tanısını alır. Aylarca yatıp, kimseyle konuşmaz.⁷

Ancak bir müddet sonra çocukları da yanlarına alırlar ve Meriç kendi deyimiyle onlara anneden çok dost olur.⁸ Salim Şengil'in Dost Yayınlarını satın almasıyla İstanbul'a dönerler. 1961'de ilk romanı Korsan Çıkmazı adı altında 1961'de Dost Yayınları'nca basılır ve 1962'de Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü kazanır. Bu yıl yazar için çok önemlidir, çünkü beş yıllık bir beklentinin sonunda kız çocukları olmuştur ve Meriç, anneliğinin yazarlığı ile kişiliği üzerindeki etkilerinin olumlu olduğunu söylemiştir.⁹

Yazar, Salim Şengil ile birlikte Nazım Hikmet'in eserlerini yayımlar. 1968'de Dost Yayınları arasında çıkan Nazım Hikmet'in "Bütün Eserleri, Şiirler I" adlı kitap nedeniyle kovuşturmaya uğrar. İfadesi alınan yazar, mahkemenin kararıyla altı gün cezaevinde kalır. Yazar, avukatının çabaları sonucu kefaletle serbest bırakılır. 1972'de mahkemenin hükmü tekrar onaylandığından bir buçuk yıllık hapis ve altı aylık sürgün cezası alır. 1974'de "Af Kanunu" çıkana kadar kaçak hayatı yaşar. Bu dönemde yakın arkadaşı Türkan Poyraz'ın evinde kalır.¹⁰

Eşi Salim Şengil'i 2005 yılı Haziran ayında kaybeder. Bu dönemde geçirdiği sıkıntılı ve acılı günlerin anılarını da içeren "Gülün İçinde Bülbül Sesi Var" adlı son öykü kitabı 2007 yılında yayınlanır. Kanseri gibi elim bir hastalığa yakalanan yazar, Etiler'deki evinde 2009 yılında vefat eder.

1.1.2. Edebi Hayatı Ve Sanat Anlayışı

Meriç'in babasının işi nedeniyle sürekli tayin görüyor olması yazarın gözlem yapma imkânını artırır. Bu izlenimleri ona ilerde kadına ve toplumsal sorunlara karşı hassas olma duygusunu kazandırır. Annesinin daha önce erken yaşta yaptığı evlilik,

⁷ Bezirci, Asım. age., s.34.

⁸ Bezirci, Asım. age., s.36.

⁹ Bezirci, Asım. age., s.39.

¹⁰Önder, Alev (2006). *Nezihe Meriç'in Öykücülüğü*, Yüksek Lisans Tezi, ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ, Adana, s.16.

yine Meriç'in Türk kadınına olan bakış açısında etkili olur ve Meriç, Cumhuriyet Dönemi kadınlarının sesi olur.

Meriç, kadını anlatırken iki noktayı öne çıkarır. Birincisi kadının doğayla özdeşleşmesi, vericiliği, üretkenliği; ikincisi de yine doğanın bir parçası olan cinselliği. Bunun nedeni çok açıktır. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadına yüklediği geleneksel rol kadını her açıdan baskı altında tuttuğu için kadın kadınlığını yaşayamaz. İster evli ve çalışan bir kadın olsun, ister aykırı duruşu olan bir genç kız, kadın hep yapayalnızdır. Hem ruhu, hem bedeni dışarıdan ona dayatılan kurallarla yönetilmektedir aslında. İşte Meriç'in kadınları ataerkil düşünce sistemine kadınlar üzerine böylesi bir baskı kurduğu için başkaldırırlar. Meriç sistemi, hem bu yarattığı kadın karakterlerle, hem de kullandığı dil ve yazım teknikleriyle de alt üst eder, sorgular ve yadsır. Bilindiği gibi Meriç'in öykülerinde olay örgüleri, kurgular asla kronolojik bir sıra izlemez. Tam ortasından başlar öyküler. Genellikle birinci tekil şahıs bir anlatıcının iç monolog hâlindeki sesi anlatır öyküyü. Bu anlatıcı -ki aynı zamanda öyküdeki bir karakterdir- daima kadındır. Bazen de üçüncü tekil şahıs olur anlatıcı, özellikle öykünün kahramanı erkekse. Ancak her iki durumda da kişilerin iç dünyaları, duygu ve düşünceleri ön plandadır. Meriç'in öykülerinde olay aza indirgenmiştir. Düşünceler, konuşmalar bilinç akımı tekniğini anımsatır gibi arka arkaya sıralanır ve boşluklar okuru hayli zorlar. Film şeridi gibi akıp giden anlatımdaki boşlukları okur doldurmak zorunda kalır. Bazen öyküler “geriye dönüş” tekniğiyle de başlar. Bazen yazar doğrudan okura öykünün nasıl kurgulandığını anlatarak onu öykünün içine çeker. Okuru paylaşmaya davet eder. Öykülerin sonları için de açık uçlu oldukları söylenebilir. Yani yoruma açık öykülerdir.¹¹

Meriç, ilk yazısını Türkoloji'de öğrenciyken, 1945'te Yeni İstanbul Dergisi'ne gönderir. “Ümit” başlığıyla yayınlanan bu yazı, bir karışıklık sonucu N. Ufuk imzasıyla çıkar. 1950–1951 yılları arasında Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'nde çıkan ilk öyküleriyle, sesini duyurmaya başlar. 1953 yılında yayınladığı ilk hikâye kitabı “Bozbulanık” ta usta bir hikâyeci olarak karşımıza çıkar. Eserlerinde genç kız ve

¹¹ Gültekin, Lerzan (2012). *Nezihe Meriç'in İlk Dönem Öykülerinde Kadın Bakış Açısı*, Atılım Sosyal Bilimler Dergisi C. 1, S. 2, s.67-78.

kadın dünyasının iç yalnızlığından toplumsal ilişkilere kadar ustalıkla sergileyen Meriç, okuyucuya kadınların dünyasının kapılarını açar.

1989 yılında çıkan “Bir Kara Derin Kuyu” adlı hikâye kitabı, 1990 Sait Faik Hikâye Armağanı kazanır. 1988 yılında “Yandırma” adlı hikâye kitabı çıkar ve aynı yıl Sedat Simavi Vakfı Edebiyat ödülü alır. “Korsan Çıkmazı” 1962 Türk Dil Kurumu Roman yapıt Ödülü’nü kazanır. Çeşitli ülkelerde yayınlanan öykü antolojilerinde yer alan Nezihe Meriç’in kitapları pek çok dile çevrilmiştir.

1.1.3. Eserleri

1.1.3.1. Romanları

Korsan Çıkmazı (1961),

Alacaceren (2003)

1.1.3.2. Hikâyeleri

Bozbulanık (1953),

Topal Koşma (1956),

Menekşeli Bilinç (1965),

Dumanaltı (1979),

Bir Kara Derin Kuyu (1989),

Boşlukta Mavi (Seçilmiş Öyküler, 1992),

Yandırma (1998),

Toplu Öyküler I (1998),

Toplu Öyküler II (1998),

Çisenti (2005),

Gölün İçinde Bülbul Sesi Var (2008).

1.1.3.3. Anı

Çavlanın İçinde Sessizce (2004)

1.1.3.4. Oyun

Sular Aydınlanıyordu (1970),

Sevdican (1992),

Çın Sabahta (1995),

Toplu Oyunlar (2003).

1.1.3.5. Çocuk Kitapları

Alagün Çocukları (1976),

Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında (1992),

Küçük Bir Kız Tanıyorum Yedi Yaşında (1992),

Küçük Bir Kız Tanıyorum Sekiz Yaşında (1993),

Küçük Bir Kız Tanıyorum Dokuz Yaşında (1994),

Küçük Bir Kız Tanıyorum On Yaşında (1996),

Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir Yaşında (1996),

Küçük Bir Kız Tanıyorum On İki Yaşında (1998),

Ahmet Adında Bir Çocuk (1998),

Dur Dünya Çocukları Bekle (1999).

1.1.3.6. Mektup

Aix – Londra – İstanbul Mektupları (2011).

2. BÖLÜM

2.1. Nezihe Meriç'in Hikâyelerinin Özetleri

2.1.1. Toplu Öyküleri 1

2.1.1.1 Bozbulanık

2.1.1.1.1. Çalgıcı

Bir öğretmen ve bir çalgıcı etrafında geçen hikâyede, otobüs durağında yorgun, bitkin bekleyen öğretmen, daha önceden tanıdığı çalgıcının yanına gelmesiyle birden canlanır. Çalgıcı, yarım yamalak Türkçesiyle öğretmeni, bir akşam çalıştığı gazinoya gelmesi için davet eder. Öğretmen, gazinonun ortamını, müziklerini, sahnedeki - Meserret Gürses'in- sesini beğenmediği için gitmek istemez. Çalgıcının bu teklifini kibarca reddeder.

Çalgıcı Hüsmen, on beş, yirmi dakikada, Meserret'in iyi nota bilmediğini ancak onun sayesinde en az beş yüz kişinin evine ekmek götürdüğünden, Meserret Hanım'ın sahnede olmasının bazılarının işlerine geldiğini anlatır. Hüsmen, bu devirde en geçerli mesleğin fırıncılık olduğundan bahseder. Çünkü herkes, her akşam en az bir ekmeği evine götürme çabasıdadır.

Öğretmenden, bir akşam gazinoya geleceğine dair söz alır. Otobüs durağında geçen bu konuşmalar çalgıcının “ev” olmak istemesi yani düzgün bir yaşama kavuşmak istemesi, eşinin iyi bir kadın olması ve oğlunun gülüşlerini anlatmasıyla son bulur.

2.1.1.1.2. Dünyada Teknik Arıza

Nermin Hanım, tüm gününü, gecesini dikiş makinesi başında çuval dikerek geçirmektedir. Kaç çuval dikerse ne kadar aylık alacağını düşünür. Aslında onu, bu duruma iten eşidir. Adam, fabrikada çalışan genç bir kıza âşık olup, Nermin'i çocuklarıyla yalnız bırakmıştır.

Nermin de annesinin evinde hayatla geçim mücadelesi vermektedir. Çocukları için kendisini adanmış bir annedir. Nermin Hanım, çok okumamış erken yaşıta evlendirilmiştir. Mahalledeki kadınlar Nermin’e evlenmesi konusunda akıl verirler. Namuslu olmasına rağmen eşı tarafından aldatılan Nermin Hanım, artık “daha akıllı bir kadın” olmak istemektedir. Hem kendisinin “dul” damgasını kaldırmak, çocuklarını daha iyi şartlarda yaşatmak hem de içinde bulunduğu durumdan kurtulmak için yeniden evlenmeyi dşönmektedir.

Mahalledeki bazı “ahlaki yönden eksik kadınlar” (İlal, Selma) Nermin Hanım’ı kullanarak onu birkaç kişıyle tanıştırır. Kendilerinin günlük mutfak masraflarını, tanıdıkları bu erkeklerden sağlamaktadırlar. Zavallı Nermin ise bu ev oturmalarında kendisinin görücüye çıktığını sanmıştır. Nermin, erken evlendirilmesinin toyluğunu hâlâ yaşamaktadır. Fakat ne İlal, Selma ne de eve gelen Hasan Bey evlilik gibi ciddi bir durum için bir arada değildir.

Nermin’in yine bir gün dedikodusunun yapıldığı emekli mektupçu Refik Bey’in evinde, Refik Bey daha fazla Sabire Hanım’ın ettiği iftiralara dayanamaz. Evinde bu haksızlığın ve çirkinliğin sürmesine müsaade etmez. Bir daha böylesine ahlaksız bir kadının evlerine gelmemesi konusunda eşini sert bir şekilde uyarır.

2.1.1.1.3. Boşlukta Mavi

Kız, Hacı Bey dayısının eski, taştan ve her tarafında pek çok eşyanın bulunduğu evindedir. Kızın annesi ve babası ölmüştür. Bu yüzden okulu yatılı okumuştur. Arada sırada isteklerini geri çevirmeyen Hacı Bey dayısına misafir olur.

Kız, merdivenin alt başında durup, merdiven başındaki pencereden boşluktaki mavi gökyüzüne bakar ve çeşitli hayallere, dşöncelere dalar. Hacı Bey’in evi bolluğuyla, kadınlarıyla, cömertliğiyle tanınmaktadır. Evdeki tüm kadınlar, kızlar hummalı bir şekilde akşam verilecek ziyafete yemek hazırlamaktadır. Öyle ki yeni gelin Esmâ bile boş durmaz. Kadınlar, yeni gelin Esmâ’ya şaka yollu takılırlar.

Kız, büyükşehirde yaşamaya alışmıştır. İlk başlarda bu ev, eşyalar ve merdiven boşluğundan derinliğine görünen mavi gökyüzü hepsi ona yabancıdır. Odadaki tüm

eşyalar anlamsızca onu seyreder gibi gelir. Oysa kız, daracık sokaklarda, caddelerde, odalarda oturmaya, yaşamaya alışmıştır. Şehir hayatından, şehrin gürültüsünden öylesine sıkılmıştır ki, Hacı dayısının evi, köyün doğal yaşamı onu dinlendirir. Hacı dayısının evi ona bir sığınak olmuştur artık. Yukarıdaki sofada anne ve babasının eksikliğini iyice hisseder. Ağlamak ister, olmaz. Sonunda bir horoz sesiyle içi boşalır, hıçkırır hıçkırır ağlar.

2.1.1.1.4. Aksaray Dolmuş

Aksaray, Topkapı hattı dolmuşlarına binen anlatıcı (kadın), dolmuş şoförünü, arabaya binen bir teyzeyi, bir genç kıızı ve delikanlı, yakışıklı adamı gözlemlemektedir. Dolmuş şoförü, yoldan geçenleri dolmuşa çekmeye çalışır.

Dolmuş binenler arasındaki yakışıklı adam, anlatıcının gözüne takılmıştır. Onun, kendisine baktığını, kendisini izlediğini düşünmektedir. Dolmuşun arka sıralarındaki yaşlı teyze ve genç kız arasındaki diyaloglar ilgisini çekmiştir. Bir ara dolmuşu Eskişehir’e gidiyormuş gibi hayal eder. Dolmuştaki kişileri tanıdıklarına benzetir. Onların konuşmalarına kulak misafiri olur.

2.1.1.1.5. Bozbulanık

Bilge; Berran, Birsan ve Zerrin’in, evlerine poker oynamaya gelmiş misafirleriyle olan diyaloglarından bahseder. Avukat Bey ve Doktor Bey olarak bahsedilen misafirler, bu dört kızla “sosyal durum” adı altından sohbet etmektedir. Bilge’nin gözünden aktarılan olaylarda; Berran, avukat beye âşık olur. Bilge ise avukat beyin kendisinden ve diğer misafirden hiç hoşlanmaz. Çünkü bu beyler, toplumumuzda uygun görülmeyen, evli bir kişiyle birlikteliğin sorun olmayacağını savunurlar. Bilge tüm uykusuzluğuna, yorgunluğuna rağmen, evlerine ilk kez gelen misafirlerle birlikte aynı ortamı paylaşmak zorunda kalır. İçinden, neredeyse onları evden kovacak hâle geldiğini belirtir. Hikâyenin sonunda Berran her ne kadar hoşlanmış olsa da ailesine, namus ve şeref makamına yakışır biçimde avukat beye gerekli cevabı verir.

2.1.1.1.6. Umudu, Fakirin Ekmeği

Hâlsiz, zayıf bir kadın yol kenarında yürümektedir. Kafası dalgındır. Yolun karşısına geçer. Bir ağacın altına oturur. Öyle yorgun ve bitkindir ki, oturduğu yerde on, on beş dakika uyuyakalır.

Uyandığında, kendisine bakmakta olan şerbetçiye görür. Şerbetçi, ona; nereli olduğunu sorar. Aynı semttendir ikisi de. Kadın, evlatlık olduğundan bahseder. Laf lafı açar ve kadın, eşinin hastanede yattığını, çocuklarıyla bir başına kaldığını, geçim sıkıntısı çektiğini anlatır. Şerbetçi, babacan bir tavırla dinler kadını. O, da kendi ailesinden bahseder. Şerbetçinin, üç kızı vardır. Kadına, umudunu kesmemesini öğütler. Kadına bir tanıdık vasıtasıyla bir iş bulabileceğini, hiç olmazsa da kadının da kendi kızları gibi terziye vatka yaparak para kazanabileceğini söyler.

Kadın, oradan ayrılırken artık umutla doludur. Zor günler için ayırdığı iki buçukluğuyla kızına pirinç, salata, yağ alır. Kızı, Semahat'e pilav yapacaktır. Küçük Semahatçik pilavı yerken annesi, gelecek güzel günlere dair Allah'a dua etmektedir.

2.1.1.1.7. Uzun Hava

Dağın kenarında iki adam oturmaktadır. Bunlar, Fehmi Usta ve Sabir'dir. Fehmi Usta, dıştan bakıldığına sessiz sakın, kendi hâlinde bir demirci ustasıdır. Pek gülümsemez. Sadece evladını okşarken yüzünde bir parıltı olur.

Sabir, şoförlük yapar. Sofiya adında bir kadına âşık olmuştur. Dertlidir. Dertini sadece Fehmi Usta'ya anlatabilir. Sofiya onu her hâliyle kabul etmiş, sevmekteyken yine de onunla evlenmemiştir. Sofiya, Sabir'e yakışmayacak bir hayat yaşamaktadır. Sofiya, Sabir'e temiz bir köylü kıızıyla evlenmesini söylemiştir. Sabir evlenmesine evlenmiştir fakat evdeki henüz on altısını yeni bitirmiş, hâlden anlamayan, dudakları uçuklamış karısını sevmemektedir. Hâlâ daha akli Sofiya'dadır.

Sabir çok içer. İçmesinin sebebi ise Sofiya'nın hayalini yanında görmesidir. Evde eşine de bunlardan kaynaklı şiddet yaşattığı için üzülmemektedir. Çünkü aklından Sofiya çıkmadığından, karısına da iyi davranmadığı, onu dövdüğü zamanlar

olmuştur. Sabir, Fehmi Usta'ya içini dökerken ağlar, ağlamayı kendine yediremez. Yine de ağlar.

2.1.1.1.8. Bazıları

Rıza Bey ve Sabiha Hanım evlerinde sobalarını yakmış çocuklarının konserden dönmelerini beklemektedir. Sabiha Hanım, örgüsünü örerken çocukları içinde telaşlanmaktadır. Rıza Bey, akrabası Nazife'nin kızını öksüz kaldığı için, yanlarına almak ister. Fakat bunu bir türlü eşine söyleyemez.

Oysa eşi geçirdiği kalp hastalığı sonucu artık değişmiştir. Hastanede yattığı süre içinde, ben ölürsem ötekiler erkek ama kızım Nevin'e kim bakacak diye düşünmüştür. Sabiha Hanım artık eskisinden iyi bir kadın olmuştur. Rıza Bey, ona akrabasından bahsetse, o da bu öksüz kızı, kendi kızı Nevin'den ayırt etmeyecek düşüncesindedir. Hikâye Sabiha Hanım'a karşı bu önyargının zararı olarak öksüz kızın eve alınmayışıyla sona erer.

2.1.1.1.9. Dağılış

Roma'ya, İtalya'ya gitmeye, orada yaşamaya pek heves etmiş birinin, kalabalık insan topluluğu içindeki yalnızlığı anlatılır. Kahramanın kadın ya da erkek olduğu belirtilmeden İstanbul ve Türkiye'ye olan özlemi, vatan sevgisi, sıra hasreti dile getirilir.

Kahramanımız sabun kokulu çarşafı, çinko leğenleri, el taslarını anımsar. Mahmutpaşa'dan insan manzaralarını gözünde canlandırır.

2.1.1.1.10. Öğretmen

Bir ilkokul sınıfındaki öğrenciler ve öğretmenin tasvirleri yapılmaktadır. Ders resim dersidir. Öğrencilerin doğal hâlleri öğretmene tanıdıklarını hatırlatır. Öğretmen öğrencilerini tanıdığı insanlara benzeterek bazılarını ileride iyi kariyerlerde görmektedir. Bazılarının da evlenmiş çoluk çocuğa karışmış oldukları yıllarda nasıl olacaklarını hayal eder.

2.1.1.1.11. Narin

Sessiz, yalnız bir kızın bir şiirdeki dizelerden etkilenişiyle başlar hikâye. Şiiri okuyan bir erkek olduğunu ve ona her “Mona Lisa” deyişindeki heyecanı kendisinde hisseder.

Sokaktan insan manzaraları tasvir edilir. Fehime teyze adlı bir kadının evladı için pek çok çileyi katlandığı anlatılır. Kızı ise büyüdüğünde bu fedakâr anneye rağmen evden kaçmıştır. Üzücü olan yanı ise kızının nereye, kime gittiğinin bilinmemesidir.

Fehime teyzeye uğrayıp onunla dertleşir ara ara kahramanımız. Üzülmesin diye onun topladığı otları alır, kendisini onun kızı yerine koymuştur. Yine sokakta olan çiçekçi çingene kadınla geçen konuşmalarından bahseder. Çingene kadın satmaya çalıştığı sakızı, “Al, nişanına verirsin.” “Gel falına bakalım.” demesini “Hayır, ben yalnız birisiyim. Kimim, kimsem yok.” diyerek cevaplar. Ve hikâyenin sonunda yine o sesi duyar içinde. “Mona Lisa”. Söyleyen adam da yalnızdır. Kızın, onu dinlediğini, içlenip içlenip oturduğunu bilmediğini düşünür.

2.1.1.1.12. Özsü

Yatağa bağımlı birinin penceresinden sokak ve insan manzaralarının yansıtıldığı bu hikâyede, sokağa yeni taşınan, Hayriye adındaki genç bir kadın ve onun sokaktakilerin yaşamına yansması anlatılır. Hayriye pozitif, güler yüzlü, bol kahkahalı ve neşeli birisidir. Gülsev adında bir kızı vardır.

Hayriye’nin, mahallede herkese iyi gelen bir yapısı vardır. Kimini pazara göndermez kendisi gidip alıverir, kiminin penceresinde çiçekler yetiştirmesine vesile olur. Hayriye sevecen tavırlarıyla tüm mahalleye âdeta bir aşı gibi tesir etmiştir. Onun sayesinde, hasta yatağında kaderine teslim olan kahramanımız bile iyileşme belirtileri gösterir. Hayriye’nin şen kahkahaları sokaktaki “Dik” adlı köpeği de etkiler. Herkes tarafından sevilen, sayılan birisidir Hayriye.

Ev sahibinin mahalleye, Hayriye’nin üst katına taşınmasıyla kiracı - ev sahibi tartışmaları başlar ve Hayriye yeni bir eve taşınmak zorunda kalır. Fakat artık herkes

öylesine pozitifdir ki, mahallede o (Hayriye) olmasa da sayesinde herkes birlik içindedir.

2.1.1.1.13. Mademki Hayal Kurmak Bedavadır

Taşların arasından otların fişkırıldığı, otların arasından şırıl şırıl suların aktığı bir yokuşta, Üsküdar'ı andıran evlerin, çeşmelerin büyüüne kapılan kahramanımız tanıştığı herkesin bu sokağa yakışıp yakışmadığını düşünerek yürür. Yolda iki delikanlıya rastlar. Özentiyile taranan saçlar, çok renkli kravatlar. Bu gençleri o sokağa yakıştırmaz. Başka zaman iskelede yaşlı bir kadın görür. Beyaz yüzlü, başörtüsünü çenesinin altından iğneleyen, elinde tek taş pırlanta ve zümrüt olan bu kadını da o sokağa uygun bulmaz. Gözünün önünde tam bu sokağa uygun biri vardır nihayet. Çetin.

Konuştugu herkese Çetin'i o kadar çok anlatır ki, artık başkaları da etrafındaki çocuklara, gençlere “Bu aynı şu Çetin'e benziyor.” derler. Çetin'e benzetilmek, örnek gösterilecek kişiler için söylenmiş de olsa bir zaman sonra bu durum bazılarını sıkır. Hatta gazeteci Emin bile Çetin'e benzetilmekten pek hoşlanmaz.

Sonunda kahramanımız o esmer kızla karşılaşır. Gözlerinin içi gülen, rüzgârlı bir kızdır. Arkadaş ortamında karşılaşmışlardır. Hayran hayran kıza bakar. Kız gittikten sonra, onu soran sarı avukata onu şöyle anlatır. “Bu kızın adı Yüksel. Ailesi erkek çocuk istiyormuş, kız olunca Yüksel adını koymuşlar. Bir de erkek kardeşi var. Adı Çetin. Birbirlerine hiç benzemezler. Evleri ise tramvayda ... durağında, inince ... caddesinin ... sokağında. Taşların arasından otlar fişkırarak bir eski zaman yokuşunda.”

2.1.1.1.14. Alaturka Şarkılar

Bir kadın uçsuz bucaksız bir çayırın ortasında yürürken Allah'la kendini çok yakın hisseder. Ona şükreder. Rumelili dedeciğini anar. Ardından koca çayıra uzanıp gökyüzünü izler. Birden bir ıslık sesi duyar. Bunun güya sevgilisinin ıslığı olduğunu hayal eder. Biraz sonra ıslık sesleri daha yakından gelir. İki asker tepeden

inmektedir. Kadın önce tedirgin olur fakat askerler ona dönüp bakmadan geçer giderler.

Kadın bu sefer ıslık çala çala tepeye varır. Ağır ağır şehre doğru inmeye başlar. Araba yoluna çıkar. Raniciğinin evine doğru ilerler. Rana teyzesi, o ne isterse yapar. Sigara börekleri, limonlu çaylar hemen oluverir. Raniciği ve annesi artık yaşlanıyordur. Onları kaybetme korkusu yüreğini sarar ve ağlaya ağlaya uyuyakalır.

2.1.1.1.15. Kurumak

Yağmurlu, kasvetli bir gün Bilge, sokakta karşılaştığı Safinaz teyzenin ısrarıyla, Safinaz teyzenin eşi Cemil Bey'in başında beklemeyi kabul eder. Cemil Bey hastadır, huysuz bir adamdır. Bilge, Macit'le çok uyum göstermese de iyi anlaşır. Evleneceklerdir. Bilge bu duruma "Kurumak" der. İçinde hayata dair bazı sorular vardır. Bu buhran, bir umutsuzluk değildir.

Camdan bakan Bilge, karşıdaki bir evde anne ve çocuklarını görür. Kadın, temizlik yapar. Islanan çocukları eve gelince şimdi onları da sıcacık suda yıkar, temizler diye düşünür. Cemil Bey yavaştan kıpırdar. Bilge ile biraz laflarlar. Ardından Bilge'nin içindeki sıkıntı azalır azalır ve dağılır.

Bilge okumuştur. Öğretmendir. Cemil Bey gençlikte eğlence âlemlerinden, yiyip içmekten, gezmekten gençliğini iyi değerlendirememiştir. Bu sebeple Bilge'ye öğüt verir. Bilge ve onun çağdaşlarına güvendiğini belirtir. Bu arada ocağa çay koysam Safinaz teyzenin de hoşuna gider diye düşünür Bilge. Huysuz Cemil Bey ile Bilge'nin kahkahalarla oturuşunu gören Safinaz Hanım, kızı ve torunu şaşkınlıklarını gizlemezler. Onlarda çok sevinirler. Aldıkları hediyelerin, çamaşırların paketlerini açarlar. Bilge'nin içinde artık o tedirginlik yoktur.

2.1.1.1.16. Keklik Türküsü

Oya, annesi ve Zehra Hanım'ın "Evlen artık." ısrarlarına katı bir şekilde "Hayır." cevabı vermektedir. Annesi, artık Oya'nın da bir yuvası olmasını, kocasıyla mutlu olmasını istediğini söyler. Tartışmanın uzamaması için komşuya giderler.

Oya, onlar gittikten sonra içini çeke çeke ağlar. Çünkü daha adını bile bilmediği birisine, Kadıköy vapurunda âşık olmuştur. Yolculuk sırasında karşılıklı oturan bu iki genç aynı dergiyi okumaktadır. Oya, bu yakışıklı, şık giyimli adamın adını “Dergi” koyar. Dergi ve Oya her gün aynı vapurda birbirlerine tek kelime etmeden, bazen bakışarak bazen de yanlarındaki arkadaşlarına dolaylı olarak sözler söyleyerek aşklarını dile getirmişlerdir. En azından Oya âşıktır. Eğer ertesi gün “Dergi” ya da Oya vapurda olamayacaklarsa bunu yüksek sesle yanlarındaki arkadaşlarına söylerler ki karşı taraf bunu bilsin, merak etmesin diye düşünürler. Bazen bir sinema daveti de bu yolla yapılır. Sinema salonunda Oya ve “Dergi” yan yana fakat hiç konuşmadan gizemli bir hoşluk yaşarlar. Oya kıskançtır. “Dergi” nin yanında bir kız arkadaş görmeye dayanamaz. Hemen surat asar, küsüverir. “Dergi” ise hoşgörülüdür. Erkeklerden Oya’yı kıskanmaz. Oya, “Dergi” ile kendisinin evlendiğini, bir kız bir oğlan çocuklarının olduğunu hayal eder. Bu hayale o kadar kapılır ki bazen “Dergi” nin sesini gerçekte de duyar gibi olur.

“Dergi” bir gün ansızın kaybolur. Oya meraklanır. Sonra bir akşam vapurunda karşılaşırlar. “Dergi” nin yanında çok hoş, süslü, bakımlı bir bayan ve bayanın parmağında pırıl pırıl bir nişan yüzüğü vardır. Oya’nın içinde fırtınalar kopar fakat dışa belli etmez. “Dergi” nin onu aldattığına inanmaz. Allah’a küçük bir sitemde bulunur. Kendi hayallerinin yok olmasına üzülür. Nişanlısının “Dergi” yi mutlu edeceğine inanmaz.

2.1.1.1.13. Dışarıklı

Remziye, köyde yün boyayan, halı dokuyan, kendi parasını kazanan birisidir. Bu yüzden kimi beğenip, seversem ona varacağım diyebilecek güçtedir. Hedefleri olan, başka yerleri görmek isteyen birisidir. Vali şoförü Sacit’i pek beğenir. Evlenirler. İstanbul’da yaşarlar. Remziye köy yaşantısında yaşayan fakat “İstanbullu kadınlar” gibi olmak isteyen birisidir.

Komşusu astsubayın karısı ve Rum kızı Despina’yı kendine örnek alır. Kıyafetlerini onların kıyafetleri gibi keser, diker. Evlerine onlarınki gibi perde, halı,

radio alır. Fakat yine de onlar gibi olamamaktadır. Bunun sebebinin doğuştan İstanbullu olmadığından olduğunu düşünür. Rum kızı Despina'nın kiracısı olurlar.

Bir gün mahalleli kadınlarla bir ev oturmasında kahve içilir, fal bakılır. Ayşe Hanım, Remziye'ye ve Despina'ya hoş olmayan ithamlarda bulunur. Remziye namusuna kimsenin dil uzatmasına izin vermez. Despina ile görüşüyor olmasının namusuyla ilgili olmadığını söyler. Remziye gittikten sonra kadınlar, “Bu dışarılıklılar ne bilmiş olurlar.” derler. Dışarıdan, köyden gelmek, horlanır olmak olmuştur.

2.1.1.2. Topal Koşma

2.1.1.2.1. Susuz I

Bir gece yarısı yağmurun yağdığı, soğuk bir sokakta kapıda üşümüş bir genç kız doktora seslenir. “Doktor değil misiniz, mecbursunuz geleceksiniz, ölüyor anlamıyor musunuz!” der. Yarı sarhoş genç bir adam kapıda durur. Nöbetçi eczane olduğunu söyler. Kız, ısrarla bunun doktor işi olduğunu, hemen yardım etmesi gerektiğini belirtir.

Genç adamın (doktorun) evinden caz müzikleri ve kahkahalar gelmektedir. Bir başka kız çıkıp gelir. Genç doktoru, içeri çağırır. Doktor Orhan, kızı içeri gönderir. Doktor, kızın ısrarlarına dayanamaz. İçinde mesleğine ait sorumluluklar canlanır. Çünkü kız ısrarla “Çocuk ölüyor.” demektedir. Doktor, kızla birlikte çocuğun evine gelir. Çocuğu muayene eder ve ona iğnesini yapar. Masanın üzerinde kıza ait hukuk kitaplarını görür. Kızın direnmesini, ukalaca sözlerinin kaynağını, hak arayışını şimdi daha iyi anlar.

Kız, tramvay camından dışarı bakmaktadır. O sırada aynı tramvay da bir erkek o yansımadan kıza bakar. Birbirlerini önce fark etmezler. Sonra tanırlar fakat tanıımıyormuş gibi davranırlar. Bu erkek Doktor Beydir.

Aradan zaman geçer doktor tramvay yolunda, hasta çocuğu ve annesini görüp kızı sorar. Kız da kendisine temizliğe gelen anneye, doktoru sormaktadır. Fakat ikisi de inatla hiçbir duyguyu açığa vurmaz. Tramvayda işte bunca olay olduktan sonra

karşılaşmışlardır. Birbirlerini tanımazdan gelirler, içlerindeki güzel duyguları paylaşmadan herkes kendi yoluna gider.

2.1.1.2.2. Susuz II

Ali Bey, oğlu Bülent’le araları açık olmasına rağmen, oğluna güvenmekte ve onu çok sevmektedir. Ali Bey’in hayata dair keşkeleri vardır. Zamanı geri sarmak ister bazen. “Hayat bir oyundur ve istediğimiz gibi onunla oynayabiliriz.” diye düşünür. Fakat yaşananlar asla bozulmaz, bozup yeniden başlama şansı olmayan bir oyundur.

Ali Bey, çok eski dostu olan Doktor Vahit’le karşılaşır. Ali Bey’in bir de kızı vardır. Adı Suzan’dır. Suzan ve Bülent, babalarına kırgın hissederler. Bunun sebebi ise uzun zamandır Bülent ve Suzan’ın evin geçim işlerini üstlenmesidir. Ali Bey elinde avucunda pek bir şey tutamamıştır. Karısını da tutamamıştır. Ayrılmışlardır.

Doktor Vahit’in evinde bir akşam yemekten, Vahit’in eşi Ali Bey’e, bilmeden “Siz de işinizi bilseydiniz, sizin de avantajlarınız vardı.” der. Hiçbir birikim yapmamış olan Ali Bey ezilir. Vahit, Ali Bey’e destek olmak adına birkaç cümle söyler. Fakat Ali Bey, bu hayatı çocuklarının parasına borçlu olduğunu bilir.

2.1.1.2.3. Susuz III

Ahmet bir gece meyhaneye gider. Meyhaneci Mike, adam ve Ahmet arasında konuşmalar geçer. Ahmet, Mike ile konuşurken arada arkadaşı Ayşe’nin sesini duyar gibi olur. Murat ve Ayşe, Ahmet’i seven dostlarıdır. Onun değerini bilir.

Fakat Ahmet hayat içinde elde ettiği yerin aslında hak ettiği yer olmadığını düşünür. İnsanın çalışması gerektiğini, insanca bir yaşam sürmesi gerektiğini birlikte içtikleri adamdan dinler. Ahmet meyhaneden kalkar. Ayşe’nin kızı Ece ve arkadaşı Murat yine onun hayalindedir. Onlarla konuşur. Koşmaya başlar.

2.1.1.2.4. Susuz IV

Kadın iki çocukludur. Kendisi anasız, babasız büyüdüğü için eşiyle olan sıkıntılara katlanıp, evde çocuklarla aile gibi olmaya devam etmektedir. Meli, kadını ziyarete gelmiştir. Hafif bir müzik eşliğinde dertleşirler. Kadın akşama eve gelecek olan eşi Suat'ı arayıp geç kalmamasını söyleyecektir.

Kızı ve oğlu henüz eve gelmemiştir. Meli'ye, her şeye çocukları için katlandığını, erkeklerin ne denli acımasız olduğunu söyler. Ailesiz büyümüş biri olarak kendisinin ise ne kadar fedakâr bir anne olduğunu anlatır. Eşi Suat, güya bir başkasına âşık olmuştur. Üstelik gençlikte de değil. Bu durum kadının daha da zoruna gitmiştir. Ne kadar yıprandığını, kötü görüldüğünü söyler. Yine de ekmek ve kadın kurtulmuştur.

2.1.1.2.5. Susuz V

İki adam komiserin sorularına cevap vermektedir. Genel olarak sessizdirler. Biri “Bütün sorulara dikkat etmedim.” der. İspiro'nun meyhanesinde bu adamların yan masasında cinayet işlenir. Fakat adamlar ısrarla hiçbir şeyden haberlerinin olmadığını söylerler. Üstelik sarhoşta değillerdir. İkisi de efendi adamlardır. Biri lise öğretmenidir. Diğeri de milli eğitimde çalışır. Komiser, bu işin sırrını çözmeye çalışmaktadır. Adamlar karakoldan çıkar. Evlerine doğru ilerlerler.

Adamlardan birisi eşiyle, alkollü olduğu bir gündeki düşüncesizliğinden ötürü evlenmek zorunda kalmıştır. Sürekli evin önemli olduğunu söyler. Evde önemli olansa, kadındır. Başarısız bir evliliğin kazandırdığı çocuğunu çok fazla benimseyememektedir. Karısı, gece eve geç gelen kocasına, çocuklarının hasta olduğunu, eve para bırakmayınca ne yapacağını bilemediğini söyler. Adam örnek bir baba değildir. Sorumluluklarının farkında değildir.

2.1.1.2.6. Susuz VI

Özün, resim öğretmenidir. Henüz atanamamıştır. Eşi Sâhir de edebiyat öğretmenidir. Özün'ü çok sever. Ona hayranlıkla bakar. Özün de eşiyle mutludur.

Onunla evlendiği için kendisini hep şanslı hisseder. Bir resim yapmayı, bir de eşini çok sever.

Kasım ortasında bir gün iskeledeki gazeteci çocuk bir ıslık çalar. Kuşlar birden uçuşur. Tüm iskele o sesi duyar. Kuşları ilerden izleyen bir kadın vardır. Doğadan gelen şarkıyı duyabilen bir kadındır. Diğer insanlardan farklıdır bu kadın. Elinde bir bavulla bir adama yaklaşır. Adam şarkıyı duymaz. Çünkü hem dertsiz, kedersiz hem de zengindir. Kadının yaşadıklarını anlayacak güce sahip değildir.

Kadın, çok eskiden Özün küçükken onlara gelmiştir. Özün, bu kadını kendine örnek alır. Kadın gece Özün'e sorular sorar. Özün onu çok sever. Yıllar sonra Özün, onu tuvalinde canlandırır. Bu iki kadın yineden bir araya gelmiştir.

2.1.1.2.7. Susuz VII

Meli, Ahmet ile çok iyi arkadaştır. Kimseye hesap vermeyecek güçte birisidir. Aile büyüğü dayı bey (Rahşan Koçakoğlu) onun için kıymetlidir. Fakat onun eşini, kibirlenmesinden dolayı sevmez.

Meli, lise öğretmenidir. Bir iftiraya uğramıştır. Daha doğrusu var olan bir durumun yanlış nitelendirilmesiyle karşı karşıyadır. Kaldığı apartmanda, pansiyon odasında bir gece polis tarafından basılır. Odada uyuyan bir adam (Ahmet), Sofiya ve Meli (Meliha) vardır. Milli eğitimden müfettişler olaya dâhil olur. Kadınlar ve avukat (Ahmet) alkol almıştır. Mali müfettişlere kendini ispat eder. Masumluluğu ortaya çıkar. Fakat öğrencileri, iş arkadaşları, dayı bey ve onları tesadüfen ziyarete gelmiş olan Meli'nin amcaoğlu ve eşine karşı bir açıklama borçludur. Çünkü hepsi ona şüpheyile bakar.

Amcasının oğlu eskiden beri Meli'ye âşıktır. Onun bu durumunu fırsat bilen amcaoğlunun eşi, olayı Meli'nin ailesine bire bin katarak iletir. Oysa Meli, Ahmet ve Sofiya iyi arkadaştır. Aralarında sevgili olan yoktur. Ahmet'in çok hasta olduğu bir akşam onu (Ahmet'i) odasında yatırmaya mecbur kalmıştır Meli. Sonra Sofiya gelir. Sofiya konyak ile Ahmet'e ilaç yapar içirir. Meli ve Sofiya uyuyan kalan Ahmet'in ardından, kalan içkiyi de Sofiya'nın aklına uyup heba etmemek adına kendileri içer

ve sızarlar. Polis baskın yapar. Odada alkolden sızmış üç genci görünce durum yanlış anlaşılır.

2.1.1.2.8. Susuz VIII

Vahit Bey ve eşinin Ayşe adında bir kızı vardır. Büyük bir evde, kalabalık aile olarak yaşarlar. Hala hanım, büyük teyze ve arada onlarda kalan amcakızı Nil ile ev daha şen bir yerdir. Hala hanım leziz yemekleriyle ünlüdür. Hele pilakisi ev halkı tarafından çok beğenilir.

Nil, öksüz bir çocuktur. Bu yüzden hayatı, akrabalarının evlerinde itilip kakılarak geçmiştir. Özünde iyi bir kızdır Nil. Fakat kimse evinde o yavrucuğu barındırmaz. Sadece Vahit Beyler kucak açar Nil'e.

Ayşe, bir gün Nil'in okuluna, onun için "iyi hâl kâğıdı" almaya gider. Müdire Hanım oldukça otoriter, sert mizaçlı, biraz da acımasız bir kadındır. Müdire Hanım, Ayşe'nin ailesini iyi tanıdığını, her ailede çeşit çeşit insanların olduğunu, soylu bir aileden de Nil gibi iyi olmayan, ahlaksız bir öğrenci de çıkabileceğini söyler. Oysa Nil, aslında düzgün bir karaktere sahip, hayalleri olan, hayata tüm olumsuzluklara rağmen umutla bakan bir ışıktır. Ayşe ile Nil arasında kardeşlikten öte samimi duygular vardır. Birlikte aynı odayı paylaşırlar, geceleri uykudan uyanıp İstanbul manzaralarında hayaller kurarlar. Bu yüzden Ayşe, Müdire Hanım'ın karşısında Nil'i savunmaya çalışır. Nil, tüm bu ötelenmişliğin, öksüz olup hor görülüşünün verdiği eziklik duygusuyla Amerika'ya kaçmıştır.

Müdire Hanımla, milli eğitim müdürlüğü arasında tüm gün koşuşturan Ayşe, akşam olunca yemekte yaşadıklarını babası Vahit Bey'e anlatır. Hikâyenin sonunda Ayşe, Nil'e seslenir. Hem oda arkadaşı, hem kardeşi olan Nil'i özler, sanki o duyuyormuş gibi evde olan değişiklikleri anlatır. "Haydi, gel de dans edelim" diyerek sonlandırır.

2.1.1.2.9. Susuz IX

Öğretmen sınıfta öğrencileri okuma bayramı gösterilerine hazırlamaya çalışıyordur. Çocuklar kendi aralarında konuşurlar. Öğretmen bir yandan onların

sözlerine laf yetiştirirken bir yandan da krepon kâğıtlarıyla elbise yapmaya çalışır. Çocuklardan bazıları birbirlerine kötü kelimeler kullanır. Bazıları birbirlerini aşağılar öğretmen hepsine gereken düzenleyici ve pozitif cevabı verir. Örnek bir öğretmen olarak iyi davranışları pekiştirir. Kötü davranış ve söylemleri uyarır.

Ailelere maddi külfet olmaması için elbisesi olmayanlar için krepon elbise yapmayı tercih etmiştir. Öğretmen fırsat eşitliği olmayan çocukların eşit şartlara ulaşmasını sağlar. Üst sınıf öğrencilerden yardım ister. Bu sırada kendisi de kızları ve erkekleri okuma bayramı gösterisi için çalıştırmaya devam eder.

2.1.1.2.10. Susuz X

Hüsniye, soğuk bir kış gecesinde oğlu, kızı ve kayınvalidesiyle evindedir. Kocasını Hasan, başka gecelerde de olduğu gibi bu gecede eve gelmemiştir. Hüsniye, iki çocuk doğurduğu eşinin gece eve gelmemesini, gelse de sırtını dönüp uyumasını hayatında başka bir kadın olmasına bağlar.

Kar ve tipinin olduğu bir gecede kapı çalar. Gelen, Hasan'ın amcaoğlu İrecep'tir. Kardan, tipiden aşağıya inemeyip, çok üşüyünce onların evine sığınır. Hüsniye, eşi Hasan evde yokken İrecep'i eve almaya çekinir. Hatça'bam dediği kayınvalidesi uygun görünce adamı eve alırlar. Hatça'ba Hasan'ın eve gelmeyişi "Erkektir o." diyerek savunsa da, Hüsniye bu duruma çok üzülmemektedir. "Madem başkasına gidecekti beni neden aldı." diye sitem eder.

2.1.1.2.11. Susuz XI

Bir yazıhanede sekreter ve "Çinli suratlı adam" anlatılarak başlanır hikâyeye. Sekreter sinirlidir. Sinirini patronla konuşurken belli eder. Yazıhanede bekleyen bir kadın daha vardır. Patron Burhan Bey'i beklemektedir. Sekreter kadın bir ara Çinli suratlı adama, bu kadının kocasını, çocuğunu bırakıp bir şoförle kaçtığını, şoförün daha sonra bir kazada öldüğünü söyler.

Patron Burhan Bey'in arkadaşı Meli, Burhan Bey'e bu kadına yardım etmesini rica eder. Patron Burhan Bey'de kadını, arkadaşı Sofiya'ya emanet eder. Kadına, Burhan Bey iş verecektir. Burhan Bey merhametlidir. Sekreter ise "Böyle bir kadına"

yardım etmeyi uygun bulmaz. Kadın ve oğlu, Sofiya sayesinde bir odaya sahip olurlar. Perde, radyo, halı derken yaşadıkları kiralık oda bir eve benzer. Patronun maddi, Sofiya'nın manevi desteğiyle kadın ve oğlu yaşamlarını sürdürürler.

2.1.1.3. Menekşeli Bilinç

2.1.1.3.1. Varım Diyorum İnanmalısınız

Hikâye yazıları olan bir kişi, hikâyesini bitirememekten yakınmaktadır. Hikâyeden o kadar etkilenmiştir ki “O, 1954’te kaldı, ben 1959’a değin yaşamıştım.” der. Sinir doktoruna gider. İki hap verir. “Doktorun hapi yuttunuz mu işiniz tamamdır.” şeklindeki esprisine bile katlanır. Koşarak oradan ayrılır.

Bir parkta boyacı bir çocuk görür. Ondan umutlanır. Fakat parkın bitiminde köşeyi dönünce aklına yine doktor gelir. Çocukluk yıllarında ne kadar mutlu olduğunu düşünür. Başka bir şehirde yaşayan arkadaşı da o anda onu düşünmektedir. Hadi gel bize gidelim diye onu çağırır. Onunla hayali olarak buluşmuşlardır. Gidip bir gazonoda otururlar. İki arkadaş kendilerini dinlendiren müziğe, çiçekli havuza bakar. Yazar olan, yolda çarpıştığı kızın tesirinde kalmıştır. Sonra hikâyesindeki kızın nereden çıktığını bilmediğinden bahseder. Hikâyedeki kız, dünya güzeli birisidir. Durgun, soluk fakat yaban eriklerinin, kır çiçeklerinin dünyasında bir kızdır. Çalıştığı yerde seilmeyen, çokbilmiş bulunan bir kız. Aslında öyle olmadığı hâlde öyle sanılmıştır. Kız, yabancı bir şehirde çok tanımadığı bir adamın evinde kalmaktadır. Sebepsiz yere bağlanmış, inanmıştır adama. Âşık olmuştur. Hikâyedeki kıza yazarın arkadaşı, arkadaşının kocası da üzülür. Yazar onlara hikâyeyi anlattıkça onlarda etkilenir. Kendilerinden birer parça bulurlar kızda. Aslında kadın da adam da kendi acılarına ağlarlar.

2.1.1.3.2. Menekşeli Bilinç

Merdiven başında ayna önünde kendini süzen, artık ruhen ve bedenen büyüdüğünün farkında bir genç kız. Kendine güvenir, evindeki geleneksel yapıdan farklı yaşamak ister. Ablasına evden ayrılacağını, iş bulduğunu, bir İngiliz şirketine

çalışacağını belirtir. Ablası gibi evde, evin kurallarıyla yaşamak istemediğini, eve arkadaş çağırarak ayrı bir odalarının bile olmadığını söyler.

Erol adında hukuk okuyan bir çocuğu sevmektedir. O da evden ayrılıyordur. Ablası, kızı ikna etmeye çalışsa da kızın kararı kesindir. Kendine göre bir hayat yaşamak istemektedir. Kararlıdır. Kız, komşuları Naciye Hanım'ın bahçesindeki menekşeleri çok beğenir. Onların üzerine kendi bahçelerinden giden sineklere ve o sineklerin bahçeye gitmesine bilerek, isteyerek neden olan annesine kızar. Annesi, sırf babasını Naciye Hanım'dan kıskandığı için kendi bahçelerine çöp, eski eşya koyar. Bu şekilde eşi, bahçelerine çıkmayacaktır ki böylelikle Naciye Hanım'ın güzel menekşeli, yan taraftaki bahçesini görmeyecektir.

Kız, ablasını sevmekte, onunla gurur duymaktadır. Fakat ablasına içten içe de kızar. “Neden benimle dost olmadın?” der. Kız valizini eline alır ve evden gider. Ablası da büyümüş bir küçük kardeşe ardından bakakalır.

2.1.1.3.3. Giderek Daha Güçlü

Yalnız başına yaşayan bir genç kız, kaldığı apartmanda fazla meraklı komşulara sahiptir. Bir gün evine erkek arkadaşı ile gelirken onu gören komşuları kendi aralarında dedikodu yapmaya başlarlar. Tek başına, yalnız bir kızın akşamüzeri genç bir adamla beraber gezmesi dedikodu malzemesi olmaya yetmiştir. Üstelik gençleri sadece sokakta yan yana yürürken görmüşlerdir.

Apartmandaki çok yüksek müzik sesi genç kızın evinden gelmektedir. Yakışıklı komşu ve eşi, bitişik dairedeki sarı saçlı kadın, büyükanne ve üç torunu diğer kapıda da akıllı komşu, oğlu ve kocası vardır. Bu kapı önü şenliğine en son onlar katılmıştır. Tüm apartman genç kızın kapısının önüne toplanır. Müzik sesi öylesine yoğundur ki herkes daha önce radyoyu bu denli yüksek dinlemeyen genç kızla ilgili -bin bir merakla- fikirler yürütmeye başlamıştır bile. Acaba içeride ne oluyor da bu kadar yüksek sesle radyo açılmıştır, diye genç kızla ve erkek arkadaşıyla ilgili dedikodular yapılır.

Oysa kız kendini “yabani acı kiraz” demek olan “ılgıncar” a benzetir. Herkesle sıkı fıkı olamaz. Kimse çat kapı onun kapısına gelemmez. Kız içeride tek başına, radyoyu son ses açmış hayallere, düşüncelere dalmıştır. Birden irkilir ve dışarıdan gelen sesleri duyar. Polis çağırmayı düşünen komşular, çeşitli oyunlar içinde serüvenler yazmıştır. Genç kız ayağa kalkar, aklına bu meraklı komşulara bir ders vermek gelir. Üzerini değiştirir. Pijamalarını giyer. Saçlarını çözer. Yatağını bozar. Sanki yatıyormuş izlenimi vermek için evi dağıtır. Sonra radyoyu aniden fişinden çeker. Apartman boşluğuna açılan pencereyi açar, radyoyu aşağıya atar. Tam o sırada polisler kapıya gelmiştir.

Genç kız kapıyı aniden açar. Kapıdakilere ne olduğunu sorar. Sanki radyoyu açan o değilmiş gibi, evde radyosunun dahi olmadığını, kendisinin uyuduğunu ve hiçbir ses duymadığını söyler. Apartmandakileri evine buyur eder. Radyosunun olmadığını gösterir. Binanın perili olabileceğine kadar konuşmayı ilerleterek onları korkutmayı başarır.

2.1.1.3.4. Hışhışı Hançer

Üç erkek kardeşten sonra doğmuş, ailenin dört gözle beklediği, el üstünde büyüttüğü bir kız evlat vardır. Şartlar ne olursa olsun kızlar iyi eğitilmelidir. O, iyi eğitilmiştir. Toplumdaki diğerleri gibi değildir. Başkaldırmayı, hakkını aramayı bilir. Bir adamla tanışır, onunla evlenmezler. Hikâyede yer alan “Sesler” adı altında konuşturulanlar etrafımızdaki pek çok insanın (el âlem), başkalarının hayatlarına yorum yapmaları gibidir. “Adam, kızla evlenmez nedeni ise “Sesler” in kızın daha önceki serüvenlerini bilmesine dayandırır.

Namus ve şeref adam için önemlidir. El âlem ne der kaygısıyla, güzelliğin para etmeyeceği “Sesler” tarafından söylenir. Oysaki adam, kızı sevmektedir. Yıllarca onu istemiştir. Ama olmaz. Adamla, kız arasında farklı bir ilişki vardır. Adam, Batı’yı görmüştür. Gerçek bir aydındır. Kız ise göstermeliktir.

2.1.1.3.5. Açar Da Tutku Gülleri Açar

Kadın, eşi tarafından genç bir kadınla aldatılmaktadır. Adam, eşini artık yaşlanmış bulup, kendisinden yaşça küçük ve karısından “akıllı” olmayan birini bulmuştur. Genç kadın, kendini zafer kazanmış sanmaktadır.

Oysa kadın, hikâyenin pek çok yerinde onu “erdem sahibi olmayan, bayağı” bir kadın olarak nitelendirir. Geç ve iyi eğitilmemiştir. Güzelliği belki dillere destandır ama aslında o, ayağına gidilen, erdem sahibi biri değildir.

Kadın, orta yaşlarında dışarıdan ortaokul bitirmeye çalışmıştır. Bekâr çamaşırı yıkar, sökülük diker, gündeliğe, dikişe gider, gece kurslarına gider, para biriktirip daktilo alır. Kendini geliştirir. Evi için, eşi için fedakârlık yapar. Ama bunlar aldatılmaya, üzerine başka bir kadın gelmemesine yeterli olmaz. İlginç olan şudur ki, adam kadını yine de bırakmaz. Kadın yitirdiği yerde kazanmıştır. Kadın, bu zamana kadar hep kendi ayakları üzerinde durmuştur ve kendi çabasıyla “adam” olmuştur. Kadın, kırgındır, kendisini çok mutlu hissetse de yaşlanmanın da etkisiyle artık kendini güçsüz hisseder. Yolda onu karşıdan karşıya geçiren çocuk, onda umut ışıklarını yeniden yakar.

2.1.1.3.6. Sancılı Us Bizdedir

Bir ressam gelin, kayınvalidesinin başına tuvali geçirmiştir. Kayınvalide Saliha Hanım dışarıdan oldukça fedakâr bir kayınvalidedir. Gelin - kayınvalide mahkemelik olur. Suçüstü yapan ise gelini pek sevmeyen, yanlı bir kadın olan komşu Sabahat’tir. Sabahat kimin arabasına binse onu övecek yapıdadır. Evin oğlu Burhan, bu ressam geline birden âşık olmamış olsaydı, ona Nesime’nin kızı Nimet’i eş yapacaktır. Bir mahkeme salonunda görülen dava başlar. Savcı tanık, sanık herkese sırayla söz verir. Sözü uzatan farklı şeyler anlatanları konuya bağlı kalmaları için uyarır.

Savcının yürüttüğü başka davalar da vardır. Savcı davalı adama döner, adam iyi giyimli biridir. Kayınvalidesini kapının dışına attığını kabul eder. Fakat atmaya çalıştığı şeyin kayınvalide değil, onun alışkanlıkları olduğunu söyler. Aynı

apartmanda oturan bir kadına söz verilir. Kadın davalı adamın arkadaşları olduğunu, hepsinin onu sevdiğini söyler.

Davalı Ali, çok dağınık ve pistir. Neriman ile arkadaştır. Neriman, Osman ile sözlüdür. Arkadaşı Ali'nin arada odasını düzenler, o da Neriman'a çikolata getirir. Bir gün Neriman yine Ali'nin odasını toplarken, Ali de eski resimlere bakıp Neriman'ı güldürür. Tam o sırada Neriman'ın sözlüsü Osman'ın, ablası çıkagelir. Namus üzerine sert sözler söylenir. Neriman da kızıp yüzüğü sözlüsünün ablasına doğru atar. Kadının yanağı çizilir, kanlar boşalır.

Saliha Hanım'ın eskicilere eşya satmasını gelini tasvip etmez. Onlarla muhatap olmasını istemez. En son tanık için savcı, çağırılmasını ister. Tanık bu arkadaşının evli olduğunu, aşk evliliği yaptığını, eşinin hamile olduğunu söyler. Aynı apartman da tam da karşı dairede bir randevuevi olduğunu arkadaşım ne bilsin, der. Savcı dilekçelere, evraklara bakar. Çok karışık olan bu davayı çözmek için tüm umut savcıya kalmıştır.

2.1.2. Toplu Öyküleri 2

2.1.2.1. Dumanaltı

2.1.2.1.1. Dedi 'Ölüm Aklımda'

Nedret, kayınvalidesi ve annesiyle birlikte yaşamaktadır. Âdeta evde bir hizmetçi gibidir Nedret. Bir erkek bir kız çocuğu vardır. Çocukları üniversitede okumaktadır. Anneanne ile kayınvalide (büyükhanım) pek anlaşılamamaktadır. Bu yaşlı iki kadın, gün içerisinde sürekli birbiriyle tartışır. Anneanne, büyükhanımı hep alttan alır. Büyükhanım, kibirli, otoriter, burnu havada bir kadındır. Anneanne ise kızının evinde kendini eksik, ezilmiş hissetmektedir. Nedret, annesinin, bu duygusunu bildiğinden, ezilmemesi için kayınvalide büyükhanımı hoş tutmaya çalışır. Ne var ki bu iki yaşlı kadın bir şekilde birbirlerini sürekli kırarlar. Gün içerisinde evde olaylar çıkar.

Nedret, içinde bulunduğu bu durumdan sıkılmıştır. Kendisini bir hizmetçi gibi hissetmektedir. Apartmanların arasındaki bir boşluktan komşusuyla, mutfak

penceresinden sürekli muhabbet eder. Nedret'in komşusu, Nedret evde yokken bu iki yaşlı kadının bazen tatlı bazen komik anılarını gözlemler, sonrasında Nedretle paylaşır.

Nedret, bir gün yine komşuyla konuşurken çocuklarının geç kaldığını fark eder ve dile getirir. Normalde bu saatte evde olurlar, diye söyler. Komşu bir an düşünür, aklına daha sonradan gelir. Kendi oğluyla, onun çocuklarının geçen gün konuştuklarını muhtemelen üniversitelerinde boykotta olduklarını söyler. Nedret, daha da telaşlanır. Üzülür, tedirgin olur. Bir anne olarak evhamlanmaktadır. Komşu kadın, boykotun gerekli bir durum olduğunu, çocukların kendi üniversitelerini kendilerine göre yönetmek istediklerini söyler. Torpili olanların, dayısı olanların notlarının daha fazla yüksek olmayacağını, bunun eleştirilmesinin de doğru olduğunu söyler.

Nedret, çocukların arkadaşı olan Boykot Nuri gibi, kendindeki harekete geçişi fark eder. Yazar burada Boykot Nuri ile Nedret'in içindeki hareketliliği özdeşleştirir. Nedret evdeki durumdan sıkılmış, bunalmıştır. Çocukları ve Boykot Nuri ise üniversitedeki sisteme karşıdır. Nedret'in çocuklarından hayatı yaşamayı öğrendiğini belirtir. Yine de çocukları için kaygılıdır, hikâyenin sonunda Boykot Nuri'nin ivedilikle harekete geçmesi gibi Nedret de merdivenlerden koşa koşa iner.

2.1.2.1.2. Dumanaltı

Kayabaşı adı verilen bir semtte, bütün sokaklar yokuş yukarı gider. Yolun sonunda dağların olduğu kayalık bir yerdir burası. Tozsuzdur buralar. Gülgün, jandarmalar tarafından tutuklanır. Evinin önünde tüm Kayabaşı halkı toplanmıştır. Herkes ne olduğuna anlam verememiştir. Gülgün'un iki yaşındaki kızı, halasının kucağında ona el sallar.

Bir kaçak olan Murat Muratinoğlu ve bir bayan arkadaşı Gülgün'un evinde yakalanmıştır. Gülgün'un eltisi, Mihri bibi dövünmektedir. Gülgün'u Vali'nin karısının şikâyet ettiğini herkes bilir. Anarşist başı Murat Muratinoğlu ve arkadaşı uzun zamandır kaçmakta, jandarma ve polis tarafından aranmaktadır. Jandarmaya haber verenin, Vali'nin karısı olduğunu bilen elti Mihri Bibi, veryansın eder. Aslında

Gülgün’u çok sevdiğini, onun başına gelenlerden dolayı Vali’nin karısının suçlu olduğunu, Gülgün’un suçsuz olduğunu ifade eder.

Gülgün yıllar evvelden beri Murat’a âşıktır. Murat da Gülgün’a sevdalıdır. Eskiden ikisi de birbirine sevdalıyken, Murat geceleri Gülgün’un evinin karşısına gelir. Bir sigara yakar. Sigaranın yanıp sönmesine kadar Gülgün, onu perde arkasından izler. Aşkları bu şekilde el ele değmeden uzaktan devam eder. Ta ki Murat okuyup, “anarşist” olup buralardan gidene kadar. Gülgün, okumadığı için her zaman kendini Murat’ın yanında eksik hissetmektedir. Murat ise eğitim almıştır fakat siyasal olaylara karışmıştır.

Gülgün, Vali’nin karısını kendine arkadaş dost bilmiştir. Vali’nin karısına eski sevdasından, o sigara içerken onu izleyişinden bahsetmiştir. Acımasız kadın bir gün camdan dışarıya bakarken Gülgün’un evinin karşında sigara içen birini görmüştür. Bir an aklına Murat gelir. Vali’nin karısı, bir haftadır dışarıya çıkmamış olan Gülgün’un, çatı katında olduğunu görünce Murat’ın, Gülgün’un evinde olduğunu sezer. Vali’nin karısı jandarmalara sırf eşinin tayininin merkeze çıkması için haber verir. Ülker öğretmenin söylediğine göre onlar, insan hatrı bilmez bir yapıdadır. Sadece kendilerini, makamlarını düşünen insanlardır. Herkes Murat’ın ve yanındaki kadının saklandığını ve aranmakta olduğunu bilmektedir. Vali’nin karısı okumamıştır, aynı zamanda haksız yere tayin olmaya alışmış bir kadındır.

Kendisi de aranmakta olan Ülker öğretmen, Mihri bibinin avlusuna bahçelerden geçerek gelir, ona olayın gerçeğini anlatır. Kendisini de jandarmaların tutuklayacağını bu yüzden kaçması gerektiğini, az sonra birkaç arkadaşlarıyla kaçacaklarını ve aslında hepsinin suçsuz olduğunu, hepsinin bu vatanın selameti için uğraşmakta olduğunu söyler. Mihri bibinin, kendisi için telaşlanmamasını, üzülmemesini ister.

2.1.2.1.3. Tedirgin

Nurhan Aladağ adlı kadının kapısı çalar. Gelen polistir. Kadın şaşırır, kapıyı açar. Nurhan’ı alelacele götürmek isterler. Kadın ne olduğunu anlayamaz, şaşırır.

Nurhan, Arif ile evlidir. Arif'in yeğenlerini ve onların arkadaşlarını evinde pek çok akşam ağırlamıştır. Nurhan, çocukları çok sevmektedir ama çocukları yoktur.

Orhan'ın arkadaşı Nili ve onun eşi Kenan dayı varlıklı bir ailedir. Kenan dayının çevresi çok fazladır. Kenan dayı kökü Antep'e dayanan, nüfuzlu birisidir. Yüksek zümreden tanıdığı pek çok insan vardır. Sözü geçen bir bireydir. Nili, varlıklı olmayan bir memur ailenin çocuğudur. Babası öldükten sonra zor durumda kalan annesine, eşi farkında olmadan o bakar. Kendisi, annesi gibi fakir durumda kalmak istemez. Bu yüzden Kenan dayının haberi olmadan kendi adına yatırımlarını yapmaktadır.

Bir gün Nili ile Nurhan evlerinde sohbet ederlerken kapı çalınır. O sırada gelen Kenan dayının akrabası Nebahat'tir. Nebahat, Anadolu'dan gelme köylüce bir kızdır. Nili onu çok sevmez. Ona yukardan bakar. Nebahat, köylerinden pek çok kadının yapamadığı cesareti gösterip okumaya İstanbul'a gelmiştir. Fakat okulda siyasal olaylara karışır. Bunun sonunda bir gün polis Nurhan'ın da kapısını çalar ve hem Nurhan'ı hem Nebahat'i tutuklarlar. Aynı koğuşta yatarlar. Nurhan, hâlâ daha kendisinin olayla ne ilgisi olup tutuklandığını anlayamamıştır. Koğuştaki pek çok kadını tasvir eder. Onların hayat hikâyelerine şahit olmuştur. Nurhan koğuştaki anlarında sanki kendisini evde gibi hayal eder.

Nili, Nebahat ve arkadaşlarının neden siyasetle bu kadar yoğun ilgilendiğini anlayamamaktadır. Ona göre bu işler boş işlerdir. Nurhan ise Nebahat ve diğer çocukların tepkilerinin normal olduğunu düşünür. Çünkü düşünmeyen insan boşuna yaşıyordur. Hikâye, Nurhan'ın 'Ben buradan bir çıkayım, ben buradan bir çıkayım' diyerek uyuya kalmasıyla sona erer.

2.1.2.1.4. Umut'a Tezgâh Kurmak

Boncuk Hanım, anne ve babasıyla, müstakil küçük ve sevimli evlerinde yaşayan birisidir. Babasının ve annesinin emeklerinin, hatıralarının her yerde olduğu bu ev onun için hem bir koruyucu kabuktur hem de hayata açılan bir kapıdır. Bedia Karadağlı nam-ı değer Boncuk Hanım, çiçekleri seven, bahçeyle uğraşmayı,

ilgilenmeyi bilen bir kadındır. Doğa dostudur. Boncuk Hanım pazar yerlerine gitmeyi ve çiçek yetiştirmeyi sever.

Ailesinin erkenden vefatıyla bu güzel ev ona kalmıştır. Eşini de kaybedince baba yadigârı bu evde üç kızıyla birlikte yaşar. İkiz kızlarının ardından doğan üçüncü kızı Nalân ile çok iyi anlaşır. İkizlerden biri evlidir ve damat Boncuk Hanım üzerinde baskı kurmaya çalışmaktadır. Evlerinin hemen yanındaki arsalarını müteahhide verdirmek istemiştir. Bu şekilde hem zengin olacaklardır hem de kendileri de yeni eve sahip olacaktır. Boncuk Hanım güzel bahçesinin heba olmasını istemediğinden bu fikre karşıdır. Fakat çocuklarının da etkisiyle ikna olur. Kızları Boncuk Hanım'ı toprağından ve yaşadığı yerden ayırıp, bir apartmanda yaşamaya zorlamışlardır.

Baba yadigârı evi ise yan tarafta, virane hâlde bakımsız kalmıştır. Gizlice o eve giren siyasal suçlular yüzünden Boncuk Hanım'da hapse atılır. Boncuk Hanım'ın hapishanede en yakın arkadaşı, edebiyat öğretmeni Nesrin Çarıklı'dır. Nesrin öğretmenle Boncuk Hanım, koğuşta herkes uyuduktan sonra sessiz sessiz anılarını, çocukluklarını, aile hayatlarını birbirlerine anlatırlar. Artık daha sıkı dost olmuşlardır. Bazen ağlar bazen gülerler. Sürekli hapishaneden çıktıkları gün ne yapacaklarını hayal ederler. Boncuk Hanım gidip yeniden baba yadigârı evinde, o güzelim çiçekleriyle, doğayla baş başa yaşayacaktır. Artık damadından da korkmamaktadır. Hapishane günleri onu daha güçlü hâle getirmiştir. Nesrin öğretmen ise oğlu ve eşine kavuşacağı günü, yine ailecek birlikte yiyecekleri güzel yemekleri hayal eder. Ailesine, gelip onu karşılamasınlar diye bir gün öncesinden tören istemediğini, bir akşam eve birdenbire her zamanki gelişi gibi geleceğini söyler.

Boncuk Hanım ve Nesrin öğretmen bir gün önce tahliye olur. Hapishaneden çıktıkları gün, helalleşip evlerine doğru dağılırlar. Nesrin öğretmen, kendisini bir gün sonra eve gelecek diye bekleyen ailesini şaşırtmamak, ansızın yakalamamak adına ne yapacağını bilemez. Boncuk Hanımla gitmek istemez, evine de gitmez. Kararsızlık içinde o geceyi otobüs garajında, etrafa şaşkın gözlerle bakarak geçirir.

2.1.2.1.5. Marangozdur Adı Ahmet Ustadır

Ahmet Usta, maddi imkânların yetersizliği içinde yaşamaktadır. İki kızı vardır. Kedileri, çocukları ve eşiyle mutludur. Daha önemlisi huzurludur. Güzel olmasa da iyi kalpli, güler yüzlü bir eşi vardır. Evleri kentin fakir mahallelerinden, binlerce evden biridir. Gösterişli bir yaşayışları yoktur.

Her şeyden önce ailesini düşünür. Eşinin bu pis mahallede perişan olduğunu düşünür. Mahallelinin fakir olması değildir gitmek istemesinin nedeni. Ortamın bozukluğundan çocuklarının, eşinin burada olmasını istemez. Onu ve çocuklarını buradan kurtarmak ister. Kızlarını ve eşini alıp dağlara gitmek ve bir gecekondü bulmak ister. Arlı bir adamdır Ahmet. Aldığı fakat parasını denkleştirip ödeyemediği sehpanın borcu onu tedirgin etmiştir.

Babası, eskiden oğlunun (Ahmet'in) Kaymakam ya da Vali olmasını ister. Ama oğlan okumak istemez ve evden kaçar. Annesi ise perişan olmuştur ve tek evladına hasret gitmiştir. Ahmet, konserve fabrikasında, kamyonlarda ve berber yanında çalışmıştır. Titiz bir adamdır, evinin etini sütünü eksik etmez, zanaatı vardır. Eşi hep güler durur, her zaman sevinir ve şükreder. Kimseye zararları yoktur.

2.1.2.1.6. Işın

Balkonda tek başına oturan baba, kızına nerede olduğunu, ne yaptığını sorar. Kızı içeride olduğunu söyler. Kızı mutfak masasının önünde şaşkın şaşkın durmaktadır. Arada uzun bir sessizlik oluşur ve baba sessizliği bozarak, kızına kahve kokusu olduğunu söyler. Aslında baba şaka yoluyla kızından kahve istemektedir. Babası kahvesinin köpüklü olmamasını söyleyip, güler. Kız balkona kahveyi getirir, babasına neden hep balkonda oturduğunu ve onlarla birlikte olmadığını sorar. Babası, balkonun serin olduğunu bu yüzden orada oturduğunu belirtse de, kız ikna olmaz fakat konuyu kapatır. Babası, kızına bir gün kendisini anlayacağını söyler.

Kız, babasına sahildeyken uzun boylu bir erkeğin onu sevdiğini söylediğinden bahseder. Birden “Babacığım!” diye bağırır ve babasına uyuyup uyumadığını sorar. Babası keki beklemektedir. Dalmıştır. Kız, babasına annesiyle evlenmeden önce

birini sevdiğini ve ona ne olduğunu sorar. Baba bu konuyu kızı büyüyünce konuşacaklarını söyler. Kız büyüdüğünü söylese de babası kekten yanık kokusu gelmeye başladığını, kızının onunla ilgilenmesi gerektiğini söyler.

2.1.2.1.7. Tan'ın Öyküsü

Bir yaz günü, yaz tatilinden oldukça sıkılmış olan insanlardan bahsedilir. Arkadaşlar arasında yemek yenilecektir. Herkes stres atmaktadır. Memlekette sıkıyönetim vardır. Sıkıyönetim döneminde, her gün arkadaşlarından birkaçının tutuklandığını, hapse atıldığını duymaktadırlar. Kadın, bir anda garsonla konuşan polise bakabilir. Yanındaki Gülistan ve Hüsnü'ye, kimseye duyurmadan “Karşıda bir polis var, bizim masaya bakıp konuşuyorlar.” diye haber verir. Gülistan bu haberi beklediğini, gelen polisin Özdemir için geldiğini söyler. Çünkü gelirken ajansı dinlediğini, kimsenin keyfi kaçmasın diye bunu söylemediğini belirtir.

TRT'den dört, beş kişinin tutuklandığını söyler. Kadın oldukça heyecan ve korku içindedir. Oğlu Tan'ı düşünür. Tan henüz üçüncü sınıftan dördüncü sınıfa yeni geçmiştir. Delikanlı olacağı için kendini büyük görmektedir. Artık ortaokula başlayacağı için delikanlı sayılır. Sabah Hüsnü ile balığa gidecekleri için Tan pansiyona gidip, uyumuştur. Orada olmaması kadını sevindirir. Polis masaya gelir. Özdemir'in karakola kadar gelmesi gerektiğini söyler. Özdemir sakın bir şekilde kabul eder. Kadın da, eşi Özdemir'le birlikte gideceğini söyler. Kadın, pansiyona gidip eşyalarını toplar. Oğlunu, arkadaşları Gülistan ve Hüsnü'ye emanet eder, Tan'ın onlarla balığa gitmesini ister. Çünkü onun hayallerinin bozulmasını istemez. Ertesi gün, kadın eve girince hemen arkasından dört polis girer. Polisler biraz nezaketsizdir. Sert bir üslupla ev aramaları kadını sinirlendirir. Polisin biri, eşinin ne iş yaptığını sorar. Kadın eşinin, şiir yazdığını söyleyince polis, “manici” olarak üstünkörü cümlelerle olayla dalga geçer.

İki gün sonra Tan gelir. Kadın, eşini görmemiş olmasına rağmen çocuğunu görünce sıkıntılarından hafifler. Oğluna olayları biraz uyduruk öykülerle anlatmaya çalışır, eve polislerin geldiğini şaklabanlıkla dramatize etmeye çalışır. Tan, küçük olduğu için babasının ne zaman çıkacağını annesine sorar. Annesi ise polislerin

tekrar eve gelmeyeceğini, ama gelseler de ona bir şey sormayacaklarını söyler. Çocuğuna sarılıp ağlamak ister ama yinede metanetini korur.

2.1.2.1.8. Acıyı Aşmak

Kıyıda denize karşı bir başına bir nine, tepedeki evinde yaşamaktadır. O kadar yaşlıdır ki yemek istemeye veya yiyecek almaya aşağıya inemez. Onu ağacın yakınlarında gören köy halkı, “Nine bir şeyler istiyordur.” diye düşünüp ona yemek bırakır. Yalnız şart şudur ki, ninenin evine kimse gidemez. Nine hep ağaç altından yiyecekleri alır. Zeytin ağacının altına topladığı incirleri bırakır. Köylüler de oraya nine için yiyecek bırakır.

İhtiyar kadın tepede tek başına oturur. Nine, zamanında ailesiyle Bulgaristan’dan göç etmiştir. Yunanlıların, Kurtuluş Savaşı yıllarında yakıp yıkmadığı tek şey üzüm bağlarıdır. Geri kalan her şeyi yakarak giderler. O zamanlar Ege’de her yer üzüm bağlarıdır fakat ninenin ailesi gibi göçüp gelenler, biz bağcılıktan anlamayız diyerek bağları söküp yerine başka ağaçlar dikmişlerdir.

Kadın dışarıda, tepelerde dolaşırken deniz kıyısında üç genç görür. Sonradan açlıktan o şekilde baygın yattıklarını anladığı bu üç gence pek dikkat etmez. Kadının kocası, kendini çok beğenmiş bir adamdır. Kadın sessiz, kendi hâlinde birisidir. Gezinirken tanıştığı profesör ise, kocasından farklı olarak oldukça beyefendi ve kadını aşağılamadan bir şeyleri anlatmaya çalışan birisidir. Eşi Osman gibi değildir, kadını hor görmez.

Nine, son günlerde sürekli dışarı çıkar. Ağaca doğru geldiğini gören halk, “Nine herhalde ölecek canı sürekli bir şey istiyor.” diye ne var ne yok yiyecekleri taşır. Oysa nine, bu üç gence evinde bakmaktadır. Bir gün haberlerde, üç anarşistin vurulduğu haberini duyarlar. Anarşistler ihtiyar kadının evinde bulunmuştur. Bu üç genç, kaçarlarken tepede jandarma tarafından vurularak öldürülmüştür. Nine de onların acısına dayanamayarak vefat eder.

Kadın anarşistlerin yakalandığı haberini duyar duymaz koşarak ninenin evinin olduğu tepeye doğru gider. Jandarmalar geçmesine müsaade etmez. Kadın o an,

kendi çocuklarını düşünür ve onların orada vurulduğunu düşünerek bir an onların ailesi gibi üzülür. Profesör, kadına durumu anlatmaya çalışır, ikisi de memleketin hâli için üzölmüştür. Memleket evladının bu duruma düşmesinden acı duyarlar.

2.1.2.1.9. İkircim

Eve temizliğe gelen Hatice, her yeri iyice temizlemektedir. Zerrin, Fevzi ile evlidir. Güzin ise arkadaşdır, Doktor Mahirle evlidir. Zerrin bir gün, Güzin'i arar, telefonda Zerrin'i Nesrin zanneder. Bir haber beklediğini söyler. Güzin'in sesinin iyi olmadığını anlayan Zerrin'e, (Güzin) çocuklarının tutuklandığını söyler.

Güzin, her fırsatta Zerrin ile çocuklarını kıyaslar. Güzin'in kızı İnci, yeniden tutuklanmıştır. Oğlu da kayıptır. Zerrin'in ise oğlu mühendistir, kızı keman çalar. Zerrin ile Güzin birbirlerine güvenilir, sağlam bir dosttur.

Güzinlerin evinde sürekli "Solculuktan" bahsedilir. Gelen giden misafirleri her zaman siyasetten konuştuklarından çocukları da bu yönde eğitilmiştir. Zerrin, Güzin'i anne olarak eleştirdiğinde, Güzin bunu kabullenmek istemez. "Çocuklarımızı boş boşuna mı yetiştirelim." der fakat içinde bulundukları ortamdan çocuklar etkilenir.

Güzin, okumuş öğretim görevlisi olmuştur. Zerrin evdedir, çalışmaz fakat çocuklarını hep doğru, namuslu, onurlu olarak yetiştirmek istemiştir. İyi bir anne, iyi bir eş, iyi bir vatandaş olmaya çalışır. Bu fakir memleketin insanı olduğunu hiçbir zaman unutmaz. Çocuklarını tertemiz yetiştirir, hep çalışkan iki çocuğum var, diye övünür.

2.1.2.1.10. Erol Bey

Kadın yazar bir hikâye yazmak ister. Hikâyesine nereden başlayacağını tam olarak bilemez yazmak istediğı karakter Erol Bey'dir. Erol Bey, temiz, kumral, mavi gözlü ve evlenmemiş bir adamdır. Sorumluluk sahibi birisidir. Küçük yaşta anne ve babasını kaybetmiştir. Erol Bey, köşkte yedi kadınla birlikte yaşamaktadır.

Erol Bey, kız kardeşi Canan Hanım’la beraber babaannelerinin yanında Boğaz’a nazır bir köşkte yaşar. Babaanneden hariç Nemide hala, Leyla ve Şeyda adlı kızlarıyla onların yanında kalmaktadır. Erol Bey bu iki kızı bankaya yerleştirmiştir. Nemide halanın eşi, erken yaşta vefat ettiği için babaanne, Nemide halayı köşke alır.

Mabude Hanım, babaannenin kız kardeşidir. O da hiç evlenmemiştir ve babaanneyle birlikte yaşar. Mabude Hanım bakımlı bir kadındır, her sabah gözlerine sürme çeker ve her ay saçı boyanır. Düriye hanım emektarlarıdır. Bahçıvan Mustafefendi, öldükten sonra babaanne “Eşin yok, evine gündüzleri git gel ama senin yerin de bu ev.” diyerek onu da köşke alır.

Erol Bey, çok fazla içki tüketir. Babaannesi kurallarıyla otoriter yapıdadır. Köşkü babaanne idare etmesine rağmen, Erol Bey 14 yaşında köşke geldikten sonra köşkün idaresinin, namusunun Erol’a ait olduğunu söyler. Bundan sonra herkes (kendisinden yaşça çok büyük olan Mabude Hanım da dâhil olmak üzere) ona, Erol değil “Erol Bey” diyecektir. İçlerinden sadece Canan Hanım abisine “bey” dememiştir. Onun abisindeki yeri apayrıdır.

Erol Bey, avukatlarıyla birlikte köşkü yıllar boyunca idare edebilmiştir. Sadece bir kez babaannesinin sözünden dışarıya çıkar, kendi kararıyla bir ticaret yapar. Kazandığı para bire bin katar, bu şekilde yıllarca kendi ve beraberinde yaşadığı yedi kadının, köşkün masraflarını çıkartır. Evde Erol Bey’in bir ağırlığı vardır. Ne zaman ortalıkta olmasa, nerede olunduğu sorulsa herkes, onun bol kitabın olduğu odasında olduğunu söyler. Sadece pazar sabahları hep birlikte kahvaltıya otururlar. Erol Bey, o gün evin bütün girdi çıkıntısını öğrenir. Kadınlara sorular sorar, kardeşiyle şakalaşır. Yemeklerde hep Erol Bey’in sevdiğine göre pişirilir. Her şey onun istediği düzende yapılır. Erol Bey, Türkçeyi çok iyi kullanmaktadır. Anadiline olan düşkünlüğüyle bilinir, tanınır.

Erol Bey, Boğaz’a düşkünlüğüyle bilinir. Boğaziçi’ni çok sever. Balıkçı dostlarıyla balığa çıkmayı, kahvelerde oturmayı sever. Yiyip içmeyi seven bir adamdır. Erol Bey’in en büyük korkusu çok içkili günlerde gördüğü kâbusu, evden sıra sıra tabutların çıkmasıdır. O, evdeki yedi kadınla hem dost, hem arkadaş

olmuştur. Onlara öylesine bağlıdır ki onlar olmadan bu köşkü düşünemez, hayal edemez. Bir gün köşkten dışarıya çıktığında bir kadın yüksek bir sesle sokağı çınlatır. Erol Bey'i tanıdığı cümlelerinden belli olan bu kadın, ısrarla köşkü Erol Bey'in elinden almak ister. Erol Bey ise köşkü satmayı düşünmez. Önce kadını tanıyamaz. Nerden tanıştıklarını hatırlayamaz, daha sonra onun köşkü alıp apartman yapmak isteyen bir kişi olduğuna kanaat getirir. Kadın, çok hızlı konuşmaktadır. Yoldan geçen araçların seslerini bile bastırarak derecede çok yüksek sesle konuşur. Erol Bey'in başı dönmeye başlar. Kadının konuşmalarına rağmen o, ısrarla köşkü satmak istemez. Köşkün yerine başka bir bina yapıp orada oturmayı da istemez. Bu eski, yıpranmış köşk onun çocukluk yıllarının, anılarının geçtiği, güzel bir yerdir. Erol Bey, köşkü içindekilerle beraber sevmektedir.

Yazar, en son sinirini fazlaca bozan bu kadına Erol Bey'in ağzından küfür ettirerek cevabını verir. Kadına köşk verilmez. Yazar burada küfür edip rahatladığından bahseder. Bir kadın yazar küfür edemez diyenlere ithamda bulunur. Erol Bey karakterinden hareketle yıllarca solculuk, sağcılık uğruna yitirdikleri arkadaşlarına üzüldüğünü, kaçak arkadaşları olduğunu, sarhoş arkadaşları olduğunu ve onların ölmeleri ihtimalini düşünerek hep korktuğunu belirtir. Onların pek çoğunun öldüğünü ve onları özlediğini, arkalarından ağladığını da söyler.

2.1.2.2. Bir Kara Derin Kuyu

2.1.2.2.1. Öykülerden Önce

Yazar kadın, ne yazacağına karar verememektedir. Onu tanıyan, seven iki ozan da kadının neden yazamadığını kınamaktadırlar. Oysa kadın yaşanan o günleri anlamlandıramamaktadır. Yazma işi kadın için gitgide zorlaşmaktadır. Kadın yazdığı öyküleri sıralamaya çalışır. En çok yaz öyküleri yazmayı sever. Şimdilik şu elinde hazır olanları yayımlamak ister. Başka yazılar yazıp yazamayacağına, bunlar yayımlayanınca karar vereceğini söyler.

2.1.2.2.2. Zor Yokuşu

Evlilikler, kişiler birbirlerini sevdikleri, beğendikleri ve aynı yerde yaşamlarını sürdürmeye karar verdikleri için başlar. Kadın ve adam da böyle düşünüp evlenirler. Adam sebebi belirtilmeyen bir şekilde evden uzakta yaşamaktadır. Maddi kaygılar için olması muhtemeldir. Çünkü eşiyle mektuplaşmaya devam ederler.

Kadın, eşinin tavsiyesi üzerine küçük kızlarını da alıp, arkadaşları Ahmetlerin boş olan yazlığına gider. Aklına yattığı için eşinin sözünü dinlediğini söyler. Eşine bir mektup yazarak durumu hakkında onu bilgilendirir. Kadın mektubunda, yaşamın pahalı olduğunu söyler. Parasız hâlde, tek başına çocuk büyütmenin (daha çok maddi zorluklarını) zor olduğunu belirtir. Köfte isteyen çocukları için “İyi ki köfte seviyor. Kıyma ekmek, yumurta ile çoğaltılabilir.” diyerek içinde bulunduğu durumu dile getirir. Eşine, “Bir baba bunlardan bîhaber yaşamamalı.” diyerek sitemde bulunur.

Kadın, arkadaşları Ahmetlerin yazlık evlerine gelince dolapları dolu buldukları için Ahmet’in annesine dualar eder. Bunu borç olarak düşünür. Parası olunca onlara ödeyecektir. Yazlıkta pek insanla tanışmaz. Pek çok insan ona göre havalı, kibirlidir. Kadın bunu maddi eksikliğine dayandırır. Kızıyla ilk zamanlar çok eğlenirler. Kadın, yan komşunun evini tamir eden Ali Usta ile tanışır. Tek dert ortağı bu adamdır. Onun hâminden anlayan sadece Ali Usta vardır. Kızı ona “dede” der. Kadın, Ali Usta’nın yardımlarıyla başka evlerden artan boyalarla eve bakım yapar. Ve kadın bir sabah güne nasıl başladığını anlatarak mektubuna son verir.

2.1.2.2.3. Bir Kara Derin Kuyu

Müşteriye saygı, hoşgörü eskiden daha çok vardır. Şimdi ise her şey değişmiştir. Değişen dünyada insani değerler de etkisini yitirmiştir. Artık saygı kalmamıştır. Kentler kalabalıklaştığı için köyden kente göç etmek eskisi gibi kolay değildir. İstanbul, her şeyiyle değişmiştir. Buradaki insanların bir kısmıda artık daha acımasızdır. Öyle ki insanı köyle kent arasındaki uçuruma itiverirler. Burada çalışmak, iş sahibi olmak, yuvasına ekmek götürüp müreffeh bir hayatta yaşamak herkes için bir umuttur.

2.1.2.2.4. Suskun Ezgisi

Tatil zamanında bile kadınların takip takıştırması, doğal olmayışı benliklerinden ödün vermemesinden kaynaklanır. Kadın, mutfağa ilerleyip, kendi için aldığı küçük kırmızı demlikte çay demler. Her zamankinden daha koyu bir çaydır bu. Bu sinirini yatıştırması için önemlidir. Kadın yürümek ister. Balkonlarda oturanların çoğu ona bakar ve aralarında fısıltılarla konuşmaya başlarlar. Güzel bir kızın geçişi hepsini etkiler.

Kadın, kıskançtır. Eşi Ekrem ile ikinci evliliğini yapmıştır. İki oğulları vardır. Kadının Ekrem'i alttan alması, hiçbir şeyi belli etmeden yapması zordur. İlişkiye zarar vermeden anlayış göstermesi, avucunda tutması gereklidir. “Sinirlenmemeli” diyerek kadın kendini kontrol etmeye çalışır. Ekrem kadının, küçük balkonda fincanlar, dergiler, bardaklar bırakmasını saygısızlık olarak görür. Oğullarını küçükken keseleyen kadının en büyük ukdesi Ekrem Bey'i bir türlü ikna edemeyip keseleyememesidir. Oğulları büyümüş, traş olmuş, iki genç adam olmuşlardır.

Ekrem, sorumluluk sahibi, fedakâr bir baba değildir. En zor, sıkıntılı zamanlarında bile piposundan vazgeçmez. Oysa eşi, doğuma giderken bile maddiyatı düşünüp durağa kadar sancılı hâliyle yürümüştür. Çünkü kendisi hastanedeyken Ekrem yemeği dışarıda yiyecektir. Bir anne bir eş olarak “fedakârlık” yine anneye kalmıştır.

Kadın kendini rahatlatmak için radyoyu açar, çayını yudumlar günü yaşamaya bakarsın. Aslında önemli olan kendini evetlemektir.

2.1.2.2.5. “Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar”

İki arkadaş rıhtımda karşılaşır. Kadın, balık tutanları seyretmektedir. İki elini de naylon torbalar doldurmuştur. İki arkadaş uzaktan birbirini görünce gülüşür. Çok eski yıllardan beri iki iyi arkadaşlardır. Kadın, öğretmendir. Daha yine iki öğrencisinin tutuklandığını söyler. Bu duruma üzüldüğünü belirtir. Yaşamda ayakta kalma mücadelesinden bahseder. Deniz kenarında yürürler.

İki arkadaş konuşurken anlatıcı olanın aklına unuttuğu bir şey gelir. İngiliz birine pazar yerlerini anlatan bir yazı yazması gerektiğini söyler. Yanındaki arkadaşının anlatımının iyi olduğunu söyler. Ondan bu yazının Türkçesini yazmasını ister. O da İngilizcesine çevirecektir. Ve pazarda yaşadığı şeyi anlatmaya başlar. Pazar dönüşü yaptığı rutin işleri devam ettirir. Sebzeleri, meyveleri yerine yerleştirir. Makinesinin önüne geçip pazarla ilgili yazmaya başlar. Yazarken kelimeleri bir türlü denk getiremez. Canını sıkın, gördüğü, duyduğu, hissettiği şeyleri yazmaya başlar.

Eşinin bir profesör olması, kendinin de öğretmen oluşu, evlenmeleri ve çocukları büyütüp okutmasından da bahseder. İnsanlar tarafından sevilen bir ailedirler. Eşi Profesör Veli Bey ile yuvalarını sıfırdan kurmuşlardır. Fakat gördükleri gibi olmadığını yani zengin gibi görünüp zengin olmayışları onların suçu değildir. Türkiye şartlarında manavdan alışveriş yapacak statüde olmalarına karşın pazardan uygun fiyatlı olması sebebiyle yiyecek almaktadırlar. Manav Ahmet Efendi'nin “pazar ucuza gelir” sözü nasıl bir ayırım yaptığını anlatır. Çünkü zengin kesim ihtiyaçlarını manavdan almalıdır. Kadın, manavcıyla karşılaşmamak için arka yollardan pazara gider. Bir profesörle, karısının konumlarına göre hareket etmeleri olanaksız olup ne yapıp edip üstesinden gelmeleri gerektiğini bilir.

Pazar esnafının samimi, saf çıkarsız sohbetlerinden örnek verir. Bir gün şeftali alırken tam kilogramı tutturmak için bir şeftaliyi alıp öbürünü koyan adama “cevahir” sanki deyince adam bu kelimeyi bilmediğinden dolayı donar. Başka bir pazarcının kahkaha atmasıyla ortam yumuşar, tüm pazar kahkahalarla dolar.

2.1.2.2.6. Deli Deli Deli

Amasya elması gelmiştir manava. Adam et yemeyi sevmez. Yeşilliklere bayılır. Görünce almadan geçemez. İki kilo elma alır. Evine dönerken, dağlara bakarak yürümesi onu heyecanlandırır. Amasya elmalarının olduğu kesekâğdının açıldığını fark etmez. Adam, su birikintisinden atlarken birden torbalar sallanır ve elmalar birer ikişer sokağa yayılır. Kesekâğıdından kendini yere atan elmalara “Deli deli deli” der. Ardından bir ses de aynı şekilde “Deli deli deli” der. Karanlığın içinde

iki adam elmaları toplar ve kesekâğıdına doldurur. Karanlıkta birbirlerini görmezler. İkisi de yoluna gider. Başka tabir bulamaz.

2.1.2.2.7. Gül Yaprığının Pembe Sesi

Sözü edilen görkemli bir otel vardır. Anlatıcı denizi ve doğada olmayı sever. Kıyıda en uzak kayaya oturur. Herkesten uzak bir o, bir deniz vardır. Geçmiş anılarını anımsar. Her şeye rağmen yaşamın güzel olduğunu vurgular. Herkesin birbirini tanısa da tanımasa da sevebileceğini düşünür. Denize bakar, acılarını dile getiremeyişi düşünür ve yüreği daralır. Sonunda güneşten kaçmak için dalar engin derinliklere. Kıyıya yaklaştıkça kahkahalar gelir görkemli otelden. Gözünün ucuyla bile bakmaz. Sinirlenir. Harcadıkları paranın onların parası olduğunu düşünür. Onun on günde idare ettiğini, otelde kalanlar bir gecede savururlar. Bunda bozulacak bir şey olmadığını dile getirir. O da vaktiyle paranın ne olduğunu anlasaydı, halkın deyişiyle “Köşeyi dönerdin” der.

Birden sabah olanları düşünür. Genç bir kız havlusunu sermiş boylu boyunca sahilde uzanmıştır. Kızı inceler. Çakılların sesine döner. Uzun boylu bir adam yaklaşır. Önünden geçer ve kızın önünde durur. Dikilir ve ona bakar. Adam elindeki sörf takımlarını kızın üzerine doğru kaldırır ve bir iki damla su kızın karnına düşer. Kız ürpermeyle gözlerini açar. Birbirlerini tanımadıkları bakışlarından bellidir. Aralarında konuşma geçer ve adam geri dönüp gider.

Donakalır, yeni kuşağı ilgiyle izlediğini belirtir. Anlamasına anladığını fakat nasıl buralara geldiklerine şaşırır kalır. İnsanca ilişkilerini ne zaman, nasıl edindiklerini merak eder. Onlara bunu sormamasının sebebi ise onu yaşlı bulmalarından duyduğu kaygıdır. Görünüşünün yaşlı ama aklındakilerin onların, can dostu olacak gençlikte olduğunu bilinsin ister.

2.1.2.2.8. Sepetli Kadın

Anlatıcı kadın, yalnız başına yaşamaktadır. Sepeti, onun evi gibidir. Evden çıkarken her şeyi sepetine katar. Mayosunu, kitabını, yola çıktığında ona lazım olacak diğer eşyalarını yanına alır. Emektar havlusunu alır ve deniz kıyısına gider.

Arkadaşları onun neden yalnız başına olduğunu sorar. O ise yalnızlıkta kendi kendini dinler, kitap okur. Arkadaşları buluşacaklarında çoğunlukla dışarıya çıkmaktadırlar. Anlatıcı, bir gün arkadaşlarını yemeğe çağıracaktır ve onlara bol yeşillikli bir sofra kuracağını düşünür. En sonunda “Toplum olarak bize ne oldu, evlerimizin bereketi kalmadı.” diye hayıflanır.

2.1.2.2.9. Öykücük

Öykücük hikâyesinde üç bölüm vardır. Kısa kısa yazmak ister anlatıcı. Birinci bölümde üç arkadaş apartmanın giriş katında küçük bir dikdörtgende oturmaktadır. Otuz yıl önceki üç genç arkadaş degillerdir artık. Hepsinin ağırları, sızıları vardır. Ama bir araya geldiklerinde eski sohbet ve o keyifli gülüşler eskisi gibi aralarından hiç eksik olmaz. Onları evinde ağırlayan, onlara çay dağıtan kişiye Fındık Hanım lakabı takmışlardır.

Fındık Hanım ve anlatıcı kız İstanbul Boğaziçi’nde yaşamaktadır. Diğer arkadaşları (kıvrıkcık saçlı olan) ise Ankara’da yaşar. Fındık Hanım güler yüzlü birisidir. İki küçük kızı vardır. Yazmayı sever, sürekli yazı makinesi başındadır. Yabancı kelimeler çevirmede sözlüklerle buluşur. Komşuları çoğu kez Fındık Hanım’ın kalın ciltli sözlükler arasında uyuyup kaldığını görmüşlerdir.

İkinci bölüm şöyle gelişir. Beylerbeyi Sokağı’nda yürürlerken, Boğaz’a karşı bir tepeden bakmaktadırlar. Üçü de İstanbul manzarası karşısında düşüncelere dalar. Fındık Hanım’a kendi başına, ayakların üzerinde durup duramadığını sorarlar. O da elinden geldiğince, çocuklarına bakmaya çalıştığını söyler. Yazı makinesi olduğu için sürekli yazılar kaleme alır.

Üçüncü bölüm başkentte kalan arkadaşlarının yine oraya dönmesiyle ilgilidir. Trene gider. Yolculuk yorucudur. Hiç uyumamıştır. Yanındakilerle de konuşmaz. Trenden iner inmez okula gidecektir. İstanbul’da kalanlar, hepsi bir arada iken oluşan gücü ararlar. Fındık Hanım tiyatrodaki bir ara onları düşünmüştür. Oyunu seyrederken bile arkadaşları aklına gelir. Evine döndüğünde arkadaşlarından kalan pastaların ucundan biraz yer. Düşüne düşüne ortalığı toplar. Uykusu pek fazla olmadığından arkadaşlarını düşünür.

Anlatıcı kız alışveriş yapıp evine döner, yemek hazırlar. Kızının arkadaşları yemekte onlara misafir gelmiştir. Televizyonda hep beraber bir film izlerler. Bir ara çok gülerler hem de çok gülerler.

2.1.2.2.10. Çangal

1986 yılının Mayıs ayında, sabah vaktinde kadın yola çıkar. Mevsim bahar olduğu için her yer pırıl pırıldır. Kadın otobüs beklemeye başlar, yolu uzundur. Altı, yedi durak öteye gidecektir. Üç kilometre yolu vardır. Üsküdar'a gidecektir. Otobüsü deniz kenarındaki durakta beklediği için kendisini şanslı saymaktadır. Sıkıntılı durumu geçmemektedir. Telefon açtığı hiç kimse onunla gününü şenlendirici bir şekilde konuşmaz. Onu da kimse aramamıştır. İçi sıkılıp, kararmıştır. Uzun zaman otobüs bekler fakat otobüs gelmez. Kırk dakikaya yakın otobüsü beklemiştir. Kadın, etrafında ne varsa tek tek gözden geçirir. Onları yazmaya çalışır. Otobüsün çıkacağı dönemece sürekli bakmaktadır. Beklemek kendisinde sinir gerilimi yapmıştır. Her zaman yaptığı gibi içinden bir şarkı söylemeyi denemez bile. Altüst olmuş bir suratla otobüs idaresine veryansın etmektedir.

Karşı kıyıda, gelip giden vapurları, motorları gözlemler. Eve dönmek ve otobüs beklemek arasında ikilemde kalır. Otobüsün geldiği yöne uzunca baktıktan sonra bir at arabasının tekerleklerinin dönemeçten çıktığını görür. Uzun zamandır kimse geçmemiştir. Kadın, birden sevinir. Paslı demir parçalarının, soba borularının olduğu döküntü bir at arabasının önünde kirli bir çingene oturmaktadır. Üsküdar'dan bir durak sonra Çengelköy vardır. Anlatıcı bunu araya sıkıştırmak ister. Çingene, beyaz sakalı bile kirlenmiş, gözlerinin akı, kirli sarı ihtiyar, eski bir çingenedir. Kendi kendine tıngır mıngır ilerlemektedir. Ağır ağır önünden geçerken çingeneyi iyice gözlemler. Birden göz göze gelirler. Avucunu yumup başparmağını dikerek gidiş yönünde sallar “Üsküdar.” der. Başını belli belirsiz sallayan çingene tok bir ses ve güzel bir İstanbul vurgusuyla “Çengel’e kadar.” der. Kadın uzunca süre ayakta otobüs beklemenin gerginliği ile birden sevinir, çingene ile birlikte yola devam eder.

2.1.2.2.11. Bugenvilli Başlangıç

Sıcak bir Ege yazında sabahın erken vaktinde otobüslerin tek tek ilerlediğini gözlemleyen anlatıcı, kahveye bir turistin gelmesini ve onun kahveciden “Kula” istediğini belirtir. Kahveci “Kola yok, pepsi olur mu?” diyerek turiste el, kol hareketleriyle cevap verir. Yabancı adamın elinde kitap vardır. Okuyan ve gezen bir turisttir. Turist, pepsi içebileceğini İngilizce olarak cevaplar.

Anlatıcının aklına birden anneannesi gelir. Anneannesi 93 Harbini, Yunan Harbini, Yunan’ın İzmir’e girmesini ve dedesinin askere gittiğindeki yaşadıkları, sıkıntıları anlatır. Şehit karısı olmasından bahsetmiştir. Anlatıcı ise kendilerinin Mayıslar, Martlar, Eylüller yaşadığını bunların hep çöküntü, bozukluk, sinir getiren haberlerle dolu olduğunu söyler.

Anlatıcı, yazılar yazmaya çalışır. “Ah bir yazmaya başlasam.” kaygısını taşır. Örneğin iki küçük oğlan aklına gelir. Biri oyun yazarı, diğeri oyuncudur. Israrla biri kendisine sanki kötü sanışta, bedduada bulunmuş da “Onmayasın.” demiştir. Anlatıcı yazmak istediklerini kafasında bir türlü toparlayamaz. İmgeleminde çok eski yıllarda yaşanmış bir resim vardır. Bir taşra kentinde, bir ailenin başından geçen olayı anlatır. Anne, baba ve Orhan adlı çocuk vardır. Babası, Orhan’ı yanına çağırır. Çocuğu yanına çağırıp, Hacı Ali amcasının yanına gidip babasının mezelik turşu istediğini söylemesini ister. Annesi ise İsmail’e (babaya) kızar. Çocuğuna, “Orhan, sakın yavrum öyle bir şey söyleme.” der.

Anlatıcı, farklı farklı olayları betimlerken hâlâ kendisinin neden yazamadığını, bu kentte yazması gerektiğini söyler. İçinde bir ürkekliğin, çekingenliğin olduğunu söyler. Yaz boyunca daha neler yaşayacaklarını, bir başlasa yazmaya kendine ve bu kente dair daha neler yazacağını söyler. Kendisinin yazdıklarını okuduğunda sevindiğini ve kendine “Ha gayret!” dediğini belirtir. “Mor bugenviller gibi taşmayalım, beyaz duvarlardan, damlardan, çardaklardan.” diyerek hikâyeyi bitirir.

2.1.2.2.12. Eskiden Bodrum’da I

1966 yılında, Melek Hanım ve eşi Mehmedali Kaptan’a dair Bodrum’da geçen bir yazdan bahsedilmektedir. Anlatıcı Melek Hanım’ı tanımaktadır. Onun, adı gibi “melek” bir insan olduğunu söyler. O yıllarda anlatıcı, bir gün sokaklardan sessizce geçerken, Bodrumluların kahvesi olan Azmakbaşına yaklaşırken sebepsiz yere sevinmektedir.

Melek Hanım otlara, doğaya ilgisi olan birisidir. Eşi Mehmedali Kaptan ise, balığa ve denize dair her şeyi bilir. Mehmedali Kaptan, evin en kalın taş duvarı gibidir. Melek Hanım da saksı çiçeğidir. Anlatıcı, doğada yürürken birden mis gibi bir koku duyar. Sağa sola bakar, çevreyi koklayarak ilerler ki birden Melek Hanım’ın yapmış olduğu yeşil dolmalarla dolu olan bir tencereyi görür. Kapağı çevirerek uzunca bakar. Oysa tencerenin yarısını bile yese Melek Hanım’ın ona kızmayacağını bilir. Melek Hanım cömert bir kadındır tenceresiyle yemeği götürülse asla onu kıskanmaz. Ama anlatıcı tencerenin içinden bir tane bile dolma almaz. Çünkü anadan atadan bu şekilde görmüşlerdir. Sahibi olmadan eşyayı, yemeği karıştırmazlar.

2.1.2.2.13. Eskiden Bodrum’da II

Yağmur yağan bir gün de Zeliha, pencereden dışarı çıkarak bağırır. “Yeter artık, dur yağmur.” der. Daha fazla yağmasını istemez. Bu yazlık yerde Zeliha, torunu Aliş ve çocukları ile beraber yaşamaktadır. Torununa düşkün bir kadındır. Ona masallar anlatmaktadır. Zeliha’nın bağırtısına komşusu Naime ses verir. Temizlik yapmanın şimdi sırası olmadığını söyler. “Yağmur daha yağacaktır.” der.

Zeliha, Bodrum’da yaşamaktadır. Uzak, yalnız, ıssız, harap, unutulmuş bir yer olan Bodrum’un eski hâline alıştıktır. Bodrum, o zamanlar şimdiki gibi değildir. Çok az sayıda market ve modernliğe dayanan yapı vardır. Köhne, sakin, sessiz bir yerdir. Otellerin, tatil köylerinin olmadığı zamanların hikâyesidir bu.

Zeliha ve birkaç komşusu butik otelcilik yapmaktadır. Kimisi, evine birkaç oda daha dâhil eder. Bu sayede gelen misafirlerle hem arkadaş olurlar hem de onları bir sonraki yaza kadar özlerler. Aralarında sıcak bir bağ kurulur. Zeliha’nın evinin de

müdavimlerinden biri Ayşıl Hanım'dır. Ayşıl Hanım, her yaz gelerek Zeliha'nın evinde kalır. Zeliha, ne zaman toz sabunla masayı, etrafı silmeye kalksa "Kullanma bunları, doğaya zarar veriyor." diyerek onu uyarır. Oysa buradaki kadınlar, doğa kirliliği kelimesindeki "kir" in sadece evde, yatak çarşaflarında, bahçeyi süpürmemekle, kabı kaçağı ovmamakla olacağını düşünürler. Doğa kirliliği hakkında bilgiye sahip değillerdir. Ayşıl Hanım, İstanbul'dan geldiği için doğa kirliliği konusunda daha bilinçlidir. Onları uyarır.

Aradan yıllar geçer. Bodrum gelişir. Bakkallar, marketler, lokantalar ve restoranlar açılmaya başlar. Her yer hotel, motel, kafe dolar. Zeliha'nın da çocukları ve torunu Aliş büyümüştür. Çocuklar ısrarla evin olduğu yere motel yaptırmak isterler. Zeliha direnir. Anlatıcı şunun farkındadır, yakında Zeliha da masal olacaktır.

2.1.2.2.14. Giz

Kadın, sabah olmadan uyanıp dama çıkar. Bir iki gündür anlayamadığı duygular içindedir. Yukarıdan, dam başından bakarken beyaz evler, narenciye bahçeleri, deniz... Hepsi uyku içindedir. Henüz kimseler uyanmamıştır. Denize bakar, denizin kenarında da bir giz dağı gibi yükselen kaleye bakar. Horozlar karşılıklı birbirlerine seslenirler ve gün doğumunu haber verirler.

Kadın evin ihtiyaçları için sabah alışverişine çıkar. Sokağın köşesine yığılmış bugenvilleri görür. İkinci sokağın karşılıklı iki köşesinde, sonra da denize inen dar beyaz sokaktaki paslı demir kapının dibinde mor bugenvilleri görür. Deniz kenarından meydana doğru yürür. Çocukları severek, içinden şarkılar söyleyerek, tasasız gezer. Gün yaz günü olarak sürüp gider. Yaz bitmektedir. "Bugenviller ne olacak?" diye düşünür.

2.1.2.2.15. Uydurukçu

Bir öykü yazarı, lokantanın birinde oturur. Masanın birinde, genç bir adam görür. Bu genç hakkında bir öykü uydurur. Bu öyküye kendini kaptırır. Bunu yazmasının sebebi, bu sarışın gencin, yazarın ilgisini çekmesidir.

Öykücü, adamın Bodrum’da oturduğunu, ressam olduğunu, karısının on beş gündür tepedeki evlerinde hasta olduğunu, çocukları olmadığını düşünür. Karısı ilk kez bu denli hastalanmıştır. Adam, ona çok iyi bakmıştır. Adamla kadın birbirlerinin en iyi arkadaşı ve dostudur. Kadın, artık kendisinin iyi olduğunu söyleyince, adamı aşağıya bir iki kadeh bir şeyler içip, kafa dağıtmaya göndermiştir. Adam, eşini komşuları bir kadına emanet ederek evden ayrılır. Âdeta bir tablo çerçevesi gibi çeşitli çiçeklerle bezenmiş bir sokaktan geçerek denize karşı oturur.

Oraya gelirken yolda birisiyle karşılaşmıştır. Bu, eskiden sevgilisi olan bir kadındır. Kısa süre konuşurlar. Eski sevgilisi, adama karısıyla ilgili alaycı sorular sorarken, adam ona yüz vermez ve eşini ne denli sevdiğinden bahseder. Onun diğer kadınlardan çok daha farklı huylara sahip olduğunu belirtir. Onlara doğru gelen iki kadın ve bir erkek kadına “Bengi” diye seslenir. Eski sevgili Bengi, adamın laflarının altında kalmayı hiç önemsememiş gibi onlara takılır ve oradan uzaklaşır.

Öykücü kadın, az evvel adamı sokak başında Bengi ile konuşurken görmüştür. Adamın, öykücü kadını tanısa, bilse onunla birlikte onun masasında hem tasarladığı öyküyü anlatacağını hem de birlikte güleceklerini, bardaklarını kaldırarak dostluklarını koruyabildikleri güzel sağlıklı duygulara içebileceklerini hayal eder.

2.1.2.2.16. Güzbeyi

Kadın (Zerrin), eşi (Bülent) ile çocukları ve torunlarıyla yaşamaktadırlar. Bülent, sabahın bu çok erken saatlerinde pufurtularla uyumaktadır. Kadın, uyuyamamıştır. Kendini evde tek başına hisseder. Bahçeye çıkar. “İnsanın evinde bahçe, bahçede çiçekler varsa onlara çok özen gösterilmelidir.” diye düşünür. Kent hâlâ uyumaktadır. Sigara içer.

Pazar çantasının alır. Ekmek, simit ve gazete almak için tek başına aşağı iner. Bodrum’u sever. Ama Bodrum çok değişmiştir. Narenciye bahçeleri günden güne yok edilmektedir. Doğa katledilmektedir. Kent kalabalıklaşmaktadır. Bir sürü küçük kafeler, meyhaneler, içki evleri açılır. Ama kadın çocuklarının büyüdüğü, alışkın olduğu bu yeri çok sever.

Kadın, deniz kenarına, caddeye iner. Uzakta, uzun bir adam görür. Kalakalır. Sonra yürümeye başlar. Kahvaltısını yapar. Gün öyle böyle geçer. Bülent, akşam “Hadi yemeğe çıkıyoruz.” der. Çünkü küçük kızın doğum günüdür. Bülent, pahalı yerlere gitmeyi sever. Eşi, süslenip aşağı inmiştir. Bülent, süslü kadınları sever. Bir de oğulları vardır, üç yaşındadır.

Lüks bir lokantaya giderler. O, da oradadır. Karşılaştığı kişi yirmi beş yıl öncesinden tanıdığı birisidir. Kadın sesini duyar önce, yine aynı eskisi gibi gülmektedir. Kadın alkolünde etkisiyle bir süre alıp başını gitmek ister ama vazgeçer.

2.1.3. Yandırma

2.1.3.1. Yandırma

Kadının, yakın bir arkadaşının kızı evlenmektedir. Gelin adayı ucuz, sade ama görkemli bir gelinlik ister. Annesiyle fikir ayrılıkları vardır. Bir tek, ahabaları olan bu terzi kadına güvenir. Kadın, gelinliği diktirmek için terziliğine güvendiği Zümrüt Hanım’ı bulmaya çalışır. Oturduğu adrese gitmek için yollara düşer.

Gecekondu semti olan Dereiçi Mahallesi’ne vardığında, kahvede oturmakta olan erkeklerin muhabbetlerini kulak misafiri olur. “Adam ölmemiş, adam kurtulmuş, Rasim Usta sağalmış.” Şaşırır, merak eder. “Kimdir bu Rasim Usta.” diye düşünür. Adamlar kadının varlığını sonradan fark edince, onu buyur edip ona bir sandalye çekerler.

Kadın çardakta oturanların laflarından yukarıdaki inşaatın ustabaşı olan, Zümrüt Hanım’ın üç ay önce evlendiği Rasim Usta’nın, üzerine kalas düşürerek yaralandığını öğrenir. Zümrüt Hanım, sabah akşam uyumadan hastanede, eşinin başında oturup, onun iyileşmesini beklemektedir. Zümrüt Hanım’ı hastanede Rasim Usta’nın başında beklerken sabaha karşı koridordan geçen hemşire görür. Hemşirenin tüyleri diken diken olur. Hastanede hiç sönmeyen bir mum gibi bekler kadın.

Zümrüt Hanım’ın evini soran kadına, oradaki adamlar bir de kadınlara danışmasını tavsiye ederler. Gösterdikleri kestirme patikadan evlere doğru yürüyen

kadın, el işlerini, örgülerini eline alıp sokakta oturan kadınlara yaklaşır. Olayı bir de onlardan dinler. Aralarından bir tanesi bakışlarıyla dikkatini çeker. Zümrüt Hanım'ın evine kadar yol gösterici olarak kadına yardım eder. Bu kadın hapisten yeni çıkmıştır. Dostunun karısını bıçaklamaktan ceza almıştır. Aslında dostu da değildir. Sadece sevmiştir. Öyle ki sevdiği adamın karısı ona bulaşıp üstüne gelince, “Ben senin kocanı istemem, ben senin kocanın elinden almam.” dediyse de kadına laf anlatamamıştır. Bir sinir anında oradaki bıçağı çekiverir. Ama kadın Allah'tan ölmez.

Vakti zamanın birinde Şamlı Fatma diye bir kadın vardır. Kimsesiz bir kız çocuğunu alıp büyütmüş, iyi yetiştirmiştir. O, da Zümrüt Hanım olmuştur. Ona hanımlığı da öğretir. Zümrüt Hanım, erken yaşta ölen eşini kaybedince, uzun yıllar yalnız yaşar. Yalnızlığını kendisi gibi paylaşan Rasim Usta ile evlenerek sonlandırmıştır. Kocasını çok seven, onu bir an olsun yalnız bırakmayan birisidir Zümrüt Hanım. Kısacası yalnız yaşamayan, yalnız kalmanın evdeki bir soluğun, ne anlama geldiğini bilemez.

2.1.3.2. Bir Yunus

İstanbul'da yaşamayı beceremeyen bir çocuk vardır. Adı Yunus. Ailesi, Yunus adını ona bir süngercinin koyduğunu söylerler. Süngerci zamanında bilge, derviş birisidir. Ona bir zamanlar, Yunus adını koyarken süngerci ister ki, o da deniz gibi gizemli olsun, anlatılması da anlaşılması da büyük ustalık istesin.

Genç çocuk, bir gün bir İstanbul meyhanesinde çok içmiştir, içinden hiçbir şey yemek gelmez. Koyu mavi gözlü, beyaz bıyıklı meyhaneci, gencin yanına gelerek masasına ilişip, kadehini tokuşturur. Genç sürekli rakı içtiği için meyhaneci “Rakı kendisini anlamayanı, kendisine itibar etmesini bilmeyeni hiç dinlemez, vurur yere” diyerek gence uyarıda bulunur.

Yunus, çocuk yaşında annesinin ödünü patlatmayı, onu korkutarak, güya eğlenmeyi sever. Yedi, sekiz yaşlarında denizin dibine dalarak annesini korkutmak hoşuna gider. Annesi bir zaman sonra yerinden fırlayıp “Yunuuuus!” diye bağırınca annesinin sesini duyan Yunus uzaktaki küçük adanın üzerine çıkıp, gülüşerek:

“Anaaa, buradayım kız anaa, korkma” diye bağırır. Anneciği ona bakıp, Tanrısına bu oğlanı verdiği şükreder.

Süngerci, Yunus’u delikanlı olur olmaz, büyük vapurlara koyup, denizlere salar, onu çok sevdiği için böyle bir yol düşünür. O, fakir kentte sürünüp ziyan olmasın diye yapar bunu. Annesi de bağrına taş basarak süngercinin söylediği sözü onaylar. Delikanlı gittiği yerlerde birçok insanla karşılaşır. Sürekli dertleştiği bir manevi ablası vardır. Abla, aşkın peşinde koşmuş ama hüsrana uğramıştır.

Yunus bir gün İbrahim’le karşılaşır. İki genç bir yerde otururlar, içmeye başlarlar. Yunus, İbrahim abisine “Ben ne yapayım? Ben nasıl yaşayayım? Ben şaşırılmışım yaşamamın yolunu, sen bir şey söyle, ben ne yapayım?” der. Bunu söylemesinin sebebi erken yaşta yapılan “tavsiye üzerine”, tanımadan evlendiği eşidir. Eşini, çocuklarını sever ama eşiyle şöyle iki çift laf edecek bir seviyede olamayışlarından yakınır.

2.1.3.3. Oya

Oya üç buçuk yaşındadır. Annesiyle beraber Ege sahillerinin birindedir. Oya ile annesi denizin, bulutların renklerine dair birbirlerine sorular sorarlar. Oya dondurmayı çok sever. Ona göre en güzel dondurmacı “Palmiye Bahçesi” nin dondurmacısıdır. Oradaki her şey ona göre en güzeldir. Deniz ve masa örtüsü mavi renktir. Renk renk çiçekler vardır. Oya “çakıl” sözünü çok sever, sürekli adını söyler durur.

Annesi masada oturur, Oya ise oyun oynar. Denize doğru koşunca annesi bağırır, “Düşersin.” diye. Oya ise gülerek annesine bakar, sonra koşup gelir annesine “Ben düşmem, büyüdüm artık der.” Annesi de denizin hangi renk olduğunu sorunca Oya, masayı göstererek “Mavi” der. Annesi başka sorular sormaya çalışır ama Oya’nın akli dondurmadadır. Annesine “Bizim dondurmalar ne zaman gelecek?” diye sorar. Anne de “Daha istemedik baban, ablan ve kardeşin gelecek onlar gelince isteyeceğiz.” der.

Annesi, Oya'nın elinde gazoz kapaklarını görür ve atmasını söyler. Oya ise çok sevdiği için atmaz tam o sırada bir kadın, oğluna seslenir “Danyeeel” diye. Yan masadaki Danyel ile annesinin konuşmaları Oya'nın dikkatini çeker. Konuştuklarından hiçbir şey anlamaz. Az evvel sahilden topladığı gazoz şişesi kapaklarını Danyel'e vermek ister. Oya, Danyel'e odaklanmıştır. Masalarına geçerken Danyel de Oya'ya bakarak bir şeyler mırıldanır. Danyel sarı saçlı, mavi gözlü ve biraz esmer yakışıklı bir çocuktur. Oya, onunla konuşmak için onların masasına hoplaya zıplaya gider ama bir yandan da çekinir. Oya'yı gören çocuğun annesi onun çekinmemesi için yanlarına gelmesini söyler.

Oya, gazoz kapaklarını Danyel'e vermek için uzatır. Danyel gülerken Oya'nın eline sert bir şekilde vurur. Oya'nın gazoz kapakları her biri bir yana dağılır, annesine koşmak ister ama koşamaz, ağlamak ister ama ağlayamaz, eli acır. Acıdığı falan yoktur aslında. Bu arada babası, ablası ve kardeşi gelip masada oturmuş Oya'yı beklemektedirler. Oya onları düşünmez, geldiği gibi dönüp annesine doğru yürümeye başlar. Orası artık Oya'ya güzel gelmez, dondurma hastası kız dondurma yemek istemez bir hâl alır. Danyel'e kızmıştır. Şaşkınlık ve hüznün içinde oracıkta kalakalır.

2.1.3.4. Kadın Aşk Deniz

Kadın, çocukluğundan yeni çıkmış günlerini hatırlar. Günlük yaşamını, okul arkadaşları, yakın arkadaşları, akrabaları ve komşuları ile sürdürür. Kadının, en iyi yılları çocukluk yıllarıdır. Kadınlık adam, birbirinden çok farklıdır ama kadın bunun farkında değildir. Adam dıştan görüldüğünde oldukça yakışıklı birisidir. Herkesin bakışları adamın üzerindedir. Evlenirler. Kadın aralarındaki farkı zamanla anlar. Kadın, gelenek ve göreneklerini evinde yaşatmak ister, adamsa batılılaşmayı daha çok içine sindirmiştir. Onu gerici bulur. Kadın bir ev ister, içinde çocukları olsun ister. Adamın ise geleceğe dair böyle bir kaygısı yoktur.

Kadın, ısrarla zamanında kendine âşık olan adamın neden onu bıraktığını ve bir başka kadına gittiğini anlayamaz. Kadın kendi ayakları üzerine basar. Tek başına yaşayacağı günleri hayal eder. Eve yerleştikten sonra derin uykular çekmek istemektedir. Kendine ait bir ev hazırlar istediği gibi bir yaşam hazırlar, bu ona

özgüvenini geri getirir. Aradan uzun zaman geçmiştir. Kadın başka bir adamla evlenmiş ve üç çocuğu olmuştur.

Bir gün vapurda eski eşi ile karşılaşır. Adam, saçlarına aklar düşmesine rağmen hâlâ girdiği her mekânda dikkat çeken birisidir, bu yüzden de özgüven sahibidir. Adam dertli görünür. Sigara içmektedir. Kadın da kendinden emin bir şekilde oturur hemen. Eğer adam ona bakarsa diye, oldukça güçlü görünmeye çalışır. Bir taraftan hâlâ daha içinde ona karşı duygularının bitmediğini fark eder. Kendisine yakıştıramaz. Adam, kadının vapurda olduğunu fark etmez. Bir zaman sonra, kadın bir arkadaşları aracılığıyla adamın mutlu olduğunu, mutlu olduklarını öğrenir. Adam, hâlâ o kadınla birlikte.

2.1.3.5. Çiçek Balı

Nemide Hanım yine her tatilinde olduğu gibi Kale Meydanı'nda oturur. Yan masasına kalabalık bir genç grup gelir. Neşeli, kıpır kıpır olan bu gençler Nemide Hanım'ın ilgisini hemen çeker. Konuşmalarına, neşelerine kulak misafiri olur. Masada dondurmalar, biralar, içecekler, pizzalar eşliğinde demokrasiden, siyasetten bahsedilir. Nemide Hanım cömert bir kadındır. Gençleri sever.

İçlerinden bir kızın tedirginliğini fark eder. Tuna. Annesine yalan söyleyerek evden çıkan bu kız, gruptaki Bora adlı gençten hoşlanmaktadır. Nemide Hanım birden gruptakileri sayarak hepsinin on iki kişi ve eş eş olduklarının farkına varır. Grupta altı erkek altı kız vardır. Şimdiki gençler böyle artık devir değişti diye düşünürken karşıdan gelen kadınla adama gözü takılır. Kaldığı otelde yan odadan gelen bağırmalı kadın sesinin bir anda karşıdan gelen kadın olduğu içine doğar. Tuna'nın anne ve babası olmalı, diye düşünür.

Kendini de şaşırtan bir tavırla Tuna'yı kendi masasına çağırır. Hemen masanın üzerine kollarını birleştirip yatmasını söyler. Tuna, başını büyük bir hasır şapkayla kapatır. Tuna'nın anne ve babası gençlerin yanına gelir ve kızlarının nerede olduğunu sorarlar. Tuna'nın yerini bilmediklerini söyleyen gençlere kızarlar. Anne ve babası oradan ayrılınca gençler Tuna ile dalga geçer.

Nemide Hanım ise ailesine yalan söyleyerek hata yaptığını anlayan ve bu yüzden de ağlayan Tuna'yı büyük bir hoşgörü ve sabırla uyarır. Ona, doğru olan davranışı göstermeye çalışır.

2.1.3.6. Balıklar da Acı Çeker

Boğaziçi'nde denize nazır bir villada yazar, ev sahibesi ve ressam arkadaşı Gün oturmaktadır. Ev sahibesi yıllar önce yaşadığı bir anıyı anlatır. Bazı vakitler evlerini bırakıp gitmek zorunda kaldıklarında, gözlerinin arkada kalmasını istememektedirler. Aynı eski kâhyaları rahmetli Arnavut İsmail Efendi gibi birisini villaya bakması için aramaktadırlar. Evin içi emvali çeşit antika ile doludur. Halılar, perdeler, şamdanlar, biblolar hepsi çok pahalıdır.

Mustafa Bulut ve eşi Cemile, asgari ücretle bu işe alınırlar. Ancak zaman içersinde aldıkları ücret sadece karın doyurmaya yeter. Cemile de son yıllarda ağır hastalıklar geçirmiştir. Mustafa Bulut, sorumlusu oldukları bu villaya bakmaz, eşinin hastalığını da fırsat bilir, iyice işini boşlar. Ev sahipleri de yurt dışından uzun zaman gelmeyince olanlar olur.

Denizin ve güneşin etkisiyle yıpranan villa, bakımsız da kalınca her yeri, otlar bürümüştür. Bir gün ev sahibesi ve bir arkadaşı villaya gelir. Fakat o sırada her yerin otlarla kaplandığını, bir ineğin ise evin içine kadar girdiğini görüp şok olurlar. İnek sanki onları karşılar gibi mööö'ler. Evin içinde tek bir eşya bile yoktur. Dört duvar içi otlarla dolmuş bir villa vardır.

Hikâyenin sonunda ilginç bir gazete haberi vardır. Londra'dan bir haber. Balıkların da aynı insanlar gibi acı çektiğini öne sürer.

2.1.3.7. Ünlemleri Kökertmek

Ozan, halasının ikamet ettiği Beylerbeyi semtine giderken telefonda halasıyla konuşmaktadır. Halası, iki kilo yufka almasını ister. Ozan, yufkacıya girer, yufkacıyla arasında ufak bir sohbet geçer. Oradan ayrıldıktan sonra eve varır ve bir rakı sofrası kurar. Sabah olur. Ozan, vapura biner, tam o sırada da komşuları olan kız, Ozan'ı fark eder ama Ozan kızı tanımaz. Kız, ise onu görür görmez âşık olur.

Yaptığı her hareketi takip eder. Vapurdaki simitçiden simit alan Ozan'ı gören kız, ona o kadar âşık olmuştur ki içinden “Soğuk simit yiyecek şimdi.” diyerek düşünmeye, üzölmeye başlamıştır. Ozanla kız, bir ara göz göze gelirler. Kız, utancından gözlerini kaçırmıştır. Yolcular vapurdan inerken her zaman olduğu gibi bir yığılma olur. Kız, o bakışın etkisindedir. Ama Ozan, kızı hâlâ tanımaz. Her şeyden habersiz yoluna devam eder, otobüse biner. Kız umutsuz bir şekilde evine gelir ve hayatına kaldığı yerden devam eder.

2.1.4. Gül İçinde Bülbül Sesi Var

2.1.4.1. Yanmışım Dumanım Tüter

Ölümle tanışan bir ev. Kadının sevdiğini, ondan ölüm ayırır. Kadın, kederlidir. Kederli günleri çok zor geçer. Gece gece kederli, karanlıkta oturur. Sevincini, sesini, gözyaşlarını kaybeder. Bu karanlığı tanımlayamaz. Zamanı yaşayamaz. Uzun zaman oturmuş bir evde bomboşluk yaşar. Kadın, ana rahmi gibi küçük bir yerde oturmak ister. Ağlamak, ağlamak getirir derler. Herkesin ağzında bir ‘Hayat devam ediyor’ lafı söylenir, kadına teselli bulsun diye. Kötü olan da budur. Devam eder ama nasıl? Soran yoktur.

Ölen adamın kedisi gelir. Kedi bu saatlerde pencereye gelmeye alışktır. Onun oturduğu koltuğa bakar. Kedi de kederlidir artık. Adamın odada olduğunu hisseder gibidir ikisi de. Kedi burnunu cama dayar. Kadını göremediğı için tedirgindir. Kadın ölümün etkisiyle bitmiştir. Vardır ama yok gibidir.

2.1.4.2. Kıpırtı Hanım

Kıpırtı Hanım, yalnız yaşayan, hayat enerjisiyle dolu, sevecen, herkesle barışık ve gezmeyi çok seven birisidir. Çantasında sigara böreğı, poğaçaya taşır. Tanıştıklarına ikram edeceği için mutlaka yanında bir şeyler olur. Cömerttir, eliboldur. İstanbul’u, İstanbul’u gezmeyi de çok sever. Boğaz’ı gören bir köşeye oturur, denizi izler, düşünür, hep düşünür. İçinden şöyle der, “Şarkısı bile var kız sen İstanbul’un neresindensin?”

Tam bir İstanbul âşığıdır. Tüm semtlerini bilir ve nerde, ne iyi satılıyorsa gider, alır. Hiç üşenmez. “İstanbul’u görmek için bir ömür yetmez.” der. “Duymayı bilenler için bir başkadır Boğaziçi.” diye düşünür.

Eskiden Kıpırtı Hanım’ı bir adamla evlendirirler. Adam altı aya varmadan ölür. Kimsesi yoktur, ortada kalır. Bir daha da evlenmez kadın. Kıpırtı Hanım hiç boş durmaz. Durmadan örgü örür. Üretken ve yerinde duramayan bir kadındır. Örgülerini canının istediğine örür ve hediye eder.

Bir de Kıpırtı Hanım’ın iskeledeki ahabası vardır. Kıpırtı Hanım haberlerdeki savaş, ölüm haberlerinden bunalıp kendini iskeleye atar çoğu zaman. Resim yapan bir adam vardır iskelede. Git gel derken arkadaş olurlar Kıpırtı Hanımla. Dünya ahret kardeş bilir adamı. Dertleşirler. Kıpırtı Hanım, çokta konuşkandır. Zaten sallanmakta olan bir sandalyede oturur. Gelen geçenle konuşurken sandalyesi sürekli sallandığından, kıpır kıpır olduğundan ressam adam, bu “Kıpırtı Hanım” adını ona vermiştir.

“Çınarlı İskele” denir oturdukları iskeleye. İskelede otururken konuştuğu ressam arkadaşı meğer aynı zamanda yazardır. Kıpırtı Hanım bunu bilmez. Kıpırtı Hanım’ın ona anlattıklarıyla bir kitap yazar. Kıpırtı Hanım’ın İstanbul sevgisini, Boğaziçi’ne olan duygularını yazmıştır.

2.1.4.3. Benim Acım Acıların Beyidir

Konu komşu akşamları otururlar. Kadınlar, ya şişmandır ya da kurudur. Güzel ve canlı olanlar kızlardır. Oğlan çocukları babalarına benzerler. Aralarında gülmeyen ve huysuz olan tek kişi Nazlı’dır. Hep sinirli ve asık suratlıdır.

Bir de Nincik Nine vardır. Çok yaşlı ve çok onurludur. Hiç kızmaz, hep güler. Çocukluğunu da, gençliğini de mutlu yaşamıştır. Eşiyle geçen yıllarını anlatır durur. Kadınlar ve kızlar onu dinlemeye bayılırlar. Yaz akşamları, hep beraber kırık bayırda otururlar. Gökyüzünde patlayan havai fişekler kızların neşeli ünlemlerine, küçük çocukların bağırışlarına karışır. Keyfinden uçar Nincik Nine.

Havai fişekler büyük bir şenliktir. Serin, esmer yaz akşamında büyü bozulur. Herkes susar, Nincik'in gözleri dolar. Nincik'in bir tek havai fişek şenliği vardır, onu da elinden alırlar. Yasaklamışlardır, yalılarda oturanlar rahatsız olduğundan. Nazlı bu durumu duyunca sinirlenir. Artık karışık, uğultumsu ses yoktur. Çocukların bağrıışmaları bile gölgelenir.

2.1.4.4. Öyle Yalnızız Ki Bu Panayırda / Sevgimiz Durmadan Bir Taşı Ovar

2.1.4.4.1. Dağ

Bu dağ, sol ucunda yükselip ortalara doğru yayılarak oturan dağ, güngörmüş bir dağdır. Dağ dazlaktır, üzerindeki renk cümbüşü anlatılır gibi değildir. Bakarı büyüler, şaşırtır. Renginin koyuluklarını katırtırnaklarına vermiş uçuk sarı velveleler, mavisi uçmuş mineler, adı bilinmedik dağ çiçekleriyle donanmıştır. Genç, neşeli, görkemli bir dağ olmuştur. Esintinin, dağdan, bayırdan, acılardan getirdiği bütün sesleri, sabrına denecek söz bulunamayan bir dağdır.

2.1.4.4.2. Su

Küçük çocukların, atlayıp zıplamasıyla nedensiz sevinçle akan sudur. Bir yakası kayalık, bir yakası dağ, kayalığın öbür tarafından indin mi köy vardır. Kızları güzel, delikanlıları levent, yeşili bol, zengin bir köydür.

Su kaya parçalarıyla dolu olduğu için geçit vermez. Uzaklarda dillere destan büyük bir nehir vardır, koca ormanlar ve yüce dağlar bile çekinir onun haşmetinden. Nehir ormanları dağları aşır kente bereket taşır. Önünde durulmaz çılgın gücü, hep iç ürperten bir korku içerir. Küçük su, onunla birlikte akar ama ondan korkar. Küçük sade, coşkulu, neşeli bir sudur. Su şarkı söyler ve ona katılan kuşların, esintinin sesini dinler, Tanrı'ya şükreder.

2.1.4.4.3. Kayalığın Üzerinde Bir Ev

Kayalığın üzerinde tek katlı bir ev vardır. Ön tarafında, bir oturma bölümü ve arkada küçük bir odunluk vardır. Bazı yerleri yığma taş, bazı yerleri tahta, bazı

yerleri kerpicimsidir. Evi yapan bir adam vardır. Bu adam altmışını geçmiştir fakat delikanlı bir havası vardır. Kot pantolonu, yakasız dokuma gömleği ve ayağındaki keten ayakkabı onu genç gösterir. Çok dalgacı, serseri fakat disiplinli bir adamdır.

Cep telefonuyla konuşmaz, boş vaktinde hep kitap okur. Nedense suratı hep asıktır, gece olunca gaz lambasını söndürüp kendi iç sesine benzeyen bir müzik çalar. Çoğu zamanda, sekide uyuyakalır.

2.1.4.4.4. Ev?

Evi o yapmıştır, tek başına, köyden aldığı kap kacak, ocak gibi gerekli şeyleri bir çuvala doldurup sırtında taşır. Şansına yan tarafta yükselen kayadan parmak kalınlığında şırl şırl su akar. Gece olunca üzerine bir yorgunluk düşünce, sedir de uyuyakalır. Adam her sabah her tarafı tutulmuş olarak uyandığında suratı daha asık kalkar ve oturur. Yarı kapalı göz kapaklarının altından sağa sola bakınır ve esner. Oturur uzun uzun dağa bakar ve düşünür. Suyun sesi onu dinlendirir. Çalışırken durmadan kahve içer. Dağ bu işe şaşırır. Çünkü adamın salatalık soyuşu, ayaklarını masaya uzatıp oturuşu gibi her hâli buradakilerden farklı, şehirli bir adamdır.

2.1.4.4.5. Eeee?

Ercüment ve eşi bir yere gezmeye gidecektir. Ercüment gitmek istemez. Çünkü, o ortamı sevmez. Eşine, kızlarıyla gitmelerini söyler. Eşi Ercüment'e kızar solculuk diye meyhanelerde oturmalarına laf söyler. Dul kadın gibi her yere tek başına gitmekten rahatsızlık duyar. Eşi, onun meyhanelere ve kulüplere gitmesinden sıkıldığını, hatta nefret ettiğini söyler. Ercüment, eşinin kendisini anlamadığını kızını da kendine benzettiğini, eşinin terbiyesizlik ettiğini ve bu yüzden de ağzını bozmak zorunda kaldığını söyler.

Kadın neredeyse evde tek başına yaşadığını, onun için buranın ev olmadığını, sanki bir otel olduğunu söyler. Ercüment, eşinin insandan ve ahlaktan anlamadığını söyler. Eşi onları ne için anlayacağını ve onları sadece başkalarının bileceğini, kendisine durmadan hakaret ettiğini ve aşağıladığını dile getirir. Ercüment kapıyı çarparak gider.

2.1.4.4.6. Nasıl Yani?

Hiç kimseye bir şey söylemeden, küçük bir çantaya bir iki parça hatıra koyup evde olan kızını öperek çekip gider. Ercüment Karlıdağ, kayalık üzerine yaptığı evde tam bir buçuk yıl yaşar. Ercüment tahtadan oyduğu heykelcikleri, kitaplarını küçük çantasına koyduğu gibi ortadan kaybolur. Bazıları onun bir anda gitmesini depresyondan, aşkından veya paradan dolayı olduğunu düşünürler fakat bunların hiçbirisi doğru değildir. Bazıları da bunun sadece amaçsızlıkla ilgili olduğunu düşünür.

Dağa sorarsan, dağ onu kendisine âşık sanar ve onun için günden güne güzelleşen bir dağ olur, çiçekleri görenler şaşırır. Küçük akarsu da, kendine âşık sanar, onun için kayalardan gürül gürül akar. O ise dünyanın bir yerinde yaşar. Yaşamaya devam edilmek için bir yol arar.

2.1.4.4.7. Sonra...

Dağ her zamanki hâliyle yerinde, suda kayaların arasından akıp durmaktadır. Bir gün dağa gelen Çoban Âdem, arkadaşı Kürt Ali'yi bulamaz ve akarsuya doğru iner. Birden karşıdaki kayalıkta bir ev görür. O evi görünce birden sevinir ve eşi Gülnaz'a anlatır. Gülnaz'a anlatırken göbek atacağı geldiğini söyler. Gülnaz ise bu duruma güler ve Âdem'e neye sevindiğini ve bunda bu kadar sevinecek ne olduğunu sorar. Âdem, ne diyeceğini bilemez ve Gülnaz'a gülmemesini ve onunla gelmesini söyler. Âdem ve Gülnaz suyun içindeki yosun tutmuş kaygan kayaları hiçe sayıp suyu geçerek kayalığa çıkıp eve varırlar.

2.1.4.4.8. Bir De Köyün Genç Öğretmeniyle, Geçen Yıl Evlendiği Sevgili Gülnur'u Var

Köye yeni atanan genç öğretmen ile karısı ile sabah yürüyüşüne çıkarlar. Kayaya ağır ağır çıkarlar. Çünkü öğretmenin karısı, karnında altı aylık bebek taşımaktadır. İri yapılı öğretmen, eşini şefkatli bir şekilde belinden tutar, yokuşun farkına varmasın diye onunla hiç durmadan konuşur. Karısı birden durur ve eşine: "Bir ses duydun mu? Birisi çığlık attı." der. Eşi öyle bir şey olmadığını söyler ve bir anda ikinci çığlık atılır.

Öğretmenin karısı bir anda bağırır ve hızlı bir şekilde koşmaya başlar, öğretmen bile arkasından zorla yetişir. Kayalığın tepesindeki eve vardıklarında, Gülnaz tek başına doğurmak üzeredir. Âdem ise arkadaşı Çoban Ali'ye haber vermeye gider. Öğretmenin karısı karnını tutup çömelir ve ne yapacağını bilemeyince ağlar. Öğretmen de ebe, sağlık ocağı bulmak için yokuş aşağı köye doğru koşar.

2.1.4.4.9. Bu Öykü Aldı Başını Gitti. Toparlamak Gerek

Gülnaz çocuğu doğurur, öğretmenin karısı ise bebeği hırkasına sarar. Hem ağlar hem de güler. Gülnaz, bebeği nasıl tutacağını bilemez, eli ayağı titremektedir. Bebek, çığlık çığlığa ağlamaktadır. Âdem ise “Gülnaz!” diye bağırır, arkasındaki Çoban Ali’de “Âdem dikkat et!” diye bağırır. Âdem, Gülnaz’a bakar ama tam bakarken, ayağı kayar ve suyun çukur yeri onu içine alıverir. Öğretmenin karısının çığlıkları Çoban Ali’ninkilere karışır. Gülnaz da “Âdeeeeem!” diye haykırır. Kayalıktan kendini Âdem’e doğru suyun içine atar. Öğretmenin karısı, aradan yıllar geçse de bu olayı anlatırken gözleri yaşarır, tüyleri hep diken diken olur. Çocuğa sahip çıkarlar.

2.1.4.4.10. Zaman Zaman Denilen Nedir Ki Durmaz Geçer

Bu bebeklerden Ceyhan, aynen babası Âdem’e benzer. Yürürken kollarını sallayarak yürür. Bu ona neşeli bir hava verir. Saçlarını uzatıp, eline bir gitar verilse, yirmi birinci yüzyıldan yakışıklı bir star gibi olur. Bu gerçekten olacak olsa, çok da sevilir, çünkü babası Âdem’in yüzündeki güler yüzlülük bu çocukta da vardır. İşte bu Ceyhan, bir akşamüstü kalabalığında, üniversiteden çıkar, cadde boyunca, büyük çarşıya doğru yürür.

2.1.4.4.11. Bir de Kız Var

Çarşıda bir kız vardır. Çok genç. Üflesen uçacak gibi zayıf ve solgundur. Ceyhan, çarşıya doğru yürürken, kız da çarşının girişindeki çiçekçiden çiçek alır. Tam parayı verecekken yerdeki muz kabuğuna basıp kayar, düşmesine ramak kala biri kolundan yakalar. Kız, ona gülerek bakan bir delikanlı görür. Kız ona çatılmış

kaşlarıyla bakınca, delikanlı daha çok güler. Kız da gülmeye başlar. Sonrasında anneler babalar tanışır, nişan düğün olur.

2.1.4.4.12. Bu Öykü Neden Yazıldı Böyle Uzun Uzun

Bir gün, iki genç kadın vapurda güvertede saçları uçuşarak, simitlerini yiyerek konuşurlar. Biri, aynen şöyle der: “Desene inat bir oğlan bu senin Erhan. Zor. İnatçıyla baş etmek çok zor. Benim Ceyhan çok uyumludur. Ama ben onu bir türlü anlayamıyorum.” der. Çocuğunun zaman zaman dalıp gittiğini söyler. Diğer kadın kendi çocuğunda da böylesi bir durum olduğunu söyler. Doktorun sinirsel sıkıntı olarak açıkladığını belirtir. Kadın bizim ki daha değişik, çınlama değil de çılgınlıklar duyar. “Ne olduğunu bilmediği bu çılgınlık onu kederli biri yapar.” diye söyler.

2.1.4.4.13. Tam Buraya Bir Not

Yazar, vapurda bu iki kadının arkasında oturur. Konuşmaların arasındaki şu “Zaman zaman, uzak uzak çılgınlıklar duymak” bölümü hayal gücündeki birikimi alt üst eder ve onu heyecanlandırır. Bazen aklına geldikçe düşünür kalır. Aradan yıllar geçer. Derken bir gün, yazar, birden oturup bu öyküyü yazar. Çılgılık üzerine, yarım sayfalık, küçük, yoğun bir öykü olsun ister ama yazamaz. Hani şu öykü kendini yazar...

2.1.4.5. Yaşamak Denince

Korku, bulantıyla karışık, şakaklarına vurmaya başlar. Siyah karanlık çevreyi sarmaya başlayınca anlar bunu. Tek başınadır ve korkar. Otobüs onu beklemeden çekip gitmiştir. Gözleri o iyi bakışlı adamı arar. Birden susar ve yolun kenarında dikilir kalır. Küçük garson çocuğu çağırır. O iyi bakışlı adamın nerede olduğunu sorar. Tam o sırada iyi bakışlı adamla lokantanın sahibi sandığı uzun boylu adam, onun oturduğu yerin tam tersine, arka tarafa, çardağa doğru yürümeye başlarlar. Garson çocuk, kadının sesinden duyduğu bir rahatlama ile onlara seslenir. Yanına yaklaştıkları zaman büyük sokak fenerinin ışığında, o adamın yüzünü iyice görür. Bir an bir suskunluk olur.

O iki adam ona, o da çabucak ikisine bakar. Kendini tanıtır, ismini söyler ve ona nasıl yardım edebileceklerini soracak olur ki kadın tam tersine “Korkuyorum.” der. Sessizlik olur. Aralarındaki durum bir anda değişir. İyi bakışlı adam, ona içinde koruyucu ışıklar yanan bakışlarıyla uzun uzun bakıp öbür uzun adama döner. “Nedir durum hocam?” diye sorar. Kadın uzun boylu adamın öğretmen olduğunu anlar. Bu, ona bir güven verir.

Uzun boylu adam şoförün başına gelenleri anlatır. Kadını bu yüzden bırakıp gittiğini söyler. İyi bakışlı adam kadına döner, elini uzatır ve adını söyler. Kadın da adını söyler. Uzun boylu öğretmen adam aynı zamanda muhtardır. Muhtar kadına nereye gittiğini sorar. Kadın Ankara’ya gittiğini söyler. Uzun adam: “Bak bu iyi” der, bir şey daha söyleyecekken susar, kadın tedirgin olur.

2.1.4.6. Fotoğraf

Kaç zamandır, uzun uzun baktığı bir fotoğraf var. Onun öyküsünü yazmak ister. Önce çağrıştırdığı sözcükleri sıralayarak başlar. En ağır basan renk yeşildir.

Fotoğraftaki adamın başı önüne eğiktir, elinde kürek vardır bakışları görünmez. Fotoğrafi çeken ise dalgın bakışlı bir adamdır. Zayıf, solgun bir benzi vardır. Çektiği fotoğrafa zevkle bakmaktadır. Adamın yanında fotoğrafa dalmış bir genç kız vardır. Fotoğrafa bakarken hayranlık içindedir. Bir ses adamla kızın arasından geçer, ortam buz gibi olur. Kız sesten korkar, adam etkilenmez. Adam, güç bela okumuştur. Çok fakir bir ailede büyümüştür. Bahsedilen kızın da evlenme zamanı gelmiştir. Evlenirler ama birbirlerine uygun değillerdir. Adam, kızın ailesi sayesinde meşhur olmuştur. Şimdi o fotoğrafa bakan iki küçük çocuk da vardır.

2.1.4.7. Diyorum Ki

2.1.4.7.1. İki Erkek. Orta Yaşlı.

Türkiye’de, bir kıyı kentte, iki adam rastlaşırlar. Üniversiteden sınıf arkadaşı olan bu iki kişi otuz yıldır birbirlerini görmemiştir. Sarılırlar, gülüşürler, birbirlerini gözden geçirirler. İkisi de çok değişmemiştir. Sesleri, gülüşleri, duruşları bile değişmemiştir. Deniz kenarında, denize en yakın balıkçıya otururlar. Masa anında

mezelerle donatılır. İkisinin de parasal durumu aynıdır. Bu yüzden keyifleri yerindedir.

2.1.4.7.2. Şişede Durduğu Gibi Durmayan

İki genç adam birinci dubleyi çabucak içerler. İkinci dubleyi de kahkahalar eşliğinde içerler. Okul anılarını, neler yaptıklarını, evliliklerini, çocuklarını konuşurlar. Üçüncü dubleye geldiklerinde içlerini bir hüznün sarar. Kara yağız olan kalın seslisi anlattıklarını sonuçlandırır. Bankacılığı hiç sevmediğini, emekli olduğunu, buralardan küçük bir ev almak, balık tutmak istediğini söyler. Adamlardan birisi erkenden evlenmiştir. Çoluk çocuğa karışmıştır. Gençliğini, çoluk çocuk derken yaşayamamış, bari yaşlılığını yaşamak istemektedir. Diğer iş gücünden, teftişten babasının cenazesine bile katılamadığından dert yanar. Her ikisi de aslında hayatlarından memnun değillerdir. Gençlikte yapılan, erkenden alınan kararlarına, evliliklerine “hata” gözüyle bakarlar. İkisi de aynı yere yerleşmek, rahatça yaşamak isterler.

2.1.4.8. Bizim Çaylar Bulanık Akar / Döner Döner Bendini Yıkar

Sedat’ın babası ölür, haber gelir. Sedat, kış günü yola çıkmaya koyulur. Eşi “Bir tek senin baban mı ölmüş.” diyerek durumu sanki çok sıradan bir şey gibi ifade eder. Oysa insanların bir anne ve bir babası vardır. Yaşamı da, ölümü de önemlidir.

Sedat eskileri hatırlar. Büyük çardaklı kahve vardır. O kentin, nişan taşıdır. Baba da oradadır. Onun yeri köşededir. Rıza amcanın köşesi. Okul dönüşü, yol ne yapıp edip kahvenin oradan geçer. Baba, onu (Sedat’ı) görünce sevinir, seslenip çağırır, tavladan kazandığı bütün lokumları verir. Annesinden patlıcan közlemesi ister. Baba akşamları hep rakı içer. Anneyi, anneanneyi, küçük teyzeyi hep güldürür. Kapısı bahçeye açılan mutfak odası gülüşmelerle dolar.

Sedat babasıyla, evleriyle olan anılarını düşünerek valizi kapatır, gider.

2.1.4.9. Derinlerde, Çok Derinlerde İcini Kıyar Da İnsanın, Gene de Tam Bilinemez Olan

Canan ile Fahri aynı evde büyümüş olan iki çocuktur. Fahri yetim ve öksüz büyümüş bir çocuktur. Canan da kısmen öyledir. Canan'ı babaannesi büyötmüşür, Fahri ise kendi akrabaları tarafından istenmemiş, yetimhaneye terk edilmiş bir çocuktur.

Canan ile Selma yakın arkadaşlardır. Canan, Fahri'nin kendisine karşı ilgisizliğinden şikâyetçidir. Kendine göre haklıdır. Canan bunu, birbirlerine aşk yaşamayarak evlendiklerine bağlar. Mutsuzluktan, yorgunluktan, dinginlikten, bitkinlikten, hayat şartlarının zorluğundan, ümitsizlikten bahseder.

Canan, Fahri ile evliliğine karar verirken zamanın şartlarına (iş var, düzgün giyiniyor, düzgün konuşuyor) göre düşünür. Evliliklerini zamanın getirdiği bir hayranlıktan ibaret olarak görür. Fahri'nin bir erkek çocuk olarak özgür büyüdüğünü düşünür. Fahri ise yetim ve öksüz olarak büyümüş bir çocuktur içer, küfür eder ama içine atar hep, hiç konuşmaz. İçine kapanık biridir. Canan'ın isteği, düşerken kolundan tutacak biri olmasıdır. Yardıma muhtaç olduğunda eşinin ona destek olmasıdır. Ağlıyorsa onunla ağlamasını, gülüyorsa onunla gülmesini istemiştir ama Fahri öyle biri değildir.

Fahri ev hayatına alışamamıştır. Canan hayatın getirdiği kurallara uymaya çalışan biri olmaya çalışsa da Fahri hep kendi kurallarını koymuştur ve onlara göre hareket etmiştir. Canan bundan rahatsızdır. Eşine âşık olduğunu düşünmez. Canan gerçek aşkın başka bir şey olduğuna inanır ama artık iş işten geçmiştir, çocukları olmuştur. Canan ile Selma ile konuşurken konu, dünya problemlerine gelir. Çocuklarının geleceğinden kaygılanırlar. Canan eşiyle birbirlerine baka baka bu durumu kabullendiklerini söyler. Çocukları olduğu için artık kabullendiklerini düşünür. Canan, yaşamının hayallerinde olduğu gibi olmadığını düşünür.

2.1.4.10. Kapılı Öykü - 1

Nesrin, Mehmet ile evlidir. Bir gün evlerinin kapısı çalar. Nesrin hırkasını giyerek kapıya yönelir. Kapıyı açar. Kargo gelmiştir. Üst kattan asık suratlı bir adam iner. Birkaç gün sonra yeniden kapı çalar. Sucu gelmiştir. Nesrin sucuya: “Geç içeri Abdul, boşu da bırakıver.” der. Yukarıdan yine o adam koşar, adımlarla aşağıya iner. Nesrin yutkunur ve sular kesileceği için boş bidon lazım olur, der. Abdul gider. Mehmet kalkar, Nesrin çayları koyar ve kahvaltı ederler. Mehmet sarı dosyasını bulamaz. Nesrin’e sorar. Bulur ve işine gider.

2.1.4.11. Kapılı Öykü - 2

Bir dayı ile bir genç kız yokuş yukarı çıkarlar. Yokuş yukarı olduğu için yorulmuşlardır. Hava çok sıcaktır. Kız on yedi yaşındadır. Dayı ise kızdan elli yaş daha büyüktür. Yokuş yukarı çıkarken kız, açık kalmış bir kapı görür, içi de cennet gibidir. Dayı, kıza bir şey sorar. “Geçenlerdeki oğlan sevgilin miydi, arkadaşın mıydı?” der. Kız “Sevgilim.” der. Dayıya neden evlenmediğini sorar. Dayı cevap verir. Yokuş yukarı çıkarken yol biter ve yürümeye devam ederler.

2.1.4.12. Kapılı Öykü - 3

Leyla, bir apartmanın beşinci katında oturur. Sabahın köründe Leyla’nın kapısı ve karşı dairenin kapısı çalar. Elinde cam kâse vardır ve kapı çalınca kapıya yönelir. Üstündeki geceliğin yakası açıktır. Yüzünde sabah hâlinin mahmurluğu vardır. O anda karşı dairenin de kapısı açılır. Oradaki adam da aynı durumdadır. Bu iki kişi birbirlerine bakakalırlar.

Onların birbirlerine bakmasıyla birlikte gök gürler. Şimşek çakar. Leyla’nın elindeki cam kâse o anda yere düşüp kırılır. Erkek, kaşlarını çatıp Leyla’ya bakar. Kapıyı kapamadan dönüp içeri yürür. Leyla, kırılan cam kâseyi toplamadan kapıyı kapatır. Leyla kendi kendine “Yok bir şey.” demektedir. O cam kâse, nasılda bir an düşüp parçalanabilmiştir şaşırır, içi titrer. Leyla Mecnun’a âşık olmuştur, Mecnun’da Leyla’ya.

2.1.4.13. Maşinga

Adam pencerenin önüne dikilmiş yağın karı seyreder. Her yer bembeyaz olmuştur. Dumanların arasında görünen toprak evden bir kadın çıkar. Üşümektedir. Aceleyle kapıyı açar. Kapı önündeki tezekleri hızlıca toplayıp içeri girer. Pencerenin önündeki kar yağışını seyreden adamın tüyleri diken diken olur. Gözlerinden yaşlar akar.

Bu olay, Doğuda 1930’lu yılların sonu 1940’lı yılların başında olur. Kadın bir odaya girer. Oda sımsıcaktır. Maşinga (Kuzine) yanmaktadır. Üzerinde çaydanlık vardır. “Anne!” diye seslenen bir çocuğun sesi duyulur. Çocuk annesine sarılır. Annesinin hazırladığı böreği yer. Pencere önündeki adam gizlice iç çeker. O anda, yanına karısı gelip sarılır adama. Kadın, adama bir şeyler söyler ama adam yanıtlamaz. Sonra eğilir ve kocasının yüzüne bakar. Kocasının ellerini tutar. Adam karısına doğru döner. Omuzlarından tutar ve “Sen maşinga nedir bilmezsin. Bak sana anlatayım.” der.

2.1.4.14. Balkonlu Öykü -1

İki kız parkın kenarındaki duvarda otururlar. Parkta bir de kitap okuyan bir kadın vardır. Küçük kızlar kendi aralarında oyun oynarlar. Ama konuşuyor gibi görünürler. Ben parkım, ben ağacım... diye konuşup, gülüşürler. Bu aralarındaki bir tür oyundur. Kızlardan biri “Ben balkon olayım.” der. O balkonun nerede olduğunu tarif eder ve bakmaya giderler. Sumru teyze, diye birinin balkonudur. Kadın bebeğe zarar olmasın diye sigarasını orada içmektedir. Kızlar kendi aralarında ip mi, top mu diye tartışmasını sürdürürler.

2.1.4.15. Anne, Baba, Küçük Kız

Bir aile, kebabçıya yemek yemek için oturur. Ailenin minik kızı, “Biricik” yemeğini bitirmeden ayağa kalkıp, sütunun üzerindeki aynada görüntüsüne bakarak, kendi kendine güler. Annesi huysuzlanarak, kızını yemeğini bitirmesi için masaya çağırır. Bu sırada baba tabağındaki Adana köftesini büyük bir zevkle yemektedir. Anne, babaya seslenip kızlarını çağırmasını, biraz da kendisinin ilgilenmesini söyler.

O an, babayla kızı göz göze gelir. Birbirlerine gülerler. Biricik babasına: “Babaci bak, aynada ben varım.” der. Kebapçıdan çıktıklarında, küçük kız koşup babasının elini tutar. Anne, babaya “Ay ne yediğimi anlamadım, ne geniş adamsın.” der. Biricik tekrar babasının elinden çekip: “Babaci, bak ne güzel kedi demi?” der. Baba gülerek “Hı hı!” der. Baba ile kızı arasında annesinin göremediği farklı bir ilişki vardır. Anne çocukla arasına iletişim engeli koyduğunun farkında değildir.

2.1.4.16. Bu Öyküyü Bir Şair Okusa da Adını Koysa

Çok güzel bahar sabahlarından biriydi. Dalgın bakışlı, uzun, ince bir delikanlı ve sporcu olduğu belli olan bir arkadaşı otobüs durağında bir araya gelirler. Neşeli bir tavırla merhabalaşıp konuşmaya başlarlar. Bahar güneşiyle aydınlanmış olan çevre o kadar huzur vericidir ki, sanki dünyada hiçbir dert, sıkıntı kalmamış gibidir.

Derken sporcu olan arkadaşından birden bir soru gelir. “N’oldu ya?” Dalgın bakışlı delikanlı fısıldar. “Yavaş. Yok, bir şey.” der. Sporcu arkadaşı gülerek, sağa solu acele bir şekilde kolaçan eder. İkinci bakışında durakta utangaç, çekingen, güzel yüzlü kızı görür. Yanakları kıpkırmızı olmuştur. Sporcu, arkadaşına dönüp baktığında onun yüzünde de bir yoğun duygu yükü görür. Bakakalır ve susar. Gülmesi karışıp şaşkınlığı yüzünden dökülür. “Hadi bana eyvallah!” deyip çekip gider.

2.1.4.17. O An Hep Vardır

İnsanoğlunu, onun yaşamındaki, varoluşundaki, ince duyguları, isteğin gücüyle baş edemeyen öykücünün nasıl zorlandığını bilmeyenler, bunalışını da bilmezler. O an hep vardır. İnsanın gölgesi gibidir. Birdenbire beliren duygu bütün duyguları bastırır. Bu gelen vurucu bir duygudur. Bu vurucu duygunun biçimi, insanı şaşırtacak kadar değişiktir.

Bu özlenenin akla hemen geleni en bilineni evdir. Bazen, zamanın bir yerinde yaşam birden sanki duraksar. Öyle zamanlarda tek istenen odur. İnsanın evi gibisi yoktur. “Ah canımı bir eve atsam”, “Ay eve girdiğimi bir görsem” denir. Çünkü

herkesin en rahat ettiği yer kendi evi ve eşyalarıdır. İlk anda özlenenler insanın yatağı, yastığı ve mutfağıdır.

Herkes kendi mutfağında huzur bulur. Âdeta bir ruh tamiridir, mutfakta yemek yemek. Bir demet maydanozu yıkarken, toprak kokusunu duymak insana, tarlaları mutfağa gelmiş gibi hissettirir. Mutfak bir cennettir. İnsan onu her yerde kurabilir. Önemli olan onu fark etmektir.

2.1.4.18. Uğurlar Olsun Uğurlar Olsun / Hüzünlü Bulutlar Yoldaşın Olsun

“Ben varım ya ben... Ben, bağırarak istiyorum uzun zamandır. Ben dediysem, bu ben, biziz. Milletimiz aç. Çöpten ekmek topluyor.” diyen yazar ülkenin mevcut durumuna sitem etmektedir. “Gül sunan elde bir miktar gül kokusu kalır.” atasözünden hareketle milletimizin yıkanacak yerleri olmadığını, sabunun ise pahalı olduğu söylenir.

Ali Âlim, adında bir kişi tanıtılır. Bir karısı, üç kızı vardır. Bu Ali Âlim’e, “Âlim Âlim” diye karısı bir türkü söyler. Günlerden bir gün, bin bir çeşit belanın içinden biri gelip onları bulur. Alileri kurşunlarlar, zindanlara atarlar, onları işsiz koyarlar. Hiç kimse sesini çıkarmaz. Sesler, ağıtlara karışır.

“Ben avazım çıktığı kadar bağırarak istiyorum.” diyen yazar olanlara tepki gösterir. Bu memleketin bizim olduğunu, doğusuyla batısıyla, iyisiyle kötüsüyle hepsiyle bizim olduğunu belirtir. Ama namerdinin bizim olmadığını söyler.

2.1.5. Çisenti

2.1.5.1. Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken

Bir kadın yaklaşır, gözleri deniz gibi bir mavi, bir yeşil, bir eflatundur. Balıkçı çocuk, gözlerinin çok güzel ve aynı Boğaziçi rengine olduğunu söyler. Çocuk, dedesinden öyle duymuştur. Onun, Rüştü dedesinin Yeşim kızı olup olmadığını sorar. Evet, o Yeşim’dir. Dedesini tanıyıp tanımadığını sormadan, gelen arkadaşıyla gitmek zorunda kalır.

Yeşim'in çocukluğu Boğaziçi'nde bir yalıda geçmiştir. Annesi, babası, babaannesi ve halasıyla kalabalık bir ailede büyümüştür. Evde herkes sevgi dolu mutludur. Ahşap merdivenli yalının bir yanı deniz, bir yanı ormandır. Her sabah balıkçı Rüştü dede, tuttuğu balıklarla uğrar balıkları bırakır, çok sevdiği küçük Yeşim'i sandalıyla gezdirir. Yeşim çok mutlu olur. Aralarında çok farklı bir bağ vardır. Kan bağı olmadan can bağı oluşmuştur.

Yıllar geçer, ne o bakımlı yalılar ne de eski komşuluklar kalır. Artık Yeşim bir apartman dairesinde denizden uzak yaşamaktadır. Anne, baba ve çocuk. Çekirdek ailesiyle yaşar. Eski kalabalık ailesini özler. Beraber oturduğu arkadaşları yalıyı satması gerektiğini, bakımının zor olduğunu söylerler. Yeşim duygularını anlatacak olur ama vazgeçer. Çünkü onların kendisini anlamayacaklarını düşünür ve susar. Tüm duygularını, en güzel zamanlarının geçtiği o yalıdaki anılarını kâğıda döker, yazar yazar...

2.1.5.2. Ormanın İçinde Yeşil Gezer

Kafayı dağıtmak, içini dökmek için gelirler Çavuş'un meyhanesine. Herkes bir şeyler anlatır, dertlerini paylaşır. Mustafa da bazen meyhaneye uğrar. Mustafa yeni evlenmiştir. Bir hayali vardır. Evlendiğinde evine, gürgenden bir masa yapacaktır. Bu, masadan küçük sehpadan büyük yalnız ona ait olan masaya, kitabını kalemmini koyacaktır. Ağaç onun için çok değerlidir. Mustafa doğa ile iç içe olmayı sever.

Eşinin adı Menekşe'dir. Güler yüzlü, sıcakkanlı, becerikli bir kadındır. Menekşe'nin ailesi evi dayar, döşer. Mustafa tüm beyaz eşyaları alır. Eve eşyalar yerleştirilmiştir lâkin Mustafa hayalindeki masayı koyacak yer bulamaz. Menekşe ve ailesinin ağaç, doğa sevgisi hiç yoktur.

Mustafa'ya kalsa tahta zemine halı sermez, yalınayak dolaşır, mobilyalara hiç örtü örtmez. Fakat Menekşe ve ailesi öyle düşünmez. Mustafa, Menekşe'nin ailesini çok sever, o yüzden sesini hiç çıkarmaz. Menekşe'nin sülalesi kalabalıktır. Biri gider biri gelir. Bu kalabalığın içinde Mustafa, içten içe yalnız hisseder kendini. Çünkü onu anlayan yoktur. Hayalindeki masayı Menekşe ve ailesine anlatsa, "Bu ne böyle, masa desen değil sehpa desen değil." diyeceklerdir. O da derdini meyhanede

arkadaşlarına anlatır, rahatlar. Oysaki Mustafa ağaçları çocukluktan beri sever. Ağacın ruhu olduğunu bilir. Ağaca, doğaya olan sevgisi, meyve toplamak için çıktığı elma ağaçlarında, elmayı dalından koparınca daha tatlı olduğunu bildiğindendir.

2.1.5.3. Kimin Kimsesi Kim

Ninesiyle yaşayan on üç, on dört yaşlarında genç bir kız. Toprak bir duvara yaslanmış uyuklayan nine. Duvarın arkasında, küçük kız tavukları kovalar. Bu kızın bir hazinesi vardır, hazine bir kalıp yeşil sabundur. Küçük kıza, muhtarın eşi tarafından verilmiş en güzel hediyedir. Yıllar sonra bu küçük kıza: “Senin kimin kimsen yok mu?” diye sorulduğunda o hayatındakileri şöyle anlatır. Madam Ana, var. Küçük kız onu görür görmez “Ana” yerine koyup “Madam Ana” der. Çerçi Musti var. Musti pis, kirloz bir adamdır. Bir de Abdurrahman var.

Büyük kentli kadın. Nadire Çuhalıoğlu. Bir derneğe üye olan Nadire Hanım, gecekondlu yıkımları esnasında bulunarak çok duygulanmasa da duygulanmış gibi yapar. Cemiyet hayatının şaşalı yaşamı içinde, kendini sosyal sorumluluk projelerine adanmış gibi göstermek ister. Bu kadın tanınmış bir semtte oturan, gösterişi seven, o kadar elbisenin içinde kendine yakışır şekilde elbise bulamayan, kibirli biridir.

Madam Ana, uzun yıllardır Beyoğlu, İstiklal Caddesi’ndeki evinde oturur. Rüstem Baba’yı çarşıdaki herkes tanır. Rüstem Baba ki, çarşının sararmış beyaz bıyıklı, kısık mavi gözlü, iri cüsseli Rüstem Baba’sı. Bu adam, Madam Ana’yı oraya ilk taşındıkları yıllardan beri gönlünün başköşesine oturtur. Onu koruyup, kollar. Rüstem Baba’ya komşu olarak gelen Madam Ana (Madam Gabrielle Sarika) ile ilgili kimseler konuşamaz.

Şehriban vardır bir de. Sırma saçlı, ela gözlü bu kadın, “Rüstem benim.” deyip, inadından vazgeçmeyince Rüstem Baba sonunda Şehriban’ı nikâhına alır. Beş çocukları vardır.

Çerçi Musti, köy köy dolaşır. O, dağ köylerinin tek tuhafıye mağazasıdır. Hazinesi bir kalıp sabun olan küçük kızın köyüne gelir Musti. Kızın ninesi ölür, öksüz kalır. Bir gün çerçi Musti köye geldiğinde muhtar ona: “Sen öksüz, bu kız

öksüz. Al bunu nikâhına yanında durur, eşlik eder sana.” der. Musti alır kızı, evlenirler. Bir kızları olur.

Abdurrahman vardır bir de. Sarı bıyıklı, Karadeniz mavisî gözleri olan birisi. Abdurrahman duvarcılık, boyacılık, çatı tamirciliği yapar. Madam Ana’nın yan evindeki çatı işini yapan Abdurrahman’ı bu cayır cayır sıcakta susamış hâlde gören Ayşe, su götürür yanına. Aşkları böyle başlar.

Madam Ana ölür, o yaşıldır ölebilir, Abdurrahman da ölür ama bu ona yakışmaz. Çatıdan düşmüştür. Karısı Ayşe, yavrusu Tülay ile yalnız kalır. Ayşe, “Rüstem amca da ölürse o zaman temelli annesiz babasız kalırım.” diye düşünür.

2.1.5.4. Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 1

Zengin olmak, ihtişamlı olmak, aile içi huzuru sağlamada yeterli değildir. Sosyetik hayatın içindekiler insanların kişiliklerinde çok para ve mevkilerini göz önünde tutarlar. Aynı zamanda çevresindekileri bu yaşam için zorlarlar. Kişileri istemedikleri durum ve hareketleri yapmaya mecbur kılarlar. Bu da çatışmalara ve olumsuz sonuçlara neden olur.

Dıştan bakan birisi bu çatışmaları göremez ve bu kişilerin yalnızca para ve mevki ile mutlu olduğunu zanneder. Bu yüzden de o hayata imrenir. Hâlbuki hiçbir şey görüldüğü gibi değildir. Her güzelliğin içinde bir olumsuzluk da vardır. Önemli olan bu olumsuzluklarla başa çıkıp sorunları çözebilmektir.

2.1.5.5. Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2

Akdeniz’e doğru bir yolculuk başlamıştır. Yolculuk çok sıcak yaz günlerinden birinde gerçekleşir. Yolcular hatta şoför âdeta arabada oturdukları yerde terliyorlardır. Kadının bir dizinde oğlu oturur. Bu kadın ve çocuklar sıcaktan âdeta eriyip birbirlerine yapışmışlardır. Ama sonunda incekleri durağa gelirler. Yani yolun sonuna gelinir. Her şey bir anda kaybolur. Bütün bağrışmalar, kavgalar ve gürültüler...

Sadece kadının elinde kala kala bir adres ve çocuklar kalır. Kadın, elindeki adrese gelir. Kadının aramaya gittiği bu ev, Akdeniz'deki kıyı kenttedir. Akrabaları vardır. Üstelik zengindirler. Miras zengini. Kadının eşinin de o parada hakkı vardır fakat bu akrabalar mirasın üstüne oturmuşlardır. Ama oradakiler kadına, aradığı kişilerin yıllar önce buradan göçtüğünü söyler. Kadın onları kendi aralarında konuşurken duymuştur. Kadının aradığı adresteki adamın kaçtığını, söylerler. Kadın ve çocuklar çok şaşırır.

Oysa eskiden eşi sağken, kadının küçük bir evi vardır. Ev birazcık kullanıma kötü olsa da yine de iyi denilebilecek durumdadır. Bu evin mutfağında çok güzel, mis kokulu yemekler pişer. Çocuklar yemekten sonra dışarıda oyunlar oynarlar. Anne, baba ve çocuklar mesut yaşarlar. Sonra da hiç beklenmedik bir şey olur. Trafik kazası... Kazada kamyon babaya çarpar ve baba ölür. Kadın da zaten çocuklarıyla bu yüzden yollara düşmüştür.

2.1.5.6. Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3

Kıyı kentte yaşayan Doktor Bey'in dikkat çekici olmayan ama kıyı kente yeni gelen öğretmen kızın imgeleminden kaçmayacak kadar da gizemli bir yönü vardır. Kıyı kentin delisi, akıllı Murut adında birisidir. Murut, Doktor Bey hakkında pek fazla bilgiye sahip olmamasına rağmen meraklı öğretmen kıza, Doktor Bey'den bahseder. Ama Murut'un sorunu şudur ki başladı mı susmak bilmez. Öğretmen kız, tıpkı bir öykücü gibi o kentin yaşamından öyküler bulmaya çalışır. Sanki öğretmenden çok bir yazar gibi merakından dolayı kentte yaşayanlarla ilgili daha çok şeyler öğrenir.

Kız, orada yaşayan kumalı geline kalmak için gittiğinde kumalı gelinden bir öykü dinler. Öğretmen kıza, öksüz bir kızı ve oğlu olan bir kadından bahseder. Kocasını öldürdü çocuklarıyla ortada kalan bu kadın, bir gün Doktor Bey'in yardımıyla küçük, bakımsız, börtü böceklerle dolu bir yeri cennetten güzel bir yere çevirir. Kadın, kıyı kentin çoğu insanının benimsemesi, yani ona kucak açmasıyla orada hayatını en güzel şekilde devam ettirir. Çocuklarını oranın çocuklarıyla beraber büyütür. Kıyıda ki lokantanın âdeta kentin kalbinin attığı yer olmasını sağlar.

Kumalı gelin, öğretmen kıza hatırasını çok güzel anlatmıştır. Öğretmen kız incelemeyi, öğrenmeyi seven, aynı zamanda iyi bir dinleyicidir. Sanki öğretmenden çok, bir yazar gibidir.

2.1.5.7. Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 4

Bir genç ve Doktor Selim Şahin birlikte oturup içki içmektedir. Dertleşirler. Doktor Selim Bey divan şiirinden ve Fransız şiirinden parçalar okur. Genç, sabaha doğru evine giderken erken yaşta yaptığı evliliğini bitireceğini söyler yüksek sesle. Selim Şahin, o gittikten sonra da içmeye devam eder. Genç için “O, benim oğlum.” der. Olduğu yerde sızar. Rüyasında Nevin Hanım’ın gelip, ona “Hadi kalkın, burada uyumayın.” diyeceğini bilir.

Maden mühendisi olan genç, deniz kıyısı bir yere yerleşmeye karar verir. Deniz kıyısı olan yerde ihtiyaç olmasa da kararlıdır. O, umudunu yitirmez. Üretken olarak, umut dolu olarak yaşamına devam edecektir.

2.1.5.8. Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedığime Gelince... Yaşam Öykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak

Muhlis Kaptan bir denizcidir. Torununu ve kızını çok sever. Dededen kalma “yazlık ev” torun (kız) için çok önemlidir. Kız kendisini ev ile özdeşleştirmiştir. Deniz kıyısındaki bu yerlerde yetmiş seksen yıllık bu ev ona “hayat” sunmuştur.

Torun (kız) evlidir ama eşiyle ve kayınvalidesiyle anlaşamamaktadır. Eşi, sevgisiz, kavgacı, inatçı birisidir. Kayınvalide okumuş ama herkese tepeden bakan, kendini beğenmiş bir kadındır. Kız, evi sanki bir kişi gibi görür. Ev, uyumlu, sakin ve anlayışlıdır. Kızı yalnız bu ev anlamaktadır. Çünkü burada dedesiyle, annesiyle olan günlerindeki mutluluğunu, rahatlığını “kendi gibi olmayı” yaşayabilir. Ona karışan yoktur. Torun, artık eşinden ve kayınvalidesinden uzakta, kendini dinlemektedir.

2.1.5.9. Çisenti 1

Bir kadın balkondan “Hey! Çocuk!” diye sokaktaki bir çocuğa seslenir. Kadın, çocuktan yere düşürdüğü bezini ister. Çocuk, kadına bakar ama cevap vermeden yoluna devam eder. Çocuğu yukarıdan izleyen biri daha vardır. Balkondaki abi.

Balkondaki abi gitar çaldığı gün, çocuğun ona baktığından beri, o da çocuğu izlemektedir. Sokakta arkadaşlarıyla oynarken, kardeşiyle bakkala giderken hep çocuğu izler. Çocuk biraz alıngan, biraz tedirgin bir şekilde bakkala girer. Bakkalın kızının ona gülümsemesiyle birden yüzü yumuşar, o da güler.

2.1.5.10. Çisenti 2

Hikâye bir uğultuyla başlar ve biter. Küçük çocuk, anneannesiyle mutludur. Çocuk öyle uyumludur ki anneannesi “Kız olacaktı da son anda erkek oluvermiş.” diye söyler onun için. Anneanne, sevdiği denizciye verilmemiş, sevdası içinde kalmış, yanıp kül olmuş biridir. Bazen cam kenarında torunuyla oturup ona şarkılar söyler. İnen gözyaşlarını ise torunu görmeden tülbindinin ucuyla siler. Toruna sevgiyi ve şefkati en çok anneanne vermiştir.

Eve önce hep baba gelir. Baba terslenir. Sevgisiz bir babadır. Çocuk bu yüzden kendini yalnız hisseder. Anne gelince önce babanın gelip gelmediğini sorar. Torunu, o ölünce, anne ve babasını yalnız başına beklemeye başlar. Uğultu, basık, sıkıcı ses karanlık basınca hep ortaya çıkar.

2.1.5.11. Çisenti 3

Bir adam sokakta gezinmektedir. Bir kadın camı açarken onu görür. Tam “Bu da kim?” derken onun yukarıdaki yalnız adam olduğunu fark eder. Durum hikâyesi olarak yazılan bu hikâyede sokaktaki insanlardan, evlerden çeşitli kesitler sunulur. Bahçedeki kedi, büyük halanın onu sevmesi, evdeki kızların şamatası derken hikâye umut dolu olunması dilenerek biter.

2.1.5.12. Çisenti 4

Yalnız, kararsız, sıkıntılı, uzun boylu bir adam bir iki yıl önce alıp başını bir tekneyle açılır. Rüzgâr sertleşince kendini bir koya atar. Kimsenin olmadığı bu koyda sabahlamak zorundadır. Gece yarısı bir başka tekneyle koya yanaşır. Neşeli, kahkahalı, kalabalık bir teknedir. Teknede bol gümbürtülü bir müzik çalınır. Adam teknenin ucunda bir kadın görür. Kadın, sırtını karanlıkta adamın tam olarak seçemediği bir yere yaslamaktadır. Sabah olmaya başlarken adam gemici fenerini seçemediği o büyük karanlığa doğru çevirir. Fakat kadın orada yoktur. Adam feneri çevirdiği yerde eski, el yapımı, harika bir kapı görür. O anda kadının sesini duyar. Kadın, arkadaşlarına “Siz ne anlarsınız? Tapıyorum ben bu kapıya.” der. Kapının üzerinde küçük bir tahtada “Artemis’le Akın Muratlı’nın evi” yazmaktadır.

Adam, kadına “Bu bizim Mimar Akın olabilir mi?” diye sorar. Kadının, Akın’ın eski eşi olup olmadığını sorar. Evet, bu kadın, arkadaşı Akın’ın eski eşidir. Kadın, Akın’ın başka bir kızla kaçtığını söyler. Bu sırada kadın da bu yalnız adamı tanır. Onun, eski eşi Akın’ın, okuldan arkadaşı Erkan Tunaboşlu olduğunu, bu kıyı kasabasında dağdaki evdeki herkesten uzak, yalnız başına yaşadığını bilmektedir. Adam şaşırır. Mimar olmaları, kadının eski bir tarihi kapıya sahip çıkması, yalnız adam ile kadını birbirine yakınlaştırır. Rıhtıma tekneyi çekmek yerine gidip bir meyhanede birkaç hoş söz etmeyi tercih ederler. Her ikisinin de mimar olması ve kadının eski bir kapıya sahip çıkması onların ortak özelliğidir. Birlikte konuşacak çok şeyleri olduğunu düşünürler.

2.1.5.13. Çisenti 5

Uykusu kaçan bir kadın, sabaha karşı Boğaziçi’ne bakan evinde, pencere kıyısında oturur. İki çocuğu vardır, onları çok sever. Çocuklarına düşkün bir eşi vardır. Kadın, annesi öldükten sonra eğitimini yarıda bırakıp, evlenmiştir. Eşini sever. Ama bu sevgi, aşk değildir. Boğaziçi’ne bakarak kardeşi Selmin’i, neden erken evlendiğini, Boğaziçi’ne olan sevgisini düşünür.

Eğitimini tamamlamadığı için kendisini hep eksik hisseder. “Şimdiki aklım olsaydı.” diyerek hayıflanır. Okusa bir yazar olabileceğinin farkındadır. Sabah

olmuştur. Çocuklarını ve eşini uyandırırken “Yaşamı güzel kılmak benim elimde.” diye düşünür.

2.1.5.14. Çisenti 6

Dağların, derelerin, uçsuz bucaksız maviliğin içinde yaşamaya alışmış bir kız. Onun için “Büyük kent” sözcüğü acı ile eşdeğer niteliktedir. Babasının mesleği gereği yine tayin olunca kendini hiçbir yere ait hissedememektedir. Dağlar, orada devamlı kalanlarıdır. Babasının tayini İstanbul’a çıkar. Annesi, yeni tayin yerleri için kızını sakinleştirir. Anne yolda giderken İstanbul’da mutlu olmaları için Tanrı’ya dua eder. İstanbul, koca koca binaların olduğu, çarpık kentleşmiş bir şehir olsa da tarih boyunca nice milletlere ev sahipliği yapmıştır. Medeniyetler şehridir. “İstanbullu” olmak, onu yaşamak, onu yazmak zordur. Kız, artık İstanbul’da yaşamış ve büyümüş olmasına rağmen kendisini “İstanbullu” olarak bile adlandıramaz.

2.1.5.15. Çisenti 7

Büyük şehirlerdeki eski mimarinin, sokaklardan geçerken görülen eski evlerin yaşanmışlıklarından bahsedilir. Gülümsün’ün eşi bu dar, eski, her an yıkılacak gibi duran sokakları, evleri sever. Onların arasından geçmek, bahçeleri kapıları perdesi dışarı çıkmış eski evlere bakmak ona iyi gelir. Eşinin onu anlamayacağını düşünür. Çünkü Gülümsün zengin hayatını sever. Şatafatlı yerlerden hoşlanır. Eşi, “Gülümsün’e haksızlık mı ediyorum acaba?” diye düşünse de yine Gülümsün’ü eksik ve kibirli bulur.

2.1.5.16. Çisenti 8

Kadın, eşiyle kendi çocukluğunun geçtiği semtte gezmektedir. Kadının, hafızasında yirmi beş hatta kırk yıl önceki semtin güzelliği vardır. Oysa semt çok değişmiştir. Her şey bozulmuştur. Kadın, eşine bunu söylemez eşi ise şu hâliyle semti beğenir.

Kadın ve erkeğin arasında mükemmel bir uyum vardır. Sokakta ilerlerken koşan, annesinden kaçan bir oğlan çocuğu kadına çarpıp kaçır. Annesi arkasından çocuğa seslenirken, kadın birden tanıdık bir erkek sesi duyar. Hiç unutmadığı o ses.

Gençlik aşkının sesidir. Eşi, o anda kadının rengini atmış görüp, onu otele geri götürür. Gece ise o gençlik aşkıyla olan bakışlarını fark ettiği belirtir fakat gereksiz yere kıskanmaz. El ele tutuşup uyuyup kalırlar.

2.1.5.17. Çisenti 9

Kar, kış kıyametin içinde bir grup insan vardır. Hastalar, hamileler, çocuklar. Herkes kardan, tipiden korkak. Otobüs yolda kalmıştır. İnsanlar tedirgindir. Yardımın ne zaman geleceğini bilinmez. Karların arasında bir adam bata çıka, bir o yana bir bu yana gidip gelir. Bu, Allah'ın unuttuğu yerde, adamın evi vardır. Yolda kar ve tipiye yakalananlara çay verir. Onları teselli eder. “Kar şimdi geçecek korkmayın, şimdi biter.” der.

Onu tanıyan şoförler, buralı insanlar gelir geçerken ona ekmek, çay, zeytin, şeker gibi gıda yardımı yaparlar. Adam, elindeki üç çay bardağıyla herkese çay servisi yapar. Teselliler mutlu sonla, kar makinesinin gelmesiyle biter.

2.1.5.18. Çisenti 10

Hep gülen bir erkek. Herkes onu kahkahasıyla hatırlar. Genç görünümlü, iri yarı, neşeli birisidir. Merhametlidir. Bahçıvanın oğlunu okutur. Eğitime önem verir. Muhtar ve belediye başkanıyla mahalleye aşevi yapmak için uğraşır. Halası evde, akrabalar arasında baş tacıdır. Sözü geçer. Eşi ise suskun, çekingen, ürkek bir kadındır. Dört kızı vardır. Beşinci oğlan olur.

Karısının annesi yıllar önce ölmüştür. Babası o yıllarda parasız, eşsiz, işsiz kalmıştır. Kızını akraba, eş dosta emanet edip gider. Kız ise hep başkalarının evinde bir şey istemeden, korkarak babasının yolunu gözler. Baba, bu duruma çok üzülmemektedir. Kızın o gariban babası bir iç sızısı olup yüreğine yerleşmiştir. O asla ölmez. Babası hep kalbindedir. Ve babası onun elini her zaman tutar.

2.1.5.19. Çisenti 11

Akşam saatlerinde şehri saran bir çığlık duyulur. Nereden, kimden geldiği belli değildir. Tüm güvenlik güçleri seferber olurlar. Sonunda suçlular bulunur. İki yaşlı kadın.

Deniz kenarında, çok yaşlı iki kadın oturmaktadır. Yedi yaşından beri arkadaşlırlar. Çocuklukları, gençlikleri birlikte geçmiştir. Mahallede, mumluk ampullerle yaşanan mutlu bir ömür sürmüşlerdir. Zaman artık çok değişmiştir. Çocuklar artık ailelerini pek aramamaktadır. Yaşlılar evde tek başlarına kalır. Parasızdırlar. Her şeyden korkar hâldedirler. Güvenlik güçlerine bildikleri her şeyi anlatırlar. Fakat onlar suçlu bulundular. Yaşlı olduklarından, sessiz ve kimsesiz kaldıklarından.

2.2. NEZİHE MERİÇ'İN ROMANLARININ ÖZETLERİ

2.2.1. Korsan Çıkmazı

Meli ve Berni, henüz küçükken arkadaşlığı, kardeşliği tatmış iki iyi dosttur. Ailelerinin birbirlerini tanıması nedeniyle kaynaşan bu iki can yoldaşı hayatlarının önemli bir bölümünü beraber geçirecektir.

Meli, iş çıkışı durakta yorgun ve sıkıntılı otobüs beklerken, otobüsün gecikmesi sıkıntısını artırıp sinirlerini bozmuştur. Kızı Su'yu, o gün Berni'ye bırakmıştır. Berni ve eşi o akşam sinemaya gideceklerdir. Meli, geciktiğinden ve kızını Berni'den alamadığından daha çok gerilir.

Berni ise ayakkabıcının, ayakkabısını zamanında teslim etmemesinden dolayı eşiyle sinemaya gitme plânından vazgeçer. Meli'nin kızı Su'yu ve kendi oğlu Bora'yı yemeklerini yedirip yatırır. Meli ise hâlâ eve varamamıştır. Neyse ki otobüs gelir, Meli otobüste eski arkadaşı, dostu Ahmet'le karşılaşır. İki dost, beraber bir restorana gider, orada Meli'nin arkadaşı Sabir'i görürler. Etraftakilerin yanlış değerlendirmemesi için Meli, eşi Adnan'ı da restorana getirmek üzere, Sabir'i görevlendirir. Roman, kadının eşi olmadan adına laf gelmesi endişesiyle başlar. Daha

sonra onların da gelmesiyle o akşamı beraber geçirirler. O akşamın eve dönüşünde Meli ve eşi Adnan, yolda serserilerin saldırılarına uğrarlar.

Meli ve Berni, Cumhuriyet Dönemi aydın Türk kadınının simgesidir. Kadınların o dönem içinde söyleyemediklerinin, yapamadıklarının temsili olurlar. Bunda Neyyire hala ve Mahir amcanın payı büyüktür. Meli ve Berni'nin çocuklukları, Neyyire hala ve Mahir amcanın yanında geçmiştir. Onlardan erdemli, adil, dürüst insan olmayı öğrenmişler ve onlar sayesinde üniversiteyi kazanarak İstanbul'a yerleşmişlerdir. Çocukluklarını beraber geçiren bu iki dost, çocukları ve eşleriyle beraber İstanbul'un, Boğaz'ı gören "Korsan Çıkma" nda hayatlarını devam ettirirler.

2.2.2. Alacacere

Romanda Bengi adındaki bir kız çocuğunun, çoğunlukla sabahları yaşanan, aile fertleri arasındaki olaylar anlatılır. Bengi'nin babası Bülent ve annesi pek geçinememektedir. Sürekli çıkan tartışmalar Bengi ve kız kardeşi Gün'ü olumsuz etkilemektedir. Gün, henüz küçük yaşta olduğundan, Bengi gibi olayların farkında değildir.

Anne, hüsrarla biten bir ilişkiden sonra zengin, çok para kazanan, yüksek kalitede bir yaşama sahip biriyle evlenmek istemiştir. Kalbinin kırık olduğu dönemde, Bülent'le tanışır. Eğlenceli başlayan bu ilişki zamanla kavgalardan başka bir sedanın olmadığı bir evliliğe dönüşür. Mimar olan Bülent, ortalama şartlarda bir hayat sürdürmektedir.

Romanın içinde bir iç roman daha vardır. Bengi, yazmayı seven birisidir. Defterleri, kitapları, sokakları ve evleri gözlemlemeyi sevdiği için rahatça yazar. Okuldaki edebiyat öğretmeni de onu destekler. Bengi hayalindeki aile ortamını, roman kahramanı Ayşe'nin hayatında gerçekleştirir. Bengi belki özlediği, belki de özendiği aile yaşamını, duyguların, mutluluğun ön plânda olduğu çekirdek aileyi Ayşe'nin ailesinde yaşatır. Ayşe esprili, güler yüzlü, sürekli kahkahalar atan, hayata pozitif bakan bir anne ile onu seven, çocuklarına karşı sorumluluk sahibi bir babanın çocuğudur. Ayşe'nin de tıpkı Bengi gibi bir kız kardeşi vardır. Adı Aydın'dır.

Ayşe'nin bir de Ercan adında bir arkadaşı vardır. Ercan'ın ailesi Ayşe'nin ailesi gibi değildir. Ayşe ve Ercan aileleriyle ilgili konuşurken, Ayşe anne ve babasından bahseder. Ercan ise annesi ve babası yerine dayısı ve yengesinden bahseder, onların evlerini, evliliklerini “uygun, uyumlu, örnek aile” olarak gösterir.

Ercan'ın annesi, Ayşe'yi beğenmez, onu hor görür. Ayşe, bu duruma üzülür. Kadını her gördüğünde hemen oradan uzaklaşır. Bengi'nin babası Bülent, sık sık kızlarıyla hayal âlemine dalar. Bengi ve Gün, bu hayal kurmaları çok sevmektedir. Anne ise, sürekli içki bardağıyla dolaşp, pek çalışmayan eşinin, bu tavırlarından rahatsız olmaktadır. Çoğu zaman bu hayal kurmalardan bile tartışmalar çıkarırlar.

Bengi sadece tartışmalara şahit olmaz. Erkenden yattıkları bir akşam tuvalete gitmek için odasının kapısını araladığında gördükleri karşısında ne yapacağını bilemez. Evlerine gelen misafirlerden bir adamla, annesinin banyodaki sarılmalarına da şahit olur. Adam, ilişkilerini artık Bülent'e söyleyeceğini belirtir. Kadın ise beklmeleri gerektiğini, uygun vakit geldiğinde kendisinin açıklamasının daha iyi olacağını belirterek adamı yatıştırır.

Yine bir gece tartışmalar alevlenir. Babası, annesine, o adama giderse istediği yaşamı bulacağını ama kızlarına ne olacağını sorar. Kadın, kendi babasını arayarak artık bu ilişkiyi yürütemeyeceğini, Bülent'le geçinemediklerini, kendisinin bir çare bulmasını gerektiğini söyler. Bengi ve kardeşi Gün için, o gece dönüm noktasıdır.

Sabah uyanır, her yer sessizdir. Anne ve babasına ait hiçbir tıkırtı yoktur. Annesinin kahvaltı için kızarttığı ekmek kokusu da gelmez burnuna. Yavaşça odasından dışarı çıkar. Ne kahvaltı sofrası hazırdır ne de anne ve babası vardır. Yatak odasından içeri girer, yerde ötede beride annesinin elbiseleri, çamaşırları vardır. Aceleyle hazırlanıp giderken etrafa saçılan kıyafetler... Bengi o an, annesinin ve babasının onları terk edip gittiklerini anlar. Donup kalır. O an'a kadar sanki annesiymiş gibi ilgilendiği kardeşi, Gün'e nasıl bakacağını düşünür. Tam o sırada telefon çalar. Arayan annesinin babası, yani Mahmut dedesidir. Olanlardan habersiz, Bengi'ye evlerinin adresini sorar. Bengi, zorlanarak adresi verir. Dede eve gelene kadar Bengi hâlâ üzerindeki şoku atlatamaz. Olanlara bir anlam verememektedir.

Dede eve geldiğinde karşılaştığı manzara karşısında hayretler içinde kalır. Kızının ve damadının iki küçük kız çocuğunu nasıl olup da bir başlarına bırakıp gittiğine anlam verememektedir. Bengi, dedesine dün gece olanları anlatır. Dede, bir yerlerden başlamak gerektiğini söyler. Bengi, dedesinin bu sözü üzerine, üzerinde bir hafifleme ve güven hisseder. Artık sorumluluğunu paylaşabileceği bir dedesi vardır. Ev için alışveriş yaparlar. Artık Bengi, dedesi ve Gün vardır. Her şeyi beraber omuzlayacaklardır.

Gün önceleri kendisine çok benzeyen bu mavi gözlü adama ısınamaz. Zaman içinde ise Mahmut dede, bu iki küçük kız için yaşama kaynağı hâline gelir. Dede, kendisi öldüğünde kızların mağdur olmamaları için, Gün ve Bengi'ye rahatça yaşabilecekleri bir ev alır, kızlar kendi ayakları üzerinde durarak, kimseye muhtaç olmayacakları bir hayat sürdürürler.

3. BÖLÜM

3. EĞİTİM VE DEĞER KAVRAMLARI

Eğitim; çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye.¹²

Değer; Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.¹³

3.1. Değer Eğitiminin Önemi

Değerler; genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçüt olarak kullanılan olgulardır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir.¹⁴

Eğitim hayatımız boyunca sayısız bilgi ve beceri öğrenebiliriz. Fakat toplum içinde kalıcı izli bir öğrenme istiyorsak öğrenmeyi, bizi biz yapan değerlerimizle de pekiştirmeliyiz. Topluma ait olan değerlerin, bireyin hayatında ve onun yetiştirilmesinde bir araç olarak görülmesiyle değerler, eğitim hayatımıza bir ihtiyaç olarak girmiştir. Gün geçtikçe teknolojinin sınırlarını zorlayan insanoğlu, bu ilerleyiş içinde manevi ve yaptırım gücü yüksek olan “değerlerin” kıymetini anlamıştır.

Geleneğin, göreneğin kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan değerlerle yaşam adeta bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlıdır. Halkalardan biri koptuğunda kuşaklar arasındaki bağ kopabilir. Birbirlerini anlamayan bireylerin olduğu bir toplumda ise her türlü şiddet, eğitimsizlik, manevi kopuş yaşanabilir. Bugün pek çok ülkede var olan ergenlik dönemi sosyal çatışmaları ve onların sebep olduğu olaylar toplumun kendini iyileştirmesi için değerler eğitimi mecbur kılmaktadır. Özellikle

¹² www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

¹³ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

¹⁴ KARDAŞ, Mehmet Nuri, CEMAL, Seda, Değerler Eğitimi ve Türkçe Öğretiminde Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalara İlişkin Kaynakça Denemesi, dergipark.gov.tr (05.01.2019)

de günümüz gençliğinin temel sorunu olan asosyallik ve yüz yüze iletişimden eksik oluş değerlerimizin farkındalığının artırılması sayesinde etkisini yitirebilir.

Değerler eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığının eğitim programlarında da yansımaları bulmuştur. Bu sebeple bakanlık tüm derslerin içinde belirlediği eğitim değerlerinin yerleştirilmesini uygun görmüştür. Eğitim-öğretim alanında yaşanan hızlı gelişmeler, istendik bir toplum inşa edebilmek için öğretim strateji ve programlarında önemli değişiklikler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Öğretim anlayış ve programlarında 2005'te gerçekleşen değişiklikler bu zorunluluğun somut bir göstergesidir. Millî ve manevi değerleri içselleştirmiş, güçlü bireylerden oluşan güçlü toplum oluşturma kaygısıyla 2005 öğretim programlarında “değer eğitimi” üzerine önceki programlara nazaran önemle durulduğu bilinmektedir.¹⁵

Fakat şunu da belirtmek gerekir ki, 2005 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı incelendiğinde öğrencilere kazandırılacak değerlere doğrudan değinilmediği, bu yönde bir değer listesinin hazırlanmadığı görülmektedir. Programda kişisel, sosyal ve evrensel değerlere değinilmiş ama “hoş görü” ve “saygı” değerleri dışında bu değerlerin neler olduğu hususuna bir açıklama getirilmemiştir. Programda değerlerle ilgili şu ifadeler yer verilmiştir: “Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın amacı, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanan, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, bilgiyi kullanabilen, üretebilen, girişimci, kişisel ve sosyal değerlere önem veren bireyler yetiştirmek” şeklinde belirtilmiştir.¹⁶

Nitekim değerler toplumdan topluma, hatta aynı toplum içinde bile zamandan zamana değişiklikler gösterebilmektedir. Toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için değerlerin devamlılığı gereklidir. Bu devamlılığın sağlanması için değer eğitimine önemli misyonlar yüklenmiştir. Bu çerçevede okula yeni başlayan bir çocuk topluma karışmaya, daha çok sosyalleşmeye yeni yeni başlamışken öz değerler eksiksiz ve etkili bir eğitimle çocuklara aktarılmalıdır.

¹⁵ MEB. (2006). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. sınıflar). Ankara: MEB Yayınları.

¹⁶ KARDAS, Mehmet Nuri, CEMAL, Seda, Değerler Eğitimi ve Türkçe Öğretiminde Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalara İlişkin Kaynakça Denemesi, dergipark.gov.tr (05.01.2019)

Değer aktarımı yapılırken de baskıcı olmadan, değerler sevdirmeli ve öğretmenlerin örnek olması yoluyla çocuklara kazandırılmalıdır.¹⁷

Schwartz (1992)değerleri; bireysel ve kültürel olmak üzere, iki kategoride incelemiştir. Bireysel düzeydeki değerler, kişilerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemlerine göre ele alınır. Değerlerin kültürel düzeyde incelenmesindeki amaç ise, toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal normlara dayanan soyut fikirlere ilişkin bilgi üretmektir. Kültürel düzeydeki inceleme birimi kültürel grubun (ulus, etnik grup) kendisidir. Bu iki düzey arasındaki ayırımın nedeni ise, bireysel düzeyde kişiyi yönlendiren değerler arasındaki güdüsel ilişkilerin kültürel düzeyde aynı özellikleri sergilememesi olasılığının bulunmasıdır.¹⁸

Biz de çalışmamızı yaparken değerleri bu şekilde incelemeyi doğru bulduk. Bireysel Değerler ve Toplumsal Değerler olarak iki grupta inceledik. Nezihe Meriç'in eserlerinde 39 bireysel, 9 toplumsal değer tespit ettik. Meriç'in *Aile Sevgisi ve Ailenin Önemi*, *Doğaya Duyulan Saygı ve Sevgi*, *Erken evliliğin zararları*, *Fedakârlık*, *Kitap ve Okuma Sevgisi*, *Okumanın ve Eğitim Almanın Önemi*, *Sevgi Dolu Olmanın Yaşama ve İnsanlara Etkisi*, *Yaşama Sevgisi*, *Yaşama Bağlılık* gibi bireysel değerlerin ve *Arkadaşlık ve Dostluk*, *İnsan Sevgisi ve İnsanın Değerli Oluşu*, *Sadakatın Önemi ve İhanetten Uzak Durmak* gibi toplumsal değerlerin üzerinde daha çok durmuştur.

Değer aktarımı sağlanırken Nezihe Meriç, eserlerinde özellikle kız çocuklarını ve kadınları hedef kitle olarak almıştır. Kız çocukları öğrenen, gelişen bir toplumun kendini daha iyi onarabileceğini düşünmüştür. Büyüdüklerinde eşlerini ve çocuklarını da yönlendirecek olan özellikle kız çocuklarıdır. Onların okuması, eğitim alması ve sosyal hayatta maddi gücünü kazanmış bireyler olarak yer alması önemlidir. Bu yüzden erken evliliğe karşı çıkar. Onları ayakları üzerine sağlam basan bireyler olarak yollarına devam ettirir.

¹⁷ KARDAŞ, Mehmet Nuri, CEMAL, Seda, Değerler Eğitimi ve Türkçe Öğretiminde Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalara İlişkin Kaynakça Denemesi, dergipark.gov.tr (05.01.2019)

¹⁸ KARDAŞ, Mehmet Nuri, CEMAL, Seda, Değerler Eğitimi ve Türkçe Öğretiminde Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalara İlişkin Kaynakça Denemesi, dergipark.gov.tr (05.01.2019)

4. BÖLÜM

NEZİHE MERİÇ'İN ROMANLARI VE HİKÂYELERİNDE TESPİT EDİLEN EĞİTİM DEĞERLERİ

4.1. Bireysel Değerler

4.1.1. Aile Sevgisi ve Ailenin Önemi

Evlilik müessesesi, Türk Dil Kurumu'nda “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik.”¹⁹ şeklinde tanımlanır.

Her insan sevilme ihtiyacıyla doğar. Birlikte olmak ve özlemimizin giderilmesi için sevilme isteriz. Temel duyguların ilk olarak olduğu yer ailedir. Aile, anne, baba ve çocuk ya da çocuklardan oluşan topluluğun adıdır. Anne babanın çocuğuna karşı en temel görevi onu sevmek ve sevgi ortamında büyütmektir. Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımız nasıl ortamda yetişirlerse, kendileri de çocuklarına o tarz bir ortam oluşturmaya çalışacaklardır.

Aile, toplumun temel yapı taşlarındandır. İyi bir aile ortamında büyüyen birey, etrafındakilere de saygı ve sevgide kusur etmez. Sağlıklı bir aile ortamı, sağlıklı çocukların ve gençlerin topluma kazandırılmasında büyük rol üstlenir. Bunun doğal sonucu olarak gelişen ve güçlenen bir toplum oluşur. O hâlde nasıl bir toplum istiyorsak öyle bir birey yetiştirmeliyiz. Aile, incelenen eserlerde bazen problemlerin çıkış noktası bazen de problemlerden kaçılıp sığınılan, güç toplanılan yer olmuştur.

Nezihe Meriç, eserlerinde “aile, aile sevgisi, aile olma” gibi kavramlara yer vermiştir. Aile, toplumumuzda koruyucu, sahiplenici vasıfları da taşır. “Baba evi” kavramı sığınmanın, evin, tek bir çatının gücünü gösterir. Erken evlilik yapanlar, evden kaçanlar, eşiyse mutlu olamayanlar Meriç'in kaleminde ailelerine sığınır.

Aksaray Dolmuş (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; mutlu bir ailenin nasıl olması gerektiği şu şekilde tasvir edilir.

¹⁹ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

“İşte, ekmek, böyle köz ateşte evire çevire nar gibi kızartılmalıdır. O elektrik fırınında ya da havagazında, sözde kızartılan kurumuş, yol yol yanmış renksiz ekmek dilimlerine hiç dayanamaz. İnsanın evinde her sabah ille bir çinko çaydanlık, böyle fıkır fıkır kaynamalıdır, der. Evin şenliği.”(Meriç,2011: s.32).

Bazıları (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; ailenin bireyleri koruyup kollayan, onları hatalarına rağmen kucaklayan bir kurum olduğundan bahsedilir.

“Ama şehrin ortasında bir kurulu düzen var ki, onlara karşılık dengi dengine işleyip duruyor. Orta hâlli ailelerin kurduğu bu düzende herkesin, bacası tüten, kapısı çalınan, ocağı kaynayan bir evi var. Anneler, babalar, çocuklar ne olursa olsun da aman ocak sönmesin diye çalışıyorlar. Bu yüzden, çoğunluk “Mısır Çarşısı’na yeşil zeytin gelmiş. Kış için biraz uydursak” diye düşünüyor. “Mavi” onların dünyasında, küçük için naylon pelerin rengi, balıkçıların ozanlığı “uskumru yüzseksene inmiş” sorunu oluyor. Aileyi kuranlar, hep bir evde, bir sobanın sığağında, bir sofranın başında birbirlerin severek, koruyarak kavga ederek, barışarak, sevişerek yaşıyorlar. Bazılarının zeytini ve mavisi ayrı. Yine de onları koruyan, daima koruyacak olan ‘Aile’dediğimiz bu kurulu düzen olacak. Bunu anlamak istemiyorlar. ‘Yalnız’ olduklarına inanmışlar bir kere.”(Meriç,2011: s.50).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ayşe’nin çok sevdiği Nil (amcasının kızı), Amerika’ya kaçıp gidince, Ayşe ardından onu çok özler. Çünkü Ayşe ve Nil âdeta kardeş gibidir. Aile bir bütündür.

“- Amcam kızı hu!

- Hu...

-Nerdesin?

- Köşemdeyim.

-Ağlıyorum. Seni özliyorum, merak ediyorum. Nil. Başına gelenleri anlayamıyorum. Ne günahın vardı. Yaşamın acımasızlığına dayanamıyorum. Nil,

zavallı Nilcim, omzun tutulacak gene, kim ovacak? Yine ayaklarını üşüteceksin. Ah Nil! Nil, ne yaptın? Amerika neresi... Ne uzak Allahım! Nil... Nil...”(Meriç,2011: s.183).

Giderek Daha Güçlü (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; mahallede yalnız başına yaşayan genç kızın, evinden gelen yüksek müzik sesine karşın “akıllı komşu” ve ailesi de apartman koridoruna çıkarlar. Aslında bu apartmanda aile olmanın ne demek olduğunu bir tek onlar bilir.

“Üçüncü kapıda -dördüncü kapı benimki- akıllı komşu, oğlu ve kocası otururlar. Şenliğe en son onlar katılmış olacaklar. Çünkü onların her zaman yapacak işleri vardır. Bir ailenin ne demek olduğunu, sorumluluklarını bilirler. Önde akıllı komşu, arkada göbekli kocası, en arkada oğlan.”(Meriç,2011: s.224).

Mahalledeki apartmanda yalnız yaşayan genç kız, “aile” kavramı üzerine apartmandakilerin pek çoğunun bilinçsiz olduğunu düşünür. Kendisini apartmandakilerden farklı görür.

“Yoo. Ben kendim kurdum bu düzeni. Baktım çevremdekiler hiçbiri aile denen varlığın bilincinde değil, bir araya gelmiş, âdet budur demiş yapıyorlar; karşı çıktım bende. Cennetin anahtarları bende şimdi. Ben bir Ilgıncarım. Kendi hayatımı yaşıyorum.”(Meriç,2011: s.224).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; aile bir bütündür. Nedret çocuklarından pek çok şey öğrenmiştir. Çocukları üniversitede okurlar ve kuralları kendi haklarını koruyacak şekilde düzenlerler. Akıl, yaşta değil baştadır. Aile içinde herkesin birbirinden öğreneceği bir şey vardır.

“ “Doğurduğumuz çocuklardan öğreniyoruz yaşamayı” demişti, komşuyla konuşurken. O sözünü düşündü bir an. Büyük bir soluk aldı, toparlayamadığı düşünceler içinde.”(Meriç,2005a: s.25).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nesrin Hanım, hapishaneye girmeden önce mutlu, huzurlu bir aileye sahip olduğu günleri anımsar. Eski günlere özlem duymaktadır.

“Biz yakışıklı oğlumıza bakar seviniriz; o, birbirinin can arkadaşı olan anasıyla babasına bakar sevinirdi. Soframız her zaman sevinçliydi.”(Meriç,2012a: s.79).

Boncuk Hanım, kocası ölünce, üç kızını tek başına büyüttü. Onlardan başka kimsesi yoktur. Özellikle en küçük kızının annesiyle olan ilişkisi başkadır.

“Çocuklu kadındı bir zamanlar. Babasız büyüttüğü üç minicik kızı vardı. –Ah! Ne çabuk büyüdü çocuklar! -Kışın getireceği üşütmelere, öksürüklere hazır olması gerekirdi. Hayatta onlardan başka kimi vardı ki!”(Meriç,2005a: s.86).

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet evini, eşini ve çocuklarını çok sever. Onlara düşkün bir aile babasıdır.

“Ne demiştik, konserve çeşitlerine meraklıyım. Yeni çıkan konserveleri anlatıyorum benim nasipsiz. Hemen arkasından, konserenin zararlarını sıralıyorum. Yaz gelince, diyorum, kızlar hayran ağzıma bakıyor. İkisi de. Bir de Mırnak. Ben elimde çekiç çivi evi onarıırken, onlar da peşimden dolaşıyor. Papatyalar açınca, diyorum, üstümüzde gök, gök mavisi önümüzde deniz, deniz mavisi... Çimenler kendi renginde, yani yeşil mi yeşil, diyorum. Gideriz kırlara... Kızlarda bir sevinç, Mırnak'ta bir koşturma... Evin şenliğine doyum olmuyor.

Yooo, ben onu bunu bilmem. Ben çocuklarıma düşkünüm. Önce ailemi düşünürüm. Geçimimi sağladım mı... Yok abi, çalışmaktan yılmam. Benim yılgnlığım... Boş ver!”(Meriç, 2005a: s. 118).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Hatice evini ve ailesini çok seven, onları kabuğu gibi, koruyucu olarak gören bir kadındır. Ailesine değer verir.

“Ne o Neslihan'ın şımarıklılığı öyle? Para, iyi kötü hepimizde var. Belli bir çizginin üzerindeki kazançların sahipleriyiz. Ne yani! Ama, insanın arkadaşlarına saygısıdır evden özenip hazırladığı şeyler. Doluyorlar eve, hemen masanın başına. Pastaneye bir telefon, oh! Gelsin kumar. Sabah kumar, akşam... A, yoo. Yapamam.

Yapamam! Evim benim kabuğumdur. Evim, kocam, çocuklarım, arkadaşlarım, ailem kutsaldır benim için. Hepsine karşı, ayrı ayrı, teker teker sorumluluklarım olduğunun bilincindeyim ben.”(Meriç,2005a: s.160-161).

Yandırma (Yandırma) hikâyesinde; Zümrüt Hanım geç kurduğu güzel yuvasını, eşi Rüstem Usta’yı çok sever.

“Sonradan bir hemşire söylemiş: Gece, sabaha karşı, hastanenin o uzun koridorundan geçerken görürmüş Zümrüt hanımı, orada öyle, hiç bitmeyen bir mum gibi. Tüyleri diken diken olurmuş. “Ben” demiş, “Kocasını seven çok kadın gördüm bunca yıl şu hastanede ama böylesini görmedim.”

Ne demekmiş bırakıp gitmek Zümrüt hanımı! Bırakır mıydı Zümrüt hanım! Onun ateşi, onun duyulmayan ağıtları dereiçini de sarmamış mıydı! Onun için öyle davulu zurnalı karşıladılar Rüstem ustanın dönüşünü. O ne zaman kahveye girse, herkes ayağa kalkıp buyur ediyorsa, o tanımlayamadıkları ürperten saygıya, sevgiye, sevdaya benzeyen duyguyu çok yoğun olarak duydukları için.”(Meriç,2005b: s.22-23).

Ünlemleri Kökertmek (Yandırma) hikâyesinde; Ozan, halasının sıcak, sevgi dolu aile ortamını görür. Halası, âdeta bir anne gibi Ozan’a sevdiği yemeklerden, böreklerden yapar.

“Git halana” demişti. “Evin şenlikli kalabalık ailesi seni sevinçle karşılasın. Sarılıp sarılıp öpsünler seni. Yeşil gözlü kavruk halan, sana ıspanaklı börek yapsın. Sen de armağan olarak iskeledeki o şamatacı bağrıış çağrıış balıkçıların en şişkosundan balık al. Rokayla kırmızıturpu unutma, enişten emekli biliyorsun, bir şişe de rakı kat yanına. Sevindir onu.”(Meriç, 2005b: s.88-89).

Yanmışım Dumanım Tüter (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; aileye olan güven duygusu ve sığınma ihtiyacı “ana rahmi” nin koruyucu özelliğiyle vurgulanmak istenmiştir.

“Ev çok büyüdü. Kocaman bir boşluk oldu.

Küçücük bir yere sığınmak istiyorum. Duvarlara yakın olmak.

Ana rahmi gibi mi?

Denebilir.”(Meriç,2012a: s.9).

Kıptı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; eşi ölen Kıptı Hanım, kendisine aile sıcaklığını, “anallığı” hissettiren Mihrişah Sultan’dan, aile gibi sevgi ve sahiplenme görmüştür.

“Dedim ya, altı aya varmadan öldü adam. Ödüm patladı. Adamın öldüğü o günlerden birinde, Mihrişah Sultan, başını iki yana yaslayarak, bana, “Hadi bakalım, aklın var, önce akıl lazım insana. Al işte bir ev, bir de maaş. Bul yolunu, bul tanrını, yaşa. Hayat devam ediyor ağlama artık,” demişti. Ne demekse. Tüylerim diken diken olmuştu.

Çok korktum, çok ağladım, çok acı çektim. Acı çekmeden anlaşılmıyor yaşamanın tadı. Acı çekmeyi de, onunla baş etmeyi de Mihrişah Sultan’dan öğrendim ben. Hepimize ana oldu o.”(Meriç, 2012a: s.14-15).

Kıptı Hanım eşiyle her ne kadar severek evlenmeseler de, eşini benimsemiş ve aile olmanın önemini, ölen eşi arkasından ona rahmet okuyarak dile getirmiştir.

“Lakin akşam oldu muydu, eve gelendi. Zararsızdı. Benim anlattıklarına, sessiz sessiz gülerdi. Pastırmalı yumurtayla, biber turşusunu çok severdi. (Ne diyeyim, Allah rahmet eylesin işte.)”(Meriç, 2012a: s.15).

Kıptı Hanım (hadi buna Kıptı Hanım- 2 diyelim) (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; evimiz, bizim için kendimizi içinde en rahat hissettiğimiz yerdir. Çok yeni, bakımlı, ihtisamlı olsun ya da olmasın herkese kendi evi kendisine güzel gelir. Ailenin var olmasında bir çatı altında olmak önemlidir.

“Herkesin evi kendine saray. Sefasıyla da cefasıyla da. Kapıyı açıp girince, duyulan duygu, yaşamının biçimi ne olursa olsun, “ip evim” olur. Daha önceki, evin

dışındayken, yorulmuşken duyduğün duygunun, “kendimi bir eve atsam”ın karşılığıdır bu.

“Evin kapısını açıp...” demiştir ya az önce, evimin kapısından sokağa çıktım mıydı bu, şehre adım attım demektir. (Allah kimseyi evsiz koymasın. Hani ne demişler: çalı idi çırpı idi, evim idi ya. Çok doğru.)”(Meriç,2012a: s.22).

Bizim Çaylar Bulanık Akar Döner Döner Bendini Yıkar (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; aile, içinde kahrkahanın, huzurun bol olduğu ortamdır.

“Anneyi, anneanneyi, küçük teyzeyi hep güldürür. Kapısı bahçeye açılan mutfak odası gülüşmelerle dolar. Anneanne hep:

“Hay Allah iyiliğini versin oğlum, hiç güleceğim yoktu,” der. Annenin gülmekten hem gözünden yaşlar iner, hem boğruüne ağrı girer. Küçük teyze şakayı anlamayınca da baba daha çok güler...”(Meriç,2012a: s.70).

Derinde, Çok Derinlerde İçini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; aile içi sevgi, huzur ortamına hasret olarak, yatılı okullarda büyüyen Fahri'nin aileye olan özlemi eşi Canan tarafından dile getirilir.

“Bak şimdi, Fahri, ev hayatını sevdi, çünkü öksüz bir çocuk olarak yatılı okullarda büyümüş. Halaları, yengeleri falan onu pek istememişler galiba. Konuşmaz ki! Aile, ona iyi geldi. Ben de, babaannemden, işte annemden gördüğüm evi kurdum.”(Meriç,2012a: s.75).

“Uğurlar Olsun, Uğurlar Olsun / Hüzünlü Bulutlar Yoldaşın Olsun” (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; aile kurmak, huzur bulmak öncelikle iyi bir eşle ardından yuvadaki çocuklarla gerçekleşir. Evdeki gülüşlerin en güzelini onlar attırır. Ali ve eşi üç kızıyla mutlu bir ailedir.

“Sözün özü, bu Ali Alim yakışıklı çocuk. Birde gencecik karısı var, şairin nar tanem, nur tanem dediğinden. Kara kızların, en parlak kara gözlüsünden, insanı elinde olmadan gülümseten kahrkahalar atan. Bütün çevresini ışılatır. Onun sevinci,

onun gülüşleri. Üç tane de kız var. En büyüğü daha dördünü doldurmadı. Ortanca ikisinde, üçüncü kucakta. Üçünün de küçücük elleri, ayakları var. Minicik; yumuk yumuk. Gülmeleri başka güzel, ağlamaları başka. Taytayları, bağırmaları, yürümeye çalışırken kık üstü oturmaları... ”(Meriç,2012a: s.113).

Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken (Çisenti) hikâyesinde; Yeşim, geniş bir ailede sevgi içinde büyümüştür. Kan bağı olmayan fakat can bağı olan balıkçıları Rüştü Dede’si de bu aileye dâhildir.

“Ne güzeldir çocuk olmak. Her şey ne güzeldir. Anneler, anneanneler, halalar, teyze kızları, dayılar, amcalar... Kalabalık aile çocuğudur Yeşim. Elden ele, kucaktan kucağa, öpüle seville büyütülür o. Şanslıdır. Adları vardır. Sorarlar:

“Sen kimin gülüsün?”

“Ananemin.”

“Sen kimin maymunusun?”

“Babamın.”

“Sen kimin sultan kızıydın?”

“Rüştü dedemin.”(Meriç,2010: s.15).

Ormanın İçinde Yeşil Gezer (Çisenti) hikâyesinde; Mustafa, kendisi fakir ve kimsesiz büyüdüğünden “aile” olmak için maddi olarak elinden geleni fazlasıyla yapmıştır.

“Parayı esirgemedin evi kurarken.

“Parayı esirgemem. Kazandığımı harcarım. Para, şöyle söyleyeyim, insana iyi yaşamak, yani, para iyi yaşamak, insan gibi yaşamak içindir. Ailemi, hiçbir şeyden mahrum etmek istemem. Ben fakir büyüdüm. Kimsesiz çünkü...”(Meriç,2010: s.20).

Kimin Kimsesi Kim (Çisenti) hikâyesinde; Ayşe, yalnız kalmıştır Madam Gabriel ona yardım eli uzatır. Annesinin arkadaşı olması sebebiyle, Madam onlara bir aile gibi davranır. Onların içinde bulundukları durumu inceler.

“Kimin kimsen yok mu senin?

Hiç kimsen yok?

Haa!

Bu çocuğun babası yok mu?

Gitti mi? Nereye gitti?

Ne demek ‘bilmiyorum’?

Yani sizi, böyle bırakıp gitti öyle mi?

Haa!

Peki şimdi ne yapacaksın? Gidecek bir yerin yok öyle mi? Peki şimdi, şey...

Aa! Hay Allah!

Paran var mı?

Hiç mi yok? Ciddi mi? Yani adam, seni beş parasız bırakıp, çekip gitti öyle mi?

Ay olmaz böyle şey.”(Meriç,2010: s.32).

Aile, kan bağı olmasa da insanlar arasındaki sevgiyle oluşabilecek bir kurumdur. Madam Ana ile bağlarından sonra onu kaybetmelerinin eksikliğini Rüstem Baba ile giderirler.

“Madam ana çok şey bilir. Ama, Abdurrahman’ın çatıdan düşüp ölüşüne, Ayşe’nin nasıl dayanacağını bilemez. Rüstem baba da ölürse, Ayşe’nin anasız babasız ne yapacağını, Tülayını nasıl büyütebileceğini de...

Döner Tülayına bakar Ayşe. Koklaya koklaya öper onu.

Çocuk bir yandan öbür yana döner. Çocukça bir mırıltıyla, uzun bir 'ıh' çeker.

Ayşe bir süre onu seyreder.

“Ben Tülay’ın anasıyım. Onu büyütmek boynumun borcudur.” der içinden, gizlice. Usulca. Sonra o da uzun bir ah çeker sessizce.

“Ben onun her şeyiyim. Ama kimsem yoktur. Kimsem kimdir ki? Madam ana öldü. İşte bir Rüstem babam var, Allahıma şükür.” (Meriç,2010: s.33).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, annesiz kalmaları üzerine kardeşi Selmin’e sahip çıkar. Aile olmak demek anne ve babanın olmadığı ya da yaşamadığı durumlarda kardeşlerin birbirlerine destek olması anlamına da gelir.

“Ahmetlerin peşinden gitseydim, Selmin küçüktü. Daha bebek sayılırdı. Annem ölünce ona babam mı bakacaktı. Hem Ahmetler de hapislerde çürüdüler zaten...”

Bunu da sık sık düşünür.

Eksik olan, bir türlü rahat ettirmeyen, iç sıkıntısı gibi.

Lisede de durmadan düşünür, merak eder, sorular sorardı.

Sonra?

Ne demişti annesi (zayıf, hastalıklı, ömür boyu çile çekmiş o nazlı annesi),

Demişti ki:

“Benim sağlığında evini barkını bil yavrum. Görüyorsun babandan hayır yok. Ben çok çektim, sen bari kurtar kendini. Kardeşinin senden başka kimi var?” demişti. Aynen böyle demişti.” (Meriç,2010: s.85-86).

Çisenti 6 (Çisenti) hikâyesinde; sürekli tayin olanların hazin durumu anlatılır. Tayin çıkılan hiçbir yer, size ait olmaz denilir. Oysa insanın gittiği her yerde önce ailesine, akrabalarına ihtiyacı vardır.

“Böylece, ovalara, vadilere, geçit vermez sıradağlara, dağların arasında dumanı tüten dağ köylerine, nehirlere, derelere, çaylara, göllere, mağaralara, ceylanlara, dağ keçilerine, mor dağları görülmemiş, duyulmamış renkleriyle renklendiren çiçeklere bulanmış olan seni, getirir, İstanbul kentinin orta yerine bırakırlar.

Arkanda bıraktığın kentlerin hiçbiri senin değildir. Onları bir daha göremeyeceğini bilirsin.

Acı buradadır işte: Sevmek, ayrılmak, özlem. İşin kaynağında bir yerli olamamak vardır. Bir köyün, bir kentin yoktur senin. Orada doğup, yaşamayı sindire sindire orada büyüdüğün; mahalle, komşular, akrabalar, arkadaşlar, anılar, ölülerin...”(Meriç,2010: s.93).

Korsan Çıkmazı romanının temelini, aile sevgisi ve ailenin önemi teması oluşturmaktadır. Romanda, Meli ve Berni’nin, kendi aileleriyle geçen günlerindeki, yaşadıklarındaki ve Neyyire halanın evinde geçen günlerindeki aileye ait değerler işlenmiştir.

Meli ve Berni ailesinin yanından, çocukları olmayan Mahir amca ve Neyyire halanın evlerine gider. Orada yetişir ve büyürler. Neyyire hala ve Mahir amcanın terbiyesinden ve kurallarından geçen kızlar görgü kurallarını, erdemli insan olmayı ve daha pek çok şeyi onlardan öğrenirler. İnsanlar, hayatın getirdiği pek çok iyi ya da kötü olayla karşılaşır. Çoğu zaman insanları hayata, çevresindekiler ve onların sevgileri, var olmaları bağlar. Meli, eşi ve kızı için şöyle düşünmektedir.

“Adnan ve su var tabii. Onlar başka. Onlar bana dayanak oluyorlar. Gücümü artırıyorlar.”(Meriç,2012b: s.10).

Meli ve Berni sanki iki kız kardeş gibi büyümüştür. Meli’nin kızı Su, Berni’yi de kendisine yakın görür.

“- Sahi, Su daha çok Berni ’yle anlaşıyor galiba.

Evet. Ben öğretmen, Berni anne. Berni her dediklerini yapıyor da onun için.”(Meriç,2012b: s.44).

Meli ve eşi Adnan arasındaki ilişki şöyledir:

“İkisi arasında, saçlarının yıkanmış, fırçalanmış, temiz parlak oluşundan, ellerinin temiz oluşuna değin bir uygunluk, bir düzen, bir anlaşma var. İkisi de mutlu görünüyorlar. Birbirini seven iki insan.”(Meriç,2012b: s.48).

Berni, annesiyle babası arasındaki bir tartışma ya da küslükten etkilenmiştir.

“Kadın, tahta kaşıkla erişmeleri karıştırdı, sonra, peyniri rendelemeye başladı. Kız, bebeği kollarında sallayarak sordu:

- Anne, babam gelmeyecek mi?

- Bilmiyorum.

- Gene küs müsünüz?

Kadın cevap vermedi. Peynirin fazlasını dolaba koyarak, yeniden erişmeleri karıştırdı.

- Niye küstünüz anne?

- Çocuklar öyle her şeye karışmaz.”(Meriç,2012b: s.63).

Neyyire hala ve Mahir amca, kızları ikinci bir aile sıcaklığıyla karşılar:

“Kapı ağır ağır açıldı. Neyyire halanın önce sesini duydular. ‘Aman Allahım! Mahir, geldiler!’ Sıcacık bir göğse gömüldü başları. Hiç unutmayacakları Neyyire hala kokusunu ilk olarak duydular. Sonra Mahir amcanın alınlarına değen yumuşak, sıcak dudakları.”(Meriç,2012b: s.78).

Alacaceren romanında; ailenin önemi, Bengi ve Gün'ün ailesi etrafında toplanır. Bengi ve kardeşi Gün, küçük yaşlardayken anne ve babası kendi geçimsizlikleri üzerine onları terk etmesiyle karşı karşıya kalırlar. Bengi ve Gün'e, dedesi bakar. Anne ve babalarının yanındaki aile sevgisi eksikliği, Mahmut dedenin gelmesiyle yerini unutamayacakları, güzel aile anılarına bırakır. Bengi'nin yazdığı iç romandaki kahramanı Ayşe ve Ercan da, yine aile ortamlarının mutlu ve mutsuz sonuçlarına tanık olmuş çocuklardır. İyi ve kötü örneklerin bir arada verildiği romanda, bu örneklerle aile yapısının önemi kavratılmış olur.

İlgisiz bir annesi olan Bengi'nin, babası da bir gariptir. Sabah sabah elinde bira bardağı kahvaltı masasındadır. Onların bu kayıtsızlığı çocuklarına olumsuz yönde yansır.

“Aman Bengi, çekil şuradan şimdi. Geç kaldım görmüyor musun?”

...

Bu baba evin içinde mi başka bir yerde mi belli değil. Saçı başı darmadağınık. Yüzünü yıkamış ama kurulamamış. Pantolonu buruşuk, gömleğini iliklememiş. Elinde, sabah sabah kocaman bir bira bardağı...”(Meriç,2008: s.14).

Evdeki huzursuz ortam çoğu zaman çocuklara da yansır. Bu tip olaylar, onları ruhsal yönden olumsuz etkiler. Gün ve Bengi de, anne babasının tartışmalarının ortasında kalır.

“Baba, birasından üç büyük yudum alıyor. Sandalyesinde biraz daha kaykılarak, ‘Bağırma benim küçük kızlarımın yanında’ diyor.

...

Gün, dudaklarını buruşturup titreterek ağlamaya başlıyor.”(Meriç,2008: s.16).

Ercan ve Ayşe, ailelerinden konuşurlarken fark ediliyor ki Ayşe, kendi ailesini anlatırken; Ercan, kendi ailesinde bulamadıklarını dayısı ve yengesi üzerinden anlatmaktadır. Ercan, Ayşe'ye sorar:

“ - Ee?

- Ne ee'si?

- Anneni anlatıyordun.

- Hağa! Öyle işte.

- Nasıl öyle işte yau! Anlat biraz.

- Neden ama?

- Ne bileyim, yolunda giden aile ilişkileri, daha doğrusu, yani geçimli aileler, benim çok hoşuma gidiyor. Dayımlar da öyledir. Evleri çok keyiflidir. Yengem çok güzel yemek yapar zaten...”(Meriç,2008: s.34).

Bengi, annesinin yokluğunda, kardeşi ile anne kız gibi olmuştur. Hayatları sadece birbirlerini düşünerek geçer.

“Bir eli midesinde, bir eli Gün'ün yüzünde, saçlarında, omzunda. Çünkü Gün, 'Bengi' diye uyanıyor, 'Bengi' diye kucığına oturuyor, 'Bengi' diye ağlıyordu. Bengi de 'Gün uyandı', 'Gün acıktı', 'Gün ağladı', 'Gün uyudu' diye yaşamıştı hep.”(Meriç,2008: s.49).

Dedesinin eve gelmesiyle, Bengi'nin üzerindeki ağır yük hafifler. Gün ile kendisine sahip çıkacak bir dede fikri artık gülümsemesini sağlar.

“Bengi, içindeki sevinci anlamaya çalışmıyor. Bu anlatılmaz bir şey. Bu adam, onun dedesi.

...

İşte ilk kez gülümsüyor, başını ilk kez dik tutuyor, çekingenliği duruyor ama gözlerinden o korkulu, tetikte duruş yok oluyor.”(Meriç,2008: s.57).

Gün, sabah uyanır. Yatağında doğrulur. Yavaş yavaş dedesinin odasına doğru ilerler. Kendisiyle büyük benzerlikleri olan dedesine usulca değer. Dedenin yanında olmak Gün’de büyük değişiklikler yaratır.

“Gün başka bir Gün oldu. Dedesinin koynuna girip, yorganı üstüne çekmesi, kahkahalarla gülererek, ‘bıcırdayarak’ dedeyi gıdıklayarak ortalığı şenliğe boğması bir oldu. Dede neye uğradığını şaşırmişti.”(Meriç,2008: s.67).

Bengi ile Gün arasında kardeşlikten öte bir bağ vardır. Abla kardeş, ana kız hepsi olmuşlardır.

“Arkadaşlarını, sevdikleri bir iki -ikiyi geçmez- apartman komşusunu, kitaplarını -araları olunca yeni kitaplık yaptırmayı düşünerek- düşlerini, isteklerini, sevgilerini, abla kardeş, ana kız karışımı, sevgiden de öte, gizemli, kutsal sözcüklerini de içeren bağlılıklarını, birbirlerine olan düşkünlüklerini, onları çevrelerinin yozlaşmasından koruyan, dededen gelen, ondan geçen bozulmamış değerleri koruyarak kurdukları yaşamlarını bir masal gibi yaşamaya başlamışlardır.”(Meriç, 2008: s. 77).

4.1.2. Anadili ve Diğer Dilleri Doğru Konuşmaya ve Yazmaya Verilen Önem

Anadili, Türk Dil Kurumu’nda “Kendisinden başka diller veya lehçeler türemiş olan dil.”²⁰ şeklinde tanımlanır.

Anadili, insanın doğumundan itibaren çevresinden öğrendiği dildir. Anadilin öğreniminde Türkologlar çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu görüşler dil öğreniminde anne ve çocuk, çevre ve çocuk olarak gruplandırılabilir. Bazı dilbilimciler çocuğun diliyle, annenin dilinin aynı olmadığını söylerler. Dilbilim sözlüklerinde ise anadili “çevrenin dili” olarak belirtilir.

Doğan Aksan, anne ile çocuk arasında etkileşim olduğundan dil yapılarının da benzerlik gösterdiğini belirtir. Burada şöyle bir duruma da dikkat çekmek gerekir.

²⁰www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Annesiz, babasız sokakta ya da yetiştirme yurtlarında büyüyen çocuklarında anadilleri onların çevrelerindeki kişilerin, öğretmenlerin dil özelliklerini yansıtacağıdır.

“Çocuk her şeyden önce annesinin ses dizgesini kapar. Annenin konuştuğu dilin ya da lehçenin, ağzın seslerini, vurgu, ton gibi özelliklerini kazanır. Eğer annenin ağzında, yurdun bölgesel ses özellikleri egemen ise çocukta da aynı özellikler görülür.”²¹

Nezihe Meriç, anadili kullanımı ve Türkçenin doğru telaffuzu konusunda eserlerinde hassas davranmıştır. Kaleme aldığı eserlerde kullandığı Türkçe, açık ve anlaşılırdır. Yazar, okuyucusuna zengin bir söz dağarcığı sunmuş, günümüzde kullanılmadığı için unutulmaya yüz tutmuş, Türkçe kelimeleri de eserlerinde kullanarak bu kelimelerin tekrar gün yüzüne çıkmasına hizmet etmiştir.

Meriç, deyimler, ikilemeler, atasözleri, söz sanatları, tamlamalar, ağız özellikleri, yöresel sözcük kullanımları ile romanlarının dil ve anlatımına zenginlik katmıştır.

Öğretmen (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; ağız özelliklerinden bir örnek görürüz. Bursa çevresinde kullanılan “çocucağzım” kelimesi kullanılır.

“Ben her şeyi yanaklarımla seviyorum. Öpmekten çok. Onun yüzüne yanağımı dayamayı...” Yani sevgilim değil, sevdiğim; aşk yerine sevgi. Bunu demek istiyor. Nazlım, garibim, sevdiğim, yavrucağım... ve Bursalılar ne derler: çocucağzım...”(Meriç,2011: s.60).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Nil, tekerleme bilen anadilinin özelliklerini koruyan bir genç kızdır.

“Dün Ferda geldi Ankara’dan. Senin yatağında yattı. Resimlere baktık. Eski günleri konuştuk. Ağladık. Yatağının yanındaki percereden yine Boğaz görünüyor. Dut ağacını kestirdik çünkü. Geçen sene aşılattığımız gül açmaya başladı. Ferda seni

²¹ Aksan, Doğan(1975). Anadili, Türk Dili Dergisi (http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_sistem, 05.01.2019)

hep o örgülü kumral saçlarıyla anımsıyor. Keçi derdi sana. Ne çok tekerleme bilirdin. Bazılarını da uydururdun.”(Meriç,2011: s.184).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım, deyim ve atasözlerini kullanan ve anadili kullanmaya düşkün birisidir.

“Sarışınlığına hiç uymayan, esmer, demli bir sesi vardı. Bu onu değiştiriyor, ilgi çekici yapıyordu. Memleketin hemen her yöresinin ağzını biliyordu. Atasözlerine, deyimlere çok düşküncü. Gardiyan Esmâ’ya, ‘Dilizifir’ adını takan oydu. Boş gezenlere ortadan söylediğimiz, ‘Diftiklenip durma’ deyimini ondan öğrenmiştik.”(Meriç,2012a: s.82).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; kadın, anadili kullanımına, Türkçeye önem verir. Bunu uygulamayan arkadaşı Ferdane’ye de tepkisini belirtir.

“Elbette öztürkçe konuşurum. Ferdane de tutturmuş, şu uyduruk Türkçeyi konuşma diye. Ne sinir. Koskoca Türk Dil Kurumu. Atatürk’ün kurduğu. Bunca bilginiz var. Uydurma olur mu canım. Dilimiz arınmalıdır, Arapçadan Farsçadan. Ben çok milliyetçiyimdir doğrusu. Demokrasiden, milliyetçiliğimden vazgeçemem.”(Meriç,2005a: s.162).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Erol Bey, Türkçeyi kullanırken özen gösteren birisidir.

“Yaşına karşın, edebiyatla çok yakın ilişkisi olmamasına karşın, Erol Beyi hep genç gösteren nedir? Arı dile olan sevgisi. Bu dil sevgisi nereden geliyor bilmem, ama yıllardır sanat çevrelerinde yaşamış adam. Arkadaşlarının tümü, ozan, yazar, ressam, yontucu... Bu da önemli onun biçimlenmesinde. Unutmamalıyım.”(Meriç,2005a: s.179).

Erol Bey, iyi eğitim almış, köşk içinde babaanne terbiyesiyle büyümüş ve Türkçeyi iyi kullanan birisidir. Yolda karşılaştığı, samimiyetsiz olan kadının konuşmasını beğenmez. Onu basit bulur.

“İstanbul Türkçesini çok güzel konuşan, dile özel sevgisi olan biri olarak, onun vurgularının yozluğundan, sözcüklerin tümce olmak üzere peş peşe gelirken kazandığı hareketin yavanlığından, kadının ağızdan dolma, üçkâğıtçı kocasına eş, gözünü para hırsı bürümüş kişiliğini açıkça görüyor.”(Meriç,2005a: s.207).

Öykücük (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; “salon” kelimesi Fransızca kökenli bir sözcüktür. Anlatıcı burada “salon” kelimesini kullanmak istemez “dikdörtgen” kelimesini tercih eder.

“Öykücüğümün üç bölümü var, kısa kısa yazmak istediğim. Birinci bölümde, biz üçümüz, bir apartmanın giriş katında, küçük bir dikdörtgende oturuyorduk. (Hani, salon sözcüğünü kullanmama gayreti var ya, oradan çıkıyor bu dikdörtgen benzetmesi. Dil konusunda öbür ikisinden çekiniyorum.)”(Meriç,2005a: s.268).

Çangal (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; otostop çeken kişi at arabasıyla gelen çingenenin tok bir ses ve düzgün bir İstanbul Türkçesiyle konuştuğunu belirtir.

“Beyaz sakalı bile kirli, gözlerinin akı bile kirli sarı, ihtiyar, eski bir Çingeneydi bu. Ata, arabaya, paslı demirlere benzeyerek, kendini öylece bırakmıştı bahar gününe, içtiği sigaranın keyfine. Araba, tıngır mıngır geliyordu. Geldi. Ağır ağır önümden geçerken, öne doğru hafifçe eğilmiş olarak oturan bu ihtiyar Çingeneydi, beyaz yapışık, dalgalı saçları, dediğim gibi akları sararmış gözleriyle iyice gördüm. (Bir durak sonra hemen dakikalık yolda Çengelköy olduğunu tam burada söyleyecektim. Aceleye ne gerek var.) Birbirimize baktık. Avucumu yumup başparmağımı dikerek, gidiş yönünde salladım. (Sen de bir hoşsun yani.)

-Üsküdar!

Başını belli belirsiz iki yana salladı. Sigarasının dumanı, parlayan günün içinde beyazımsı maviydi. Kara dudakları kımıldadı: Hiç bozmadan kaşlarını kaldırdı. Tok bir ses, güzel bir İstanbul vurgusuyla.

-Çengel’e kadar, dedi.”(Meriç,2005a: s.276-277).

Yanmışım Dumanım Tüter (Gülün İçinde Bülbul Sesi Var) hikâyesinde; anadilin uğradığı değişimler gençlerin sıkça kullandığı ifadelerle örneklendirilmiştir.

“Of!

Fark etmez.

Böyle bir sözcük var. Gençlerin ağzında...

Napiym! (Aman n’apiym. Bir bu mu? Dil çok zedelendi, ama... Üf!)”(Meriç,2012a: s.9).

Maşinga (Gülün İçinde Bülbul Sesi Var) hikâyesinde; anne, kelimeyi yanlış söyleyen çocuğunu dili doğru kullanması için uyarıyor.

“Oda sıcacıktı. Ortada bir maşinga yanıyor, üzerinde çaydanlık, etrafa kızgın sular fışkırtarak fokur fokur kaynıyordu. Kadın çaydanlığın kapağını araladı. Maşingaya bir iki parça tezek attı. Yandaki kapağı açıp kızaran böreğe bakarak kapadı. Köşedeki muslukta ellerini yıkarken güzel gözlü küçük oğlanın sesi duyuldu:

“Anneeeee!”

Kadın sedire doğru seslendi:

“Yavrum! Uyandın mı sen?”

“Borek oldu mu?” kadın sedire oturup oğlanı kucağına aldı. Yanağından, boynundan koklaya koklaya öperek güldü.

“Olmaz mı?” dedi. “Borek değil kuzum. Börek de bakayım.”

“Borek!”

“Borek deyən ağzını severim senin. Borek oldu.”(Meriç,2012a: s.95-96).

İki küçük kız çocuğu kendi aralarında oyun oynamaktadırlar. Birisi diğerine “market” kelimesinin Türkçe olmamasından dolayı, o kelimeyi kullanmayalım diye uyarıda bulunur.

“Aa! Ne komik.”

“Ka ka kiki ka.”

“Tamam. Ben minareyim.”

“Ben kubbeyim.”

“Olmaz. Kubbe minareye aittir.”

“Yaağ! Peki, o zaman, ben, eczaneyim.”

“Ben de, marketim.”

“Olur mu?”

“Tabii olur. Yalnız market deyince abim kızıyor.”

“Aa! Neden kızıyor?”

“Çünkü şey... Dur söyleyeceğim, çünkü market Türkçe değil.”

“Peki nece bakalım?”

“Şeyce... Bilmem!”(Meriç,2012a: s.99).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Gelince... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; tekerlemelerin kuşaktan kuşağa aktarımı söz konusudur.

“Pazarımız, yeşilliğin, meyvelerin, sebzelerin bolluğu bereketi içinde, bağıra çağıra söyler şarkısını, türküsünü. Hatta tekerlemelerini, bilmecelerini... Güler, güldürür, şakalaşır birbiriyle pazar ahalisi.”(Meriç,2010: s.63).

Çisenti 1 (Çisenti) hikâyesinde; bakkala telaşla giren çocuğa, bakkaldaki kız “Kim tavuğuna kışt dedi?” diye sorar. Deyimi bilmeyen çocuk ise önce şaşırır sonra eski neşesi yerine gelir.

“Bakkalın kızı, o, kapıdan girerken, raftan bir kutu indiriyordu. Dönüp de onu görünce, yüzü aydınlandı. Güldü. Dişleri bembeyaz ve düzgün olduğu için, gülmek onu güzelleştiriyor.

“Vay efendim kimler gelmiş” dedi. “Prens gelmiş. Prens. Bu çocuk prens. Bakar mısınız şu duruşa!”

“Ah!” bu nasıl oldu. Bu iki damla gözyaşı nerede duruyordu da, birden pıt pıt iniverdi o solgun yanaklara; bakkalın kızını öylesine telaşlandırarak.

“Ah canım benim! N’oldu sana? Kim tavuğuna kışt dedi?”

Ne?

Kim tavuğuna kışt dedi?

Buna gülünmez mi? Gülünür! Çünkü o daha çocuk. Bilmediği komik bir laf duyunca güler işte böyle. Bu gülüş, ucundan tutup, sevincini de geri getirir.”(Meriç,2010: s.70).

Korsan Çıkmazı romanında; karakterler Türkçeyi doğru telaffuz etmeleriyle ve yazmalarıyla, yabancı kelimeler yerine Türkçesini kullanmayla, konuşmaya ve yazmaya önem verdiklerini gösterirler. Bu durum sadece anadilleri için geçerli değildir. Yabancı diller için de yine aynı hassasiyeti gösterirler.

Meli ile Ahmet yemekte pek çok şey üzerine konuşurlar. Ahmet’in hayatında hâlâ birinin olmayışı, Ahmet’i aşk üzerine düşüncelerini ifade etmesini sağlar.

“-Ben yeryüzünde, insanın yaratılışına uygun, uzaktan yakından, daha doğrusu özü özüne uygun olmayan bir aşk, körü körüne bir aşk düşünemiyorum. Aşk varsa budur. Yalnız nüans olarak, neydi bunun Türkçesi, ayrıntı mı?”(Meriç,2012b: s.43).

“Meli’yle, Neyyire halanın dizinin dibine oturur, albüme bakardık. O, anlatırdı. İstanbul Türkçesi onun ağzında, bir ‘hanımefendi’ havası alırdı büsbütün. ‘Yapıcım, edicim’ derdi. ‘Ah anacım, yavrucum, canım, nonoşum’ derdi.”(Meriç,2012b: s.69).

“İki üç aydır, hep Beethoven’i -doğru yazdım mı acaba? Mahir amca yanlış yazınca kızıyor çünkü- anlatıyor Mahir amca.”(Meriç,2012b: s.108).

Alacaceren romanında; yine yazarın, kararlılıkla karakterlerdeki Türkçe konuşmayı özendirme bilinci dikkat çeker. Dilimize İngilizce, Fransızca ve Arapçadan giren sözcükler yerine -varsa- öz Türkçesinin kullanımı tercih edilmiştir.

“Tanıyorum ben anneni. Yani hep görüyorum, plajda, yolda, market... Yau, şu market sözüne de illet oluyorum. Dükkân deyince de olmuyor. Zaten sözlüğe baktım, o da Arapça.”(Meriç,2008: s.35).

“Ben de iş olsun, laf olsun diye, ‘Aman Emine’ dedim, ‘bu ne güzel streples’. O sinir kız da orada oturuyordu. Şaşılamaz mı lafı kapıp, ‘Streplis’dır o. ‘Şunun Türkçesi, askısız gömlek, ne diye İngilizce bilmem ki! ’demez mi!”(Meriç,2008: s.37).

4.1.3. Aşırı Kıskançlıktan Kaçınmak

İnsanların birbirlerini, eşlerini çeşitli nedenlerle, başkalarından kıskanmaları elbette hoş değildir. Toplumumuzda bazı kişilerce kıskanılmak bir sevgi belirtisi olarak görülse de her şey de olduğu gibi kıskanmakta da aşırı olmak iyi değildir.

Bazen çiftlerden birinin, hemcinslerini kıskandıkları görülür. Kıskanmak eşe, sevgiliye olabileceği gibi, kendisinde olmayan maddi ve manevi imkânların bir arkadaştan, tanıdıktan kıskanılması şeklinde de karşımıza çıkabilir.

Keklik Türküsü (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Oya vapurda âşık olduğu adını bilmediği adama aynı dergiyi okuduklarından “Dergi” adını verir. Dergi’yi yanındaki kızlardan kıskanır. Fakat “Dergi” aynı kıskançlığı Oya’ya yapmaz.

“*“Dergi”, Oya’nın erkek arkadaşlarını hoşgörüyüyle karşılardı ama Oya onun yanında bir kız görmeye hiç dayanamaz, hemen küser ve ortadan kaybolurdu. “Dergi”yi günlerce, vapur vapur dolaştırır, iskelelerde bekletir, sonunda bir gece düşünde görür, dayanamaz ortaya çıkardı. Karşı karşıya oturdukları zaman “Dergi” bir oh!.. çeker, yerine rahatça yerleşerek arkadaşına: “Azizim” derdi, “Senin de amma sarı damarın var. Bak söyleyim, bu böyle olmaz.” Oya içinden güler, günlerdir süren aksiliğinin bırakır, yeniden huzur içinde yaşamaya, hayal kurmaya başlardı.*”(Meriç,2011: s.95).

Çisenti 7 (Çisenti) hikâyesinde; Gülümsün’ün eşi, onunla her fikri paylaşamamaktan, Gülümsün’ün kendisini hemen kıskanacağından yakını. Gereksiz, yersiz olan kıskançlıklar eşler ya da kişiler arasında mesafeler açabilir.

“Bazıları yürür. Kenti yürüyerek yaşar. Sokak aralarında, ana caddelerde, yangın yerlerinde, kırlık bölgelerde, boş arsalarda, harabelerde, tren yollarında durmadan yürür. (Böyle bir kız var. Bizim sokakta oturuyorlar. Adı galiba Bengi. O bu yürüyenlerden. Sık sık karşılaşıyoruz. Bana bakıp geçiyor. Gördüğünü sanmıyorum. Gizemli bir kız. Bana öyle geliyor. Gülümsün’e soramam kimim nesi olduğunu. Sinirlenir. Anlamaz. Kıskanır.)”(Meriç,2010: s.96).

Çisenti 8 (Çisenti) hikâyesinde; kadın eskiden yaşadığı semti gezerken birden eskilerden birinin, lise aşkının sesini duyar, eşine belli etmemeye çalışır fakat eşi bir şeylerin yolunda gitmediğini kadının benzinin solmasından anlar. Otele geçtiklerinde her ikisinin de durumun farkında olduğunu anlar. Fakat eşi, kadını gereksiz yere kıskanmaz, el ele tutuşup uyuyakalırlar.

“*“Uyudun mu?” diyor yavaşça. Sesimin düzgün çıkmasına dikkat ederek, “Yok,” diyorum. “Seni bekledim.” Sonsuza değgin sürecekmış gibi bir suskunluk giriyor aramıza. Sonra, ondan bir soru geliyor:*

“Bir çocukluk ya da gençlik aşkı mıydı?” Ağzımın içinde birden toplanıp donan tükürüğümü zor yutarak,

“Şey...” diyorum. Güliyor.

“Bir gün ben de sana bizim sokakta oturan bir komşunun mavi gözlü kızını anlatırım” diyor. Elimi uzatıp elini buluyorum, tutuyorum. Parmaklarını kapatıp, elimi avucunun içinde hafifçe sıkıyor.

Öylece uyumuşuz dün akşam.”(Meriç,2010: s.104).

Korsan Çıkmazı romanında; Bedia Hanım, eşini kıskanmaktadır:

“Annem de Bediş teyzeye hak veriyor. Babam gülüyor ama annem babama kızdı. Bediş teyze kıskanıyormuş.

- Neden?

- *Bilmem.”*(Meriç,2012b: s.65).

4.1.4. Cesaret ve Kahramanlık

Cesaret ve kahramanlık, Türk Dil Kurumu’nda “Güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven.”²²

Kahramanca davranış, yiğitlik.²³ şeklinde tanımlanır.

Cesaret, insanların, içindeki korkularını, endişelerini çeşitli düşüncelerini etkisiz hâle getirip harekete geçmeleri durumudur. Kahramanlık ise, kişinin, çeşitli nedenlere karşı, kendini, sevdiklerini, çevresindekileri, vatanını, bayrağını korumak, kollamak gibi amaçlarla ön plana çıkmasıdır.

Türk milletinin avcı, toplayıcı bir yapıya sahip olması onda cesaret, kahramanlık gibi kavramları yüzyıllardan beri güçlü kılmıştır. İnsanlar doğada yaşam mücadelesi verilirken hem kendi hayatlarını devam ettirmek hem de içinde yaşadığı topluluğun bir üyesi olarak vatanına, devletine karşı sorumlulukları gereği, cesurluğa ve kahramanlığa ihtiyaç duymuştur.

²² www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

²³ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Çisenti 3 (Çisenti) hikâyesinde; cesaret sahibi işçiler gibi memurlar da hakkını aramak için yürüyecektir.

“Bence Hüseyin abi çok haklı. İşçilerden sonra, memurlar da yürüyecekmiş. Babamın yazısını okudun mu anne? Heeeeeey süt taşıyor. Okusa da anlamaz ki be! Aa! Gülseren ablalar geliyor. Yihuuuuu!”(Meriç,2010: s.77).

Korsan Çıkmazı romanında; cesurluk Meli’nin eşi Adnan’da görülür. Adnan, sokak serserilerine karşı eşini ve kendini kahramanca savunur. Adnan ve Meli, geç saatlerde eve doğru yürürlerken sokakta üç serserinin saldırısına uğrarlar. Adnan eşini ve kendini savunur. Olay karakola taşınır. Komiser, bir arkadaşına olayı şöyle açıklar.

“Arka cebinden piposunu çıkarıp anladın mı, yaklaşma, diyor, sağ yumrukla da çenesine iniyor. Bir tekme de yandan kışına. Aferin delikanlıya. İşte böyle olacak.”(Meriç,2012b: s.55).

4.1.5. Cömert Olmanın Önemi

Cömert, Türk Dil Kurumu’nda “Para ve malını esirgmeden veren, eli açık, selek, semih, ahi, bonkör.”²⁴ şeklinde tanımlanır.

Cömert olmak, insanların değerini dünya malının değerinden yüksek tutan kişilerde görülür. Bu demek değildir ki elinde avucunda ne varsa başkalarına dağıtsın. Cömertler yüce gönüllülerdir. Cömert kişiler, “Kalbi zengin”, “Eli bol” olarak da ifade edilebilir. Kişinin gözünün doymuş, gönlünün ise bol olduğunu gösterir.

Cömertler, muhtaç olana, ihtiyacı kadarını karşılık beklemezsizin verirler. Bunu yaparken yardımı kimsenin gözüne sokmazlar, alan el veren eli görmez. Cömertlik, her zaman maddi imkânların paylaşılması olarak karşımıza çıkmaz. Bazen bir lokma ekmek, yemek de paylaşılabilir.

²⁴ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Çalgıcı (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Meserret Gürses’in sesinin çokta güzel olmamasına rağmen yanında çalışan tüm işçilerin, orkestrasının düğün, sünnet gibi her özel anında yanında olması ve bunu cömertçe yaptığı anlatılır.

“Bugün bir Meserret Gürses, kaç kişi besliyor günde biliyor musun? En azından? Söyle bir şey...”

- Ne bileyim oğlum.

- Söyle bir şey yavru. Tahmin et. At bir şey. En azından anladın mı, en azından beş yüz kişi. Bugün o bir “Aah” desin, biz yandık. Hüsnü’nün gazino gitti. Ahmet’inki gitti. Arama, yallah! Bugün fasılcısı, soloya çıkanı, garsonları, mutbak eratı falan fıstırık, en azından beş yüz kişi, bir tek Meserret Hanımın sayesinde ev geçindiriyor. Ama karı para vuruyor. Vursun, helaldır, helal olsun, ne dedin abi? Millet anlamaz senin dediğin ince müzikten. Herif gelecek, çekecek kafayı, anladın mı, Meserret, “Medet Allah” diye bağırdı mı tamam! Herifin aradığı o. Bu yanını düşün azıcık abi. Kıyma fakire. Sondam, efendi kadındır ha... Herkesin borcuna, lohusasına sünnetine yetişir. Parayı esirgemez...”(Meriç,2011: s.11).

Boşlukta Mavi (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Hacı Bey’in evinde herkes için şölen havasında bir ziyafet hazırlanmıştır. Hacı Bey ve evi bolluğuyla, cömert oluşuyla tanınmaktadır.

“Akşama - Hacı Bey dayısının - şöleni vardı. “Erkekler bahçede içecekler. Karılara yukarı sofada iki sofra yaparız. Yargıç, mühendis ne, hep çağrılmış, durman kız, durman durman” demişti Sabire Hala. Şimdi yukarı mahallede, pencereleri Akşam ovasına açılan bu büyük evin mutbağında – Hacı Beyin evi, Hacı Beyin bağı, Hacı Beyin atları denilirdi de başka denmezdi zaten - Hacı Beyin karıları, kızları, gelinleri.- Bir haftalık gelin Esmâ bile- ateş yakıyor, kazan kaynatıyor, kuyudan tulumbadan su çekiyor, hamur açıyor, dört dönüyorlardı.”(Meriç,2011: s.22).

“Umudu, Fakirin Ekmeği” (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; iyi kalpli bir şerbetçi, sıcaktan bunalan ve açlıktan, parasızlıktan bir köşede sızıp kalan kadına bir bardak limonata ikram eder.

“Şerbetçi düşünceli düşünceli önüne bakıyordu. İyi kalpli, babacan bir hâl gelmişti üzerine. Sonunda “Allah!” deyip kalktı. Elindeki mendili sallayarak sinekleri kovduktan sonra, bir bardağa limonata doldurdu. Bardaklar sıcaktan habersiz neşeli neşeli şingirdadı. Adam, çinkonun üzerine dökülen limonatayı alışıktan bir hâlde silerek, bardağı kadına getirdi. Kadın ansızın irkilerek, bir şeyden korunmak istiyormuş gibi kolunu kaldırdı. Şerbetçi:

- İç canım, dedi, serinlersin. Hep katacak değiliz ya. Bu da bizim ikramımız.

Kadın gözlerini kapayarak, içi yana yana içti ve bardağı uzattı:

- Oh! Allah razı olsun. Allah çocuğunu çocuğunu bağışlasın.”(Meriç,2011: s.43).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Arif, cömert birisidir. Şükrü’nün rahatlığı ise onu kızdırır.

“Buna fena alıştılar lüpçülüğe. Birader insan kızıyor. Ben şahsen, onun hesabına utaniyorum. Yahu, haftada en az bir kez yemeğe götürürüm bunu biliyorsun. Gelir. Gelsin. Ben aldırmam bilirsin. Gelsin de, hani, yahu, yani insan bir kez de vermeye davranır, yani ne bileyim... Karısı da zaten mıy mıy mıy... Bu akşam gene...”(Meriç,2005a: s.48).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım, elibol ve cömert bir kadındır. Kimseden malını esirgemez. Hapishanede yatmak zorunda kaldığı dönemde koğu arkadaşlarına karşı hep bonkördür.

“Boncuk hanımın eli açıktı. Sevgisi gibi parası da boldu. İkisini de dağıtırdı. Sabuna şekere bakmazdı.”(Meriç,2005a: s.110).

Acıyı Aşmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; köylü halk, elibol olarak tarlasına, bahçesine komşusunu alır. Kadın da istediğini toplar. Cömertliğin altında kalmayan kadın ise şehirden getirdiği çam sakızı çoban armağanı denilebilecek minik hediyelerle onlara teşekkür eder.

“Kentte yaşayan pek çok kadın gibi doğayı seviyorum. Bayılıyorum çevremdeki bahçelere gitmeye, elimde domatesler, biberler toplamaya. Taşımaya üşenmiyorum.

Sepetimi dolduruyorum her akşamüzeri. Hem daha ucuz oluyor, hem dalından kopmuş. Küçük mutluluk zamanlarımdan birini oluşturuyor bu sebze bahçelerine gidişlerim. Köy, hemen karşıımızda, kaç yıldır, gide gele ahabap olduk köydekilerle. Balıkçılar, kahveciler üzerine ortak konularımız var köyün kadınlarıyla. Bahçelerde, ağaçların altına serilen hasırlara oturup konuşuyoruz. Dertleşiyoruz üzüm yiyerek... Salatalıkları kasabadaki değerine göre veriyorlar ama acurları armağan ediyorlar. - Ben de altında kalmıyorum doğrusu. Her yaz gelirken onlara kentten iplik, tığ, boya vermeyen nakış ipliği falan getiriyorum. Gelişine gidişim, tarhana bulgur aşım. Doğrusu bu!-”(Meriç,2005a: s.149).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Erol Bey’in babaannesi, elibol bir kadındır. Bahçedeki kasımpatıları ve leylakları sırf misafirleri için büyötmektedir. Cömertlik her zaman maddi anlamda karşıımıza çıkmaz. Çiçek gibi maddi fakat değeri, hediye edilmesi maneviyatı destekleyen durumlar da olabilir.

“Bahçeye buyurun bahçeye. Dışarı kurdurttum sofrayı” diye seslenirdi Babaanne’nin buyurgan sesi. Merdiven başından yukarı kata, bahçeden koruluğa, çardakta resim çekenlere, gülüp konuşanlara doğru. Dik, kalınca, dediğim dedik bir ses. Ne ki, şakalara, takılmalara açık, hoşgörölü olduğu ünlemlerinden, öksüröklü gülüşlerinden anlaşılabilirdi... Bahçıvan, aşçı, bahçıvanın karısı, aşcının oğlu koşuşturur dururlardı büyük masanın çevresinde, konukların peşi sıra, sağda solda. Babaanne’den çok çekindikleri bir gerçek, ama asıl amaçları, köşkün yüzünü ağartmaktı. Köşk yaşama nedenleriydi... Kasımpatılar, leylaklar toplanırdı kucak kucak. Birazı masadaki vazolar içinse, çoğu konuklaraydı. Giderken götürmeleri için...”(Meriç,2005a: s.184).

Eskiden Bodrum’da I (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; Melek Hanım, cömert bir kadındır. Biri gelip tenceredeki sarmaları habersizce yese bitirse bile, afiyet olsun diyebilecek cömertliktedir. Tabağında ne varsa paylaşabilecek yapıdadır.

“Tencerenin yarısını bile yesem, Melek Hanım, “Afiyet şeker olsun. İyi etmişsin. Ben gene sararım” diyecekti, biliyorum. Ama o, tenceresini bırakıp

giderken, birinin gelip, onu açıp, içindekileri yiyeceğini, aklının ucundan bile geçirmezdi. Kapısını kilitlemediği gibi.”(Meriç,2005a: s.291).

Çiçek Balı (Yandırma) hikâyesinde; Nemide Hanım, çocukları, gençleri çok seven birisidir. Komşusu olan öğrenci evlerine, yemekler götürür. Gönlü zengin, elibol bir kadındır.

“Bu genç çocukları dolduruyor eve, etler kızartıyor, yemekler yapıyor, pastalar, kekler, çörekler...

Yedirip içiriyor. Gece yaralarına dek bir konuşmadır, bir gülüşmedir gidiyor. Bir menfaati olmasa, ne zoruna değil mi ama!

Anlamıyorum. Var bir çıkarı ama ne?

Çoluğu çocuğu yok. Kimi kimsesi de yok galiba.

Gelirinin de öyle aman aman bir şey olduğunu sanmıyorum. Emekli maaşı var tabii, bir de başında bu daire işte.”(Meriç, 2005b: s.58-59).

Nemide Hanım, oldukça cömert bir kadındır. Öğrencilere yemek ısmarlar. Hem öğrencilik hayatının ne büyük maddi sıkıntılarla geçebileceğini bilmektedir hem de onlarla sohbet etmeyi çok sevmektedir.

“O akşam, onları kebabçıya davet etti Nemide hanım. Başka türlü sü içine sinmez ki! Üstüne de yalamaca dondurma. Sonra geç saatlere dek, rıhtım boyunda oturma. Çocuklardan gelen, patlamış mısır, kabak çekirdeği ikramı. Geç saatlerde otele dönerken gene Nemide hanımdan, “Genç bunlar. Kurt gibi acıkıyorlar” diye düşündüğünden, dönerli dürüm.”(Meriç, 2005b: s.69).

Kıpırtı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; cömertlik, altmışını geçmiş, İstanbul’da çocukluk, gençlik, yaşlılık günlerini geçirmiş Kıpırtı Hanım üzerinden anlatılır. Kıpırtı Hanım tam bir İstanbul hayranıdır. Gezer, dolaşırken bir taraftan da karşılaşabileceği insanlarla yiyeceklerini paylaşabilmeyi düşünecek kadar zarif birisidir.

“Kıpırtı Hanım, ufak tefek, kavruk, kimsenin dikkatini çekmeyen, İstanbul’da yaşamayı, dünyanın en büyük nimeti sayan bir kadın/cağız/dır. Durmadan gezer. Çantasında, bir naylon kutunun içinde, sigara böreği, kuru köfte, poğaç, kurabiye gibi yiyecekleri vardır; eliyle hazırladığı. Fazlaca koyar. Belki ikram edeceği birileri çıkabilir diye düşündüğünden.”(Meriç,2012a: s.12).

Kıpırtı Hanım, elibol birisidir. Zamanını gezerek ve örgü örerek değerlendirdiğinden sevdiği kişilere ördüklerinden, çeyizlik hediye etmeyi sever. Ismarlama sevmez, parayla dantellerini satmaz. Kime bir şey ördüyse ona hediye etmiştir.

“Hiç boş duramam. Durmadan tentene örерim. Ismarlamalara pek kulak asmam. Canımın istediğine hediye örерim. Sevinir kızlar.”(Meriç,2012a: s.16).

Alacaceren romanında; cömertlik değeri, toka satıcısı yaşlı adamda görülür. Ayşe eski eşya pazarını dolaşırken o çok istediği tokayı bulmaya çalışır. Tokacı yaşlı adam, küçük kızın sevimliliğinden dolayı ona, kemik tokayı hediye eder.

“Lütfedin, bu tokayı, yaşlı bir dostun hediyesi olarak kabul buyurun. Beni bahtiyar edersiniz.”(Meriç,2008: s.41).

4.1.6. Çalışkanlık

Çalışkanlık, Türk Dil Kurumu’nda “Gayretli, çalışmayı seven, faal.”²⁵ şeklinde tanımlanır.

Çalışkan insanlar miskinlikten, tembellikten uzak, başarılı, azimli insanlardır. Çalışkanlık insanlara eğitim de başarıyı, sosyal hayatta düzenli olup, işini zamanında yapmayı kazandırır. Çalışkan insanlar toplum tarafından sayılır, sevilir. Nezihe Meriç, çalışkanlığı eserlerinde bolca işleyerek hem çocuklara hem gençlere yönlendirici olmuştur.

Çalışkanlık, atasözlerinde, deyimlerde ve günlük hayatta kişilere tavsiye edilir. “Yazın çalışan, kışın gülüşür.”, “Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir.”, “Çalışan

²⁵ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

kazanır elması kızarır.” gibi deyim ve atasözlerimiz vardır. Bunların dışında anlamında çalışmak, azmetmek olan atasözlerimiz de bulunur.

Çalışmak, ilk eğitim aldığımız zamandan itibaren yapılması iyi olandır. Aksi hâldeki başarısızlık durumu bireyi ve çevresindekileri üzeceğinden, kişiler çalışkanlığa önem verir. Çalışkan insanlar pes etmeden, vazgeçmeden hedeflerine odaklanırlar. İçinde bulundukları zor şartlardan etkilenmezler, kendilerini daha iyi şartlarda olacakları günlere taşırlar.

“Umudu, Fakirin Ekmeği” (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; kadının çalışkan olduğundan bahsedilir. Zaten ilerde evinin geçimine de bu çalışkanlığı sayesinde yardımında bulunacaktır.

“Kız da boncuktu. Boncukların mavisi. Sessiz, nazlı, çalışkan. Daha İlk’in üçüneydi ama hep birinci geliyordu.”(Meriç,2011: s.42).

Öğretmen (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Işıl, azimli, çalışkan bir öğrencidir. “Olmadı.” diye vazgeçmez, pes etmez kararlılıkla resmini tamamlar.

“En önde oturanlardan biri ışık. Kapkara, küçücük, tıkız. Başından büyük kurdelesı ve kocaman bir silgisi var. Kaşlarını çatıp dudaklarını büzerek resim yapıyor. Olmuyor. O zaman, dudaklarını sımsıkı birbirine bastırarak ha şurası, ha burası derken; defteri, eli yüzü ıslanmış, tükrüklenmiş kirlenmiş olarak ama birbirine karışmış ebemkuşağı renkleri ile sonuca varıyor.”(Meriç,2011: s.62).

Susuz III (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; bir adamın ağzından çalışmak olmadan insanca yaşanamayacağı söylenir.

“Adam son kadehini içiyordu, “Bana bak delikanlı” dedi “Ben uyumsuz herifin, pis herifin biri değilim. Ben mutsuz adamım. Yerini bulamamış biri. Ne demektir bu bilir misin? Ha? Bu memleket iyi memlekettir. Taşı toprağı altındır. Tamam Mike, yeter. Altındır. Ama, ha, unutma bunu, sarhoş herifin biri söylediydi dersin, aklında kalsın. Bir insan toplumdaki yerini vaktinde bulup... bulmalıdır. Çalışmak lazım. İnsanca yaşamalıdır. Ha! Köpek hayatı yaşıyoruz.”(Meriç,2011: s.125).

Susuz IV (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; çalışkanlık, düzenli, tertipli olan birisinin izlenilirken imrenilecek biri olarak anlatılması olarak ele alınmıştır.

“Durulmuş, kararlı, eline çabuk. İş yapmasını bilen, düzenli birini izlemek rahatlatıyor insanı... Sandalyelerden birinin üzerinde mavi bir hırka duruyor.”(Meriç,2011: s.127).

Anne çalışkan ve azimli bir kadın örneğidir. Evlatları ve evi için çalışmak zorundadır.

“Ben çalışsam iki ucunu bir araya getirmemize imkân yok.” Çocuklarından söz açılınca birden değişiyor. Başka bir kadın oluveriyor. Güneşin yedi renginden sıçramış yedi bin çeşit sevinç dolu bir dünya sarıyor çevresini insanın. Bir donanma şenliği: Suluboya takımları, pinpon topları, ağız armonikaları, parlak kapaklı Pocket Booklar, lacivert elbiseler, kravatlar, gitar dersleri, sandaletler, çiçekli organze elbiseler, pul koleksiyonları, maçlar, aslan Fenerbahçeliler, at yarışları, sinemalar, bal bademli çikolatalar... Otur ağla diyor içim. Mutbakta çalışıp duruyor. Yorgunluğu belli değil. Ama ille gözleri. “Çalışmak zorundayım” diyordu.

...

Güzel bir kadın değil. Yalnız sağlam oluşu tutuyor insanı. Sıcacık, ana kadın. “Çocuklar yoktan anlamıyor. Ne olsa çocuk ikisi de. On beş, on yedi yaş nedir ki. Ben onlar için her şeyden yoksun yaşıyorum.” Öyle ya. Evinin içinde sabahtan akşama kadar, dingin bir kafayla dolaşamaz. Kocas ve çocukları için, güzel kokular sürünmüş, dinlenmiş, güleç bir kadın olmanın tadına varamaz. Eliyle yemek pişirmenin, temizlik yapmanın, evin düzeninin mutluluğunu yaşayamaz. Erkenden kalkıp kahvaltı etmeye vakit bulamadan sokağa fırlamaya, otobüs duraklarında ömür tüketmeye zorunludur. Taş duvarlar, yorgun, telaşlı bir kalabalıkla dolu koridorlar, denize nasıl da uzaktır. Orada şarkı söyleyemez. Sırtüstü yatıp uyuyamaz. Düş göremez. Vitrinde gördüğü bir çift siyah süet ayakkabıyı aylardır istiyormuş da alamamış. Asla pahalı bir terziye diktirilmiş, güzel, kişilikli bir mantosu olmamış. Bir

türlü siyah bir gece elbisesi yaptıramamış. Giyimden kuşamdan söz açarken, insanın içini sızlatan genç bir sevinç geliyor yüzüne.

...

Ya çocuklar! İstirap çekmiş, yokluk çekmiş, kadınlığına, onuruna aldırmamış, ama yenilmemiş de. Çocukların sevinci ve çorba kurtulmuş. Çorba yine dumanı üstünde gelecek sofraya. İkisi de çorbacı. Çorbanın her gelişinde yıldız fırtınası kopacak sofrada. Böylece yoksunluklara, acıya karşı bu sevinç, çocukların varlığı, yuvarlanıp gitmeye ve birazcık mutlu olmaya yetebilir. Vay kuzum! “Yuwayı yapan dişi kuştur” diye bellemiş bir kere. Hareket noktası sağlam. Öyle yetişmiş. Erkeğin elinin kınası, demişler. “Tersi kadar kocası olanın, kulpu kadar rağbeti olur” diye dolmuş kulağına. Arslan kadın. Belli. Ama temelinde sağlam bir şey var. Hiç değilse sağlam olduğuna inanılmış. Yoksa böylesine kuvvetli olamazdı.”(Meriç,2011: s.129).

Susuz V (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; bir düzen kurabilmek, yaşamımızı sürdürmek adına çalışmamızın gerekliliği vurgulanır.

“Doğum, ölüm, yaşam; niçin- neden? İşte hepsi bu. Bir düşünme düzeni kurabilmeliyiz. Çalışmak gerek. Çok çalışmamız gerek. Şimdi başlıyoruz...” Gözlerini bir açar, kararmış bir kahverengi adam “ Okuyamıyorum” der. “ Çalışamıyorum...” Az önce, kim bilir kaçınıcı sefer, her seferinde başka bir yönden anlatmıştır çaresizliğini.”(Meriç,2011: s.134).

Açar da Tutku Gülleri Açar (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kadın, fedakâr ve çalışkan birisidir. Gece geç saatlere kadar çalışıp evine bakmıştır. Bazen söküük diker, bazen çamaşır yıkar.

“Çok çabaladım. Çok çabaladım da, sonra alıp uğraşlarımı yanı başıma, balkon güneşlerine oturup bir baktım. Bir baktım ki kimseler hâlin nedir dememiş. Adam olmuşum bir kendi çabamla. Onlar kocalarının, karılarının sıcacık koyunlarında yatıp çocuk yaparken yün örmüşüm ben. Borç yüzünden çibanlar dökülmüşüm. Gece çalışmışım, gündüz çalışmışım.”(Meriç,2011: s.253).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nedret çalışan bir kadındır bundan çekinmez, yorulmaz fakat ev işlerinde kimse kendisine yardım etmemektedir. Annesi, kayınvalidesi, iki çocuğu ve eşi vardır. Bu yüzden de evde kendisine yardım eden birileri olsa, dışarıda çalışmanın zor olmadığını söyler.

“Şu maydanozlara bakın, iki şap. Ana bunlar, bakılmaya muhtaç. Atsan atılmaz, satsan... Ya insan kendi hayatı? Gün görmeden, yaş oldu kırk. Ne kendine fayda, ne insanlara. Hiç... Akşam yemeği tasası olmasa, balkona çıkıp, koltuğa, şöyle bir yan gelip otursa insan. Ağrıyan bacaklarını uzatarak bir fincan kahve içmek! Yaşamak budur işte. Hele birde akşam sofrasını kurup buyur diyenin varsa... Nedir ki dışarıda çalışmak kadın için!”(Meriç,2005a: s.14).

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet, yılmadan bıkmadan çalışmaya devam eder. Çalışkandır ve ailesi, çocukları için çalışmaktan vazgeçmeyen fedakâr bir babadır. Ailesinin daha iyi bir mahallede oturması için elinden geleni yapar.

“Öyle. Ben titiz adamım abi. Evimiz temizdir. Kapının eşiğine dek ovar bu benim garip. Evimin etini sütünü eksik etmem. Benim zanaatım var. Çalışmaktan kim yılar! O yılsın benden...”(Meriç,2005a: s.120).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Zerrin, iki çocuğuyla övünür. Onları iyi yetiştirmiştir. Oğlu, mühendis olmuştur. Evdeki alet edevatla odasında radyo tamir eder. Kızı ise keman çalar. Boş vakitlerini sanatla geçirir.

“Bu fakir memleketin adamı olduğunu hiç unutmadı. Çocuklarını da tertemiz yetiştirdi. Gözünü üstlerinden ayırmadı. Hep, çalışkan iki çocuğum var, diye övündü.”(Meriç,2005a: s.169).

“Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar” (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; adam, eve gelince pazarı anlatan bir yazı için uygun ortam oluşturur. Çalışmaya başlar. Genel olarak çalışkan ve düzenli birisidir.

“Pazar dönüşü, her zaman yaptıklarımı yineledim. Aldıklarımı buzdolabına yerleştirdim. Boş kesekâğıtlarını dürüp büyük çöp kutusuna attım. Yerlere

dökülenleri küçük süpürgeyle faraşa aldım. Naylon torbaları katlayıp kaldırdım. Çevreyi düzenledim. İşim bitince, gene her zaman yaptığım gibi, işte masamın başına oturdum. Kalemrimi, kâğıtlarımı yerleştirdim. Makinenin şeridini yeniliyorum. Parmak uçlarım mosmor. Kalkıp kolonyalı pamukla siliyorum. Kahvemi pişirmiştım. Hem, iki kişilik cezvede yapıp büyük fincana koyarak. Aldığım fındıklı küçük kurabiyeleri, yeni tahta çerezlikle baş köşeye oturttum. Çalışmak, yazmak için her şey hazır.”(Meriç,2005a: s.251).

“Öyle Yalnız ki Bu Panayırda Sevginiz Durmadan Bir Taşı Ovar” Ev (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; yalnız başına dağda yaşayan bir adamın suya benzeyen bir oğul istemesi durumu vardır. Bu oğlan çalışkan, sorumluluk sahibi vb. özelliklere de sahip olmalıdır.

“Gülümser gibi olurdu. Oturur, uzun uzun dağa bakar, düşünürdü. Suyun sesi onu dinlendiriyordu. Yüreğindeki ses de zaman zaman derdi ki, ”şu suya benzeyen bir oğlun olsaydı. Bu su gibi bir oğlan, akıllı, neşeli, serseri, çalışkan, dalgacı, sorumluluk sahibi, uygar...” gülümsemesi yayılır, bir zaman kalırdı yüzünde.”(Meriç,2012a: s.37-38).

“Uğurlar Olsun, Uğurlar Olsun / Hüzünlü Bulutlar Yoldaşın Olsun” (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Türk milletinin çalışkanlığı üzerinde durulur. Yazar, Türk milletinin yüzyıllardır içinde taşıdığı coşku, sevinç gibi çalışkanlığını da taşıdığını belirtmiştir.

“Yüreğimizdeki coşkuyu, sevinci, aşkı, kim söndürdü? Ölü toprağı deniyor. Aklımıza, fikrimize kim serpti bunu?(Biz toprak anayı hep sevdik. Bu başka bir şey zahir.) Bu, neden araştırılmıyor? Biz, kendimizi bu günler için yetiştirmedik mi? (Çalışıp çabalayıp elimizden gelenden fazlasını yapmak için çırpınarak...) Bir kara günümüz olursa, yüzyıllardır kanı akan kara bahtımız gene depreşirse diye düşünerek yetişip adam olalım diye beklemedik mi?”(Meriç,2012a: s.112).

Korsan Çıkmazı romanında; çalışkanlık tavsiye edilir. “Ağustos böceği” örneği verilerek çalışkanlık, çalışkan olma özendirilir.

“Günümün kendim için, çevremdekiler için faydalı geçmesini sağlamaya çalışırım. Ağustosböceğinin türküsüyle, karıncanın dolu ambarını bir araya getirmeye çabalarım.”(Meriç,2012b: s.18).

Mahir amca müzik yapma saati geldiğinde kızlarla beraber şarkı söylerdi. Şarkının sözleri de yine çalışmak üzerinedir.

“Kış yaz çalışmak gerek diyor. Çocukları ölmüş, zavallı ihtiyar Pavlina’nın. Bayramlarda yapayalnız. Polkalar çalınırken yapayalnız. Acıların verdiği yürek ağrılarına dayanamayacak değin yalnız. İhtiyar. Ama, çalışmak gerek diyor. Durmadan çalışmak.”(Meriç,2012b: s.58).

4.1.7. Doğaya Duyulan Saygı ve Sevgi

Doğa, Türk Dil Kurumu’nda “Kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişen, değişen canlı ve cansız varlıkların hepsi, tabiat, natür.”²⁶ şeklinde tanımlanır.

Doğa, insanoğluna, var olduğu günden itibaren oldukça bereketli davranmıştır. İnsanların da buna karşılık doğaya adil davranması, sahip çıkması ve doğayı koruması gerekir. Zira bu, nesillerin devamı açısından önem taşır.

Türklerin Orta Asya’dan beri konargöçer olarak doğa ile iç içe yaşamaları onların hayatlarında doğanın yerini elbette farklı kılmıştır. İnsanı küçük dünya olarak kabul edecek olursak, kendisini büyük dünya ile bütünselleştirmek pek çok kişiye iyi gelir. İnsanlar, canlarının en sıkkin olduğu anlarda doğaya yönelme eğilimindedirler. Tüm renkleri içinde barından doğa, insana huzur verir. Özellikle yeşil, mavi gibi renklerin insanları dinlendirici etki yaratmasından dolayı doğa, sevilir.

Nezihe Meriç’in romanlarında da doğa örneğin, bazen saygı duyulan bir dağ, bazen de sevilen çiçekler olarak bile karşımıza çıkar. Sokak tahlillerini yapmayı seven yazarımız, apartmanların arasında sıkışmış hayatları da minik bahçelerindeki veya saksılarındaki çiçeklerle güzelleştirmiştir. Özellikle “Bugenvil” olarak belirttiği

²⁶ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

mor begonviller eserlerindeki sokakları ya da evleri saran güzel bir tabloyu tamamlayan unsurlardandır.

Meriç, çarpık kentleşmeyi ve doğanın tahrip edilip apartmanlar yapılmasını eserlerinde fazlaca işlemiştir. Bazen de köylü kadınların, doğayı sabun tozlarıyla tahrip etmesine karşı çıkmış, çevre kirliliğine dikkat çekmiştir. Sosyal sorumluluklarını eserlerine yansıtmıştır.

Boşlukta Mavi (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; kız, kendini kente göre ayarlamıştır. Oysa Hacı Bey'in evi kır hayatının, kızın özlem duyduğu her şeyin olduğu bir yerdir.

“Sonra buraya geldiğinden beri -kır yollarında, merdiven başındaki pencerede, sırtüstü uzandığı sedirlerde uzun uzun düşündükleri, hep birden, aklından geçmeye başladı.- O, kente göre ayarlanmıştı. Dar odalara, koltuklara, sandalyelere, elektrik düğmelerine, musluk suyuna göre daralmış, büzülmüştü bir kez. Sokaklar, caddeler bile tümüyle görülemezdi. Kalabalık arasında yürürken, ışıklı büyük vitrinler, bir iki renk, bir eldiven, bir kolye, bir reklam yazısı, bir balkon parmaklığı, bir eldiven, bir apartman penceresi çabucak geçer. Bir yan sokak, oradan buradan görünen gökyüzü parçaları, bir taksi numarası... “Aman Hacı Bey dayım ne der? Yollamazlar. Allahım, nasıl da ısrar ederler...” Burada özlediği her şey vardı. Dağlar, kırlar, dere boyları, ovalar dolusu rüzgâr, kocaman bir gökyüzü...”(Meriç,2011: s.25).

Madem ki Hayal Kurmak Bedavadır (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Yüksel adında bir genç kız tavuklarına, çiçeklerine önem verir. Onları aç ve susuz bırakmaz istemez.

“Demin yolda bir özel araba geçti. İçinde bıyıklı bir subay vardı. Adam, vallahi dört dörtlük kurulmuştur. Hello! diye el salladım. O da bana sallamaz mı? Akılsız, ben Hello diyecek kıza benziyor muyum? Hadi Allasmarladık. Yok hayır, kalamam. Hem tavuklarımın yemini vermem gerek, hem sabahleyin çiçekleri sulayamadım, gidip sulamalıyım. Israr etmeyin efendim, kalamam.”(Meriç,2011: s.77-78).

Alaturka Şarkılar (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; çiçeklere olan düşkünlük ve sevgi anlatılır. Arkaya yapılacak olan apartmanın manzarayı kapatacak olması da doğaya bir engel olarak verilir. Kentleşme doğru kullanılmazsa bizi doğadan uzaklaştırabilir.

“Bu arada çardaktan mutbağa bağıra bağıra konuşuruz. Ben “Raniciğim...” derim. O hemen “Yavrum...” diye seslenir. Ben anlatırım: “Annem dedi ki, bana sardunya daldırmayı unutmasın kafasını kırarım, dedi. Bir de fesleğen istiyor. O, verdiği küpeli o kadar güzel açtı ki... Balkona koyduk, orası iyi güneş alıyor. Ama şimdi, o arka arsa var ya, oraya apartman yapılıyor, güneşi kesecek...””(Meriç,2011: s.81).

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Bilge, kendisinin doğa hasretinde olduğunu düşünen sevgilisi Macit’in, sözünü gereksiz bulur. Doğa içinde olmak isteyen onu her yerde ve imkânda bulabilir, düşüncesindedir.

“Bana, sevgiliden daha çok, bir dost gerek anladın mı? Ben; toprağı, suyu, içimde duymak, böyle yaşamanın tadını çıkara çıkara yaşamak, bir işe yaramak, bir... üf aman Allahaşkına gülüp durma...” Macit ne demişti: “Canım, bu kadar uzatacak ne var. Sen açık havada yaşamak istiyorsun. Bu bir çeşit doğa hasreti. İşte bu kadar...”

Bilge, hep öyle, dalgın dalgın yağmuru seyrederek Macit’in yanıtını düşündü. Doğa hasretiymiş. Bak hele! İnsan hiçbir şey yapamasa, kış vakti bütün çiçekleri kurusa bile, tabağın içine biraz su, biraz mercimek koyar, sobaya yakın bir yerde onu çimlendirir, yine de yeşilden ayrılmamış olur. Çık tavan arasına, çatı penceresinden başını çıkar, gökyüzünü istediğin kadar seyret.”(Meriç,2011: s.87).

Keklik Türküsü (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Oya, eve giden yolu yeşillikli, bol ağaçlı bir yer olarak hayal eder. Doğa ve yeşil ile iç içe olmayı sever.

“İnsanının evi çok güzel olmayabilir diye düşünürdü. Ama evine giden yol, ille güzel bir yol olmalıdır. Kendince, kentin dış mahallerine doğru, kırları ve dağlara

yakın, asfalttan ayrılan bir toprak yol düşünürdü. Bahar vakti, insan bostanların kenarından, rüzgârın sesini dinleyerek ağır ağır yürür. Kent uzakta, deniz ile göğün bir örnek maviliği arasında, hafif dumanlı ve değişik bir mavilikte küme hâlinde durmaktadır. Uzaklardan sesler duyulur. Kırlangıçlar gelir geçer; ancak o zaman, gökyüzü bir baştan bir başa, çepeçevre, sonsuz derinliğinden baş dönerek seyredilebilir. Böğürtlenler daha olmamışsa, onları o çok bilmiş kırmızı rengini akıldan geçirmek zor bir şey değildir. Ev yolun sonunda, kocaman bir bahçenin içinde olmalı, bahçenin toprak duvarlarından ille de salkımlar sarkmalıydı. Bu olmayacak bir şey değildi ki. Oya böyle birçok evler biliyordu. Bahçenin bir köşesindeki büyük ceviz ağıcının altına kocaman, yuvarlak bir masa koyar ve üzerine yeşil bir örtü örterdi.”(Meriç,2011: s.96).

Dışarlıklı (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Remziye eskiden köyündeyken doğa ile iç içedir. O, doğadan değil, içinde bulundukları maddi yetersizliklerden bıktığından şehirde yaşamak istemektedir.

“Akşamaca, güneşin altında kazan yakar, yün boyar, çayırın üstüne serilip deli deli gülüşürlerdi. Kayairmak uzun zaman, boyadan, allı yeşilli, kırmızılı, mavili akar, kızların elleri kolları birkaç gün ‘rengârenk’ boyalı kalırdı. Yalınayak gezmekten topukları yarılr, çatlar, artık ne tuğlayla sürtmek, ne kaynar suda yumuşatmak fayda verir, sızım sızım sızlardı. Bağ bozumu zamanı ceviz çırpmaya giderlerdi. Tozu ayak bileklerine çıkan ince bağ yollarında Remziye hep arkaya kalır, derin derin düşünür, içinden büyük bir hırs kabarırdı. Bir Allahın kuluna, rastlamadan saatlerce yürürlerdi. Binde bir bağdan gelen bir eşekli adam geçer, bazı da bir horoz öterdi. Sonra yine o derin sessizlik her yana dağılır, Remziye boğulacak gibi olurdu. Damlara serilen kayısıların ve pestillerin kokusu havada dalgalanır, bazen uzaklardan bir yerden sesler gelir gibi olur, sonra yine kerpiç duvarlar, tozlu meyve ağaçları, yolun ortasındaki kırık araba tekerleği Remziye’ye bakıp susarlardı.”(Meriç,2011: s.100).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Nil, doğayı seven birisidir. Anne ve babası hayatta olmadığından kendisini koruyan kollayan pek bir akrabası yoktur. Doğa ise ona her zaman kollarını açmaktadır.

“Oh! Müdire Hanım... Her anı değerlendirilmiş büyük bir yaşama neşesi geçerdi odamızdan. Hep Nil'dendi. En çok beni severdi. Beraber fık fık fık gülerdik. Bu odaya, bu müdür odasına girdiği zaman, şu erik ağacını kim bilir nasıl sevinerek seyrediyordu. Erik ağacı çiçek açmış. Erik ağacı çiçek açmış. Erik ağacı çiçek açmış. Beyaz çiçekler. Kara kara kargalar. Karga karga gak dedi, bin duvara bak dedi. “Amcam kızı hu!” “N’oldu?” “Dur bakalım Nil.”(Meriç,2011: s.177).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; sıkıntıları olan bir kadın doğa sayesinde iç huzura kavuşur.

“Bir baktım parkın tüm kuşları ötmeye başlamış; yeryüzünün küçük çocukları hep birden gülüyorlardı. İçim sevinçle doldu. Gözyaşlarım akmaya başladı. Şehrin gürültüsünü bastırmak için, boyacı çocuk, ben, kuşlar, çocuklar hepimiz el ele verip güneş açmış bir deniz kıyısına gittik koşa koşa. Sonra denize doğru neşeyle, keyifli bir eşek gibi anırdık. Çok ihtiyar bir ninecik, penceresinin önünde kahvesini içiyordu, sesimizi duyunca, o da, “Gözün kör olmasın e mi!” diye güldü. Elini fesleğen yapraklarına sürüp kokladı.”(Meriç,2011: s.203).

Sancılı Us Bizdedir (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; doğada, temiz havada, kırlarda olmayı sevenlerden bahsedilir.

“Doğa güzeldir. Temiz hava vardır. Kırlar, kırlarda kuşlar... Ah! Hele martı sabahları.”(Meriç,2011: s.254).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; büyükşehirlerdeki hava, gürültü kirliliğine dolaylı olarak temas edilir.

“Her akşamüzeri çıkılır bu merdivenler. Bir baş ağrısı, bir istediğince yaşayamayanların sıkıntılı günü büyümüştür akşama dek. Kolay değildir merdivenlere bu yükü çıkmak. Apartmanlar, vitrinler, otobüsler, pencereler, parmaklıklarla bölünmüş sokaklardan geçilip duraklara yığılan, dolmuşların, otobüslerin peşinden koşan insanlarla tıklım tıklım, bir o yana, bir bu yana, sıkışarak, koşuşarak dalgalana dalgalana işe yetişilmiş, yazı makinalarının takırtısı, zil sesleri, dosyalar, kâğıtlar, rakamlar arasında bol duman yutup...

Zehirleniyoruz, zehirleniyoruz vallahi...”(Meriç,2005a: s.13).

Apartmandan, büyükşehir yaşamından sıkılma ve doğaya duyulan özlem şöyle anlatılır.

“Sen gene bana sor, o kuş olup uçmaları. Bizim oralara şimdi... Anlattım sana kaç defa. Bi görsen, sade gül, sade yeşil, sade ağaç... ah! Nasıl anlatıyım sana. Peynirimiz, tereyağımız, yoğurtlarımız... Bir havası vardır, Tanrı seni inandırısın... açma benim dertlerimi sen, açma... Boş geç.”(Meriç,2005a: s.16).

Dumanaltı (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Kayabaşı semti adı üzerinde kayalık, dağlık bir yerdedir. Doğa ile iç içe olan bu yerde hava temiz ve güzeldir.

“Kentin bu kayabaşı semtinde, bütün sokaklar yokuş yukarı gider. Her yolun sonunda, dağlar görünür. Çıktıkça açılır hava. Güneşlenir, aydınlanır. Tozsuzdur buralar. Kayalık.”(Meriç,2005a: s.27).

“Gün boyu arkin içinde sularla oynadıklarında, deniz çocuğu gibidirler... Suları güzel, havası güzel, bağları, bahçeleri bereketli bir kentte, böylece yaşarlardı.”(Meriç,2005a: s.36).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Mimar Celâl, apartmanların katlettiği şehri sevmez, bunalır. Mahallelerinin, komşularının apartmanların gelişile kaybaldığını söyler.

“Bir de mimar Celâl. Akşamdan beri kaçınıcı anımsayışı onu. Apartmanlara kızardı hep. Onunla beraberken de düşünür kalırdı Nurhan. Bir şeyleri sezip, tam anlayamamanın huysuzluğu, yaşamayı zorlaştıran sıkıntısı gelirdi üstüne. Bunalırdı. “Yahu, yahu...” derdi, Mimar Celâl. Çok içerdi. İnsanları çok severdi. “Yahu yahu, bu apartmanlar tepeden indi bize. Çözümlemedi. Onun için yaşamasız. Bizim bahçemizi, bize mutluluk getiren aydınlık serin sofralarımızı, odalarımızı, yükümüzü, dolabımızı aldılar elimizden. Uymaz bize bu apartmanlar. Konumuz komşumuz, mahallemiz sokağımız kayboldu...”(Meriç,2005a: s.73).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım, yalnızlığını doğaya, çiçeklere olan sevgisiyle yenmiştir. Doğa, onu hayata bağlar. Baba yadigârı müstakil evinin bahçesi ve çiçekleri onu hayata bağlar.

“Fideciler! Elbette fideciler unutulmamalıdır. Ulus’a inilince, onlara uğramadan, kestane toprağı almadan olur mu? Güzel çiçek yetiştirmekte, bahçe yapmakta, üstüne bahçıvan yoktu Boncuk Hanımın. Toprağı biliyordu. Toprağı ellemek, taşlarını ayıklamak, sulamak, kabartmak... Buydu yaşamak onun için. Yıllardır, doğayla haşır neşir olmuştu. Doğayla, doğanın bir parçası olmakla kurtulmuştu yalnızlıktan. Bu yolla katlanabilmişti gönül acılarına. Çünkü yalnızdı uzun yıllardır.”(Meriç,2005a: s.86).

Boncuk Hanım’ın kızları dededen kalma evin eskiliğinden sıkılıp, yan taraftaki arsalarını, müteahhide verip apartman yaptırır. Bu apartmanın yapılması, damatlara para kalmasını sağlayacaktır. Oysa Boncuk Hanım baba yadigârı müstakil evini, bahçesini, çiçeklerini çok sevmektedir. Apartmanda lüks dairede olmaksızın aşağıdaki “baba evini” tercih eder.

“Onu, toprağından, yaşama gücünden ayırmışlardı. Zorla. Onu çiçeklerinden, bahçesinden, aşılı güllerinden ayırıp bir apartmanın, anayola bakan bir odasında yaşamaya zorlamışlardı.”(Meriç,2005a: s.87).

Boncuk Hanım, baba yadigârı evinde geçen çocukluk günlerini anımsar. Hanımelileri, bostan, bağlar eşliğinde komşularla keyifli zamanlar geçirilir.

“Bahçe kapısının hemen solunda, gene küçük bir tahta merdivenle çıkılan, tahta boşla, hayat kırması bir yer vardır. Hasırların üzerine, çaput dokuması kilimler, yer minderleri serilerek döşenmiştir. Yaz geceleri babası, rakısını hep orada içerdi. Bostana, bağlara karşı; ay ışığına, bozkırın gizemli suskunluğuna karşı. Sabah çayları da orada, hanımeliyle asmanın gölgesinde. Annenin öğlesonu, yorgun uzanırmeleri de. Ya Boncuk Hanımın evcilik oyunları! Bebekleri, küçük tavaşında şakacıktan kızarttığı mum balıkları, kuru köfteleri... Konu komşunun çay oturmalarında olsun, gece gezmelerinde olsun, hep orada oturulurdu. Esintili, gönül açıcı bir oturma yeri idi. O zamanın bağ komşuları yıllar boyu orada toplanmış,

nakış işlemiş tentene örmüş, çekirdek çitleyip çaylar içmişlerdi.”(Meriç,2005a: s.90-91).

“Doğayla baş başa yaşadıkları o yıllar, onlar da doğaya karışmış, onun bir parçası olmuşlardı. Boncuk Hanım, çocukluk yıllarını anlatırken, ben bir Karadeniz türküsü anımsardım: Ormana bir şey oldu da / ormana karışayı...”(Meriç,2005a: s.90-91).

Boncuk Hanım ile Nesrin öğretmeni birbirine yakınlaştıran, onların ortak yönü olan doğa sevgileridir.

“Doğa beni her zaman her yönüyle etkilemiş, büyülemiştir. Zaten, Boncuk Hanımla beni, böylesine dost kılan ortak öge bu oluyor aslında. İlk sevgilerimiz, ilk duygularımız doğayla bütünleşiyor çoğunlukla. Örneğin, onların Dikmen’deki bu bağ evleri yapılırken, çevre bomboştu Ankara’nın bu bağlar semtinde. Benim çocukluğumun geçtiği pek çok Anadolu kentinde olduğu gibi. Yolların tümü topraktı.”(Meriç,2005a: s.92).

Boncuk Hanım (Bedia) küçükken, anne ve babasıyla müstakil evlerinde, bahçede çiçekler yetiştirerek, bahçe işleriyle uğraşan bir ailedir. Doğa ile iç içe olmayı severler.

“Ufak tefek esmer babacığı! Sesler duyar sanki; içinde ille bir bahçe sözcüğü geçen konuşmalar, geçmişten: Bahçedeyim. Baban mı? Baban bahçede yavrum. Bediam, sofraya hazır, baban çağırır bahçeden. Gülleri buduyordum ön bahçede... Neredeydin, bahçede miydin?.. Bahçe duvarının o yıkılan yerini onardım. Bahçe kapısına biz de çingirak asalım mı babacığım. Sami Bey amcalar asmışlar, öyle hoş ki... Bahçede mangalı yakıverdim, ızgara yapalım diyorum... Bahçenin bu köşesine ortanca ekelim. Pek yakışıyor bahçeye...”(Meriç,2005a: s.97).

Acıyı Aşmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; zayıf, çirkin, sus pus bir kadın denize karşı oturmaktadır. Denizi çok sever. İzlemeye doyamaz.

“Kıyıda oturuyorum. Kıyıda oturup denize bakıyorum. Tepe hep orada.

Tepe hep oradaydı. Açık denize karşı, duruyordu. Issız bir tepedeydi. Deniz çok aşağıda, eteklerinde yayılırdı. Severdi denizi. Bir de karşıdaki Yunan adalarından esen yelleri. Onların sesiyle doluydu yaşamı. Esintilerin içinde, geçmiş zamanlardaki umut dolu günlerin, ya da acılı uğultuların uzak çınlayışları vardı. Unutulmuş, anımsaması zor.”(Meriç,2005a: s.144).

Kadın, deniz kadar karada da doğaya hayrandır. Her şeyi dalından kopardığı, taze taze yediği bir ortamı vardır. Köylülerle ahbap olmuştur. Hediyeleşmek onlara iyi gelir.

“Kentte yaşayan pek çok kadın gibi doğayı seviyorum. Bayılıyorum çevremdeki bahçelere gitmeye, elimde domatesler, biberler toplamaya. Taşımaya üşenmiyorum. Sepetimi dolduruyorum her akşamüzeri. Hem daha ucuz oluyor, hem dalından kopmuş. Küçük mutluluk zamanlarımdan birini oluşturuyor bu sebze bahçelerine gidişlerim. Köy, hemen karşıımızda, kaç yıldır, gide gele ahbap olduk köydekilerle. Balıkçılar, kahveciler üzerine ortak konularımız var köyün kadınlarıyla. Bahçelerde, ağaçların altına serilen hasırlara oturup konuşuyoruz. Dertleşiyoruz üzüm yiyerek...”(Meriç,2005a: s.149).

Bir Kara Derin Kuyu (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; doğaya, Boğaziçi ve İstanbul’a olan sevgi şöyle belirtilir.

“Dinlemeli. Derinden İstanbul’un uğultusu gelir. Büyük çevre yollarının, denizin, kentin. Hafifleşmiş bir uğultudur bu. Bahçeler emer gürültüyü. Geriye kalanın içine kuş sesi doldurur, esinti katar, yumuşatır, öyle yollar yukarıya yokuşa. Tepelerden bakıldı mı görünen, bakımsız kalmış viran bahçeler değildir. Tersine çok güzeldir görünüm. Şaşıır insan. Önce çepeçevre, sonsuz bir yeşillik vardır dalga dalga. Elbette açıktan koyuya, koyudan açığa geçerek yer yer. Aşağıda akan Boğaz’ın mavisı gibi. Doğal bu. Amma, bir de tanımlanamaz, bilinmedik, görülmedik, yeşiller girer araya. Boğaz’ın mavisinde de öyledir. Göz nereye bakacağını bilemez. Yürek, geniş soluklarla şişer. Sonra ağaçlar. Binlerce ağaç vardır. Çoğunun yaprakları arasından deniz görünür. Boğaz akar yaprakların arasından. Binlerce sarmaşık, ot, bitki. Yeşili değiştiren, benekleyen, renklendiren

bir doğa örtüsü. Hep Boğaz'ın esintisiyle ürpererek. Işıklı limon sarısı bir ağaçtan, kurutulmuş günbatımı kızıklarına geçivermek duvarlardan sarkan sarmaşık yapraklarında. Bakıp dururken, umulmadık bir şey daha. Ah! Patlıcan moru üç ağaç, yan yana aşağıdaki açlıkta. Sonra bayır yukarı, top peşinde koşan çocukların oynadığı büyük boşlukta, gökyüzünün önünde yüzlerce çam, sıra sıra.”(Meriç,2005a: s.230).

Sepetli Kadın (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın, bahçesine düşkündür. Bahçesi onun rahatlatladığı, kendini yenilediği bir yerdir.

“Eve gelince, sepetimi yerine koyuyorum. Havluları, mayoları sudan geçirip dama, güzel güneşin karşısına asıyorum. Sonra bahçemde oturup bir bir çiçeklerime bakıyorum. Bazen de dönüp sepetime!”(Meriç,2005a: s.266).

Eskiden Bodrum’da I (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; Melek Hanım, ot toplamayı, doğada olmayı seven birisidir. Doğada kendisiyle baş başa kalma fırsatı bulur. Saatlerce kırlarda yürür.

“Melek Hanım, parmak uçlarıyla avuç içleri ot toplamaktan kararmış küçük ellerini alıp yanına, gün açarken, küçük adımlarıyla çıkmıştır yola. Gecenin karanlığını emmiş zeytinliklerden geçip, kırlara çıkar. Gökyüzüne, çevresine, aşağılara bakmaz. İçine, içindeki, sesi sedası çıkmayan, yakınmak nedir bilmeyen, kahverengi gözlü Melek Hanıma bakar. Karşılıklı susarlar: Deniz, bayır aşağı inip boş arazinin sonundadır. Uzaklarda. Karanlık bir aydınlanma içinde (yayılp durur).”(Meriç,2005a: s.288).

Eskiden Bodrum’da II (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; Ayşın Hanım, Zeliha’yı masanın üzerini silmek için kullandığı toz sabunların kimyasal olması ve bunların doğaya zarar vermesi sebebiyle uyarır. Doğaya sahip çıkmamız gerektiğini belirtir.

“Bodrum’a bahar aylarında gelen, Zeliha’nın bugün yarın telefonunu beklediği Ayşın Hanım. Sabahları uykulu uykulu avluya iner, küçük ağzını yarım yarım açarak esner, ince elleriyle ince omuzlarını tutarak, anasına nazlanır gibi

Zeliha'ya nazlanarak, çay hazır mı, diye sorar. Sonra, küçük leğende sabunladığı bezle, masanın muşambasını silen Zeliha'ya “Ah Zeliha'nımcım” der,” gözün seveyim, kullanma bu toz sabunları. Bilmezsın ne zarar bunlar. Toprağā, insana, ah bu güzelim doğaya ne zarar. Zamanla her şey kuruyacak, sönecek, yaşamını yitirecek. Bu doğayı korumamız gerek. Gözünü seveyim kullanma bu toz sabunları.”(Meriç,2005a: s.294).

Kadınlar, doğa kirliliğı diye bir şeyin farkında, bilincinde olmadıklarından “kir” onlara göre temiz olmayan ortamlarda oluşmaktadır. Doğa kendisi zaten temizdir, diye düşünür. Ayşın Hanım onları bilinçlendirir.

“amaşırlar kardan beyazdı ya, kadınların aldırıldığı yoktu doğa kirliliğine falan. “Ne kiri kız, bak şu çamaşırlara sakız” dendi mi, mantık çarkını çeviriveriyordu. Kir demek çamaşır kiri demektir. Bahçeyi süpürmemek, kapı kacağı ovmamak bir de. Bu doğa kirliliğı de nerden çıktı!”(Meriç,2005a: s.294-295).

Giz (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; sokak boyunca uzanan mor begonviller insanları sevindirir. Meriç, bu ieğı eserlerinde oldukça işlemiştir. Doğa bize yaşam enerjisi, iç huzuru da sağlar.

“Sonra, sabah alışverişine çıktığımda, sokağın köşesine yığılmış bugenvilleri görünce, sonra saptığım ikinci (bu ötekenden de dar bir sokaktır) sokağın karşılıklı iki köşesinde, sonra denize inen tüm dar beyaz sokaklarda, paslı demir kapının dibinde, iki basamaklı taş merdivenin orada mor bugenvil yığınları. “Bu, o!” dedim. Ne olduğunu bilemediğimdi. Ama geldiğini sezdim. Ne demiştim, denize inen dar sokaklar! İşte kentin tanıtımının ilk tümcesi. Beyaz, dar sokaklar. Duvarların hem içini, hem dışını, iç avluyla dışarıdaki dar sokağı renklendiren, insanları sevinç içinde bırakan çılgın mor bugenviller. Yerli yabancı her yaz gezgini, onları görünce, durur, bakar, güler, sevinir.”(Meriç,2005a: s.300).

Güzbeyi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın, değışen Bodrum'u sevmez. O, eski ve temiz doğasıyla Bodrum'u aramaktadır. Yitirilen, bozulan mandalina bahçelerinin yerine yapılan kafeler, lokantalar onu üzer. Doğaya yapılan tahribat şu şekilde anlatılır.

“Bodrum’u seviyorum. Çocuklar burada büyüdü (yazdan yaza da olsa). Seviyorum. Çok değişti, değişiyor da biliyorum. Doğası bozuluyor. Büyük, geniş asfalt caddeler edildi. Dağı taşı saran beyaz evlerle, bazen mezarlık çağrışımı yaparak (yok canım). Güzelim narenciye bahçeleri gün günden yok oluyor. Meydanlar açıldı, rıhtım genişledi, ayaküstü öteberi yenen küçük yerler, ‘kafe’ler, kıyı meyhaneleri, içki evleri çoğaldı. Lokantalar, sokaklarda aşevleri, müzik dinlenen, dans edilen... Kalabalık anlatılamaz bir üst üste, omuz omuza...”(Meriç,2005a: s.315).

Ünlemleri Kökertmek (Yandırma) hikâyesinde; doğa ve çiçekler nazlı, coşkulu bir insana benzetilerek kişileştirme yapılır.

“Bir yanında kocamış bir çam, taptaze. Yeşilini hiç soldurmamış; ha desen çatıyı aşacak. Ona dolanmış bir hanımeli var. Hemen dibine dikilmiş vakti zamanında. Nazlı ince, ama coşkulu; her yanı sarmış, çiçeğini belli etmeden, bol çiçekli. İki katlı bir ev. Bir de çekmece katı var. Çamla hanımeli, aşağıda girişte, kapının yanında doğal bir çardak oluşturmuş.

Kuytu; sırdaş, koruyucu bir çardak bu.”(Meriç, 2005b: s.89).

Kıpırtı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıpırtı Hanım doğayı seven, onunla iç içe yaşamayı bilen ve bu şekilde mutlu olabilen birisidir. Yeniden evlenmez ve kendini küçücükte olsa bahçesine, çiçeklerine adar.

“Dört bir yanı saran, duvarlardan taşan, ağaçlara tırmanan, bire bin veren çiçeklerim, asmam, dut ağacım, kuş kafesi çardağımla (Siyah gül bile yetiştirdim. Herkes şaşı.) avuç içi kadar da olsa, benim için dünyaların en güzel bahçesidir. Toprağın her kabartısını, susuzluğunu, tohumun çatlamasını, sardunyalarımın şenliğini, hanımelilerin kokusunu, sarmaşıklarımın, anasına babasına pay verenlerin arsızlığını, şımarıklığını, yediverenlerimin, menekşelerimin, yaseminlerimin gönül titreten güzelliklerini anlatamam... Çapası, sulaması, her biriyle ayrı ayrı konuşup kollaşması olmasa, sabah sabaha benzer mi? Günaydınlar yerini bulur mu? Onlar benim çocuklarım!”(Meriç,2012a: s.15).

Kıpırtı Hanım (hadi buna Kıpırtı Hanım- 2 diyelim) (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıpırtı Hanım evini, o küçük bahçesini çok sevmektedir.

“Evim, kentin bir yerinde durur. Benim serseri ruhumu en iyi o bilir. Yavaş sesle söylediğim türkülere, seyrettiğim televizyon programlarına, gözyaşlarıma, hiç sevgilisi (bir erkek; aklıma geldiğinde bazı zamanlar, içim sızlar) olmamış yalnızlığıma en iyi tanık odur. Benim sadık dostumdur. (kapısında kedisi, ağacında kuşları...) Arka tarafta küçücük bir bahçem vardır. Yaşamımın bütün ince kahırlarını, gizli sevinçlerini bilen. Bir, ömrümün en dingin günlerini yaşadığım bahçem, bir de Allahımı en çok yanımda hissettiğim çardağım.

Evimden çıkıp kapımı kilitledim miydi, dönüp bir bakarım ona. Kapısına, önündeki atkestanesine, kapının üzerine kurulup oturmuş, hava karardı mıydı kendiliğinden yanan küçük fenerine, söylesem pencerelerindeki ucu tenteneli perdelerine. Gülümserim ona. (kimseler inanmaz, ben gülümseyince, kestanenin arasında bir esinti çıkar, bütün yapraklar kıpır kıpır gülümsememe karşılık verip el sallarlardı. Söylemem. Kimselere söylemem.)”(Meriç,2012a: s.24-25).

Benim Acım Acıların Beyidir (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; kitaba da adını veren bu bölümde doğadan gelen güzel kokuların içinde, bülbül sesleri arasında doğadaki güzel bir mekânın tasviri yapılmıştır.

“Havada ne sesi var?

Aşağı bahçelerden gelen gül kokusunun sesi var; kentin uğultusu içinde kaybolup gitmiş olan (hiç kaybolmaz oysa) anıların sesi var; ağaçların belli belirsiz, esintimsi kımıldılarının arasında bülbül sesi var.”(Meriç,2012a: s.27).

“Öyle Yalnızız ki Bu Panayırda Sevginiz Durmadan Bir Taşı Ovar” Su (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; doğa sevgisi, köye duyulan hayranlık onun masalsı bir yer olarak gösterilmesiyle nitelendirilmiştir.

“Dağın bu yanında, kaya parçacıklarında köpürerek, küçük çocukların, atlayıp zıplamasındaki nedensiz sevinçle akan bir su bu. Bir yakası dağ, bir yakası kayalık. Kayalığı, öbür yanından indiriydi, köy. Yeşili bol, damları kiremitli, kızları güzel,

delikanlıları levent, bağları bahçeleri dillere destan, düğünü derneği bol, zengin bir köy. Armanın içinde. Su onun can.(2007 Türkiye'si 'nde sanki bir masal köyü. Hayal etmesi bile, cana can katar.)”(Meriç,2012a: s.35).

Sadece dağ değil onun karşısındaki kayalık da sevilmektedir.

“Dağın hemen karşısındaki kayalığı da çok seviyordu. İkisinin arasında, ikisinin de mutluluğu, keyfi, yaşam suyu olarak akıp duruyordu; kaya parçalarını aşarken bembeyaz köpürüp kahkahalar atan bir oyunbaz.”(Meriç,2012a: s.36).

“Öyle Yalnız ki Bu Panayırda Sevginiz Durmadan Bir Taşı Ovar” Ev (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; yalnız başına dağda yaşayan bir adamın “suya benzeyen bir oğul” istemesi durumu vardır. Su; temizliği, berraklığı ile “güzellik” tasvirlerinde de kullanılır. Adam, oğlunun su gibi güzel olmasını diler.

“Gülümser gibi olurdu. Oturur, uzun uzun dağa bakar, düşünürdü. Suyun sesi onu dinlendiriyordu. Yüreğindeki ses de zaman zaman derdi ki, “şu suya benzeyen bir oğlun olsaydı. Bu su gibi bir oğlan, akıllı, neşeli, serseri, çalışkan, dalgacı, sorumluluk sahibi, uygar...” gülümsemesi yayılır, bir zaman kalırdı yüzünde.”(Meriç,2012a: s.37-38).

Ormanın İçinde Yeşil Gezer (Çisenti) hikâyesinde; Mustafa, doğayı seven evinde bunu yaşatmak isteyen birisidir. Eşi Menekşe ve ailesi ise bunun farkında değildir. Mustafa, -elinden gelse- eve halı bile sermeyip ahşap yüzeye ayağının değmesini istemektedir.

“Salih’in buraya gelen o şair abi ne derdi: ‘... meşeden bir kesit al, geç karşına, sana bir tane masal anlatsın.’Ne güzel içerdi. Bak işte o, ağacı severdi. Ağacı bilirdi. Bu senin Menekşe (sülalesi de) ağacı sevmeyi bilmiyor.”

“Yok, bilmezler. Bir, o dutu bilirler. Dut ağacı; bahçede. Silkeleyip silkeleyip çarşaflara... Bir keyif, bir şamata...”(Meriç,2010: s.18).

Mustafa yine Çavuş’un meyhanesindedir. Doğaya olan sevgisini, düşkünlüğünü dertleşirken, Agop Usta şöyle der:

“Doğrusun! Ne isterdin sen başından beri? Deniz kenarı?”

“Yok canım! Ben toprak adamıyım” Cadde üzeri?

“Geç...” Şehrin içinde, set üstü, tepede, çarşıya yakın, vadide?

“Hadi yau! Bunalırım ben”

“Ovada? Bir dönüm arazisi olan?”

“Hah! Bak işte! Ama nerde! Bizim ekmek paramızın yazgısı, Pera’nın bu güngörmez, kara bahtlı ara sokaklarına yazılmış. Öyle derdi Agop ustam.”

O Agop usta ki, tahtayı rendelerken, ağacın kokusunu içine çeker, ormanın, ovayı tutan gizemli uğultusunu duyar, koşardı çocukluğunun peşi sıra dağlara doğru.”(Meriç,2010: s.19).

“Araziyi seçtin diyelim. Sonra, gönlüne uygun bir arsa bulacaksın. Sen, dağlara yakın, derenin oralarda (dere dediğin, suyu güneşle karıştırıp, gürül gürül akıtan; buz gibi ki, çakılları parça parça eder dondurup) ağaçlık bir yer seçerdin elinde olsa. Yamacın dibinde. Yukarısı çam ormanı, etekler, silme meyve ağacı.”(Meriç,2010: s.19).

Mustafa, çocukluğundan beri ağaçları, doğayı başka sever.

“Sen de çocuktun bir zamanlar. Daha çocukken sevmiştin ağaçları. Bilmiştin ağacın ruhu olduğunu. Sesini soluğunu duymuşsun.”(Meriç,2010: s.21).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; Doktor Bey, doğayla iç içe olmayı sever. Bu yüzden yıllardır bu kıyı kentinde yaşamaktadır.

“Doktor bey tepeden inerken, kız, Murut’dan ayrılmış, evine yönelmişti; iki yanındaki beyaz duvarlardan mor bugenvillerin sarktığı, çok sevdiği dar sokağın başındaydı. Sapmadan, dönüp ona baktı. Ağır ağır lokantaya doğru yürüyordu.

Neye doğru bir yürüyüştü bu? Deniz kenarına mı? Olabilir. Çünkü deniz onu her zaman dinlendirmiştir.”(Meriç,2010: s.46).

Nezihe Meriç, eserlerinde “bugenvil” olarak yazdığı begonvil çiçeğini oldukça işlemiştir. Hikâye ve romanlarında bu çiçeklerin olduğu sokaklardan kahramanları umut dolarak, sevgi dolarak geçmiştir. Begonvil, hastalık tutmayan güçlü bir çiçektir. Yazar kahramanlarına gücü belki de bu çiçek aracılığıyla vermeyi seçmiştir. Yazar ilk kez bu hikâyeye kendisini de eklemiş, Doktor Bey’in tıbbiyeden sınıf arkadaşı olmayı seçmiştir. Yine Meriç’in kaleminin bir özelliği de şudur ki, eserlerinin içinde bazen diğer eserlerinden birinin adından yahut karakterinden bahseder. Doktor Bey, iyi ki deniz, bugenviller var diyerek doğaya olan düşkünlüğünü belli eder.

“Bu Doktor bey...

Örneğin, öyküsünün yazıldığı bu akşamüzeri, ikinci sigarasını içerken bir anı daha vardı, imgelemindeki karmaşanın en üstünde:

“Biz, tıbbiyedeyken, öyle ya, ben, ya bir, ya ikideydim, 56-57 falan, Nezihe Meriç diye bir kız vardı. Öykücü. Hepimiz sıkı okuyucularдық o zaman. Onun bir öyküsünde, yalnız bir Ali bey vardı. Topal Koşma, Susuz 2. Düin gibi gözümün önünde. Ben, işte o Ali bey’lerden biri/yim/miyim... Yuf be! Bu deniz, bu insanlar olmasa ben ne yaparım yahu! İyi ki o var. O bugenvil!

Doktor bey tepeden inerken, kız, Murut’dan ayrılmış, evine yönelmişti; iki yanındaki beyaz duvarlardan mor bugenvillerin sarktığı, çok sevdiği dar sokağın başındaydı. Sapmadan, dönüp ona baktı. Ağır ağır lokantaya doğru yürüyordu.

Neye doğru bir yürüyüştü bu? Deniz kenarına mı? Olabilir. Çünkü deniz onu her zaman dinlendirmiştir.”(Meriç,2010: s.46).

Öğretmen kız, kıyı kentin kendine has doğasını, sokaklarındaki çiçeklerin güzelliğini çok sever.

“Örneğin evine giderken, iki yanı ağaçlı bir sokak var; denize inen. O sokağın sonunda, herkesin sevdiği, Kumalı gelin denilen, yağmur kuşağı gibi bir kadının,

küçük evi var. Çok yaşlı -ama çok genç- bir kadın o. Evinin, dört bir yanından taşan bugenvillerinin, yaseminlerinin, güllerinin güzelliği, anlatılacak gibi değil. Cennet desen, yok, cenneti aşar yaşantısıyla. Gidip o çardakta, o çiçeklerle beraber, kokularını soluyarak oturup, güzel olmak var Kumalı gelinle birlikte.”(Meriç,2010: s.48).

Kadın, kirli ve bakımsız Kaymakamlık müstemilatını, çiçeklerle donatır, temizler. Herkesin imrendiği hoş bir yere çevirir.

“Başlangıçta kimseler pek anlamadı kaymakam beyin bahçesine gök yolundan gelin kuşağı indiğini.

Sonraları, herkes alıştı bu güzel yüzlü, gülünce gözleri ışıldayan kadına, çiçekli bahçeye. Doktor beyin, kaymakamın, belediye başkanının, balığa çıkan tüm akşamcılarının, getirdikleri balıkları nar gibi kızartıp, yanına çeşitli otlardan tevatür salatalar yapardı. Gönül borcu vardı onlara. Can borcu.”(Meriç,2010: s.51).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Gelince... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; torun kız, annesinden yadigâr bir hisle kendini denize ait hissetmektedir. Denize alışmış birisidir. Dedesinin yazlık evlerinin olduğu bu yerde kendini doğaya ait olarak tarif eder.

“Ben, artık buralıyım.

Ben, artık, bu kıyı kentte yaşayacağım; temelli.

Burada, önce deniz var.

Deniz benim sesim, deniz benim suskunluğum, deniz benim başkaldırışım...

O, alıp başını, ta uzaklara, oralara, görünmeze, bilinmeze (sanki) gidiyormuş, ufka tutkun güneş batarken bir de, suya değince tutuşan, dumanı tüten (sanki)... Bakar kalırım ya, hani sanki ben denizmişim, benliğim sanki...

Ben, denizi çocukluğumdan beri bildim. Onu hep kendim/ in sandım. Annemden geçme ebu bana.”(Meriç,2010: s.57).

Kız (torun), doğaya olan sevgisini deniz kenarında yaşamaktadır. Dedesinden kalan yazlık evin olduğu yerde doğanın tadını çıkarır.

“Gidip kıyıda oturuyorum; denize, bakıyorum. Uzun zaman! Ta ki sesi, sesime, başkaldırışımın, pişmanlıklarımın, gözyaşlarımın, benliğimin çok derinlerinde çağıldayan sessizliğine, haykırışlarına karışincaya dek.

Deniz, dalgaların vura vura parlattığı çakıl taşları, mumun, çok hoşuna giden, tanımlanamaz rengi, kırlar, bir de ben. Bizbizeyiz. Güneş hepimizle beraber.”(Meriç,2010: s.58).

Kız (torun), yazlık evi, onun olduğu caddenin eski ve yeni hâllerini şöyle açıklar.

“Bu kıyı kentin ana caddesi, rıhtımdan koptu muydu, alıp başını, yukarı, büyük otellerin yan yana, (yüzme havuzları ve kumarhaneleriyle) dizildiği kuzeye vuruyor kendini. Bir zamanlar silme ağaçlıktı buralar. Tüm narenciye. Bu cadde, açılırken, biçmiş geçmiş çoğunu. Kimse başkaldırmamış, kimsenin sesi çıkmamış. Öyle anlatıyorlar... Arastadan, meydanlıktan, küçük, hediyelik eşya dükkânlarının arasından, ekmek, çörek, simit fırınlarından, pastanelerden, vanilya çörek kokusundan, deniz kenarı kahvelerinin arkasından, geçip giden bir asfalt cadde o artık.”(Meriç,2010: s.58).

“Yokuşun başındaki, ağaçların arasındaki ev (dededen kalma, küçük bir ev. Tek katlı. Yetmiş seksen yıllık ömrü var. O, yeni yapılara benzemez. Eski yılların anılarını taşır; bacasından, yığma taş duvarına dek. O, yılların dağ yellerini, dal kıranlarını yemiş, çevresini kaplayan yol vermez narenciye bahçelerinin kokusunu içine çekerek, tepeden denizi seyrederek büyüt müştür, çardağını kaplayan bugenvilleri, gülleri, yaseminleri, Japon gülleri...) biraz harap, badana, boya istiyor. O ve ben, evimle ben birbirimizi seviyoruz. İkimiz de, gösterişten uzak, doğal,

doğanın içinde, toprakla haşır neşir yaşamak istiyoruz. Böyle yaşayınca içimiz rahat ediyor.”(Meriç,2010: s.59).

Kız (torun), annesini tarif ederken onu, kaptan kızı olduğundan deniz gibi temiz, saf ve güçlü olarak görür.

“Ne bu renkler benim, ne bu giysiler. Bir şeyleri yırtmalıydım. Parçalamalı, altüst ederek, baştan sona değiştirmeli, yerlere çalmalıydım. Tut ki insanı hasta eden, perişan eden o acı sarı safra çıkıncaya dek kusmuşsun.

Annem görünce güldü.

“Hacıhüsrev Çingenelerine dönmüşsün.” Dedi, ama, sevgiyle söyledi. “Ne yapsa yakışır kâfire” de dedi; sevgisini altını çizerek. O, Muhlis Kaptan’ın kızıdır. Mavi gözlerinden belli olmaz ama akıllıdır. Kimse onun gibi balık kızartamaz. Kimse balığı onun gibi güzel yiyemez. Kimse soğanı onun gibi bir yumrukla ezip sulandıramaz. O kaptan kızıdır. Derya gibidir.”(Meriç,2010: s.59-60).

Kız (torun), doğayla baş başa ve kitaplarıyla olmaktan mutluluk duyar.

“Artık çok mutluyum. Bir ben, bir de evim. Bir evim, bir kitaplarım, bir kitaplarım, bir de öğrendiklerim, bir öğrendiklerim, bir de bahçem, bir bahçem, bir çiçeklerim. Bir çiçeklerim, bir de...”

Az para, çok akıl sahibiyim. (İçimden gelerek gülüyorum. Parasızlık, iyi hoş da, olmadan da olmuyor/ olduruluyor.)”(Meriç,2010: s.61).

Kız (torun), deniz kenarında oturup çay içmenin tadını şöyle ifade eder.

“Tatil yörelerinde, insanı neredeyse canından bezdiren, o yoğun yaz sıcağının ardından gelen, sonbaharın habercisi günler ne güzeldir. Akşamın, güneşi önce soldurup, sonra çevresine yaydığı koyu sarılar, kırmızılar, hatta morlarla gölgelemeye çalışması, esintinin, çıksam mı çıkmasam mı derecesine, hafif mi hafif kendini belli etmesi ne hoştur; yaşadığı anın tadını çıkarmasını bilenler için. “Oh, akşam serinliği çıktı” demeye iki üç saat varken, incecik elbiselerle (omuzlara alınan

atkılar, hırkalar bile daha ortaya çıkarılmamışken) deniz kenarında oturup çay kahve yudumlamanın verdiği keyif anlatılamaz.”(Meriç,2010: s.61-62).

Çisenti 3 (Çisenti) hikâyesinde; büyük hala bahçedeki yavrusunu sevmektedir. Evdekileri Gümüş’ü izlemeye çağırır. Doğayı sevenlerin kalplerinde hayvan sevgisi de vardır.

“Evi ot бүрүмүшсе, kepenkler açık değilse, içerlerden konuşma sesleri gelmiyorsa gülüşmelerle karışık... (O hep gülerdi, bazen, suya, yüksekte boncuklar atılıyormuş gibi tek tek; cup cup cup; bazen pencere camlarında yağmur tıptısı; pıttıdı pıttıdı.) Bahçede tekir. Daha yavru. Adı, Gümüş. Kulaklarını dikmiş kuş yakalama gayretinde; kafa, sanki bir güvercin; bir o yana hafifçe, bir bu yana belli bile olmadan. Büyük hala sabah kahvesini içerken gülümsüyor:

“Şu maymuna bakın” diyor. “Nasıl da pür dikkat. Bacak kadar boyuna bakmadan, akli sıra kuş avlayacak. Hah ha! Ay maymuun!”(Meriç,2010: s.76).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; Boğaziçi, denizi, ağaçları ile hayran kalınan, sevilen bir yerdir.

“Boğaz’ın gizemi, yoğun bir sis olup, sarmıştır her yanı. Ortalık aydınlıktır oysa; güneşsiz, ışıksız, dupduru. Ama göz ille güneşi arar. Karşı kıyılarda her şey, ağaçların koyu yeşili, çatıların solmuş, kahverengimsi, pembemsi kiremitleri, beton yüzeylerin kum rengi, pencereler, o kadar belirgindir ki, sanki ancak, bir tek güneşli havada olabilirmiş böyle bir görüntü gibi gelir insana. Şaşırtır.

Güneş kendini en önce pencerelerde belli edecektir. Bu hemen olmaz tabii. Sabırla beklemek, bakmak gerekir. İlk olarak karşı kıyıdaki beyaz apartmanın, en üst katından üç pencere ışıqlanır. Bir ışık parçası da, pembe yalının önündeki motora düşer. Kıyı öylece, güneşsiz, aydınlık ve belirgin dururken, yukarda yeşilliklerin arasında bir nokta birden pırıl pırıl olur; bir anten belki. Orada ne olabilir ki diye düşünürken, aşağıda, bu yanda, hemen kıyıdaki yalıların çatılarında denize doğru pırpırlanan kuşlara bakarken, karşıdan deniz kenarından otobüsler geçmeye başlar.

Işık alan yalının önünden geçerken, onlar da bir an aydınlanır, renkleri ortaya çıkar.”(Meriç,2010: s.88).

“Kadın, Boğaziçi’nin sevdalısıdır. Hep bakar ona. Onun bütün oyunlarını, onun hırçınlıklarını, ay ışığıyla, lodosla, akıntılarla olan bütün ciltlerini bilir; sandallarla, gemilerle, yelkenlilerle, hatta balıkçılarla bile. Bazen yeni yetişen küçük bir kızın utangaçlığı kadar masum, bazen feleğin çemberinden geçmiş, dünyaya yuf borusun öttürmüş, hayın, fettan, acımasız bir kadın kadar can alıcı olabilir.”(Meriç,2010: s.88).

Çisenti 6 (Çisenti) hikâyesinde; kız, çocukluk yıllarını özlemle anar. Çocukluk günlerinde zamanını kırlık yerde, eşsiz yeşillik ve maviliğin içinde doğayla iç içe geçirir.

“Düşünüyorum da, masal gibiydi benim çocukluğum. Önce büyük bir gökyüzü vardı. Bulutları ve yıldızlarıyla, derin, göz alan bir gökyüzü. O benim kabuğumdu sanki. Hep vardı. Ben onun içinde yaşıyordum. Kırlık yerlerde, dağlara doğru koşarken, ağaçların altında sırtüstü yatarken bakarsan ona, gözüünün kamaşmadığını, rahatça bakabildiğini sanırsın. Başını nasıl döndürdüğünün, ne düşler kurdurduğunun ayırtına varmadan.

Ben geçip gitmiş olan o zamanlarda, yollarda yürüyüp giderken, hep dağları görürdüm diyorum kendi kendimle konuşup dertleşirken.

Hangi aralığa sapsan, hangi çayırılığı geçsen boydan boya, hangi yokuşu çıksan hep dağları görürsün çünkü. Küçük bir kızsındır. Yürürken bağıra bağıra bir okul şarkısı söylersin. Kimseler duymaz.

Esinti, alır sesini, gökyüzünde daireler çizen kuşların sesine katar.

...

Güzel toprak, dağlara doğru öyle bir yayılır gider, dağlar ta karşıda bulutlara öyle bir karışır ki, yüreğin şişer güzelliğinden. “Heeeeeeeey!” diye bağırırsın olanca çocukluğunla.”(Meriç,2010: s.92).

Çisenti 10 (Çisenti) hikâyesinde; erkeğin gülüşü, kabak tatlısına benzetilir. Kabak tatlısı adı duyulunca gülme etkisi yaratır.

“O, hep öyle gülüyor. Rahatça, ağzını açarak, içinden gelen ses, ağzının içinde yuvarlanıp, “ho” sesine dönüşerek, peş peşe sıralanarak, sonuncusu uzayıp giderek. Şöyle: “Hoh ho hooo!” renkle tanımlamak gerekirse bu gülüşü, koyulmuş, sallanmış bir turuncu. Kabak tatlısı gibi, iştirildiği zaman getirdiği duyguysa, gülmek, sevinir gibi, rahatlar gibi olmak.

İşte gene öyle gülüyor; bir sonbahar akşam vakti, bahçedeki çardakta, güler yüzlü, yaşlı halasıyla çay içip, yeni kızarmış puf böreklerinden atıştırarak.”(Meriç,2010: s.108).

Çisenti 10 (Çisenti) hikâyesinde; adam, eşini menekşelere, papatyalara benzetir. Doğa, güzellik betimlemesinde yerini almıştır.

“Oysa, karısı, ufak tefek, nazlı, çekingen. Soluk sarı. Güldüğü zaman bile, bir hüznü, gülüşe döndürüyor sanki. Ürkek. Ürkek, maral, menekşe, çiçek sözcükleri ona çok yakışıyor. O iriyarı adam, cüssesinden umulmayan bir incelikle sevip korur onu. Ama anladığı pek söylenemez. (Ah! Bir de bir oğlan verse ona. Başının tacı olacak. Şimdi papatyadan bir taç. O zaman pırlantalı taç olacak. Kraliçeler gibi.)”(Meriç,2010: s.109).

Korsan Çıkmazı romanında; doğa, insanı dinlendirici, ona huzur verici bir şekilde ifade edilmiştir.

“Pencereyi açıyorum. Bu gece Korsan Çıkmazı’nın pencereleri ormana açılsın istiyorum. Oturup fıstık ağaçlarını düşleyeceğim.

...

Doğanın, insanın, insandaki doğanın, doğadaki insanın çeşitli durumlarını gördüm, yaşadım, okuyup belledim.

...

Yaprak derledim türlü türlü çiçekten, ağaçtan, kırdan, dağdan. Kırlarda yüzükoyun yatıp toprağın sesini dinledim. Yıldızları düşündüm uzun uzun geceleri.”(Meriç,2012b: s.67).

4.1.8. Dürüstlük ve Doğruluğun, Açık Sözlü Olmanın Önemi

Dürüstlük ve açık sözlülük, Türk Dil Kurumu’nda “Dürüst, sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse).”²⁷

“Açık sözlü, her şeyi olduğu gibi söyleyen, sözünü esirgemeyen.”²⁸ şeklinde tanımlanır.

Dürüst insanlar, yalan söylemezler. Sonucu ne olursa olsun doğrunun yanındadırlar. Bu yüzden de toplum tarafından sevilir, sayılırlar. Aile içinde başlayan ve örgün-yaygın olarak devam eden eğitimde, bireyler çevreleri tarafından doğruluğa, dürüst olmaya, yalancılıktan uzak durmaya yönlendirilir. Hatta bu durum atasözlerimiz aracılığıyla desteklenir. Örneğin: “Doğrunun yardımcısı Allah’tır.” , “Arife günü yalan söyleyenin bayram günü yüzü kara çıkar.” , “Yalancının evi yanmış kimse inanmamış.” , “Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.”

Açık sözlü olmak, her şeyi olduğu gibi ve doğru bir şekilde iletmektir. O hâlde doğruluk, dürüstlük ve açık sözlü olmak kelimeleri birbirini tamamlayıcı niteliktedir.

Nezihe Meriç, eserlerinde dürüstlüğe, doğru olmaya önem verir. Bu durumu özendirir. Karakterler aracılığıyla dürüstlüğün büyük bir meziyet olduğu yönünde eğitici dersler verilir. Dedikoduyu ve dedikodu yapanları sevmez, onları toplumdan dışlar. Yalan söyleyen kişilere ders verir. İftiraya uğrayan kişilerin yaşamlarından da kesitler sunar.

Dünyada Teknik Arıza (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Refik Bey evinde adı geçen, konuşması yapılan Nermin Hanım ile ilgili dedikodulara son verir.

²⁷ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

²⁸ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

“Sabire Hanım: “Gene buyur Sabire Hanımcım” larla uğurlandı. Kadınlar, dedikoduyu aralarında sürdürmek için mutbağa dönerken, Refik bey: “Bana bakın...” diye yerinden fırladı. “Bu karı bir daha bu eve ayak basmayacak anlaşıldı mı? Kovarım! Dinim hakkı için kovarım. Vallahi kovarım, billahi kovarım. Vay geçmişini!... Bu iyi bi bok mu sanki?”

Karısı: “A... şaşırdın mı ayol? Eve gelmiş tanrı misafiri...” diyecek oldu. Ama baktılar ki Refik Bey çok kızmış, büsbütün bağırarak, mutbağa gidip kendi aralarında konuşmaya mecbur oldular.”(Meriç,2011: s.19).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; toplum içinde doğru olmayan bilgilerin bazen daha çabuk yayıldığı ve benimsendiğinden bahsedilir. Meli'nin başına gelenler, iftiraya uğraması doğruluk içinde yaşayan bir öğretmenin, kendini aklamaya çalışması anlatılır.

“Öğrencilerin gözleri üzerimde... Yeni yetişiyorlar. Benim memleketimin çocukları. Duygularını, düşüncelerini, acılarını, sevinçlerini su gibi biliyorum. Gözleri üzerimde! “Edebiyatçı, bir avukatla basılmış!” doğru değil. Ama toplumda, doğru olandan, gerçek olandan daha kuvvetle yaşıyor. O yilgin geceleri yeniden yaşayamam. Kentin ortasında, bir pansiyon odasının dört duvarı arasında geçen uzun geceler... Oturup memleketi düşünüyorum. Herkes buna karşı. Neden? Neden sudan bir sebep, örneğin şu kadının boşa gitmiş gençliği, örneğin istenmeyen amcamın oğlunun, aşağılık duygusu vs. benim dürüst, iyi, temiz yaşamımda yıkıcı olabiliyor. Ters anlaşılması bir olay, insanların küçük hırsları... Sormaktan vazgeçiyor sonunda insan. Böyle yıkılmamak gerek. Kaçmamak, kaybolmamak... Eh, işte bu. İyi niyetimden, adam olmak kaygısından başka tutar yerim yok. Hepimiz iyi çocuklarız. Eski tekne, yeni hamura dar geliyor.”(Meriç,2011: s.159).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nesrin öğretmen küçükken anne ve babasının rüşvet yediğini bilir. Nezihe Meriç burada Nesrin öğretmenin durumdan rahatsız olduğunu özellikle belirtir. Eve gelen hediyelere haksız kazanç olarak bakar. Fakat anne ve babası durumu kabullenmiştir.

“Pek bir şey anlamasan da, rüşvet, ahlak, ahlaksızlık hakkında bildiklerim var. Şaşırp kalmışım. Çocuk yüreğim küt küt... Bahçeye doğru yürüyen babanım arkasından soruyorum; heyecandan sesim çatlayarak, korku veren duyguların bastırmasından tükürüğüm genzime kaçarak: “Baba, bu koyun rüşvet mi?” Tam o sırada, bahçe kapısından, “Kimmiş Rüştü? Kim geldi? Ne bu koyun?” diye giren annem duyuyor sorumu. Elindeki pırzolarla dolu tabağı düşürmesine ramak kalıyor. “Ne dedin, ne dedin?” diye üzerime yürüyor. “Aman Allahım, bu kız bela oldu benim başıma. Ne demekmiş o? Çocuklar karıştırmıymış öyle şeylere! Ağzını yırtarım, vallahi billahi ağzını yırtarım senin...” diye haykırıyor.”(Meriç,2005a: s.102-103).

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet Usta’nın din anlayışı hileci olmamak, dürüst olmak şeklindedir. Zaten Ahmet, arlı bir adamdır. Borcuna ve sözüne sadık olmaya çalışır.

“Din demek insanları sevmek demek... İnsanları sevmek demek, hileci olmamak, sevmenin tüm kurallarını yerine getirmek demek. Geri yanı vızgelir bana.”(Meriç,2005a: s.122).

Kadın Aşk Deniz (Yandırma) hikâyesinde; kadın, eşiyle çok anlaşamasa da onun dürüst biri olduğunu bilir.

“Onu en başta, yüreği açık, gılgışsız dürüst biri olarak kabullendim.

Beni hep şaşırttı.

Ama hiç aldatmadı.

Ben onu tam anladığımı söyleyemem; bunca yıllık beraberliğimize, sevgimize karşın.”(Meriç, 2005b: s.43).

Derinde, Çok Derinlerde İçini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Canan ve Selma arasında, ev işlerinden anlamayan eşlerini yererken, eşlerin birbirlerine dürüst olması gerektiği üzerine şöyle bir diyalog geçer.

“Yani, bak mesela... Immh, Fahri, çok dağınıktır. Sirtından çıkardığını, önüne ilk gelen yere koyar. Sen arkasından toplarsın, bu onu hiç ilgilendirmez. Sofraya oturur, yer içer kalkar. Hayatında bir gün, masadan bir şey alıp mutfığa getirmemiştir. Hani yani, yardım etmek için falan.”

“Aman Nermin’in Ahmet fır döner kızın peşinde. Eee? Yemediği nane yok biliyorsun.”

“Benim dediğim, bir beraberliği benimseme meselesi gibi bir şey. İlgilenmek, eve, evin yaşamına katılmak falan yani... Senin Ahmet mutfaktan çıkmaz, bizimki, çatal kaşık gözü hangisidir bilmez.”(Meriç,2012a: s.77).

Korsan Çıkmazı romanında; Neyyire halanın dürüstlük ile ilgili düşünceleri şöyledir. Kendisi aynı zamanda, Meli ve Berni’ye “erdemli insan” olma konusunda örnek olmuş birisidir.

“Biz durmadan çalışmanın getirdiği güçlendirici tadı, arkadaşlığı, dostluğu, faydalı adam olmayı, insanlara yardım etmeyi nasıl anlatayım, daha bir dolu olumlu şeyi, işe yaramanın sevincini hep o yıllarda öğrendik. Hep Neyyire haladan. Neyyire hala geri kafalılara, yalancılara illet olurdu. Biz hiç anlamadan, bu yıllar içinde, namuslu, dürüst, dobra dobra insanlar olmayı öğrendik. Öğrendik değil de olduk.”(Meriç,2012b: s.105).

Alacaceren romanında; Mahmut dede, eşinin akrabaları tarafından aldatılmıştır. Bu durum yüzünden evliliği kısa sürmüş, eşi de kendisi de mutsuz olmuştur. Mahmut dede, ilk evliliğini, Semiha Hala’nın görüncesinin kızıyla yapar. Ama aldatılıp, kandırılarak yaptırılan bu evlilik uzun sürmez. Yani yalanın sonu yine iyi olmaz.

“İlk karısı, evet, bizim Semiha halamın görüncesinin kızıydı. Doğru, bak Mahmut istemedi, nemelâzım şimdi, biraz zorla oldu ama, Semiha halamı bilirsiniz, alavera dalavera, düğünü yapıp kızı soktular koynuna.”(Meriç,2008: s.72).

4.1.9. Empati Kurmak

Empati, Türk Dil Kurumu'nda "Duygudaşlık."²⁹ şeklinde tanımlanır.

Empati kurmak, karşımızdaki bireyin yaşadıklarını, düşündüklerini aynı duyguyla hissedebilmek, anlamak ve içselleştirmektir. Empati, bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır.

Empati kurularak insan ilişkileri gelişir. İnsanlar arasındaki kavgalar azalır ve zamanla yok olur. Aile içinde empati kurmak ise bireylerin yerine kendimizi koymamızla daha huzurlu, daha mutlu bir aile ortamı oluşmasını sağlamaktadır. Anlaşılabilen birey, anlaşılabilen toplumu sağlayacağından toplumda da refah düzeyi sağlanmış olur.

Özsu (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; hastalığı sebebiyle yatağa bağımlı olan kadının gözünden, kendisiyle aynı durumda olan Fahir Bey'in köpeği Dik ile ortak yanları yansıtılmıştır.

"Bir gün bizim sokağa uzun uzun bakmış, sonunda kaderimi, köşedeki beton evde oturan Fahir Beylerin, bodruma kapattıkları kurt köpeği Dik'inkine benzetmiştim. İkimiz de bu sokakta tutsaktık. Ona da bana da, dağlar, kırlar, çam havası, deniz kokusu gerekliydi. Bir kurt köpeğinin, vadinin koyu yeşilliğinden fırlayıp dağlara doğru koşuşunu, ta tepede çenesinin o güzel sivrilişi ile gökyüzüne doğru havlayışını düşünürdüm. Oysa, zavallı Dik, burada, bu bodrum katında, bağırıyor, havlıyor, kendi duvardan duvara çarpıyor, sonra yorgun düşerek, en karanlık köşeye çekilip, sessiz sessiz inliyordu. Hırçınlıktan taziye dönmüştü.

Ben, uzun bir hastalıktan sonra, doktorun biraz yana dönmeme izin vermesinin mutluluğu içindeydim. Yatağımı pencerenin önüne çekmişlerdi. Yattığımı yerden, onun kapalı olduğu bodrum penceresini, betonun kırık yerlerinde yeşeren otları, köşedeki büyük evin dördüncü katına düşen balkonla, Necip Beylerin çatısının

²⁹ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

arasından gökyüzünü görebiliyordum hastalığın karanlık, bunalımlı günlerinden sonra, bu bana yetiyordu.”(Meriç,2011: s.68).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Nil, içinde bulunduğu maddi ve manevi yetersizliklerden dolayı Allah’a sığınır. Ağlar. Amcasının kızı Ayşe ile aynı odada kalırlar. Ayşe, onu anlamaktadır, ailesinin yokluğunda Nil’e sahip çıkmaya çalışır. Onun için öylesine üzülür ki bu durum belli olmasın diye başını yastığının altına koyar.

“Nil uyanır, battaniyeye sarılır, -hiçbir zaman kendi battaniyesi olmadı Nil’in Müdire Hanım. Siz bunu anlayamazsınız. Öğretmen okulunun uzun, loş koridorlarında, ayağınızda kalın, siyah, lastik çoraplar, karatıkız, çenenizde et beni, küt küt yürüyorsunuz Müdire Hanım.- pencereden, yüzü hayranlıklar içinde, o masala bakardı. Süzülüp sudan çıkmış ince minareleri görürdü. Gözyaşları inci boncuk dökülürdü: “Allahım sen beni kurtar.” Ağladığını duyardım. Duyduğumu, ağladığımı anlamasın diye başımı yastığımın altına sakladım. Yüreğim katılırdı.”(Meriç,2011: s.176).

Müdire Hanım, Nil’in ailevi durumunu da göz önünde bulundurmalıdır. Kendisini onun yerine koymayı ihmal eder. Olayları tek yönlü inceler. Oysa iyi bir yönetici, idareci ve öğretmen empati kurma değerine sahip olmalıdır.

“Müdire Hanım, anlattım size Nil’in aile içindeki durumumu. İnanın çok iyi cocuktur. Dış görünüşü sizi aldatmasın. İnanın okursa kurtulur. Çok rica ederim, okursa...-) Şey... Ne anlatayım, olmaz dedi kadın işte. İyi talebe değil diyor. Devamsız diyor...

- Orası doğru. Devam etmedi haylaz. Kaç yıl okudu o burada?”(Meriç,2011: s.178).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Arif, Şükrü ve eşi için empati kurmayı bilmemesinden, hep tek taraflı düşünmesinden yakınır.

“Buna fena alıştılar lüpçülüğe. Birader insan kızıyor. Ben şahsen, onun hesabına utaniyorum. Yahu, haftada en az bir kez yemeğe götürürüm bunu

biliyorsun. Gelir. Gelsin. Ben aldırmam bilirsin. Gelsin de, hani, yahu, yani insan bir kez de vermeye davranır, yani ne bileyim... Karısı da zaten mıy mıy mıy... Bu akşam gene...”(Meriç,2005a: s.48).

Acıyı Aşmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; kadının da üç çocuğu vardır. Siyasal ortamın karmaşasında köye sığınıp, vurulan üç gencin anneleri yerine birden kendini koyar. Gözyaşlarına engel olamaz. Hepsini vatan evladı olarak sever. Ölmelerine çok üzülür.

“Bir koşu tutturdum tepeye doğru soluk soluğa durduğumda, üç jandarma eri vardı karşımda. Küçük kardeşim Oktay’ın yaşında aşağı yukarı. “Yasak!” dediler. “Ancak şu yoldan dönebilirsin!” Elimde olmayarak gözyaşlarımı tuttum. İçime akıta akıta kıyıya inmeye başladım. -Açıkça söyleyeyim, ağladığımı görmelerinden çekindim. Kimin neye tutuklandığı belli değil artık. Üç küçük çocuğum var. Onları düşünmem gerek. Allahım, benim oğlanların büyüdüğünü, vurulduğunu düşünmüyorum, canım uçup gidiyor gibi oluyor.- Aşağıda benim kayalarda, o genç profesör oturuyordu. O da benim gibi, oturup denize bakıyor. Gidip yanına oturdum. Ona güveniyordum. Rahatça ağlamaya başladım. “Yeni bir haber var mı?” demiştim, yüzüme baktığı zaman. Hiç sesi çıkmadı. Yanına oturup yerleşmem için yer açtı. Bir cıgara uzattı; bungun, tasalı. Yaktık cıgaraları denize karşı. Hava güzel. Çevremiz, deniz pırıltıları içinde. -Hele deniz, hele deniz! Ah!- “Üçü de vurulmuş, tepenin öbür yakasında” dedi. Ellerimi yüzüme kapayarak hüngür hüngür ağlamaya başladım. Üç yavrumu vurmuşlardı.”(Meriç,2005a: s.151).

“Ah!” diyorum “Ne yapmalı? Bu çocuklar ölürken, vallahi billahi yaşamaktan utanıyorum. Biliyorum, kan dökülmeden olmamış tarihte bu işler, ama kıyamıyorum bu çocuklara. İnanın ne sağcısı, ne solcusu, ayıramam... Hepsi bu memleketin evladı. Ben doğurmasam da, hiçbirini öz çocuğumdan ayırt etmem vallahi.”(Meriç,2005a: s.154).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadını kimse anlamamaktadır. Empati kurup onun ne hissettiğini düşünen yoktur.

“Günü güzellemek için, düşüncelere nokta koyup, sinirden, onun getirdiği gerilimden kurtulmak gerek. Çay demlenmiştir. Ortalık da toplandı, Kimse içinden geçenleri anlayamaz. Radyoyu açar, çayını içer, başlarsın günün geri kalanını yaşamaya. Önemli olan, insanın kendi kendini evetlemesidir.”(Meriç,2005a: s.248).

4.1.10. Erken evliliğin zararları

Erken yaşta evlenmek, sonuçlarını henüz karşılayamayacak bireylerin bunun farkında olmadan yaptıkları bir yanıştır. Elbette evlenmek, yuva kurmak yanlış olamaz ama modern dünyada eğitim, iş, kariyer gibi sıralamaların ardından yapılan evlilikler, en azından maddi sıkıntılar olmadan, daha bilinçli annelik, babalık yapılarak gerçekleştirilebilir.

Nezihe Meriç, eserlerinde Cumhuriyet Dönemi’nin kanayan yaralarına da temas etmiştir. Erken yaşta evlenmek ya da evlendirilmek bunlardan biridir. Erken yaşta henüz maddi ve manevi kimliği oluşmadan yapılan evlilikler, kadın açısından bakıldığında genellikle hüsrarla sonuçlanmıştır. Kadını terk eden eş, kadının daha çocuk yaşlarda olması ve sosyal hayata karşı bilgisizliği, henüz kendisi çocuk olan birisinin annelik yapmaya, eş olmaya yetemeyişi, evden kaçmanın getirdiği zorlu yaşam gibi konular Nezihe Meriç’in eserlerine konu olmuştur. Erkekler ise, ailelerinin isteği, öneriyle evlendikleri eşleriyle ileriki yıllarda ayrılmak isterler. Buradan hareketle, eserleri okuyan özellikle gençlerin, “erken yaşta evlenmenin kötü, zor, sıkıntılı olduğu” konusunda bilinçlendirilmesi durumu söz konusudur. Erken yaşta kendi isteği dışında evlendirilenler ise zaten istemedikleri eş ile birlikte, içinden çıkılması zor hâle gelmiş bir hayatın içinde bulur kendini. Burada iş yine topluma düşer. Bilinçli nesiller yetiştirmeli, bilinçli bir toplum olarak bu şekilde yapılacak evliliklerin önüne geçmeliyiz.

Dünyada Teknik Arıza (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Nermin Hanım erken yaşta evlendirilmiştir. Eşi, onu ve çocuklarını terk etmiştir. Bu sebeple Nermin Hanım hayatın tüm zor yanlarını maddi ve manevi kendisi çeker.

“Öyle, çok okumuş değildi. Ortaokulu bile bitirmemişti. Zaten hemen evlendirmişlerdi. Ama, felakete uğrayıp da uzun, uykusuz gecelere düşünce, Allah,

insanlar, kader kısmet hakkında, kendince birçok gerçekler bulmuştu... Önceleri başkaldırmıştı. “On altı yıl sonda, oğlan boyumca yetişmişken, evim barkım, namusum, şerefimle yaşayıp dururken...”(Meriç,2011: s.15).

Açar da Tutku Gülleri Açar (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Nezihe Meriç yine kız çocuklarının iyi eğitilmesi gerekliliğine değinmiştir. Eğitim her alanda olduğu gibi evlilik adına verilecek kararlarda da önemlidir. Erken alınan kararlar ilerde yaşanacak sorunların ilk basamağıdır.

“Bilirim. Öteki bütün bunların dışında, adamın loş ışıklarını, sigara kokulu öpüşlerini yaşayarak, “evlenme teklifi” bekler. NE APTAL OLUYOR BİZİM MEMLEKETİN KÜÇÜK KIZLARI. ONLARI HIÇ İYİ EĞİTEMİYORUZ. Bu en akıllılarından biri oysa. Ötekiler, kendi laf çakıştırma yollarıyla anlattılar onu bana.”(Meriç,2011: s.247).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nurhan, okumadığı, erkenden evlendiği için pişmanlık duymaktadır.

“Bambaşka bir şey bu. Yani nasıl anlatayım. Belki acemiler, ama bak... Anlıyorum bu çocukları ben. Biz başından yakalayamadık. Öğrenemedik. Nasıl acı çektiğimi anlatamam. Büyük bir boşluk içindeyim işsiz güçsüz işe yaramaz zaten yalnız çocuklarla ilgili değil ki ben çocukluğumdan beri hep bir merak hep öğrenmek isterdim her şeyi dünyada olanları, nasıl anlatayım sana büyük bir haksızlık ben burada böyle rahat sen öyle kuş sütü eksik değil orada adam beş çocukla kaç kat yerin altında ay ne korkunç üç kuruş için bir maden işçisi her zaman düşünmüşümdür bu nasıl olabiliyor diye yani Allahın işi demekle neyi halledebiliriz Arif’le konuşuyorduk geçen akşam yani ben anlıyorum, ama bilimsel olarak okumadık öğrenmedik bak ortalık yıkılıyor izm’lerle ben hiç koskoca kadın evleniverdik sanki oysa lisede fizikten hep on alırdım benim fizikçi olacağımı pek gerekti sanki evlenmek kaçıyordu ah, o kuş beyinli teyzeler halalar yok mürüvvet göreceklermiş, ama ne saçma ben kuşmuşum zaten âşık oluverdim işte şimdi böyle giyim kuşam Avrupa falan nasıl anlatsam sana içimdeki boşluğu elli yıl sonra Cumhuriyet’ten bu olabilir mi yaşamımızın hiçbir anlamı yok ben anlıyorum, ama bu

çocukların meseleleri bir ele alışları insanın anlamına bir yaklaşımları var yok bilgisizlikle olacak iş değil onlar bizi geçtiler zaten onların anladığı anlamda biz hiç varolmadık... Sana anlatabilsem..."(Meriç,2005a: s.56-57).

Bir Yunus (Yandırma) hikâyesinde; Yunus seferden dönünce artık evlenmek ister fakat kendine uygun olmayan, başkalarının tavsiyesi üzerine evlendiği kadınla mutlu değildir. Üç çocukları vardır ama bir aile olamamıştır. Evine, eşine zaman ayırmak yerine yapmış olduğu bu yanlış evliliğe, meyhanede arkadaşlarına dert yanarak çözüm aramaktadır.

" "Seni everelim" dediler. Ne olsa oraların adamıydı. Delikanlıydı. Yalnızdı, garipti. Olur sandı. Olmadı. Şimdi kocaman bir ev var bu kıyı kentte. Yunus'un evi diyorlar içinde birçok egeli kadın. Yaşlısı, genci, dulu, baldızı, nişanlısı, eltisi, koca ninesi... Bunlardan biri Yunus'un karısı. Üç tane de küçük çocuk. Onlar da Yunus'un çocukları."(Meriç, 2005b: s.30).

Kıptı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; erken yaşta evlenmek zorunda kalan, öksüz bir çocuk olan Kıptı Hanım'dan şöyle bahsedilir.

"Ben kendi hâlinde, kimsesiz, kıt kanaat yaşayan, lakin bir bakımdan (Mihroş'un dediği gibi) çok zengin bir kadın/ım/mışım. Şöyle: zamanlardan bir zaman, beni bir adamla evlendirdiler (çok eskidendi, şimdi yüzünü bile gözümün önüne getiremiyorum). Altı aya varmadan adam öldü. Ben öksüzdüm; küçüktüm. Kimsem yoktu. Beni büyüten Feride Hanım teyzem de ölünce, ortada kaldıydım. O yüzden bir acele evlendirdiydiler beni. Bizim sokakta oturan, Mihrişah Sultan derlerdi, bir Mihrişah Sultan vardı; sokağın canıydı o. Mihroş derdi herkes ona. Benim başıma taç olan odur. Beni o kurtardı."(Meriç,2012a: s.14).

Benim Acım Acıların Beyidir (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; evdeki kızlara öğüt vermek amacıyla "Tanrı"nın birgün ansızın gelebileceğini, evden kaçmamalarını gerektiğini söyler.

“Çay demlenir ya! Patates var, bulgur var, yeşillik gani... Olsun. Tanrı bir gün ansızın inecek yukarıdan nasıl olsa. Akşam oturmasına gelecek. Kızlara çeyiz parası getirecek. “Evden kaçmayın haa!” diye nasihat edecek.”(Meriç,2012a: s.26).

“Öyle Yalnızız ki Bu Panayırda Sevginiz Durmadan Bir Taşı Ovar” Sonra (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; henüz on altısında bir anne adayının hamilelikle ilgili bilgisizliğine değinilmiştir. Erken yaşta evlenmek ve anne olmak kendisi henüz çocuk olan birisinin altından kalkabileceği bir durum değildir.

“ “Gız Gülnaz, gülme bana öyle. Gel gözünlen gör. Yürü!” dedi. Gülnaz Gülnaz denilen de, on altısında bir küçük gelin. Hamilelikti, doğumdu, dokuz ay on gündü bildiği mi var? Bebek karnında tekmeyi bastıkça kıkır kıkır gülen bir küçük kız.”(Meriç,2012a: s.41).

Şişede Durduğu Gibi Durmayan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; erken yaşta ve aile kararıyla yaptırılan bir evliliğin yıllar sürdüğünü, evlatlarını sevdiğini fakat yılların içi boş, anlamsız olarak geçtiğinden bahsedilmiştir.

“Eee? Şimdi?”

“Şimdi, hiç. Kocaman bir hiç. Çocuklar var işte. Büyüyorlar. Seviyorum onları. Çok tatlı çocuklar. İnsanı oyalıyorlar. Ama artık hiçbir şeyin eski zevki kalmadı... Tutmadı yani. Zaten öylesine, işte ne bileyim, erkenden evlendik, annemler falan çok ısrar ettiler o zaman. Eh dedik. Eh dedik işte! Şimdi Nermin gene öyle sinirli, bağırış çağırış, dır dır kıyamet. İşte öylesine götürüyoruz.”(Meriç,2012a: s.66).

Derinde, Çok Derinlerde İçini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Canan, erkenden evlenmesinde evden kurtulmak, özgür olma hevesi gibi nedenlerin etkili olduğunu ve bunun aslında yanlış bir heyecan olduğunu belirtir. Elbette bireyler uygun yaşlara geldiklerinde evleneceklerdir. Fakat evi bir “kaçış yeri” olarak görme durumu bireyleri hatalı bir sonuca götürür.

“ “Ya, bir de, belli bir yaşa gelince ille de evlenmek gerekiyor sanki. İlle evlenmek, ille çocuk doğurmak. Bir evin sahibi olmak, nebliym... Çevre buna koşullandırıyor insanı.”

“Hakikaten yahu. Önce bu koşullanmışlık var. Sonra...”

“Hoş benimki sadece bir an önce evden kurtulmaktı biliyorsun.”

“Kızlar için genellikle öyle zaten. Bir çeşit özgür olma hevesi. Ne var ki, bu her zaman tutmuyor. Birçok evlilik öyle be Selmacım. Çoğu öyle.”

“Ana baba, ev baskısı kalkınca özgür olunur sanıyor insan. Farkına bile varmadan başka baskılar giriyor devreye.”

“Biz evi sevdik, çocuklarımızı sevdik, aklımızca yeni bir yaşama, hani ne bileyim annemlerinkine benzemeyen bir düzen kurduk sözde. Falan filan... Fazla düşünmedik, oyalandık durduk.”(Meriç,2012a: s.76).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 4 (Çisenti) hikâyesinde; erken yaşta ve yanlış kararlar alınarak yapılan evlilik bitirilmeye karar verilir. Bu hatalı evlilik “yeniyetmelik, deneyimsizlik” olarak değerlendirilmiştir.

“Karar verilmişti.

Bu uyumsuzluk, bu yeniyetmeliğin deneyimsizliğiyle yapılmış evlilik bitirilecekti. (Çökertici, ağır, bastırıp, derin, koyu karalıklar getirmiş olana bir ilişki, böyle bir geceyle yok edilebilirdi. Edildi.)”(Meriç,2010: s.55).

Alacaceren romanında; kişinin eğitimini tamamlamasına rağmen işe başlamadan yapılan evliliğin, hayatını yine de etkileyebileceği görülür. Ercan’ın annesi, evi, eşi, çocukları derken çalışma hayatına giremez. Diploması olan bir mezun olarak kalır.

Ayşe ile Ercan ailelerine dair birbirlerine sorular sorarlar:

“- Annen de çalışıyor mu?

- *Annemin de yüksek öğrenimi var. Edebiyat öğretmeni olacakmış ama, hemen evlenivermiş. Sonra ben olmuşum, ardından kardeşim. Onun için...*

- *Çalışmıyor yani?*

- *Hayır çalışmıyor.*”(Meriç,2008: s.33).

4.1.11. Fedakârlık

Fedakârlık, Türk Dil Kurumu’nda “Fedakâr, özverili.”³⁰ şeklinde tanımlanır.

Fedakâr insanların birbirleri için yapamayacağı şey yoktur. Fedakârlık, kişilerin, kendine dair pek çok şeyden vazgeçip, sevdikleri için sıkıntılara, üzüntülere, zor şartlara dayanmaya çalışmasıdır. Özellikle toplumumuzda ailenin temel taşlarından olan anne ve babalar evlatları için birer fedakârlık timsalidir.

Bazıları (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; anne, baba ve çocukların fedakâr olmaları, evlerini geçindirmek için mücadele etmeleri anlatılır.

“Ama şehrin ortasında bir kurulu düzen var ki, onlara karşılık dengi dengine işleyip duruyor. Orta hâlli ailelerin kurduğu bu düzende herkesin, bacası tüten, kapısı çalınan, ocağı kaynayan bir evi var. Anneler, babalar, çocuklar ne olursa olsun da aman ocak sönmesin diye çalışıyorlar.”(Meriç,2011: s.50).

Susuz IV (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; anne, fedakârlık timsali olarak karşımıza çıkar. Sabah, evinde rahat rahat kahvaltısını edemeden işe gitmek durumundadır. Çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak adına kendininkileri hep erteler.

“Ben çalışmasam iki ucunu bir araya getirmemize imkân yok.” Çocuklarından söz açılınca birden değişiyor. Başka bir kadın oluveriyor. Güneşin yedi renginden sıçramış yedi bin çeşit sevinç dolu bir dünya sarıyor çevresini insanın. Bir donanma şenliği: Suluboya takımları, pinpon topları, ağız armonikaları, parlak kapaklı Pocket Booklar, lacivert elbiseler, kravatlar, gitar dersleri, sandaletler, çiçekli organize

³⁰ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

elbiseler, pul koleksiyonları, maçlar, aslan Fenerbahçeliler, at yarışları, sinemalar, bal bademli çikolatalar... Otur ağla diyor içim. Mutbakta çalışıp duruyor. Yorgunluğu belli değil. Ama ille gözleri. “Çalışmak zorundayım” diyordu. Koltukta oturmuş, parmaklarını birbirine geçirmişti. O görünüşünü hiç unutamayacağım. Güzel bir kadın değil. Yalnız sağlam oluşu tutuyor insanı. Sıcacık, ana kadın. “Çocuklar yoktan anlamıyor. Ne olsa çocuk ikisi de. On beş, on yedi yaş nedir ki. Ben onlar için her şeyden yoksun yaşıyorum.”

...

Vitrinde gördüğü bir çift siyah süet ayakkabıyı aylardır istiyormuş da alamamış. Asla pahalı bir terziye diktirilmiş, güzel, kişilikli bir mantosu olmamış. Bir türlü siyah bir gece elbisesi yaptıramamış. Giyimden kuşamdan söz açarken, insanın içini sızlatan genç bir sevinç geliyor yüzüne. “Omuzda iki üç sap inci çiçeği ya da boyunda iyi bir şey. Bir sıra pırlanta mesela.

...

Ya çocuklar! İstirap çekmiş, yokluk çekmiş, kadınlığına, onuruna aldırmamış, ama yenilmemiş de. Çocukların sevinci ve çorba kurtulmuş. Çorba yine dumanı üstünde gelecek sofraya. İkisi de çorbacı. Çorbanın her gelişinde yıldız fırtınası kopacak sofrada. Böylece yoksunluklara, acıya karşı bu sevinç, çocukların varlığı, yuvarlanıp gitmeye ve birazcık mutlu olmaya yetebilir. Vay kuzum! “Yuvayı yapan dişi kuştur” diye bellemiş bir kere. Hareket noktası sağlam. Öyle yetişmiş. Erkeğin elinin kınası, demişler. “Tersi kadar kocası olanın, kulpu kadar rağbeti olur” diye dolmuş kulağına. Arslan kadın. Belli. Ama temelinde sağlam bir şey var. Hiç değilse sağlam olduğuna inanılmış. Yoksa böylesine kuvvetli olamazdı.”(Meriç,2011: s.129).

Anne, çocukları için, yuvasını kurtarmak için eşi Suat’ı sert bir şekilde uyarır. Çünkü kadın, çocukların kendi yuvalarında mutlu ve huzurlu bir yaşamı öğreneceğini savunur.

“Her şey çocuklar için demek istiyor. Çocukların yarını bozulmamalı. Çocuklar yuvada, yaşamın iyi, güzel, mutlulukla dolu olduğuna inanmalı. Çocuklar

yaşamı sevmeli; çocuklar hıyaneti tanımamalı; çocuklar yaşama sağlam, güvenli, inanlı olarak başlamalı. Böyle mi? Ben açıktayım işte. Biliyorum. Anlayamıyorum. Böylesine özveri neye? Çocuklar yeter mi? Ya “Ben.” Dengede değiliz. Ben inanmazlığım içinde karmakarışık, o inanlı ve sağlam. Sıkılıyorum. İnsanlar beni şaşırtıyor. “Çok gençsin” diyor. Öyle mi? ? Şuna bak: “... Seviyormuş... Yaa Melicim. Sevmeye hakkım var mı demiyor da seviyormuş. Hem de bu yaştan sonra. Sevemezsin Suat, sevemezsin, diye bağırdım. Avazım çıktığı kadar haykırdım. Rezillik vallahi! Ah, ne buhranlar geçirdim, ah, neler katlanıyormuş insan meğer, Melicim.”(Meriç,2011: s.129).

Susuz IX (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; tafta elbisesi olmayan ve alamayacak durumda olan Ayşe'nin annesi, kızına geceliğinden kesip kolalayarak yeni bir elbise yapacaktır. Anne, burada fedakâr ve çözüm bulucu olarak karşımıza çıkar.

“-Ayşe, gel bakayım buraya.

-Ağlıyor öğretmenim.

-Ayşe, gel kızım buraya.

...

- Tafta elbise yapmam diyor annesi öğretmenim. Pahalı diyor.

-Evet öğretmenim çok pahalı.

-A... Hiç de değil. Annem bana eski ipekli geceliğinden yapacak. Bir de kolalayacak. Oh gel keyfim gel. Tıpkı tafta gibi.

-A! Gecelikten olur mu hiç akıllı.

- Tabii olur.

...

-Ayşe'nin annesiyle babası kavga ettiler öğretmenim.

-Evet öğretmenim annesi bayıldı Ayşe'nin.

-Susun. Susun bakalım. Evde olanlar okulda söylenmez demiyor muyum ben size.

- Vallahi öğretmenim.

- Bak işe! Kim bu vallahi diyen? Konuşmayın.

-Ayşe girmeyecek mi şimdi öğretmenim?

-Girecek. Geçin yerinize. Elbiselerinizi krepon kâğıdından yapacağız. Ben size tafta elbisesi olanlar giysin dedim. Yeniden dikilsin demedim ki.”(Meriç,2011: s.187).

Çağıl'ın annesi kendisine ayakkabı almak yerine evladına elbise almıştır. Yine fedakârlık duygusu, anne aracılığıyla gösterilmiştir.

“Çağıl'ın annesi bu ay ayakkabı almadı. Bizim kiracımız onlar. Ayakkabı alacaktı almadı. Çağıl'ın elbisesine harcadı. Çocuğumun boynu bükülmesin diyor.

- Pekâlâ. Bakalım bir şey düşünüyoruz. Hadi şimdi siz alın şu kâğıtları, öğretmen odasına gidin. Ben de bunları çalıştırayım biraz.”(Meriç,2011: s.190).

Açar da Tutku Gülleri Açar (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; gece geç saatlere kadar çalışan, sökük yamayan, çamaşır yıkayıp, ev geçindiren fedakâr bir kadın vardır. Fakat mahalledeki dedikodular çoğalmıştır.

“Teyzemin oğlundan matematik dersi almaya kalktı da, teyzem huylandı bırakmadıydı. Kazık kadar bir dul karı. Değil mi ya! Ne okuması canım. Öyle mi? Aa, şaşarım. Ortaokul sınavlarına da girmiş baksana. Eh kızım dünya orospu dünyası. Ya ya, gece kurslarına giderdi. Bilirim. Tabii tam yeri orası. Ne? Bir çatı katı da mı almış. Oh, oh. Namuslular avucunu yalasın. Eh bilir, Amerikalılara az dikişler mi dikti. Çat pat öğrenmiştir İngilizceyi de. Bilirim, çifti bilmem kaç kuruşa asker düğmesi dikip, biriktirdiği parayla bir, hah hay daktilo makinesi almıştı. Kızım öğrendi yazmayı da daktiloluğa girdiydi.

...

Bekâr çamaşırı dikerdi diyorum

Bekâr çamaşırı yıkardı diyorum

Yün örerdı sabahlara dek diyorum.

Gündeliği dikişe giderdi diyorum.

Amerikalılara dikiş dike dike İngilizce öğrendi diyorum.

N'aptı yaptı işini ilerletti diyorum.

Para biriktirip daktilo makinesi aldı diyorum.

Gece kurslarına gidip okudu diyorum.

Şef de olur her şey de olur”(Meriç,2011: s.252).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Hatice evini çok seven, onu kabuğu gibi gören bir kadındır. Neslihan'ın evde ikram yapmayıp pastaneden hazır almasını doğru bulmaz. Arkadaşlarına duyulan saygıdan evde ikram yapmak zamandan, işten fedakârlıktır. Arkadaşlık bunu gerektirir.

“Ne o Neslihan'ın şımarıklılığı öyle? Para, iyi kötü hepimizde var. Belli bir çizginin üzerindeki kazançların sahipleriyiz. Ne yani! Ama, insanın arkadaşlarına saygısıdır evden özenip hazırladığı şeyler. Doluyorlar eve, hemen masanın başına. Pastaneye bir telefon, oh! Gelsin kumar. Sabah kumar, akşam... A, yoo. Yapamam. Yapamam! Evim benim kabuğumdur. Evim, kocam, çocuklarım, arkadaşlarım, ailem kutsaldır benim için. Hepsine karşı, ayrı ayrı, teker teker sorumluluklarım olduğunun bilincindeyim ben. “Peki, durum bu durumken, nedir bu Güzin'in üstünlüğü? Üniversite mi? O da bitirdi. Evet Güzin gibi bir meslek kadını olmadı. Ne ki okumayı hiç boşlamadı. Sürdürdü evinde. “Kendimle övünebilir miyim?” diye soruyor. Övünebilir. İyi bir vatandaşın tüm niteliklerini taşıyarak, çevresine faydalı olmayı amaçlayarak, güzel örnek olarak yaşadı...”(Meriç,2005a: s.160-161).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadının, doğuma otobüsle gidip, kendi canından fedakârlık yaptığını görürüz. Sırf eşi, o hastanedeyken dışarıda yemek yiyebilsin diye kadın, sancılı hâlde otobüse biner. Eşi Ekrem ise tam tersi fedakâr diyemeyeceğimiz bir kişidir. Tüm zor şartlarda hâlâ kendisini ve piposunu düşünür.

“Sanki dün gibi, doğuma gidişi. Taksi tutmayıp, el ele yürümüşlerdi durağa kadar Ekrem’le. O istememişti taksiyi. Oysa sancı felaketti. ‘Kız sakın sokakta doğurup beni rezil etme’ diye gülmüştü Ekrem. O doğumevindeyken Ekrem yemeklerini dışarıda yiyeceğinden, bütçe sarsılacaktı. Taksiye binmeyişi ekonomi olsun diyeydi. Ama, Ekrem, en parasız zamanlarında bile piposundan vazgeçmezdi. Hep pahalı tütünler içti.”(Meriç,2005a: s.246).

Öykücük (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; Fındık Hanım çeviri yapar. İki çocuğu vardır. Pek çok gece sözlüklerin arasında sızıp kalır. Fedakâr bir kadındır.

“Güler yüzünü soldurmamaya çalıştı Fındık Hanım da. İki küçük kız, bir yazı makinesi. Gönül verdiği dili aldı önüne, çevir Allah çevir, o dili bu dile. Gece yarıları tıkıdık tıkıdık sesi makinenin, kendinden umulmayan bir takırtıya dönüşse de, bitişik komşu duvarı yumruklasa da, n’apsın, yetiştirmesi gerek.”(Meriç,2005a: s.270).

“Sen söyle bakayım bana. N’apıyorsun, becerebiliyor musun kendi kendine yaşamayı?” Hemen yanıtladı. Elindeki çantayla, omzundakini dengeleyerek, “Hem de” dedi. Çok iyi başarıyormuş. Her işin üstesinden geliyormuş. “Son zamanlarda zaten” dedim, “İyice çökmüştü anne. Gene de, ne olsa...” “Evet” dedi.”(Meriç,2005a: s.271).

Ormanın İçinde Yeşil Gezer (Çisenti) hikâyesinde; Mustafa, evi için elinden geleni yaparak, eşinin ailesi de onlara fazla fazla eşya alarak maddi olarak fedakârlık yapmıştır. Yuva kuran bu gençlere maddi olarak destek olmuşlardır.

“Parayı esirgemedin evi kurarken. “Parayı esirgemem. Kazandığımı harcarım. Para, şöyle söyleyeyim, insana iyi yaşamak, yani, para iyi yaşamak, insan gibi yaşamak içindir. Ailemi, hiçbir şeyden mahrum etmek istemem. Ben fakir büyüdüm. Kimsesiz çünkü...”

Evi baştan aşağı donattın. Buzdolabıydı, çamaşır makinesi idi. Beyaz eşya adına ne varsa hepsini... Eh, kız evi de elinden gelini yaptı. Kız, tek evlat. İyi çeyizdi. Halısından, perdesine, çarşafından, yatak örtüsüne dek. Eksiksiz; ne gerekliyse hepsini...”(Meriç,2010: s.20).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, eşinin ölümünden sonra çocuklarını da yanına alarak, eşinin mirasına konan akrabalarını bulmaya koyulur. Anne olarak fedakârdır. Eşi ölmüştür. Hayatı sil baştan kurmak için çocuklarıyla yollara düşer.

“Kadın, umut adına önüne yılan çıksa sarılacak. Çaresi çareyi bulmak. O iki yavrusunu korumak için öl deseler ölecek. İşte o canını, yavrularını kurtarma duygusunun yaktığı ateşle başlamış koşturmaya. Kaymakamın, deniz kenarındaki evinin bahçesinde, kullanılmayan bir ‘müştemilat’ varmış. Harap, eski eşyayla, börtü böcekle dolu, berbat, çöplük gibi bir yermiş orası... “Tanrı inandırсын, orayı bir cennet köşesi yapmıştır bilesin be yavrum.” demişti anlatırken Kumalı gelin. “Hem de tek başına. Kadınların hasıdır bilesin.” Kadın o çöplüğü önce bir güzel boşaltmış. Denizden kova kova su taşıyıp, boca etmiş güneşten kızmış taşlara. Her tarafı, kapıyı bacayı bir güzel yıkamış. Sanki kayalığın içine oyulmuş gibi bir yer çıkmış ortaya. Çocuklar bayılmışlar buna. Küçük oyun çığlıklarıyla karışık, çocuk kahkahalarıyla, kovalamaca oynayarak, soluk soluğa yüzerek, deniz tanrısını bile şaşırtan kulaçlar atarak, sevinç delisi olmuşlar. Ana, badanalar yapmış kendi başına. Dengindeki üç parça örtü döşekle, saray gibi donatmış o küçük yeri. Bahçeyi, çerinden çöpünden temizleyen o, toprağını çapalayıp kabartan o, cennet bahçelerinde açan binbir çeşit çiçekle neşelendiren, onlara şarkılar, türküler söyleyip kıyıyı çiçek şenliğine çeviren o. Bahçeye ocak bile yapmış; içini sarı çamurla sıvayıp. Denizin içinde, balıklardan ordusu olan, iki can parçası çocuk için, ağaca taktığı teneke kovadan düş, ocakta

tıkır tıkır kaynayan, ortalığa umut, sevinç, keyif, neşe saçan mis kokulu yemekler...”(Meriç,2010: s.49-50).

Çisenti 8 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, eşinin yaşı kaç olursa olsun onu koruma içgüdüsündedir. Kadın, “fedakâr eş” tipi olarak karşımıza çıkar.

“Yüzü gözü ışıldadı. Ağzı hep açık: Güliyor. Durmadan (gülüşü ne güzeldir),

“Çok güzel yahu, yahu çok güzel” diyor.

Ben susuyorum. Sevincini bozmak istemiyorum. (O, benim eşim bu dünyada. İyi bir insan. Ben onu korumalıyım. O, tertemiz, iyi yürekli, bilmediğim, erişemediğim derinliklerinde saklanmış ‘hicran yaraları’ olan bir delikanlı. Yaşı ellilere varsa da)”(Meriç,2010: s.100).

Kadın hayatını fedakârlıklar içinde geçirmiştir. Borçlar yüzünden hasta olmuştur.

“Çok çabaladım. Çok çabaladım da, sonra alıp uğraşlarımı yanı başıma, balkon güneşlerine oturup bir baktım. Bir baktım ki kimseler hâlin nedir dememiş. Adam olmuşum bir kendi çabamla. Onlar kocalarının, karılarının sıcacık koyunlarında yatıp çocuk yaparken yün örmüşüm ben. Borç yüzünden çibanlar dökmüşüm. Gece çalışmışım, gündüz çalışmışım.”(Meriç,2011: s.253).

Korsan Çıkmazı romanında Meli, Ahmet’le yemek yerken, arkadaşı Sâbir’i görür. Onu Ahmet’e şöyle tanıtır.

“Örneğin Sâbir deli gibi sever beni. Benim için, hani derler ya, at kendini denize dense, sormadan atar. Mert, yürek sahibi adam.”(Meriç,2012b: s.46).

Bazen dıştan görülmeyen fedakârlık örnekleriyle karşılaşırız. Turan’ın annesi de tüm gün çalışıp yorgun düşen bir kadındır. Anneler ve babalar, evlatları ve ailesi için kendisini feda edebilirler.

“O gece Turan’ın anlattığına göre, geceleri annesiyle anneannesinin koynunda yatarmış. İki kadın da kalın hırkalar giyerlermiş yatarken. Anneannesinin kalın yün

çorapları kaşındırmış hep çocukcağızın bacaklarını. O iki kadının arasında, mutlu çocukluk uykuları uyumamış. Annesi hep inlermiş yorgunluktan.”(Meriç,2012b: s.94).

Alacaceren romanı; fedakârlık değeri üzerine kurulmuştur denilebilir. Meli ve Bengi'nin dedeleri Mahmut dede, annesi ve babası tarafından terk edilen kızlara, torunlarına bakmıştır. Yaşlı olmasına rağmen hayatının kalan kısmını torunlarına adayarak geçirmiştir. Yine Bengi çocuk yaşında olmasına rağmen kardeşi Gün'e annesiymiş gibi bakar, kendinden önce onu düşünür.

Bengi, annesinin ve babasının tüm ilgisizliğine rağmen kardeşiyle ilgilenen - özellikle dedesi gelene kadar- tek kişidir. Gün'ün bakımı tamamen onun üzerindedir. Kardeşine olan sevgisi, kendinden ödün vermeye, fedakârlığa dönüşür.

“Bengi’de, ‘Gün uyandı’, ‘Gün acıktı’, ‘Gün ağladı’, ‘Gün uyudu’ diye yaşamıştı hep.”(Meriç,2008: s.49).

Mahmut dede, kızının dağılmakta olan yuvasını kurtarmak için onlara gider. Fakat kızı ve damadı iki küçük kız kardeşi terk etmiştir. Mahmut dede, tüm sorumluluğu üzerine alarak torunlarına ilerlemiş yaşına rağmen, sahip çıkar.

“Genç bir adamla, genç bir kadın, korumasız iki küçük kızı, kızlarını bırakıp gitmişlerdi.

...

Sonra, dede evi gezdi. Her odayı, tek tek, ince ince gözden geçirdi. Her yere baktı. Sonunda, kendisi için konuk odasını seçti. Elbiselerini bavuldan çıkarıp dolaba astı.”(Meriç,2008: s.61).

Mahmut dede, ölmeden önce Bengi ve Gün'e rahatça yaşayabilecekleri bir hayat bırakır. Kendinden çok, torunlarının geleceğini düşünür. Bu iki sahipsiz yavrunun perişan olmasını istemez.

“Dede öldüğünde, yaşamları hakkında kararları olan, geçimleri düzenlenmiş, çevrelerini, içinde yaşadıkları coğrafyayı, toplumlarını, insanlarını tanımanın yolunu yordamını öğrenmiş iki genç kız olarak, dedenin onlar için satın aldığı o çok sevdikleri evlerinin kapısını açıp, girdiler içeri, kapılarını sıkıca kapadılar.”(Meriç,2008: s.77).

4.1.12. Güven Duymanın Önemi

Güven, Türk Dil Kurumu’nda “Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat.”³¹ şeklinde tanımlanır.

Güven duyabilmek deyince hem bireyin kendi kendisine duyduğu güveni hem de bireyin bir başkasına duyduğu güveni düşünmek gereklidir. Bireyin kendine olan güveni, başarılarından, kararlılığından, almış ve gerçekleştirmiş olduğu yeni kararlardan vb. artabilir. Bir başkasına karşı güven duyma; karşılıklı sevgi, saygı, hoşgörü ile gerçekleşir. Karşılıklı güven duyma duygusu beraberinde teslimiyeti de getirir. Birey, güvendiği kişiye itimat eder.

Güven, insanlar arasında olmazsa olmazlardandır. Bireyler birbirilerine inanmak isterler. Birbirlerine güvenen insanlar namuslarını, mallarını, canlarını birbirlerine emanet edebilirler. Bunun sonucunda, emanet edilene bir şey olmayacağına emindirler. Toplumun temel taşlarından biri olarak güven duygusuna ihtiyacımız vardır. Güvenilir bireyler sağlam bir toplumun temelidir.

Bazı meslek grupları da toplum içinde güven kelimesinin karşılığı şeklindedir. Örneğin, öğretmen, polis, asker, doktor, avukat meslekleri insanların en güven duyduğu mesleklerdendir.

Nezihe Meriç, eserlerinde güven temasına bazen meslek grupları adı altında bazen de kişiler bazında yer vermiştir.

³¹ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Özsu (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Hayriye mahalledeki komşularına öylesine güvenir ki, kızı Gülsev'i onlara emanet eder ve işe güce rahatça bakardı.

“Çocuk sevmek mi istiyoruz? İşte Gülsev! Bu, kimseyi yadırgamayan sağlıklı bebeği bizim için doğurmuştu sanki. “ Alın öpün, sevin...” der gibi, onu kucağımıza bırakıvermişti. Çocuğum nerede diye merak etmez, işini gücünü yapar, şarkısını söylerdi. Yalnız bir ara pencereden bakar, ortalıkta kimi görürse sorardı: “Benimki nerede? Ha, iyi iyi; yok yok, hani nerde diye sordum.” Ve gülerdi. Gülerdi işte! İçinden geliyordu.”(Meriç,2011: s.71).

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Cemil Bey, gençlik yıllarını iyi değerlendirememiştir. Bunun eksikliğini fark ettiğinde ise artık vakit çok geçtir. Kendi içinde yaptığı muhasebeyi Bilge'ye anlatır. Ona öğütler verir. Onların dönemindeki gençlerin daha şanslı olduğunu ve gençler olarak onlara güvendiklerini söyler.

“Cemil Bey kendi kendine konuşuyormuş gibi “Ya... A hanım kızım” dedi. “İşte böyle...” Bilge bir kere daha kuvvetle ürperdi: “Müthiş bir elektrik akımı var işte şimdi. Ruhlarımız arasında bir şeyler oluyor. Macit'in geçen gün açıklamaya çalıştığı buydu” diye düşündü. Cemil Bey hep o bir tuhaf sesle: “Tıpkı bu yağmur gibi başladı, hızlandı, o hızla devam etti. İşte şimdi yavaşladı ve bir gün... Tamam!” dedi. Bir sessizlik oldu. Sonra yine Cemil Beyin sesi hafifçe duyuldu:”... Ve bir gün dinecek. Allah... be, bâki heves” Bilge dişlerini sıkarak omuzlarını kısıtı; gözleri doluverdi. Cemil bey ağır ağır:

“Biz sıramızı savdık” dedi. “Ama bilemedik; o gençlik hep öyle kalacak sandık. Ama sizler bir şeyler yapmalısınız evladım. Siz bizden daha talihli bir döneme yetiştiniz. İstirap ve can sıkıntısı size göre değil. Demir tavında gerek.”(Meriç,2011: s.89-90).

Susuz II (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ali Bey eşini, işini kaybetmiş, iş bilmez bir adamdır. Zamanında yatırım da yapmayınca çocukları Bülent ve Suzan'ın eline bakar olmuştur. Evin tüm maddi yükü çocuklarının

üzerindedir. Her ne kadar çocuklar babalarına kızsalar da, Bülent hem iyi bir evlat hem de iyi bir insan olduğundan babası Ali Bey ona güvenir.

“Pencere yoğunlaşmış bir kanalığa açılıyor. Işıklarla insanlar, yedi bin kat aşağıda kaynaşıyorlar. Anılar, umutlar, özlemler de onlarla beraber. Yedi bin kat yukarıda sadece karanlık var. Katkısız, koyu karanlık. Bu dinginliktir. Ali Bey için karanlığın önünde, pencerede dikilen Bülent de kuvvetle çizilmiş boz bir çizgi. Oğlu. Yetişmiş, adam olmuş bir erkek evlat. Bir o var elinde. Hem kendi kanından, hem insan adam. Babasından uzaklaşmış da olsa, ona her zaman güvenebilir.”(Meriç,2011: s.113).

“Çünkü ilişkileri, yakınlıkları koptu bir kez. Oldu bir iş. Alışması gerek. Alışmanın rahatlığına -hiç olmazsa- dayanmalı. Ama her zaman güvenebilir Bülent’e. İnsan adamdır Bülent.”(Meriç,2011: s.114).

Meli, içine bulunduğu sıkıntılı durumda “Allah’a” sığınır. Ona güvenir. Güven duygusu sadece insanlar arasında değil ilahiye karşı da hissedilir.

“Öğrencilerin gözleri üzerimde. Hepsi benim memleketimin çocukları. “Bir avukatla basılmış!” doğru değil. Doğru değil; ama toplumda doğru olandan daha kuvvetle yaşıyor. Neden? Neden kötü bir rastlama, toplumun geri oluşu benim hayatımı altüst etsin. Öğrencilerin gözleri ne olacak? Çevre mi, ben mi? Oturup çalışmalıyım. Kendimi çok güçlü buluyorum. Bir gün eğitim bakanı olabilirim. Çevremi güçsüzlüğünde adam olma gücüm artıyor. –Allahım, ne kadar canım sıkılıyor. -Özün’ün Arı Işık’ını duyuyorum sık sık. İnsanoğluna iyi duygular, inan, güven veren, insanoğlunu sevgiden, sevinçten ışıktan has arı ışık...”(Meriç,2011: s.162).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kız, âşık olduklarını düşündükleri adamla evliliğin hemen verilecek bir karar olmadığını söyler. Zamana ihtiyaçları olduğunu belirtir. Kızın önce kendine olan güvenini tazelemeye ihtiyacı vardır.

“Ertesi sabah, büyük bir tartışma oldu aralarında. Kızın rengi solmuştu, ama kararlı görünüyordu. Adam onun saçlarını öperek evlenme sözü istiyordu. Kız, “Böyle evlenme olmaz” dedi. Adam, “Peki akşam olanlar...” diyemiyordu. Çekiniyordu.

...

Oysa kendisinin çok ilgi çekici bulunduğunu söyledi. Kız diyordu ki, “Ben hayatımı kurmalıyım, önce kendime güvenimi pekiştirmeliyim. Bir süre arkadaşlık ederiz. Birbirimize yeteceğimizi anlarsak, evleniriz.””(Meriç,2011: s.213).

Menekşeli Bilinç (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; evin küçük kızı, içinde bulunduğu şartlardan artık kurtulmak için kendi ayakları üzerinde durmayı tercih eder. Özgüven sahibi olan kız, ablası gibi bu evde kalmayı istemez.

“Üç gün önceki tartışma, o İngilizceye bağlanıyordu şimdi karşısında: “Ben gidiyorum. Bir İngiliz şirketinde iş buldum. Sınava girmiştım. Kazanmışım. Kendimi geçindirebilirim. Bu eve dayanamam artık. Kendime ve arkadaşlarıma değgin, oturup konuşabileceğimiz bir odam olsun istiyorum. Ben ölü kızlar kervanına girmeyeceğim!””(Meriç,2011: s.218).

Açar da Tutku Gülleri Açar (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; özgüvenden, kendini bilmekten şöyle bahsedilir.

“Bana gelince... Beni tutanı yenmeyi aklıma koymuştum bir kez. Beni tuttuğunu bugünkü gibi bilmediğim zamanlardan bu yana. Şöyle de denilebilir: Beni tutanın beni yeneceğini, bana beni tutmuş olduğunu aldıracağını, önceden hesaba katmıştım. Yenemedi bu bakımdan beni. Öyleyse para kazanmalıydım ben ötekilerin arasında yaşayarak.””(Meriç,2011: s.244-245).

Kadın, dedikoducu iş arkadaşları gibi değildir. Evine gelip aşına, bulaşığına bakar. Gazetesini açar okur. Namusuyla çalışır. Meriç’in, büyük harflerle vurgulamak istediği gibi kadının özgüveni tamdır. Hayatı sadece onu ilgilendirir.

“Ben yıkanır, giyinir, işime giderim. İşimde yan gözlerle, ağulu sözlerle, servis arkadaşlarımın hınçlarıyla, dediydileriyle, koduydularıyla didişirim. Hiç tınmam. Yaparım işimi, yaparım işimi. Benim işim iştir. Benim işim kutsaldır. İşten dönünce ateşimi yakarım. Ateşimi yakınca aşımı pişiririm. Aşamı pişirince soframı kurarım. Soframı kurunca konuk beklerim. Konuk gelmezse oturur, peynirli yumurtamı, domatesli pilavımı, yeşil salatamı, kırmızı domateslerimi yerim. Üzerine kahvemi içerim. Yemeğim bitince, sular kesilmeden kaplarımı yıkarım. Küçük bakır çaydanlıkta su kaynatırım.

...

Sonra, radyomu açar, gazetemi alır, otururum. Dünya olayları beni ilgilendirir. Dalar giderim. HAYATIM YALNIZ BENİ İLGİLENDİRİR. BEN NAMUSLU BİR KADINIM. SÖZ SÖYLETME KENDİME.”(Meriç,2011: s.247).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Arif ve Nurhan’ın çocukları olmamıştır ve arkadaşları Doktor Ahmet onlara koruyucu anne, baba olabileceklerine dair güvenir. Nurhan’ın eşi Arif, arkadaşı Ahmet’in evlat edinilecek bir çocuğu bildiğini söyler.

“Bizim Ahmet, doktor Ahmet yani, bir çocuktan söz etti. Annesi doğumda ölmüş. Kimsesi yok. Nurhan’a vereceğim, diye tutturuyor.” Nurhan sesini çıkarmadı. Öylece sustular. Kıpırdamaktan çekinerek. Sonra Nurhan sessizce içini çekti. “O mesele değil”, dedi. “Başka bir şey bu. Çok sıkılıyorum. Çocuğa gelince... Bunca yıldan sonra, bilmem ki! Çok geç kaldık. Gene de yarın bir düşünürüz bunu. Çocuktan vazgeçemiyorum biliyorsun. Ama artık orta yaşa geldik sayılır. Sorumluluk. Korkuyorum. Neyse yarın konuşuruz. Hadi uyuyalım, geç oldu.”(Meriç,2005a: s.49-50).

Nurhan, hiç tanımasa da Nebahat’e güvenir. Çünkü o taşra kızıdır, İstanbul’dakilerden farklıdır. Anadolu’dan gelmesi Nurhan’da güven duygusu oluşturur.

“İkide bir de gözü ellere takılıyor. En çok onun, Nebahat’ın ellerine. İnce, çocuksu, ama dayanıklı, her işin üstesinden gelebilecek eller. Kendi gibi. Onu ilk gördüğü günden beri bu yargısı değişmedi. “İyi oldu bu koğuşa düştüğümüz. Hem de yakınımda, karşımdaki ranzada oluşu.” Bunu ona her bakışında yineliyor gizlice. Neden? Ona güveniyor. Neden? Sonra düşünecek. Şimdi yüreği daralıyor. Kızı tanıyor bile denemez. Sevgili Celâl’in bir sözü vardı: “Taşralı kızları, nerede olsa tanırım” derdi. “Şöyle bir baktım mı azizim, İstanbullu kızla, taşralı kıza, şıp bulup çıkarırım. Taşralı kızın, duruşu başkadır, oturuşu başkadır... Yürüyüşü sonra... Su içmesi bile, hemen kendini verir ele...” Bu Nebahat de taşralı kıza.”(Meriç,2005a: s.51).

Nebahat, okumuş, bilgili olmasıyla kendine güvenen bir yapıya bürünmüştür. Özgüveni artmıştır.

“En ufak nedenle kıkırdayan, gülerken sağ elleriyle hemen ağızlarını kapatıp, gülüşü pırpırlanmaya dönüştüren esmer Güneyle kadınları görür gibi oldu Nurhan. Büyük kalçalı, altın dişli yengeler, halalar, teyze kızları, gelinler içinde liseli, “Lise mektebinde okuyan” Nebahat. Güzel, akıllı, okumuş, bilgili, bilgiden gelen güvenle hepsine egemen olabilen, buyruk verebilen bir Nebahat. Kadınları tir tir titreten Abdülrahim amcası oturup onunla, sendika işlerini konuşurken, kadınların şaşıp şaşıp...”(Meriç,2005a: s.68).

Ahmet’in ustası Aliş Usta, Ahmet’i içindeki Allah sevgisine teslimiyete çağırır. Onun da Allah’a güvenmesini ister.

“Ustam Aliş ustaydı. Kızını, işini, dükkânını bana bıraktı yadigâr. Ne yüce kuş ol yükseklerde kanat ger, ne karınca olup, toprağın dibinde dirlik ara. Şu ellerin var ya şu ellerin, bir onları, bir de yüreğindeki Allah’a güven dedi bana.”(Meriç,2005a: s.123).

Acıyı Aşmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; kadın, sıkıntılı hayatında pek kimseye güven duymaz. Profesörün yanında ise kendini güvende hisseder. Samimi, sıcakkanlı olan bu adamın yanında gözyaşlarını tutmaz, vurulan üç genç için ağlar.

“Bir koşu tutturdum tepeye doğru soluk soluğa durduğumda, üç jandarma eri vardı karşımda. Küçük kardeşim Oktay’ın yaşında aşağı yukarı. “Yasak!” dediler. “Ancak şu yoldan dönebilirsin!” Elimde olmayarak gözyaşlarımı tuttum. İçime akıta akıta kıyıya inmeye başladım. –Açıkça söyleyeyim, ağladığımı görmelerinden çekindim. Kimin neye tutuklandığı belli değil artık. Üç küçük çocuğum var. Onları düşünmem gerek. Allahım, benim oğlanların büyüdüğünü, vurulduğunu düşünmüyorum, canım uçup gidiyor gibi oluyor. –Aşağıda benim kayalarda, o genç profesör oturuyordu. O da benim gibi, oturup denize bakıyor. Gidip yanına oturdum. Ona güveniyordum. Rahatça ağlamaya başladım. “Yeni bir haber var mı?” demiştim, yüzüme baktığı zaman. Hiç sesi çıkmadı. Yanına oturup yerleşmem için yer açtı. Bir cıgara uzattı; bungun, tasalı. Yaktık cigaraları denize karşı. Hava güzel. Çevremiz, deniz pırıltıları içinde. –Hele deniz, hele deniz! Ah! –“Üçü de vurulmuş, tepenin öbür yakasında” dedi. Ellerimi yüzüme kapayarak hüüngür hüüngür ağlamaya başladım. Üç yavrumu vurmuşlardı.”(Meriç,2005a: s.151).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Erol Bey’in ev ahalisini oluşturan kadınlar, alışılan düzene uygun olarak kış hazırlıkları yapar. Bu hazırlığın maddi yükü Erol Bey’de olduğundan, kendisi hazırlık yapmasa da evdekilere bu hazırlıkların yapılabilceğinin maddi olarak güvenini vermiştir.

“Kış gelmiş, pencereler kapanmış, panjurların bir bölümü indirilmiş, kapı altlarının kum torbaları hazırlanmış, uvulmuş mangallar, çini sobalar, kırılmış odunlar, çiraller, kömürler hazır edilip beklenmiş... Ambar gözden geçirilmiş, ‘kış tekмили’ yapılmış. Salçaydı, reçellerdi kaynatılmış, pirinçti, yağdı, sabundu toptan alınmış. Yataklar için hallaç çağrılmış, pamuklar attırılmış bahçede, temiz çimenlerin üzerinde, güneşe karşı. Yorganlar gözden geçirilip, havalandırılıp kaplanmış... Eski düzenin görgüsü olduğu gibi için sürdürülmüştü; Erol Beyin dışında, ama onun çevresini sararak, düzenlilikten gelen rahatlatıcı duyguyu hep sıcak, taze tutarak, güven vererek.”(Meriç,2005a: s.183).

Babaannesi, Erol’u liseye başlayacağı zaman karşısına alır. Ona güvendiğini, ailenin ona emanet olduğunu söyler.

“Gelecek yıl liseli oluyorsun, inşallah! Hadi bakalım benim akıllı oğlum. Sana güveniyorum. Ailemiz, ırzımız, namusumuz, bizler, kardeşin hepimiz sana emanetiz” demiştir. Saygılıdır. Büyük birinin karşısında konuşur gibi konuşur çocukla.”(Meriç,2005a: s.189).

Nemide hala, babaanneden sonra evde sözü geçen, güvenilir, akıl danışılan kişi olmuştur.

“Nemide Hala, Babaanne’nin eliyle yetiştirilmiştir. Eski bir İstanbul ailesinin yaşamaya değgin tüm davranışları, düzeni, eğitimi, değer yargıları olduğu gibi geçirilmiştir ona. O, köşkte, hep Babaanne’nin gölgesinde, ama ondan sonra gelen ilk kadın olmuştur, bilgi, görgü bakımından. Her iş ona danışılmış, ona sorulmuştur. Canan Hanımla bir yaşta olmalarına karşın, Nemide Hala evin yaşlı başlı çekip çeviricisi, akılcıbaşısı olmuştur her zaman.”(Meriç,2005a: s.187).

Eskiden Bodrum’da I (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; Melek Hanım, insanlara ve zamana güven duyan bir kadındır. Öyle ki kapısını bile kilitlemez. Bunda dönemin insanların birbirine güven vermesinin de etkisi vardır.

“Tencerenin yarısını bile yesem, Melek Hanım, “Afiyet şeker olsun. İyi etmişsin. Ben gene sararım” diyecekti, biliyorum. Ama o, tenceresini bırakıp giderken, birinin gelip, onu açıp, içindekileri yiyeceğini, aklının ucundan bile geçirmezdi. Kapısını kilitlemediği gibi.”(Meriç,2005a: s.291).

Anlatıcı, dolma tenceresini karıştırmaz. İçinden bir tane bile alıp yemez. Çünkü anadan atadan böyle görmüştür. Güven vermek, karşı taraf olmadığında da malına, canına yan bakmamakla olur.

“Bir tane bile almazdım. Onu, saygıya, güvene emanet etmişti (aklı karışır, hıyanetlik olurdu), biliyorum. Anadan atadan gördüğünce.”(Meriç,2005a: s.291).

Uydurukçu (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; adam, Ergin’in Tatar halasına ve komşularına güvendiğinden eşini onlara emanet eder.

“Bir sayrılıkla baş edebilmiş, onu yenmiş olmak, bir yaşlı kadının yüreğindeki sevgiye, iyiliğe güvenmekti içimi böyle hafif, sevindirici duygularla dolduran.”(Meriç,2005a: s.306).

Yandırma (Yandırma) hikâyesinde; kadın, eski komşusuna güvenir. Kızının istediği gelinliği ancak onun dikeceğini bilir.

“Güldüğü zaman dişleri tümüyle ortaya çıkar: sedef gibi parlar. Gülmek ona çok yakışır; yüzü daha da güzel görünür. Bu kadar tanımlama neye? Şu: Onun böyle güzel, bakımlı, güleç oluşu insana güven verir. Onun sesini canlı neşeli konuşmasını duymak insanın içini rahatlatır. Ne dese inanılır. Ayrıca, bilinir ki, araştıran, öğrenen, her şeyin iyisini, olumlusunu seçmesini bilen bir aklı vardır. Üstüne bir de sevecen ve iyi niyetli oluşu konursa, eh!”(Meriç,2005b: s.7).

Kız, istediği gelinliği annesinin arkadaşının dikebileceğine güvenir.

“Yakın arkadaşlarımdan birinin kızı evleniyordu. Anayla kızın zevkleri pek uyuşmuyor. Oğlan evi paralıymış. Biraz daha görgülü. Kız, gelinliğini ucuza elde etmek istiyor. Sade, ama görkemli bir görünüş olacak. İlk bakışta ince bir zevk ürünü, özel bir çizim olduğu anlaşılacak. Asla, adı sanı olan bir terziye diktiremez. Hele öyle, damadın annesinin istersen dediği gibi, Avrupa’dan mavrupa’dan hayır! Arkadaşları ayıplar onu. Hepsi ne olsa altmışsekiz kuşağının çocukları bunlar. Üstelik okuyan sözleri olan çocuklar. Anadan babadan geçme, parçalanmış da olsa, hâlâ geçerliliği olan birtakım inanışları, onlarca geliştirilmiş bir yaşam biçiminden kalma davranışları var. Kız bir tek bana güveniyor bu konuda. Ben de “Elimden geleni ardıma koymam, yaparız bir şeyler üzülme sen” diye yüreklendirdim onu.”(Meriç,2005b: s.8).

Zümrüt Hanım, Rüstem Usta ile tanıştığında bir Allah bir de ondan başka kimsesinin olmadığını söyler. Rüstem Usta’yı tanıdıktan sonra ilk kez birine güvenebilir. İlk kez kendini yalnız hissetmez.

“...Rüstem usta, şu dünyada bir sana güveniyorum ben. Gündüz gece ışığına bakar da yaşarım. Sen kıy benim nikâhımı, benim evim ikimizi de barındırır”

deyivermiş. Bir güzel boşanıp ağlamış sonra. “Senden başka kimsem yoktur. Bir Allahım, bir sen” diye. Bunları Zümrüt hanım anlatmıştı çok sonra. Ahbaplığımız dostluğa dönüştüğünde.”(Meriç,2005b: s.19).

“O küçük kavruk kız çocuğu, evin dışındaki dünyadan ödü patlayarak, tek başına, güvenecek bir kimsesi, tutunacak bir dalı olmadan...”(Meriç,2005b: s.22).

Bir Yunus (Yandırma) hikâyesinde; Yunus, çok sevdiği manevi ablasının gönderdiği herkese güvenebileceğini bilir.

“Oh be!” Anlayışlı kadın budur işte. Abla ona birini yolladıysa, ona sonuna dek güvenebilirsin. O seni hiç incitmez. Akşam üzerinin o güzel menekşeli vaktini, yumuşacık, sakın bir konuşmayla, birbirimizi dosta anılarınızı, acılarınızı, isteklerinizi anlatarak, düşler kurarak, güzel gülmeler, küçük sevinmelerle geçirirsiniz.”(Meriç, 2005b: s.28).

Yaşamak Denince (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; ıssız bir yerde tek başına kalan Günseli, karşılaştığı öğretmene ve arkadaşına karşı başta tedirgindir fakat sonra güven duyar. Onlarda Günseli’ye yardım etmek için ellerinden geleni yaparlar.

“Nereye gidiyorsunuz?”

“Ankara.”

“Ankara? Ankara mı? Bak bu iyi...” diyor uzun adam. Bir şey daha söyleyecekken hemen susuyor. Bu, birden susuştan tedirgin oluyorum. Öbürü bunu hemen anlıyor. Hocaya bakarak:

“Evet, hocam olabilir,” diyor. Sonra bana dönüp yineliyor.

“Korkacak bir şey yok. Buralar emniyetlidir. Hele hocam varken.” Yüzünden sıkıntılı, düşünceli, gölge gibi bir şey geçiyor. Bana yeniden bakıp:

“Haklısınız,” diyor. İçini çekiyor.

“Olmayacak bir terslik olmuş. Korkacak... Korkmayın. Şimdi içeri girelim, oturup birer çay içelim, bakalım durum vaziyetimiz nedir?” Gülümsüyor.”(Meriç,2012a: s.51).

Avukat Haldun Bey ile Günseli arasında geçen diyaloglar, Günseli’deki güven duygusunun artmasını sağlamıştır.

“ “Ah evet!” diyorum yavaşça. (İçimden bağıryorum, aa nerden anladı bu adam ya ne düşündüğümü.) Gülüyor gene.

“Ben dudak okuma uzmanıyım. Dilsiz ve sağırlarla çalışıyorum zaman zaman. Düşünürken dudaklarını oynatıyorsun. Söyle bakalım adamın adını.” (Sanki o öğretmen, ben öğrenci. Bir türlü avukat havamı bulamıyorum. Bir de kırk yıllık tanıdığım gibi ona güveniyorum. ‘Sen’ demesine bile kızmıyorum. Ne tuhaf.)”(Meriç,2012a: s.53).

“ “Sen sahiden avukatsın yahu!” diyor. Gene gülüyor. (adama bak, senli benli olduk hemen. Ama hiç kızamıyorum. Ona yakışıyor bu ağabey tavrı.) ne demeliyim acaba şimdi? Bilemiyorum ki! Artık pek korkmuyorum. Kendimi emniyette hissediyorum.”(Meriç,2012a: s.53).

“ “Korkunuzu anlıyorum. Ne düşündüğünüzü de. Haklısınız. Memleketin durumu ortada. Ama şimdi bana güvenmek zorundasınız. Başka çıkar yol yok. Ben buraya hocamın bir işini görüşmek için geldim. Ben de Ankara’dayım. Gün ışıırken yola çıkacağım. Benimle geleceksiniz.” Artık gülmüyor. ‘Siz’ diyor. Bir şeyden gocundu sanki.(Ben de hemen toparlanıp Avukat Günseli olmalıyım. Sözüünü esirgemeyen, ciddi Günseli)”(Meriç,2012a: s.53-54).

Korsan Çıkmazı romanında; Meli’nin hoşgörülüğü arttıkça, sıradanlaşmış düşüncelerden arındıkça, kendine olan güveni artmıştır. Yine eşine olan sevgisinin temelinde, eşine duyduğu güven vardır.

“Bu durumda ilerleyişimi gördükçe, gündelik, kalıplaşmış, bizden öncekilere uygun, onlara göre biçim almış düşüncelerden sıyrıldığımı, kafamın iyi işlediğini gördükçe kendime güvenim artıyor.”(Meriç,2012b: s.10).

“Yalnız, Meli dinlerken sevdiği adama bakıyor. Bir mermer kütlesinden usta ellerin yontup çıkardığı bir heykelin verdiği sağlam duyguyu alıyor ondan. Onu, onunla yaşanan zamanı, mutluluğunun bir yönünü gözden geçiriyor. Ona güvenmenin, onun iyi insan oluşuna inanmanın güvenişini yaşıyor.”(Meriç,2012b: s.47).

Mahir amca ve Neyyire halanın, Meli ve Berni’ye olan güveni, onları İstanbul’a eğitim almaları için, tek başlarına göndermeye yeter.

“Allahım, aklım duruyor; üniversite için İstanbul’a gideceğiz. Dur bak, anlatayım. Meli’yle ben, ikimiz, tek başımıza. Önce Neyyire hala, ‘Olmaz öyle şey, oraya çevirtirsin işini’ diyordu. Sonra, Mahir amca onu kandırdı. İyiden açıkladı durumu. Biz yalnız yaşamaya, hayatı yakından tanımaya alışmalıymışız. Mahir amca bize güveniyor.”(Meriç,2012b: s.109).

“Aman Tanrım! Nasıl bomboş, çocuklardık.

Kocaman, ucu sonu belli olmayan bacaların, sokakların, çatıların, gazeteci çocukların, tren düdüklerinin gürültüsüyle doldurdıkları bir ilin, bir koca İstanbul ilinin ortasına getirip koydukları zaman bizi, gene böyle bön, böyle çocuktuk. Oysa nasıl güveniyorlardı bize. Yok, bu güveni boşa çıkarmadık.”(Meriç,2012b: s.115).

Alacaceren romanında; aile içinde eşlerde ve dede ile torun arasında güven duymanın önemi vurgulanır.

Ayşe ve Ercan birbirlerine ailelerine dair sorular sormaktadırlar. Ayşe kendi anne ve babası için şöyle söyler:

“Şey, nasıl söylemeli, babam, anneme çok güvenir. Çünkü onun her şeyini annem düşünür.”(Meriç,2008: s.35).

Bengi ve Gün, dedelerine karşı çok büyük bir sevgi duyuyorlardı. Anne ve babası çocuklarını terk etmişlerdir. Onların yanına gelen Mahmut dedenin, hayatlarına girmesiyle dünyaları tamamen değişti. Sevgi eksiklikleri dedeleriyle tamamlandı.

“Hiçbir çocuk Gün’ün dedesini sevdiği gibi sevmemiştir. Bengi? O da çok sevdi dedesini ama, bu başka bir sevgiydi. İçinde, güven, inan, dostluk, arkadaşlık olan bir sevgi.”(Meriç,2008: s.60).

4.1.13. Hoşgörülü Olmak

Hoşgörülü olmak, Türk Dil Kurumu’nda “Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans.”³² şeklinde tanımlanır.

Hoşgörülü olmak, karşısındaki insanın kusurlarını görmezden gelerek, onun içindeki iyiliği, güzelliği bulmasına fırsat vermektir. Eksiklikler elbet olabilir ama yanlışın neresinden dönülse kâr olur mantığı vardır. Hoşgörülü olunca, insanların birbirlerine sabırla yaklaşımları sağlanır, birbirlerini kırmadan, üzmeden anlayışla karşılamaları gerektiği öğretilir. Hoşgörülü bireyler toplum tarafından sevilir, sayılır. Karşı tarafın bazen eksik ya da hatalı yönleri olabilir. Burada empati yapmak gerekir. Durumlar karşısında herkesin benzer şeyleri yaşayacağı düşünülerek hoşgörülü olmak gerekir.

Toplumumuzda hoşgörü deyince akla ilk olarak Mevlana Celaleddin Rumi gelir. Onun şu sözleri, toplumumuzun hoşgörüye bakış açısını etkilemiştir.

“Sen bakmasını bil de dikende gül gör, dikensiz gülü herkes görür.”

“Sevgide güneş gibi ol, dostluk ve kardeşlikte akarsu gibi ol, hataları örtmede gece gibi ol, tevazuda toprak gibi ol, öfkede ölü gibi ol, her ne olursan ol, ya olduğun gibi görün, ya göründüğün gibi ol.”

“Umudu, Fakirin Ekmeği” (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; kadın ve eşinin, maddi sıkıntılar çektikleri günlerde kaldıkları yerin parasını ödeyemedikleri zamanlar olmuştur. Ama yaşlı karı koca anlayışlı, hoşgörülü insanlardır ve oda parası gecikti diye söylenmezler.

“O harap köşkün, sağlam olan iki odasından birinde bunlar, birinde köşkü bekleyen bir yaşlı karı koca oturuyordu. İki aydır odanın kirasını verememişlerdi. Yine iyi insanlardı da, ses çıkarmıyor, hâlden anlıyorlardı.”(Meriç,2011: s.42).

³² www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Susuz II (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Bülent tevazu sahibi birisidir. Evin ekonomik ağırlığı kendisinde olduğu hâlde yine de babasını ezmez.

“Bülent insan çocuktur ama. Hiçbir zaman belli değildir onun parası evde. Kiranın ödenmesi, kömürün gelmesi, sinema, tiyatro, hizmetçi parası hep ona aittir. Yine de o evin erkek çocuğu kalmasını bilmiştir. “Yahu baba, hiç param yok, biraz görsen beni” dediği bir sabahı minnetle anımsar Ali Bey...”(Meriç,2011: s.118).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nurhan, Nebahat’ın Nili’nin evindeki gergin hâlini hoşgörülle karşılar. Hatta bardağı tutmasındaki sıkılganlığı için Nebahat’e destek olmak için Nili’nin bardaklarını sanki kendi de tutamıyormuş gibi davranır.

“Bir Nurhan’ı kendine yakın bulmuştu. Onun yumuşak sesini, kahverengi gözlerindeki sevecen, hoşgörülü bakışlarını. Nurhan onu sıkıntılı havasından kurtarmak için elinden geleni yapmıştı. “Nili, vallahi senin şu koca bardaklarını hiç seviyorum. İnsan nasıl tutacağını şaşıyor...” bile demişti. Nebahat ona kaşlarının altından bakıvermişti. İkisi arasında gizemli bir sevgi yolu açılır gibi olmuştu.”(Meriç,2005a: s.52).

Acıyı Aşmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; profesör, kadının eşi Osman gibi kaba saba birisi değildir. Profesör, hoşgörülü bir adamdır.

“Belki aramızda büyük yaş farkı yoktu, ama onu da oğullarımdan biriymiş gibi seviyordum. Yüzüne bakarken içim titriyordu. Bir de baktım, o da Osman gibi konuşuyor. -Profesör değil, ama neme gerek, kültürlüdür Osman. Değme profesöre taş çıkartır. Okuyor adam. Durma okuyor. Kaba olmasa.- Osman gibi konuşuyor, ama beni hor görerek değil. Beni anlayarak, içimdeki acıya katılarak, bana bir şey anlatmaya çalışarak.”(Meriç,2005a: s.153).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Erol Bey’in babaannesi, her ne kadar sert mizaçlı gibi görünse de şakalara karşı hoşgörülüdür.

“Bahçeye buyurun bahçeye. Dışarı kurdurttum sofrayı” diye seslenirdi Babaanne’nin buyurgan sesi. Merdiven başından yukarı kata, bahçeden koruluğa,

çardakta resim çekenlere, gülüp konuşanlara doğru. Dik, kalınca, dediğim dedik bir ses. Ne ki, şakalara, takılmalara açık, hoşgörülü olduğu ünlemlerinden, öksürüklü gülüşlerinden anlaşılabilirdi... Bahçıvan, aşçı, bahçıvanın karısı, aşçının oğlu koşuşturur dururlardı büyük masanın çevresinde, konukların peşi sıra, sağda solda. Babaanne'den çok çekindikleri bir gerçek, ama asıl amaçları, köşkün yüzünü ağartmaktı. Köşk yaşama nedenleriydi... Kasımpatılar, leylaklar toplanırdı kucak kucak. Birazı masadaki vazolar içinse, çoğu konuklaraydı. Giderken götürmeleri için...”(Meriç,2005a: s.184).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın, geçen yıllarından ardından yıprandığını fark eder. Fakat yıllar ona hoşgörülü, anlayışlı olmayı da kazandırır.

“Aynalara az mı baktı yıllardır. Kendini tanıdı. (Şu ellerine bakacak artık. Mutbak pırıl pırıl, ama eller perişan.) Doğru, farfaralığı (yakıştırdı ona) yerini, ağırbaşlı, anlayışlı, hoşgörülü bir gülümseyişe bıraktı.”(Meriç,2005a: s.247).

Çiçek Balı (Yandırma) hikâyesinde; Nemide Hanım hoşgörü sahibi, yüce gönüllü birisidir.

“Kısaca anlat bunu dersiniz, -bana da- yaşama sonsuz bir hoşgörüyle bakış derim; insan ve yaşam üzerine edinilmiş bilgilerden damıtılmış bir hoşgörü.”(Meriç, 2005b: s.58).

Derinde, Çok Derinlerde İçini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; hoşgörü sahibi insanların hayata bakış açılarının da farklı olduğu belirtilmiştir.

“Kız, o zaman, çok genç olduğu için sessizce dinlemiştir. Ama, hiç unutmadı. Hep göz önünde bulundurdu; yaşamının çeşitli evrelerinde hep anımsadı. Hoşgörüsünü, anlayışını kullanırken, birçok durumu irdelerken hep düşündü. Bir de şiir vardı sevdiği. Şöyle:

Dingin bir günün

fırtınaya dönüşmesi

Yel yok

Işık dayanıyor

Yaz olsa

yapraklar uçuşurdu

Kuru dallar kıpırtısız

Fırtınanın nerede olduğu

belli”(Meriç,2012a: s.72).

“Uğurlar Olsun, Uğurlar Olsun / Hüzünlü Bulutlar Yoldaşın Olsun”

(Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; hayata dair hesapların bile hoşgörüyü yapılması gerektiğinden bahsedilmiştir.

“Çıkıp, bağırarak istiyorum. (Çakır gözlerimiz çıkmak çakmak, kara gözlerimiz pırıl pırıl, mavi gözlerimiz, yeşil gözlerimiz, ela gözlerimiz, sanırsın doğanın ebemkuşağıymış da, yıldırım çarpıp ateşlemiş her birini; öylesine hırslanarak, kızarak, sinirlenerek, aklımıza sığdıramayarak, söylenerek...) Her şeye karşın, gene de, insana olan inancı elden bırakmadan, sevgiye, akla, hoşgörüye sığınmış olarak bağırıp sormak.”(Meriç,2012a: s.111).

Zor şartlar altında yaşamak durumunda kalan kişilere ve onların hayatlarına bakarken hoşgörülü olmak gerektiği, gül sunanın elinde gül kokusunun kalacağı benzetmesiyle sağlanmıştır.

“Milletimiz bilgisiz, onun için cahil deniyor. Milletimiz aç. Çöpten ekmek topluyor. Açlık, hastalık, fakirlik, çaresizlik yamru yumru ediyor çoğumuzu. Bir atasözü var: Gül sunan elde, daima bir miktar gül kokusu kalır. Ne güzel, ama (Bu, Çin atasözüymüş. Olsun. Güzel söylemiş. Söylemiş de...) bizim milletimiz bitleniyor, çocuklarımız lağım sularında oynuyor, güzel kızlarımızın, kadınlarımızın,

adamlarımızın yıkanacak yerleri yok, sabun da pahalı. Gül kokusunun lafı mı olur?”(Meriç,2012a: s.112).

Korsan Çıkmazı romanında; yazar, işin gerçek sebebini öğrenmeden, önyargılarla yaklaşmamak gerektiğini, sabırla ve hoşgörüyle sorunların aşılabileceğini vurgular.

“Ben artık amma ağırbaşlı oldum. Ağırbaşlılık da değil. ‘Bir hoş’ durum bu. Olura olmaza gülmeler, her gördüğü insanı sevmeler, alay edişler, çok bilmişlikler, bir sinirleniverişler kalmadı. Hoşgörürlüğü arttı. Bir olay karşısında duygularımdan önce kafamla davranıp işin nedenlerini, iç yüzünü inceleyebiliyorum.”(Meriç,2012b: s.10).

Berni, ayakkabılarını zamanında yapmayan ayakkabıcı yüzünden sinemaya gidemez. Ama bu durumu önce sinirlense de hoşgörü ile karşılayabilmektedir.

“Oysa sinemaya gidemeyeceğiz. Ayakkabıcı ayakkabılarımı yapmamış. Sandaletle de gidemem ya. Az önce amma sinirlenmişim. Şimdi geçti. Aynanın karşısında saçlarımı çözüyorum.”(Meriç,2012b: s.12).

4.1.14. İdeal Evlilik

Evliliklerde bireylerin birbirlerinin haklarına saygı duyarak, karşılıklı sevgiyle, güler yüzle, sabırla bir ilişkiyi yürütmeleri durumunda ideal, güzel bir evlilik ortamı sağlanabilir.

Nezihe Meriç’in eserlerinde ideal evlilik bazen bir büyüğün dilinden öğütlerle bazen de yapılmış evliliklerdeki aksaklıklarla anlatılır. Meriç, genellikle sorunlu aile ilişkilerine temas ederek oradan hareketle iyiyi buldurmayı, sezdirmeyi tercih etmiştir. Annesinin ve babasının ikinci evliliklerinden olma çocuğu olan Meriç, bu ideal evliliğin mutlu olan çocuğu olarak hayatını yaşamıştır.

“Umudu, Fakirin Ekmeği” (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; kadın maddi sıkıntı içindedir. Oysa eskiden çok fazla olmasa da durumları daha iyidir. Eşiyle iyi geçinirler ve kızları küçük Semahatçik’i okutabilirler.

“Kadının kocası, badanacı Hasan; sarı, kıvrıcık saçlı, mavi gözlü, iri yarı olmasına karşın çocuk gibi saf, iyi kalpli bir adamdı. Geyveli. O hastalanmadan önce gül gibi geçiniyorlardı. Öyle üst baş yapamıyorlardı ama hem kızı okutuyor, hem iyi yiyip içiyorlardı.”(Meriç,2011: s.42).

Şerbetçi adamın üç kızı vardır ve eşiyle geçinip gitmektedirler. İdeal bir evlilikte hayatın getirdiği her türlü soruna karşı bir olup başa çıkmak önemli bir yer tutar. Şerbetçi adam eşini ve çocuklarını çok sever. Onlara çok düşkündür.

“Şerbetçi de tuttu bu çoluk çocuğu anlattı: Büyük kızı bir çavuşa vermişlerdi. İt hayırsız çıkmış, kız karnında çocuğu ile dönüp gelmişti. Şimdi evde erkek terzilerine vatka yapıyordu. Ortanca, terzi yanına gidiyordu. Küçük, daha ilkokuldaydı. Gün görmüş, helal süt emmiş bir karısı vardı. İşte geçinip gidiyorlardı şunun şurasında.”(Meriç,2011: s.43).

Alaturka Şarkılar (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Râna teyze ancak üçüncü evliliğinde mutluluğu yakalamış birisidir. İdeal evlilik hangi yaşta, kaçınıcı evlilik yapılmış olursa olsun sevgi dolu cümlelerle, küçük hediyelere pekişir.

“Mutbaktan havan sesi gelmeye başlıyor. Akşam esintisi çıkıyor. Tavuklar gıdıklıyor ve uzaklarda bir horoz ötüyor. Ben düşünüyorum: birazdan bayırı zorla çıkmış, soluk soluğa kalmış olan Ahmet Bey gelecektir. Bir cebinde kırk dokuzluk, bir cebinde Râna Teyzeye nane şekeri ve elinde bir demet çiçek. Beni görünce sevinecek. “Vay efendim, vay efendim” diyecektir. “Hoşgeldiniz efendim. Nasılsınız bakalım? Valde, peder nasıllar? Oh oh efendim, sağolsunlar efendim. E... hanım neler yaptın bakalım bize?”(Meriç,2011: s.84).

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; ideal evlilik yapamayacağını anlayan Bilge karşımıza çıkar. Macit ile uyumlu değildir. Oysa eşlerin birbirini anlaması gerekmektedir. Bilge ona alışmıştır. Bu yüzden onunla evlenmeyi düşünebilir ama kararsızdır. Çünkü onunla evlenirse hayatı boyunca hiç bitmeyecek kendince bir “kuruma” yaşayacaktır.

“Ben toplumu, yığınları etkilemek, büyük şeyler yapabilmek ve o, Sokrat’ın tanımladığı görkemli sevinci duymak istiyorum anlıyor musun? Yapamayınca da kuruyorum. Ve... Macit anlıyorum sanmasına karşın anlamamıştır. Ama, Bilge yine de onunla evlenecekti. Ona alışmıştı, hoşuna gidiyordu. Evi, çiçekleri, işlemeli keten örtüleri olacaktı. Birkaç tane de çocuğu olurdu. Kışlar, yazlar gelip geçerdi... Gelgelelim Bilge’nin istediği, kuvvetle duyduğu ama anlatamadığı bir yan, ömrünün sonuna dek onunla birlikte olacaktı. Bilge buna “Kurumak” diyor.”(Meriç,2011: s.89).

Keklik Türküsü (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Oya’nın annesi okumuş, ailesinin tanıdığı biriyle kızının evlenmesini ister.

“Oya, yanakları ateş içinde, süzülmüş mavi gözleri pırıl pırıl, pencerenin yanındaki koltukta oturuyor, odada konuşulanları, uzaktan geliyormuş gibi duyuyordu. Zehra Hanım:

- Koca ekmeği meydan ekmeği yavrum, diyordu. Sen de vaktiyen yuvanı bil. Annen senin fenalığın için söylemiyor ki...

Annesi alevli alevli sürdürüyordu sözünü:

Sonra Zehranımcım, sonunda sapsız üzüm.

...

Şurada kaç zamandır komşuyuz. Sonra aslan gibi çocuk, ekmeği elinde. Okumuş olacak diyordu, işte okumuştı. Ben de şurada iki günlük ömrümüz var, yerine yerleşsin istiyorum.”(Meriç,2011: s.92).

Dışarlıklı (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Remziye evleneceği kişiyi kendi seçeceğini söyler. Sacit’i de beğenip öyle evlenir.

“Remziye, sahiden de dediğini yaptı. Hiç kimseleri dinlemedi. Kara kara çatınırır. “Annâ... kız ekmeğimi kendim çıkarıyom. Nede gidip üç ilmek atsam karnım doyar. Kimi beyenirsem ona varacam” derdi. Valinin şoförü olan Sacit’in

kasketi ve sarı sarı bıyıkları aklını başından almıştı. Pantolonu tıpkı yabancılarınkı gibi ütülüydü; elleri beyaz beyazdı.”(Meriç,2011: s.101).

Remziye severek, kendi isteğiyle Sacitle evlendiği için onu ve evini benimser. Yuvayı dişi kuş yapar sözünü akla getirir. Evlerinin daha modern olması için didinir.

“Daha sonları Rum kızının kiracısı oldular. Onların üst katındaki odaya taşınıp yerleştiler. Remziye hep öyle, uzun uzun düşünerek, sıkıya gelince Rum kızı Despina’ya başvurarak evini süsledi. Bir somya uydurdu. Yere halı, tül perde, siyah istor aldı. Hiçbir şeyi eksik kalmasın istiyordu, oturdu, keten örtüler işledi, ipek çorap, topuklu ayakkabı, püsküllü terlik aldı. Sacit’in pantolonunu iki günde bir ütülüyordu. Frenk gömleklerinin yakalarını kolalamayı öğrendi.”(Meriç,2011: s.102).

Susuz IV (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; anne, ideal evliliğin sorumluluğunu üstlenmiştir. “Yuvayı dişi kuş yapar.” Mantiğıyla evini, yuvasını benimsemiştir.

“Ben çalışsam iki ucunu bir araya getirmemize imkân yok.” Çocuklarından söz açılınca birden değişiyor. Başka bir kadın oluveriyor. Güneşin yedi renginden sıçramış yedi bin çeşit sevinç dolu bir dünya sarıyor çevresini insanın.

...

Otur ağla diyor içim. Mutbakta çalışıp duruyor. Yorgunluğu belli değil. Ama ille gözleri. “Çalışmak zorundayım” diyordu. Koltukta oturmuş, parmaklarını birbirine geçirmişti. O görünüşünü hiç unutamayacağım. Güzel bir kadın değil. Yalnız sağlam oluşu tutuyor insanı. Sıcacık, ana kadın. “Çocuklar yoktan anlamıyor. Ne olsa çocuk ikisi de.

...

Erkenden kalkıp kahvaltı etmeye vakit bulamadan sokağa fırlamaya, otobüs duraklarında ömür tüketmeye zorunludur. Taş duvarlar, yorgun, telaşlı bir kalabalıkla dolu koridorlar, denize nasıl da uzaktır. Orada şarkı söyleyemez. Sırtüstü

yatıp uyuyamaz. Düş göremez. Vitrinde gördüğü bir çift siyah süet ayakkabıyı aylardır istiyormuş da alamamış. Asla pahalı bir terziye diktirilmiş, güzel, kişilikli bir mantosu olmamış. Bir türlü siyah bir gece elbisesi yaptıramamış. Giyimden kuşamdan söz açarken, insanın içini sızlatan genç bir sevinç geliyor yüzüne. “Omuzda iki üç sap inci çiçeği ya da boyunda iyi bir şey. Bir sıra pırlanta mesela. Annenin vardır hani bir tek taşı. Ne temizdir. Vallahi her kadının ziyneti olmalı mutlaka canım...” Ya çocuklar! İstirap çekmiş, yokluk çekmiş, kadınlığına, onuruna aldırmamış, ama yenilmemiş de.

...

“Yuvayı yapan dişi kuştur” diye bellemiş bir kere. Hareket noktası sağlam. Öyle yetişmiş. Erkeğin elinin kınası, demişler. “Tersi kadar kocası olanın, kulpu kadar rağbeti olur” diye dolmuş kulağına. Arslan kadın. Belli. Ama temelinde sağlam bir şey var. Hiç değilse sağlam olduğuna inanılmış. Yoksa böylesine kuvvetli olamazdı.”(Meriç,2011: s.129).

Susuz V (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; adam alkollü olduğu bir gecedeki hatası sebebiyle evlenmek durumunda kalmıştır. Bu sebeple evliliğini “melodram” olarak nitelendirir.

“ “Anadolu’da evlenme nedenleri çeşitlidir. En pisi bu benimkidir. Melodram!” demiştir önce. Bir kadeh içmiş, avurdunu içeri çekerek bir zaman, bitişik masada bağlama çalan adamı dinlemiş, sonra anlatmıştır bölük bölük...”(Meriç,2011: s.134).

Âşık olmakla, evlenmiş olmanın farkı anlatılır. Burada sevip sevilmeden evlenilen bir ilişkinin “ideal” olamayacağı gösterilmeye çalışılır.

“Çil çil ince “Çocuk” der. Çocukları çok sever. Her çocuğu sever. “Çocuk da önemli!” “Benim var” der, susar kahverengi. Bir zaman susar. “Çocuk değil önemli olan. Kadın; evlilik de değil. Kadın önemli önce; başarısız bir evliliğin kazandırdığı çocuk nedir bilir misin sen?” “Meli’nin bir aşk tanımlaması var. Sanırım şöyle: Aşk kadınla erkek arasında, fizik ve ruh bakımından, yaşama bağlanış ya da yaşamı

anlayıştaki anlam birliğidir. Yanlış bu. Aşk tanımlanamaz bence. Bu evliliktir. Başarılı evlilik.”(Meriç,2011: s.135).

Susuz VI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Özün’ün eşi, onu seyrederken yaşama olan bağlılığının, eşi sayesinde olduğunu dile getirir.

“Resim öğretmeni Özün, o boş yere, bağdaş kurup oturdu. Anlatıyor. Gözleri yün çoraplarının işlemelerine dikili; sıkıntıdan cam gibi pırıl pırıl. Uzun parmaklı küçük ellerini dizlerinden birinde kenetledi. Kocas, parmakların sıkılmaktan bembeyaz olan boğum yerlerine bakıyor. Piposunu içiyor. Gidip sırtüstü yattı somyanın üzerine. Sonra yattığı yerde yan döndü, Özün’ü seyrediyor. İnsanların birbirini niye sevdiğini düşünüyor. “Şu kız olmasa yaşayamam sanki...” Şu anda onu yanına çağıramayacağını biliyor. Özün saçlarını çözüyor anlatırken. Bunun kocasını uyandırdığını sezecek durumda değil.”(Meriç,2011: s.144).

Adam ile kadın arasında farklar vardır. Adam şarkıyı duymaz. Kadın ise şarkıyı yaşar. Herkes doğayı duyumsayamaz, hissedemez. Çiftler birbirlerinin farklılıklarını ayırt etmiş olmalıdırlar. Buradaki çift evli değildir. Zaten birbirleriyle anlaşamadıkları için yollarını ayırmışlardır.

“Adam zengindi. Besbelliydi bu. Rahat yaşıyordu. Özün, onun şarkıyı duymadığını biliyordu. İçinden bir ses, buna kesin olarak inandırıyor onu. Kebap kestane kokusunu duymuyordu adam. Duyuyordu: İki yüz elli gram kestane, sağlam dişleriyle, kısa bir zamanda öğütür, sonra, kuvvetli, kırmızı dilini, dişlerinin üzerinde gezdirirdi. İskelede, kış günlerinde kebab kestane kokusunun insana sevinç verdiğini bilmiyordu adam. Kadını gülerek karşıladı. Kadın durdu. Bavulu, hep öyle, sapından kavramış tutuyordu. Özün, kadını yakında görünce, bir bakışta; evi, kocası, çocukları olmadığını, bir tek bavulu olduğunu anlayıverdi. Eldivenleri ve paltosu eskimeye yüz tutmuştu. Çok hoş giyinmişti. Hakçası çok hoştu. Para sıkıntısı içindeydi ama. Özün anlamıştı. Bunlara karşın adam iyice paralıydı. Besbelliydi. Kadını gülerek karşıladı. Özün bir an şarkıyı duymadı. Kadın gülmüyordu artık. Elini sinirli bir biçimde saçlarının arasından geçirdi. Adamın yüzüne dimdik bakarak, “Affedersiniz!” dedi. Sesi tortulu şarap rengindeydi. “Affedersiniz geç kaldım.” Dudağının ucunu büktü

sinirli bir büküşle. Sonra, çabuk çabuk konuşup boşaldı. “Hemen dönmek zorundayım. Bu iş olmayacak. Yazık ki böyle. Gelemeyeceğim. Olanaksız! Hiç ısrar etmeyin. Bir şeye karar verince, dönmem. Allahaismarladık.” Yürüdü gitti sonra. Canı sıkılıyordu kadının. Herkes gibi değildi. Maral gibi bir kadındı. Şarkıyı duyuyordu. Adamın duymadığını biliyordu. Adamın canı sıkılmıyordu; rahattı. Onunu için gitmedi adamlarla. Bavulunu sımsıkı kavramıştı sapından. Dimdik yürüyordu. Canı sıkılan biri gerekti ona.”(Meriç,2011: s.146-147).

Özün resim öğretmenidir. Eşi, Sâhir de edebiyat öğretmenidir. Özün resim yapmayı her işten vazgeçecek kadar sever. Fakat yine de eşi Sâhir'i ve evliliklerini hepsinin üstünde tutar. Burada Özün'ün işinden vazgeçmesini değil, eşine hürmetinin devamlılığını ideal evlilik kapsamına alabiliriz.

“Edebiyat öğretmeni dalgın bakıyor karısına. İçinde bir yer sızlayıp duruyor; sert ince, keskin bir uçla. Özün ilk evlendikleri günlerden birinde, elinde salata tabağı, duygulu bir duruşla dikilmiş kalmış. Yüzünde bir çocuk sevinci, hemen onun yanında bir çocuk ürkekliği, öyle duruyor. “Resim yapmak istiyorum Sâhir. Günlerce, her işi bırakıp resim yapmak istiyorum.” Boynunu büküp gülüyor. “Ama evlendiğim için de çok memnunum. Senin işini yapmak hoşuma gidiyor. Böyle canlı canlı bir insana sahip olmak, çok hoş bir şey.” Şu Özün'ün gülüverışı.”(Meriç,2011: s.149).

Özün, tuvalin tam ortasına eşi olmadan yaşayamayacağını yazar. Hayatının ortasına eşini koyar.

“Özün koşa koşa terebentin kokusundan geçip arkadaşlarının şakalarını arasında, yıllar geçtikçe daha çok özlenen gürültü arasında sehpasının başına geldi. Beyaz önlüğünü giyerken atölyenin bütün neşesini hızlı soluklarla yaşıyordu. Tüm arkadaşlar gelmişlerdi. Geçmiş yıllar geri dönmüştü. Arı ılık bütün acunu tutmuştu. Özün acele acele renkleri karıştırmaya başladı. O canı sıkılan, hiç kimseyle anlaşılmayan rengi arıyordu. Tuvalin tam ortasına: “Sâhir olmasa yaşayamam” diye yazacak. Onun altına o büyüklükte, aynı koyulukta: “Resim yapmazsam yaşayamam” yazacak. Sonra bir köşeye, küçük, çekingen, bir yazı oturtacak: “Boya alacak

paramız yok!” boynunu büküp seyredecek bir zaman. Dudağının kenarında gülümsemeyle, ağlama bükülmesi arasında bir kırıksık olacak. Sonra omuzlarını silkip basacak imzayı: Özün Tunz! Dönüp kocasına sarılacak arkasından. Uykusu koyulaşacak.”(Meriç,2011: s.149).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; evliliğin gelişigüzel biriyle olmaması gerektiği belirtilir.

“Bülent. Ali Beyin oğlu! “Eh! Anlatamam ki... “Mösyö Sorbon der Meli ona. “Evlen” diyor, rahat rahat. Evlilik, bir anlam tamlamasıdır. Gelişigüzel biriyle olmaz bu iş elbet. Büsbütün boğuntu. Burada çeker, aile çevresinde o zaman. Yükü az hiç olmazsa. Evlenmek! Değer kazandırırsa insana, dengeyi kurarsa, iyi. Yoksa? Peki nerede bu Allah? Yoksa yok mu? “Allahım! Allahım...” Bu ömür böyle, solmuş renklerin umutsuzluğunda, evle daire arasında, kalabalıkla ilgisiz, tek başına, susmuş kalmış olarak mı geçecek. İnsanlar yalnız ter kokulu, kent ağaçları dayanılmaz bir tozlulukta... Kader mi, Bülent mi? Güzel konuşur Bülent. Doğru. Güzel konuşur: “Yaşamalıyız Ayşe” der. “Zaman geçiyor. Bir şey hızla geçiyor.”(Meriç,2011: s.182).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kız, âşık olduklarını düşündükleri adamla, evliliğin hemen verilecek bir karar olmadığını söyler. Zamana ihtiyaçları olduğunu belirtir.

“Ertesi sabah, büyük bir tartışma oldu aralarında. Kızın rengi solmuştu, ama kararlı görünüyordu. Adam onun saçlarını öperek evlenme sözü istiyordu. Kız, “Böyle evlenme olmaz” dedi. Adam, “Peki akşam olanlar...” diyemiyordu. Çekiniyordu.

...

Oysa kendisinin çok ilgi çekici bulunduğunu söyledi. Kız diyordu ki, “Ben hayatımı kurmalıyım, önce kendime güvenimi pekiştirmeliyim. Bir süre arkadaşlık ederiz. Birbirimize yeteceğimizi anlarsak, evleniriz.” Adam, onun yüzünü ellerinin arasına alarak uzun uzun baktı.”(Meriç,2011: s.213).

Menekşeli Bilinç (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; iki kız kardeş evlilik ve “evde kalmak” üzerine konuşur. Küçük kız, ablasına sitem eder.

“-Seninle dost olabilirdik. İstemedin. Büyüyüşüm seni kızdırdı. Elimde olsaydı, seni üzmemek için büyümezdim. Seni çok sevdiğimi bilemezsin. Seninle gurur duydum her zaman. Ama neden evlenmedin sen de?

- Evlilik oyuncak değildir.

Biliyorum. Ama ben gene de ölü kızlar kervanına katılmak istemem. Katılamam. Hayır, hayır. - Ağlamak istemiyordum...”(Meriç,2011: s.220).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nedret, ideal denilebilecek bir evliliğe sahip değildir. Zaten eşi sadece alkolle ilgilenir, bir de arada çocuklarıyla vakit geçirir. İdeal bir evlilikte eşler hem maddi hem manevi olarak birbirinin destekçisi olmalıdır.

“ “Anlatır anlatır, köşke gelen erzakı...” dedi, süzgeci ararken kaşıklıkta. “Eh bizde yarım kilo yarım kilo alıyoruz kıymayı kasaptan. Beyimiz rakısını içer ama. O da ayrı mesele.” “İçer. Bizimkini de bilmez misin. Hiçbir şeye para olmasa, o merete bulunur.” Ben eşek olduktan sonra, semer vuran çok olur. Ne yapacaksın, böyle kurulmuş düzen. Şimdiki aklımız vaktiyle olsaydı. Şimdi öğreniyoruz, kadın neymiş, insan neymiş, yaşamak neymiş. Dedim ya doğurduğumuz çocuklardan. Onlar okuyup öğrendi, biz...” “Ah gözleri kör olsun. Hep derim bunu derim. Okutmadılar, okutmadılar. Kaldım böyle kör cahil.”(Meriç,2005a: s.18)

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nili’nin anne ve babası aslında iyi geçinen bir ailedir. Fakat ne var ki, adam öldükten sonra eşi ve kızı Nili parasızlıktan yana sıkıntı çeker. İdeal bir evlilikte eşlerin geçimlerini sağlayacakları birikimleri zamanında yapmaları da önemlidir.

“Vallahi o Ankara yağmasında, geçen gün sinirim bozuldu, şu Yenişehir falan biliyorsun, hele şu Çankaya Allahın dağıydı dağı. Hep kapıştılar. Bak şimdi hepsi minare gibi apartmanlar diyorlar. Allahın kulu, al sen de bir, iki, ikiden geçtim, al

bir ev yeri, ama ne oldu, o göçtü gitti, annem ne ev ne bark. Üçkuruş emekli aylığıyla, ama düşün ne acı. Güngörmüş kadın...”(Meriç,2005a: s.55).

Arif, Nurhan'ı çok sever. Hayatındaki iki önemli unsurdan birisi eşidir.

“Arabasını, çocuğunu sever gibi sever. İki tutkusu vardır. Biri arabası, öbürü Nurhan'ın sessiz, sevgiyle dolu, düşünceli güzelliği. Ve müzik.”(Meriç,2005a: s.70).

Umut'a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım, her ne kadar eşini çok tanıyamamış olsa da eşini onu hiç incitmemiş, iyi biri olarak yâd eder.

“Bir zamanlar yaşamına karışmış, garip bir ürpertiymiş o Adanalı genç; kocam dediği. “İnan Nesrincim, yüzünü bile unuttum” der, “Zati üç yıl evli kaldık. Daha ilk geceden ikizler oldu. Zati, topu topu üç beş ay eder bir araya geliyoruz. Kan davası falan vardı. Anlatırdı bana, gençtim. Pek anlamazdım. Komşuların zoruyla işte. Allah rahmet eylesin, anneciğimle babacığım da, kim bilir içlerine doğmuş zahir, beni bırakıp gidecekleri. Yuvamı bileyim istediler herhalde. Düşündükçe şaşarım, neye vermişler beni öyle erkenden diye. Öyle sevgili, öyle bir tanecikleriydim. Kader işte. Alnımızın yazısı. Çok iyiydi. Beni hiç incitmedi.”(Meriç,2005a: s.87).

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet, evini ve eşini sever, benimser.

“Boyum kısa, ama fark etmez. Bıyıklarım gür, sesim kalın. Bana yeter. İki çocuğum var. İki güzel kız. Bir de kedimiz mırnak. İşte mesele. Karım sessiz. Soluk. Sıka. Güzel olmak kolay değil. Yoksul, ama iyi. Çirkin, ama yüreği temiz. İşte en önemli mesele.”(Meriç,2005a: s.117).

Ahmet, eşini sevmektedir ondan övgüyle, “Dünyanın en iyi kadını” olarak bahseder.

“ “Bir askı aliver dediydim be Amet'im”, diyor benim karı. Dünyanın en iyi kadını. Sessiz. İçli. Alamadım bi türlü, gidip pazartesi pazarının oradan alacağım. Çocukluk arkadaşım var orada. Bizim mahalleden. Gel gelelim ta geçen yazdan

kalma bir borcum var. Çok değil. İki sehpa aldık. Ar ediyorum. Denkleştirip ödeyemedim. Ben borçtan yılarım abi.”(Meriç,2005a: s.118).

Ahmet, eşini ve çocuklarını bu fakir mahalleden kurtarıp daha iyi yerlerde yaşatmak ister. İdeal bir evlilikte eşler birbirlerine karşı maddi ve manevi konularda sorumludur.

“Ben bu çirkinleri sokmam evime. Çekerim Sümer’in çiçekli perdesini her bir fakirliğin üzerine. Karımın makinesi olmadığı için, elinde ince ince dikmiştir tüm büzgülerimizi. Perdede, minder kenarlarında, kızların entarilerinde. Hep iğnenin ucuyla, düzgün, güzel büzgüler bürer o. Gözleri, öyle çekingenlikle dolu bir mavidir ki; su damlaları gibidir. Bu pis mahallede yazık oluyor onun sarı saçlarına biliyorum. Kurtaracağım onu buradan.”(Meriç,2005a: s.119).

Ahmet eşi ve çocuklarıyla çok mutludur. Fakat bu gecekondlu mahallesinden onları kurtarmak istemektedir. İdeal evliliklerde eşler birbirinin maddi durumlarının yetersizliği hâlinde, bu durumu idare etmelidir. Bu durumun geçmesi konusunda eşlerine maddi ve manevi destek olmalıdır. Ahmet’in eşi de, eşine manevi desteğini hiç esirgemez. Onu hor görmez.

“ “Aman be Amet’im” dedi bana, daha atmadım adımımı kapıdan. Şaşırdı fileyi nereye koysun, kızları, Mırnak’ı nereye kışalasın. Pencerenin önünde beni beklermiş meğer. “Bir tepenin üzerinde otururlar ki nasıl tepe. Ben saydım tam dört fıstık çamına şöyle çadır gibi, sen de on tane. Aman be Amet’im, şaştım kaldım be Amet’im. Arkası silme defne çam ne istersen. Denize nasıl bakarlar bilir misin? Yukarlardan. Hey Rabbimin kudreti! Gecekondlu değil saray; çayırı çimeni de sayarsan. Ah be Ahmet’im!”

Ah be abi! Bi kurtarsam şu benim güzel kızlarımla, bu iyi yürekli, şükürlü karıyı şu sokaktan... Alıp şenliğini, kızlarımı, garip kadınımı, çıksam dağlar başına. Mırnak? O da! Eyvallah! Beslerim. Ciğerini eksik etmedim daha... Bulsam bir gecekondlu. Helâsı dışarıda olurmuş. Olsun. Tavanı yıldızlarla dolu ya!”(Meriç,2005a: s.121-122).

Işın (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Işın'ın annesi bir yere giderken babasına küçük notlar bırakır. Işın, kendi ailesiyle Selmin'in ailesini karşılaştırır. İdeal bir evlilikte oluşan ortam, çocukları da beraberinde mutlu eder.

“-Evet, biliyorum. Annem hep böyle notlar yazar. Tasasız, neşeli, mutlu bir kadın o. Oysa Selmin'in annesiyle babası çok kavga ediyorlar. Babası galiba başka birini... Ah!”(Meriç,2005a: s.133).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; kadın, eşiyle mutlu ve huzurlu bir yuvaya sahip olmanın rahatlığını yaşar. Sağlıkları da yerinde olunca keyfi yerindedir.

“İyi yesinler razıyım, hep sevdikleri şeyi pişireyim. Uğraşırım, zararı yok. Yeter ki soframızın tadı bozulmasın. Arkadaşlarımın kocalarına bakıyorum da, Fevziciğim de çok iyi koca doğrusu. Parada pulda hiç gözü yoktur. Ne kazanırsa bizindir. Evi, karısı, çocukları. Oh, şanslı bir aileyiz doğrusu. Sağlığımız yerinde, çocuklarımız okuyor.”(Meriç,2005a: s.161).

Zerrin, iyi bir evliliğe sahiptir. İdeal evlilik beraberinde iyi eş, iyi anne olmayı da sağlar.

“Hep doğru, namuslu, onurlu bir insan olmak için yaşadı. Amacı doğru yolda yürümekti. İyi bir anne, iyi bir eş, saygıdeğer bir vatandaş olmaya uğraştı. Hiç şımarıklık etmedi.”(Meriç,2005a: s.169).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Düriye Hanım, eşi Mustafa Efendi'nin (Mustafendi) ölümüyle yıkılır. Eşler birbirlerine iyi günde kötü günde sabır göstermeli, yaşarken birbirlerinin kıymetlerini bilmelidir. Düriye Hanım, dünyaya gözünü eşiyle açmıştır.

“Çıkkık elmacık kemikleri, geniş alnı, tatar gözleriyle evin temel direklerinden biri de Düriye Teyzedir. “Daha üstümü görmemiştım, çocuktım ben bu köşke geldiğimde” de. O da, bu bahçedir, bu köşktür... Yaşam serüvenini beraber çekmişlerdir ucundan. Acısı acı, tatlısı tatlı. Acıların en büyüğü, Mustafendi'nin ölümüdür hiç kuşkusuz.”(Meriç,2005a: s.190).

Zor Yokuşu (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın, eşiyle farklı yerlerde uzun zaman yaşamak zorunda kalınca maddi, manevi olarak zorlanmıştır. Oysa ideal bir evlilikte eşler, hayatın tüm sorumluluklarını birlikte yüklenmelidir. Kadın hem kendisi hem de çocuğu için endişelidir. Bir mektupla bunu eşine bildirir.

“Şu: Biz, seninle ben, birbirimize benzediğimiz, uyduğumuz için evlenmiştik. Ama uzun süredir ayrıyız. Sen orada, ben burada; ekmeğimiz suyumuz ayrı, koşullarımız bambaşka, devinip duruyoruz. Durmadan değişiyoruz. Birbirimize yansımadan, değişik etkilenmeler içinde. Son günlerde hep bunu düşünüyorum. Bence, bu, birbirinden ayrı düşen evliler için, üzerinde durulması gereken bir nokta. Artık, sesini ve yüzünü unutmaya -mı- başladım. Bundan ne acı, ne mutsuzluk duyuyorum. Birbirimize hep açık ve doğru olacağız demiştik, onun için yazıyorum. Zaten, sana yazmaya başlamadan önce, önümde beyaz kâğıt, uzun zaman öylece oturuyorum.”(Meriç,2005a: s.219).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın, ev işlerini tek başına yapmaktan bıkmıştır. Eşi Ekrem ona destek olmaz. Çocuklar da evi fazla dağıtır. Oysa ideal bir evlilikte kadın kadar erkeğin ve evdeki diğer bireylerin de ev işlerinde işlere katkı sağlaması gerekir.

“Tanrım! Nedir bu dağınıklık. ‘Bu iki oğlan hep böyle haşarı mı kalacak. Kızlar, gerilimler, kumlu ıslak lastik ayakkabılar, dalma takımları, oltalar, motorun öte beresi. Gene karıştı kafam. Şu Ekrem’e kızıyordum, oğlanlar girdi araya. Sabahtan çıktı motorla. Merak ediyorum elbette. Sinirlerim iyice oynadı. Düzenli düşünemiyorum. Ha, gelelim Ekrem’e. Kasabaya alışverişe iniver, desen inemez beyefendi.”(Meriç,2005a: s.241).

“Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar” (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın ve eşi her şeye en baştan ikisi başlamıştır. İdeal bir evlilikte şartlar ne olursa olsun eşler birbirine destek olur. Öksüz bir adam olan Veli ile karısı fakirdir ama bu işin üstesinden gelirler.

“Garibim, profesör kocam Veli, Maraş’ın öksüzü. Biz iki çıplak evlendik. Bir ev kurduk, görev yaptık, üç çocuk büyüttük. Onları okuttuk, evlendirdik. Nasıl başardık, şaşılacak şey. Çünkü adamlığımıza toz kondurmadık. Hiçbir çirkinlik girmedir yaşamımıza. Kimseden gözümüzü kaçırmadık, boyun eğmedik, sözümüzü harbi söyledik.”(Meriç,2005a: s.254).

Uydurukçu (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın hasta olunca eşi, on beş yirmi gün boyunca ona bakar. Kadın şaşırır, eşinin böylesine yetenekli olduğunu bilmemektedir. Adam ona iyi bakmıştır. Bu vefa hâli eşini çok sevindirir.

“Yoruluverdi. Gülümseyerek uyudu. Resimlere bakarken, “Bana çok iyi baktın. Aferin sana. Böyle becerilerin olduğunu bilmiyordum” dedi. On beş yıldır ilk kez sayrılığın eline düşmüştü çünkü.”(Meriç,2005a: s.305).

Kadın ve eşi, yıllar geçtikçe evliliklerine, birbirlerine daha çok bağlanırlar. İdeal bir evlilik iyi günde, kötü günde yan yana olmayı gerektirir.

“Bulanık ağrılar içinde, sarhoşlukla sağlık çizgisinin en ucunda devinirken de, iyi günlerde de, kötü günlerde de, içeride de, dışarıda da sevgi kaynağı, gerçek dostu olduk birbirimizin. Bu ikimizin de, değerini bildiğimiz tek önemli şansımız.”(Meriç,2005a: s.305).

Kadın Aşk Deniz (Yandırma) hikâyesinde; kadın, sonunda hayalini kurduğu evliliği gerçekleştirir.

“Yaşamını, ölçüp biçip, kendince doyurucu bulduğu amaçlamalara göre düzenleyebilmiş, akıllı, uslu, eylemlerin içinde, sağlıklı, parasal durumu iyi, kendinden hoşnut, beni beğenen, seven, beğenilerimizin uyduğu bir genç adamla evlilik.

Üç çocuk. İki kız bir oğlan. -Bunu istememiş miydim? Her ne kadar bir oğlan iki kız dediysem de...”(Meriç, 2005b: s.52).

Şişede Durduğu Gibi Durmayan (Gülün İçinde Bülbul Sesi Var) hikâyesinde; ideal evlilik bazen iyi insan olmakla aynı anlama gelmez. Güzel huylara sahip, iyi bir eş olunmalıdır ama “hem fikir olmak” her zaman eşler arasında sağlanamayabilir.

“ “Karın ne diyor bu işe? O razı mı buralarda...”

“Yok canım! Asla! O asla gelmez. Zaten emekli olmama da çok karşı çıktı. Epey dalaştık her zamanki gibi. Takmadım ben. Pek anlaşılamayız zaten. O babasının kızıdır ne yazık ki! Şu memleketin hâli, şu siyasetin rezilliği, yarın kaygısı falan onun hiç umurunda değildir. Boş ver, açmayalım o konuları.”

“Çalışıyor mu?”

“Yok. Benim de iş durumum hep iyi gitti. O da zaten babadan zengindir. İyi kızdır. Kızları da güzel büyüttü. Amma... İşte mesele gelip bu ‘amma’da düğümleniyor.”(Meriç,2012a: s.65).

Derinde, Çok Derinlerde İçini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbul Sesi Var) hikâyesinde; bir anneannenin torununa, erkeklere ve evliliğe dair öğütler verdiğini görürüz.

“Bir eski zamanda, o eski geleneğin, göreneğin rengini, (kokusunu, biçimini olarak doğmuş, onu aklını kullanarak yaşamına geçirmiş) dişsiz ağzı sımsıkı kapalı, kenarları iğne oyalı, beyaz başörtüsünün altında, şişman yanakları pembeleşmiş, güngörmüş, erdemli, melek gibi bir anneanne, (yeni zamanları pek anlamasa da) torununa demişti ki: “Yavrum, erkekler, hep erkek çocuk olarak yaşarlar. Hangi durumda olurlarsa olsunlar, hep kadının sevgisine, anlayışına muhtaçtırlar. Onlar birer oğuldur. Bunu böyle bil, kocana onu göre davran. Rahat edersin.”(Meriç,2012a: s.72).

Selma ve Canan iki eski arkadaştır. Sohbetleri evlilik, mutluluk üzerineyken birden vaktin daraldığını düşünürler. Evlerine, ailelerine karşı sorumluluk sahibi anneler olduklarını belirtirler.

“Sohbet tam kıvamını bulmuş, sıra her zaman konuşulamayan, daha duygulu durumları bekleyen konulardan, evlilik, mutluluk, yaşamının anlamı vb hakkında söz alıp vermeye gelmişti, tam kıvamını bulmuştu ki, vakit doldu. Ev onları bekliyordu. İşleri, kocaları, çocukları ve sorumlulukları vardı.”(Meriç,2012a: s.74).

Canan, Fahri’yle olan evliliklerinde bir şeylerin eksik olduğundan dert yanmaktadır.

“Siz hep birbirinizi sevdiniz. Ya da biz öyle gördük, öyle algıladık. Siz hep mutlu çiftsinizdir bizler için.

“Selmacım, ben, mutsuzuz demiyorum ki. Mutluluk neyse! Fahri, iyi insandır, saygılıdır, iyi kocadır.”

“E, sen de öylesindir. Birbirinize yakışırsınız da... Sonra, Fahri, iyi babadır da.”

“Kızım, bak ben başka bir şeyi anlatmaya çalışıyorum.”

Yani hoş görülecek, yani neb’liym, çevremizdekilere bakınca...”(Meriç,2012a: s.74).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Gelince... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; kızın (torun), annesi ve babası aşkı maddi unsurlara bağlı kalmadan dolu dolu yaşamışlardır. Onların aşklarını kızları şöyle anlatır.

“Oysa annem mavi gözlü. Göçmenlerin en güzeli denemez ona. Sıkı etli, yapılı bir kadındır; çile çekmesini küçücükken öğrenmiş kavileşmiş bir dirimdir o. Onun için kimsenin kusuruna bakmaz. Güler yüzüne hiç soldurmaz. Aşk nedir bilmiş olandır. Ovaların sessizliğini, bozkırın uzun havalarını yaşamıştır babamla. Çilekeş memur yaşamını, beraber, aşkla besleyip taşımışlar yıllar yılı. İhtiyarlamadan yaşlanarak.”(Meriç,2010: s.58).

Kız (torun), kişinin ideal evliliği yaşayabilmesi için öncelikle kendisine saygısının olması gerektiğine, ardından eşine ve eşinin ailesine değer vereceğine inanır.

“Bir kadın, her şeyden önce, zevcinin hizmetini görmelidir” diyen o ince, kurumuş yaşlı kadın sesi, hala gülümseme olamadı benim için. Zehirlenmiş gibi oluyorum anımsadıkça. (Meriç,2010: s.59).

Kız (torun) ile eşi arasında geçen diyalogda eşi, kadının seçimlerine saygı göstermez. Aslında ideal bir evlilikte eşler birbirlerinin seçimlerine saygı gösterip, birbirlerini desteklemelidirler. Özellikle de kadınlarımıza değer verilmelidir. Çünkü onlar geleceğimizin teminatı olan gençlerimize yön verecek olan annelerimizdir.

“ “Komiklik etme, yazar olmak kolay mı sanıyorsun... İnsan haddini bilmeli. Senin finansal hizmet, sigorta poliçesi yok bilmem nene benzemez bu iş. Yüksek eğitime gelince, hadi efendim!... Sen sıradan bir banka memurusun. Bırak bu saçma sapan özentileri. Yazar olacaktı!”

Ben o sesi hiç yanıtlamadım. Sustum. Hep sustum.

(“Neden! Neden sustum? Neden çektim bu ana oğlu yıllarca? Neden neden neden?...”)

Bu susuşun bir bıkkınlık olduğunu hiç anlamadı. Yazmanın, benim seçimim olduğunu da. Bir seçim yapmanın ne demeye geldiğini de. Her şeyi kendisinin bildiğini sanarak. Bağırma hakkı da yalnız onunda zaten.”(Meriç,2010: s.61).

Ev, kız (torun) tarafından kişileştirilir. Ev, kızın geç saatlerde gelmesine kızmaz, ona surat asmaz, sıcacık gülümser. İdeal evliliklerde kadın ve erkeğin ikisinden başka arkadaşları da olmalıdır. Onlarla vakit geçirebilmeli, bu durum anlayışla karşılanmalıdır. Ev burada kişileştirilerek, aslında bir eşten beklenen anlayışlı tavır belirtilir.

“Burada, kimseye hesap vermeden, zamanı kendi isteklerime göre kullanarak, yaşıyorum. Arkadaşlarıma rastlarsam, onlarla beraber her yere gidebilirim. Eve

döndüğümde, ev beni karşılar. Bana hesap sormaz. O kalın ses, kalın perdelerin arkasında değil benim yüreğimin başında, hıncımı, kahrolmamı, lanetlememi kanırtarak bağırılmaz;

“Bu ne başına buyrukluğ. Ne zamandan beri kadınlar eve bu saatlerde dönüyorlar? Bu bir saygısızlıktır. Anlayana tabii”

Evim, kavga çıkarmaz. Günlerce sürecektir olan surat asmaları, huzursuzlukları başlatmaz. Yumuşacıktır. Sıcacık gülümser ışıkları yaktığım zaman; kendi zevkime göre yerleştirdiğim lambalarla aydınlatırım onu.

Yanımda arkadaşlarım varsa, onlar evimim beğeniyorsa, övüyorsa, evim sevincinden uçar. Sedirim, yerdeki minderlerim, kocaman bakır tepsim, ocağım...”(Meriç,2010: s.64).

Kızın (torun) eşi onu hep hor görmektedir. İdeal bir evlilikte eşler uyum içinde olmalıdır. Oysa eşiyle nasıl evlendiğini, onu nasıl sevdiğini anlayamamıştır. Çünkü eşi, kızın eve olan bu sevgisini duysa ona şöyle diyebilecektir.

“Vazgeç lütfen bu turistik numaralardan. Üçüncü sınıf, sözüm ona turistik otellere benzettin evi.” derdi görse, bağırırdı o kalın, o sevgisiz, o... (Allah Allah! Ben ne diye evlendim ki bu adamla?)”(Meriç,2010: s.64).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; kocasına çok âşık olmayan bir kadın, gece yarısı uykusu kaçınca eşini, çocuklarını, kardeşini düşünmeye başlar. Kocasını genel olarak sevilecek, ideal olabilecek yapıda bir adamdır.

“Kocasını seviyor muydu? Rahat, sakın, hafif hafif püfürdeyerek, ne güzel uyuyor içerde.

Sağlıklı, iyi huylu, ağzı, boynu, güzel kokan, (tütün kokusuyla karışık, çok hoş bir kokudur o, biraz şişko olmasa) saygılı, onu hiç incitmeyen bir insan.”(Meriç,2010: s.85).

Çisenti 7 (Çisenti) hikâyesinde; Gülümsün, eşiyle çok iyi geçinemez. Aslında bunun temelinde ideal bir evliliğin olmazsa olmazlarından “saygı” unsuru vardır. Karşılıklı saygının, birbirine anlayışın olmadığı ideal bir evlilik söz konusu olamaz.

“Yeni kentin içinde eski kenti bulmaya çalışmak, bir kentin yüzyıllarca süren yaşam serüvenini düşünmek, insan şaşırtan bir duygulanma getirir. Eski mahalleler, eski sokaklar, eski evler, duvarlar, bahçeler, kapılar, mermer, taş tahta merdivenler, çeşmeler...”

İstanbul kenti, bu çeşit merakı olanlar için, bitmez tükenmez serüvenler hayal ettiren, aklın alamayacağı heyecanlar barındıran dipsiz bir kaynaktır; durmadan yenilenebilir, çeşitlenebilir.

(Gülümsün evet bunu hiç anlamaz. Örneğin, bazı semtleri yıllardır görmemiştir. Çocukluğunun geçtiği, şimdi artık iyice bozulmuş olanlarından da, nefret eder. Suratını buruşturur; elini sağa sola sallayıp “Aman! Bırak Allahaşkına!” der. Benim oralarda dolaştığımı duysa, kim bilir ne art düşüncelere kapılır. Onun fakir geçmiş çocukluğu falan gibi, beni hiç ilgilendirmeyen (takıntı onunki) düşünceler içindeyim sanıp, hırçınlaşır.

Oysa evlenirken bunları uzun uzun konuşmuş, halletmiştik. Babamın paralı olması beni bağlamaz. Ben yatılı okul çocuğuyum zaten. Anlatamadım.)”(Meriç,2010: s.95-96).

Gülümsün, eşi ile ruh ikizi değildir. Farklı dünyaların, anlayışların insanlarıdır onlar. Aralarında uçurumlar vardır. Öyle ki eşinin, düşünceden düşünceye daldığı bir İstanbul sokağından Gülümsün’ü geçirmek mümkün bile değildir.

“Eski dar bir sokaktır bu. Loşça. Bir kent sever, deneylerine, birikimine, kent üzerine olan bilgisine dayanarak, bilir ki, birkaç yüzyıllık geçmişi vardır bu sokağın. Birkaç yüzyıl. Çok yinelenmiş sözcükler, pek etkili olmaz bazı tanımlamalarda. Birkaç yüzyıl deyip geçiverince, bir sıradanlık çıkıyor ortaya. Oysa kaç kuşak insan ömrü eder.

Bu kara çileli sokak, elbette daracık bir sokaktır. İki yanında, kalın taş binalar vardır. Taş karamıştır. Pencere camları, güneşi ya da aydınlığı yansıtmaıızlar ışıldayarak. Demirler paslıdır, duvarlar isten, kirden renksizleşmiştir. Perdeler, kapanma ve açılma diye bir şeyi unutmuşlardır. Oysa onlar, ev içi yaşamının, pek çok değişik yaşamını açılıp kapanarak yaşamışlardır. Onların açılıp kapanması ev için ne değişik zaman parçaları, yaşam çeşitleri muştular. (Gülümsün'ü hiçbir kuvvet bu sokaktan geçiremez. Benim köşedeki kahvede oturup, uzun uzun o sokağa baktığımı, karmakarışık binlerce düşünce ürettiğimi, heyecanlandığımı da (elbette) hiç ama hiç anlamaz. Anlatmam zaten.)”(Meriç,2010: s.97).

“Sönük ışıklı, yarı aydınlık, koyu karanlıklar içindeki bu yerlere bakmak istemez insan. Ürperir gibi olur. (Gülümsün'ü buralarda düşünemem bile. Zorlamaya kalksam, belki de sinirinden baygınlık geçirir.)”(Meriç,2010: s.98).

Çisenti 8 (Çisenti) hikâyesinde; kadın ve eşi arasında mükemmel bir uyum vardır. Bunun temelini sevgi, karşılıklı güven ve anlayışlı olmaya bağlayabiliriz.

“Ben, sadece gülümsüyorum. Konuşan o. Bir ara,

“Seni neden sevdiğimi, bu sevginin rengini şimdi daha iyi anlıyorum” demişti. “Evliliğimizin uyumunu da!”

Bunu düşüneceğim. O, psikiyatris ya, arada böyle bir laf atar ortaya, ben aylarca düşünürüm.””(Meriç,2010: s.101).

Çisenti 10 (Çisenti) hikâyesinde; adam, karısını sevmektedir. Pek anlamasa da sevgisi koruyuculukla perçinlenir. Fakat adamın ideal evlilikten yana bir eksikliği vardır ki eşini dört kız doğurduğu için papatya taç olarak sever. Oğlan doğunca eşinin pırlantadan taç olduğunu söyler. Kız ve erkek diye evlatlar arası ayırım yapmak doğru değildir. Hele de çocukları birbirleriyle kıyaslamamak gerekir.

“Halasını sever. Halasıyla akraba dedikodusu yapıp kahkahalarla gülmeye bayılır.

Oysa, karısı, ufak tefek, nazlı, çekingen.

Soluk sarı.

Güldüğü zaman bile, bir hüznü, gülüşe döndürüyor sanki.

Ürkek.

Ürkek, maral, menekşe, çiçek sözcükleri ona çok yakışıyor. O iriyarı adam, cüssesinden umulmayan bir incelikle sevip korur onu. Ama anladığı pek söylenemez. (Ah! Bir de bir oğlan verse ona. Başının tacı olacak. Şimdi papatyadan bir taç. O zaman pırlantalı taç olacak. Kraliçeler gibi.)

İmgelemi çalkalayıp, ortaya dökerek, içinden seçilenlerle bir yaşamöyküsü kurmak gerekse, adamınki, kabaca şöyle çıkar: kalabalık bir ev, tencereler, irili ufaklı tencereler, kuşhaneler, tavalalar, tepsiler, etlisi ayrı, sütlüsü ayrı yemekler yemekler, börekler, çörekler, kızlar gelinler, eltiler, halalar, dayı kızları, irili ufaklı yeğenler, ziyafetler, düğünler, kına geceleri, gelin hamamları ve (asıl) evi bir havai fişek gümbürtüsüyle sevinçlere, çılgınlıkla kahkahalara boğan bir doğum. Dört kilo altı yüz gramlık bir erkek evlat! Dört kızdan sonra, nihayet bir oğlan!”(Meriç,2010: s.109).

Korsan Çıkmazı romanında; evli olan çiftler, Meli-Adnan ve Berni-Turan’dır. Meli-Adnan için, ideal evliliği yapmış denilebilir. Fakat Berni-Turan için aynı şeyi söylemek pek mümkün olmaz. Bazı sorunları olmasına rağmen yine de evlilikleri devam eder.

Aralarındaki ilişkiyi sadece iyi günde değil kötü günde de sürdüren Neyyire hala ve Mahir amcanın evliliği de ideal evlilik olarak gösterilebilir. Çocukları olmamasına karşın bu iki insan birbirlerine sınıksız kenetlenmiş, akraba çocukları olan Meli ve Berni’yi büyütmüşler ve onlara iyi bir yaşam sağlamışlardır.

Meli ile eşi Adnan, birbirini çok sevmektedirler. Evliliklerde esas olan güler yüzlü olmaktır.

“Kapıyı gülerek açarım, o hemen kapar. Bir elimde bıçak, bir elimde patates, boynuna sarılır, vücudumu ona bırakırım.

...

Çok eski yıllardan beri var olan, bir yalnız servi, rüzgârını herkesin duyamadığı, eski zamanları yaşayan yepyeni bir gül pembesi, güneş açmış da sanki, dağlara, ovalara, pınarlara, oralardan insanlara bir kocaman soluk getirmiş, cana can katan. Düden, düden diye yankılanmış, uzaklara doğru yayılmış rahat yürek atışları getirmiş, kan en has rengiyle gürül gürül akmaya başlamış benim damarlarımdan onunkine...”(Meriç,2012b: s.9).

Evliliklerde bazen karşı tarafı anlamaya çalışmak, onun bakış açısından olayları görmek yani duygudaş olmak gerekir. Berni ile Turan arasında bu duygudaşlık bazen gerçekleşmez. Turan, kendisine kırılan eşinin gönlünü almaya çalışır.

“Turan kalkar yanına gelir, öpmek ister. Gider çaydanlığı ocağa koyar. Yeniden gelir, gözleri ıslıl ıslıl, odanın ortasında, kafasını kaşıyarak dikilir. Radyoyu açar, Berni’ye bakar, yanına oturur, dizine yatar, Berni’yi güldürür. Berni de güler. Turan rahatlar.”(Meriç,2012b: s.37).

Evliliklerde kişiler, eşlerinin sevdikleri yerlere, saydıkları kişilere de saygı göstermelidir. Bu karşılıklı sevgi ve anlayıştan ileri gelir. Turan ve eşi Berni’nin tartışmaları sırasında Turan, Meli’ye ve Neyyire halaya dair hoş olmayan cümleler kullanır. Bu Berni’yi üzer.

“- Rüküşlerin hepsi bence alay konusu olabilir.

- Turan!

- Neyyire halan neden olmasın?

- Terbiyesizlik ediyorsun!

- Hayır. Terbiyesizlik etmiyorum. Fikrimi söylüyorum.

- Bir dağlı gibi kabasın.

- *Ben dağlıları severim. Sizin divane kibarlığınızdan yüz kere iyidir.*”

Turan ile Berni’nin tartışması sonucu Turan hırsını, kedisi Cımcim’den almaya başlar. Bu da iyi bir evlilikte olmamalıdır. Cımcim’e yönelmek aslında eşine yapılamayan davranışın yansımasıdır.

“Berni yüksek sesle ağlamaya başlar. Yaptıkları iş ortada kalır. Turan, ayağına dolaşan Cımcim’e, zararsız, hırsı tutulmuş bir tekme indirir. Cımcim bağırır, gider Berni’nin kucağına sığınır.”(Meriç,2012b: s.97).

4.1.15. İlahiye (Allah’ın) Gücüne Olan İnanç

İnsanoğlu var olduğu günden bu yana dek inanma ve sığınma ihtiyacı içinde olmuştur. Bu ihtiyaç, tarih boyunca değişik varlıklara karşı inançla gerçekleşmiştir. Tanrılar, putlar derken tek tanrı, tek ilâh anlayışına yönelen insanlar Allah’a sığınmaya, ona güvenmeye devam etmişlerdir.

Sığınma ihtiyacı, Türklerde “Gök Tanrı” inancıyla başlar. Tek Tanrı’ya olan bağlılığımız İslamiyet’i kabulde de etkili olmuştur. İlah kelimesi, Tanrı kelimesinin tam karşılığıdır. İslamiyet’teki karşılığı da Allah’tır. Yaratıcının gücüne teslim olmuş, ona sığınmış bireyler hayatlarını daha pozitif ve umutlu bir şekilde sürdürürler. Yaratıcıya sığınma insanları korkularından ve endişelerinden kurtarır.

Nezihe Meriç, üstün güce sahip olan güç mekanizması için bazen “Allah”, bazen de “Tanrı” kelimelerini kullanmayı tercih etmiştir. Bu kullanımlar herhangi bir ideolojik anlam taşımaz. Hikâye ya da romanın akışına uygun olarak verilir.

Dünyada Teknik Arıza (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; başa gelenler ile ilgili isyan edilmez Allahtan gelmiştir denilip, kadere boyun eğilmiştir.

“O sırada küçük kıızı hızla odaya girdi. Kara, böcek gözlü, minicik bir kız. Diz kapakları kirli, zayıf kolları pire yeniği içinde:

“Anne, çabuk bana makası ver” dedi.

“Ne olacak?”

“Lazım!”

“Ne yapacaksın kızım?”

“Lazım canım, çuval kesicem. Füzan Bey neredeyse gelir.”

Çocuk kendi dünyasında, oynadığı oyunun havasında, öylesine sahiciydi ki.. Nermin Hanım gülümsedi.

“Siz de mi Firuzan Beye çuval dikiyorsunuz?”

Çocuk gülüverdi:

“Evet efendim.”

“Kaça dikiyorsunuz?”

“Onyedi kuruşa, ama ay başına, yirmibir olacak. O zaman kızıma bir entari dikeceğim.”

- Nermin Hanım doluksadı kaldı. Çocuk makası eline geçirdiğinden hoşnut, oraya, tozlu muşambaya oturdu. Kaşlarını çatarak, dikkatle, elindeki çuval parçasını doğramaya başladı. Nermin Hanım gözleri dolu dolu, makinenin ipliğini geçirdi. “Oğlan kim bilir nerelerde. Perişan oldu yavrularım.” Pencerenin önünden kanat çırpıp bir kuş geçti. Görünmeyen sokakta, sesler yükselip alçaldı. Sonra yine annesinin sesi geldi. “... Nelere katlanmadı benim evladım komşucuğum. Zaten...”

“Adaaam sende!” dedi. “İş olacağına varır. Kader böyleymiş.”

Öyle çok okumuş değildi. Ortaokulu bile bitirmemişti. Zaten hemen evlendirmişlerdi. Ama, felakete uğrayıp da uzun, uykusuz gecelere düşünce, Allah, insanlar, kader kısmet hakkında, kendince birçok gerçekler bulmuştu.”(Meriç,2011: s.15).

Toplum olarak yaşadıklarımızı ilahinin gücünden kaynaklandığına inancımız vardır, buna kadere iman etmek diyoruz. Hikâyenin bu bölümünde de kadere, kısmet olana inanç vardır.

“Aaaaam sende!” dedi. “İş olacağına varır. Kader böyleymiş.”

Öyle, çok okumuş değildi. Ortaokulu bile bitirmemişti. Zaten hemen evlendirmişlerdi. Ama, felakete uğrayıp da uzun, uykusuz gecelere düşünce, Allah, insanlar, kader kısmet hakkında, kendince birçok gerçekler bulmuştu...”(Meriç,2011: s.15).

“Umudu, Fakirin Ekmeği” (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; iyi kalpli bir şerbetçi sıcaktan bunalan ve açlıktan, parasızlıktan bir köşede sızıp kalan kadına, bir bardak limonata ikram eder. Kadın da Allah’ın ondan razı olmasını diler.

“Şerbetçi düşünceli düşünceli önüne bakıyordu. İyi kalpli, babacan bir hâl gelmişti üzerine. Sonunda “Allah!” deyip kalktı. Elindeki mendili sallayarak sinekleri kovduktan sonra, bir bardağa limonata doldurdu. Bardaklar sıcaktan habersiz neşeli neşeli şingirdadı. Adam, çinkonun üzerine dökülen limonatayı alışıktan bir hâlde silerek, bardağı kadına getirdi. Kadın ansızın irkilerek, bir şeyden korunmak istiyormuş gibi kolunu kaldırdı. Şerbetçi:

- İç canım, dedi, serinlersin. Hep katacak değiliz ya. Bu da bizim ikramımız.

Kadın gözlerini kapayarak, içi yana yana içti ve bardağı uzattı:

- Oh! Allah razı olsun. Allah çocuğunu çocuğunu bağışlasın.”(Meriç,2011: s.43).

Kadın, iş bulabilmek için Allah’a sığınır. Çünkü kadın çok çaresizdir. Şerbetçi adam ise ona yardım etmeye çalışır.

“- Şöyle okullarda falan bir hademelik mademelik bulamadın mı?

- Nerde... Kimseleri tanımıyorum ki zaten. Şerbetçi, bir zaman düşündü, sonra:

- Bize bitişik oturur bir avukat Asım Bey var, dedi. O bir şey uydurabilir mi bilmem ki?

Kadın, umutsuzca fakat ela gözlerinde garip bir ışıkla öne doğru eğildi:

- Sahi mi? Bir şey olur mu dersin?

- Eee... Bilinmez. Kul kula sebep derler. Ben akşama ona bir danışayım.

Kadın heyecanlanarak doğruldu:

- Aman gözünü seveyim, senin de çoluğun çocuğun var.

- Oh kardeşim, bir danışiver bakalım. Ah Allahım sen bilirsin..."(Meriç,2011: s.43).

"Şerbetçi kalkıp elindeki bardağı yıkadı, yerine koydu. Bir sigara yaktıktan sonra:

- Ağlama, ağlama, dedi. Allah büyüktür. Sen yarın bir uğra buraya bakalım, belki bir şey uydururuz. Olmazsa, öğrenir, sen de votka yaparsın, benim büyük gibi. Ya da...

Kadın pencerenin önüne oturmuş, ay ışığını, تنها mezarlık yollarını seyrediyor ve bir yandan ağlayıp bir yandan dua ediyordu."(Meriç,2011: s.44).

"Kadın, serin tahtaların üzerine serdiği yatakta yanağını avucuna dayamış uyuyan küçük kızına bakarak yeniden bir ağlama tutturdu. Çenesi titriyor, yaşlar ay ışığında parlayarak dökülüyor, o iki yanına sallanarak dua ediyordu: "Sen bilirsin Ya Rabbim, sen bilirsin Allahım, sana inandım, sana güvendim Allahım, sen büyüksün Allahım." Ve düşünüyordu: Avukat Asım Bey mutlaka bir iş bulurdu canım. Koca avukat. Olmazsa, sahi votka yapardı. Ya da... Sonra ağlaya ağlaya zayıf kollarını ve yüzünü pencereden görünen o yıldızlı gökyüzüne kaldırıyordu: "Sen bilirsin Allahım, sen bilirsin Allahım..."(Meriç,2011: s.44).

Uzun Hava (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Sabir, sevdiği Sofiya ile evlenememiştir. Başka bir kızcağız ile evlenir fakat mutlu değildir. Sofiya'nın hayali onun peşini bırakmamaktadır. Sabir, Fehmi Usta'ya içini dökerken içinde bulunduğu kasvetli, sıkıcı durumu ara ara "Allah" iç çekişleriyle belirtir. Allah'a sığınır.

"Ufak tefek, kasketli bir adamdı. Karacalı gibi bir şeydi. Öbürü sarhoştı. İyice sarhoştı. Dalgın bir iç çekişle, derin derin:

- Allah!.. dedi.

Ortalıkta keskin bir kekik ve ayçiçeği kokusu vardı. Ağaçların arkasından, vadideki bostan kulübelerinin oradan, küçük bir çocuğun ağlaması geldi. Bir köpek havlayıp sustu. Poyraz hafiften bir kere daha esti. İkinci, tekrar:

- Allah!.. dedi.

Sonra sigara paketini uzattı:

- Yak bi tane abi.

Karaçalı, Allah'ı mı düşünüyordu neydi, öyle bir hâli vardı. Dalgın, dingin, yolun sonuna, ay ışığının asfaltta en çok parladığı yere bakıyordu.

Sigaraları pembe pembe yanıp sönmeye başladı. Yeni bir gün daha başlıyordu. Gökyüzü, yıldızlar, dağlar, kırlar, kertenkeleler, ayçiçekleri ve Allah'ın şu iki garibi, kaderlerini yaşıyor; yeni günü, kayıtsızca, hiç umursamadan, gelişi güzel karşılıyorlardı. Geldiğinin farkında bile değillerdi. Belki sonra ortalık ısıyınca, sabah olmuş diyecekler ve alışkanlıkla yaşamalarını sürdürecekler. Ama Allah ve kader duygusu; bu ikisi için, ellerindeki sigaraları, ay ışığının pırıltısı ne kadar sahiciyse, o kadar sahici, yüreklerinde, ikisinin ortasında; yanı başlarında bir yerde duruyordu.”(Meriç,2011: s.45-46).

Sessiz, pek gülmeyen Fehmi Usta'nın, oğlunun yanında dahi gülmemesi fakat oğluna ne denli düşkün olduğu anlatılır. Yavrusuna bakarken gözlerinden “çelik ısıltısı” gibi bir şey geçer diye bu sevgi belirtilir. Fehmi Usta Allah'ı anar.

“Demircidir. Adı da Fehmi Usta.

...

Gülmesine gülmez ya, küçük kıpışık, soluk mavi gözlerinden çelik ısıltısı gibi bir şey geçer. Bu yüzden Allahını, kaderini, dünyayı, demirciliği, safran çiçeklerini sever. Vişnelikleri, asfaltı sever.”(Meriç,2011: s.46).

“Sabir bir kimsesizlik acısı, sevilme, şefkat ihtiyacı içinde ağlıyor, ağlamayı erkeklğine yediremiyor, Fehmi Usta onu hoş görüyordu. Allah'ın iki garibi yolun kenarında oturuyorlardı işte. Oturup duruyorlardı. Fehmi Usta:

- Yap bir oğlan, dedi. İyi demiş, Allah! Yap bir oğlan ya...

Sabir ağlıyordu. Hiç sesini çıkarmadı. Çok sonra sadece bir:

- Allah!.. dedi.”(Meriç,2011: s.49).

Dağılış (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Roma’da yaşayan birinin gözünden Hristiyanlıktaki Allah’a inanıştan bahsedilir.

“Kiliselerde koronun sesinin nereden geldiğini anlamak için başını havaya kaldırıyor, kubbelerde dumanlı, gizemli ışıklar görüyordu. “Allah’ın orada olduğuna inanırlarmış... Allah... Allah... Meryem, İsa... Ruh-ül-Kudüs... Haçlılar... Sana melekütüsemavatin anahtarlarını vereceğim... Allah’ın orada olduğuna inanırlarmış... ””(Meriç,2011: s.58).

“Eli ayağı buz keserek, dişleri kısılıp, yanakları ürpererek çarmıhtan indirilmiş İsa’yı seyrediyor, mumların cızırtısından, kokusundan başı dönüyordu. “İsa... İsa... Meryem... Meryem... Ne çok İsa, ne çok Meryem... Tövbe tövbe... Allahım, tövbe tövbe... ””(Meriç,2011: s.58).

Alaturka Şarkılar (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; kendi hâlinde, yalnız yürüyen bir kadının Allah’a kendisini yakın hissetmesi anlatılır.

“Bir de baktım uçsuz bucaksız bir çayırın orta yerindeydim. Bir an için dünyada yeşilden başka renk kalmamış sandım. Gökyüzü bile yeşile çalar bir uçuk renkтейdi. Hafiften hafiften yeşilimsi bir rüzgâr esiyordu. Ağırbaşlı, güvenli ve şifa verici bir rüzgâr. Taaa karşıda koyu yeşil bir koruluk vardı. Geniş bir soluk alarak “Oh!.. Çok şükür Allahım, ya Rabbim” dedim. O anda, Allah bana o kadar yakındı ki... O da benimle birlikte yürüyüşe çıkmış sanıyordum...”(Meriç,2011: s.79).

Kadın, korkusunu da Allah’a sığınarak yenmeye çalışır.

“Biraz sonra ıslık sesi daha yakınlardan gelmeye başladı. Tepeden aşağı iki asker iniyordu. İçime tuhaf bir korku doldu. Hemen ayağa kalktım, çantamı omzuma asarak çatkın bir suratla bayırı tırmanmaya başladım. Hem de düşünüyordum: “Eğer şimdi dururlar, söz falan atmaya kalkarlarsa, doğruca yanlarına gider ‘Ağalar ben yolu şaşırdım, buraları pek تنها, arkamdan biraz göz kulak oluverin’

derim. Bir yandan da ‘Allahım, Allahım, Allahım’ diye çarpıntımı bastırmaya çalışıyordum. Askerler geçip gittiler. Hem de dönüp bakmadılar bile.”(Meriç,2011: s.80).

Keklik Türküsü (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; başa gelecek her türlü hâlin hayırlı olması, Allah’tan istenir.

“Zehra Hanım araya girdi:

- Canım bunda sinirlenecek bir şey yok. Varacak biz değiliz ya. Bizim dediğimiz sen mutlu olasın. Annelerin başka ne üzüntüsü var.

Sonra Makbule Hanıma:

Hadi hadi kal, Remziye’ye kadar gidelim açılırsın, dedi. Hayırlısı Allahtan. Kısmet olduktan sonra ne deseniz boş. Yeter ki Allah hayırlısını versin.”(Meriç,2011: s.93).

Oya, iyice tanımadığı, vapurda görüp âşık olduğu, “Dergi” adını verdiği adamın başka biriyle nişanlanmış olmasını hazmedemez. Acısıyla Allah’a seslenir.

“O sarı, ela gözleri ve o haylaz görünüşüyle “Dergi” iyi bir adamdı. Ama o ilk geceler sabahlara dek ağlarken hep derdi ki: “Allahım, Allahım benim iyi niyetime yazık değil mi? Allahım, bana acımadın mı? Şimdi masanın yeşil örtüsüyle, çocuklarını çiçekli maşrapaları ne olacak! Ya benim saçaklı sarı kızım, kabacık oğlum. Artık ‘Dergi’ benim değil mi? Artık arkadaşlarım Oya’nın ‘Dergi’si diyemeyecekler mi? Üstelik ben o güzel kıızı da beğenmedim de. O kız ‘Dergi’ eve geldiği zaman kapının arkasına saklanıp korkutmasını ve o yara izine bir öpücük kondurmasını da bilemez. İşte öyle bacak bacak üstüne atıp kurulur.”(Meriç,2011: s.98).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli, içinden geçenleri ancak ilahi güç olan Tanrı’nın bileceğini söyler.

“Bu, benim Anadolu’da dolaşan ailemin, durulmuş, mutlu dünyalarını bozmak olur. (Yalnız bu mu? Kardeşimin nikâhına neden gitmedim öyleyse? Nasıl üzüldüler. “Böyle törenler bana göre değil. Sinirleniyorum” dedim çıktım. Onların deyimi ile, oğlan evine karşı durumu idare edene kadar akla kararı seçtiler. Annemin misafir gününde çekip bağa gittim. İstanbul’dan geldi diye, bana hoş geldin demeye gelmişlerdi. Ata bindiğim gibi, çarşıyı birbirine kattım. Herkese, “Avukatın kızı!” dedirttim. Böyle yapmam doğru mu? Peki? Çevre ve ben! Bu durumum gelişigüzel gündelik hafiflikten nerede ayrılıyor. Tanrı bilir hafiflik etmiyorum. Canımın istediğini ve eğri bulmadığımı yapıyorum.”(Meriç,2011: s.156).

Meli, içine bulunduğu sıkıntılı durumda Allah’a sığınır. Çünkü gerçeği sadece “O” bilir.

“Öğrencilerin gözleri üzerimde. Hepsi benim memleketimin çocukları. “Bir avukatla basılmış!” doğru değil. Doğru değil; ama toplumda doğru olandan daha kuvvetle yaşıyor. Neden? Neden kötü bir rastlama, toplumun geri oluşu benim hayatımı altüst etsin. Öğrencilerin gözleri ne olacak? Çevre mi, ben mi? Oturup çalışmalıyım. Kendimi çok güçlü buluyorum. Bir gün eğitim bakanı olabilirim. Çevremizin güçsüzlüğünde adam olma gücüm artıyor. –Allahım, ne kadar canım sıkılıyor. -Özün’ün Arı Işık’ını duyuyorum sık sık. İnsanoğluna iyi duygular, inan, güven veren, insanoğlunu sevgiden, sevinçten ışıktan has arı ışık...”(Meriç,2011: s.162).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; ölümden başka her şeyin kolay olduğu, ölümün de Tanrı’dan geldiği belirtilir.

“Kadınlar iyice rahat. Bahçede, mutbakta... Küçük, günlük konuşmaların ortasında, kahve höpürdeterek çorap yamayarak... Sıkıntı, örneğin dibini tutmuş tencere çevresinde. Onarılabılır. Ölüm vermesin Tanrı... Yaşamak kolay; yaşam pahalı olmasa-)”(Meriç,2011: s.174).

Nil’in annesi ve babası vefat etmiştir. Bu yüzden hayatın tüm zorluklarına kendi başına katlanmaya çalışır. Akrabalarının ona kucak açtığı kadarıyla yetinmek

zorundadır. İçinde bulunduğu maddi ve manevi yetersizliklerden dolayı Allah’a sığınır.

“Nil uyanır, battaniyeye sarılır,- hiçbir zaman kendi battaniyesi olmadı Nil’in Müdire Hanım. Siz bunu anlayamazsınız. Öğretmen okulunun uzun, loş koridorlarında, ayağınızda kalın, siyah, lastik çoraplar, karatıkız, çenenizde et beni, küt küt yürüyorsunuz Müdire Hanım. –pencereden, yüzü hayranlıklar içinde, o masala bakardı. Süzülüp sudan çıkmış ince minareleri görürdü. Gözyaşları inci boncuk dökülürdü: “Allahım sen beni kurtar.” Ağladığını duyardım. Duyduğumu, ağladığımı anlamasın diye başımı yastığımın altına saklardım. Yüreğim katılırdı.”(Meriç,2011: s.176).

İnsanlar içinde bulundukları durumun sıkışıklığında “Allah” arayışına geçmişlerdir. Allah’tan, bu zor durum için yardım istenir. Evliliğin gelişigüzel biriyle olmaması gerektiği belirtilir.

“Bülent. Ali Beyin oğlu! “Eh! Anlatamam ki...” Mösyö Sorbon der Meli ona. “Evlen” diyor, rahat rahat. Evlilik, bir anlam tamlamasıdır. Gelişigüzel biriyle olmaz bu iş elbet. Büsbütün boğuntu. Burada çeker, aile çevresinde o zaman. Yükü az hiç olmazsa. Evlenmek! Değer kazandırırsa insana, dengeyi kurarsa, iyi. Yoksa? Peki nerede bu Allah? Yoksa yok mu? “Allahım! Allahım...” Bu ömür böyle, solmuş renklerin umutsuzluğunda, evle daire arasında, kalabalıkla ilgisiz, tek başına, susmuş kalmış olarak mı geçecek. İnsanlar yalnız ter kokulu, kent ağaçları dayanılmaz bir tozlulukta... Kader mi, Bülent mi? Güzel konuşur Bülent. Doğru. Güzel konuşur: “Yaşamalıyız Ayşe” der. “Zaman geçiyor. Bir şey hızla geçiyor.”(Meriç,2011: s.182).

Susuz XI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; müzikteki seslerden yararlanılarak herkesin Allah’ı çağırdığı duygusu verilir.

“Yeryüzünün bütün sopranoları, acımış çığlıklarla Allah’ı çağırıyor; genç ölümlerin yüreği soğuyor. Baslar Allah’ı yadsıyan bozlarla ağır ağır iniyor.”(Meriç,2011: s.197).

“Vay Sofiya’nın sıcak yüreği, vay Sofiya’nın kara gözleri... Yeryüzünün bütün sopranoları acımış çığlıklarla Allah’ı çağırır, genç ölülerin yüreği soğurken baslar Allah’ı yadsıyan bozlarla ağır ağır iner... Allahtan tam o sırada küçük bir kız girer kapıdan, kurtarır Sofiya’yi.”(Meriç,2011: s.200).

Yaşlı bir kadın olan Hanımanne’nin dilinden “Allah” nidasını hiç düşmez.

“Kadın merdiven başından sesleniyor: “Hanımanne çorba mı istersin, yoğurt mu?” İniltili, huysuz, sıkıntıdan yüreği tıkayan mızıltı: “Uy, uy, uy...” Ablak, ela surat duvar gibi katı:”...Allah! Allah, sen bilirsin.” “Hanımanne seni yıkayayım mı?” “Uy, uy, uy...” “Hanımanne...””(Meriç,2011: s.197).

Allah hep yardım edici olarak anlatılır.

“Küçücük bebecik kız da güler. “Daa gitmedi” der, güler. Alır çorabı gider. Sofiya susar. Makbuzların arasında bir şey arar. Durmadan arar. Dönüp bakamaz. Hep basların Allahsız inişi. Neyse Allah da hep yardım eder. Küçücük lekeci dükkânının kapısı durmadan açılır, kapanır. Her açılışta bitişik pasta fırının ve caddenin kokusu gelir.”(Meriç,2011: s.200).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; adam, somurtan kadına “Tanrı’ya gülümseyin.” der.

“Başım fena hâle ağrımaya başladı. Adamın birine çarptım o sıra. ‘Bağışlayın!’ diyeceğime, yanlışlıkla, tılsım bozuldu demiştim. Adam kolumu tuttu. Yüzüne baktım. Çakıl mavisi yeşil bir dağ suyundan, üç beyaz kuş uçtu. Güvercin mi diye baktım, göremedim. Bu adam milattan önce ve milattan sonra yüzyıllar boyunca aradığım, bulduğum, âşık olduğum adamdı. Onu mu yetirmiştin ne! Yoksa ona rastlamayışım mıydı? Hayatımın çok duygulu, oldukça karışık bir zamanını yaşadığımı anlıyordum. Adam, “Somurtmuşsunuz da ondan” dedi. “Tanrı’ya gülümseyiniz.” Dişleri bembeyaz parladı. Kolumu bırakıp, beni selamlayıp yürüdü.”(Meriç,2011: s.204).

Kız, içinde bulunduğu durumda sığınacak tek yer olarak Allah’ı görür.

“Kız en çok o yabancı şehirde, tanımadığı bir adamın evinde yaşadı kendi evini. Bir gündü. Görülmemiş kurt kışlarından biri vardı dışarıda. Kar oyuklarından geçip geliyordu soğuk. Çevresinde ne bulursa giydi üst üste; yorganın sıcaklığına sığınıp kalktı. Dizleri titriyordu. Başı dönüyordu. Sırtı üşüyordu. İçinde, yorgunluğuna karşı sevince benzer bir şeyler vardı. “Gitmem gerekli. İş bitince hemen döneceğim. Burnunu bile çıkarma yorgandan” demişti. Gözlerinden yaşlar peş peşe yuvarlanarak düşünüyordu bu sesi. Dönemediğine göre işi bitmemişi zahir. Elin adamı. Gözü kapalı bir inanişle bağlandığı bir adam. Hiç böyle ağlayamazdı eskiden. Katılıp kalmış, çevresine karşı kayıtsızlığını sürdürüp gitmişti. Hemen ağlayabilmek; ağladıkça, yanında yöresinde bir şeyler bulmak. Küçük küçük bir şeyler. Işıklı gibi, ışıksız gibi. Ak kuşun kanat uçuşunda baş döndüren gökyüzüne bakılamaz, ama kırpışan kirpikler arasında, gökyüzünü duyar insan. Bir yandan ağlıyor, bir yandan başı dönüyor daha çok. “Allahım Allahım...” diye bir şarkı tutturdu içinden. İç sızlatan bir şarkı.”(Meriç,2011: s.206).

Anne ve babası tarafından, çalışıp kazandığı parası elinden alınan kız (Gülen) için arkadaşı çaresizliğini belirtmek için, klişeleşmiş ifadeler içinde “Allah” kelimesini kullanır.

“Ben buraya gelince arkadaşım kalkıp çocuğun üzerine hırkasını örttü. Birer sigara yakıp “Peki” dedi arkadaşım, “n’apsın bu kız Allah aşkına.” Ben de ne yaptığımı söyledim.”(Meriç,2011: s.210).

Yazar, kıza sahip çıkıp onu evinde ağırlayan adamın, kıza baktığını anlatırken yazarın arkadaşı “Oh Tanrım!” ifadesiyle ağlar.

“Kız konuşurken, adam koyu mavi gözleriyle ona bakıyordu. Kız önüne bakarak, battaniyenin saçaklarıyla oynayarak konuşmuştu. Sözleri bitince, başını kaldırıp adama baktı. Öyle birbirlerine baktılar. Arkadaşım, “Oh Tanrım!” dedi. Gözlerinden birer damla parlak yaş döküldü. Ben de sona doğru sürdürdüm hikâyemi.”(Meriç,2011: s.212).

Menekşeli Bilinç (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kız kardeşler kendi aralarında ev hâllerine, talihlerine dair konuşurken “Tanrım” ifadesi geçer.

“-Şu menekşeleri de nereden çıkarıyorsun? – Oh! Yorgunum ben ama. Başım dönüyor. Nasıl değişmiş son zamanlardı. İlk görüyorum sanki. Bir elinde bavul, öbür eliyle parmaklığı tutarak... Ben kara bahtlının biriyim Tanrım! Kadersizin, kısmetsizin biriyim ben...”(Meriç,2011: s.220).

Hışhışı Hançer (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; nazardan, kem gözden koruyuculuğu “Tanrı” esirgeyecektir.

“Koro:

Kirpikleri nah böyledir maşallah!

Sesler:

Bebekken ayrı güzeldi, şimdi ayrı güzel.

O ne kız öyle. Tanrı nazardan saklasın.”(Meriç,2011: s.236).

Sancılı Us Bizdedir (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; ilahi, “Tanrı” olarak karşımıza çıkar. Asilenilir, isyan edilir fakat sonrasında tövbe edilir.

“İki nokta, her zaman anlamlı boşluklar veremez düşüncemize. Öyleyse, cümlelerimizi bütünlemeliyiz. Doğa güzeldir. Temiz hava vardır. Kırlar, kırlarda kuşlar... Ah! Hele martı sabahları. Sonuç şu: Adliye binaları yapılırken çok düşünümeli. Ya da gözümüzü açalım efendiler, modern mimari denen bir şey varsa eğer, biz neredeyiz? Neredeyiz biz? Evlerimiz, sokaklarımız var. Çöp tenekelerimizde kokmuş balık kafaları, tencerelerimizde, “Size bilmem ne usulü, kremalı balık pişirdim. Canım canım, hadi hadi cicim cicim...” –Of be! Ne sıkıntı veriyor yaşamak. Dene versin. Vermiyor işte. İyi iyi hadi Tanrı adına. – Ya kedilerimizin uyuz oluşuna ne buyurulur? Lağımın kokusuna gelince, “...çekmeyen bacaların isinde kararmış yeşiller...” falan gibi laflara karnımız tok. Böyle avunamayız. Biz insanız. Bizi, mutlu kıl eyle uyu Tanrı. Oh! İşimiz Tanrı’ya kaldıysa! Püh! Tövbe deyin asi kullar. Yarın mahşer. ÜNLEM.”(Meriç,2011: s.254).

“HÜSSSSSEYYYİİİN! “Sadede gelelim efendim. “ Evet. Neler geldi bu gelinin başına. – Gelin gelin oy.- Karakollarda, polisler, komiserler nasıl lanetlediler onu. Tanrım! Uyanın. Dünya nereye gidiyor!”(Meriç,2011: s.256).

“Saliha ablam bir geliş geldi, Tanrı tanığım olsun düşüp bayılacaktım.”(Meriç,2011: s.257).

“Bir de baktık Burhan, hiçbirimize danışmadan, deli divane âşık. Büyü yapmışlardır inan olsun. ÖYLE Mİ? Öyle öyle şekerim. Ben hakçasını söylerim. Bugün buradaysak, yarın ahretteyiz.”(Meriç,2011: s.258).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boykot Nuri’nin geçerken çarptığı Asuman, ona beddua ederken bile “-ma, -me” olumsuzluk eki kullanmıştır. Çünkü karşı tarafa kıyılamadığı için bu kargış (beddua) hafifletilir. Allah’ın gücünden emin olunduğundan, bedduanın tutacağından endişelenildiğinden -ma, -me eki kullanılır.

“Aa!” demişlerdi gülerek. “Bu çocuğun dalgınlığı!” demişti Asuman, “Nuri Bey!” diye seslenip arkasından. “Allah canını almasın, alıp çantamı gidecek adam vallahi.

...

Vah vah vah! Çıldırdı, çıldırdı!” demişti Asuman, kıkırdayarak. “Hâle bak Allah aşkına, nerdeyse tepinecek. Telaşı ne bunun böyle? Allah canını almasın. Sen bunu serviste bi görsen, çatmadığı adam yok.”(Meriç,2005a: s.11).

Evin anneannesi (Nedret’in annesi) kızının evinde kaldığından kendini fazlalık olarak görür. Bu yüzden ürkek ve sessizdir. Yatağına girerken yine de hâline şükreder.

“Öbürünün sesi soluğu duyulur mu ki! Çok eski yıllardan beri söylenen bir ezginin izdüşümüdür anneanne, evin içinde. Ürkektir. Yerlere yavaş yavaş basar. Yatağına sessizce sokularak, usulca, ‘Allah çok şükür!’ der.”(Meriç,2005a: s.20).

Nedret'in komşusu da, Nedret gibi kayınvalidesine bakmıştır. Fakat komşu kadının üzüldüğü nokta şudur. Kayınvalidesi bir gün bile “Allah razı olsun.” dememiştir. Oysa komşu kadın ona, sırf eşinin hatrına ve aileden aldığı görgü gereği bakmıştır.

“ *“Bilirim. Sen hiç anlatma bana o sıkıntıyı. Çeken bilir. Tam yedi yıl baktım kayınvalideme. Yedi yıl yatalak. Helali hoş olsun. Ama, bi günde, bi, Allah razı olsun dese ya. Emin ol, bir kere bile dememiştir. Öyle görmüşüz anadan nineden, kocan iyi, n'apacan!”*(Meriç,2005a: s.22).

Dumanaltı (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Mihri Bibi ve komşu kadınlar Gülgün'un ardından ağlar ve onun uğradığı adaletsizlik için Allah'a sığınır.

“*Ağtın acı veren ezgisi içinde, vurguları kuvvetle bastırıp zingirdatarak doğuyorlar mı, doğuruyorlar mı anlayamadıkları bir duygu coşkuluğu içinde “Şu yalan dünyaya geldim geleli...” diyorlardı. Dizim dizim gözyaşları akıtarak “Allahallahallahallah...” diyorlardı.*”(Meriç,2005a: s.33).

Umut'a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım'ın anne ve babası (Muhittin Bey) bahçede bir kuyu açtırır. Annesi kuyu suyu iyi çıkınca Allah'a bu bolluk için şükreder.

“*Babacığı, aylarca ustalarla beraber çalışmıştı. Esmer küçük, çelebi bir adamdı Muhittin Bey. Hep hafiften şarkılar mırıldanırdı. Kendi de hafif sesle söylenen, güzel, alaturka bir şarkıydı belki... Akşam sine sine inerken bahçesinde yetiştireceği menekşeleri düşler, arka bahçeye, bir bağ sahibi komşuya danışıp bostan ekmeyi kurar, akşamüzerleri kente dönmeden önce, çatısı örtülmemiş evin içinde dolaşır, çenesini kaşıyarak gülümserdi. Arka bahçede kuyu da açtırmışlardı. Suyu iyi çıkmıştı. Annesi derdi ki: “Boy boy köpürüyor maşallah. Hiç kuyu suyu gibi değil. Allah her istediğimi gönlümce verdi. Çok şükür Rabbime!”*(Meriç,2005a: s.89).

Boncuk Hanım, o evde yokken -hapishanedeyken- evini temizleyen arkadaşına dualar eder.

“Allah yaptırana gani gani rahmet eylesin, öp elimi öp...” diyordu, Boncuk Hanıma. O, boynunu bükmüş, gözleri dolu dolu, gülümseyip duruyordu. Sesi kısıktı arkadaşının. Çok cığara içtiği belliydi. “İşallah sağlık selametle oturursun anacım”, diyerek iyilikler diliyordu. “Yetti bu çile. Allah hepimize, memleketimize dirlik düzenlik versin, dirlik düzenlik Rabbim!””(Meriç,2005a: s.105-106).

Ahmet ve ailesi gecekondu mahallesinde yaşamaktadır. Allah’a olan inançları gereği bu “eski” ev, Ahmet’e aslında huzur kaynağı olması sebebiyle “saray” hâline gelir.

“Güneş açmıştı o çekingen mavi gözlerinin göğünde. Hem kaç güneş. Dünya güneşinin lafı mı olur, insanın sevinci, umudu, düşleri vurduğunda gözlerinin içine... “Aman be Amet’im” dedi bana, daha atmadım adımımı kapıdan. Şaşırdı fileyi nereye koysun, kızları, Mırnak’ı nereye kışalasın. Pencerenin önünde beni beklermiş meğer. “Bir tepenin üzerinde otururlar ki nasıl tepe. Ben saydım tam dört fıstık çamına şöyle çadır gibi, sen de on tane. Aman be Amet’im, şaştım kaldım be Amet’im. Arkası silme defne çam ne istersen. Denize nasıl bakarlar bilir misin? Yukarlardan. Hey Rabbimin kudreti! Gecekondu değil saray; çayırı çimeni de sayarsan. Ah be Ahmet’im!”

Ah be abi! Bi kurtarsam şu benim güzel kızlarımla, bu iyi yürekli, şükürlü karıyı şu sokaktan... Alıp şenliğini, kızlarımı, garip kadınımı, çıksam dağlar başına. Mırnak? O da! Eyvallah! Beslerim. Ciğerini eksik etmedim daha... Bulsam bir gecekondu. Helâsı dışarıda olurmuş. Olsun. Tavanı yıldızlarla dolu ya!”(Meriç,2005a: s.121-122).

Ahmet’in ustası Aliş Usta, Ahmet’i içindeki Allah sevgisine teslimiyete çağırır.

“Ustam Aliş ustaydı. Kızını, işini, dükkânını bana bıraktı yadigâr. Ne yüce kuş ol yükseklerde kanat ger, ne karınca olup, toprağın dibinde dirlik ara. Şu ellerin var

ya şu ellerin, bir onları, bir de yüreğindeki Allah'a güven dedi bana.”(Meriç,2005a: s.123).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Zerrin, çocuklarını iyi yetiştirmiştir. Onların başına bir şey gelmemesi için dua eder.

“Çocuklarını da iyi yetiştirdi. İşte şifa veren gözyaşları! İşte böyle inmez mi insanın yanaklarından dizi dizi, oh! Bir süre ağlayacak, gelecek olan ferahlığı düşünüp rahatlayarak. Hain sinire karşı, küçük bir aldatmaca. Acıyla ağlıyormuş sanılabilir. Değil. Açılıyor. Neydi? Çocukları yetiştirmek! Ne ki birde çevre var hesaba katılacak. Onun olumsuz etkilerini karşılayabilmek için neler çekiyor analar babalar. Ne güçlükler! Tanrı çocukları korusun. “Aman ya Rabbi” diyor. “Esrara falan alışmasınlar da, her huysuzluklarına razıyım. Bir de şu okullarını bitirseler sağ salım.”(Meriç,2005a: s.161).

“Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar” (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; pazarda, günlük hayatın içinde herhangi bir saatte “Allah” , “Tanrım” seslenişi içindedirler.

“Pazarcıların, bir tentelik, dikkat! Başları eğmek gerekir. Gidiş geliş, dönüş yapamayan kamyonların, o telaşın, bağrıışmaların, korna seslerinin, fren gıcırıltıları arasında, mallar, tahta sandıklar dolusu, çuvallar dolusu, sırtlanır, taşınır, indirilir. Hemen, tablalara, arkalarda, yerlere serilen bezlerin üzerine, tezgâhlara yerleştiriliverir. Doğanın bereketi, domatesler, elmalar, soğanlar, yeşillikler, portakallar, kıvırcıklar, Tanrım! (Nerden çıktı bu Tanrım şimdi? Allah be! mi demek yani)”(Meriç,2005a: s.252).

Yandırma (Yandırma) hikâyesinde; Rasim Usta düşünce, onun durumu üzerine konuşulanlar, Allah'ın gücüne karşı aciz oluşumuzdan bahsederler.

“Kaynamıştı Dereiçi mahallesi. Ölümün karanlığı fır dönmüştü, konup konup kalkmıştı çatıların, yüreklerin üstüne. Oysa şimdi! Olmazın olmuşu, ölümün yenilgisi, öldürmeyen Allah'ın gücüne karşı bilinmez, korkunun, şaşkınlığın yürek ezişi, kıyım kıyım edişi.”(Meriç,2005b: s.10).

Rasim Usta ve Zümrüt Hanım evlenmeden önce, uzaktan birbirleri için şu şekilde düşünmektedirler.

“Kadına ilk gördüğünde, onun içinde böyle düşünmüştü, “kimsesiz garip!” Kendini kimsesiz saymaz. Kendi var kendisi için. Ne özgüven! “Kış gelince nerelerde yatar kalkarsın a garip?” “Allah Kerim!” Hep kerim Allah tuttu diyelim elinden şimdiye dek, ama yaşlılık geliyor artık. “Ne olacak bunun sonu?” “Allah Kerim!” “Allah benim içimde” demeye mi geliyordu bu? Pekiyi!”(Meriç,2005b: s.18).

Zümrüt Hanım, Rüstem Usta ile tanıştığında, bir Allah bir de ondan başka kimsesinin olmadığını söyler. Yalnız geçen hayatında önce Allah’ı sonra da Rasim Usta’yı bulmuştur.

“...Rüstem usta, şu dünyada bir sana güveniyorum ben. Gündüz gece ışığına bakar da yaşarım. Sen kıy benim nikâhımı, benim evim ikimizi de barındırır” deyivermiş. Bir güzel boşanıp ağlamış sonra. “Senden başka kimsem yoktur. Bir Allahım, bir sen” diye. Bunları Zümrüt hanım anlatmıştı çok sonra. Ahbaplığımız dostluğa dönüştüğünde.”(Meriç,2005b: s.19).

Bir Yunus (Yandırma) hikâyesinde; Yunus’un annesi, evladını verdiği için ilahiye şükreder.

“Anacığı ona bakar bakar, bu oğlanı verdiği için Tanrısına şükrederdi. Hemen evin arkasına dolanıp ot toplamaya giderken hafiften bir türkü tutturuyorsa bu yüzdendi. Sevincinden. Bu gözünün önünde gelişip serpilen, bu denizlerin dibinde yaşayan güzel çocuk onu gönendiriyordu. Kimsesi yoktu ama, bu oğul biricik Tanrısının bir armağanıydı ona.

Dememiz o ki, o anacık da hep öyle derdi:

“Çok iyi bir çocuk bu benim oğulcuğum.” “Sürdürürdü duasını.” Allah bahtından güldürsün.”(Meriç, 2005b: s.27).

Kadın Aşk Deniz (Yandırma) hikâyesinde; kadın, eski sevgiliyle karşılaşmıştır. Fakat o, kendisini görmemiştir. Kadın, bunun için Tanrı’ya dua eder.

“Beni görmediği için, içimden Tanrıya sevgilerimi ilettim. Yücelliğine inandığımı yineleyen durmadan, bir dua gibi.”(Meriç, 2005b: s.51).

Çiçek Balı (Yandırma) hikâyesinde; Allah’ı içimizde aramamız gerektiği söylenir.

“Allah bizim içimizde. Onu bilmek gerek. Ona ermek gerek. Onu buldun muydu, her işin üstesinden gelirsin. Ağzını aç bacakları yay, otur bekle: Allah bana yardım etsin. Hadi!”(Meriç, 2005b: s.59).

Kıptı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; hayatımızın her aşamasında olduğu gibi zor günde de ilahiye olan ihtiyaç “...bul tanrını...” sözleriyle belirtilmiştir.

“Dedim ya, altı aya varmadan öldü adam. Ödüm patladı. Adamın öldüğü o günlerden birinde, Mihrişah Sultan, başını iki yana yaslayarak, bana, “Hadi bakalım, aklın var, önce akıl lazım insana. Al işte bir ev, bir de maaş. Bul yolunu, bul tanrını, yaşa.”(Meriç,2012a: s.14-15).

Kıptı Hanım (hadi buna Kıptı Hanım- 2 diyelim) (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıptı Hanım, o küçük bahçesindeki çardağında Allah’ı anar. Onun yarattığı bin bir renkte çiçeklerle mutlu olur.

“Evim, kentin bir yerinde durur. Benim serseri ruhumu en iyi o bilir. Yavaş sesle söylediğim türkülere, seyrettiğim televizyon programlarına, gözyaşlarıma, hiç sevgilisi (bir erkek; aklıma geldiğinde bazı zamanlar, içim sızlar) olmamış yalnızlığıma en iyi tanık odur. Benim sadık dostumdur. (kapısında kedisi, ağacında kuşları...)

Arka tarafta küçücük bir bahçem vardır. Yaşamımın bütün ince kahırlarını, gizli sevinçlerini bilen. Bir, ömrümün en dingin günlerini yaşadığım bahçem, bir de Allahımı en çok yanımda hissettiğim çardağım.”(Meriç,2012a: s.24-25).

Benim Acım Acıların Beyidir (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; kadınlar içinde bulundukları çaresizliklerinden kurtulmak için Allah’a dua ederler.

“Kadınlar, başlarını hafifçe iki yana sallayarak, içlerinden gizlice seslenecekler ona:”Ah Allahım, sen bilirsin ya Rabbi! Büyük Allahım, sen bizi koru, sen çoluğumuzu çocuğumuzu koru. Savaş mavaş olmasın, sen askerdeki evlatlarımızı düşman kurşunundan koru, oy oy oy ooooooooooy! Çok darda kaldık ya Rabbim. İş yok, ekmek yok, sen bizi koru, sen bize çare göster Allahım!”(Meriç,2012a: s.27).

“Öyle Yalnızız ki Bu Panayırda Sevginiz Durmadan Bir Taşı Ovar” Su (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; su kişileştirilir. Su, Tanrıya şükreden bir varlık olarak görülür.

“Su, bir şarkı söyler bıkmadan usanmadan. Gökyüzünün bulutların, çiçeklerin ona verdiği huzuru, kayaların arasından köpürerek akmanın zevkini anlatır, Tanrı’ya şükreder. Dingin, telaşsız, sevinçli bir şarkı; gönle ferahlık veren, ruhu dinlendiren bir şarkı. O kendini bilen bir sudur çünkü.”(Meriç,2012a: s.36).

Kapılı Öykü 1 (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; ilahiye veya Tanrı’ya olan inanç şu şekilde belirtilmiştir.

“Bu sessizce ağlamaları da bilen bilir (ama herkes bilmiyor ki).

Burula burula ta derinlere inmiş olan, sızım sızım sızlayan bu duygu kimselere anlatılamaz. Anlatmalara gelemes, dil tutulur, söz dağılır. Anlayamayanlar, (öylece, içi boş) bakışlarıyla lime lime kıyar yüreği. Anlayabilenler, Tanrı’yı görmüş gibi olur, donar kalır.”(Meriç,2012a: s.92).

Balkonlu Öykü 1 (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Tanrı’ya olan inanç onu bilen ve benimseyen kişilerin duyumsayabileceği bir meziyet olarak verilmiştir.

“İç açan, parlak renkli düz masa örtüsüne karşılık, parmaklıklara asılan saksılardan deli fişek çiçekler taşacaktı rengârenk. Bakımlı, gülüşen çiçekler: Sopranoların çoğunlukta olmasına karşın, altoların kendini kuvvetle duyurduğu, (ancak, yüreğindeki Tanrı’yı bilen bazı kimselerin) duyabildiği gizemli bir koroydu hepsi bir arada. (Gizem sözcüğü buraya çok yakışıyor.”(Meriç,2012a: s.101).

Ormanın İçinde Yeşil Gezer (Çisenti) hikâyesinde; Mustafa'nın ustası, Agop Usta'nın çocuğu olmamaktadır. Agop Usta, bunun Allah'tan geldiğini bilir ve Allah'a isyan etmez.

“Evladım, bizim işimiz, içimizdeki cevheri tanımaktır. Bilmektir. Onu bildin miydi, koruyacaksın bu dışarının pisliğinden. Onunla onu koruyarak, kendimizi, onun yardımıyla onararak, yaşamayı becermemiz lazım. Yaşamın tılsımı buradadır. Geri kalanın çek kuyruğunu. Eh, birde bu manayı tamamlayan aşk katabilirsen işin içine! Bak zati bizim zanaatımız bir aşktır. Benim birde Hermine'm var. İnşallah sanada gelir bu şans. Gelmezse aldırma. Çocukların olur. Büyük aşktır onlar da. Bak bizim olmadı. Ne yapalım. Her şey Allahtan.”(Meriç,2010: s.19).

Kimin Kimsesi Kim (Çisenti) hikâyesinde; Ayşe, Madam Ana'nın fotoğrafına bakıp ağlamaya başlar. Madam Ana'nın sesini duyar.

“Ağla yavrum. Ağlamak açar insanı. Hepimiz Allahın bir parçasıyız benim güzel çocuğum. Allah bize akıl vermiştir. Onu kullanmanın tam zamanıdır. Seni kurtaracak bir o var. Sen yalnız değilsin yavrusu. Nasıl yalnız olabilirsin, aklın var senin. İnan bana, o en büyük dosttur insana.”(Meriç,2010: s.34).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; yaşanan olayı bir Allah'ın, bir de kendinin bileceği söylenir.

“Kim olduğunu, nereden geldiğini kimse bilemez. Bir Allah bilir, bir de kendi” dedi. Sonra bir şeyden korkmuş gibi gözleri doldu.

“Benim ceddin Afrika'dan gelme. Afrika'dan, Afrika uzak, çok uzak... Onlar çok şey biliyormuş, çok şeyler. Çok eskiden, çok eskiden... Hidiv Hidiv hidiidiiiiivvv!” susuverdi. Elindeki taşları yere attı. Durgunlaştı. Yavaşça,

“Bir Allah bilir, bir kendi” dedi. Dondu kaldı. Kız gene ürperdi.”(Meriç, 2010: s.45).

Çisenti 4 (Çisenti) hikâyesinde; Tanrısını arayan, yalnız bir adamdan bahsedilir.

“Bir adam, dağda, yapayalnız bir adam. Ağaçların altında, aylarca, kütüklerle, bıçakla, dedesinden kalma eski rendeyle, yontulmuş ağaç kokusu, yalnızlığın, ıssızlığın insanın üstüne sinen, boynunu büktüren, dudaklarının arasında ısıklık olan dinginliğiyle bir arada yaşamıştı; kapı ortaya çıkıncaya dek. Uzun zaman. Bir yaz boyu. Yaşam üzerine düşündükleri, Tanrısını arayışı, kim olduğunu bilmediği, pek de aramadığı, ama sevdalısı olduğu (burası gerçeğin anlatılması zor bir yanı) bir aşkın, gönlündeki biçimlerini, kapıyı işlerken, motifleri, ince ince, bıçak ucuyla oymuş, kazımişti.

...

Erbabı olmayan, o motiflere bakınca, göremezdi yalnızlığı, adamı, Tanrısını, aşkını...”(Meriç,2010: s.79).

Çisenti 6 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, eşinin tayini çıkıp da yola düştüklerinde, ürpertici yoldan korkar ve yolda Tanrı’ya dua eder.

“Yollar dağlara tırmanır çoğu zaman. Eşyalarınızla yüklü kamyonlar vınlaya vınlaya, ağır ağır çıkar dönemeçleri. Durmadan çıkılır, yükseldikçe yükselir yollar. Dudak uçuklatan uçurumlara, (annenin dudakları kıpır kıpır oynar hafiften. Tanrısına korkusunu iletir durmadan, yardımcı olmasını diler içinden) göz ucuyla, ürpererek bakarken (Tanrının oralarda olduğunu düşünürsün gizlice) tam da gökyüzüne ulaştık sanıldığında, iniş başlar. Baş döndürücü yükseklerden, döne döne inen yol, dağın tepesinden fışkıran, taşlara, kayalara çarpıp köpürerek dökülen, selli akışı, uğultulu kükreyişi insanı ürperten nehrin kıyısına varacaktır sonunda.”(Meriç,2010: s.92).

Çisenti 8 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, eşiyle kendi yaşadığı semte gezmeye gider. Semt oldukça değişmiştir. Kadın, semtin eski hâlini düşünürken, Tanrı’nın da oralarda bir yerlerde olduğunu söyler.

“Nerde bizim, ayak bileklerinde rengârenk boncuklu bilezikleriyle, kulaklarında salkım saçak küpeleriyle gökyüzünün katında süzülen güvercinlerimiz. Ova, ta dağların eteklerini tutana dek döne döne yayılır da, ormana vardı mıydı

küçük taşlarda köpüre köpüre akan bir dereye dönüşüp serinler. Damdan bakarken, başı döner insanın. Tanrı işte oralarda bir yerde diye düşünür, içinden “töbe töbe” diyerek.”(Meriç,2010: s.102).

Korsan Çıkmazı romanında; Nezihe Meriç, ilâhi gücü, yer yer “Tanrı” , yer yer “Allah” şeklinde isimlendirir. Romandaki karakterlerde ilâhiye olan iman ve inanç tamdır. Sadece Berni’nin eşi Turan, ilahiye inanmadığını Berni’yle bir tartışma sırasında ifade eder.

“Elimizde olmayan şeyler var. Hani kader falan dedikleri. İnanmak ya da inanmamak bir yana, ben burasındayım hayatımın şimdi işte.”(Meriç,2012b: s.43).

“Yalnız Allah rızası için bu akşam yakamı bırak.”(Meriç,2012b: s.45).

Turan, hayattan kopuk, yer yer boşlukları olan bir karakterdir. Eşi Berni’yle bazı konularda fikir ayrılığına düşerler. Berni ve eşi Turan, din ve inanç konusunda tartışırken Turan, Allah’a inanmadığını söyler.

“- Bu alaylı konuşmayı nereye değin sürdürebileceksin bakalım.

- Görenler Allah için...

- Allah mı? Allahın var mı senin acaba?

- Yok!

- Yoksa yok. Benim var.

- Hani şu başın derde girince, nasıldı onun adı bakayım, ha, mayonez yaparken örneğin, bozulmasın diye, dileklerde bulunduğun Allah mı? ”(Meriç,2012b: s.99).

Neyyire hala, Allah katında tüm insanların bir olduğunu, din, dil, ırk ayrımı, makam, rütbe farklılığı olmadığını şöyle anlatır:

“Yıllarca sonra, Neyyire hala çiçekleri sularken:

- *Gâvuru Müslümanı yok, der. Bütün insanlar birdir. Bütün insanları Tanrı yaratmıştır.*

- *Ama onlar İsa'ya inanıyorlar.*

- *Eh, küçükken Hazreti Muhammed'i öğremselerdi, ona inanacaklardı. Hepsinin Allahı var ya.*

- *Siz Tanrıya inanıyor musunuz Neyyire teyze?*

- *Tabii inanıyorum. Bizi yaratan O'dur. Yeri göğü, işte bu çiçekleri yaratan O'dur. Bize akıl veren, sağlık veren O'dur. O her yerde hazır ve nazırdır.*"(Meriç,2012b: s.101).

Okulda Meli'ye, bir öğrencisi inancı konusunda ısrarla soru sorar. Çocuğun aklında bazı çelişkileri vardır. Çok sevdiği öğretmeninden hareketle sorularına cevap aramaktadır.

“- *Peki ama, efendim, yani siz Tanrıya inanıyor musunuz?*

Meli bütün öğrencilerine bakar ayrı ayrı. Yüreğine bir kocamanlık, bir kocaman soluk gelir.

- *Ben hepinizi çok seviyorum çocuklar. Bütün insanları çok seviyorum. Çiçekleri, kuşları, insanların uslarıyla kurdukları uygarlığı, seviyorum. Özgürlüğü seviyorum. Tanrı işte bunların tümüdür. Tanrıyı seviyoruz elbette, Tanrıya inanıyoruz.*

Sarı kâküllü kız, dudakları titreyerek oturur. Yavaşça kendi kendine söylenir.

- *Ben sevmiyorum. İnanmıyorum da. Tanrı olsaydı, hem annem, hem babam ölmezdi.*

Kararmış, boncuk mavisi bir acı gelir, Meli'yle onun arasına duru. Meli'nin sesi durgunlaşır. Az sonra:

- *Evet çocuklar, der. Ne olursa olsun, yaşadığımız sürece, Tanrıya, yani insanlığa, uygarlığa, arkadaşlığa, dostluğa inanmamız gerekli. Ancak böyle mutlu olabiliriz. Çevremizdeki kötülükleri düzeltbildiğimiz, düzenlemeye uğraştığımız, birbirimizi sevdiğimiz sürece...*”(Meriç,2012b: s.102-103).

Berni, eşi Turan’ın sorunlarının temelini inançsızlığına bağlar. Turan, inancı olmadığını daha önceleri belirtmiştir. Turan boşlukta kalmış birisidir. Turan karakterinden hareketle inancı olan bireylerin hayata daha sağlam tutunabildiğini söylemek mümkündür.

“Neden kahrolduğunu, seni böylesine yıkan şeyin ne olduğunu anlayamıyorum. Tanrıya inanmıyorsun, insanlara inanmıyorsun, çalışmaya inanmıyorsun, sevgiye inanmıyorsun...””(Meriç,2012b: s.104).

Sabretmek, olayların Allah’ın gücüyle olduğunu ve her işte bir hayrın olacağını düşünen Berni, eşinin söyledikleri karşısında sabırla bekler, susar.

“Kırk saatte bir sobayı yakamamışım. Öyle şaşırdım ki hiç sesimi çıkaramadım. Meğer sersem ta sabahtan beri açmış. Yaptığı proje beğenilmemiş. Beğenmediklerine değil de, anlamadıkları halde konuşmalarına tutulmuş. Ben bunları bilmediğim halde, bir sabır geldi Tanrıdan, sustum.””(Meriç,2012b: s.107).

4.1.16. İnsan Sevgisi ve İnsanın Değerli Oluşu

İnsanın doğasında diğer insanları sevmek ve onlara değer vermek vardır. Ailede, arkadaşlar arasında, komşularla, sokaktaki diğer insanlarla iletişim içindeyken bu sevgi ve değer hissedilir. Bu sevgi, saygı ve değerli oluşta aynı milletten, aynı dinden insanların değil tüm insanlık adına bir sevgi söz konusudur. İnsan sevgisi olan bireylerin bencilce kararlar yerine, tüm insanların yararına kararlar alması gerekir.

Nezihe Meriç, eserlerinde maddi durumları ne olursa olsun, zümre farkı olmaksızın kahramanların hayatlarına yer vermiştir. Bazen yalılarda yaşayan zenginlerin bazen de fakir bir gecekondu mahallesinde yaşayanların hayatlarına değinir.

Madem ki Hayal Kurmak Bedavadır (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; “Çetin” adında oluşturulan hayali kişi, o denli benimsenmiştir ve sevilir ki kahramanın tüm arkadaşları etraflarındaki çocuklardan bazılarını Çetin’e benzetir. Çetin, sokak için ideal bir tiptir. “İyi” insandır.

“Gözümün önünde: Tam benim sokağa ve eve göre, dediğim bir imge vardı; saçları gözünün önüne düşen, gömleğinin yakası açık, dişleri, gözleri, saçları, neşesi, kolundaki koca saati pırıl pırıl çilli bir delikanlı. Şöyle hem çakı gibi akıllı, afacan, hem serseri, dalgacı. Ona bir de ad takmıştım: “Çetin”. Artık rastladığım her sarışın delikanlıya, Çetin’e benziyor mu, benzemiyor mu diye bakıyordum. Ondan o kadar çok söz ediyordum ki, aramıza karışmış, bizimle birlikte yaşamaya başlamıştı. Bir arkadaş, örneğin şöyle bir haber getirirdi: Beşer mağazasında bir çocuk var, vallahi tıpkı senin Çetin.” Bir başkası: “Biliyor musun” derdi, “bizim on iki numarada oturan doktorun oğlu, bana hep senin Çetin’i anımsatıyor.” Kalabalık bir yerde bir küçük gazeteci çocuk gelir, acele acele sorardı: “Abla ‘Yıldız’ çıktı. ‘Ev-İş’ verim mi abla?” Yanımdaki onun çili burnunu göstererek: “İşte Çetin’in küçüklüğü” derdi. Çocuk bir ona, bir bana bakar, burnunu çeker ve: “Benim adım Emin” derdi, gülüşürdük.”(Meriç,2011: s.76-77).

Dışarlıklı (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Remziye, ada vapurunda kendisine tebessüm eden kızlardan dolayı kendini değerli bir insan olarak hisseder, sevinir.

“Birden aklına iki üç günlük bir olay geldi, gülümsedi. Ada vapurunda karşısına iki okumuş kız oturmuştu. Biri öbürüne usulca “Hırkasının ne tatlı mavisi var diymi?” demiş, Remziye’nin duyduğunu görünce ona gülmüştü. Remziye de gülmüş, içinden. “Hele beni kendine yakın buldu, tutup güldü” diye sevinmişti.”(Meriç,2011: s.103).

Susuz III (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ahmet, arkadaşı Ayşe için düşüncelerini belirtir.

“Ahmet, ‘Ayşe’nin kaşlarının ortası bitişiktir’ diye gülümsedi. ‘Kedi gibi büzülür koltuğunun üstüne. Dünyadaki kızların en iyisi, en insanıdır. Ve benim en iyi arkadaşımdır.’”(Meriç,2011: s.123).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli, Sâhir ve Ahmet’i “adam” olarak nitelendirir. Adam kelimesi burada cinsiyet değil karakterli olma anlamında kullanılmıştır. “İnsan adam” olarak kaliteli dostluklar aranır. Meli, bu arkadaşlarını insanlık namına sever.

“Bir mektubunu buldum anıların arasında: ‘Sev bu çocuğu, insan olmanın sıkıntısını yaşıyor.’ Almıştı yanıtı: ‘...O da ne laf öyle!’ Sâhir, benim çocukluk ve okul arkadaşım oluşundan çok, adam olma yolundaki çabama dayanak. O da aynı zorun acısını yaşıyor. Bu benim güç bulmama yarıyor. İnsan adam aradık çevremizde. Çoğu bulamazdık. Ama bir bulduk mu, buluşumuzu pahalı satmaya bakardık birbirimize. Sâhir getirdi Ahmet’i aramıza.

...

Sonraları, ahabplıkları ilerledi. Sâhir, her gelişinde ondan bir şey getirirdi bize. ‘Çocuklar, hani şu sözünü ettiğim hukukçu var ya... Azizim...’ Bu ‘hukukçu’ ya da ‘hukuklu çocuk’ tan ne zaman Ahmet’e, ne zaman ‘bizim Ahmet’ e geçtik anımsamıyorum. Önce ince şakaları, ele avuca sağlamaz havası, duygulanışları, insanı ısıtan us’u geldi; sonra kendi.”(Meriç,2011: s.164).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; evinde huzuru olmayan kıza yardım eden adam, kızın iyi insanlara olan güvenini, inancını arttırmıştır.

“Akşam olmuşu. Kız yatağının içinde oturuyordu. Boğazı sarılıydı. Adam kızın başucuna bir sandalye çekip oturdu. Kızın elini eline aldı; parmaklarını teker teker incelemeye başladı. Kız günün sıkıntısı içindeydi. Sonunda söze başladı. Diyordu ki: ‘Sağ olun, bana yardım ettiniz. Kendimi öldürmeyi düşünürdüm çoğu zaman. Bana öyle yardım ettiniz ki hayatım kurtuldu. Ayrıca kişiliğiniz insanlara olan inancı kuvvetlendirdi. Bana, burada bir iş bulabilmem ya da işimi buraya çevirebilmem için

yardım edin. İyi insan olduğunuz için sizden bunu isteyebiliyorum. Ben de bir gün bir başka insana yardım ederek borcumu öderim. Bir oda bulmalıyım. İlk fırsatta sizi rahat bırakmalıyım. Yük olduğum yeter artık.”(Meriç,2011: s.212).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nedret, komşusundan çok memnundur. Onun sayesinde, evdekilerin sıkıntılarından en azından bir an için kurtulur.

“Bir mutbak penceresi aralığa bakan. Fena oluyor insanın içi bu aralıklara bakarken. İs, kurum; yağmurların yol yol akıttığı. İyi ki şu karşı komşu var. Pencerelelerin önünü, ikide bir, sıcak sabunlu suyla, dumanı tüte tüte siliyor. Sünger kara kara köpürüyor çoğu kez. Çiçek koyuyor bazen, bir saksı. Bazen da, çocukların eski giysilerinden yaptığı elbezlerini asıyor.”(Meriç,2005a: s.12).

Nedret, kibirlenen kayınvalidesinin övünmelerinden bıkmıştır. İnsanın değerinin parayla değil, fikirleriyle olacağı kanaatindedir.

“İnsanı insan eden pulu çulu değil, usudur usu.”(Meriç,2005a: s.17)

Nedret, okutulmamasına rağmen insanlar üzerine farklı düşüncelere sahip, öngörülü ve yenilikçi bir kadındır. Koyun gibi yaşanmayıp, işe yaramak gerektiğini söyler.

“ “Ben” dedi, iki kaşının ortasını vurarak, “anlamıyorum bu çocukları, ama doğru, okumadık biz. Fazlasına aklım ermiyor. Koyun gibi yaşanmaz, insan dediğin bir işe yaramalı. Ama... İşte şu evi aldık, başımızı soktuk benim gayretimle. Çok şükür çocuklarımı da okuttum. Gezmeyi eğlenmeyi unuttum, başlarımdan ayrılmadım. Daha ne yapayım. Ama iş bununla bitmiyor işte... Anlıyorum ama...””(Meriç,2005a: s.19).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nurhan, Nebahat’i iyi bir insan olduğu için sever. Onu aşağılayacak olan Nili’ye bu fırsatı vermez, parasına ya da zümresine bakmaksızın Nebahat’i sever, sayar.

“Nili’de gördüğü günden sonra, kızı görmedi bile. Zaman zaman düşünmedi değil. İnsanı etkileyen, inceden inceye, dikkatle bakan bir kızdı. O gün ona, “Çiğköfte yapmasını biliyor musun?” diye sormuştu. Nebahat, yan yan kuşkuyla bakmıştı yüzüne. Dalga geçip geçmediğini anlamak istiyordu. Nurhan hemen sezmiş, kendisinin çok güzel yaptığını söyleyerek, sözü değiştirmişti. Ha, kızı davet de etmişti. “Bize de gel. Gel de bir gün, ben sana yapayım çiğköfte. Bakalım sizinkiler gibi yapabiliyor muyum” demişti. Kartını vermişti. Acıyordu kıza. Nili’nin havası, salonu, boğmuştu onu. Düşmanca değilse bile, sevgisizce bir akım vardı ikisinin arasında. “Aman be! Aoaovh! Ne diye geldi bu şey şimdi”, diyordu içinden. Ya da buna benzer bir şey. Örneğin, “Aman üf, ne konuşayım ben şimdi bununla. Sıkıntı!” Nurhan, onunla yumuşak, sevgiyle dolu konuştukça, Nili avurtlarını içine çekip gülümsemesini geçiştiriyor, tepeden tepeden bakıyordu kaldırdığı kaşlarının altından. Bu, “Ne ömürdür şu Nurhan. La la” demeye geliyordu. Öyle der o. “Aman Nurhan, çok konuşuyorsun hizmetçiyle” diye kızar çoğu zaman. “Yüz vermemelisin, şımarır bunlar. Hem de ne o öyle, ‘Nurhan abla. Nurhan abla...’ Hanımefendi demesi gerekir. Hiç haddini bilmiyor bu senin kadın. Ahv! Bir gün çalıştırmam vallahi...”(Meriç,2005a: s.59-60).

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet, insanları sayan, din anlayışını da doğruluk, dürüstlük ve insan sevgisi üzerine kuran birisidir.

“Din demek insanları sevmek demek... İnsanları sevmek demek, hileci olmamak, sevmenin tüm kurallarını yerine getirmek demek. Geri yanı vızgelir bana.”(Meriç,2005a: s.122).

Kadın Aşk Deniz (Yandırma) hikâyesinde; üvey anne olmasına rağmen Beatris, eşinin çocuğunu iyi bir şekilde eğitir.

“Biliyorsun çok temiz bir adam. Pırıl pırıl mis kokulu. Babası bunun annesinden ayrıldıktan sonra bir Alman kadınla yaşamış uzun yıllar. Beatris der ona. Çok sever onu. O eğitmiş bunu. Çok disiplinli çok uygar.”(Meriç, 2005b: s.42).

Bu Bir Uzun Hikâyesidir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, kıyı kentte yaşayan insanlara karşı minnet duyar. Onlar, zamanında kadın ve iki çocuğuna kucak açmıştır.

“Başlangıçta kimseler pek anlamadı kaymakam beyin bahçesine gök yolundan gelin kuşağı indiğini.

Sonraları, herkes alıştı bu güzel yüzlü, gülünce gözleri ışıldayan kadına, çiçekli bahçeye. Doktor beyin, kaymakamın, belediye başkanının, balığa çıkan tüm akşamcıların, getirdikleri balıkları nar gibi kızartıp, yanına çeşitli otlardan tevatür salatalar yapardı. Gönül borcu vardı onlara. Can borcu.”(Meriç,2010: s.51).

Çisenti 10 (Çisenti) hikâyesinde; adam merhametlidir. Bahçıvanın oğlunu okutur. Muhtar ve belediye başkanıyla mahalleye aşevi yapmak için uğraşır. Sorumluluklarının bilincinde bir baba ve bireydir. İnsani değerlere sahip çıkar. Toplumsal sorumlulukları destekler.

“Genç görünümlü. İri yarı, neşeli. Dünya umurunda değilmiş gibi görünüyor. Değil oysa. Merhametli. Bahçıvanın oğlunu okutuyor. Mahallelerinde büyük bir aşevi açılması için, elinden geleni yapıyor. Muhtarla, belediye başkanıyla bu yüzden savaşıyor. Savaş? (Yıl 2005. Amerika ile Irak arasında büyük, kanlı bir savaş var.)O erdemli bir adam. Bilmediğini bilenlerden.

“Abi ben ne anlarım savaştan” diyor. “Ben savaşı lanetlerim, kahrolurum ama, bu konuda fikir yürütemem. Çünkü anlamam bu dünya siyasetinden, bu milletlerarası siyasetten. Ben haddimi bilirim.” diyor. Aileden öyle görmüş. Öyle diyor. Halasına onaylatıyor. Babasının nasihatlerini yineletiyor:

“Oğlum adam olan, bilmediğini bilendir.”(Meriç,2010: s.109).

Korsan Çıkmazı romanında; kar yağmasını ve derslerin iptal olmasını isteyen Berni’ye, Meli’nin cevabı nettir.

“Berni tasasızca esniyor.

- Öyle bir kar fırtınası olsa ki, pazartesi günü gidemesek. Biyolojiden derse kalkmasam.

Meli yan yan bakıyor, aklı kitabında.

Evet! Küçük hanım biyolojiden kalmasın diye, küçük çocuklar, fakirler donup ölsünler.”(Meriç,2012b: s.57).

Komşuluk, insanî değerlerin en çok yaşanabileceği ortamlardandır. Etrafımızda yaşayan diğer insanlarla olan ilişkilerimizde saygı ve sevgi ön plânda olmalıdır. Maalesef bu durum, genellikle küçük yerleşim birimlerinin dışında pek de mümkün olmamaktadır. Köy, kasaba ve ilçelerde insanlar arasındaki iletişim daha kalitelidir. Şehirlerde ise bazen insanlar birbirlerini tanımadan ölmektedir. Bu durum Meli ve Berni’nin konuşması sırasında dile getirilir.

“Bilmediğimiz ne çok şey var. Tanımadığımız insanlar, ne çok, ne çok yeryüzünde. Bir ilde yaşıyoruz; o ilin sokaklarında, yollarında geziyoruz. Vitrinlere bakıp, sinemalara gidip, bir duygulanışlar, sıkıntılar içinde birbirimizi tanımadan yaşayıp ölüyoruz. Ne garip!”(Meriç,2012b: s.70).

Meli, rüyasında gördüklerini Berni’ye anlatır.

“İkimiz bir eve gitmişiz. ‘Bu boş ev hiçbir işe yaramıyor, bir şeyler yapsak’ diyorum. Sen de, ‘Kimsesiz çocuklar için bir koruma derneği kuralım,’ diyorsun. ‘Böylece serseri olmalarını -bekli- önleyebiliriz.’ diyorsun.”(Meriç,2012b: s.72).

Berni, eşi Turanla tartışırken, Turan’ın alay ettiği, Neyyire hala kuralarıyla ve yaşam tarzıyla, Meli’nin ve Turan’ın sorunlarının çözülüğünü söyler. Kurtulmanın tek başına yeterli olmadığını, insanlarla ilgili bazı şeylerin de kazanılması gerektiğini savunur.

“Sorumluluğu olan bir hayatı sürdürecektir, insanları sevmeyi, anlamayı, hoş görmeyi öğrenerek, ne olursa olsun, ille de bir işe yarayarak kurtulmak.”(Meriç,2012b: s.98).

İnsan değerli bir varlıktır. İnsanları din, dil, ülke, millet farkı gözetmeksizin sevebilmek, hoş görmek gerekir. Neyyire hala da insanın değerli oluşunu şu şekilde ifade eder.

“Yıllarca sonra, Neyyire hala çiçekleri sularken:

Gâvuru Müslümanı yok, der. Bütün insanlar birdir. Bütün insanları Tanrı yaratmıştır.”(Meriç,2012b: s.101).

“Meli, ilk çağlardan alır insanoğlunu, ortaçağa getirir, ortaçağdan kurtarıp aydınlığa çıkarır. Sözünü bağlar sonra:

- Böylece, bütün insanlar birdir çocuklar. Bütün insanları sevmeliyiz. İyi, namuslu, dürüst insanlar oldukça, birbirimizi sevdikçe Tanrı bizimle olacak.”(Meriç,2012b: s.101-102).

Berni, eşi Turanla tartışırken, Berni onu hayata bağlayan şeyin, çevresindeki diğer insanlarla olan ilişkileri olduğunu söyler. O, diğer insanlarla mutludur.

“Bak Turan, şunu iyice belle: Ben insanları seviyorum. İnsanların iyi olduklarına inanıyorum. Ben kendimi çok değerli buluyorum. Önce bütün insanlar iyi diye düşünüyorum. Daha doğrusu insanların çoğu iyi olabilirler, çoğu içindeki iyiliği bilmiyor diye... Ben bunu ta içimde, çok kuvvetli olarak duyuyorum. Buna inanmasam yaşayamam. İnsan gününe bu sevgi ile başlarsa, ne bileyim, anlatamıyorum. Ben tek başıma mutlu olamam.”(Meriç,2012b: s.104).

“Söylediklerime bazen ben de şaşıyorum. Ama gene de Meli gibi dört ucu sağlam anlatamıyorum. Bu bizim hayatımızı, kalorili çorba, cilâlanmış muşamba, pembe çatılı, yeşil pancurlu ev mutluluğu diye tanımlamak insafsızlık olur. Benim mutluluğum, çevremdekilere bir dayanak noktası olmaya çalışmamda.”(Meriç,2012b: s.105).

4.1.17. İyi Bir Annede Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk sahibi olan kadınlara anne denmektedir. Annelik, Allah'ın kadınlara verdiği en özel, en güzel vasıflardan biridir. Her kadın, “ideal anne” olamasa da, pek çok kadın bu kelimenin karşılığını fedakâr, cefakâr olarak yaşar. Elinden gelenin en iyisini, en güzelini çocuğu, çocukları için yapmaya çalışır. Annelik, her kadının doğasında vardır. Bir kadının, anne olmadan önceki bakış açısıyla, anne olduktan sonraki bakış açısı arasında büyük fark vardır.

Anneler çocuklara en önemli rol modellerdendir. Anneden ilk kelimeler, ninniler, şarkılar, tekerlemeler ve daha pek çok şey öğrenilir. İyi bir annenin; iyi niyetli, dedikodudan uzak, temiz, tertipli, öngörülü, hoşgörülü ve sevgi dolu olması gerekir. Duyusal ve davranışsal olarak da anneler çocuklarına örnek olurlar.

Nezihe Meriç, annesinin ikinci eşinden çocuğudur ve annesinin ilk eşine karşı verdiği kararından dolayı güçlü görür. Bu durumu eserlerindeki anne ve kadın karakterlerinde de görebilmekteyiz.

Dünyada Teknik Arıza (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Nermin Hanım, eşi tarafından terk edilmiştir. Çocukları için fedakâr olan Nermin, çuval dikerek geçimini sağlamaya çalışmaktadır.

“ *“Anne, çabuk bana makası ver” dedi.*

“*Ne olacak?”*

“*Lazım!”*

“*Ne yapacaksın kızım?”*

“*Lazım canım, çuval kesicem. Firzan Bey neredeyse gelir.*”

Çocuk kendi dünyasında, oynadığı oyunun havasında, öylesine sahiciydi ki... Nermin Hanım gülümsedi.

“*Siz de mi Firuzan Beye çuval dikiyorsunuz?”*

Çocuk gülüverdi:

“Evet efendim.”

“Kaça dikiyorsunuz?”

“Onyedi kuruşa, ama ay başına, yirmibir olacak. O zaman kızıma bir entari dikeceğim.”

- Nermin Hanım doluksadı kaldı. Çocuk makası eline geçirdiğinden hoşnut, oraya, tozlu muşambaya oturdu. Kaşlarını çatarak, dikkatle, elindeki çuval parçasını doğramaya başladı. Nermin Hanım gözleri dolu dolu, makinenin ipliğini geçirdi. “Oğlan kim bilir nerelerde. Perişan oldu yavrularım.” Pencerenin önünden kanat çırpıp bir kuş geçti. Görünmeyen sokakta, sesler yükselip alçaldı. Sonra yine annesinin sesi geldi. “... Nelere katlanmadı benim evladım komşucuğum. Zaten...””(Meriç,2011: s.15).

Nermin Hanım esasında fedakâr bir annedir. Ekonomik zorluklara rağmen evlatlarını düşündüğünden evlenmek istememiştir. Mahalledeki bazı kadınlardan dolayı evlenme fikri aklına yatmıştır. Evlenirse de çocuklarıyla birlikte olmak istemiştir. Onlardan asla vazgeçmez.

“O şimdi, bir kolayını bulup düzene koymayı düşünüyordu. Yeniden bir kocaya varabilirdi. En kestirmesi bu olacaktı. “Aman aman gençsin; aman aman dulsun... Dulun adı büyük, dulun adı büyük” diyorlardı. Akıl veren çok, ekmek veren yoktu. “Beni çocuklarımla kabul edecek, efendiden biri olsun da, yaşlıca olsun, zararı yok...” derdi.”(Meriç,2011: s.16).

Bazıları (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Sabiha Hanım pek çok anne gibi kaygılı hâlde çocuklarını düşünür. Onların fotoğraflarına bakarak kaygılarını, sevgilerini belirtir.

“Radyonun üzerindeki resimlikte kızları Nevin’in resmi var. Ufacık tefecik, yeşil gözlü tatarcık. Yağmurluğunun kalkık yakası, elindeki kitapları ve güleç yüzüyle sanki “Dondum valde hanım, dondum!” diyor. Sabiha Hanım da onu düşünüyor zaten: “Başını da örtmez hınzır. Bu kış kıyamette bir de hastalık çıkaracak.”

Oğullarının resmi duvarda asılı. Genç. Ciddi. Öyle görünüyor. Ama Sabiha Hanım resme bakınca oğlunun sesini duyuyor: “Ben neşeli adamım yahu! Bakmayın siz. Her şey yerine göre tabii. Neredeyse, avukat olacağız. “İçine geçiriyor. “Ah! Analık ah! Köpekler ana olmasın!” Sabiha Hanım böylece kendi dünyasında.”(Meriç,2011: s.51).

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Bilge, Cemil Bey’in yanında ona refakat ederken camdan dışarıda yağmurda ıslanan çocuklarını şefkatle eve alan onları temizleyip, paklayacağını düşündüğü, maddi şartları iyi olmayan anneyi görür. Kadının evine ve çocuklarına sahip çıktığını düşünür.

“O, kapıyı kaparken Bilge, ayağındaki takunyalara dikkat etti; tuhaf bir iç burkulmasıyla kendisinin hiç takunya giymediğini düşündü... Hemen biraz sonra iki küçük oğlan, yağmurdan iyice ıslanmış olarak, ellerinde sefertasları, çantaları koşa koşa geldiler, evin kapısını tekmelemeye başladılar. Kapı çabucak açıldı; kadın çocukların ıslak hallerine gülerek onları içeri aldı. Kadının güldüğünü görünce Bilge de güldü. Kendi kendine, “Bu temiz bir kadın” diye düşündü. “Şimdi leğene sıcak su doldurur. Bezi bolca sabunlar, çocukların elini yüzünü, bacaklarını şöyle bastıra bastıra bir güzel siler. Akşama sıcak bir çorba, taze ekmek, tahin pekmez... “Birden dudakları titredi ve ağlamamak için kendini sıktı. Bu kadın toplumun içinde, günlük hayatını yaşıyor. Çalışıyor, didiniyor, gülüyor, ağlıyor... Evi kocası, çoluğu çocuğu...”(Meriç,2011: s.88).

Keklik Türküsü (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Oya’nın annesi okumuş, ailesinin tanındığı biriyle kızının evlenmesini ister. Kendisi ölmeden kızının yerine yerleştiğini görmek ister.

“Oya, yanakları ateş içinde, süzülmüş mavi gözleri pırıl pırıl, pencerenin yanındaki koltukta oturuyor, odada konuşulanları, uzaktan geliyormuş gibi duyuyordu. Zehra Hanım:

- Koca ekmeği meydan ekmeği yavrum, diyordu. Sen de vaktiyyen yuvanı bil. Annen senin fenalığın için söylemiyor ki...

Annesi alevli alevli sürdürüyordu sözünü:

Sonra Zehranımcım, sonunda sapsız üzüm.

...

Şurada kaç zamandır komşuyuz. Sonra aslan gibi çocuk, ekmeği elinde. Okumuş olacak diyordu, işte okumuştı. Ben de şurada iki günlük ömrümüz var, yerine yerleşsin istiyorum.”(Meriç,2011: s.92).

İyi bir anne evladının kariyeri, evliliği için kaygılanmakta haklıdır ama bunun son kararını evladına bırakmalıdır.

“Zehra Hanım araya girdi:

- Canım bunda sinirlenecek bir şey yok. Varacak biz değiliz ya. Bizim dediğimiz sen mutlu olasın. Annelerin başka ne üzüntüsü var.

Sonra Makbule Hanıma:

Hadi hadi kalk, Remziye’ye kadar gidelim açılırsın, dedi. Hayırlısı Allahtan. Kısmet olduktan sonra ne deseniz boş. Yeter ki Allah hayırlısını versin.”(Meriç,2011: s.93).

Susuz IV (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; eşiyle araları, ilişkileri çok iyi olmasa da kadın, çocuklarını sırf anne, baba ve çocukların aynı çatı altında olduğu ortamdan koparmamak adına bazı şeylere katlanmaktadır. Tabi ki burada huzursuzluğun hat safhada olduğu bir ailede yaşayan çocukların çok mutlu büyüyeceğini söyleyemeyiz. Buradaki anne küçük meseleleri çocukları için görmezden gelmiştir.

“Nasıl seviyor çocuklarını. Evde, eşyalarda, ana, baba ve çocuklara değgin, hepsi beraberken varolan, ama hepsinden ayrı bir şey var. Sağlam bir şey. Onu duyuyorum. Fokus noktası çocuklar. “Yalnız çocuklar için katlandım her şeye Melicim. Yalnız çocuklar için. Ben anasız babasız büyüdüm. Onlar bari mutlu olsun istedim.” diyordu demin anlatırken. Mutlu olmak ne demek! Kıyametin başı bu. O da

biliyor. İki sözün sonunda, “Herkesin derdi bir türlü işte” diyor. Ama yine de, birazcık mutlu olunabilir. Eğer insan isterse.”(Meriç,2011: s.127).

Anne, çocuklarının geleceğini sağlamak, onların isteklerini karşılamak için mücadelesini sürdürür.

“Ben çalışmasam iki ucunu bir araya getirmemize imkân yok.” Çocuklarından söz açılınca birden değişiyor. Başka bir kadın oluveriyor.

...

Otur ağla diyor içim. Mutbakta çalışıp duruyor. Yorgunluğu belli değil. Ama ille gözleri. “Çalışmak zorundayım” diyordu. Koltukta oturmuş, parmaklarını birbirine geçirmişti. O görünüşünü hiç unutamayacağım. Güzel bir kadın değil. Yalnız sağlam oluşu tutuyor insanı. Sıcacık, ana kadın. “Çocuklar yoktan anlamıyor.

...

Erkenden kalkıp kahvaltı etmeye vakit bulamadan sokağa fırlamaya, otobüs duraklarında ömür tüketmeye zorunludur. Taş duvarlar, yorgun, telaşlı bir kalabalıkla dolu koridorlar, denize nasıl da uzaktır. Orada şarkı söyleyemez. Sırtüstü yatıp uyuyamaz. Düş göremez. Vitrinde gördüğü bir çift siyah süet ayakkabıyı aylardır istiyormuş da alamamış. Asla pahalı bir terziye diktirilmiş, güzel, kişilikli bir mantosu olmamış. Bir türlü siyah bir gece elbisesi yaptıramamış. Giyimden kuşamdan söz açarken, insanın içini sızlatan genç bir sevinç geliyor yüzüne.

...

Istirap çekmiş, yokluk çekmiş, kadınlığına, onuruna aldırmamış, ama yenilmemiş de. Çocukların sevinci ve çorba kurtulmuş. Çorba yine dumanı üstünde gelecek sofraya. İkisi de çorbacı. Çorbanın her gelişinde yıldız fırtınası kopacak sofrada. Böylece yoksunluklara, acıya karşı bu sevinç, çocukların varlığı, yuvarlanıp gitmeye ve birazcık mutlu olmaya yetebilir. Vay kuzum! “ Yuwayı yapan dişi kuştur” diye bellemiş bir kere. Hareket noktası sağlam. Öyle yetişmiş. Erkeğin elinin kınası, demişler. “Tersi kadar kocası olanın, kulpu kadar rağbeti olur” diye dolmuş

kulağına. Arslan kadın. Belli. Ama temelinde sağlam bir şey var. Hiç değilse sağlam olduğuna inanılmış. Yoksa böylesine kuvvetli olamazdı.”(Meriç,2011: s.129).

Kadın çocuklarının ve evin geçiminin kurtulduğunu ama kendisinin yalnız bir kadın olarak kaldığını söyler.

“Çok ihtiyarlamışım değil mi Meli? Bittim, bittim vallahi şu saçlarıma bak. Sürükleyip gidiyoruz işte. Bak gelince göreceksin. Ona hiçbir şey olmadı. Oysa ben çok değiştim.

Anlıyorum içi yıkılmış bir yanından.

- Hiçbir ilgim yok onunla. Çocuklar küçük. Büyüyünce de ayrılacaklar evden. Ben analık görevimi yaptım. Ama çok yalnızım. Dünya işte, ne diyeceksin!

İşte bu. Hep açıktayım. Bir yandan çocuklar ve çorba kurtuldu, öbüründe bir kadın yapayalnız.”(Meriç,2011: s.130).

Anne, çocukları için, yuvasını kurtarmak için eşi Suat’ı sert bir şekilde uyarır. Adam başkasına âşık olup evden gitmek ister, kadın ise nelere katlanılıyor diye fedakârlığını gösterir.

“Her şey çocuklar için demek istiyor. Çocukların yarını bozulmamalı. Çocuklar yuvada, yaşamın iyi, güzel, mutlulukla dolu olduğuna inanmalı. Çocuklar yaşamı sevmeli; çocuklar hıyaneti tanımamalı; çocuklar yaşama sağlam, güvenli, inanlı olarak başlamalı. Böyle mi? Ben açıktayım işte. Biliyorum. Anlayamıyorum. Böylesine özveri neye? Çocuklar yeter mi? Ya “Ben.” Dengede değiliz. Ben inanmazlığım içinde karmakarışık, o inanlı ve sağlam.

...

Ah, ne buhranlar geçirdim, ah, neler katlanıyormuş insan meğer, Melicim.”(Meriç,2011: s.129).

Susuz V (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; annelerin sıcak, içten duyguları, şefkati anlatılır.

“Pirinç mangalın ıltıdığı büyük ön odada geniş eski zaman sedirleri. Sedirlerden birinde beyaz patiska yatak çarşaflarıyla, ucu kıvrılıp açılmış yorganiyle, dantelli yastık örtüleriyle hazır bekleyen yatakta sıcacık ana sevgisi. Köhnemiş, yuvarlak ceviz masada Kütahya vazosu. Vazoda komşunun çiçek açmış enstitülü kızı. Taban halısında laciverdi solmuş eski günlerin görmüş geçirmişliği “...Yoruyorsun kendini” diyecek anne. “Vakitlice gelsen evceğizine. Kitaplarını yollamış Ahmet Bey dayın. Koydum oraya ‘intizamınnan’. Haydar Beyler askeri yollamışlar; ayol hiç görünmüyorlar diye. Geliriz inşallah, dedim. Geldiğini duyduklar. Ayıp oluyor. Bir gece gidelim. Tombala falan oynuyorlar. Eğlenirsin. Karnını doyurdun mu bari? Hadi iç kahveni de yat. Kayısı reçeli kaynattım bugün, seversin diye.”(Meriç,2011: s.140).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ahmet’in annesi sevecen, şefkatli bir kadındır. Beş çocuğu olmasına karşın yine de sevgi iyi bir annenin en önemli özelliğidir.

“Örneğin o, taşra şehirlerinden birinde beş çocuklu bir memur ailesi evi biliyordu. Baba pişmandı, göbekliydi. Kocaman bir göbeği vardı. Gülerken göbeği oynardı. Polis romanlarına düşkün memur - avukat. Anne, tersine çok zayıftı kurumuştı. Kıkır kıkır gülerdi. Beş tane çocuğu vardı. Sabahtan akşama kadar işi bitmezdi bu yüzden. Baba pazar günleri evde oturur, hurma çekirdeğinden, kıl testereyle küçük takunyalar, çentik papuçlar yapar, cilalardı.”(Meriç,2011: s.166).

“Derken, anne gelirdi. Anneyle beraber, küçük leğen, sabun tası, sıcak su dolu çaydanlık da gelmiş olurdu. Annenin bir omzunda gecelik bohçası, bir omzunda havlu, “Gelin bakalım buraya” derdi. “Geh bili bili bili...” dediği zaman ki sevinçli gülümseyiş gelirdi yüzüne. Küçüklerin hepsi birden leğene dalmak ister, hiçbiri yüzünün silinmesinden hoşlanmaz; her biri başka biçim güler.”Cik cik” bağırırlar...”(Meriç,2011: s.167).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Nil’e anneannesinden başka hiçbir sıcak kucak yoktur. Annesi vefat etmiştir. Anne sevgisini anneannesinden görür.

“- Ama... Şey... Bakın efendim, Nil... (Kışt dediler dayı evinden, kışt dediler amca evinden, kışt dedi üveyanne, kışt dedi yenge hanım, kışt, kışt, kışt dediler. Onun payına, hep anısı olmayan yabancı eşyalar, kokusunu bilmediği yataklar, sık sık değişen evlerin, başkalarının olan odaların, duvarların, sokak kapılarının karanlığı, boşluğu, eğretiliği düştü. Bir tek anneanne vardı yeryüzünde onun olan. İpeğim de filoşum bir anneannecik! Öpülecek, dizine yatılacak, boynuna sarılacak tek sıcak varlık.”(Meriç,2011: s.178).

Susuz IX (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; tafta elbisesi olmayan ve alamayacak durumda olan Ayşe'nin annesi, kızına geceliğinden kesip kolalayıp yeni bir elbise yapacaktır. Anne burada fedakâr ve çözüm bulucu olarak karşımıza çıkar. İyi bir anne evladının heveslerini, isteklerini içinde bulunduğu şartlara göre düzenleyebilir.

“- Tafta elbise yapmam diyor annesi öğretmenim. Pahalı diyor.

-Evet öğretmenim çok pahalı.

-A... Hiç de değil. Annem bana eski ipekli geceliğinden yapacak. Bir de kolalayacak. Oh gel keyfim gel. Tıpkı tafta gibi.

-A! Gecelikten olur mu hiç akıllı.

- Tabii olur.

...

-Ayşe girmeyecek mi şimdi öğretmenim?

-Girecek. Geçin yerinize. Elbiselerinizi krepon kâğıdından yapacağız. Ben size tafta elbisesi olanlar giysin dedim. Yeniden dikilsin demedim ki.”(Meriç,2011: s.187).

Çağıl'ın annesi, kendisine ayakkabı almak yerine evladına elbise almıştır. Anneler fedakâr insanlardır.

“Çağıl’ın annesi bu ay ayakkabı almadı. Bizim kiracımız onlar. Ayakkabı alacaktı almadı. Çağıl’ın elbisesine harcadı. Çocuğumun boynu bükülmesin diyor.

- Pekâlâ. Bakalım bir şey düşünürüz. Hadi şimdi siz alın şu kâğıtları, öğretmen odasına gidin. Ben de bunları çalıştırayım biraz.”(Meriç,2011: s.190).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nedret, komşusuyla çay içerken, çocukları geç kalınca evhamlanır, tedirgin olur. Anneler çocukları eve geç kalırsa onlar için telaşlanırlar. Nedret, komşusundan çocuklarının üniversitede boykota katıldığını duyunca daha da panik olur. Onlara kızar. Bu kızgınlığı sağlıklarına bir şey olması endişesindendir.

“Bana bak, bırak lafı şimdi ya, kurs murs var mıydı bugün? “Yok sanmam. Neye sordun?” “Nerede kaldı bu çocuklar?” “Gelirler. Yürümüşlerdir.”(Meriç,2005a: s.19).

“Gelemezler vaktiyle eve! Bu kadın sinirli, asabını bozmayalım mı diyecekler. Ortalık karışık işte. Merak ettiğimi biliyorlar. Nerde bu domuzlar! Saat kaç oldu. Uğrayın bir kere eve de, sonra ne cehenneme...”(Meriç,2005a: s.21).

“ “Çocuklar desen...” “Ayol nerde kaldı bunlar? Hiç böyle gecikmezlerdi. Senin oğlan da gelmedi değil mi?” “Beni de salma meraka. Ne var gelirler, koca çocuklar. Düşme böyle üzerlerine.”(Meriç,2005a: s.22).

“Çocuklar! Nerde bu çocuklar. Nerde çocuklar... Çocuklar...”(Meriç,2005a: s.25).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nurhan’ın, hapishanedeki gözlemlediği kişilerden biri de eroin suçundan yatmakta olan bir kadındır. Bu kadının Çile adında bir çocuğu da vardır. “İyi bir anne” asla kendini ve yavrusunu tehlikeye atmamalıdır.

“Uyuyanların soluk alışlarından, ara sıra hafifçe, dalgınca ince inlemelerle karışık püfürdemelerinden başka ses duyulmuyor. Soba borusunun çıktığı küçük pencereyi aralık bıraktıklarından koğuşun havası uyku kokusuyla ağırlaşmıyor. Gene

ağlıyor yukarı koğuştaki bebek. Hemen sustu. Annesi memesini tıktırmıştır ağzına uyku sırasında. Sabah gördüğü iki küçük çocuğu düşünüyor. Birinin adı Çile'ydi. Annesi eroinden yatıyor. Öteki..."(Meriç,2005a: s.71).

Umut'a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nesrin öğretmen, hem iyi bir anne hem de iyi bir öğretmen örneğidir. Anne olarak hapisane sonrasında çocuğunun onu yanlış değerlendirmesinden endişelenir.

"Eski konuşma, mektup yazma biçimimi tutturmak için epeyce gayret sarf ediyorum bir zamandır. Edebiyatçı anne! İki yıl önceki ben değilim. Bunu ayırt etsinler istemiyorum. Ayrıntıları anlamayabilirler. Nasıl bir yorum yapacaklarını bilemem. İki yıl önce ben bıraktığımda, oğlum on dördünde yeni yeni delikanlıydı, çocukluğundan beri kaleminin ucunu ince yontan. Uzun dalgınlık dönemlerine girer, ince çizgilerle resim çizerdi. Sağlıklı, güleç bir çocuktü. Günün ilk ışıkları gibiydi. Yani, anlaşılması zor. Ama güç verici. Şimdi on altısında, dört yıllık delikanlı."(Meriç,2012a: s.78).

Nesrin öğretmenin annesinin sert tavırlarıyla, Bedia'nın (Boncuk Hanım'ın) onu hoş tutan, yumuşak kalpli annesi kıyaslanır. İyi bir anne Boncuk Hanım'ın annesi gibi ılımlı ve anlayışlı olmalıdır. Nesrin öğretmenin annesi ona şöyle seslenmiştir.

" "Yat geber hınzır!" diye bağılıyor annem arkamdan. "Ben sana gösteririm yarın. Dur bak sen! Hele bir sabah olsun..." Oysa Boncuk Hanımın annesi, hep nazlarmış Bedia'sını: "Bediam, hadi güle güle kuzum. Çantana koydum yemeğini. Ekmeğini de ye e mi! Geri getirme. Elmanı da. Bak ben neler pişireceğim kızıma. Hadi koş, Sami Bey amcanı bekletme. Mendilin cebinde. Karşıdan karşıya geçerken dikkat et e mi canım. Paralarını düşürme. Hadi benim pırlantam" dermiş. Ne sevgiler, ne mutluluklar görmüştür o küçücük babaevi."(Meriç,2005a: s.103).

Eşlerin birbiriyle uyumlu olması çocuğa da mutluluk olarak yansır. Bedia'nın (Boncuk Hanım) annesi ve babası çocukları için mücadele etmektedir. Kadın, eşinin kararlarını mutlu olmak, muhtaç olmamak adına her hâlükarda kabul eder ve onaylar.

“Bir akşam vaktiydi. Kale’deki evlerinin avluya bakan tahtaboşunda oturuyorlardı. Bedia küçük bir kız o zamanlar. Gene maviş, gene küçük elli, ayaklı. Çocuk olmasına karşın, anımsıyor babasının bu sözlerini. Yere oturup bebeğine sarılmış, sallayarak nazlıyor onu. Babası rakısını içerek, radyodan haberleri dinliyor masanın bir ucunda. Arada bir Bedia’cığın ağzına bir salatalık parçacığı, bir kızarmış patates veriyor. Annesi genç. Beyaz kollarını iyice beyaz gösteren kısa kollu çiçekli bir entari giymiş. Kıvırcık saçlarının kumral lüleleri ışık alıyor, çatıların üzerlerinden bir yerlerden. Yeşil minicik toplara benzeyen bezelyeleri birt birt bakır lengere çıkarıyor, masanın öbür ucunda. “Sen bilirsin,” diye yanıtlıyor kocasını, “Nasıl istersen. Başımızda bir çatımız olsun, bacamız tütsün sağlık selamette, ele güne muhtaç olmayalım da neresi olursa makbulüm.”(Meriç,2005a: s.105).

Dönemin insanları, dönemin çocuklarını siyasal olaylardan dolayı koruyamama endişesi içindedir.

“Nasıl zordur bir çocuğu doğurmak. Büyütmek ne zordur, hastalanmalarından, incinmelerinden, ölmelerinden korkarak... Bebekken öpülür çocuklar, okullu olur gene, sakalları çıkar, gelinlik kız olur gene... Doyamaz insan... Çocuklar da analarını sever. Bu sevgi bir gönendirir ki insanı, anlatılmalara sığmaz. Analar kendi analarından öğrendikleri duaları yüzyıllardır çocukların önlerinden arkalarından fısıldar durur, yineler durur, “Allah korusun!” Koruyamadık çocukları.”(Meriç,2005a: s.113).

Tan’ın Öyküsü (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Tan’ın annesi, eşi tutuklanınca oğlunu birkaç günlüğüne arkadaşlarıyla tatil yerinde bırakmıştır. Oğlu eve geldiğinde ise ona babasının yaşadığı bu süreci sanki bir oyun gibi türlü şaklabanlıklarla anlatır. Oğlunun korkmasını istemez. Burada iyi bir annenin, evladının psikolojisinin de bozulmasını istememesi görülür.

“İki gün sonra Tan geldiğinde, daha Özdemir’i görmediğim hâlde iyiydim. Kendimi bulmuştum. Büyük bir şaklabanlık içinde karşıladım Tan’ı. Durumu biraz abarttığım ortadaydı, ama başka türlü davranamıyordum. Elimde değildi. Dört polisi birden oynayarak, olup biten her şeyi yansılamalar, hokkabazlıklar içinde anlatmaya

başladım. Ölçüyü kaçırdığımı biliyordum, ama kendimi tutamıyordum.”(Meriç,2005a: s.141).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Zerrin, çocuklarını iyi yetiştirmiştir. Anne ve babaların evlatları için tüm zorlu şartlara göğüs gerebileceğini söyler. Onlardan başka kimsesi yoktur.

“Çocuklarını da iyi yetiştirdi. İşte şifa veren gözyaşları! İşte böyle inmez mi insanın yanaklarından dizi dizi, oh! Bir süre ağlayacak, gelecek olan ferahlığı düşünüp rahatlayarak. Hain sinire karşı, küçük bir aldatmaca. Acıyla ağlıyormuş sanılabilir. Değil. Açılıyor. Neydi? Çocukları yetiştirmek! Ne ki birde çevre var hesaba katılacak. Onun olumsuz etkilerini karşılayabilmek için neler çekiyor analar babalar. Ne güçlükler! Tanrı çocukları korusun. “Aman ya Rabbi” diyor. “Esrara falan alışmasınlar da, her huysuzluklarına razıyım. Bir de şu okullarını bitirseler sağ salım. Şu anarşik ortam. Kimsede sinir minir kalmadı.” Akşamüzeri, o güzelim çayını zehir içer gibi içiyor, çocuklar evden içeri girinceye değin. Okuduğunu anlamıyor. İlmekleri durma kaçırıyor. Bu böyle. “Benim onlardan başka neyim var”, diye düşünüyor, biraz daha rahatlamış olarak.”(Meriç,2005a: s.161).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; anne, iki oğlunun motorla balığa gidip henüz eve gelmemesinden endişe duyar. Onların başına kötü bir şey gelmesini istemez.

“Tanrım! Nedir bu dağınıklık. ‘Bu iki oğlan hep böyle haşarı mı kalacak. Kızlar, gerilimler, kumlu ıslak lastik ayakkabılar, dalma takımları, oltalar, motorun öte beresi.’Gene karıştı kafam. Şu Ekrem’e kızıyordum, oğlanlar girdi araya. Sabahtan çıktı motorla. Merak ediyorum elbette. Sinirlerim iyice oynadı. Düzenli düşünemiyorum. Ha, gelelim Ekrem’e. Kasabaya alışverişe iniver, desen inemez beyefendi.”(Meriç,2005a: s.241).

“Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar” (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın ve eşi fakirlikle başlayan hayatlarında, tırnaklarıyla bir yerlere gelirler. Çocuklarını okutmayı ihmal etmezler. İyi bir anne ve baba olarak çocuklarına gelecek sağlarlar.

“Garibim, profesör kocam Veli, Maraş’ın öksüzü. Biz iki çıplak evlendik. Bir ev kurduk, görev yaptık, üç çocuk büyüttük. Onları okuttuk, evlendirdik. Nasıl başardık, şaşılacak şey. Çünkü adamlığımıza toz kondurmadık. Hiçbir çirkinlik girmede yaşamımıza. Kimseden gözüümüzü kaçırmadık, boyun eğmedik, sözümüzü harbi söyledik.”(Meriç,2005a: s.254).

Öykücük (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; Fındık Hanım çeviri yaparak, sabahlara kadar çalışarak evinin geçimini sağlayan bir kadındır. Sözlüklerin arasında sızıp kalır. İki çocuğu vardır. Fedakâr bir annedir.

“Güler yüzünü soldurmamaya çalıştı Fındık Hanım da. İki küçük kız, bir yazı makinesi. Gönül verdiği dili aldı önüne, çevir Allah çevir, o dili bu dile. Gece yarıları tıkıdık tıkıdık sesi makinenin, kendinden umulmayan bir takırtıya dönüşse de, bitişik komşu duvarı yumruklasa da, n’apsın, yetiştirmesi gerek.”(Meriç,2005a: s.270).

“Sen söyle bakayım bana. N’apıyorsun, becerebiliyor musun kendi kendine yaşamayı?” Hemen yanıtladı. Elindeki çantayla, omzundakini dengeleyerek, “Hem de” dedi. Çok iyi başarıyormuş. Her işin üstesinden geliyormuş. “Son zamanlarda zaten” dedim, “İyice çökmüştü anne. Gene de, ne olsa...” “Evet” dedi.”(Meriç,2005a: s.271).

Bugenvilli Başlangıç (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; annesi, oğlu Orhan’ın, babasının söylemesini istediği küfürlü konuşmalara dâhil olmasını istemez.

“Kadın pırzola tabağıyla koşar bahçeden.” Orhan, sakın yavrum, sakın evladım, söyleme öyle şeyler.” Adam gene güler.”(Meriç,2005a: s.281).

Giz (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; anneannesi ve kız, Boğaz’da kuşlarla ilgili konuşur. Anneanne, şefkat dolu bir kadındır.

“Küçücük elinin işaret parmağını, esintiye karşı konmuş testinin terleyen toprak yüzünde gezdirerek soruyordu: “Anneanne bu kuşlar ne diyordu?” Anneanne, kıstığı gözleriyle Boğaz’a, geçen gemilere bakıp içini çektikten sonra, beyaz

başörtüsünü düzeltip yanıtlıyordu: “İnnafe tennarike, innafe tennarike.” Bir garip ezgisi var söyleyişinin, küçük kız bayılıyor. Bir kız çocuğunun en güzel kıkırdamasıyla gülünce, anneannesi uzanıp onu öpüyordu. İlle! Bu böyle uzun sürüyordu ki, A! diyor insan elinde olmadan. Tüm bunlardan gelen miydi o duygu? Ya da gecenin geç vaktinde uykuya dalarken, içini, keskin, bıçak sıyrması bir ürpertiyle titretmiş olan muratçık ötüşünden...”(Meriç,2005a: s.300).

Oya (Yandırma) hikâyesinde; annesi, Oya’nın düşüp yaralanmasından, canının acımasından endişe duyar. Anneler çocuklarına zarar gelmesini asla istemezler.

“Anne masada oturuyor. Konuşmalar, gülüşmeler, dondurma, pasta yiyenler, bugenvillerin resmini çeken turistler, yoldan geçenler, herkes solmuş mavi bir sıcağın, uçuk mavi bir akşamüzerinin içinde. Anne de öylece, kendini çakılların arasında bir şeyler arayan Oya’nın görüntüsünü bırakmış, gülümseyerek oturuyor. Oya denize doğru koştuğu zaman, heyecanlanıp bağılıyor:

“Oyaaaaaa! Koşma, gel buraya...” Bu Oya’ya oyun gibi geliyor. Ağzını açarak gülüyor. Anne kaşlarını çatıyor –şakacık- tan. Oya bunu biliyor-

“Hani ne söz vermiştin sen bana? Hani böyle koşmayacaktın? Çakılların üzerine bir düşersen görürsün. Bacakların çok fena acır. Koşmadan oyna.”(Meriç, 2005b: s.34).

Çiçek Balı (Yandırma) hikâyesinde; Nemide Hanım’ın annesi lezzetli yemekleriyle akılda kalmıştır. Anne, evdeki sıcak ortamı güzel yemekleriyle desteklemiştir.

“Nemide hanım, yavaş sesle “aganta” diyor, çocukların birbirine karışan gülüş çığırtı konuşmalarının arasında kendi kendine; gülümseyerek. Ne olsa deniz kenarında büyümüştür.

Rıhtımda, tekneçilerin, balıkçıların, gemicilerin arasında. Bahçede hep balık kızartmıştır annesi, tepsi dolusu. Bol limon, bol yeşillik; iki taş arasında, ya da yumrukla vurup sulandırarak kırılmış soğan. Çoluklu çocuklu balıkçı evlerinde,

kadınlar hep balık kızartmışlardır, tavada çevire çevire, nar gibi. Bilinçaltından çıkıverir bir sözcük işte. “Aganta”. Anlamını bilmez.”(Meriç, 2005b: s.60).

Tuna’nın, annesiyle olan ilişkileri çok iyi değildir. Kadın, “iyi bir anne” örneği olamamıştır. Tuna annesiyle ilgili şöyle düşünür.

“Ondan yılıyordu. Onu kendinden uzak tutuşu, duygularını ondan gizleyişi hep bu yüzdendi. O “faşist” biriydi. Kendince çok doğru ama Tuna’ya göre, çağdışı ve aptal yargıları vardı. Çok bilirmiş gibi görünse de, çağını, çağdaş insanı, insan haklarını anlaması olanaksızdı. Eninde sonunda o, uzun yıllar arabuluculuk yaparak geçimini sağlayan Samatyalı Nazike hanımın kızıydı.”(Meriç, 2005b: s.68).

Ünlemleri Kökertmek (Yandırma) hikâyesinde; kızın annesi Nadide Hanım, kızının sessiz, içe kapanık olması sebebiyle yufkacıyla dertleşir. Evladının, onu isteyenleri, görücüleri neden görmezden geldiğini anlayamamaktadır. Oysa “iyi bir anne” evladiyla uygun bir seviye ve üslupla, her türlü konuyu konuşabilmeli varsa problemlere birlikte çözüm üretmelidir.

“Vaktin birinde anne ne demişti yufkacıya:

“Ah Halit Bey bilirsiniz pırlanta gibidir yavrum. Evladım diye söylemiyorum. Ama nesi var bilmiyorum. Konuşmaz bilirsiniz. İçine kapanık. Benimki de ana yüreği. Ben de vaktiyle...””(Meriç, 2005b: s.96).

Nadide Hanım ve eşi, kızlarıyla hoş vakit geçirmeye başlamıştır. Herkes gün boyu yaptıklarından bahseder. Bu aile içi iletişimin artmasını sağlar. Evlatlarının yüzünün gülmesi anne ve babayı da etkiler.

“İçinde ta derinlere gömüp herkesten gizlediği, artık hep gizleyeceği, bir şey, o şey, o çolpan, onlarla, o sessiz, çaresizlikleri bakışlarına, üstlerine, başkalarına, duruşlarına, konuşmalarına sinmiş o tatlı anneyle, babayla televizyon seyrederek. O gün iş yerinde olanları anlatır. Annesinin komşular hakkında verdiği bilgileri alır, annesinin yorumlarına katılır. Onlarla birlikte güler; seyrettikleri filme, annesinin anlattıklarına.

Babasına da askerlik anılarından birini anlattırır. Yüzü aydınlık, gözleri pırıl pırıldar. İçinden dışarıya doğru yayılan, tüm vücudunu aydınlatan ışık, anneyle babayı da sarar. Anneyle baba bakışırlar. Anne, kız görmeden, kaşlarını ve sağ omzunu hafifçe kaldırarak bakar babaya.

Kız bir gülümseyiş olarak, yanakları pembeleşmiş elleri kucığında öylece bu öyküde “Eyvah” ın yeri yok galiba.”(Meriç, 2005b: s.97).

Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken (Çisenti) hikâyesinde; anne kızının yalınayak olmasından hasta olacağına, saçlarının sabun yerine kimyasal şampuanlarla yıkanırca vücuduna zarar geleceğinden endişelenir. Kendine göre, en doğru şekilde çocuğuna bakmaya çalışır.

“ “Hani terlikler hani? Bak gene yalınayak.”

“Aman bırak. Sıcak zaten. Bir şey olmaz. Bu gece felaketti. Deniz çarşaf gibiydi. En ufak bir kıpırtı yoktu vallahi.”

“Yüzünü yıkadın mı? Gel bakayım kucığıma. Amanında uyku uyku kokarmış benim mini mini kızım. Benim güzel kızım.”

“Kedi vallahi kedi bu kız. Mır mır kedi. Kucakta oturuşa bak. Sokuluşuna bakın.”

“İçi uyuyor bunun ayol içi. Uykusunu alamamış bu.”

“Küçücük o daha halası. Ne yapsın. Kızlar ekmek yanıyor, bırakın şu kikirdeşmeyi. Hadi içilsin şu çay.”

“Abla öğlene ne pişiriyor bugün? N’apıyoruz?”

“Kızlar hadi, biriniz alın bunu da üstünü başını giydiriverelim şuracıkta.”

“Ya saçımı taratmam ama!”

“Aman ne ayıp. Ben hiç acıtmam kızımın saçını.”

“Yaaaa! Aciyoooo!”

“Yengecim, neyle yıkıyorsunuz bunun saçlarını?”

“Ben sadece beyaz sabun kullanırım... Hacışakir’den şaşma.”

“Ondan işte. Şampuan ipek gibi yapıyor.”

“Yooo, mahvediyor saçları. İlaçlı. Kıyamam be kızımın ipek saçlarına.”(Meriç,2010: s.13-14).

Yeşim’in annesi ona sevgi, şefkat ile yaklaşmaktadır. İyi bir anne, çocuğunun ihtiyaçlarını yerinde, zamanında ve sevgi ile yapmalıdır.

“Bazan küçücük işaretparmağını bükerek tahtaya tık tık vurur. “Ben uyandım!” demeye gelir bu. Güler, iki esneme arasında. Aşağıdan, onu nazlatan sevgili sesler gelir,

“Amanın da amanın, Sultan Hanım uyanmış. Hadi gel aşağıya. Bak paşa çayı yapacağım ben kızıma. Gel bir tanem!”

“Yeşiiiiim! Yavruuuum! Uyandın mı sen?”

“Yeşiiiiim, dur kuzum, dur ben geliyorum...”

...

“Esnemesini yanına alır, yalınayak, salına salına merdivene doğru yürür. Önceden bir haber ucurur:

“Anneeeeeeee!” Yanıt sevgilere sarılmış olarak hemen gelir,

“Yavrum, gel canım. Yavaş yavaş... Dikkat et. Müfide koş.”

Sabah, her zamanki gibi başlayacaktır.

Yumurta? Yok, yemez. Reçel? Hayır olmaz. Ekmeğin üzerine peynir, onun üzerine de domates? Yaaa! İstemez. Peki sahanda sucuk? Ayyyyy! Evet evet evet

evet! Bir de fırından gelmiş sıcak ekmekle, zeytin. Zeytinin yağına banacak ekmeğini. Zeytin, kekik, limon, zeytinyağı, birkaç çintik sarımsakla terbiye edilmiş olacak.”(Meriç,2010: s.12-13).

Bu Bir Uzun Hikâyesidir Orasından Burasından Yazılmıştır 2 (Çisenti) hikâyesinde; anne lezzetli yemeklerin, huzurlu sofranın kaynağıdır. Arkalarından çocuklarını uğurlarken gözlerinden, gülümsemesinden sevgisi anlaşılır.

“Bir küçük ev (çalıdan çırpıdan). Kapısı iyi kapanmayan (olsun), damı akan (olsun) ama bacası hep tüten. İçinde anne baba, iki küçük çocuk.

Önemli olan ocak. Evin mutfuğı var. Hem de, penceresi kırlara bakan, kırlara açılan bir mutfak. Ocak mutfuğın içinde, tencere ocağın üstünde, içinde mis gibi kokan yemekler pişiyor. Tavada balıklar, börekler, köfteler kızartılıyor. Sabah akşam da çay (ille) demleniyor.

Kuru fasulyenin yanında, bir yumrukla ezilip tatlandırılmış soğan. Hele yanında bir pilav varsa!”(Meriç,2010: s.40).

“Anne kapıda dikilir, gülümseyerek arkalarından bakar.”(Meriç,2010: s.41).

Bu Bir Uzun Hikâyesidir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; Doktor Bey’in annesi fedakâr, çile çekmiş bir kadındır. Çocukları için eşine katlanır.

“Annesi, açık bir sokak kapısı içinde duruyordu; küçük kardeşi Ayşegül’le birlikte. Kurumuş bir kadındı. Önünde, kirli, lekeli, ıslak bir önlük bağılydı. İçine çökmüş soluk yeşil gözlerinin çevresi mordu. Boşnak gözleri. Elleri iri ve damarlıydı. Kolunu gevşekçe, çocuğun boynuna atmıştı. Taş kesilmiş gibiydi. Babası, sokağın sonundaydı, sapmak üzereydi. Lacivert takım elbisesi, göğüs cebinde kırmızı mendili olan adamın biri. Sokağa, yukardan, girdiğinde, elinde iki ekmekle, Doktor beyin on dört yaşındaki kendisi, annesine çok acıyan, onu seven komşu kadın, babanın arkasından bağıırıyor, onu lanetliyordu:

“Allah seni kahretsin soba borusu kılıklı herif! Özü kara pezevenk! Susuz dere gibi bıraktı şu kadını, şu iki çocuğu.””(Meriç, 2010: s.45-46).

Kadın, eşinin ölümünden sonra çocuklarını da yanına alarak, eşinin mirasına konan akrabalarını bulmaya koyulur. Fakat onları bulamaz. Akrabaları firar etmişlerdir. Anne olarak fedakârdır, evlatları için, kendilerine tahsis edilen yıkık ve viran hâldeki müştemilatı “saray” hâline getirir.

“Kadın, umut adına önüne yılan çıksa sarılacak. Çaresi çareyi bulmak. O iki yavrusunu korumak için öl deseler ölecek. İşte o canını, yavrularını kurtarma duyusunun yaktığı ateşle başlamış koşturmaya.

Kaymakamın, deniz kenarındaki evinin bahçesinde, kullanılmayan bir ‘müştemilat’ varmış. Harap, eski eşyayla, börtü böceklerle dolu, berbat, çöplük gibi bir yermiş orası...

“Tanrı inandırсын, orayı bir cennet köşesi yapmıştır bilesin be yavrum” demişti anlatırken Kumalı gelin. “Hem de tek başına. Kadınların hasıdır bilesin.”

Kadın o çöplüğü önce bir güzel boşaltmış. Denizden kova kova su taşıyıp, boca etmiş güneşten kızmış taşlara. Her tarafı, kapıyı bacayı bir güzel yıkamış.

Sanki kayalığın içine oyulmuş gibi bir yer çıkmış ortaya. Çocuklar bayılmışlar buna. Küçük oyun çılgınlıklarıyla karışık, çocuk kahkahalarıyla, kovalamaca oynayarak, soluk soluğa yüzerek, deniz tanrısını bile şaşırtan kulaçlar atarak, sevinç delisi olmuşlar.

Ana, badanalar yapmış kendi başına. Dengindeki üç parça örtü döşekle, saray gibi donatmış o küçük yeri.

Bahçeyi, çerinden çöpünden temizleyen o, toprağını çapalayıp kabartan o, cennet bahçelerinde açan binbir çeşit çiçekle neşelendiren, onlara şarkılar, türküler söyletip kıyıyı çiçek şenliğine çeviren o.

Bahçeye ocak bile yapmış; içini sarı çamurla sıvayıp. Denizin içinde, balıklardan ordusu olan, iki can parçası çocuk için, ağaca taktığı teneke kovadan duş, ocakta tıklar tıklar kaynayan, ortalığa umut, sevinç, keyif, neşe saçan mis kokulu yemekler...”(Meriç,2010: s.49-50).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Gelince... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; annelerin bizi eleştirebileceğini fakat bunu yaparken bile şefkatli olduklarına değinilir. Çünkü iyi bir anne evladını iyi, kötü tüm yönleriyle sever. Ayrıca anne modeli bu hikâyede iyi yemek yapabilen birisidir.

“Ne bu renkler benim, ne bu giysiler. Bir şeyleri yırtmalıydım. Parçalamalı, altüst ederek, baştan sona değiştirmeli, yerlere çalmalıydım. Tut ki insanı hasta eden, perişan eden o acı sarı safra çıkıncaya dek kusmuşsun.

Annem görünce güldü.

“Hacıhüsrev Çingenelerine dönmüşsün.” Dedi, ama, sevgiyle söyledi. “ Ne yapsa yakışır kâfire” de dedi; sevgisini altını çizerek. O, Muhlis Kaptan’ın kızıdır. Mavi gözlerinden belli olmaz ama akıllıdır. Kimse onun gibi balık kızartamaz. Kimse balığı onun gibi güzel yiyemez. Kimse soğanı onun gibi bir yumrukla ezip sulandıramaz. O kaptan kızıdır. Derya gibidir.”(Meriç,2010: s.59-60).

Çisenti 1 (Çisenti) hikâyesinde; iyi bir annenin çocuğun dil gelişiminde, ahlak eğitiminde etkisi büyüktür. Baba ve anneler çocuklarına sosyal hayatta kullanılan, yazılı olmayan fakat yaptırımı olan görgü, nezaket kurallarını da öğretir. Örneğin anne, çocuğuna teşekkür etmeyi öğretir. Annelerin pozitif davranış öğretimi yaptığını görürüz.

“Kadının sesi, bir şeyler söyleyerek ona dek geldi ama o tam anlayamadı. Çünkü, önünden geçtiği apartmanın, giriş katının balkonundaki abi, ona bir şey (hani şu gitar çalan abi) söylüyordu. Diyordu ki:

“Günaydın küçük abi. Nasılsın bakalım? Ne kadar güzel bir kazağın var!” Başını öne eğdi, hiç sesini çıkaramadı. Teşekkür ederim diyemedi (hani anne hep öğretir ya).”(Meriç,2010: s.69).

Çisenti 2 (Çisenti) hikâyesinde; anneanne zamanında varamadığı sevdasını düşünüp hüzünlenir. Dizinde yatan torunu ağladığını görüp üzülmeyin diye gözyaşlarını tülbendiyle siler. Bazı anneler, anneanneler kendileri ne acı çekerse çeksin sırf evlatları, torunları üzülmeyin diye acılarını gizler.

“Aslında başka bir giriş düşünülmüştü. Bir, tersinden başlama geliştirdi kendiliğinden. Oradan çıktı bur zorlama.

Şöyle;

Zaman zaman içinde, zaman hazan içinde, hazan oldum olası hüznün içinde. Vakit akşam. Anneannenin akşamı; perde perde inmekte menekşelenerek. Gözyaşları, göz pınarlarından, başındaki beyaz tülbendin uçuna emdirilir yavaşça; çocuk görüp sormasın, üzülmeyin diye. Hüznün hep oralardadır çünkü.”(Meriç,2010: s.72).

Anneanne, iyi bir anne olarak torununa sevgi, şefkat doludur.

“Anneannesine daha sıkı sıkı sarılır. Başını daha çok yumar, o mis kokulu göğse. Anneanneyle birlikte, onun da gözyaşları iner yanaklarından dizi dizi. Anneanne anlamasın diye burnunu çekmez. Anneanne onu saçlarından öper, koklar.

“Meleğim benim” der. “Uslu çocuğum. Kız olacakmış, ters olmuş. Öyle kibar, öyle sesiz, öyle zarif... Yavrum benim.”

Çocuk sevildiğini, korunduğunu bilir, usulca içini çeker.”(Meriç,2010: s.73).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; iyi bir annelik, hem kadının annesinin evladına sahip çıkıp, öğüt verişiyse hem de kadının abla olarak kardeşi Selmin’e sahip çıkışıyla görülür.

“Ahmetlerin peşinden gitseydim, Selmin küçüktü. Daha bebek sayılırdı. Annem ölünce ona babam mı bakacaktı. Hem Ahmetler de hapislerde çürüdüler zaten...”

Bunu da sık sık düşünür.

Eksik olan, bir türlü rahat ettirmeyen, iç sıkıntısı gibi.

Lisede de durmadan düşünür, merak eder, sorular sorardı.

Sonra?

Ne demişti annesi (zayıf, hastalıklı, ömür boyu çile çekmiş o nazlı annesi),

Demişti ki:

“Benim sağlığında evini barkını bil yavrum. Görüyorsun babandan hayır yok. Ben çok çektim, sen bari kurtar kendini. Kardeşinin senden başka kimi var?” demişti. Aynen böyle demişti.”(Meriç,2010: s.85-86).

Kadın, içeride uyuyan evlatlarına o kadar bağlıdır ki onlara sıkıntılarını hiç belli etmez.

“Derdi ki sık sık,

“Bir kulübem olsun başımda, başka bir şey istemem. İnsan nasıl olsa geçinir. Kan içer, hekim hoşafı içtim der. Ekini belli etmez ah, bir kulübem olsa başımda.”

İçerde uyuyan o iki çocuk onun canı. Canını vermişti onlara. Onlarla tamamlanmıştı.”(Meriç,2010: s.86).

Çisenti 6 (Çisenti) hikâyesinde; anne, tayinleri çıkması üzerine çocuğunu sakinleştirici, yatıştırıcı bir tavır içindedir. Çocukların üzerinde anne ve babaların ikna kabiliyetleri vardır. Anne, bu hikâyede de çocuğun ihtiyaçlarını yerinde, zamanında ve sevgiyle yapmaktadır.

“Çeşmeler, bakır maşrapalar, avlular, gökyüzünün, güneşin altında bağırsarak koşan, çakır gözlü, kara gözlü çocuklar, saçın üzerinde sana akıtma döküveren seni (çok) seven kadınlar (parlak kara gözlü, dişleri bembeyaz, yemenileri hem renkli, hem boncuk oyalı; güneşte yanıp sönen) arkada kalır. Ağlarsın. Özlem, acı, daha o zaman başlamıştır da, çocuksundur, pek anlamazsın. (Annem seni öper. Eline kocaman bir cevizli sucuk tutuşturur. “Ağlama canım. Bak orası çok güzelmiş. Bağlık bahçelikmiş. Alışırız oraya da” der.)”(Meriç,2010: s.92).

Korsan Çıkmazı romanında; Meli’nin de anne olduktan sonra duyguları ve düşüncelerinde olumlu değişimler gerçekleşir.

“Su, her kadın doğurmalıdır, diye düşündüğü için doğdu. Ama iyi ki de doğdu. Nasıl değişti Meli, ben bilirim. Duruluverdi. Bir zamanlar herkese kapadığı kapılarını, yavaş yavaş araladı.”(Meriç,2012b: s.16).

Meli ve Berni’nin anneleri Neyyire halanın gözünde iyi kadınlardır lâkin Neyyire hala, annelerin, çocuklarının eğitimleriyle alâkalı olmamalarına kızar.

“Neyyire hala, çocuklar yattıktan sonra şöyle demişti. ‘Çocukların iyi bir eğitim görmüyor Nermin, seninkiler de Bedia. Allahtan ki temiz kadınlarsınız.’”(Meriç,2012b: s.69).

Alacaceren romanında; anneleri tarafından terk edilmiş iki küçük kız vardır. Bengi ve Gün. Oysa anne, bir evi ev yapan en önemli faktördür. Eşine sadık, çocuklarıyla ilgili bir anne modeli daima beklenen bir tablodur. Bengi’nin annesi onları terk edip başka bir adama kaçmıştır.

“ ‘...Daha çok küçükler... bilemiyorum. Babamı çağırdım... Bu kez bunu başaramazsam... söyledim o kadar.’”(Meriç,2008: s.46).

Fakat aynı kadının, bazı yönlerden evlatlarına iyi bir anne olduğunu söylemek mümkündür. Bengi ve Gün’ün anneleri, eşile olan geçimsizliğine rağmen çocuklarına her sabah kahvaltı hazırlayıp evden çıkmaya çalışır.

“Anne, ne kadar sinirli olursa olsun, ille ekmek kızartır sabahları.”(Meriç,2008: s.48).

4.1.18. İyi Bir Babada Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk sahibi olan erkeklere baba denmektedir. Anneler kadar birey yetiştirmede bir diğer önemli faktör de babalardır.

Çocuklar, çoğu zaman babaları gibi baba, anneleri gibi anne olmak isterler. Hatta öyledir ki, kız çocukları babaları gibi, erkek çocukları ise anneleri gibi bir eşlerinin olmasını isterler. Bu yüzden anne ve babalar model alındıklarını unutmamalı, ona uygun davranış içinde olmalıdırlar. Geleneksel aile yapımızda anne nasıl ev içindeki fedakârlık örneğiye, babalarda ev dışındaki fedakârlığın adıdır. Ebeveynler, çocuklarını sadece maddî imkânlarla değil, manevî olarak da desteklemelidirler.

Nezihe Meriç’in eserlerinde pozitif davranışlara sahip, örnek babalar olduğu gibi sorumluluk almayan, evini ve çocuklarını ikinci plana atmış baba örnekleri de vardır. Çalışmamızda her iki “baba” örneğini alarak, “iyi bir baba” nasıl olmalı, olmamalı düşüncesine ulaşmaya çalıştık.

Çalgıcı (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; çalgıcı Hüsmen evine, eşine, çocuğuna düşkün bir babadır. Gece sabahlara kadar çalışmasının yegâne amacı oğludur.

“Çalgıcı hala kendi havasını çalıyordu:

- Şöyle bir on beş bin yaptım mı yeter bana abi. Bir arsam var. İki katlı da bi ev. Karı da iyi karı. Oğlan da büyür. Görme oğlanı abi. Her akşam ben gidince uyanır kerata. “ Ulan tiridine bandığının deyyusu” derim, bi güler. Düşleri de çıkıyor şimdi. Bi gelmezsin be abi. Yavu şunun şurasında...”(Meriç,2011: s.12).

Bozbulanık (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; evini, çocuklarını başka bir kadının cazibesine karşı yine de bırakmayan, evine ve eşine sadık bir baba örneği vardır.

“Bu kim? İfakat Hanım. Kazanmışmış... Kazanmış... ‘Ş’lerin şımarık edası içinde aman ne sevinç! Kadının düpedüz babamda gözü var. Toptan çürümüşüz... Annem, ah canım, nasıl sakın sakın gülümsüyor. Madam Luiz’dan sonra, bir boşalma geldi kadına. Madam Luiz ki babamı çılgına döndürmüştü... Madam Luiz ki!.. Annem onunla boy ölçüşemeyeceğini biliyordu. – Bu öksürük berbat. – Babamın evini bırakmayışı, anneme karşı he saygılı oluşu... İş burada galiba.”(Meriç,2011: s.35).

Uzun Hava (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; herkesin yanında sessiz, pek gülmeyen Fehmi Usta’nın, oğlunun yanında dahi gülmemesi fakat oğluna ne denli düşkün olduğu anlatılır. Yavrusuna bakarken gözlerinden “çelik ışıltısı” gibi bir şey geçer diye bu sevgi belirtilir.

“Demircidir. Adı da Fehmi Usta. Çarşıda, küçük, dar, karanlık bir dükkânı vardır. Sabahtan akşama kadar çalışır. Bir paket sigara içer. Pek az konuşur. Binde bir de güler. Ama onu; şu sırtlarını dayadıkları dağın sonunda, vadiye tepeden bakan, çevresini acı kokulu sarı safran çiçeklerinin sardığı, sıvası dökük, iki göz evinde, kınalı saçlı, çipil oğlancığını severken görmeli. Yine gülmez. Gülmesine gülmez ya, küçük kıpışık, soluk mavi gözlerinden çelik ışıltısı gibi bir şey geçer.”(Meriç,2011: s.46).

Susuz II (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; babalık görevi tam olarak yerine getirememiş bir Ali Bey vardır. Ali Bey, zamanında işini bilememiş, eşi de onu terk etmiştir. Maddi sorumlulukları karşılayamayan bir baba karşımıza çıkar. Ataerkil aile yapısında sorumluluğun büyük çoğunluğu babada olmalıdır. Oysa hikâyede ev, Ali Bey’in çocukları Bülent ve Suzan’ın parasıyla geçindirilir.

“Otuz yıl öncesinin, zayıftan sarışın bankacısı ile, iriyarı, yer elması Doktor Vahit’i. Bir kıyı kenti. Karanlık denize karşı rakı içtikleri bir taş balkon. O geçmiş yıllarda kalan genç karıları, yeni doğmuş çocukları, balığa çıktıkları geceler... Genç karılarına sarılıp uyudukları, sıcacık, içi dışı bütün, sağlam, gençlik uykuları... “İmkânsız beyim, doğru bize gidiyoruz” derken, “Seninkileri de çağırır, şöyle bir âlem yaparız, eskileri yâdederiz” derken, hep bilinmeyen bir şeye seviniyordu.

Yıllarca önce, Bülent’le Suzan daha küçükken; “Babacığım, babacığım” diye koşarlardı, kapıyı çalınca da, ılım ılım bir şeyler yayılırdı içine. Yine öyle bir şeyler olacak, bozulan bir şey düzelecek, kaybolan birileri geri gelecek sanmıştı. Ama şeytana çabuk kaptırdı yakasını. Yemeğin ortalarına kadar sürebildi oyunu ancak. Geçmiş yılların anıları, eski dostlar hep bir aradaydılar. Mesuttular sanki. Şeytanın oyununu bozan Müzehher Hanım oldu. Bilmeden. Sürmeleri yayılmış, küçülmüş gözleriyle o bakışlar! “Rica ederim Ali Bey böyle söylemeyin. Sizin de ne avantajlarınız vardı. İşinizi bilseydiniz eğer Osman Bey gibi siz de... “İpin ucu kaçmıştır önceden. Kaçmıştır bir kez. Söyleyecek söz vardır elbet. Ama, çelebi adamdır Ali Bey. Onun bulunduğu çizgiye inemez. “Ee... hanım biz de gençliğimizi yaşadık. Ne dersin Vahitcim?” demiş, gülümsemeye çalışmıştı. Ne desin Vahit” O da işini bilmiştir. O da apartman, arsa, para sahibi olmuştur. Ali Beyse bu hayatı çocuklarının parasına borçlu. Çocukların parası girdi eve. Girdi bir kez. Ve Ali Bey anladı ki hiçbir şey değişemez durup dururken. Bu kadın, bu ev, bu yanlışlarını yaşayacaklardır artık.”(Meriç,2011: s.199).

Susuz V (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; “iyi bir baba” örneği olamayan baba vardır karşımızda. Eşiyle istemeden evlenmek durumunda kalan bir adamdır. Oysa iyi bir baba eşine ve çocuklarına karşı maddi, manevi sorumluluk içinde olmalıdır. Kadın, eve geç gelen kocasına, o evde yokken hastalanan çocuğunun durumundan dolayı sitem eder.

“ “... Neredesin gece yarılara kadar? Evin damın yok mu senin... Çocuk ateşlendi. Sabah para bırakmamıştın. Elektrikçi de geldi bir yandan. İt miyiz köpek miyiz neyiz gayrı belli değil... Lapa koyduk karnına. Baba diye tutturdu... Emineler geldi oturmaya. Ayşe’ye söz kesmişler... İsal de oldu bir yandan...”(Meriç,2011: s.139).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nedret, evin hem manevi hem de maddi sorumluluklarını düşünen birisidir. Eşi alkolden başka bir şeyle ilgilenmez. Oysa “iyi bir baba” örneği olarak eşler hem evlerinin sorumluluklarını üstlenmeli hem de birbirlerinin dertlerine, sıkıntılarına, sevinçlerine

ortak olmalıdırlar. Buradaki baba örneği sadece çocuklarıyla vakit geçirmesi bakımından örnek olarak gösterilebilir.

“Baba da güler. Bi çocuk da o zaten. Dairesine gitsin gelsin, rakısını içsin, kızıyla, oğluyla tavla oynasın... Evmiş, anasıymış, sıkıntıymış, haberi bile yok. Bir çeken var nasıl olsa...”(Meriç,2005a: s.16).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım babasından övgüyle bahseder. İyi bir baba namuslu olmalıdır. Evlatlarına haramı helali anlatmalı ama en çok da onlara bu değeri örnek olarak öğretmelidir.

“ ‘Rahmetli babacığım da tıpkı böyleydi’ der Boncuk Hanım. ‘Çok sessiz. Çok çekingen bir adamdı. Neşesi, sevinmesi, kederi hep evinin içindeydi. Ay ne namusluydu, ne doğrucuydu Nesrincim, anlatamam sana. Ama bu işe bir karar verdi mi, artık kimse döndüremezdi onu.’(Meriç,2005a: s.104).

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet’in babası, okusun diye oğlunu döver. Fakat dıştan baba endişelenip oğlunu okutmak istiyor diye iyi(!) görünen bu durum Ahmet’in evden kaçmasına sebep olur. Çünkü iyi bir baba döverek değil, örnek kişi olunarak evladına yön vermelidir. Buradaki babanın yanlış tutumundan hareketle iyi bir babanın evlatlarına şefkat ve sevgi dolu olması gerektiğini, aksi hâlde çocukların istenmeyen davranışlarda bulunabileceğini söylemek mümkündür.

“Düş kuran bizim pederdi. Kendisi yüksek memur ya, benden de ille ya kaymakam ya vali çıkaracak. Ulan olur mu! Ben çocukluğumdan beri tahta kestim, tahta çaktım. Vurgunum ben tahtaya abi. Adamın biri, benim gibi biri, ‘Ağaçların öyküsü’ koymuş dükkânının adını. Bayıldım. Git bak abi, Moda’da. Kime sorsan gösterir. Anlasana bu çocuk zanaatkâr olacak. Yok, ille okuyacakmışım. Okuyamadım. İşte olmadı. Ben okuldan kaçtım, peder bastı sopayı. Ben gene... İşte ortada, boy fukarasıyım ben. Rahmetli anama çekmişim. Pederde boy iki seksen; kilo doksan. Adamda bir canavar ruhu var ki anlatılamaz abi. Sille, tekme, tokat, bizi okutmak için. Olmadı. Kaçtım sonunda evden de... Ah anamın gözyaşları! Onun benim yüzümden ezilişleri, bitirdi beni. Peder bize sopayı çekerken, anam köşede

rengini uğurur başlardı heyecanından, acizliğinden hırkasının eteğini burmaya.”(Meriç,2005a: s.119).

...

“Peder, ben daha na şu kadardım, “Ağlama ulan, vururum namussuzum!” diye bağırırdı, abi. Altı yedi yaşıma gelenece altıma doldurdum. Anamın çektikleri!”(Meriç,2005a: s.120).

Ahmet kendisi birebir yaşadıklarından bambaşka bir baba olarak merhametli, nazik ve hassastır. Ahmet kendi yaşadıklarını çocuklarına yaşatmaz. Nasırlı elleriyle kızlarını severse onları incitme endişesi taşır. Sadece çocuklarına değil eşine karşı da nazik ve dūřünceli birisidir.

“Kızlarımın gecelikleri Sümer’dir. Bol renkli, bol büzgülü. Yıkayıp geceliklerini giydiler mi, melek gibi olurlar. Ah, benim işim ağır iş. Bozar elleri, tırnakları. Kıyıp da, kızların yanaklarını okşayamam bu ellerle. Öperim saçlarını koklaya koklaya. Çünkü dudaklarım yumuşak. İncitmez kızlarımı.”(Meriç,2005a: s.120).

Ahmet evlatlarıyla iletişimi kuvvetli bir babadır. Kızları ona çok dūřkündür. O da ailesini çok sever. Fakirlik zorlarına gitmez. Çünkü baba, elinden geldiğince evin ekmeğini kazanan “güçlü bir baba” modelidir.

“Dūř mü dediydik? Ha! “Baba bayram ne vakit?”, “Baba elma şekeri alacan mı bayramda?”, “Baba, pazar günü, gidip denizin kenarında oturacaz mı?”, “Baba bez bebeklerimizin de gözü mavi boncuktan olsun mu?”, “Baba bize helva alacan mı?”, “Baba bugün bize kadınlar geldi. Biz çay kaynattık.” “Baba bize gökyüzünün padişahını anlatsana.”, “Baba bize papatyaları anlatsan.” Ben konuşurum, onlar konuşur; ben konuşurum onlar konuşur... Benim garip dolanır ortada. Hem sofrayı kurar, hem güler durur. Sevinir, şükreder. Kimseye bir zararımız yok. Ben řen adamım. Çekerim Sümer’in çiçekli perdesini dünyanın üzerine, oturur, namusumla kazandığım ekmeğimi yerim çocuklarımla. İyi yemek pişirir benim göçmen kızı. Her akşam pişen yemeğin mis kokusunu doldurur evimize.

Ama bi çeşit, ama yanında pilav. Ya da hoşmerim. Rumelili benim karı abi. Haaa, Allah ne verdiyse. Bin şükür... ”(Meriç,2005a: s.120-121).

Işın (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Işın, babasına neden kendisinden uzak durduğunu sorar. Babası her zaman kızına karşı mesafelidir. Işın’ın babası, sürekli balkonda yalnız başına zaman geçirdiğinden Işın, babasına “Balkondaki adam” adını takar. İyi bir baba kendisini çocuğundan ayırmamalıdır.

“- Baba!

-Efendim?

-Baba neden hep balkondasın?

-Ben balkondaki adamım ya.

- Sahiden soruyorum. Neden? Hiç bizimle oturmuyorsun.

- Oturuyorum ya canım...

- Bazen oturuyorsun. Çok az. Yemek yerken, televizyon da haberleri izlerken.

- Balkon serin oluyor biliyorsun. Okuyorum sonra.

-Değil. Bizden kaçyorsun.

-Yok canım! Nerden çıkarıyorsun bunları?

-Evet! Neyse, ben keki fırına koymaya gidiyorum. ”(Meriç,2005a: s.128).

Işın kendi babasıyla rıhtımdaki çocuğun babasını kıyaslar. Onun babası da Işın’ın babası gibidir yani çocuğuyla fazla ilgilenmemektedir. Oysa birey hayatında özellikle küçük yaşlarda öğrenilen davranışların yeri önemlidir. Karakter oluşumu açısından baba ve anne rol modelidir. Söylenilenden çok örnek olarak yapılan davranışlar daha kalıcı olur.

“Onun babası da senin gibi, ama yani şey değil, ahy ne diyecektim, ha, o da gezideki adammış. Sık sık iş gezisine gidiyormuş. Bak gene susuyorsun!”(Meriç,2005a: s.130).

Işın’ın babası mutfağın önünden geçerken kızını içinden, gizlice sever.

“Kek! Bir iki adım atarak, mutbak kapısından başını uzatıp bakıyor. Birden, aydınlık delice üretmeye başlıyor kendini. Karanlıklara karşı güçsüz, ama aydınlık. Kız, mutbağın ışığını kapatmış, fırının önüne çömelmiş, çenesi avuçlarının içinde, dalmış, kekin pişmesini bekliyor. Kek pişiren bu küçük, karanlık mutbakta, kekin pişmesini bekleyen bu küçük kız, tasalı kız, yüreğini anlatılamaz bir sevgiyle dolduruyor. “Güzellik!” diyor içinden. Annesi, akşam, sofrada gülmüştü: “Aman deli!” demişti. “Kek için sinemadan kalınır mı? Bozarsın gene. Yarın ben yapıveririm sana. “Küçük bir kızın, büyük bir kıza dönüşürken geçirdiklerini, incelikleri, acıları anlamıyor o...”(Meriç,2005a: s.135-136).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; Ekrem iyi bir baba örneği değildir. Çünkü eşinin doğum sancısı başladığında kadının - ekonomi olsun diye- isteği üzerine hastaneye otobüsle giderler. Kadın bunu hastanede kalacağı günlerde, eşi dışarıda yemek yerken harcanacak paraya katkı olsun diye yapmıştır. Ama eşi Ekrem, maddi olarak en dar zamanlarında bile pipo içmekten vazgeçmez.

“Sanki dün gibi, doğuma gidişi. Taksi tutmayıp, el ele yürümüşlerdi durağa kadar Ekrem’le. O istememişti taksiyi. Oysa sancı felaketti. ‘Kız sakın sokakta doğurup beni rezil etme’ diye gülmüştü Ekrem. O doğumevindeyken Ekrem yemeklerini dışarıda yiyeceğinden, bütçe sarsılacaktı. Taksiye binmeyişi ekonomi olsun diyeydi. Ama Ekrem, en parasız zamanlarında bile piposundan vazgeçmezdi. Hep pahalı tütünler içti.”(Meriç,2005a: s.246).

Bugenvilli Başlangıç (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; İsmail Bey, oğlu Orhan’a düşkün bir babadır.

“Sevgiyle bakar oğluna. Eski evin, eski taşlığında, çiçekli muşamba örtülü masanın başında dikilen bu çocuk, çocuk değil ceylandır babası için. Hem ince, hem güzel gözlü.”(Meriç,2005a: s.281).

Bir Yunus (Yandırma) hikâyesinde; Yunus’un sürekli dışarıda çalışması, evinden uzak olması, eşiyle arasının iyi olmaması aslında çocuklarına “iyi bir baba” olmasına engel olmamalıdır.

“İbrahim abi, bizimki gelmiş. Gözünü seveyim gel. Bahçede. İçmeye başlamadan iki laf et. Beni takmaz ama sana hürmeti büyüktür. Dalmış İstanbul’da bilmem ne, orada karı kız, biliyorsun perişan buradakiler, yok para ney değil dert, biliyorsun erkeksiz kaldılar, gelip sahip çıksın çocuğa boncuğa. Yani, İstanbullularda, o biçim karıların elinde, ne bileyim, gözünü seveyim İbrahim abeyim, ben balığı, şimdi alıp gelirim...”(Meriç, 2005b: s.31-32).

Ünlemleri Kökertmek (Yandırma) hikâyesinde; Nadide Hanım (anne), gibi baba da kızının yüzünün gülmesinden mutluluk duyar.

“İçinde ta derinlere gömüp herkesten gizlediği, artık hep gizleyeceği, bir şey, o şey, o çolpan, onlarla, o sessiz, çaresizlikleri bakışlarına, üstlerine, başkalarına, duruşlarına, konuşmalarına sinmiş o tatlı anneyle, babayla televizyon seyrederek. O gün iş yerinde olanları anlatır. Annesinin komşular hakkında verdiği bilgileri alır, annesinin yorumlarına katılır. Onlarla birlikte güler; seyrettikleri filme, annesinin anlattıklarına.

Babasına da askerlik anılarından birini anlattırır. Yüzü aydınlık, gözleri pırıl pırıldar. İçinden dışarıya doğru yayılan, tüm vücudunu aydınlatan ışık, anneyle babayı da sarar. Anneyle baba bakışırlar. Anne, kız görmeden, kaşlarını ve sağ omzunu hafifçe kaldırarak bakar babaya.

Kız bir gülümseyiş olarak, yanakları pembeleşmiş elleri kucığında öylece bu öyküde “Eyyvah” ın yeri yok galiba.”(Meriç, 2005b: s.97).

Bizim Çaylar Bulanık Akar Döner Döner Bendini Yıkar (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; iyi bir babada bulunması gereken özelliklerden biri de

fedakâr olmasıdır. Hikâyemizde oyunda kazandığı lokumları dahi çocuğuna veren bir baba örneği ile karşılaşyoruz.

“Okul dönüşü, yol ne yapıp edip kahvenin oradan geçirilir. Baba onu görünce sevinir, seslenip çağırır, tavlada kazandığı bütün lokumları verir. Beyaz, benekli, pembe, mavi yeşil pelür kâğıtlara sarılmış küçük lokumlar.”(Meriç,2012a: s.70).

Anne, Baba, Küçük Kız (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; anne ve babasıyla yemeğe çıkan küçük bir kızın babasıyla olan ilişkilerinden şu şekilde bahsedilmiştir.

“ “Bu Adanayı en güzel burası yapıyor,” dedi. Anne üsteledi

“Ya, alsana şu kızı şuraya.” Baba sordu:

“Bir lahmacun söyleyelim mi? Yarı yarıya yeriz.”

Anne, lahavle çekerek gene küçük kıza döndü:

“Biricik, gel canım, gel bak buz oldu köfteler.” Baba, şöyle bir kıza doğru baktı. O sırada çocuk da babasına bakmıştı bir şey söylemek için. Güldü. Baba da ona güldü. Çocuk, sevinçten yüzünde güller açarak:

“Babaci bak,” dedi, “aynada ben varım.”

Kebabçıdan çıktıklarında. Küçük kız koşup babasının elini tuttu.

Baba kızına güldü.”(Meriç,2012a: s.103).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2 (Çisenti) hikâyesinde; baba, çocuklarının isteklerini karşılayan, onları güldüren, sevindiren biri olarak karşımıza çıkar.

“Helva da olabilir. Baba akşam gelirken getirir. Tahin helvası. Birde çeşmeli sokaktaki fırından yeni çıkmış sıcak ekmek. Yemekte baba onları hep güldürür.” Avurtlarınızı öyle şişirmeyin.” deyip onları yansılar. Gülmekten su boğazlarına kaçar. Anne, babaya kızar. “Yapma,” der. Oda güler.”(Meriç,2010: s.40-41).

“Babamın belli bir işi yoktur. Yoktur ama çalışkan, becerikli bir adamdır. Her gün eve para bırakabilir. Sabah evden çıkıp giderken, çocukları, bayır aşağı koşarak, küçük çığlıklarla gülüşerek, onu yolcu ederler.”(Meriç,2010: s.41).

Bu Bir Uzun Hikâyesidir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; baba sorumluluklarının farkında örnek bir baba değildir. Doktor, hafızasında kalan anne, baba ve kız kardeşi Ayşegül’e dair şunları hatırlar.

“Kendi de pek biliyor denemezdi Doktor bey için. Herkes gibi, onun da bir yaşamöyküsü vardı elbette.

Örneğin bir resim var; zaman zaman, sancı gibi bir kasılmayla (yüreğinin başında) aklına geliveren; imgelemine kazılmış:

Annesi, açık bir sokak kapısı içinde duruyordu; küçük kardeşi Ayşegül’le birlikte. Kurumuş bir kadındı. Önünde, kirli, lekeli, ıslak bir önlük bağlıydı. İçine çökmüş soluk yeşil gözlerinin çevresi mordu. Boşnak gözleri. Elleri iri ve damarlıydı. Kolunu gevşekçe, çocuğun boynuna atmıştı. Taş kesilmiş gibiydi. Babası, sokağın sonundaydı, sapmak üzereydi. Lacivert takım elbisesi, göğüs cebinde kırmızı mendili olan adamın biri. Sokağa, yukardan, girdiğinde, elinde iki ekmekle, Doktor beyin on dört yaşındaki kendisi, annesine çok acıyan, onu seven komşu kadın, babanın arkasından bağırıyor, onu lanetliyordu:

“Allah seni kahretsin soba borusu kılıklı herif! Özü kara pezevenk! Susuz dere gibi bıraktı şu kadını, şu iki çocuğu.”

Fırından yeni çıkmış ekmeklerin ellerini yaktığını ayırtedememişti delikanlı çocuk. Bakakalmıştı, babanın jöleli saçlarına, arasokaktan vuran güneşin onları parlatışına. O kadar.”(Meriç, 2010: s.45-46).

Bu Bir Uzun Hikâyesidir Orasından Burasından Yazılmıştır 4 (Çisenti) hikâyesinde; Selim Şahin ve kıyı kentin Doktor Bey’i, manevi babadır.

“ “Onlar benim babam. İkisi de. Kıyı kentin doktor beyi, doktor amcam da, Selim Şahin amcam da.”

Selim Şahin bir kadeh daha doldurup içmişti onun ardından. Yaşlar yuvarlanıyordu yanaklarından. Yarı yatmıştı koltuğunda. Yaşlanmıştı. Eski dayanıklılığı yoktu artık. Diyordu ki mırıl mırıl, şiir okurmuşçasına:

“Oğlum o benim. O benim oğlum. Onu bu pislikten kurtarmak bana düşer. Evet. Bana düşer. Bana düşer...”(Meriç,2010: s.55).

Çisenti 2 (Çisenti) hikâyesinde; babasından göremediği sevgiyi, şefkati çocuk, başkalarında arar. Anneanne, en büyük sevgi kaynağıdır. İyi bir baba, en az anne gibi sevgi dolu, koruyucu, sahiplenici olmalıdır.

“Baba hep önce gelirdi. Çocuğa terslenirdi:

“Anan hâlâ gelmedi mi?” Sonra anne gelince, çocuk telaşla koşardı. Kapıyı açınca, anne sıkıntılı bir sesle, fısıldayarak sorardı:

“Baban geldi mi?”

Delikanlı olduğunda...(Çok duygulu, çok incinen, çok derinlerde bir yerde o anlayamadığı duygulardan korkan.)

Babasından göremediği sevgiyi, şefkati, ötekilerde mi buldu?”(Meriç,2010: s.73).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; iyi bir baba çoluğuna çocuğuna düşkün, keyifli olarak nitelendirilmiştir.

“Çok genç olmayan, yaşlı da sayılamayacak bir kadın, Boğaziçi’nde, denizi tepeden seyreden bir apartmanda, iki çocuğu, (kazancı iyidir, çoluğuna çocuğuna pek düşkündür, keyifli adamdır, dünya umurunda değildir, diye tanımlananlardan) bir kocası olan, solgun yüzlü, bir kadın, fena hâlde sıkılıyor.”(Meriç,2010: s.84).

Çisenti 10 (Çisenti) hikâyesinde; adam merhametlidir. Sorumluluklarının bilincinde bir babadır. Dört kızı ve sonradan bir oğlu olmuştur. Mahalledeki çocuklara da sahip çıkar, “babacan” birisidir.

“Genç görünümlü. İri yarı, neşeli. Dünya umurunda değilmiş gibi görünüyor. Değil oysa. Merhametli. Bahçıvanın oğlunu okutuyor. Mahallelerinde büyük bir aşevi açılması için, elinden geleni yapıyor. Muhtarla, belediye başkanıyla bu yüzden savaşıyor. Savaş? (Yıl 2005. Amerika ile Irak arasında büyük, kanlı bir savaş var.) O erdemli bir adam. Bilmediğini bilenlerden.

“Abi ben ne anlarım savaştan” diyor. “Ben savaşı lanetlerim, kahrolurum ama, bu konuda fikir yürütemem. Çünkü anlamam bu dünya siyasetinden, bu milletlerarası siyasetten. Ben haddimi bilirim.” diyor. Aileden öyle görmüş. Öyle diyor. Halasına onaylatıyor. Babasının nasihatlerini yineletiyor:

“Oğlum adam olan, bilmediğini bilendir.”(Meriç,2010: s.109).

Eşi ölmüş bir baba, kızını maddi yetersizliklerden dolayı akrabalara emanet etmek zorunda kalmıştır. Aslında baba da, kızını bu durumda bırakmak istemez. Şartlar onu bu duruma mecbur etmiştir.

“Önce, bir baba var. Upuzun, çok zayıf, ela gözlerinde hep bir çaresizliğin sönük ışığı olan, hep, küçük sarı kızının elinden tutan bir adam. Parasız, işsiz, karısı ölmüş, evsiz, ortada kalmış bir baba. Kızının elini, hep, açılan, ama pek açılmak istemeyen kapılarda bırakmış; dönüp almak üzere. O giderken, küçük kız hiç ağlamamış arkasından. Belki kızarlar diye korktuğu için. Babası hakkında konuşulurken hep önüne bakmış; işsiz, parasız, kirasını veremediği için evine gizlice girip, gün ışımadan çıkan, zavallı bir adam. Değil! Sadece acıymış, boz tutmuş, başı kara, bağırlı başlı bir adam o.

Hep, halasının, dayısının, annesinin bir arkadaşının evinde, hiçbir şey istemeden, çok korkarak, pencerelerden gizlice babasının yolunu gözleyerek, bir köşeye büzülüp oturarak onu bekleyen o küçük kızını düşünen, özleyen, onun korkusuna, onun öz başına, korkular içinde kalakalmasına hiç dayanamayan. (Anımsadığı zaman, yüreğinin başına...)

Anlaması da anlatması da zor. Çok zor! Çiçekleri sularken, o, ‘hoh ho hoooo’ lara doğru bakan kadın, öylece bakar. Gülümsemez bile. O gariban babası,

ölmemiştir. Bir iç sızısı olup gelip küçük sarı kızının yüreğine yerleşmiştir. Onun için o çiçekleri sulayan kadın, hep o ürkek, bir şey istemekten ödü patlayan küçük sarı bir kızdır. Hep babasının elinden tutan.”(Meriç,2010: s.110).

Korsan Çıkmazı romanında; Meli’nin öğrencisi Selçuk’un, babası şöyle yapıdadır.

“Yalnız bu adam, bir o Alman madam için vardı. Selçuk’a bir tek parasıyla yardım ediyordu. Her istediğini almak, Amerika’ya yollamak gibi...”(Meriç,2012b: s.74).

Meli ve Berni için Neyyire halaya gidiş yolu oldukça zorlu geçer. Meli’nin babası onlara yolculuk sırasında bakar, ihtiyaçlarını maddî ve manevî karşılamaya çalışır.

“Yolculuk onlar için sonu gelmez, buz gibi bulantılar içinde, minderlerine oturmuş bir uyku oldu.

...

Gene bulandılar, gene yattılar. Kustular, başları ağrıdı... Uyudular. Meli’nin babası kocaman göbeğiyle, her dertlerine yetişiyor, limon kokulu, ayva kokulu bir iyilik meleği oluyordu.

Son kamyon yolculuğunda, birini bir dizine, öbürünü bir dizine yatırdı. Kamyonun pencerelerine çuvallar çaktı. Üzerlerine, kalın kalın pöstekiler bulup örttü. İki çocuk, zaman zaman başlarında dolaşan, ağır, küt bir elin yumuşaklığını duyarak uyudular...”(Meriç,2012b: s.77).

Alacaceren romanında; Bengi’nin babası da annesi de onları küçükken terk etmiştir. Hâlbuki anne ve baba bir ailenin temel taşıdır. Onların davranışlarıyla, sözleriyle çocuklarına örnek olmaları gerekir. Oysa Bengi’nin dedesi hep yanlarındadır. Dede, bu açıdan düşünüldüğünde Bengi ve Gün için, iyi bir dededen ziyade iyi bir baba örneği olmuştur. Dede, ölene kadar Bengi ve Gün için maddi manevi tüm imkânlarını seferber etmiştir.

“Kendince, kendini oyalayan düşsel dünyalar kurmayı dededen öğrenmiştir Bengi. Birazcık da babadan. Ama baba da onlar küçükken çekti gitti. Beraber yaşasalardı... Keşke!”(Meriç,2008: s.40).

4.1.19. İyi Bir Öğretmende Bulunması Gereken Özellikler

Anne ve babamızdan sonra, kişiliğimizin gelişmesindeki bir diğer önemli faktör öğretmenlerimizdir. Öğretmenler, topluma faydalı bireyler yetiştirme gayretindedirler. Öğrencilerini kendi çocukları, kardeşleri, yakınları gibi görürler. Onların iyi makamlara ulaşmalarını aynı zamanda da çağdaş, vicdanlı, saygılı, sevgi dolu ve vatanperver bireyler olarak yetiştirmelerini isterler.

İyi bir öğretmen, her şeyden önce mesleğini sevmelidir. Her iş sevgiyle daha güzel, daha verimli hâle gelir. Mesleğini seven biri öğrencilerini de sever ve onları önemser. İlkokuldan itibaren hayatımıza pek çok öğretmen girmiştir. Ama en kalıcı olanları, bizi seven, bize değer veren, unutamayacağımız günlerimizin geçtiği, en sevdiklerimizdir.

İyi bir öğretmen, millî ve manevî değerlerimizi de öğrencilerine sevdirmelidir. Milletini seven, vatanına her alanda sahip çıkan, bilinçli öğrenciler yetiştirmelidir. Gelecek nesiller geçmişin farkında olan bireylerden oluşmalıdır.

Öğretmen (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; öğretmenin öğrencilerine olan sevgi bağını görürüz.

“Öğretmen, saçları rüzgârda, elleri cebinde en arkada yürür. Geniş solukları alır, gülümser, düdüğünü öttürür, küçüklerden birini yakalayıp öper.”(Meriç,2011: s.61).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli bir öğretmen olarak bildiği doğruları yapmak istemektedir. Doğruları aktarıp aktarmamak konusunda aklı karışır.

“Ben bir dik kafalı, esintili kulum. Toplumun yasalarına gereğince uymuyorum. Beğendiklerimi beğendiğim biçime çeviriyorum. Hakkım var mı?”

Nereye kadar? Nasıl? Bir öğretmen olarak, - ülküm iyi öğretmen olmak değil mi? Düzenimi buna göre kurup bütün boğuntularımı, öğretmen oluşuma, bu görevli durumuma göre yola getirip düzeltmedim mi? Böyle yapınca kurtulmadım mı? - çevreme uyup o tempoda dönmem mi gerekiyor, yoksa çevremi aklını karıştırıp buna karşı bir duruma getirecek de olsa, doğru bildiğini yapmam mı? Ben sorular içindeyim.”(Meriç,2011: s.153).

Meli, edebiyat öğretmenidir. İçinde bulunduğu iftira durumunda, öğrencilerinin gözünde değerinin düştüğünü düşünür. Ama yine de pes etmez, bu problemi çözmeye çalışır.

“Tekbaşımayım. Öğrencilerin gözleri üzerimde. Öğrencilerin gözleri... Nasıl bakıyorlar! Elim ayağım çözülüyor. Boncuk oyası gibi oluşumla, uzun boyum, ince belimle, spor elbiselerim, hepsini bana tutkun kılan, akıllı, ebemkuşağı konuşmamla ne zamana değin tutabilirim onları. Problemi çözmem gerek. Bir öğretmen olarak, kendinden, tutkularından kurtulmuş, kurtulmaya savaşıyor, kendini öğretmenliğe adanmış bir kişi olarak ne yapabilirim? Bir lise öğretmeni! Edebiyat fakültesinden, onda, kantin şakalarından başka bir şey kalmamışsa üstelik... İşte bu.”(Meriç,2011: s.154).

“İyi bir ailenin kızı olan Meli -Meliha'nın kısaltılmışı- İstanbul liselerinden birinde edebiyat öğretmenidir.”(Meriç,2011: s.157).

Meli ile Ahmet'in arkadaşlıkları sanat, müzik üzerine de paylaşımlarla devam eder. Türküler de Batı müziği de konuşulur. Ahmet, Meli'ye iyi bir öğretmenin bunların hepsini bilmesi gerektiğini, donanımlı olması gerektiğini söyler.

“Sık sık andığım bir mektubu vardır. Üç dört satır: “Merhaba. Hiç Toroslar'dan geçtin mi? Bir fırsatını bul, mayıs sonlarında bir geç. (Gök urmuş dağlara duman tuman.) Selam.” ‘Sevdalık ince maraz’ türküsünü ilk ondan duydum. Kalın sesiyle söylerdi. Kaşları çatılırdı kendiliğinden. Söylerken gülerdi. Sesi yoktu. Haşarı bir oğlan çocuğunun uçurtma yaparken takındığı ağırbaşlılık gelirdi üzerine. Gülerdik. Örneğin, ‘Hacı Beyin gelinleri çift oynar’ türküsündeki bereketin, kurulu düzenli aile neşesinin haberini de ben ona vermişimdir. O, Mozart getirirdi bir gün

kendince: “Mozart, katkısız saf maviler, aydınlık griler üzerinde, ışıktan çizilmiş geometrik biçimlerdir. Mozart insana olgunun düzenini, rahatlığını verir. “Özün, “Al benden de Debussy” derdi. “Sisin içinde, bilinmez bir yerlerden ışık olan yağmurdur o. “Ahmet bana bakardı: “Evet?” “İyi” derdim. “Oku kızım oku” derdi. “Öğretmen olacaksın. Müzik denince müzik, sanat! Sanat... Öğretmen ol bari. Bir şey ol yani. Dengesizliği yaşamak değil, dengeyi kurmak marifet.”(Meriç,2011: s.164).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; öğretmen Müdire Hanım, empati yapmaz. Nil’in öksüz, kimsesiz olduğunu anlamaya çalışmaz. Oysa iyi bir öğretmen öğrencilerine güvenmelidir. Onlara destek olmalıdır. Hele de bu şekilde özel durumları varsa onların hâlerinden daha çok anlamalıdır.

“Nasıl anlatayım bunu size Müdire Hanım. Bir çipil sonbahar sabahıydı. Mahalleden, tüyleri diken diken üç ahbap götürüp gömdüler. Nil ağlamadı. Sustu kaldı. Nasıl anlatayım size anneannesinin ölüsünün arkasından ağlamayan bir küçük öksüz kızın, susmasının ne demek olduğunu. Üstelik anneanneciğin fakir mezarında ne gelincikler açtı, ne çayırkuşu öttü. Nil bileziklerini salladı, bilezikler ses vermediler. İşte tam o sırada siz Müdire Hanım, kalın siyah çoraplarınız, kısa topuklu ayakkabılarınızla, karanlık bir yerlerde küt küt yürüyordunuz. Anlatsam da anlamayacaksınız...”(Meriç,2011: s.178).

Susuz IX (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; tafta elbisesi olmayan ve alamayacak durumda olan Ayşe’nin annesi, kızına geceliğinden kesip kolalayarak yeni bir elbise yapacaktır. Öğretmen, Ayşe ile dalga geçmeye çalışan, onun ev hâllerini sınıfta ifşa eden diğer öğrencisini uygun dille uyarır, tüm öğrencilere maddi imkânsızlıklara rağmen eşit olabilmeleri için krepon kâğıdından elbise yaparak çocukların eksiklik hissetmelerinin önüne geçer.

“-Ayşe, gel bakayım buraya.

-Ağlıyor öğretmenim.

-Ayşe, gel kızım buraya.

- Annesi izin vermiyormuş öğretmenim.

- Öyle mi Ayşe?

- Evet.

-Duymuyorum, yüksek sesle söyle.

- Tafta elbise yapmam diyor annesi öğretmenim. Pahalı diyor.

-Evet öğretmenim çok pahalı.

-A... Hiç de değil. Annem bana eski ipekli geceliğinden yapacak. Bir de kolalayacak. Oh gel keyfim gel. Tıpkı tafta gibi.

-A! Gecelikten olur mu hiç akıllı.

- Tabii olur.

- Birt olurmuş...

- Nööööğğğğğeee!

-Öğretmenim Çağıl Nöööögggggggeee diyor.

-Aaaaggg –Hş hş- ooooooggg-ttt-Hnnnnntt! Zzzz-Uu- Auuuuuuuu...

-Kesin gürültüyü. Niçin karıştınız gene? Kes sesi. Hişt kıvırcık, geç yerine bakayım sen.

-Ayşe 'nin annesiyle babası kavga ettiler öğretmenim.

-Evet öğretmenim annesi bayıldı Ayşe 'nin.

- Susun. Susun bakalım. Evde olanlar okulda söylenmez demiyor muyum ben size.

- Vallahi öğretmenim.

- *Bak işe! Kim bu vallahi diyen? Konuşmayın.*

-*Ayşe girmeyecek mi şimdi öğretmenim?*

-*Girecek. Geçin yerinize. Elbiselerinizi krepon kâğıdından yapacağız. Ben size tafta elbisesi olanlar giysin dedim. Yeniden dikilsin demedim ki.”*(Meriç,2011: s.187).

Öğretmen, terzi olan bir velisine “hırsızlık” ithamında bulunan öğrencisini uyarır. Bu bir iftira, kötü sanma olabilir. Öğretmenler, öğrencilerinin yetişmesinde onlara iyi olan davranışları kazandırmaya çalışırlar.

-*Efendim, Meraller daha fakir, onun annesi dikti bile oysa.*

-*Elbette o terzi, oradan buradan çalışıordur.*

- *Tülin! Çok ayıp şeyler söylüyorsun sen.*

- *Herkes biliyor efendim. Ben söylemiyorum ki yalnız.*

- *Herkes söylesin. Sen söyleme. Çok ayıp.”*(Meriç,2011: s.190).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nesrin öğretmen, hem iyi bir anne hem de iyi bir öğretmen örneğidir.

“Eski konuşma, mektup yazma biçimimi tutturmak için epeyce gayret sarf ediyorum bir zamandır. Edebiyatçı anne! İki yıl önceki ben değilim. Bunu ayırt etsinler istemiyorum. Ayrıntıları anlamayabilirler. Nasıl bir yorum yapacaklarını bilemem. İki yıl önce ben bıraktığımda, oğlum on dördünde yeni yeni delikanlıydı, çocukluğundan beri kaleminin ucunu ince yontan. Uzun dalgınlık dönemlerine girer, ince çizgilerle resim çizerdi. Sağlıklı, güleç bir çocuktü. Günün ilk ışıkları gibiydi. Yani, anlaşılması zor. Ama güç verici. Şimdi on altısında, dört yıllık delikanlı.”(Meriç,2012a: s.78).

Nesrin öğretmenin hocası, “Hocanım” çocuk yetiştirmek ile ilgili şöyle öğüt vermiştir.

“Etkilemeye çalışma onu. Ona yaşadığı çağı öğret, ona insanları sevmenin ne demek olduğunu öğret, o, bulur yolunu...”(Meriç,2012a: s.78).

Nesrin öğretmen, hapishaneden çıktıktan sonra artık eskisi gibi bir öğretmen olmayacaktır. Zaten mevcutta olan eğitim sistemini beğenmemektedir. Ezberci eğitim yerine uygulamalı, anlaşılır bir eğitimden yanadır. Müfredattaki bilgilerle eğitim öğretim yapmanın yetersiz olduğunu düşünür.

“Hazırım. Savaşacağız. Başıma daha çok işler gelecek, biliyorum. Ama, örneğin şöyle bir şey gelmeyecek: -Evet, asla!- Artık topluma yaramayacak, toplumla uyuşmayacak sınıflar dolusu öğrenci yetiştirmeyeceğim. Yalnızca aruz veznini, yazarların kısa yaşam öykülerini vb. İyice ezberlettiğim. Onlara, neyin, nasıl öğretilmesi gerektiğini şimdi... Çocukluğumdan beri sezmedim mi çevremdeki eğitim, öğretim dağınıklığını, düzensizliğini? Çelişkiler içinde bunalmadım mı? Sorularım hep yanıtız kalırdı. Edebiyatçı, ağzında çatlata çatlata: “Şekspir” derdi. “Bir dâhi! Okuyun. Jan Jak Ruso! hayranımdır. Okuyun... Tevfik Fikret der ki...” Okurdum heyecanla. Ama hiç anlamazdım. Kafam büsbütün karıştırdı. Kendime bir türlü bir değerler düzeni kuramazdım. Neye inanacağımı, nasıl yaşayacağımı bilemedim gitti uzun zaman. Mutsuz bir çocuktum yahu! Valla! Öğretmen olarak da... ‘Müfredat’ programları, değişen hükümetlerin doğrultusunda değişen dersler, kitaplar, buyruklar, beni her zaman deli eden, neye yaradığını bilemediğim yazılı yoklamalar, müfettişler, raporlar, veliler, dedikodular, koşuşturmalar, sinir ağrıları. Bu eğitim çıkmazında, bu düzensizliğin, bilgisizliğin içinde tekbaşına arandım kendimi. Amacım hep iyi öğretmen olmak değil miydi?”(Meriç,2012a: s.79-80).

Nesrin öğretmenin örnek (Hocanın, Ali Fuat Hoca) ve örnek olmayan (Kimya öğretmeni) öğretmenleri olmuştur. Yol gösterici olmaktan çok, bağırın, aşağılayan öğretmen sevilmez ve benimsenmez. Oysa Ali Fuat Hoca ve Hocanın öğretmenleri onun için hâlâ olumlu etkiye sahiptir.

“Kimya öğretmenimizin, “Okuyun kaz kafalılar, okuyun! Öğrenin şu dünyanın büyük adamları neler demişler, nasıl yaşamışlar, neden yaşamışlar şu yeryüzünde. Öküz geldiniz öküz gitmeyin şu dünyadan...” diye kızdığı, benim, dalgın, pencereden

kırlara baktığım o güne gelinceye dek, nasıl yalnız bir çocuktum. Kamburunu omzunda taşıyarak yanıma gelip, kalın camlı gözlüklerine vuran güneşten gözleri görünmeyerek, tüm kişiliği sesinde, “Duydun mu 312?” diye bağırıyordu. “Söyleneni dinlemeyi bari öğrenin!” düşünceler içinde yüzüne bakıp, “Ne okunacağını ben bilemiyorum ki öğretmenim” demiştim. “Hem benim okuyacak hiç kitabım yok. Çok istiyorum.” Orta 1’de küçük bir kızdım. Ölümüne dek hep kollamıştır Ali Fuat Hoca beni. -Düşündükçe daha çok anladım: Belli bir eğitim düzeni içinde yetişmediğimizden, hep böyle rastgele birileri girdi yaşamımıza. Okuma, öğrenme yollarını açtı bize, kendince. Peki ne okuduk, ne öğrendik! İşte hocanıma hep bunu anlatmaya çalıştım başlangıçta. “Öğretmenin asıl çilesi budur hocanım” derdim. Onun Batı’da eğitilmiş düzenli kafası pek anlayamazdı. Hay Allah! Bize doğru dürüst Atatürk ilkelerini bile öğretmediler. Biz öyle bir kavram kargaşası içinde yetiştik ki, bir dünya görüşü edinmek şöyle dursun, ona giden eğitim yollarını bile bulamadık. Bir düşün serüvenimiz bile olmadı. Yalapaşap bir şeyler öğrendik.”(Meriç,2005a: s.101).

Nesrin öğretmenin, iyi bir öğretmen olabilmekteki amacı Hocanım’ın da dediği gibi sadece müfredata bağlı kalmakla olmaz.

“Kendimi hep aldanmış saydım. Hep yaşamı anlamaya çalışma kaygısı içinde yaşadım. Ta, öğrencilerim gelip de, “Hocam, şimdi bu ne demek oluyor, açıklar mısınız?” diye sorular soruncaya dek. Bir yol çizmem. -İnanacağım bir yol- bir tavır almam gerekiyordu. Kimdim ben? Bir dünya görüşüm var mıydı? Şöyle özgür bir insan olarak, çağının, toplumun, içinde yaşadığı dünyanın sorunlarını, koşullarını kavrayabilmiş, kendine bir yol çizebilmiş biri miydim? Peki ne öğretmem gerekiyordu, bu gözümün içine bakan öğrencilere? Hangi edebiyatı, nasıl, niçin! Hocanım ne der: “Eğitim yaşamayı öğretmektir çocuklara. Yaşamının ne anlama geldiğini anlatmak. ‘Müfredat’ programı bu amaç için bir araçtır. Amaç değil. Bu iş için kullanılacaktır. Öğretmenin asıl, çözüm bekleyen meselelerinden biri budur işte...””(Meriç,2005a: s.103).

Yaşamak Denince (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; iyi bir öğretmen örneği sahip çıkan, koruyucu görevdedir. Öğretmenlerimiz örnek

para artarsa, o yeni çıkan çocuk dergisini de (ay adı neydi ya! Şeydi...) alacaktı. Çünkü onun çok güzel bir dergi olduğunu, öğretmen söyledi. ”(Meriç,2010: s.68)

Korsan Çıkmazı romanında; Meli, bir edebiyat öğretmenidir. Meli’nin öğrencisi Selçuk, Melileri ziyarete gelir. Ayrılmadan önce babasına ait bir sözü söyler.

“Babası dermiş ki: ‘Bir adama numarasını verirsin, o artık o numaranın adamıdır. Ondan başka bir şey beklemezsin. Verdiğin numarada iyisini bulduğun zamanları da şans sayacaksın.’Yani işte bizim toplumumuz bu. Onu iyi numaralar alacak duruma getirmeliyiz. Siz de derslerde bunu demek istemez miydiniz?”(Meriç,2012b: s.73).

Meli, Amerika’daki bir öğrencisinden –Selçuk’tan- mektup alır. Uzun zamandır görmediği öğrencisi, Meli öğretmen için şöyle yazmıştır:

“ ‘Ama, inanın sizin gibi olan birine rastlayamadım daha. İyi ki hayatımda siz olmuşsunuz. Sizi düşününce kendimi daha güçlü buluyorum.

...

Bazen yoruluyorum. Tam kendimi bırakacağım anda, aklıma siz geliyorsunuz. Sizi düşünmeye başlayınca, yavaş yavaş duruluyorum.”(Meriç,2012b: s.73).

Amerika’daki öğrencisi Selçuk, dağılmış bir ailenin kızıdır. Babası, Alman metresiyle yaşar ve sadece maddî konularda üzerine düşen sorumluluğunu gerçekleştirir. Bu yüzden de Selçuk üzerinde, öğretmeni Meli etkili olur. Selçuk üzerindeki etkilerini Meli ifade eder.

“Neyse, yani, demek istiyorum ki, Selçuk bu dengesizlik içinde dengesini kurmuş bir kızsı, memlekete gerekli, faydalı bir insan olarak dönecekse, onun yolunu aydınlatan ben oldum.”(Meriç,2012b: s.74).

“Ne diyor bak Selçuk ama ‘Sizin gibi olan birine rastlamadım daha.’ ‘Ya! İşte bu: Biz başkayız. Biz iyi insan olmaya, insan olmaya çalışıyoruz.” (Meriç, 2012b: s.76).

Alacaceren romanında; karşımıza tek bir öğretmen çıkar. O da Bengi’nin edebiyat öğretmenidir. Bengi’nin yazdıklarını okuldaki edebiyat öğretmeni de destekler. Öğretmenin tavsiyeleriyle Bengi, kendini yazarlık konusunda geliştirir.

“Edebiyat öğretmenin sık sık vurguladığı gibi, yazdıkları bir kurmacaydı.

...

Öyle ki, bazen çantasından, ceplerinden, küçük kâğıtlara, kâğıt peçetelere, Aspirin kutusunun üzerine yazılmış kitap adları çıkardı.

...

Edebiyat öğretmeni okuldan ayrıldıktan sonra, bu konuda soru sorabileceği kimsesi kalmamıştı.” (Meriç, 2008: s.28).

4.1.20. Kardeşlik, Barış İçinde Olma, Savaşa Karşı Durma

Kardeşlik, Türk Dil Kurumu’nda “Birlik, beraberlik.”³³ şeklinde tanımlanır.

Savaş, insanların sevmediği bir hadisedir. Süreci ve sonucu pek çok insanın canını yakar. Sadece savaşanlar değil onların anneleri, babaları, eşleri ve çocukları da mağdur olurlar. Barış ve refah içinde olmayı herkes ister. Bu dünya içinde yaşanılabilir, herkese yetebilecek bir yerdir. Kardeşçe, kimseye zarar vermeden yaşamak en güzelidir.

Dumanaltı (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; huzur, refah ve barış içinde yaşamamanın sebebini soran Mihri Bibi, içeride ve dışarıda karışıklıkların gereksiz olduğunu söyler.

³³ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

“Berî bah hele sunam,” dedi, “bende olmayan akıllar sende. Sen benim gözüümün göheri sunam, de bana hele, tüm bunnam neye? Şu gül ömrümü talan ettim de bi gün görmedim şo dünyada. Şo güzel dünyada neden hepimiz güzel yaşamıyoruz! Bu annattıklarının, bu götülüklerin ucu dibi neye varır? Yavrim, vay vay benim sunam, insan insandan ne istiyor, de bana... Sen bilirsin. Nere varır bu yaramaz işlerin, bu ziyanlıkların sonu?”(Meriç,2005a: s.43).

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet, daha huzurlu bir ortamda yaşamak ister.

“Benim anlamadığım, şu anarşinin manarşinin ne demeye geldiği. Millet neden birbirini kırıyor. Köylerdeki kan davası İstanbul’a indi. “Anlatacağım ben sana” diyor Ramiz ustanın oğlu. Anlatacakmış!”(Meriç,2005a: s.124).

Acıyı Aşmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; kadın, barış, kardeşlik ve huzur içinde yaşamak istemektedir.

“Çok uzaktan çocukları, delikanlıların, genç kızların neşeli bağrıışmaları geliyordu. Benim üç çocuğum da onların arasındaydı. Ne düşüneceğimi, nasıl düşüneceğimi bilemiyordum. Memlekette ne rahat ne huzur. Sağcılar, solcular, bozguncular, ordu, polis, partiler, hükümet, aydınlar, halk karmakarışık bir kör dövüşünün içindeydiler bence. Tek istediğim, bunca zorluklarla savaşıarak yetiştirdiğimiz çocukların öldürülmemesiydi. Elimden bir şeyin gelmeyişi onuruma dokunuyordu.”(Meriç,2005a: s.152).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın çocuk denmeden vurulduğu, memleketimize ne olduğu sorulur. Oysa biz barış ve kardeşlik içinde yaşayan bir ülkeyken nasıl ve ne zaman bu hâle gelindiği düşünülür.

“Silah seslerini duyuyorlar. Büyük kıyım var. Kadın çocuk demiyorlar kurşunluyorlar. Ellerinden gelse kılıçtan geçirecekler. Çığlıkları duyuyor. Kara korkuyu, ölümün kokusunu duyuyor. Korkmuş gözleri, gazetelerde yayımlanan o gözleri görmemek için alt dudağını dişliyor. Önüne bakıyor. Ayakkabısının ucuyla toprağı kazmaya uğraşıyor.

...

KAN KAN KAN kan. Bu sefer çok fena. Görülmemiş bir vahşet. Kadınları da, çocukları da öldürüyorlar. Öldürüyorlar. ‘Ne oluyor bizim insanlarımıza. Neden? Neden?’(Meriç,2005a: s.245).

Kıpırtı Hanım’ın İskeledeki Ahbabı (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; savaşın kötülüğüne, insanların bu güzel dünyayı paylaşamamasına değinilmiştir.

“Televizyona baktıkça, hasta oluyorum. Neye vahlanacağımı şaşırtıyorum. Savaş, ölüm, dehşet dünya kurulduğundan beri hep var da, ben bir bebelere kıyamıyorum (içim parçalanıyor, dayanamayıp ağlıyorum) bir de, insanların birbirini sevmemesine, bu güzel dünyayı paylaşamamasına bir türlü akıl erdiremiyorum.”(Meriç,2012a: s.17).

Çisenti 10 (Çisenti) hikâyesinde; adam merhametlidir. Savaşı lanetler. Kahrolduğunu söyler.

“Genç görünümlü. İri yarı, neşeli.

Dünya umurunda değilmiş gibi görünüyor. Değil oysa.

Merhametli.

Bahçıvanın oğlunu okutuyor.

Mahallelerinde büyük bir aşevi açılması için, elinden geleni yapıyor. Muhtarla, belediye başkanıyla bu yüzden savaşıyor.

Savaş? (Yıl 2005. Amerika ile Irak arasında büyük, kanlı bir savaş var.)

O erdemli bir adam. Bilmediğini bilenlerden.

“Abi ben ne anlarım savaştan” diyor. “Ben savaşı lanetlerim, kahrolurum ama, bu konuda fikir yürütemem. Çünkü anlamam bu dünya siyasetinden, bu

milletlerarası siyasetten. Ben haddimi bilirim.” diyor. Aileden öyle görmüş. Öyle diyor. Halasına onaylatıyor. Babasının nasihatlerini yineletiyor:

“Oğlum adam olan, bilmediğini bilendir.”(Meriç,2010: s.109).

4.1.21. Kibirleşmeme

Kibir, Türk Dil Kurumu’nda “Kendini beğenme, başkalarından üstün tutma, büyükleme, benlik, gurur.”³⁴ şeklinde tanımlanır.

Kibir, insanların kendilerini diğer insanlardan üstün görmeleri durumudur. Toplum içinde bu tip insanlar sevilmezler. İslam inancına göre kimsenin kimseden bir üstünlüğü yoktur. Allah, her şeyi var edendir. Her şey onun tasarrufundadır. O hâlde biz insan olarak hiçbir üstünlüğe sahip değiliz. Sosyo-ekonomik şartlarımızın verdiği güçle birbirimizi aşağı görmemeliyiz.

Nezihe Meriç, eserlerinde farklı sosyo-ekonomik şartlardan insan kesitleri işler. Bunlar arasında tevazu sahibi olanlar da vardır. Kibirli olanlar da. Okuyucular hangi tarafta olacağına hikâyelerin sonucuna göre karar verir.

Susuz IX (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; bir anne, arkadaşını hor gören çocuğunu bunun doğru olmaması yönünde cezalandırır. Burada dayak atılması tasvip edilen, doğru bir davranış elbette değildir. Çıkarımda bulunduğumuz yer, çocuğun kibirli olmasının ve zengin olarak üstün davranmasının doğru olmadığını anlamasıdır.

“-Öğretmenim ben gideyim.

-Hayır canım! Mine gidecek. Otur yerine. Anladın mı Mine?

- Anladım,

- Anlamamıştır öğretmenim.

- Bak hele! Sen ondan akıllı mısın?

³⁴ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

- Evet öğretmenim.

-Nereden belli?

-Babam söylüyor öğretmenim. Çünkü annesi onu çok dövüyor öğretmenim.

-A, hayır öğretmenim, dövmüyor. Onlar bizim komşumuz.

- Tabii öğretmenim. Ayşe'ye nispet verdi senin tafta elbisen yok diye. Annesi de dövdü öğretmenim.”(Meriç,2011: s.188).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nedret’in kayınvalidesi burnu büyük, kibirli, etrafındakilerden kendini daha üstün gören birisidir. Nedret’in komşusu, hastalık sürecine giren büyükhanımın (kayınvalide) kibrinin gittiğini söyler. Zaten kimsenin kimseden üstülüğü olmadığından, şu üç günlük dünyada kibirlenmemek gerekir.

“Ne diyecektim, ha, hastalandı seninki... Büyükhanım. “Ya!” “Ya! Bildiğin gibi değil. Yatarsın gülmekten. O gitti, geldi başkasının yerine. Bal akar oldu mübareğin ağzından. Kibri kurumu kalmadı. Can tatlı bilir misin?”(Meriç,2005a: s.16).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nurhan, Nebahat’in taşralı olarak hor görülmesine karşın onun yanında olmaya çalışır. Nili ise insanları hor gören, kibirli birisidir. Nebahat, taşradan gelmesine karşın temiz kalpli bir kızdır ve yazar ona Nurhan’ı arkadaş olarak uygun görür. Yani kibirlenen kişiler toplum içinde dışlanan, istenmeyen olurlar.

“Nili’de gördüğü günden sonra, kızı görmedi bile. Zaman zaman düşünmedi değil. İnsanı etkileyen, inceden inceye, dikkatle bakan bir kızdı. O gün ona, “Çiğköfte yapmasını biliyor musun?” diye sormuştu. Nebahat, yan yan kuşkuyla bakmıştı yüzüne. Dalga geçip geçmediğini anlamak istiyordu. Nurhan hemen sezmış, kendisinin çok güzel yaptığını söyleyerek, sözü değiştirmişti. Ha, kızı davet de etmişti. “Bize de gel. Gel de bir gün, ben sana yapayım çiğköfte. Bakalım sizinkiler gibi yapabiliyor muyum” demişti. Kartını vermişti. Acıyordu kıza. Nili’nin havası,

salonu, boğmuştu onu. Düşmanca değilse bile, sevgisizce bir akım vardı ikisinin arasında. “Aman be! Aoaovh! Ne diye geldi bu şey şimdi”, diyordu içinden. Ya da buna benzer bir şey. Örneğin, “Aman üf, ne konuşayım ben şimdi bununla. Sıkıntı!” Nurhan, onunla yumuşak, sevgiyle dolu konuştukça, Nili avurtlarını içine çekip gülümsemesini geçiştiriyor, tepeden tepeden bakıyordu kaldırdığı kaşlarının altından. Bu, “Ne ömürdür şu Nurhan. La la” demeye geliyordu. Öyle der o. “Aman Nurhan, çok konuşuyorsun hizmetçiyle” diye kızar çoğu zaman. “Yüz vermemelisin, şımarır bunlar. Hem de ne o öyle, ‘Nurhan abla. Nurhan abla...’ Hanımefendi demesi gerekir. Hiç haddini bilmiyor bu senin kadın. Ahv! Bir gün çalıştırmam vallahi...” (Meriç,2005a: s.59-60).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Zerrin, mütevazı birisidir. Fakir memleketin çocuğu olmayı unutmaması kimliğini değiştirmediğini, kibirli olmadığını gösterir. İki çocuğuyla övünmesi ise onları iyi yetiştirmesindendir. Bunu sadece Zerrin değil etrafındakiler de söyler.

“Bu fakir memleketin adamı olduğunu hiç unutmadı. Çocuklarını da tertemiz yetiştirdi. Gözünü üstlerinden ayırmadı. Hep, çalışkan iki çocuğum var, diye övündü.” (Meriç,2005a: s.169).

Uydurukçu (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; yakışıklı ressam çapkındır. Yolda yürürken eski sevgilisiyle karşılaşır. Konuşurlarken eski sevgilisi, karısını sevmeyen, kibirli bir şekilde konuşur.

“Nasıl sevgili, devrimci karın? Neden beraber değilsiniz?” Dudağının kenarına, alaycı, küçümseyici bir bükülüştür oturttu. Görmezden gelerek, pipomun külünü temizledim, duvarın kenarına hafif vuruşlarla vurarak. Vurguya bastırdım: “Çok iyi! Yalnız, on beş gündür kötü bir grip.” Ağzını eğerek lafını kesti. “Ayyyhh!” Bunun şu demek olduğu artık açıkça ortadaydı: “Ay aman! Hem sıska, hem çirkin, hem üstelik grip!” Hemen ekledi. “Ne demek oluyor yani bu Bodrum’a yerleşmek?” Bu da şu: “Çok yakışıklı olduğun bilinen bir şey. Çapkınlığın hepimizce malûm. Ünlü bir ressamısın. Çirkin, ufak tefek, kara bir karı edindiğin yetmiyor gibi, bir de kentten kaçırıyorsun. Neyin var kuzum senin?” (Meriç,2005a: s.308-309).

Yandırma (Yandırma) hikâyesinde; kadının eski komşusunun kızı zengin bir aileye gelin gidecektir. Eski komşunun kızı, kayınvalidesinin Avrupa'dan gelinlik alabileceklerini söylemesine rağmen kibirlenmez. Kadın, kendi imkânları doğrultusunda kızına gelinlik hazırlatmaya karar verir ve eski komşusunu arar.

“Yakın arkadaşlarımdan birinin kızı evleniyordu. Anayla kızın zevkleri pek uyuşmuyor. Oğlan evi paralıymış. Biraz daha görgülü. Kız, gelinliğini ucuza elde etmek istiyor. Sade, ama görkemli bir görünüş olacak. İlk bakışta ince bir zevk ürünü, özel bir çizim olduğu anlaşılabilecek. Asla, adı sanı olan bir terziye diktiremez. Hele öyle, damadın annesinin istersen dediği gibi, Avrupa'dan mavrupa'dan hayır! Arkadaşları ayıplar onu. Hepsi ne olsa altmışsekiz kuşağının çocukları bunlar.”(Meriç,2005b: s.7-8).

Kadın Aşk Deniz (Yandırma) hikâyesinde; modern bir kızın bağa gittiğinde kibirlenmeden oraya uyum sağlamasından bahsedilir.

“O, cevizli sucuğun pekmez kokusuyla, dut pestilinin kokusunu ayırt edemiyordu. –Böyle şık olan, böyle çizgileriyle Batı dünyasını sarsalayan, moda dünyasında seçkin yeri olan bir kızın, Dinek'bağa gittiğinde, üzüm çiğnemeli, inek sağmalı bir yaşama tutturmasını tuhaf, işe yaramaz, yerini bulamamışlık olarak görüyordu. Fantezimsi, gereksiz, gösteri gibi bir şey.”(Meriç, 2005b: s.48).

Balıklar da Acı Çeker (Yandırma) hikâyesinde; maddi durumları oldukça iyi olmasına rağmen, orta hâlli bir aile gibi çocuklarını yetiştiren bir aileden söz edilir.

“Yirmi yıl sonra, kalkınan Türkiye'nin fabrikatörlerinden biri. Ne var ki ben, fabrikatör, fabrikatör çocuğu sözcüklerinin çağrıştıracığı hiçbir tanıma, hiçbir yaşam biçimine uymayan biriyim.

Ailemiz eşraftan olduğu hâlde, ben, kız kardeşim, çok sonra doğan erkek kardeşim, görgüsü, bilgisi, yaşama biçimi orta hâlli olan bir ailenin çocukları olarak büyüdük.

Taşralıydık. Arka tarafında bahçeye bakan tahtaboşları olan geniş sofalarda koşarak, evcilik oynayarak, dut ağacına çıkarak, ceviz çırparak...

Derelerde çimdik, konu komşu toplaşıp büyük yer sofralarında mantılar yedik, kışın pekmez içtik, bayramlarda bayramlıklarımızı giyip el öptük. Geceleri ayağımızı yıkamadan yatağa giremedik.”(Meriç, 2005b: s.74).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Gelince... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; kız (torun) yazar olma yolunda ilerlerken, kendine has bir şekilde sahilde çalışan insanlarla iletişime geçer. Onlarla dost olur. Burnu büyük birisi değildir. Kendisine yazar hanım demelerine memnun olur. Çünkü o, alçakgönüllü birisidir.

“Bu kıyı kahvesine gelir, yerleşir otururum. Çantamda, kitabım, gazetem, dergilerim, gözlüğüm, kavrulmamış bademim, yağsız tuzsuz kurabiyelerim vardır her zaman. Çay içerim, kahve söylerim. (Beni tanırlar. Her şeyin en güzeli getirilir bana. Çünkü ben, orada hizmet veren çocuklarla, delikanlılarla, hepsiyle konuşurum, şakalaşırım, onları dinlerim. Severler beni. Patronlar da. Ben yazar hanımım onlar için.)”(Meriç,2010: s.55).

Çisenti 7 (Çisenti) hikâyesinde; eşi, Gülümsün’ün insanlara tepeden bakan, kibirli biri olmasından yakınıyor. Oysa adam tevazu sahibi birisidir. İnsanları mesleklerinden, konumlarından dolayı eleştirmeyen ya da sevmeye kalkmaz. Onları “insan” oluşlarına göre değerlendirir.

“Renkli olanlar tabelalardır. Ütücü, boyacı, komisyoncu, tostcu... Ne kadar zevksiz, ne kadar uyumsuz, ne kadar dayanılamayacak kadar bozuk olursa olsun, sokağı canlandırırlar. Buralarda parlak ışıklar yanar, içerilerin karanlığını örtmek için. Gelen giden, giren çıkan insanların yüzleri bellidir. Dükkânların önünde otururlar, karşıdan karşıya seslenirler, gülüşürler. Yeraltındakilerden başkadır sanki bunlar. Bunların yaşadığına inanılabilir. (Gülümsün için onlar ayaktakıdır. Tartışmalarımız hep bu tanımlamalardan çıkmıyor mu?)”(Meriç,2010: s.98).

Çisenti 10 (Çisenti) hikâyesinde; adam babasının da sözlerini yineler. Erdemli bir birey olarak “bilmediğini bilen” birisidir.

“Genç görünümlü. İri yarı, neşeli.

Dünya umurunda değilmiş gibi görünüyor. Değil oysa.

Merhametli.

Bahçıvanın oğlunu okutuyor.

Mahallelerinde büyük bir aşevi açılması için, elinden geleni yapıyor. Muhtarla, belediye başkanıyla bu yüzden savaşıyor.

Savaş? (Yıl 2005. Amerika ile Irak arasında büyük, kanlı bir savaş var.)

O erdemli bir adam. Bilmediğini bilenlerden.

“Abi ben ne anlarım savaştan” diyor. “Ben savaşı lanetlerim, kahrolurum ama, bu konuda fikir yürütemem. Çünkü anlamam bu dünya siyasetinden, bu milletlerarası siyasetten. Ben haddimi bilirim.” diyor. Aileden öyle görmüş. Öyle diyor. Halasına onaylatıyor. Babasının nasihatlerini yineletiyor:

“Oğlum adam olan, bilmediğini bilendir.”(Meriç,2010: s.109).

Alacaceren romanında; Ercan’ın annesi, Ayşe’yi hor görür. Ona tepeden bakar, onun canını acıtacak sözler söyler.

“Az sonra annesinin sesi bana kadar geldi. Sözde yavaş sesle konuşuyordu:

‘Aman Ercan! Nerden buldun bu çirkin, kara şeyi?’ Ağlamamak için dişlerimi sıkıyorum. O kadından nefret ediyorum. Bir gün de, onun bir arkadaşına, şöyle dediğini duymuştum bostan yolunda, ‘Yılan gibi, sinsi bir kız. Beni gördü mü, hemen yok oluyor ortadan. Sonra bir bakıyorum, gene oğlanın dibinde bitmiş. Arsız bir şey.’”(Meriç,2008: s.55).

4.1.22. Kitap ve Okuma Sevgisi

Kitap, herhangi bir amaçla bir araya getirilmiş yazılar bütünüdür. Okuma sevgisi küçük yaşlardan itibaren bireylere kazandırılmalıdır. 2-4 yaş arası dönemde

kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı göz önüne alınırsa, çocuklarımıza öncelikle rol model olup, kitap ve okuma sevgisini bu yıllarda kazandırmaya çalışmalıyız.

Okumanın insanlara pek çok faydası vardır. Bazen gündelik hayatta bulamadığımız samimiyeti, sevecenliği, arkadaşları kitaplarda buluruz. Kitaplar, insanda farkındalık yaratır. Endişelerimizi, korkularımızı açıkça ifade edemediğimiz pek çok şeyi kitaplar vasıtasıyla ortaya çıkarmış oluruz.

Ülkemizde ve dünyada son yıllarda artan internet kullanımı, çocuklar ve gençler üzerindeki etki düşünüldüğünde yeni neslin artık kitap okumayı sevmediği, bunu bir zaman kaybı olarak görenlerin olduğu saptanmıştır. İnternet kullanımını faydalı bilgiler dışında sınırlayıp, örnek anne, baba, toplum olarak kitap, dergi, gazete vb. yayınları okumaya gayret göstermeliyiz. Nezihe Meriç, eserlerinde kitap sevgisine, okumaya önem vermiştir. Bir edebiyatçı olarak, kitap okuyan bireyleri toplum içinde aydın ve bilinçli karakterler olarak yazar.

Yazar, kendisiyle yapılan bir röportajda³⁵ çocukluk yıllarındaki okuma sevgisini ve kitaplara olan bağlılığını şöyle anlatır: “1934-1935 yıllarında Karaköse’deydik. İlkokullu küçük bir kızdım. Sonsuz bir beyazlığı dünya. Karlar içinde yaşıyorduk radyo, sinema, tiyatro, gazete, dergi gibi şeyler yoktu yaşamımızda. Toprak bir evde oturuyorduk. Tezek sobasının başında, lüks lambasının aydınlığında geçen geceler boyunca, aylar önce gelmiş gazeteler, eldeki eski kitaplar döner döner yeniden okunurdu.”

Boşlukta Mavi (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; kız, okumayla öylesine bütünleşmiştir ki kitaplığını, kitaplarının yerlerini hafızasında bile ezbere bilmektedir.

“İkinci basamakta durarak eliyle gözlerini kapadı. Önce hiçbir şey duymadı... Sonra, çevresini yavaş yavaş durgun bir karanlık sardı. – Bu oyunu her zaman yapardı belleğine- sonunda kitaplığın rafları, sanki önünde duruyormuş gibi, açıkça belirdi. Anahtarı çevirdi, kapak gıcırdayarak açıldı. – Gıcırtıyı olduğu gibi duydu: -

³⁵ Bezirci, Asım. age., s.20.

Kitaplarının hepsini ezbere bilirdi. Onları yan yana, üst üste, renkli kapakları, ciltleriyle, iyice görüyordu.”(Meriç,2011: s.21).

Kız, kendisini şehirdeki odasında hayal eder. Odasında kitapları, dergileri olması tesadüfî değildir. Meriç’in kitaplara olan sevgisi ve okumaya olan düşkünlüğü burada da görülür.

“Tek kişilik somyası, küçük radyosu, kitapları, dergileri, elbiseleri, boncukları, basma perdeleri, gece lambası onu dört bir yandan tutar, onu severlerdi. Gözyaşları, şakaları, hastalıkları, cilaları, renkleri birbirine karışmıştı. Onlar eşyadan başka bir şey çocuk, sevgili, ana baba, kardeş olmuşlardı.”(Meriç,2011: s.26).

Bazıları (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Sabiha Hanım, örgüsünü eline almıştır ki, kocası Rıza Bey gazete okumakta olarak tasvir edilir. Okuma, eserlerde hayatın her anında, her yaştan bireyle karşımıza çıkmaktadır.

“Sabiha Hanım sobayı ağızına kadar kömür doldurdu ve örgüsünü alıp oturdu. Başlamadan önce, kanepeye uzanmış gazetesini okuyan kocasına ve duvardaki saate baktı.”(Meriç,2011: s.51).

Keklik Türküsü (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Oya, Kadıköy Vapuru’nda dergi okur. Bu, boş zamanlarını okuyarak değerlendirmesi anlamına gelir.

“Tutup âşık olmuştu. Hem de nasıl!.. Acaba kim onun kadar inanmış, aşkı böyle tatlı bir neşe içinde karşılamıştır. Acaba âşık oldum diye kim onun gibi sevincinden deli olmuştur... Yaşlar süzülüp süzülüp gidiyor, pembe elma çiçekleri titreşiyor ve Oya’nın kulağında kendi sesi çınlıyordu: “Oh!.. Cüneyt Bey amca, sizin bu elma ağıcının çiçekleri ne güzel.”O zamanlar her şeyde bir şey vardı zaten. “İnsan âşık olunca, kapalı göz kapakları arkasından bütün dünyayı filiz yeşili bir dinginlik olarak görür” diyordu. “Hani pembe akide şekerleri vardır bilir misiniz, onların bir baygın pembesi, insanın içine yayılan bir kokusu vardır. Aşk öyle bir şey işte.”

İlk kez, geçen kışın yağmurlu bir gününde, Kadıköy vapurunda karşılaşmışlardı. Oya, yukarı salonda, arkadan ikinci sıraya oturmuş, o gün çıkmış olan bir dergiyi merakla gözden geçirirken, genç bir adam gelmiş ve boş yerlerden yer beğenerek, geçip onun karşısına oturmuştu. Öyle çok ıslanmıştı ki... Oya'nın gülmesi tutmuş, belli etmemek için dudağının kenarını ısırarak, kaşlarını çatmıştı. Oysa genç adam doğrudan doğruya kıza olmasın diye onun omzuyla kulağı arasında bir yere bakarak açıkça gülmüştü. Çevresinden sular süzülen şapkasını çıkardığı zaman, O ya göz ucuyla ve ilk kez, geniş bir alnı, sarı ela gözleri ve saç ayırımında bir yara izi olduğunu görmüştü. Uzun boylu, yakışıklı bir adam olmasına karşın, güzel değildi. Fakat hâlinde tavrında öyle sevimli bir haylazlık, gülüşünde, yaramaz oğlan çocuklarını anımsatan öyle tatlı bir haşarılık vardı ki, Oya'nın içi aydınlanıvermiş, ferahlamış, içinden, kalkıp adamın boynuna sarılıvermek gelmişti. Genç adam onun elindeki dergiye şöyle bir baktıktan sonra, hemen çantasını açıp, aynı dergiyi çıkararak yalancı bir merakla okumaya başlamıştı.”(Meriç,2011: s.94).

Dışarlıklılık (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; okumuş kızlar, insana kıymet veren tipler olarak anlatılır. Bu şekilde Meriç, toplumdaki “okuyan” algısına olumlu bir anlam daha yükler.

“Birden aklına iki üç günlük bir olay geldi, gülümsedi. Ada vapurunda karşısına iki okumuş kız oturmuştu. Biri öbürüne usulca “Hırkasının ne tatlı mavisi var diymi?” demiş, Remziye'nin duyduğunu görünce ona gülmüştü. Remziye de gülmüş, içinden. “Hele beni kendine yakın buldu, tutup güldü” diye sevinmişti.”(Meriç,2011: s.103).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli çok okur, Sofiya ona şöyle der.

“İnsanları, yaşamı, enine boyuna eleştirir, açıklayamayacağım bir güçle insan kadın, ana kadın olurdu gözümüzde. Becerikli elleriyle acele acele elbisemi dikerken yüzüme bakar: “Soldun gene sen” derdi. “Çok okuyorsun be kuzum. Bu can hesabını sorar senden.” Sonuna ille, beni kıpkırmızı edecek bir söz ekler, sonda utanişıma gözlerinden yaş gelinceye dek gülerdi.”(Meriç,2011: s.169).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Nil, kitap okumayı seven, hayalperest birisidir.

“ *“Ayşe Abla, hadi kalk yağmur yağan bir yere gidelim...” Güldürürdü beni. O, uzak diyarlar, bilinmedik serüvenler, düşler, okuduğu kitaplardan, seyrettiği filmlerden, heyecanlar içinde, büyük, yaşamayı değerlendiren şiir dolu dünyalar yaratırdı.*”(Meriç,2011: s.177).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kadının dalgınlıkla çarptığı genç kızın elinde kitap bulunur. Gençlerin elinde kitaplar olmalıdır, onlar okuyan, bilgileri tazeleyen yeni nesillerdir.

“*Ben çarptığım kızı düşündüm. Boyacı çocuğun gözleri gibi, kahverengi gözleri vardı. Çok güzel bir kız değildi, ama çok hoştu. Akıllı olduğu yüzünden belliydi. Elinde kalın bir kitap vardı. Yorgun görünüyordu. Nasıl da çarpmıştım kıza. Dalgınlığım üzerimden akıyordu.*”(Meriç,2011: s.205).

Giderek Daha Güçlü (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; hakkında kötü sanışta bulunulan genç kız, evde kitap okurken uyuyakalmış numarası yaparak apartmandakilere ders vermek ister. Odayı dağıtmaya, uyku ortamı yaratmaya çalışırken başucuna da bir kitap koymayı ihmal etmez.

“*Bunları ivedilikle yaptığımı gördükçe, dişlerimi sıkıyordum. Divanın örtüsünü katlayıp kaldırdım. Dışarıdakiler artık kan kusmaya başlamışlardır. Polis konusunda işler yeniden karışmış görünüyordu. Polis çağrılın mı, çağrılmasın mı? Divanını yastıklarını yeşil koltuğun üzerine yığdım. Çarşaf larımı gergince serdim. Yastığımı kabarttım. Yorganımla, battaniyemi açtım. Başucuma bir kitap koydum. Yatılmış yatağa benzesin, diye çarşafımı buruşturdum. Yorganımı kaydurdım.*”(Meriç,2011: s.228).

“*Son cümleyi, akıllı komşuya sormuştum. Ağır ağır yanıma geldi. Elini usulca saçlarıma uzatıp okşadı. “Hasta falan değilsin ya canım?” “Ben mi? Hayır. Neden hasta olacaktım?” “Hiçbir şey duymadın mı?” “Hayır. Kitap okurken uyuyakalmışım.*”(Meriç,2011: s.232).

Açar da Tutku Gülleri Açar (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kadın ev işlerini bitirince köşesine çekilip gazetesini açar, okur.

“Doldurmalıyım küçük bakırı, büyük bakırı, tahta kovasını, su kovasını, mavi çaydanlığı, yeşil kavanozu, binlik şişeyi, küçük sürahiyi... Bol bol, dolu dolu. OH OH OH OH, ne güzel su, su ne güzel, ne güzel su, su ne güzel, bol su, iyi su, güzel su. Maşrapayı doldurup doldurup yüzümden aşağı dökerim, bol suları, güzel suları oh. Onun yılanı nasıl yeşil değilse, bütün bakırları, bütün tencereleri, bütün kovaları da boş. Bunu anladığı zaman yeşilini de bulacak. Ben yıkanır, giyinir, işime giderim. İşimde yan gözlerle, ağulu sözlerle, servis arkadaşlarımın hınçlarıyla, dediydileriyle, koduydularıyla didişirim. Hiç tunmam. Yaparım işimi, yaparım işimi. Benim işim iştir. Benim işim kutsaldır. İşten dönünce ateşimi yakarım. Ateşimi yakınca aşımı pişiririm. Aşamı pişirince soframı kurarım. Soframı kurunca konuk beklerim. Konuk gelmezse oturur, peynirli yumurtamı, domatesli pilavımı, yeşil salatamı, kırmızı domateslerimi yerim. Üzerine kahvemi içerim. Yemeğim bitince, sular kesilmeden kaplarımı yıkarım. Küçük bakır çaydanlıkta su kaynatırım. Kaynayan suyun birazını bulaşık tasına koyar, içine toz sabun atar köpürtürüm. Su kaynayıncaya değin yağlarını musluğun altında akıttığım tabaklarımı yıkarım. En önce bardakları. Bunu unutmamalı. Onları tel süzgece kaparım. Bırakırım süzölsünler. Artan köpüklü suyla, ocağın çevresini silerim. Sonra yıkarım bulaşık bezini, yıkarım kurulama bezini. Kaynar suda, köpürtür köpürtür çitilerim onları. Sıkıca sıkıca asarım. Mutbağın içi sıcak buharlı sabun kokar. Sonra, radyomu açar, gazetemi alır, otururum. Dünya olayları beni ilgilendirir. Dalar giderim. HAYATIM YALNIZ BENİ İLGİLENDİRİR. BEN NAMUSLU BİR KADINIM. SÖZ SÖYLETMEM KENDİME.”(Meriç,2011: s.247).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım ve Nesrin öğretmen hapishanedeyken gündemi gazetelerden okuyarak, yorumlayarak takip ederler.

“Tanımadığımız bir zamanın getirdiği başka bir yaşamı sürdürüyorduk cezaevinde. Elimize geçirebildiğimiz gazetelerden öğrendiklerimizi, mahkemeye gidip gelenlerden, yeni tutuklulardan duyduklarımızı, dış dünyayla ilgili her şeyi,

bazan anılarımızı bile değiştiriyorduk. İçe içe girip fındık kabuğuna sığacak, dışa dışa açılıp yeryüzünü kaplayacak abartılarımız vardı. Kendiliğinden oluyordu bu. Toplumun kaynaması, bize çok başka türlü yansiyordu bu yüzden. Kötülükler, kötü adamlar, işkenceler, mezarlar, yol ortasında kurşunlanmış yatan ölümler ölümler ölümler, sloganlar, çocuklarımızın bebeklik resimleri, patlamalar, silahlı saldırılar, sağcılar, solcular, başkaldırmalar, yobazlar, polisler, Yunanlıların Birinci Dünya Savaşı'nda karnını deştiği gebe kadınların hayali, askerler, coplar..."(Meriç,2012a: s.84).

Nesrin öğretmen, mutfak masrafından kısıp o parayla gidip kitap alır. Kitaplar onun için oldukça önemlidir. Kitaplarla arasında farklı bir ilişki vardır.

"Dolmuş atladığımız gibi, aklımızın estiği yere gitmek işten bile değildi. Ben kitapçıya giderdim koşu koşu; yol boyunca para hesabı yaparak: Önce alacağım dudak boyasından, kokudan, sonra oğlana yeni bir fanila almaktan vazgeçerek; giderek, pastırma yerine kıyma, pirinç pilavı yerine bulgur pilavı yapıvermeyi koyarak. Yeter ki, istediğim kitapların hepsini alabileyim. Önce dikilip, uzun uzun kitaplara bakmanın tadı yaşanır. Tek tek hepsinin adını okurdum. Bazılarını almayı düşünerek, çok kalın bir kitabı okuyup bitirmiş olmanın zevkini duyarak, aradığın, piyasada bulunmayan bir kitabın yeni baskısının yapıldığını görmenin sevinciyle... Bu, çocukluğumdan beri, kitaplarla benim aramda süregiden bir oyundu. Kendi uydurduğum, kimsenin ilgilenmediği, tek başıma benim olan, -Bir dost, bir arkadaş bulma umudum. -bir oyun. Kitapları elime aldığım zaman duyduğum, bir başkasıyla buluşmanın, yenilenmenin, tamamlanmanın tadını anlatamam ki!"(Meriç,2005a: s.85-86).

Nesrin öğretmen çocukken, okumayı çok istemesine rağmen hiç kitabı yoktur. Öğretmenlerinden biri "Okuyun." demiştir fakat bunu söylerken yol gösterici, eğitici olmamıştır. Hâlbuki iyi bir öğretmen, öğrencilerine önder olmalıdır. İmkânlar yetersizse gerekli şartların sağlanmasında rehber olmalıdır.

"Kimya öğretmenimizin, "Okuyun kaz kafalılar, okuyun! Öğrenin şu dünyanın büyük adamları neler demişler, nasıl yaşamışlar, neden yaşamışlar şu yeryüzünde. Öküz geldiniz öküz gitmeyin şu dünyadan..." diye kızdığı, benim, dalgın, pencereden

kırlara baktığım o güne gelinceye dek, nasıl yalnız bir çocuktum. Kamburunu omzunda taşıyarak yanıma gelip, kalın camlı gözlüklerine vuran güneşten gözleri görünmeyerek, tüm kişiliği sesinde, “Duydun mu 312?” diye bağırıyordu. “Söyleneni dinlemeyi bari öğrenin!” düşünceler içinde yüzüne bakıp, “Ne okunacağını ben bilemiyorum ki öğretmenim” demiştim. “Hem benim okuyacak hiç kitabım yok. Çok istiyorum.” Orta 1’de küçük bir kızdım. Ölümüne dek hep kollamıştır Ali Fuat Hoca beni. -Düşündükçe daha çok anladım: Belli bir eğitim düzeni içinde yetişmediğimizden, hep böyle rastgele birileri girdi yaşamımıza. Okuma, öğrenme yollarını açtı bize, kendince. Peki ne okuduk, ne öğrendik! İşte hocanıma hep bunu anlatmaya çalıştım başlangıçta. “Öğretmenin asıl çilesi budur hocanım” derdim. Onun Batı’da eğitilmiş düzenli kafası pek anlayamazdı. Hay Allah! Bize doğru dürüst Atatürk ilkelerini bile öğretmediler. Biz öyle bir kavram kargaşası içinde yetiştik ki, bir dünya görüşü edinmek şöyle dursun, ona giden eğitim yollarını bile bulamadık. Bir düşün serüvenimiz bile olmadı. Yalapaşap bir şeyler öğrendik.”(Meriç,2005a: s.101).

Nesrin’in yeni çevresi kitaplarıdır. Onlarda mutluluğu bulur. Çünkü hep söylendiği gibi kitipler insanın en iyi arkadaşları olmuştur.

“İlk kitaplar hep onun elinden geldi bana. Okumaya başlayınca, birden başka memleketler sardı çevremi. İnsanlar kaynaşmaya başladı. Birer ikişer arkadaşlar, dostlar edinmeye başladım; kitaplarda yaşayan. Kalabalığa karıştım ben de. Artık haksızlıklarla savaşılmaya başlamıştım onlarla bir olup. Kitabım elimde köşelere çekilip, usul usul aşkın gözyaşlarını döküyordum.”(Meriç,2005a: s.101).

Işın (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Işın’ın babası, kızına kitap okumasını tavsiye eder. Çünkü bazı bilgileri karşılıklı konuşup, anlaşabilmeleri için kızının bir ön hazırlık yapması iyi olacaktır.

“-Baba!

-...

-Sence...

-...

-Yani şu parti meselelerini bana biraz anlatır mısın? Yani neden sosyalizmin gelmesi gerektiğini falan.

-Nerden çıktı şimdi bu?

-Hiç. Öğrenmek istiyorum.

-Bunun için bazı kitaplar okuman, önce, başka bazı soruların yanıtlarını bulman gerekir. Bir ön hazırlık falan gibi.”(Meriç,2005a: s.130).

Acıyı Aşmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; okumuş, kariyer yapmış biri olarak profesör, “elinde kitaplı” olarak tasvir edilir. Kadın, bu nazık, ince ve güler yüzlü adamı beğenir.

“Kendini beğenmiş bir adamla yaşamaktan usanmış benim gibi bir kadın, böyle suskun, rahat, gözleriyle gülümseyen, insanı sevgiyle selamlayan bu adama bayılmaz mıydı. O da benim gibi kendini yollara vurmuş biriydi. Elinde kitabı yürür durur, deniz kenarında oturur saatlerce okurdu. Tartışmalara katıldığını hiç görmemiştım, ama küçük çocukları çok sevdiğini biliyordum. Gençler ona akıl danıştıkları zaman, sorularını ince ince gülümseyerek yanıtlarlardı.”(Meriç,2005a: s.146).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Erol Bey’in kız kardeşi Canan Hanım, ev içinde pasif birisidir. İçe kapanık olmasına rağmen kendisi çok kitap okuyan biri olarak tasvir edilir. Kitaplar kendisini yalnız hissedendenlerin en iyi dostu olmuşlardır.

“Tembel, içine kapanık, tuhaf bir kadın bu Canan Hanım. Roman okusun durmadan. Evet, evet, roman okumak yakışıyor ona.”(Meriç,2005a: s.191).

Bugenvilli Başlangıç (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; turist bir erkek kahvede beklerken, elinde kitabıyla tasvir edilir.

“Yabancı adam oturuyor. İşaret parmağı kitabın okuduğu sayfasının arasında. Sandalyesinde kaykılıp, kitabını açıyor.”(Meriç,2005a: s.279).

Kadın Aşk Deniz (Yandırma) hikâyesinde; kadın eskiden sevgili olduğu adamla, gençken bir anısından bahseder. Mutlu olduğu o günlerde “kitap” yanlarındadır.

“Gerekli gereksiz gülüyorduk. Çünkü içimizden geliyordu.

Gülmek diye bir şey!

Konuşmalarımızın arasında, vitrinlik, alışverişlik, okuduğumuz kitaplar, tartışmalar, yeni alınan ayakkabılar, ‘V’ yakalı yeni giysiler, filmler, artistler, daha pek çok, günlük yaşamı ören küçük ayırtılar vardı.”(Meriç, 2005b: s.45).

Çiçek Balı (Yandırma) hikâyesinde; Nemide Hanım, yan taraftaki masaya gelen gençlere bakarken gazete okumaktadır. Güngörmüş, nazik ve cömert bir kadın olan Nemide Hanım, okumaya da önem vermektedir.

“Yüzündeki gülümseme hiç solmadan dinlerken onları, bakışlar, gülüşler alıyordu bazılarından. Bir süre sonra, dondurmaları, şamataları –bu sözcük çok uyuyor bu delikanlı çocuklara- bırakıp, gazetesine döndü.”(Meriç, 2005b: s.65).

Kıpırtı Hanım’ın İskeledeki Ahababı (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıpırtı Hanım’ın iskeledeki ressam ahababı aslında bir yazardır. Ressam, Kıpırtı Hanım’ın kendisine anlattıklarını kaleme almıştır. Kitap hâline getirmiştir.

“Sonra o, “iskeledeki kadın” diye, benim ona anlattıklarımı yazmış. Meğer o kitaplar yazarmış. Beni de, yazdığı kitabın içine koymuş.

Bildiğin kitap. Bana da verdi. Hem de içine” sevgili, can eriği Kıpırtı Hanım’a” diye yazmış. Çok iftihar ettim doğrusu.

Ağır ağır okudum ben de. Benim anlattıklarına hem benziyor, hem hiç benzemiyor. Pek anlayamadım, ama çok ağladım.”(Meriç,2012a: s.18).

“Öyle Yalnızız ki Bu Panayırda Sevginiz Durmadan Bir Taşı Ovar” Kayalığın Üzerinde Bir Ev (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; çok mazbut, çok serseri, çok disiplinli, çok dalgacı olarak nitelendirilen bir adamın boş vakitlerinde hemen kitap okumasından şöyle bahsedilir.

“Cep telefonuyla konuşmuyordu. Boş vakit bulur bulmaz, hemen eline, bavulundan çıkarıp yaptığı rafa dizdiği kitaplardan birini alıyordu.”(Meriç,2012a: s.37).

Şişede Durduğu Gibi Durmayan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; iki eski dost arasında eskiden ne kadar çok kitap okuduklarına dair bilgi verilir. Kitap okuma oranı arttıkça hem birey hem de toplum gelişecektir.

“Kendimizi kaybettik. Ben nasıl okurdum bilirsin. Elimize kitap alamaz olduk. Bu millet okumuyor diye dar dar ediliyor ya, nasıl okuyacaksın? Sanki yerleşmiş, tıkr tıkr işleyen bir iş düzeni var da, insan gibi yaşıyor da...”(Meriç,2012a: s.67).

Ormanın İçinde Yeşil Gezer (Çisenti) hikâyesinde; Agop Usta, evde aradığı huzuru bulamamış olan Mustafa’ya sessiz, sakın oluşu üzerine sohbet eder. Eğer şair yanlarında olsa, kitaplarını sadece Mustafa’ya vereceğinden bahseder.

“Haaa, işte mesele burada. Sen kendin, kendi arazini, kendi arsani seçemedin. Başkaları seçti senin yerine. Onlar önerdi; sen tutuldun, bir şey diyemedin. Tutuldun kaldın. Zaten sessiz, çekingen bir adamsın. Ne derdi o şair abi,

“Sen, iyi cins bir ağaçtan kesilme, ince ruhlu bir kerestesin.” derdi. İnce ince, keh keh gülerdi. Seni severdi. Kimselere el sürdürmediği, kitaplarını, bir sana verirdi. O, buralarda olsaydı...”(Meriç,2010: s.19).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İsteddiğime Gelince... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; kız (torun) kitap okumaya öylesine kapılmıştır ki rüyalarında bile kitaptan parçalar görür.

“Yokuşun başındaki, ağaçların arasındaki ev (dededen kalma, küçük bir ev. Tek katlı. Yetmiş seksen yıllık ömrü var. O, yeni yapılara benzemez. Eski yılların anılarını taşır; bacasından, yağma taş duvarına dek. O, yılların dağ yellerini, dal kıranlarını yemiş, çevresini kaplayan yol vermez narenciye bahçelerinin kokusunu içine çekerek, tepeden denizi seyrederek büyüt müştür, çardağını kaplayan bugenvilleri, gülleri, yaseminleri, Japon gülleri...) biraz harap, badana, boya istiyor. O ve ben, evimle ben birbirimizi seviyoruz. İkimiz de, gösterişten uzak, doğal, doğanın içinde, toprakla haşır neşir yaşamak istiyoruz. Böyle yaşayınca içimiz rahat ediyor. Ne yapıp edip ‘kırlık bir yer’ havasını koruyoruz. Bakır maşrapamız, bakır sahanlarımız, beşlik bakır cezvemiz, (birlik cezve hep benimle. İş, ikide bir bana kahve köpürtmek) kırmızı plastik çöp kovamız var. En güzeli, uyanır uyanmaz kitabımı elime alabiliyorum. Akşam kaldığım yerden sürdürmek için söylediklerini, çünkü bir bölümünü düşümde görmüş oluyorum. Biraz bulanık. Okuyunca, düze çıkıyor ne dediği...”(Meriç,2010: s.59).

Kız (torun), dedesi Muhlis Kaptan’dan kalan evi derleyip, toparlamış ve temizlemiştir. Masanın üzerine kitaplarını koymayı ihmal etmez.

“Ev bomboş kaldı. Taşlıkları, panjurları, hortumla foşur foşur yıkadım. Toprak ve tahta kokusu tüttü, eve dolan güneşte.

Kendime bir masa yaptım. Eski pabuçluk dolabını, bol suyla, sabunla fırçaladım, köpürttüm, kızgın öğle güneşinde kuruttum. Ters çevirip, üstüne, bodrumda duran kocaman oda kapısını yerleştirdim. Çok sevdiğim, çatkılı, çingene pembesi, yeşil ve sarıyla şenlikli bir türkü tutturmuş olan dokumayı da boydan boya serince, sapasağlam, kocaman, tevatür bir masam oldu. Üzerine kitap, dergi, bilgisayar, kalem, kâğıt, bir yazara neler gerekirse hepsini yerleştirdim; şarkılar mırıldanarak. Ev ısıldadıkça ısıldadı. Beni kutladı.”(Meriç,2010: s.61).

Kız, yeni hayatında kitaplarıyla, evinde, sahilde, sokakta olmaktan dolayı mutludur. Onlarla ruhunu yenileyecektir.

“Artık çok mutluyum. Bir ben, bir de evim. Bir evim, bir kitaplarım, bir kitaplarım, bir de öğrendiklerim, bir öğrendiklerim, bir de bahçem, bir bahçem, bir çiçeklerim. Bir çiçeklerim, bir de...”

Az para, çok akıl sahibiyim. (İçimden gelerek gülüyorum. Parasızlık, iyi hoş da, olmadan da olmuyor/ öldürülüyor.)”(Meriç,2010: s.61).

“Yazmak, yıllardır istediğim gibi okuyamadıklarımı okumak, öğrenmek beni onaracak. Yazarak kendimi yeniden yaratacağım. Bunu, çeşitli kimselerde incelemeye çalışarak.”(Meriç,2010: s.61).

“Bu kıyı kahvesine gelir, yerleşir otururum. Çantamda, kitabım, gazetem, dergilerim, gözlüğüm, kavrulmamış bademim, yağsız tuzsuz kurabiyelerim vardır her zaman. Çay içerim, kahve söylerim. (Beni tanırlar. Her şeyin en güzeli getirilir bana. Çünkü ben, orada hizmet veren çocuklarla, delikanlılarla, hepsiyle konuşurum, şakalaşırım, onları dinlerim. Severler beni. Patronlar da. Ben yazar hanımım onlar için.)”(Meriç,2010: s.64-65).

Kız (torun), dedesi Muhlis Kaptan ve annesinin büyük aşklar yaşamasına rağmen kendisi yaşamadığı için üzüldüklerini düşünür. Oysa onun için en büyük aşk, yazma aşkıdır. Kitaplar onun hayatında önemli bir yer tutar.

“Şu da var:

Dedem de annem de, için için benim aşkı tanımamış oluşuma yanarlar. Bilirim. Dedem, kaptanların en yakışıklısı, en çapkını dedem. Tamam, her limanda bir sevgili. Ama, ille de komşu kızı Ebruşka!

Ah dedemin kavuşamadığı Ebruşka!

Annem için babam.

Ben?

Ben Sait Faik’i tutuyorum. Yazmadan yaşayamam.

Bu aşk ‘müptela’ olmayana anlatılamaz. Ki!’”(Meriç,2010: s.67).

Çisenti 1 (Çisenti) hikâyesinde; sokaktaki çocuk, balkondaki abi tarafından gözlemlenmektedir. Çocuk sokakta dergi okur.

“Balkondaki abi, onun arkasından baktı. Uzun zaman, öylece balkon parmaklığına dayanmış olarak, düşündü kaldı. Bu küçük çocuğu izliyordu. Bir gün içerde gitar çalarken, o dışarıda durup dinlemişti. O günden sonra ona hep baktı. Sokakta, arkadaşlarıyla oynarken, kardeşinin elinden tutup bakkala giderken, duvara dayanıp elindeki dergiyi okurken, gofretinin yarısını arkadaşına verirken, işte şimdi de, ona “Hey! Çocuk!” dediğinde, bozulunca.””(Meriç,2010: s.69).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; hep hayatına dair bir şeylerin eksikliği içindedir. Bu eksiklik maddi değildir. Okumadığı, okuyamadığı için -içinde bulunduğu şartlar o an öyle gerektirdiği için- pişmanlık duyar.

“Bir anlam kurmak, bir...

“Ne yapabilirdim ki. Para yoktu, okuyamayacaktım, annem ölünce...”

Bir şey eksik. Hep bir şeyin eksikliği...””(Meriç,2010: s.85).

Korsan Çıkmazı romanında; yazar kitap ve okuma sevgisine sıkça yer vermiştir. Meli ve Berni, Neyyire hala ve Mahir amca sayesinde kitaplara okumaya ve yazmaya daha hevesli hâle gelir. Mahir amcanın, Alman edebiyatından okuduğu parçalar bu iki küçük kızda edebiyat zevki oluşturur. Meli, gündelik hayat karmaşasının yorgunluğuna rağmen kitaplarla ilgili şöyle düşünür.

“Ama, bir kitabımı okurken, bir de derste mutlu buluyorum kendimi.””(Meriç,2012b: s.10).

Meli, otobüste arkadaşı Ahmet ile karşılaşır. Kendindeki kitapla Ahmet’in kitabının aynı olduğunu görür.

“- Ne okuyorsun?

Ahmet kitabını gösteriyor. Meli gülerek, kolundaki kitaplardan birini çekti. Ahmet'in kitabının eşi. Güliyorlar. Yeni çıkan bir kitap.”(Meriç,2012b: s.17).

Meli, okuduğu bir kitaptaki prensesi Berni'ye benzetir. Onun kıvrım kıvrım lüleli saçları âdeta prenses izlenimi verir.

“- Sen, dedi, Rozalya'sın. Hani bir kitap okuyorum ya ben, işte orada. Prenses.

- Sen okuyup bitirince, ben de okuyayım mı?

- Oku. Çok güzel. Tam sekiz tane oldu.

- Kim? Prenses mi?

- Okuduğum kitap. İkisi birden gülmeye başladılar.”(Meriç,2012b: s.21).

Meli, kitap okumaya çok düşkün bir kızdır. Bulduğu her fırsatta kitaplarına koşar.

“Toprak avluya bir kilim sermiş, bebeklerini yaymış, sonra oturup günlerce, yemeden içmeden kitap okumuştur.”(Meriç,2012b: s.28).

“Meli suratını kırıştırarak düşünüyor. Berni'den yana gönlü rahat. Telefon etmeyi unuttu ama, Berni bekler bekler, gelmeyeceklerini akli kesince, sofrayı kurar...”(Meriç,2012b: s.36).

Bazen birine atıfta bulunduğumuzda beğendiğimiz, sevdiğimiz şeylere benzetme yoluna gideriz. Yazar, iki arkadaşı -Meli ile Ahmet'i- konuştururken kitaba benzetme yoluna gitmiştir.

“- Tamam! Kitap gibi kızsın maşallah.”(Meriç,2012b: s.45).

Ahmet okumaya düşkün birisidir. Kitap okumak için zaman ve mekân kaygısına düşmez. Mahir amca ve kızlar da evde kitap ve gazete okumaya özen gösterirler.

“Ahmet onlardan ayrıldıktan sonra odasına dönmek istemez, gidip sızıncaya dek içmesini sürdürürdü. Bu, iki üç yıl önceydi. Şimdi eve gidecek. Oturup okuyacak. Yattığı zaman bir konu, bir yönünden aydınlanmış olacak kafasında.”(Meriç,2012b: s.48).

“Meli, kırpık kâkülleriyle, koltuklardan birine oturmuş, ayaklarını altına toplamış, yumruğunu ısırarak salmış gitmiş, okuyor. Mahir amca da okuyor.”(Meriç,2012b: s.56).

“Neyyire hala çayları koyuyor. Mahir amca ikinci gazeteyi de bitirdi. Meli’yle Berni’ye bakıyor. Dirsekleri masada, başları avuçlarında, okuyorlar.”(Meriç,2012b: s.58).

Berni, Melilere gezmeye gidecek olan annesine, kitap okumaya devam edebilmek için şöyle der:

“- Meli bize gelsin.

- Çocuklar ne olacak?

- E, Biz çocukların bekçisi miyiz?

- Siz büyüksünüz.

- Ama biz burada daha rahat kitap okuyoruz.”(Meriç,2012b: s.63).

Yazar, kahramanlara pek çok defa kitap okutturur. Hatta Neyyire halanın eski fotoğrafları arasında bile kitap okurken çekilmiş pozları olduğunu belirtir. Mahir amca da kitap okumayı, gazete okumayı çok seven, zevk sahibi, aydın bir kişidir.

“Neyyire hala, bacak bacak üstüne atmış, işaretparmağını şakağına dayayarak, okumaya dalmıştı.”(Meriç,2012b: s.69).

“Alman madam, pikaba bir Schumann koyuyordu. Eline kalın, ciltli bir kitap alıp, şömineye karşı, kütüklerin alevine karşı oturuyordu o koltuğa.”(Meriç,2012b: s.75).

Meli ve Berni, kitap okumaya o kadar düşkündür ki, yolculuk esnasında bile kitabı elinden düşürmezler.

“Kaç gündür Berni’nin annesinin dediği gibi, deli deli gülmediler. Meli’nin babası da, o gür kahkahalarını unuttu sanki. Küçük küçük gülüyor, istasyonlarda onlara çörek, simit alıyor; uyandıkları zaman yanaklarına birer fiske vurarak göz kırptıyordu. Yolcularla konuşarak, üç polis romanının üçünü birden sürdürerek, yolculuğun zorluklarına karşı gelmeye çalışıyordu.”(Meriç,2012b: s.77).

Kitap ve okuma sevgisine sahip insanlardan bazılarının yazmaya da merakı olur. Meli de Neyyire hala ve Mahir amcanın evindeki günlerini anı defterine kaydeder.

“Öyle çok güldük ki... Neyyire halayı çok seviyoruz. Artık faydalı insan olayı öğrendik. Berni de, ben de artık zamanımızı hep faydalı şeylerle dolduruyoruz. Hiç programsız iş yapmıyoruz. Sevgili defterim, sana bir şey söyleyeyim mi? Doğrusu, bu Neyyire hala çok temiz bir kadın. Bir de çok ince duygulu ve bilgili. Elinden her iş geliyor.”(Meriç,2012b: s.85).

“Neyyire hala kahve pişiriyor mangalda. Tatlı, üf üf üf bir şeydi. İstersek biz de sütlü kahve içebilirmişiz. Berni pişirecek. Mahir amca gazetesini okuyor.”(Meriç,2012b: s.88).

Mahir amca gibi eşi Neyyire hala da kitap okumaya gençliğinden beri meraklı birisidir.

“Neyyire, sabahlara değin kitap okuya okuya, insan içine çıkmaz olmuş... Ya! Misafir gelince çıkmıyormuş. Neyyire, görücüleri kapıdan çevirmiş! Neyyire, kanun dersi, usul dersi verecekmiş.”(Meriç,2012b: s.89).

Berni, kitap okuma ve bir şeyler yazmaya dair sevgisini küçük yaşlardan itibaren korur. Çevresine karşı duyarlı birisidir. Mahalledeki çocukların bile kitap okuma alışkanlığı kazanmasında emeği vardır.

“Şu sokaktaki evlerle ben uğraşıyorum. Çocuklarını sokağa salıveren kadınlarla benim başım derde giriyor. Çocuklara top oynayabilecekleri en uygun arsayı, bin kişiyle tartışarak ben buldum. Sokağın bütün çocuklarını top oyunundan kitaba, ben geçirdim.”(Meriç,2012b: s.104).

“O zaman, ben seninle çoktan tanışmış olurum. Tıpkı böyle bir evim olacak. Sobanın başında oturup, Meli’nin romanlarını okuruz.”(Meriç,2012b: s.110).

“Mahir amca ‘Yahu Berni, neler yazarsın böyle uzun uzun? Parmakların tutulacak.’derdi. Berni kalemi ağzına sokar, Meli’ye bakar sızlanırdı: ‘N’apım, Meli durmadan okuyor. Hiç benimle konuşmuyor.’Mahir amca, sevgiyle bakardı Meli’ye, ‘Sen de oku’ derdi sonra. Berni omzunu silkerdi: ‘O roman okumuyor ki!’”(Meriç,2012b: s.110).

Meli, Mahir amcanın Alman kültür ve edebiyatından verdiği bilgileri çok ilginç bulur ve onları merak eder.

“Ya! Demek yeraltında kalmış şehirler var. Aa... Ne hoş! Bunları hangi kitapta bulabilirim Mahir amca? Ah keşke ben de, Almanca okumuş olsaydım.”(Meriç,2012b: s.110).

Meli ve Berni, günlük yaşamlarını okudukları romanlarla bağdaştırır. Roman okumak onlardaki hayal kurma becerisini geliştirmiştir. Kendilerini okuduklarının içinde bulurlar.

“Bir apartmanın çatı katındaydı odamız. Tıpkı okuduğumuz romanlardaki gibi.”(Meriç,2012b: s.115).

4.1.23. Kötü Adlandırmanın, Lakap Takmanın Yanlışlığı

Lakap, Türk Dil Kurumu’nda “Bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad.”³⁶ şeklinde tanımlanır.

³⁶www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Lakap, özellikle küçük yerleşim birimlerinde insanların birbirlerini hatırlamaları için kolaylık sağlanması adına kullanılır. Ama burada kötü adlandırma ve alay olmamalıdır. Kişilerin fiziksel özellikleriyle, sosyal statüleriyle dalga geçilmemelidir. İnsanlara istemedikleri kelimelerle hitap etmek hoş değildir. Hiç kimse beğenmediği bir adlandırılmayla, lâkapla çağırılmak istemez. Kişiler bunu duymadıysa bile yine de böyle bir kullanım görgü kuralları gereği “edepli” olmaz. Kötü adlandırma, kişilere hak etmedikleri sıfatları onlara uygun görerek olur. Bu toplumumuzda hoş karşılanmayacak bir durumdur.

Meriç, eserlerinde kötü adlandırma örneklerine yer verir fakat bunu kişileri aşağılamak adına yapmadığını, toplum içinde bu şekilde adlandırma yapanları yansıttığını düşünmekteyiz. Eserlerde daha çok, kişilerin fiziksel özelliklerini alaya alan kötü adlandırmalar vardır.

Korsan Çıkmazı romanında; Meli ve Berni, iyi insanlar olmalarına rağmen bazen yaramazlıklarından, kendi aralarında konuşurlarken bazen kendilerine bazen de başkalarına, hoş olmayan lâkaplar takardı.

“Bu adam neydi biliyor musun? O Alman metresin, -kadın asil bir kadınmış- şöminesinde yanan en kalın kütük. Kütük kuvvetliydi.”(Meriç,2012b: s.37).

“-Biliyor musun, hani şu, şaşı Saniye ’nin annesi var ya, şişko.

- Haa?

- İşte annem babama onu alacaktı.

- Yalan!

- Valla!

- Niye?

- İki şişko birbirine yakışır diye.”(Meriç,2012b: s.66).

“Bu akşam bulaşık sırası bende. Berni sandalyeye oturur, benimle konuşur. Ben bulaşıkları yıkarken, ağzımı burnumu oynatıyormuşum. Berni çok gülüyor. Ama o da toz alırken, suratını acı yemiş gibi buruşturuyor; bir sildiği yeri yüz kere siliyor. Ben de, ‘Deli Saraylı’ diye alay ediyorum.”(Meriç,2012b: s.87).

Meli ve Berni’nin sınıflarındaki Asuman adındaki bir kız da kötü adlandırmada bulunmuştur.

“- Ama, Neyyire hala, bu güzel. Buna hemen âşık olurlar.

- Sen çirkin misin?

- Tabii, geçen gün, bir kız var, Asuman, ona kopya vermedim diye, bana, ‘Sarı çıyan’ dedi.”(Meriç,2012b: s.90).

Eserdeki diğer kötü adlandırmalar şu şekilde geçmiştir.

“Zeliha hanım birkaç kere, oraya işe gitmiş. Kadın çok zenginmiş. Bir de oğlu varmış, hazır yiyici.”(Meriç,2012b: s.94).

“Turan, asabımı bozuyorsun. Gene domuz taşı gibi geçtin karşıma

- Daha terbiyeli olsan?”(Meriç,2012b: s.96).

Alacaceren romanında; kötü adlandırmayla pek karşılaşılmaz yalnız Ercan’ın annesi, Ayşe’yi hor görür. Onu sevmez. Ayşe de duyacak şekilde şunları söyler:

“Az sonra annesinin sesi bana kadar geldi. Sözde yavaş sesle konuşuyordu:

‘Aman Ercan! Nerden buldun bu çirkin, kara şeyi? ’

...

Bir gün de, onun bir arkadaşına, şöyle dediğini duymuştum bostan yolunda, ‘Yılan gibi, sinsî bir kız.’(Meriç,2008: s.55).

4.1.24. Kötü Alışkanlıklardan Uzak Durmak

Kötü alışkanlık deyince akla sigara, alkol, uyuşturucu, kumar gelmektedir. İnsan sağlığına zararlı bu alışkanlıklara bu yüzden kötü alışkanlık denmiştir. Özellikle gençlerimiz kendilerini bu kötü alışkanlıklardan korumalıdır. Küfürlü konuşmak, beddua etmek de kötü alışkanlıklar kapsamına alınabilir.

Nezihe Meriç'in hemen hemen tüm hikâye ve romanlarında kahramanlarından bir veya birkaçı sigara, alkol kullanmaktadır. Eserleri incelerken, zararlı maddeleri kullanan veya küfürlü konuşan bireylerin toplum tarafından sevilmediğini, benimsenmediğini göz önünde tutarak farkındalık kazandırmaya çalıştık.

Dedi 'Ölüm Aklımda'(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; büyükhanım (kayınvalide), torunlarının evin içinde pek çok şey için bela okumalarından, küfretmelerinden şikâyetçidir.

“Sonra komşu, bir sürü gülüşü yansıtan, birbirine çarpıp parçalanan küçük sesleri bir araya getiren bir kahkahayla güldü: “Bitirim kadın canım vallahi! Çocuklara bozuluyor çok. Geçmiş olsun büyükhanım deye uğradıydım beş dakika, lafın üzerine gitmişim. ‘Canım her şeye küfrediyorlar’ diye kızıyor. ‘Gazete okurlar, küfrederler, radyo dinlerler küfrederler, akşama kadar bela okuyorlar evin içinde.”(Meriç,2005a: s.22).

Bir Kara Derin Kuyu (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; “Gece gündüz alkol alan birisinden hayır gelmez.” denilir. Bu düşünceyle görüyoruz ki, alkolü çok kullanan biriyle arkadaş olunmaz mesajı verilmiştir.

“Ha, bana bak Faruk Bey, demiştir. Demek istemiştir ki, bu saçlı sakalı birbirine karışmış, bu gece içen, gündüz içen adamdan mı bizim Mustafa'ya hayır gelecek. Adamın kendine hayrı yok. Köyün delisi gibi. Baksana dökülüyor üstü başı. ‘Biliy misun’ diyerek iki de bir.”(Meriç,2005a: s.231).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadının yıllardır sigara içmesi, sesini de kalınlaştırarak bozmuştur. Sigaranın sağlığınıza olan zararı dile getirilmiştir.

“Ağzının kenarındaki yarım gülümseyişiyle, ‘Yavrucum, neden beni anlamak istemiyorsun...’ diye başlayan kalın sesli. Sesi kalınlaştı. Yillardır içtiği sigara! Orta yaşlı bir kadının kart öksürüğüyle.”(Meriç,2005a: s.247).

Balkonlu Öykü 1 (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; iki küçük kız, aralarında oynarken komşu Sumru teyzenin sigarayı bebeğinin yanında içmemesinden bahsedilmiştir. Elbette sigara içmek kötü bir alışkanlıktır fakat burada bebeğe önem verilmesi de eğitim değerleri açısından bir farkındalık yaratmıştır.

“İki kız sağa sola bakarak yokuştan inen kamyonu bekledikten sonra karşıya geçip balkonun baktığı ara sokağa varınca, balkonu gördüler... Sarı kız sordu:

“Bu balkon var ya, Sumru Teyzemin sığınağıymış. Öyle diyor.”

“Aa! Hitler mi?”

“Nee?”

“Sığınak Hitler demek. Biliyorum. Annem de biliyor.”

“Hayır ya! Sumru Teyze sigarasını orada içiyor da ondan. Bebeğe dokunmasın diye.”(Meriç,2012a: s.100).

Korsan Çıkmazı romanında; pek çok karakterin sigara içtiği görülür. Hatta bazıları alkol de kullanmaktadır. Meriç, karakterlerin sigara ve alkol kullanmalarına izin vermiş gibi görünse de, gerçekte toplumun içinde kötü alışkanlıkları olan kişileri görmezden gelemeyiz. Biz de zararlı madde kullanan karakterlerden yola çıkarak, madde kullanımının kişiye ve topluma olan zararını göstermeye çalıştık.

“Zeliha hanım birkaç kere, oraya işe gitmiş. Kadın çok zenginmiş. Bir de oğlu varmış, hazır yiyici. Evlerinde geceli gündüzlü kumar oynanırmış.”(Meriç,2012b: s.94).

Ahmet, sigarasını elinden düşürmeyen biridir. Alkole de meyli vardır.

“- Bana bak eve gitmesek olmaz mı?

Yürümeye başladılar. Ahmet susuyor. Sigarasını attı, durdu:

- Ah, hem de ne iyi olur. Gidip bir yerde içelim.”(Meriç,2012b: s.35).

Küfürlü konuşmak, beddua etmek de kötü alışkanlıklar kapsamına alınabilineceğini belirtmiştik. Beddua eden Meli’yi, eşi uyarır.

“Ahmet, Geliyorum’ diye işaret etti. Meli ayağına basan birine, dışlerinin arasından ileniyor: ‘Allah belânı versin.’Adnan kadehini masaya bırakıp ‘Meli!’ diyor.”(Meriç,2012b: s.39).

Ahmet ve Meli, yemeğe çıkarlar. Alkol, sigara ellerinden düşmez.

“Kadehlerini kaldırıyorlar.

...

Ağına kocaman bir kavun atarak, kadehini ikinci defa, bahçenin uzak bir köşesinden onlara bakan garsona kaldırdı.

...

Sigarasını yaktı, Meli’ye uzattı, sonra konuştu.”(Meriç,2012b: s.40-41).

“Adnan sustu. Sigarasını tazeledi. İkisi de kendi düşüncelerinde yürüyorlar.”(Meriç,2012b: s.49).

Vakti zamanında Neyyire hala da sigara kullanmıştır. Yazar yine kötü alışkanlıkların kullanımından kaynaklanan zararları hissettirir. Neyyire halanın sigara kullandığından dolayı artık sesi kalınlaşır.

“Sesi, pişmiş ayva renginde esmer, duru bir sestir. Sigaradan kalınlaşmıştı ama kıvılcım ateş gibiydi.”(Meriç,2012b: s.69).

Berni ve Meli de sigara kullanırlar.

“Bir gün durup dururken, ‘Ben artık sigara içeceğim!’ demişti. Sinemadan dönüyorduk.”(Meriç,2012b: s.71).

Berni, eşiyle olan bir anını Meli’ye anlatır.

“Bir gün çok içmişti. Şurada sedirin üzerinde yan yana uzanmıştık. Birden döndü, beni her zamankinden bambaşka bir biçimde sevmeye başladı. Hani sen dersin ya, ‘Adnan bazen beni, sanki çocuğunu sever gibi seviyor’ diye. İşte öyle.”(Meriç,2012b: s.93).

“Neyyire hala, çeşmenin taşına oturur, ağır ağır sigarasını sarmaya başlar. İnanlı, ama, biraz tutuk bir sesle anlatır.”(Meriç,2012b: s.101).

Alacaceren romanında; tespit edilen kötü alışkanlıklar kapsamında sigara kullanımı, alkol kullanımını söyleyebiliriz. Özellikle Bengi’nin anne ve babasının bu maddeleri kullanması küçük çocuklara olumsuz model olması açısından önemlidir. Bengi’nin babası Bülent, elinden sigarasını ve alkol bardağını hiç düşürmeyen birisidir. Annesi de elinden sigarasını hiç düşürmez.

Sürekli bağırp çağıran, sigara içen annesinin bu hâinden Bengi hiç hoşlanmaz.

“Anne çok telaşlıdır. Hep öyledir. Uykusunu alamaz, kahvaltı etmeye vakti yoktur. Tüm gıdası sigaradır sanki. Sigara dudağının ucundayken söylenir durur. Bengi onun bu görüntüsünü hiç sevmez.”(Meriç,2008: s.16).

“Baba, Bengi daha minicikken, parmağını rakıya batırıp yalatırdı.

...

Anne bazen gülerdi ama, çoğu zaman kızardı.”(Meriç,2008: s.23).

Bengi’nin yazdığı roman kahramanı Ayşe’nin, dedesi de sürekli sigara içmektedir. Alkolde kullanır.

“Dudağının kenarında sigara hiç eksilmez. Dumandan, gözünün birini kısar durmadan.”(Meriç,2008: s.42).

“Dedem rakısını ağır ağır içer.”(Meriç,2008: s.43).

Giderek Daha Güçlü (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kız, nefret ve kinden uzak durmaya çalışır. Bunlarda kötü alışkanlıklardan sayılabilir.

“Ben kapıda görününce, hepsi şaşkınlığın ötesinde, adı konmamış bir duyguyla bana baktılar. Ben gergin, rahatsız edilmesine içerlemiş bir sesle sordum: “Neden? Bir şey mi var?” Sonra kendime, “Gül Ilgıncar gül” dedim. “Ya, işte böyle yaparsın. Onların öcünü bunlardan alırsın.” Buna öç alma denmez ya. İşimiz de bu değil zati. Hepsi birbirlerine benzerler. Bir anlatılmayan şeyi, anlatamayacağını anlayan kişinin dalga geçmesidir bu.”(Meriç,2011: s.228).

4.1.25. Kötü Sanıştan Uzak Durmak, Ön Yargılı Olmamak

Ön yargı, Türk Dil Kurumu’nda “Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin yargı, peşin hüküm, peşin fikir.”³⁷ şeklinde tanımlanır.

Önyargı, kişileri tanımadan sadece dışarıdan yapılan gözlemlerle ya da başkalarından onunla ilgili bir şeyler duymayla gerçekleşir. Genel anlamda kötü sanışlar için geçerlidir. Kişi hakkında bilgi sahibi olmadan, değerlendirme yapmamak gerekir. Çünkü dışarıdan görünen, duyulan pek çok şeyin aslı farklı olabilir. Yani “Gözümle görmeden inanmam.” demek yerine “Gerçeğini öğrenmeden inanmam.” demek gerekir.

Kötü sanış, kötü sanmak, zannetmek demektir. Hayatta hiç kimseye karşı ön yargılı olmamalıyız. Baştan peşin hükümlü olup, henüz kimseyi tanımadan onlar hakkında hüküm vermek doğru olmaz. Hayata ve insanlara karşı tedbirli olup, pozitif yaklaşmalıyız.

Bazıları (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Rıza Bey, eşine söyleyemediklerinden dolayı onun hakkında önyargılı davranmıştır. Oysa bu kötü sanış öksüz kalan akraba kızının zararına sebep olmuştur.

³⁷ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

“Kış başında Sabiha Hanımın kalbine bir sancı girmiş ve on beş gün yatırmıştı kadını. Bu on beş gün içinde, bütün yaşamını düşünen, ölüm saatinin geldiğini sanan kadıncağız, hep “Ötekiler erkek, Nevin perişan olur ölürsem” diye için için ağlamıştı. İyileştikten sonra bambaşka bir insan olduğunu kim sezdi? Eğer Rıza Bey söyleseydi, “Vah yavrum, Allah kimsenin evladını dört gözden ayırmazın” diye ağlayacak ve: “Getir Bey”, diyecekti. “Biz aç, o aç, biz tok, o tok. Aramızda yuvarlansın...”

Ama çakal eriği yenmez denilmiş bir kere.”(Meriç,2011: s.55).

Keklik Türküsü (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; annesi, Oya’nın evlenmeye sürekli karşı çıkmasından dolayı Oya’ya halk arasında hoş olmayan kulplar takılacağını söyler. İnsanlar birbirlerinin içlerinden geçen ne olduğunu bilmediklerinden kötü sanıslardan kaçınılmalıdır.

“-A... tabi ayol,erkek kısmısı anlar mı?..

- Sonra ele güne karşı da ne diyeceğimi şaşırdım. Ona olmaz, buna olmaz, tutup insana ya sevdalı derler, ya bir korkusu var. Herkesin ağzı...

Oya’nın genç vücudu birdenbire dikleşti. Hırçın bir sesle:

-Anne rica ederim şu adi sözleri bırak! dedi. Korkusu var ne demekmiş. Allah Allah!.. Hem el âlem bana vız gelir. Ne demek canım, el âlem ne demek? Benim el âlemle ne işim var?”(Meriç,2011: s.92).

Oya, görüp âşık olduğu “Dergi” adını verdiği adamın başka biriyle nişanlanmış olmasını hazmedemez. Fakat yine de adamın onu aldattığını düşünmez, ona bunu konduramaz.

“Dergi” nin onu aldattığına hiçbir zaman inanmadı.”(Meriç,2011: s.97).

Dışarlıklı (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Rum kızı Despina’ya komşu olan Remziye, ondan epey bilgi öğrenir. Remziye, giyim tarzıyla “köylü” olmaktan kurtulmak ister. Fakat bu ev işleri, giyim kuşam derken gidip gelmeler

mahalledeki kadınların olayı farklı bir noktaya çekip Despina'nın Sacit'e göz koymasına kadar gider. Remziye kadınlara gerekli cevabı verir. Onların yanından söylene söylene giderek ayrılır. Ama kadınlar fettandır ve Remziye gittikten sonra da kötü sanışlarına, dedikodularına devam ederler.

“Zaten başı dumanlı olan Remziye, önce aldırılmaz göründü ve çatılıverdi. Ama söz uzayınca hırslı hırslı:

- Hele herkesin namısı kendine, dedi. Günahtır, kız kısmına laf söylenmez. Yoksam aracılığını siz mi yapıyorsunuz?

Ayşe Hanım dikleniverdi:

- Remziye, sen daha gençsin kızım. O kaçın Despina'sıdır biz biliriz sonra sen de temiz adına laf getirirsin.

Remziye:

Bana laf söyleyecek olanını alnını karışlarım, dedi.

...

Remziye çıkıp gittikten sonra, laf yeniden açılıp alevlendi ve hava kararıp yoğurtçular geçmeye başlayınca kadar yılan hikâyesi gibi uzadı gitti. Kadınların son yargıları şu oldu: “Bu dışarıklılar aman ne çok bilmiş olurlar. Ne çıkarsa onlardan çıkar.”(Meriç,2011: s.104).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli, iftiraya uğramıştır. İçinde bulunduğu durumda onu tefe koyan iki kadın vardır. Biri dayısının eşi diğeri de amcasının gelinidir. Bu iki kadın onu, başarılarını ve güzelliğini çekemez. Elleri hazır bir fırsat geçmişken bunu değerlendirirler.

“Amcamın oğlunun karısı ile bunun, olayı karşılıklı anlatıp geliştirişlerini, yorumlayışlarını görebilmek için ömrümden bir on dakika verirdim. Ne dünya! İşin yayılmasından önemli gayreti olanlardan biri de amcamın oğlunun karısı. Eh hani şu benim başıma gelenlere gülünür! Onun davası da yine Âdem babamız - Havva

anamız. Amcamın oğlu bana tutuk. Herkes bilir bunu. Bu da duymuş. Eh, benim amcamın oğlu, onun kocası. İşte bu. Bu işi duymayana duyurmak; ilden ile, tüm dünyaya yaymak için, bu iki kadın hırsın verdiği güçle, canla başla çalıştılar. Doğrusu bu, neme lazım! Püh! Çevrelerine biriken meraklı kalabalığı, önüne geçilmez güçsüz, özsüz bir hızla kabardı. Öyle kabardı ki, kadınlar tüketip sustuklarında, onlar büyük bir gürültü içinde konuşuyorlardı. Sonra birden söndü her şey. Halk arasında şöyle derler: Bir sakız çiğnene çiğnene çürür. İşte bu. Nevrasteni! Kendini bir ülküye adayacak her kişi, bir kere bu yoldan geçmeli.”(Meriç,2011: s.158).

Meli'nin etrafındaki öğrencileri olsun akrabaları olsun Meli'nin iftiraya uğramış olmasını düşünmezler ve kötü sanışlara, iddialara devam ederler.

“Öğrencilerin gözleri üzerimde... Yeni yetişiyorlar. Benim memleketimin çocukları. Duygularını, düşüncelerini, acılarını, sevinçlerini su gibi biliyorum. Gözleri üzerimde! “Edebiyatçı, bir avukatla basılmış!” doğru değil. Ama toplumda, doğru olandan, gerçek olandan daha kuvvetle yaşıyor. O yılgin geceleri yeniden yaşayamam. Kentin ortasında, bir pansiyon odasının dört duvarı arasında geçen uzun geceler... Oturup memleketi düşünüyorum. Herkes buna karşı. Neden? Neden sudan bir sebep, örneğin şu kadının boşa gitmiş gençliği, örneğin istenmeyen amcamın oğlunun, aşağılık duygusu vs. benim dürüst, iyi, temiz yaşamımda yıkıcı olabiliyor. Ters anlaşılması bir olay, insanların küçük hırsları... Sormaktan vazgeçiyor sonunda insan. Böyle yıkılmamak gerek. Kaçmamak, kaybolmamak... Eh, işte bu. İyi niyetimden, adam olmak kaygısından başka tutar yerim yok. Hepimiz iyi çocuklarız. Eski tekne, yeni hamura dar geliyor. (Yağmur yağıyor! Yağmur yağıyor, seller akıyor. Canım sıkılıyor!) Yağmur yağıyor. Geçer şimdi. Nasıl bakıyor kadın yağmura. Ya çoğalırsa ya gelmezlerse. Derdi bu. Sıkıldım. Gitsem kaçıyorum sanacak.”(Meriç,2011: s.159).

Meli'nin okuldaki arkadaşları da güya onu anlamış, ona destek olmaya çalışmışlardır. Ama bu durum Meli'yi daha çok üzmüştür.

“Öğrencilerin gözleri üzerimde. Öğretmen arkadaşlardan birinin yuvarlak, taşkın kalçaları ve ince sesi aklımdan çıkmıyor: “Meli, şekerim, hâlden anlarız.” Hâlden anladıkları yerde ben, anlayışsızlıklarından boğuluyorum. Gelsinler. Ne sorarlarsa tersini söyleyeceğim. Alay edeceğim. Kafasızlıklarını, anlayışsızlıklarını, bilgisizliklerini kafalarına çarpacağım. Sonra deniz kenarına gidip balık tutan çocukları seyredeceğim. Bu hiçbir şey demek değildir.

Canım sıkılıyor.”(Meriç,2011: s.161).

Meli, “öğrencilerin gözü üzerimde” tekrarlarıyla içine bulunduğu sıkıntılı durumu dile getirir. Çünkü onların kendisi için kötü sanışta bulunduklarını düşünmektedir.

“Öğrencilerin gözleri üzerimde. Hepsi benim memleketimin çocukları. “Bir avukatla basılmış!” doğru değil. Doğru değil; ama toplumda doğru olandan daha kuvvetle yaşıyor. Neden? Neden kötü bir rastlama, toplumun geri oluşu benim hayatımı altüst etsin. Öğrencilerin gözleri ne olacak? Çevre mi, ben mi? Oturup çalışmalıyım. Kendimi çok güçlü buluyorum. Bir gün eğitim bakanı olabilirim. Çevremizin güçsüzlüğünde adam olma gücüm artıyor. –Allahım, ne kadar canım sıkılıyor. -Özün’ün Arı Işık’ını duyuyorum sık sık. İnsanoğluna iyi duygular, inan, güven veren, insanoğlunu sevgiden, sevinçten ışıktan has arı ışık...”(Meriç,2011: s.162).

Meli, Ahmet ve Sofiya ile odasında alkolden sızmış hâlde bulunur. Ailesi, polis baskını sonucunda onlar hakkında yanlış şeyler düşünür. Oysaki hakikat görüldüğü gibi değildir. Ahmet hastadır, 39 derece ateşle uyumuştur. Meli ile Sofiya ise ilaç yapmak için alınan konyakla Sofiya’nın aklına uyup kafayı bulmuşlardır.

“Çok hastaydı. Her dediğini yaptı. Ben üzüntüden şaşırılmış kalmış, hiçbir işe yaramamıştım. Sofiya acele gidip konyak aldı. Zıkkım gibi, bol karabiberli, kininli bir ev ilacı hazırladı. Ahmet sesini çıkarmadan onu da içti. Girdi yattı sonra. Kendini büsbütün bırakmıştı.

Sobanın başında oturmuş yavaş sesle konuşuyorduk. Sofiya, iki koltuğu birleştirip bana yatacak yer hazırlamak için elinden geleni yaptı. “Ben beklerim. Hadi alışığım ben” diyordu. “Olmaz” dedim. Direndim. “Beraber otururuz. Ben de yazılı yoklamaları kolaylarım, daha iyi.” Fıstıkları o sırada hatırladı. Fıstık getirmişti bana; telaştan unutmuştuk. “Şeker getir” dedi. “Limon da bul. Sana şu artan konyakla bir içki yapayım. Aldık konyak madem, gâvur olmasın. Hadi. “Hindistan’ı düşündüren, bir hoş tadı olan, tuhaf bir içkiydi. Oturduk, usul usul konuştuk, içtik. Fıstıkları da yedik... Sofiya sobanın önünü temizliyordu, geldiler. Polisler! İşte bu.”(Meriç,2011: s.172).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Nil, Müdire Hanım tarafından devamsız, haylaz olması sebebiyle tamamen kötü biri olarak addedilir. Oysa Müdire Hanım yanılmaktadır. Nil’in ailevi durumunu da göz önünde bulundurmalıdır. Anne babası vefat etmiş bir çocuk olan Nil, ötelenmekten dolayı çeşitli sıkıntılar içindedir.

“Müdire Hanım, anlattım size Nil’in aile içindeki durumumu. İnanın çok iyi çocuktur. Dış görünüşü sizi aldatmasın. İnanın okursa kurtulur. Çok rica ederim, okursa...-) Şey... Ne anlatayım, olmaz dedi kadın işte. İyi talebe değil diyor. Devamsız diyor...

- Orası doğru. Devam etmedi haylaz. Kaç yıl okudu o burada?”(Meriç,2011: s.178).

Susuz IX (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; öğretmen, terzi olan bir velisine “hırsızlık” ithamında bulunan öğrencisini uyarır. Bu bir iftira, kötü sanma olabilir.

“-Efendim, Meraller daha fakir, onun annesi dikti bile oysa.

-Elbette o terzi, oradan buradan çalışıordur.

- Tülin! Çok ayıp şeyler söylüyorsun sen.

- Herkes biliyor efendim. Ben söylemiyorum ki yalnız.

- Herkes söylesin. Sen söyleme. Çok ayıp.”(Meriç,2011: s.190).

Susuz XI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; sekreter kadın, himaye altına alınan kadın için ve onun emanet edildiği Meli, Sofiya için kötü ithamlarda bulunur. Oysa Meli ve Sofiya yardımsever insanlardır. Önyargılı olmak iyi değildir.

“Bizim bay patronun sevgili Meli’siyle, Sofiya’sını bilirsiniz. Hadi Allah aşkına! Biri orta malı, öbürü bilmem kimle basılmış... Sofiya’nın dostu şoför Sabir var ya, almış bunu getirmiş Sofiya’ya. Bizim bay patron iş verecekmiş de düşmeyecekmiş. E vallahi! Sofiya’nın himayesinde... Ha ha hay! Ömür bu bizim Burhan Bey vallahi. Bu adamı katiyen anlamıyorum. Azizim ben bunu bilir bunu söylerim, laf! Ateş olmadık yerden duman çıkmaz. Biz de burada yaldız üstüne yaldız. Aman vallahi!”(Meriç,2011: s.200).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; filmdeki kızın fiziksel özellikleriyle dalga geçenler vardır. Kadın ise bu kızı sever, onunla arkadaş, gönüldeş olur.

“Hikâyeye nasıl başladığımı bilmiyorum. Kendiliğinden oldu. Şimdi onu iyice biliyorum. Acemi biri, “Kapıyı çarptı. Çıktı” der. Yanlış. Kapıyı çarpıp çıkan biri, bir süre sonra döner...

Benim için dünya güzeli bir kızdı. Duruktu, solgundu. Oyalı, fistolu, keten dokumalı bir kızdı. Hikâyedeki kız. Kır çiçeklerinin, yaban eriklerinin başka dünyasındandı. Bir film seyretmişti o günlerde. Çevresindeki kadınlar, “Aman kız çirkin ayol” dediler, “Üstelik dişlek. Kemiklerini gördün mü, hani o tuvaleti giyince, değil mi? Aa... Vallahi!” dediler. Ne güzeldi oysa o kız. İnce yüzüyle güldüğü zaman, çevresinde her nen ışıyıp güzelleşiyordu. İki kız birbirlerini iyice anladılar. Gönüldeş oldular. Filmdeki kız, boynundaki oyaları sordu. Bu da çekmecesini açıp oyalarını gösterdi. “Bunların adı tavan saçakları. Bunlar hükümet yolu, bunlar telâşeler, bunlar kız gülüşü. Oyaların hepsinin adı vardır. Günlük olayları yakından izlerler” dedi. Çıkarıp kıza bir oyalı yemeni armağan verdi...”(Meriç,2011: s.205).

Giderek Daha Güçlü (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; evinde yalnız yaşayan kızı, mahalleden geçerken bir erkek arkadaşıyla görenler onların hakkında kötü sanışta bulunurlar. Herkes kızın kapısının önüne toplanır. Oysa kız evinde yalnız başına müzik dinlemektedir.

“Koltuğa ellerimi uzatıyordum. Ağlamak ağırıma gidiyordu. Vücudumu, olanca ağırlığı ile dizlerime bırakmışım. Kıpırdıyamıyordum. Dışarıdakiler. Kanlı köpükler içinde dövünüyorlardı. Hepsi kendine has oyunlar içinde, serüvenler yaratmaya, meraktan çatlamaya bakıyorlardı. İkinci, birinci, sordum kattakiler de dolmuşlardı kapımın önüne şimdi.”(Meriç,2011: s.227).

Kız, iş yerinde de müdürle araları iyi diye, iş arkadaşları tarafından uygunsuz yakıştırmalara maruz kalmıştır. Oysa o, bu tarz söylemleri kaldırabilecek yapıda değildir.

“Müdürle neden evlenmediğime öyle şaşıyorlar ki, yavaş yavaş, usumla ilgili fısıltıları başladı. Müdürün beni almaması, benim onu kandıramamış olmam söz konusu olamaz. Bildiler çoktandır beni. Ben bir İlginçar’ım. Yabani acı kiraz. Olsun. İşte bir bu yüzden ben, onun bana, “Sen bunları rahatça konuşabilecek bir kızsın sanıyordum. Sen bir şeyler saklayacak kız değilsin. Müdürle aranda olanları bana rahatça anlatabilirdin” demesini kaldıramam. Yok, ben bu yükü çekemem. Beni koyup gitmelere gelemem. Beni ona geçmişler. Nasıl becermişler de inandırmışlar. Ben kaç yıllar bekledim onu. Ne güçlüklerden bulup çıkardım.”(Meriç,2011: s.229).

Hışhışı Hançer (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; okutulmuş bir kız çocuğu için “sesler” adı altında “el âlem” konuşturulur. “Okuyan kızın ayağı uzar, her dediğini yaparsan istediğine kaçır, gider.” ithamları yanlıştır. Bu kötü sanış toplumun gelişmesinde önemli rolü olan kızların, kadınların, annelerin bilinçsizce yetiştirilmesini doğurur.

“Koro:

Yediği önünde, yemediği ardındaydı.

Sesler:

Her dediğini yaptılar.

Koro:

Çok okuttular, çok okuttular!

Sesler:

Ya, ya, doğru yapmadılar.

Koro:

Bir kızı bırakırsan...

Sesler:

Öyledir, öyledir...

Koro:

Ya davulcuya, ya zurnacıya gider.

Sesler:

Çok doğru, çok doğru!”(Meriç,2011: s.234).

Açar da Tutku Gülleri Açar (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kadın, sabahlara kadar çalışıp, sökükle dikerek, çamaşır yıkayarak maddi kazanç sağlar. Namusuyla çalışmasına rağmen, etrafında onu çekemeyenler kötü sanışta bulunurlar. Ona ahlaksızca ithamlarda bulunurlar.

“Teyzemin oğlundan matematik dersi almaya kalktı da, teyzem huylandı bırakmadıydı. Kazık kadar bir dul karı. Değil mi ya! Ne okuması canım. Öyle mi? Aa, şaşarım. Ortaokul sınavlarına da girmiş baksana. Eh kızım dünya orospu dünyası. Ya ya, gece kurslarına giderdi. Bilirim. Tabii tam yeri orası. Ne? Bir çatı katı da mı almış. Oh, oh. Namuslular avucunu yalasın. Eh bilir, Amerikalılara az dikişler mi dikti. Çat pat öğrenmiştir İngilizceyi de. Bilirim, çifti bilmem kaç kuruşa

asker düğmesi dikip, biriktirdiği parayla bir, hah hay daktilo makinesi almıştı. Kızım öğrendi yazmayı da daktiloluğa girdiydi.

Vallahi de billahi

Ayol vallahi diyorum, aa..

Bekâr çamaşırı dikerdi diyorum

Bekâr çamaşırı yıkardı diyorum

Yün örerdı sabahlara dek diyorum.

Gündeliği dikişe giderdi diyorum.

Amerikalılara dikiş dike dike İngilizce öğrendi diyorum.

N'aptı yaptı işini ilerletti diyorum.

Para biriktirip daktilo makinesi aldı diyorum.

Gece kurslarına gidip okudu diyorum.

Şef de olur her şey de olur,

Diyorum diyorum diyorum...

Biz diyoruz, bunları bunları diyoruz. Var mı ötesi deriz biz. Biz deriz. Deriz işte.

Var mı iştesi. Deriz işte..."(Meriç,2011: s.252).

Sancılı Us Bizdedir (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kin, hırs, nefret gibi kötü sanışlardan uzak durulması gerektiğinden bahsedilir.

“Büyük toprağın sonra... Toprak, döne çevrili denize, denizden çok dipteki kayalıklara, oradan... Bunun önemini kavrayabilmek için, çocukların düşünmeden, yüzlerine bakar bakmaz, gülümseyiverişlerini, hesapsız, kararmamış, bozulmamış,

düşçül gülücükler içinde, kinden, hırstan, insanlara has tüm kötü duygulardan uzak...”(Meriç,2011: s.254).

Neriman, kendisine iftira da bulunan sözlüsü Osman’ın ablasına, kızgınlıkla yüzüğünü fırlatır.

“Günlerden bir gün, Neriman, söylene söylene, Ali’nin odasını toplarken, Ali de, dolaplar boşaltıldığı sırada, yatağını olsun toplayacağına, ayağını uzatmış eski resimlere bakarken, eski resimlere bakıp bakıp, matrak şeyler anlatarak Neriman’ı güldürürken, Neriman’ın sözlüsü Osman’ın ablası çıkagelmiş. Rastgele değil dalavereler dönmüş. – Orası bize gerek değil. – Neriman’ın sözlüsü Osman’ın ablası, “NAMUS NAMUS” diye bağırarak, kapıları yumruklayarak gelmiş. Neriman da –Aferin Neriman. Yaşa.- “Tanrı adınızı batırsın” demiş, çıkarmış yüzüğü, sözlüsünün, Mardinli ablasının yanağı çizilmiş.”(Meriç,2011: s.259).

Dumanaltı (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; her ne kadar kızmakta haklı da olsa Mihri Bibi, Vali’nin karısı için kötü sanışta bulunur. Ona olan kızgınlığını, onları bilmediği, tanımadığı geçmiş zamanlarda Vali ile olan ilişkisi için kötü söz söyleyerek yatıştırmaya çalışır. Ama bu yanlış bir tutumdur.

“Eltinin ortaya atı verdiği söz, dışarıda, daha kahvelerin oraya varmadan büyümeye başlamıştı: “Valinin garısı zati çarşıdan geçerkene nasıl o bacaklar öyle canım zati şeymiş bilenler var görenler var o zamanlar yüksek okullarda okurmuş bu vali bunu oralarda bulup sevmiş gencimiş gider gelirmiş helbet her bir yerlere nasıl o sarı saçlar o kısa etekler ya o kürk o çizmeler tövbeci olmuş avrat vali de giymiş nekahı soram kadının yıldızı yaramış bir acele yükselmiş bu vali gaymakam muymakam derkene al sana vali avradın eniştesi zati Ankara’nın başşehrinde başları sıkıştı mı avrat doğru Anagara işleri trink artık günahı vebalı...” Su gibi akıyordu yalan, büyüyerek, yayılarak...”(Meriç,2005a: s.33).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nili, doğu ve güneydoğu insanını küçük görmeye kalkışınca, Nebahat gereken cevabı kendisine verir. Zaten bu genelleme, kötü sanış toplumumuzun bir bölgesine, zümresine yapılmamalıdır.

“Nili, o ünlü yürüyüşüyle gelip, kendini koltuğa bıraktığı zaman, bacaklarını üst üste atıp, sigarasını yakarken, yeşil gözlerini kırıştıtararak, “Ne güzel kız değil mi Nurhan?” demişti. “Demek okumaya geldin. Bana bak, sizin oralarda, senin gibi güzel kızları bırakmazlar pek ha? Nasıl oldu da...” Sözlerini gülerek bitirmişti. Zaten, konuşma olsun, laf açılsın, diye başlamıştı. Nebahat hiç gülmeden, dosdoğru bakıyordu ona. Gülüşü açıkta kalmıştı bu yüzden, Nili’nin. “Bizim oralar hakkında yanılıyorsunuz. Kenan Bey Dayım bile bir kez olsun memlekete gelmedi. Bizim oraları nereden bileceksiniz ki!” demişti. Dik, pürüzlü bir sesle. H’leri, G’leri vurguluyordu. “Bizim orada, akıllı olan herkes kızını okutmaya bakar. Köylerde bile...””(Meriç,2005a: s.51-52).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nesrin Öğretmen, tutuklanıp polis aracında götürülürken karşısındaki polise önyargılı olmamaya çalışır.

“Cipin içinde, tam karşımda bir polis oturuyordu. Bize çok kötü davranıyordu. Polis olduğu için bir önyargıyla değil, kötü davrandığı için taş kesilmiştim. Dizleri dizlerime değmesin diye bacaklarımı sıkıyordum.””(Meriç,2005a: s.112).

O An Hep Vardır (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; kötü sanış, kötü bakış açısı yerine hayata pozitif bakmak önemlidir. Kötülükler olmadan bir ev oluşturulabilir. Özlenen duygular, yaşamlar yakalanabilir.

“Savaşların, kıyımların, doğal felaketlerin, insanın insana reva gördüğü acıların, mal mülk kavgalarının, hainliklerin, hıyanetlerin, ekmek kavgalarının, kötülüklerin, insanı insan kılan güzelliklerin... İnsana ait her bir şeyin içinde özlenen o tanımlanması olanaksız duygu eve aittir.””(Meriç,2012a: s.110).

“Uğurlar Olsun, Uğurlar Olsun / Hüzünlü Bulutlar Yoldaşın Olsun” (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; ilenmek yani beddua etmenin bir kötü sanış olduğu da düşünülebilir. “Kökün kurusun istenmedi ki” diyerek aslında bundan bir türlü uzak durma isteği de belirtilmiştir.

“Bağırarak istiyorum bazılarına. (Bağırarak yerine ilenmek, küfretmek, lanetlemek mi demeli?)

Benim içimde sen ne arıyorsun? Bu ne iştir ki, senin kökün bir türlü kurumadı? Zaten, kökün kurusun istenmedi ki! Seni kalkındırmak, seni onarmak, seni karanlıklardan aydınlıklara çıkarmak için, dünyadaki öbür insanlar yolunu nereden bulup da, nasıl edip de, böyle uygarlık denen yerlere gelmişlerse (Konuşma! Çöpsüz üzüm mü var? Gül dikensiz, kul kusursuz olur mu? Sözümüz o değil.) oraya ulaşasın diye olmazlar oldurulmuş.”(Meriç,2012a: s.112-113).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Gelince... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; kız (torun), eşi ve eşinin annesi tarafından yazar olmaya çalıştığı için hor görülmüştür.

“ “Komiklik etme, yazar olmak kolay mı sanıyorsun... İnsan haddini bilmeli. Senin finansal hizmet, sigorta poliçesi yok bilmem nene benzemez bu iş. Yüksek eğitime gelince, hadi efendim!... Sen sıradan bir banka memurusun. Bırak bu saçma sapan özentileri. Yazar olacakmış!”

Ben o sesi hiç yanıtlamadım. Sustum. Hep sustum.

(“Neden! Neden sustum? Neden çektim bu ana oğlu yıllarca? Neden neden neden?...”)

Bu susuşun bir bıkkınlık olduğunu hiç anlamadı. Yazmanın, benim seçim olduğunu da. Bir seçim yapmanın ne demeye geldiğini de. Her şeyi kendisinin bildiğini sanarak. Bağırma hakkı da yalnız onundu zaten.”(Meriç,2010: s.61).

Çisenti 1 (Çisenti) hikâyesinde; tanımadığı birisinin kendisine seslendiğini duyan çocuk o kadın hakkında hemen peşin hükümlü davranır. Onu kötü birisi zanneder.

“ “Hey! Çocuk!” bunu anneye söyleyecek. Tanımadığı bir kadın ona neden “Hey! Çocuk!” demişti.

“O fena bir kadın” diye düşündü ama, sıkıntısının tam geçtiği söylenemez.”(Meriç,2010: s.70).

Çisenti 7 (Çisenti) hikâyesinde; Gülümsün’ün eşi, onun kendisini anlamamasından ve kendisi için art düşüncelere kapılacağından yakınmaktadır.

Yeni kentin içinde eski kenti bulmaya çalışmak, bir kentin yüzyıllarca süren yaşam serüvenini düşünmek, insan şaşırtan bir duygulanma getirir. Eski mahalleler, eski sokaklar, eski evler, duvarlar, bahçeler, kapılar, mermer, taş tahta merdivenler, çeşmeler...

İstanbul kenti, bu çeşit merakı olanlar için, bitmez tükenmez serüvenler hayal ettiren, aklın alamayacağı heyecanlar barındıran dipsiz bir kaynaktır; durmadan yenilenebilir, çeşitlenebilir.

(Gülümsün [evet] bunu hiç anlamaz. Örneğin, bazı semtleri yıllardır görmemiştir. Çocukluğunun geçtiği, şimdi artık iyice bozulmuş olanlarından da, nefret eder. Suratını buruşturur; elini sağa sola sallayıp “Aman! Bırak Allahaşkına!” der. Benim oralarda dolaştığımı duysa, kim bilir ne art düşüncelere kapılır. Onun fakir geçmiş çocukluğu falan gibi, beni hiç ilgilendirmeyen (takıntı onunki) düşünceler içindeyim sanıp, hırçınlaşır.”(Meriç,2010: s.95-96).

Korsan Çıkmazı romanında; Sâbir önyargısı olmayan, herkese objektif bakabilen birisidir. Meli, Ahmet’le yemekten, eski arkadaşı Sâbir için şöyle düşündüğünü belirtir.

“Seninle beni, bütün gelip geçenleri bildiği hâlde, burada görünce aklına kötülük gelmez. Seni yakından tanımaz ama, benim arkadaşısın ya, ona yeter.”(Meriç,2012b: s.46).

Meli, eve gelen misafirin bazı yönlerini beğenmeyince, onun kötü bir kadın olduğu düşüncesine başka dayanaklar arar. Kişilere karşı önyargılı olmamak gereklidir.

“- Ne biçim kadın o, değil mi?

- Hangisi? Sarı saçlı mı?

- Diyor ki, annesi bunu çok nazlı büyütmüş, hiç iş yaptırmamış. Şimdi zor geliyormuş.

- O iyi kadın değil!

- Ne biliyorsun?

- Yüzüne çok boya sürmüştü.

Meli öksürdü dolu dolu.

Berni değişmiş bir sesle:

- Ama, senin annenle, benim annem de boya sürüyorlar, dedi.

- O başka. Onlar gezmeye giderken sürüyorlar. Komşuya giderken sürüyorlar mı? Hem böyle yuvarlak yuvarlak boyuyorlar mı yanaklarını? ”(Meriç,2012b: s.61).

4.1.26. Kültür Bilinci

Türk Dil Kurumu’nda kültür, “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.”³⁸ şeklinde tanımlanır.

Kültürümüzün nesilden nesile aktarımının sağlanması için edebiyata, edebi eserlere, halk mutfağına, örf ve âdetlerimize sahip çıkan onları koruyan, canlı tutan bireylere ihtiyaç vardır. Bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerini öğrenmesi, bilmesi gerekir.

Halk takvimi de kültürümüzün önemli bir parçasıdır. İnsanlar deneyimlerine dayanarak pek çok doğa olayından neden sonuç ilişkisi çıkarır. Nezihe Meriç eserlerinde kültür aktarımının sağlanması adına hatırlatmalar yapmıştır.

³⁸ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Aksaray Dolmuş (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Nezihe Meriç, çarşafli kadınlara temas eder. Cumhuriyet Dönemi ilk kadın yazarı olan Meriç, dönemi yansıtmaktadır.

“Hanım, Süleyman Efendinin sinirlenişini, kalbi olduğunu, o hırsla kalkıp kadının peşi sıra gidişini anlatırken bir ara: “A kör olmayasica bari peçeni indir” demez mi? Tabii benim aklımdan, iyi dikilmemiş bir emprime entari giydirdiğim, saçları iplik iplik ondüleli tipim bozuluverdi. Hayalim ta eskiye atladı; ama kadını bir türlü çarşafı gözümün önüne getiremedim.”(Meriç,2011: s.30-31).

Yaşamak Denince (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; kadınlarımız, kızlarımız kültürümüzde ve dinimizde koruyuculuk, namus kelimelerinin karşılığıdır. Nesilden nesile, onları koruyup kollamak, onlara sahip çıkmak gerekli olduğu öğretilir. Hikâyenin bu kısmında yalnız başına تنها bir yerde kalan bir kadından bahsedilir.

“Otobüs beni beklemeden, çekip gitmiş miydi?”

Evet.

Böyle bir şey olabilir miydi?

İnanılacak gibi değil, ama olmuştu.

Böyle bir şey nasıl yapılır; gece yarısı, dağ başında, bir yolcuyu, bir kadını bırakıp gitmek!

Demek ki oluyormuş. (N’oldu bizim insanımıza? İnanmak istemiyorum. Ne yapacağım şimdi ben?)

Karanlıkta, aydınlıkmuş gibi görünen, kıvrılıp giden asfaltın başında dikilip kaldım.

Tek başınayım. Omzuma astığım çantamla ben. Neyse ki paralarım çantamda. Çantamla ben; ikimiz.”(Meriç,2012a: s.48).

O An Hep Vardır (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; evin koruyuculuğu ve insanların evlerinde kendilerini rahat hissetmeleri üzerine şöyle denilir.

“ ‘Ah evim’ denir. ‘İnsanın evi gibisi yok’, ‘ah canımı bir eve atsam’, ‘ay eve girdiğimi bir görsem’ denir. Öyle ya da böyle, o koruyan, o bizi içine alıp yaşamamıza verdiğimiz anlamı kurmaya çalışandır. Onun için, ‘Çalı idi çırpı idi evim idi’ demiş ya masaldaki kadın.”(Meriç,2012a: s.108).

Halk arasındaki aktarımların gerçekleştiği unsurlardan biri de halk mutfağıdır. Anneden çocuklara, nesilden nesile aktarım sağlanır. Kültürden kültüre farklılıklar gösterse de yaşamı etkiler.

“Mutfak kadrini bilene yaşamadaki cennettir. Doğan çocuk açlığını bilerek doğar. Ağlar, meme ister. Çok ayrıntılı, çok çeşitli gereksinimleri büyüdüğüce gelişecektir. Ama doğar doğmaz açlık duygusu insanla beraber gelir yeryüzüne. Aç ayı oynamaz, gibi kaba bir tanımlaması da vardır. İşin; kültürden kültüre değişen incelikleri, insanı belirleyen ayrıntıları da. Değişik mutfaklardan, değişik ürünlerden, onlardan yapılan yemeklerden, kokulardan, bunların yaşamı etkileyişinden falan söz edilebilir.”(Meriç,2012a: s.108).

“Evet, mutfak bir cennettir. Her yerde kurabilir insan onu. Önemli, olan onu icat etmeyi bilmek değil midir? O zaman dediği gibi, bir bardak suda okyanusu görebilmek!”(Meriç,2012a: s.109).

“Uğurlar Olsun, Uğurlar Olsun / Hüzünlü Bulutlar Yoldaşın Olsun” (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; “Çöpsüz üzüm” denilerek, kusursuz, hatasız insan olmaması anlatılır. Bu deyiş, halk arasında kültürel aktarımda kullanılmaktadır.

“Bağırarak istiyorum bazılarını. (Bağırarak yerine ilenmek, küfretmek, lanetlemek mi demeli?)

Benim içimde sen ne arıyorsun? Bu ne iştir ki, senin kökün bir türlü kurumadı? Zaten, kökün kurusun istenmedi ki! Seni kalkındırmak, seni onarmak, seni

karanlıklardan aydınlıklara çıkarmak için, dünyadaki öbür insanlar yolunu nereden bulup da, nasıl edip de, böyle uygarlık denen yerlere gelmişlerse (Konuşma! Çöpsüz üzüm mü var? Gül dikensiz, kul kusursuz olur mu? Sözümüz o değil.) oraya ulaşasın diye olmazlar öldürülmüş.”(Meriç,2012a: s.112-113).

Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken (Çisenti) hikâyesinde; Yeşim’e huzur veren yalıda duyduğu ninni sesidir. Kültürel yapımızın önemli bir unsuru da ninnilerdir. Bebeklere, çocuklara söylenilen ninniler sadece bebeği uyutmaya fayda sağlamaz. Dilin yapısını, geleneğimizi, yaşam biçimimizi de aktarır.

“Küçük kızın uykusu, bu sesle koyuldukça koyulur. Güneş doğar, yükselir, sesler çoğalır, ama, çocuk, sesi hep duyar. Ninni mi bu? Sanki ninni. Güzel, rahatlatıcı, güven veren ninni. Sarı saçlarını, o hafifçe dişlek ama güzel ağzını, o ışığın kamaştırdığı hareli mavi yeşil gözlerini okşayan, öpen bir ninni.”(Meriç,2010: s.11).

Büyüğe saygıya, insanların statüsü, mal varlığı ne olursa olsun her zaman uyulmalıdır.

“ “Bu, Muhsin beylerin tamir edilen yalısına taşınanlar. Küçük torum kiraya vermiş. Pek görgüsüz şeyler. Görüyor musun bak, ne biçim sesleniyorlar Rüştü efendiye.”

Geçen gün, dert yandı bana Rüştü efendi. ‘Bunlar hiç, edep erkân bilmiyorlar’ diyor. ‘Ne biçim insan bunlar!’ diye kızıyor. ‘Milyon verseler, vermem onlara balık malık’ dedi. Fena atmış tepesi.”

“Eh başlar ayak oldu, ayaklar baş.”(Meriç,2010: s.16).

Yeşimlerin yalısında yaşayanlar görgülü, saygılı ve mütevazı insanlardır. Anneanne, Rüştü Efendi’yi teselli eder.

“Anneannenin sesi geliyor. O da, indirmiş sesini:

“Aldırma Rüştü efendiciğim, n’apacaksın. Gitti elden İstanbul. Nerde o eski terbiyeler, hatır saymalar, sevgiler? Aldırma. Bak Refika Hanım çay koydu sana. İç çayını.”(Meriç,2010: s.17).

Ormanın İçinde Yeşil Gezer (Çisenti) hikâyesinde; Agop Usta, Mustafa’ya “çöpsüz üzüm” diyerek, “birlikte yaşayacak yakınları olmayan eş” anlamında kullanmıştır.

“Doğrudur dondum kaldım. Bir şey diyemedim. Beni, nasıl diyeyim, erkek evlat saydılar. Yüzüm tutmadı, dilim çözülmedi. Ne diyeceğini bilmez insan. N’ebliyorum.”

Kız güzelse, sen de, boylu poslu, saçlı bıyıklı, babayiğit delikanlı adamsın. Elbette sevecekler. Çöpsüz üzüm!”(Meriç,2010: s.21).

Kimin Kimsesi Kim (Çisenti) hikâyesinde; kırık taşın bile kültürel miras olmasından kaynaklı, sahip çıkılması gereken bir varlık olduğu söylenmiştir.

“Örneğin bir dükkânın kapısında, iki kırık taş basamak.

Çarşının zemini, rengini kaybetmiş, kirli, çatlamış, çökmüş betonla, parke taş arasında tanımlanmaz bir hâlde. Onun için, eski zamanlardan kalan bu iki taşın kıymetini bilmek gerek.”(Meriç,2010: s.26).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 1 (Çisenti) hikâyesinde; babaannesi, torununu “güzel, toparlak torunuma kurban olayım” anlamına gelen “şamama balama gurban” deyişiyle sever.

“Bu sıradan görünüşte, açıkça belli olan şey, uykusunu alamamış olması. Esnerken, yuvarlak yüzünün ortasında, bir nokta gibi duran ağzını sonuna kadar açıyor: Küçük pembe dili, pembe pembe titriyor. (Karslı babaannesi ne derdi ona küçükken: “Şamama balama gurban”) sevimli ama, ahmak sözcüğündeki ‘h’ harfinin tüm renksizliğini çağrıştıran bir şişkinliği var.”(Meriç,2010: s.36).

Çisenti 4 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, “yalnız adam” Erkan Tunaboğlu gibi mimardır. Kadın, eski kapıya sahip çıkar. Oyma olan bu kapı, klasik Türk

mimarisinden bir parçadır. Her ikisi de kültürel değerlerimizin kıymetinin farkındadır.

“Öyleyimidir. Görüyorsun konuşacak çok sözümüz var. Ben de mimarım biliyor musun. Sizlerden on yıl falan sonradan geliyorum. Ama ben de senin gibi mimarım. Akın gibi değil. Onun için ikimiz de çulsuzuz.”(Meriç,2010: s.83).

Korsan Çıkmazı romanında; halk takvimine, kültürümüze dair izler vardır.

“On beş yirmi dakika önce tanımadığım bir akşam güneşi açtı burada. Birden bütün camlar, çatılar, tramvay rayları ve kuşlar, portakal rengi bir ışık içinde kaldılar. Sonra hava yavaş yavaş yağmurumsu bir renk aldı. Şu önümdeki yamru yumru kavruk işçi, havaya bakıp, ‘Tütün tavi’ dedi. ‘Tam tütün tavi bir yağmur.’”(Meriç,2012b: s.7).

4.1.27. Namus ve Şeref

Türk Dil Kurumu’nda namus, “Bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet.”³⁹

Şeref, “Başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur.”⁴⁰ şeklinde tanımlanır.

Namus kavramı ahlâki terbiyenin getirdiği bir olgudur. İnsanlar, aldıkları terbiye ölçüsünde bu kavrama sahip çıkma eğilimi gösterirler. Namusuna, şerefine uygun bir yaşantı sürerler. Toplumumuzda eş, kardeş ve anne namustur. Onlara iyi bir biçimde sahip çıkılması gerekir.

Dünyada Teknik Arıza (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Nermin Hamım, namus ve şerefiyle yaşayıp dururken neden böyle olduğunu anlayamaz.

“O sırada küçük kızı hızla odaya girdi. Kara, böcek gözlü, minicik bir kız. Diz kapakları kirli, zayıf kolları pire yeniği içinde:

“Anne, çabuk bana makası ver” dedi.

³⁹ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

⁴⁰ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

“Ne olacak?”

“Lazım!

“Ne yapacaksın kızım?”

“Lazım canım, çuval kesicem. Firuzan Bey nedereyse gelir.”

Çocuk kendi dünyasında, oynadığı oyunun havasında, öylesine sahiciydi ki... Nermin Hanım gülümsedi.

“Siz de mi Firuzan Beye çuval dikiyorsunuz?”

Çocuk gülüverdi:

“Evet efendim.”

“Kaça dikiyorsunuz?”

“Onyedi kuruşa, ama ay başına, yirmibir olacak. O zaman kızıma bir entari dikeceğim.”

- Nermin Hanım doluksadı kaldı. Çocuk makası eline geçirdiğinden hoşnut, oraya, tozlu muşambaya oturdu. Kaşlarını çatarak, dikkatle, elindeki çuval parçasını doğramaya başladı. Nermin Hanım gözleri dolu dolu, makinenin ipliğini geçirdi. “Oğlan kim bilir nerelerde. Perişan oldu yavrularım.” Pencerenin önünden kanat çırpıp bir kuş geçti. Görünmeyen sokakta, sesler yükselip alçaldı. Sonra yine annesinin sesi geldi. “... Nelere katlanmadı benim evladım komşucuğum. Zaten...”

“Adaaam sende!” dedi. “İş olacağına varır. Kader böyleymiş.”

Öyle çok okumuş değildi. Ortaokulu bile bitirmemişti. Zaten hemen evlendirmişlerdi. Ama, felakete uğrayıp da uzun, uykusuz gecelere düşünce, Allah, insanlar, kader kısmet hakkında, kendince birçok gerçekler bulmuştu... Önceleri başkaldırmıştı. “On altı yıl sonra, oğlan boyumca yetişmişken, evim barkım, namusum, şerefimle yaşayıp dururken...”(Meriç,2011: s.15).

Nermin Hanım çok okumamıştır ve erken yaşta evlendirilmiştir. Namusu ve şerefiyle yaşamını sürdürmek, evlatlarına bakmak için çuval dikerek para kazanmaya çalışır.

“Öyle, çok okumuş değildi. Ortaokulu bile bitirmemişti. Zaten hemen evlendirmişlerdi. Ama, felakete uğrayıp da uzun, uykusuz gecelere düşünce, Allah, insanlar, kader kısmet hakkında, kendince birçok gerçekler bulmuştu... Önceleri başkaldırmıştı. “ On altı yıl sonra, oğlan boyumca yetişmişken, evim barkım, namusum, şerefimle yaşayıp dururken...”(Meriç,2011: s.15).

“Dışardan bir kopuk cümle daha geldi: “... Namusuyla oturana ekmek...” Makinenin kolunu çevirdi. Hep söylenen bu işte: “ Namusluya ekmek yok bu dönemde. Namus mamus aramıyor. Herifler şimdi. Namuslu oldu da ne oldu. Namus... Namus...” Nermin Hanım dalgın dalgın dikilen çuvalları çevirmeye başladı. “Şu namus dedikleri ne ki acaba?” düşünceleri hızla akmaya başladı: O namusluydu. Yani kocasından başka erkek düşünmemiştir. Evi, çocukları ile uğraşmış, dünya budur sanmıştı.”(Meriç,2011: s.16).

Nermin Hanım, namusuyla yaşamına devam etmektedir. Fakat devrin kanayan yarasına temas eden yazarımız yalnız kadınların yaşadıkları zorluklardan bahseder.

“Allah kahretsin. Şimdi namusuyla oturan aç zaten.”(Meriç,2011: s.18).

“Sabire Hanım, kalkmış gidiyordu:

“Yaa Sabahatcim, erkek isterim karşımda ben. Tut kolundan, ulan sen bizim namusumuzla mı oynuyorsun, gitmeyeceksin, ayağını kırarım, de. Efendim? Ver zilgıtı. Ama şimdi herkesin karnı geniş zaten... E... Hadi Allahısmarladık...”(Meriç,2011: s.19).

Bozbulanık (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Bilge, evlerine oturmaya gelen misafirlerden avukat Ahmet’in, Berran’ı “hafif” ve kolay elde edilebilir olarak düşünmesine karşın avukata bir tokat atmak ister. Ailenin namusu, Berran’a emanet edilir. Avukat Ahmet ve arkadaşı, kızların kolay lokma olmadığını anlarlar. Çünkü kızlar onların yalanlarına inanmayacak olgunluktadır.

“Bizim için şöyle düşünür: Okumuş, akıllı kızlar, ama bize iş çıkacağı benzemiyor. Gel şekerim samba yapalım. Neye olduğunu bilmem ama çok içerliyorum. Şunun suratına bir yumruk atsam, gidip duvara yapışsa. Ne diyor ne? Kaçıyor. Bu, saldırıyor görünüp kaçmaktır. ‘Bütün bunlara karşın birçok genç kızımız evli erkeklerle flörtü çok olağan buluyorlar değil mi?’ Sinsilik, aşağılık, pislik işte. Bu Berran’a ‘Bize de mi Lolo...’ demek istiyor. Açıkça söylesene birader. Berran bembeyaz! Hadi kızım, hadi Berran, göster kendini. Namusumuz sana emanet.”(Meriç,2011: s.36).

“‘Hayır dinleyin. Evli erkekle flört ahlaksızlıktır. Aşk, eh, evet olabilir. O zaman da insan Zerrin’in dediği gibi ailenin ve toplumun selameti uğruna duygularını yok etmek zorundadır.”(Meriç,2011: s.36).

“ ‘Sonra, sesler yeniden uğuldamaya, birbirine karışarak uzaklaşmaya başladı. ‘Fakirlik, pislik... İkinci dünya... İkinci dünya savaşından sonra, Avrupa’ yı saran, gününü gün etme kuralı içinde fuhuş... Ahlakın iflası... ’”(Meriç,2011: s.38).

Uzun Hava (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; sessiz, pek gülmeyen Fehmi Usta’nın, oğlunun yanında dahi gülmemesi fakat oğluna ne denli düşkün olduğu anlatılır. Yavrusuna bakarken gözlerinden “çelik ısıltısı” gibi bir şey geçer diye bu sevgi belirtilir. Bu yüzden Allah’ı anar. Şükreder. Fehmi Usta, kendi hâlinde namusuyla çalışan, yaşayan bir adamdır.

“Demircidir. Adı da Fehmi Usta. Çarşıda, küçük, dar, karanlık bir dükkânı vardır. Sabahtan akşama kadar çalışır. Bir paket sigara içer. Pek az konuşur. Binde bir de güler. Ama onu; şu sırtlarını dayadıkları dağın sonunda, vadiye tepeden bakan, çevresini acı kokulu sarı safran çiçeklerinin sardığı, sıvası dökük, iki göz evinde, kınalı saçlı, çipil oğlancığını severken görmeli. Yine gülmez. Gülmesine gülmez ya, küçük kıpışık, soluk mavi gözlerinden çelik ısıltısı gibi bir şey geçer. Bu yüzden Allahını, kaderini, dünyayı, demirciliği, safran çiçeklerini sever. Vişnelikleri, asfaltı sever. Düşünür; şaşar; şükreder; gene düşünür...” gizliden gizliye içini saran bir sevinç duygusu içinde, böyle sessiz, çekingen, ufak tefek yaşar durur. Çevreden

soruşturulsa “İyi adamdır Fehmi Usta derler. Kendi hâlinde namuslu... İyi adamdır.”(Meriç,2011: s.46).

Alaturka Şarkılar (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Râna teyzenin dedesi namusun uçkurda değil yürekte olacağına vurgu yapar. Râna teyze, iki kez evlenip ayrılmıştır fakat namuslu bir kadındır.

“Bir gün de o rahmetli, Rumelili dedeciğim: “Ta be kızanım” demişti. “Senin nâmıs dediğin, bu uçkurun ucunda değil be” ve göğsüne vurarak, “Te burası temiz olsun, te burası. Kulak asma sen gerisine.” Kulak asan kim zaten. O benim küçüklüğümün ‘Râni’sidir.”(Meriç,2011: s.83).

Dışarlıklı (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Remziye hem kendine hem de Rum kızı Despina’ya gelen iftiralara gerekli cevabı vererek ortamdan uzaklaşır.

“Zaten başı dumanlı olan Remziye, önce aldırılmaz göründü ve çatılıverdi. Ama söz uzayınca hırslı hırslı:

- Hele herkesin namısı kendine, dedi. Günahtır, kız kısmına laf söylenmez. Yoksam aracılığını siz mi yapıyorsunuz?

Ayşe Hanım dikleniverdi:

- Remziye, sen daha gençsin kızım. O kaçın Despina’sıdır biz biliriz sonra sen de temiz adına laf getirirsin.

Remziye:

- Bana laf söyleyecek olanını alnını karışlarım, dedi.”(Meriç,2011: s.104).

Susuz V (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; öğretmen, yeşil gözlü, ufak ağızlı kıza kıyamaz. Onun iffetiyle oynanmayacağını söyler.

“Bir dul teyzesi var beraberinde. Serüven yapamam. Duygularıyla oynayamam. Umut veremem. Yeni daha. Otuz zannediyorum. Otuz beş de benimki.

Müdür yardımcılığı filan hadi hadi üçyüzelli. Annem? Ayrılmaz İstanbul'dan. Olmaz zaten. O küflü eşyalar..."(Meriç,2011: s.136).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli'nin amcaoğlu, Meli'nin iftiraya uğramasını hiçe sayarak namus üzerine akıl verir. Aslında göz ardı ettiği Meli'nin iyi ve namuslu bir birey olmasıdır. Meli'nin namus anlayışı ise, sevmediği biriyle resmi nikâh yapıp evlenen amcaoğlunun yaptığıнын yanlış olduğu yönündedir.

"Şu hâlde toplumun kanunlarını..." "Toplumun kanunları insanları mutlu kılmak için düzenlenir. Biz eski tekne de yoğrulan yeni hamuruz. Tekneye sığmamız olanaksız. Hamurla tekne arasında, bir kolayı bulunup denge kuruluncaya kadar, bizim mayamız kaçacak. Elimizden geleni yapacağız. Vatandaş olarak, namuslu vatandaş olarak kurtulacağız, ama insan olarak hep açıkta bunun sıkıntısını yaşayacağız. Bir kuşak kaderidir. Nedenler ve sonuçları hakkında da, eğer istekliyseniz tamamlayıcı bilgi verebilirim efendim..."(Meriç,2011: s.161).

Hasta olup sıkılan, çekinen Ahmet'e, Sofiya "Biz arkamızı döneriz, sen soyun." der. Çünkü Ahmet'in kendileriyle aynı odada soyunup giyinmesine namusuna bir laf gelmez diyerek cevap verir.

"Hepsi bu. Her işi Sofiya yaptı. Bir yarım saat sonra, sobanın başında, dalgın oturuyorduk. Ahmet 39 derecenin üstünde ateşle benim yatağında yatıyordu. Sofiya, "Sus vire" demişti. "Nereye gideceksin. Öleceksin, şu gözlere bak. Suyunu ben vereceğim ağzına. Düştin elime hadi... Ne diyorsam onu yap sen hadi..." Önüne durulmaz bir güçle, iyilikle doluydu. "Döneriz arkamızı biz hadi, namusuna dokunmasın. Çabuk soyun, giy Meli'nin pijamalarını. Hadi çabuk" dedi. "Aferin işte. Dön arkamı bakalım, sürelim tentürdiyotu" dedi. "İç şunu. İç hadi. Yat aşağı şimdi. Yallah. Bir şeyin kalmaz sabaha... Hadi..." dedi..."(Meriç,2011: s.171).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; bazı erkeklerin herkesten farklı namus anlayışına sahip oldukları dile getirilir.

“Bu kızlar için örneğin flört haysiyet kırıcı bir şeydir. Tabiri biliyorsun: müstâmel. Allah kahretsin. Bu bizim herifler kızları öper, sever, benzetir, sonra evlenmek için, ellenmedik, dillenmedik ana baba kuzuları aralar. İşte kafa! Bazıları da, bak bak pislige bak, namusunu temizlemek için nikâh kıyarlar. İşte bu. Erkeksiz de hiçbir şey yapılamaz bu çevrede. Çevreden kurtulmak değil, çevreyi onarmak gerek.”(Meriç,2011: s.183).

Hıhışı Hançer (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; adam kadını dış görünüş olarak beğenir ama içine tam olarak sinmeyen bir şeyler vardır.

Yazık yazık! Yazık adama.

Kimi istese almaz?

Sesler:

Okumuşluk onda.

Han onda, apartman onda.

Altın bilezik kolunda,

Ela gözler yolunda.

Koro:

Kimi istese alır.

Kimi istese alır.

Sesler:

Kıza vurgun diyorlar.

Koro:

Ah!

Gönül bu, gönül bu.

Sesler:

Peki neden almıyor?

Neden almıyor acaba?

Koro:

Vah! vah vah!

Sesler:

Yediremiyor kendine.

Bir ses:

ŞAŞKINLAR!

Koro:

Vay!

Sesler:

Nedenmiş?

Bir ses:

YEDİREMİYORMUŞ KENDİNE!

CIKI CIKI CIK!

YANİ NAMUSUNA MI DOKUNUYOR KIZIN SERÜVENLERİ?

Koro:

Namus! Namus! Namus! ”(Meriç,2011: s.238).

Adamın sülalesinin de bu işe razı olmayacağı belirtilir.

“Koro:

Almaz onu.

Almaz onu.

Sesler:

Akıllıysa almaz. Güzellik para etmez.

Koro:

Herkes ne demez.

Âleme laf gerek.

Sesler:

Adamın soyu soppu da razı gelmez.

Razı gelmezler, yoo!”(Meriç,2011: s.239).

Açar da Tutku Gülleri Açar (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kadın, dedikoducu iş arkadaşları gibi değildir. Evine gelip aşına, bulaşığına bakar. Gazetesini açar okur. Namusuyla çalışır.

“Doldurmalıyım küçük bakırı, büyük bakırı, tahta kovasını, su kovasını, mavi çaydanlığı, yeşil kavanozu, binlik şişeyi, küçük sürahiyi... Bol bol, dolu dolu. OH OH OH OH, ne güzel su, su ne güzel, ne güzel su, su ne güzel, bol su, iyi su, güzel su. Maşrapayı doldurup doldurup yüzümden aşağı dökerim, bol suları, güzel suları oh. Onun yılanı nasıl yeşil değilse, bütün bakırları, bütün tencereleri, bütün kovaları da boş. Bunu anladığı zaman yeşilini de bulacak. Ben yıkanır, giyinir, işime giderim. İşimde yan gözlerle, ağulu sözlerle, servis arkadaşlarımın hınçlarıyla, dediydileriyle, koduydularıyla didişirim. Hiç tınmam. Yaparım işimi, yaparım işimi. Benim işim iştir. Benim işim kutsaldır. İşten dönünce ateşimi yakarım. Ateşimi yakınca aşımı pişiririm. Aşamı pişirince soframı kurarım. Soframı kurunca konuk beklerim. Konuk gelmezse oturur, peynirli yumurtamı, domatesli pilavımı, yeşil salatamı, kırmızı

domateslerimi yerim. Üzerine kahvemi içerim. Yemeğim bitince, sular kesilmeden kaplarımı yıkarım. Küçük bakır çaydanlıkta su kaynatırım. Kaynayan suyun birazını bulaşık tasına koyar, içine toz sabun atar köpürtürüm. Su kaynayıncaya değin yağlarını musluğun altında akıttığım tabaklarımı yıkarım. En önce bardakları. Bunu unutmamalı. Onları tel süzgece kaparım. Bırakırım süzölsünler. Artan köpüklü suyla, ocağın çevresini silerim. Sonra yıkarım bulaşık bezini, yıkarım kurulama bezini. Kaynar suda, köpürtür köpürtür çitilerim onları. Sıkıca sıkıca asarım. Mutbağın içi sıcak buharlı sabun kokar. Sonra, radyomu açar, gazetemi alır, otururum. Dünya olayları beni ilgilendirir. Dalar giderim. HAYATIM YALNIZ BENİ İLGİLENDİRİR. BEN NAMUSLU BİR KADINIM. SÖZ SÖYLETMEK KENDİME.”(Meriç,2011: s.247).

Kadın, sabahlara kadar çalışıp, sökülük dikerek, çamaşır yıkayarak maddi kazanç sağlar ve sonrasında okumaya da devam eder. Daktilo kullanmayı da öğrenir. Kendisini geliştirir. Namusuyla evini geçindirir.

“Teyzemin oğlundan matematik dersi almaya kalktı da, teyzem huylandı bırakmadıydı. Kazık kadar bir dul kârı. Değil mi ya! Ne okuması canım. Öyle mi? Aa, şaşarım. Ortaokul sınavlarına da girmiş baksana. Eh kızım dünya orospu dünyası. Ya ya, gece kurslarına giderdi. Bilirim. Tabii tam yeri orası. Ne? Bir çatı katı da mı almış. Oh, oh. Namuslular avucunu yalasın. Eh bilir, Amerikalılara az dikişler mi dikti. Çat pat öğrenmişti İngilizceyi de. Bilirim, çifti bilmem kaç kuruşa asker düğmesi dikip, biriktirdiği parayla bir, hah hay daktilo makinesi almıştı. Kızım öğrendi yazmayı da daktiloluğa girdiydi.

Vallahi de billahi

Ayol vallahi diyorum, aa..

Bekâr çamaşırı dikerdi diyorum

Bekâr çamaşırı yıkardı diyorum

Yün örerdı sabahlara dek diyorum.

Gündeliği dikişe giderdi diyorum.

Amerikalılara dikiş dike dike İngilizce öğrendi diyorum.

N'aptı yaptı işini ilerletti diyorum.

Para biriktirip daktilo makinesi aldı diyorum.

Gece kurslarına gidip okudu diyorum.

Şef de olur her şey de olur,

Diyorum diyorum diyorum...

Biz diyoruz, bunları bunları diyoruz. Var mı ötesi deriz biz. Biz deriz. Deriz işte.

Var mı iştesi. Deriz işte..."(Meriç,2011: s.252).

Sancılı Us Bizdedir (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Neriman'ın namusuna görümcesi haksız yere laf eder. Fakat Neriman bu haksız iddianın, iftiranın altında kalmaz.

"Günlerden bir gün, Neriman, söylene söylene, Ali'nin odasını toplarken, Ali de, dolaplar boşaltıldığı sırada, yatağını olsun toplayacağına, ayağını uzatmış eski resimlere bakarken, eski resimlere bakıp bakıp, matrak şeyler anlatarak Neriman'ı güldürürken, Neriman'ın sözlüsü Osman'ın ablası çıkagelmiş. Rastgele değil dalavereler dönmüş. – Orası bize gerek değil. – Neriman'ın sözlüsü Osman'ın ablası, "NAMUS NAMUS" diye bağırarak, kapıları yumruklayarak gelmiş. Neriman da -Aferin Neriman. Yaşa.- "Tanrı adınızı batırsın" demiş, çıkarmış yüzüğü, sözlüsünün, Mardinli ablasının yanağı çizilmiş. "(Meriç,2011: s.259).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nili'nin babası namuslu, çalışkan bir memurdur. O dönemdeki pek çok memur, hakları olmadığı hâlde dağlık yerleri parselleyip kendi üzerlerine almışlardır. Nili'nin babası memur maaşıyla ancak geçinir.

“Ha, ne diyordum, sonra öbürlerinin zamanında yok muydu yani? Maksut dayım, teyzemin oğlu hani, elçiydi, biliyorsun, çocuktuk o zamanlar, ama vallahi öyle bir aklım ererdi ki; ben açık kadınımdır bilirsin. Bir telefonla hadi tayinimiz çıkardı. Bizim, babamın memuriyeti yani, hep benim okullarıma göre ayarlanmıştır. Orta bitti, hadi liseli bir yere. Lise bitti, hadi İstanbul’a üniversiteye. Ankara’ya bir mektup, tamam. Bu da değil, o parti iyi, bu parti kötü diye bir şey yok. Vallahi yok. Babacım hep söylerdi. Koltuk var. Yalnız koltuk hırsı. O zaman yapılanlar ah ah! Rahmetli babacım namusluydu da ne oldu?”(Meriç,2005a: s.54-55).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım, Nesrin öğretmene babasından “Namuslu” biri olarak bahseder.

“ “Rahmetli babacığım da tıpkı böyleydi” der Boncuk Hanım. “Çok sessiz. Çok çekingен bir adamdı. Neşesi, sevinmesi, kederi hep evinin içindeydi. Ay ne namusluydu, ne doğrucuydu Nesrincim, anlatamam sana. Ama bu işe bir karar verdi mi, artık kimse döndüremezdi onu.”(Meriç,2005a: s.104).

Marangozdu Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet, aldığı ve parasını henüz ödeyemediği sehpanın borcunu kendine ar, namus eder. Namuslu insan borcuna ve sözüne sadık olmalıdır. Ahmet örneğiyle yazar aynı zamanda iyi bir babanın da namuslu olması gerektiğini vurgulamış olur.

“ “Bir askı aliver dediydim be Amet’im”, diyor benim karı. Dünyanın en iyi kadını. Sessiz. İçli. Alamadım bi türlü, gidip pazartesi pazarının oradan alacağım. Çocukluk arkadaşım var orada. Bizim mahalleden. Gel gelelim ta geçen yazdan kalma bir borcum var. Çok değil. İki sehpa aldık. Ar ediyorum. Denkleştirip ödeyemedim. Ben borçtan yılarım abi.”(Meriç,2005a: s.118).

Ahmet’in ustası ve kayınpederi Aliş Usta, Ahmet’e namusla para kazanmayı da öğretmiştir.

“Düş mü dediydik? Ha! “Baba bayram ne vakit?”, “Baba elma şekeri alacan mı bayramda?”, “Baba, pazar günü, gidip denizin kenarında oturacaz mı?”, “Baba bez bebeklerimizin de gözü mavi boncuktan olsun mu?”, “Baba bize helva alacan

mı?”, “Baba bugün bize kadınlar geldi. Biz çay kaynattık.” “Baba bize gökyüzünün padişahını anlatsana.”, “Baba bize papatyaları anlatsan.” Ben konuşurum, onlar konuşur; ben konuşurum onlar konuşur... Benim garip dolanır ortada. Hem sofrayı kurar, hem güler durur. Sevinir, şükreder. Kimseye bir zararımız yok. Ben şen adamım. Çekerim Sümer’in çiçekli perdesini dünyanın üzerine, oturur, namusumla kazandığım ekmeğimi yerim çocuklarımla. İyi yemek pişirir benim göçmen kızı. Her akşam pişen yemeğin mis kokusunu doldurur evimize.

Ama bi çeşit, ama yanında pilav. Ya da hoşmerim. Rumelili benim karı abi. Haaa, Allah ne verdiyse. Bin şükür...”(Meriç,2005a: s.120).

“Yok abi. Kafayı bozmaya gerek yok. Patron da benim, işçi de. Kendim kazanır, kendim yerim namusumla. “Devlet bir yüce kuştur” dediği ustam bana. “Osmanlıdır. Koca Gazi Mustafa Kemal Paşadır. Paşaların paşası İsmet Paşadır. Şimdi de var bir Ecevit. Ötekileri sayma...” dediği.”(Meriç,2005a: s.123).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Zerrin, namuslu bir kadın olarak tasvir edilir. Toplum tarafından kabul gören, etrafı tarafından saygı gösterilen birisidir.

“Hep doğru, namuslu, onurlu bir insan olmak için yaşadı. Amacı doğru yolda yürümekti. İyi bir anne, iyi bir eş, saygıdeğer bir vatandaş olmaya uğraştı. Hiç şımarıklık etmedi.”(Meriç,2005a: s.169).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; babaannesi, Erol’u on dört yaşında karşısına alır ve evin namusunun Erol’a emanet olduğunu söyler. Belki de sırf bu yüzden Erol Bey, üzerinde sorumluluk hissederek evlenmemiş ve evdeki yedi kadının namusuna sahip çıkmıştır.

“Gelecek yıl liseli oluyorsun, inşallah! Hadi bakalım benim akıllı oğlum. Sana güveniyorum. Ailemiz, ırzımız, namusumuz, bizler, kardeşin hepimiz sana emanetiz” demiştir. Saygılıdır. Büyük birinin karşısında konuşur gibi konuşur çocukla.”(Meriç,2005a: s.189).

Kimin Kimsesi Kim (Çisenti) hikâyesinde; köyde ninesiyle yaşayan genç kızın, ninesi ölünce muhtar onun Çerçi Musti ile evlenmesini isterler. Böylelikle bu iki yalnız genç hem bir yuva kuracaktır hem de kızın namusu korunacaktır. Onun da evi, yuvası olacaktır.

“Hani o köydeki bir kalıp sabuna sevinç üreten küçük kız vardı ya,

“Al bu kızı git, Musti. Kimsesi yoktur. Bir koca nenesi vardır, o da öldü. Al git, ziyan olmasın. Seninle dolaşır işte. Arabanın bir köşesinde oturur. Sen dağları aşarken, tek başına, can yoldaşı olur sana. Sen kimsesiz, o kimsesiz. Kıysın bizim gâvur imam bir nikâh mikah.”(Meriç,2010: s.28).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2 (Çisenti) hikâyesinde; kadının, rahmetli eşinin akrabaları ortalıkta yoktur. Komşular onların kaçtığını söylemiştir. Akrabalar, zamanında kadının eşinin hakkını yedikleri gibi şimdi de başkalarını dolandırarak sırra kadem basmışlardır.

“Oğoooo, Onlar buradan göçeli yıllar oldu.”

Fısıldaşmalar olmuştur, kadının duymayacağı sanılarak:

“Madenci Rıza beyi soruyor. Namussuz hırsız herif. Göçmesen n’olcekti ki? Sahip mi çıkacaktı bu gariplere?”

“Ona göçtü mü denir, kaçtı be, düpedüz kaçtı pezevenk!”

“Yükünü tuttu ya, sen ona bak.”

“Kimmiş bunlar? Akraba mukraba mı?”

“Bilmem ki...”

Kadın oracıktaki kanepeye ilişiyor. Çocuklar da, annelerine iki yanından yapışmış gibi.”(Meriç,2010: s.40).

Korsan Çıkmazı romanında; Meli ile Adnan geç saatlerde evlerine dönerlerken üç serseri tarafından saldırıya uğrar. Adnan, eşini korur.

“Yakın sokaklarda, koşan ayak sesleri yankılanıyor. Polis düdüğü yaklaştı. Adnan hiç kıpırdamıyor. Sadece, titreyen Meli’yi sımsıkı tutuyor.”(Meriç,2012b: s.51).

Alacaceren romanında; Bengi’nin annesi eşiyle geçinemez ve kendi babasını çağırmaya karar verir. Kadın, babasıyla olan konuşması sırasında namusla ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder.

“ ‘Benim sorumluluklarım var. Benim iki küçük kızım var. Benim arzularım var. Namuslu aç olmaktansa, çocuklarının karnı tok olan bir ‘bana ne’ci’ olmayı tercih ederim.”(Meriç,2008: s.50).

4.1.28. Okumanın ve Eğitim Almanın Önemi

Okumak ve eğitim almak, çağlar boyunca bir ihtiyaç olmuştur. İnsanoğlu çağın bir getirisi olarak bilinçli olmak istemiştir. Bu yüzden eğitimini tamamlamış, kendisini geliştirmiştir. Bunu hem kariyer sahibi olmak adına hem de hayatını daha iyi şartlarda yaşamak adına yapmıştır.

Okumak, eğitim almak aynı zamanda insan yaşamı için hayati değer taşır. Birey, hem sosyal, kültürel olarak gelişir hem de hayatını idame ettirecek maddi imkânlarına kavuşur. Eğitim almak ve öğrendiklerimizi günlük hayatta uygulamak ya da kullanmak oldukça önemlidir.

Nezihe Meriç özellikle eğitim almaya, okumaya eserlerinde önem verir. Özellikle kız çocuklarının, kadınların eğitim almasını, kendi ayakları üstüne basmasını ister. Bazen bir öğretmen, bazen bir mühendis, bazen de kaymakam olur. Fakat gençler mutlaka okumuş olarak karşımıza çıkar. Okumayan, kendini geliştirmeyen bireyler ise maddi, manevi zorluklara göğüs geremeyen kişiler olarak değerlendirilmiştir.

Çalgıcı (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; öğretmen, çalgıcı Hüsmen’in anlattığı gazino ortamını beğenmez. O, eğitimi gereği daha ağır, daha klasik müziklerden hoşlanmaktadır.

“- Yahu, ruh denen şey yok kadında birader. Bir kere bağırdı mı...

- Bağıracak yavu. İş onda işte. Ruh muh anlamaz millet. Geldin mi sen hiç bizim gaziinoya? Gelmedin. Öyledir. Kibar takımı uğramaz. Balıkçı, gemici, işçi, hacı ağa tekmiil bize gelenler anladın mı?.. Herif kafayı çekti miydi bağıracak tabii. Mecburdur. Başka yol sökmez.”(Meriç,2011: s.11).

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Bilge okumuş, hakkını arayabilen, sağlam duruşlu bir kızdır.

“Avukat Ramiz Beyin büyük kızı. Okudu, öğretmen oldu.”(Meriç,2011: s.89).

Cemil Bey, Bilge’ye okumuş olduğu için övgüde bulunur.

“Cemil bey: “Değil mi hanım kızım” dedi. “Siz bizden daha okumuşsunuz ama... Bilge: “Estafurullah, rica ederim” dedi. Cemil Bey sesini biraz yükselterek, uzun bir şey anlatacağını belli eden bir tonlamayla konuşmaya başladı. “Benim sizin gibi birçok evlatlarım vardır” diyordu. “Maşallah şimdi hepsi, boyumca birer arslan oldular. Birçokları yüksek mevkiler aldılar. İstanbul’a geldikleri zaman beni hiç unutmazlar.”(Meriç,2011: s.90).

Susuz IV (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; okuyan kadın, ayaklarının üzerine sağlam basabilen, güçlü biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Ocağın önünde duruyor. Arkası bana dönük. Turuncu mutbağın içinde, üstü mavi, altı siyah bir dikdörtgen. İnce kadın kırk beş yaşına göre. Kolunda deri kemerli bir saat var. Bu onu değiştiriyor. Basık ökçeli spor ayakkabılar bir de. Çalışan kadın tipi. Okumuş, çalışma dosyasına uymuş çeşidinden. Çok savaşımış. Kaybetmedim, diyor. Rahat ve sağlam duruyor kendi dikeyinde. Kendine boş veriyor. Anlayamıyorum. Oysa ben, en önce “Ben” diyorum. Bencilim. Boğaza duran bir ham bencillik.”(Meriç,2011: s.126).

Susuz V (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; okumak, bilgileri paylaşmak, tartışmak okumuş insanların özelliği olarak verilmiştir.

“- Denizden bir karga sürüsü gelir. O boz rengi, küçük çığlıklarla bölük pörçük eder, alır telgraf tellerinin üstünden dağlara doğru götürürler. Sonra ışıklar yanar. Dumanlı bir mavi denizde yol yol ışık alır. Kahverengi adam, o zamanlar bir iki takıntısı olan çil çil inceye- çil çil ince bunun hiç unutmaz. Uzun uzun okudukları, tartıştıkları, bilgidен gelen güçlü duyguyla kavileştikleri yıllardır onlar. O yıllar, öğrencilerin hemen bitiminde başlayan, sonra... - der ki: “... Sâhir, sorun, tutunacak bir şey bulmakta. Ona göre bir düzen kurup yaşama gücümüzü bu düzene göre ayarlayabilmekte.”(Meriç,2011: s.134).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli okuyup, düşündükçe dedikoducu, günlük düşünen kimselerden farklılaştığını görür. Çünkü okumak, bakış açısını değiştirmiştir.

“Düşünüyorum, okuyorum, öğreniyorum. Bu, çevremdeki günlük yaşamın içinde yuvarlananlardan, düşüncesi ancak bu çerçevenin içinde doğup gelişenlerden biraz daha ayrılmama neden oluyor. Gün geçtikçe, okuyup öğrendikçe, onların sorunlarını, içinde dönendikleri olayları, ruh durumlarını, tüm bunların neden ve sonuçlarını açıkça kavriyorum. Her şey gizliliğinden, karışıklığından kurtuldukça, benim için önemini kaybediyor.”(Meriç,2011: s.158).

Ahmet, Meli’ye iyi bir öğretmenin her şeyi bilmesi gerektiğini, donanımlı olması gerektiğini söyler. Okumasını, çok okumasını ister.

“Sık sık andığım bir mektubu vardır. Üç dört satır: “Merhaba. Hiç Toroslar’dan geçtin mi? Bir fırsatını bul, mayıs sonlarında bir geç. (Gök urmuş dağlara duman tuman.) Selam.” ‘Sevdalık ince maraz’ türküsünü ilk ondan duydum. Kalın sesiyle söylerdi. Kaşları çatılırdı kendiliğinden. Söylerken gülerdi. Sesi yoktu. Haşarı bir oğlan çocuğunun uçurtma yaparken takındığı ağırbaşlılık gelirdi üzerine. Gülerdik. Örneğin, ‘Hacı Beyin gelinleri çift oynar’ türküsündeki bereketin, kurulu düzenli aile neşesinin haberini de ben ona vermişimdir. O, Mozart getirirdi bir gün kendince: “Mozart, katkısız saf maviler, aydınlık griler üzerinde, ışıktan çizilmiş geometrik biçimlerdir. Mozart insana olgunun düzenini, rahatlığını verir. “Özün, “Al benden de Debussy” derdi. “Sisin içinde, bilinmez bir yerlerden ışık olan

yağmurdur o. “Ahmet bana bakardı: “Evet?” “İyi” derdim. “Oku kızım oku” derdi. “Öğretmen olacaksın. Müzik denince müzik, sanat! Sanat... Öğretmen ol bari. Bir şey ol yani. Dengesizliği yaşamak değil, dengeyi kurmak marifet.”(Meriç,2011: s.164).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ayşe, amcasının kızı Nil’in okursa hayatının kurtulacağını söyler. Çünkü Nil, öksüzdür ve okuyup hayatını kurtarmaya çok ihtiyacı vardır.

“Müdire Hanım, anlattım size Nil’in aile içindeki durumumu. İnanın çok iyi çocuktur. Dış görünüşü sizi aldatmasın. İnanın okursa kurtulur. Çok rica ederim, okursa...-) Şey... Ne anlatayım, olmaz dedi kadın işte. İyi talebe değil diyor. Devamsız diyor...

- Orası doğru. Devam etmedi haylaz. Kaç yıl okudu o burada?”(Meriç,2011: s.178).

Okuduğu hâlde çemberini kıramayan bazı kızlardan bahsedilir.

“Peki ne olacak? Kurtulsa ne olacak? Bu memleket, duyguları alabildiğine gelişmiş, dengesini bulamamış kızlarla doludur. Çevre onları sıkıştırır. Okumuş kızlar. Dört bir yandan sıkıştırır çevre. Dürüst, candan, arkadaş kızlardır. Onurlu kızlar. Saygı görmeye alışmışlardır. Meli hepsinin yerine verıştırır Bülent’e! “... Yahu baksana sen, bu memlekette, bu kızlar, bu okumuş aile kızları sınıfı var ya, şu çemberini kıramamış kızlar, işte onlar, böyle, gururları içinde kurumaya tutsaktırlar. Anladın mı? Düşün düzeyleriyle çevreleri arasındaki dengesizlik onları yiyecektir.”(Meriç,2011: s.183).

Susuz IX (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; öğretmen, okumayı öğrenen öğrencileri için okuma bayramı düzenler. Elbiselerle, süslemelerle onların okuyabilmelerini güzel bir şenliğe çevirir.

“- Çok seviniyorlar efendim hepsi. Okuma bayramımız var, diye herkese yayıyorlar.

- *Evet efendim, çok seviniyorlar.*”(Meriç,2011: s.190).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; yazar kadın, yazdığı hikâyeyi arkadaşı ve onun eşine anlatırken, arkadaşının eşinin okumuş birisi olduğundan bahseder.

“Arkadaşım, “Yapma!” dedi. Ben de “Vallahi...” dedim. Arkadaşımın karısı, “Ne yaptın!” diyerek elini dizine vurdu. Çok okumuş, akıllı, efendi kadındı arkadaşımın karısı. “Ya...””(Meriç,2011: s.213).

Hışhışı Hançer (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; okutulmuş bir kız çocuğu için “sesler” adı altında “el âlem” konuşturulur. Okuyan kızın ayağı uzar, her dediğini yaparsan istediğine kaçır gider ithamları, savları yanlıştır. Bu kötü sanış, toplumun gelişmesinde önemli rolü olan kızların, kadınların, annelerin bilinçsizce yetiştirilmesini doğurur.

Nezihe Meriç, eserlerinde özellikle kız çocuklarının okutulmasına önem verir.

“Koro:

Yazık, yazık! Yazık etti kendine.

Sesler:

Gül gibi tazeydi. Altın beşiklerde, gümüş eşiklerde büyütüldü. (Bir dediği iki olmadı.)

Koro:

Yazık! Yazık oldu.

Sesler:

Kim almazdı onu? Üç oğlanın bir tanesiydi. Kalem kaş onda, kömür göz ondaydı. (Geçenlerde gördük bozulmuş.)

Koro:

Yazık!”(Meriç,2011: s.233).

“Sesler” olumsuz yorumlarına devam ederler.

“Koro:

Yediği önünde, yemediği ardındaydı.

Sesler:

Her dediğini yaptılar.

Koro:

Çok okuttular, çok okuttular!

Sesler:

Ya, ya, doğru yapmadılar.

Koro:

Bir kızı bırakırsan...

Sesler:

Öyledir, öyledir...

Koro:

Ya davulcuya, ya zurnacıya gider.

Sesler:

Çok doğru, çok doğru!”(Meriç,2011: s.234).

Eğitimsiz olan bu “dedikoducu, el âlem ” grubundaki insanlar eğitilmelidir.

“Bir ses:

SİZLER GİBİ DEĞİLDİ O.

BAŞKALDIRMAYI BİLENDİ O.

BAŞKA DÜNYALARI DUYANDI O.

AMA...

Koro:

Hele hele hele... Aması neymiş?

Bir ses:

TISSS! AKLINIZIN ERMEDİĞİNİ ANLAMAYA ÇALIŞIN. DÜŞÜNÜN, DÜŞÜNÜN.

Koro:

Bizi yadıyor musun?

Bir ses:

YADSIYAMAM. OLUMSUZ OLUR.

AH SİZLER!

EĞİTİLMELİSİNİZ, EĞİTİMELİ!”(Meriç,2011: s.235).

Nezihe Meriç, özellikle kız çocuklarının okutulmasını, eğitim almasını eserlerinde temel değer olarak işlemektedir. Evde kaç çocuk olursa olsun kız, erkek okutulmalıdır. Ama özellikle kızlar, tüm kızlar okutulmalıdır.

“Yatak onu itiyordu. Yıllar yılı kendinin olan bir yatakta yatmıştı. Çocukluk anıları içinde, hep, ayaklarını geceliğinin içine toplayarak dertop oluşu, sıcacık düşler görüşü vardı. Kocaman bir kuştüyü yastığı vardı. Öbür kardeşlerinin yanında ona bir üstünlük verdiği için, uğruna savaşlar çıkan yastığı. Ama o peri padişahının kızıydı. O yeryüzüne gelsin diye, yedi yıl adaklar adanmıştı. Gülen ayna, ağlayan

nar, tılsımlı ayna bulunup getirilmişti Kafdağı'ndan, Çin'den, Maçin'den... Hep onun için. Üç oğlanın içinde bir tanecik kız.

Koro:

Kirpikleri nah böyledir maşallah!

Sesler:

Bebekken ayrı güzeldi, şimdi ayrı güzel.

O ne kız öyle. Tanrı nazardan saklasın.

Koro:

Tuh tuh tuh...

Sesler:

Aman da bu kıza, işlemeli yastıklar dikmeli,

Aman da bu kıza, tenteneli çarşaflar sermeli.

Amanın da bu kız mı, sultan mı?

Amanın da amanın.

Bir ses:

BU KIZI İYİ EĞİTMELİ.

HER KIZI İYİ EĞİTMELİ.”(Meriç,2011: s.236).

Açar da Tutku Gülleri Açar (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Nezihe Meriç, kız çocuklarının iyi eğitilmesini yinelemiştir.

“Bilirim. Öteki bütün bunların dışında, adamın loş ışıklarını, sigara kokulu öpüşlerini yaşayarak, “evlenme teklifi” bekler. NEAPTAL OLUYOR BİZİM MEMLEKETİN KÜÇÜK KIZLARI. ONLARI HİÇ İYİ EĞİTEMİYORUZ. Bu en

akıllılarından biri oysa. Ötekiler, kendi laf çakıştırma yollarıyla anlattılar onu bana.”(Meriç,2011: s.247).

Kadın, sabahlara kadar çalışıp, söküük dikerek, çamaşır yıkayarak maddi kazanç sağlar ve sonrasında okumaya da devam eder. Daktilo kullanmayı da öğrenir. Kendisini geliştirir.

“Teyzemin oğlundan matematik dersi almaya kalktı da, teyzem huylandı bırakmadıydı. Kazık kadar bir dul karı. Değil mi ya! Ne okuması canım. Öyle mi? Aa, şaşarım. Ortaokul sınavlarına da girmiş baksana. Eh kızım dünya orospu dünyası. Ya ya, gece kurslarına giderdi. Bilirim. Tabii tam yeri orası. Ne? Bir çatı katı da mı almış. Oh, oh. Namuslular avucunu yalasın. Eh bilir, Amerikalılara az dikişler mi dikti. Çat pat öğrenmiştir İngilizceyi de. Bilirim, çifti bilmem kaç kuruşa asker düğmesi dikip, biriktirdiği parayla bir, hah hay daktilo makinesi almıştı. Kızım öğrendi yazmayı da daktiloluğa girdiydi.

Vallahi de billahi

Ayol vallahi diyorum, aa..

Bekâr çamaşırı dikerdi diyorum

Bekâr çamaşırı yıkardı diyorum

Yün örerdı sabahlara dek diyorum.

Gündeliği dikişe giderdi diyorum.

Amerikalılara dikiş dike dike İngilizce öğrendi diyorum.

N’aptı yaptı işini ilerletti diyorum.

Para biriktirip daktilo makinesi aldı diyorum.

Gece kurslarına gidip okudu diyorum.

Şef de olur her şey de olur,

Diyorum diyorum diyorum...

Biz diyoruz, bunları bunları diyoruz. Var mı ötesi deriz biz. Biz deriz. Deriz işte.

Var mı iştesi. Deriz işte..."(Meriç,2011: s.252).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; kadının da okuyup, çalışma hayatında yerini alması Nedret örneğiyle gösterilir. Nedret hem evde hem işte çalışır. Ayaklarının üzerine sağlam basabilir.

“Şu maydanozlara bakın, iki şap. Ana bunlar, bakılmaya muhtaç. Atsan atılmaz, satsan... Ya insan kendi hayatı? Gün görmeden, yaş oldu kırk. Ne kendine fayda, ne insanlara. Hiç... Akşam yemeği tasası olmasa, balkona çıkıp, koltuğa, şöyle bir yan gelip otursa insan. Ağrıyan bacaklarını uzatarak bir fincan kahve içmek! Yaşamak budur işte. Hele birde akşam sofrasını kurup buyur diyenin varsa... Nedir ki dışarıda çalışmak kadın için!”(Meriç,2005a: s.14).

Nedret, kayınvalidesinin zamanında köşkteki bolluktan bahseder. Fakat kendi anacığı kocasız kaldığından zor şartlarda yetiştirir çocuklarını. Okutulmadığı için kızar büyüklerine. Komşusu ise Nedret’in kendisinden daha bilgili, kültürlü olduğunu söyler. Okumak özellikle kızlarımızın okutulması Meriç’in eserlerindeki en önemli vurgusudur.

“ “Anlatır anlatır, köşke gelen erzakı...” dedi, süzgeci ararken kaşıklıkta. “Eh bizde yarım kilo yarım kilo alıyoruz kıymayı kasaptan. Beyimiz rakısını içer ama. O da ayrı mesele.” “İçer. Bizimkini de bilmez misin. Hiçbir şeye para olmasa, o merete bulunur.” Ben eşek olduktan sonra, semer vuran çok olur. Ne yapacaksın, böyle kurulmuş düzen. Şimdiki aklımız vaktiyle olsaydı. Şimdi öğreniyoruz, kadın neymiş, insan neymiş, yaşamak neymiş. Dedim ya doğurduğumuz çocuklardan. Onlar okuyup öğrendi, biz...” “Ah gözleri kör olsun. Hep derim bunu derim. Okutmadılar, okutmadılar. Kaldım böyle kör cahil. Sen gene benim gibi misin canım. Parti marti, hükümet daire derken, gene çıkarsın işin içinden. Ben! Öküz gelmişim, öküz gidecem. Estağfurullah falan deme, bilmez miyim kendimi canım. N’apayım, düşüncelerim çok

ince, ama aklım ermiyor yoksa.” “Okuyanlar ne yapıyor. İşte (6) numara. Üniversite bitirmiş de ne olmuş. Doğur çocukları sen peş peşe, otur aşağı. Ha o, ha ben şimdi. Neye yaradı okumak. Eğer okusaydım ben! Duman attırırdım duman. Her şeyi düzene koyardım vallahi, her şeyi.”(Meriç,2005a: s.18-19).

Nedret, kendisinin okuyamamasına rağmen çocuklarını okuttuğunu, onlardan daha çok bilgi öğrendiğini söyler. Okumadığı için çok pişmandır.

“ “Ben” dedi, iki kaşının ortasını vurarak, “anlıyorum bu çocukları, ama doğru, okumadık biz. Fazlasına aklım ermiyor. Koyun gibi yaşanmaz, insan dediğin bir işe yaramalı. Ama... İşte şu evi aldık, başımızı soktuk benim gayretimle. Çok şükür çocuklarımı da okuttum. Gezmeyi eğlenmeyi unuttum, başlarından ayrılmadım. Daha ne yapayım. Ama iş bununla bitmiyor işte... Anlıyorum ama...””(Meriç,2005a: s.19).

“Tüm olarak kavrayamıyordu yaşamını, ama o yaşantının içinde, sanki bir roman okumuşcasına, o romanın kahramanlarıyla arasında kurulan yakınlık gibi bir yakınlıkla, kendini buluyordu. Kadının bir olarak bildiği kendine, okumamış, öğrenmemiş, çocuklarına ancak ortaokula değin yardımcı olabilmiş bir kadın diye bildiği kendini, anlamsız bir yaşamın kör sürücüsü kendini buluyordu. Değişmişti. Anlatamazdı nedir bu değişiklik. Seziyordu.”(Meriç,2005a: s.24).

Dumanaltı (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Murat, öksüz olması sebebiyle üniversite yıllarında oldukça maddi sıkıntı çekmiştir. Amcası okutmak istemeyince Ankara’ya kaçıp kendi başına okumuştur.

“Bu Murat’ı, başı gara öksüzü annattıydım ben sene. Hacı’nın Burhanettin’in hesaplarına bahardı, daha ortaokul bebesiykene. Okutmaycan bu oğlanı, ne gereği var, benim işlerime bahar, arada geçinir gider diye dikeldi Hacı’nın Burhanettin, bildin mi irahmetli emmisine bahtsız yavrımın. O da geçti getti, helbet gaçar gider, deliğanlı oğlan... Oralarda, Ankaralarda okudu garipliğiyen...”(Meriç,2005a: s.38).

Gülgun, kendisi okuyamadığı için eskiden beri sevdalısı olduğu Murat'ın yanında kendini eksik hisseder. Murat'ın bir gün geri döndüğünde onu beğenmeyeceğini düşünür.

“Oysa Gülgün’cum hala gözyaşı döker, okuyamadı, Murat artık onu beğenmez diye.”(Meriç,2005a: s.40).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nebahat, okumak için taşradan gelmiş bir kızcağızdır. Hayatı süzebilen bir yapıdadır. Okuyarak, bilgilenererek hayatının akışına kendince yön verebilecek güçtedir. Bölgesindeki diğer kadınlardan farklı bir gelecek onu beklemektedir.

“İkide bir de gözü ellere takılıyor. En çok onun, Nebahat’in ellerine. İnce, çocuksu, ama dayanıklı, her işin üstesinden gelebilecek eller. Kendi gibi. Onu ilk gördüğü günden beri bu yargısı değişmedi. “İyi oldu bu koğuşa düştüğümüz. Hem de yakınımnda, karşımdaki ranzada oluşu.” Bunu ona her bakışında yineliyor gizlice. Neden? Ona güveniyor. Neden? Sonra düşünecek. Şimdi yüreği daralıyor. Kızı tanıyor bile denemez. Sevgili Celâl’in bir sözü vardı: “Taşralı kızları, nerede olsa tanırım” derdi .”Şöyle bir baktım mı azizim, İstanbullu kızla, taşralı kızı, şıp bulup çıkarırım. Taşralı kızın, duruşu başkadır, oturuşu başkadır... Yürüyüşü sonra... Su içmesi bile, hemen kendini verir ele...” Bu Nebahat de taşralı kız. Nili’nin kocasının akrabası. İlk onlarda görmüştü zaten. Sahi. Öyle ya... Okumaya gelmişti. Üniversiteye. Çekingen değildi, ama sıkılıyordu. Güneyli bunlar. Urfa, Gaziantep, öyle bir yer. Mersin belki...”(Meriç,2005a: s.51).

Nebahat, kendisini küçük görmeye çalışan Nili’ye gereken cevabı verecek kadar da cesurdur. Memleketinin köylerindeki insanların dahi çocuklarını okutma gayesinde olduğunu söyler.

“Nili, o ünlü yürüyüşüyle gelip, kendini koltuğa bıraktığı zaman, bacaklarını üst üste atıp, sigarasını yakarken, yeşil gözlerini kırıştırarak, “Ne güzel kız değil mi Nurhan?” demişti. “Demek okumaya geldin. Bana bak, sizin oralarda, senin gibi güzel kızları bırakmazlar pek ha? Nasıl oldu da...” Söзlerini gülerek bitirmişti. Zaten, konuşma olsun, laf açılsın, diye başlamıştı. Nebahat hiç gülmeden, dosdoğru

bakıyordu ona. Gülüşü açıkta kalmıştı bu yüzden, Nili'nin. "Bizim oralar hakkında yanılıyorsunuz. Kenan Bey Dayım bile bir kez olsun memlekete gelmedi. Bizim oraları nereden bileceksiniz ki!" demişti. Dik, pürüzlü bir sesle. H'leri, G'leri vurguluyordu. "Bizim orada, akli olan herkes kızını okutmaya bakar. Köylerde bile..."(Meriç,2005a: s.51-52).

Nurhan, okumadığı, erkenden evlendiği için pişmanlık duymaktadır. Eşinin kuzenleri okumuştur. Onlar ifadeleri, haklarını arayış biçimleriyle Nurhan'ın imrendiği kişilerdir.

"Bambaşka bir şey bu. Yani nasıl anlatayım. Belki acemiler, ama bak... Anlıyorum bu çocukları ben. Biz başından yakalayamadık. Öğrenemedik. Nasıl acı çektiğimi anlatamam. Büyük bir boşluk içindeyim işsiz güçsüz işe yaramaz zaten yalnız çocuklarla ilgili değil ki ben çocukluğumdan beri hep bir merak hep öğrenmek isterdim her şeyi dünyada olanları, nasıl anlatayım sana büyük bir haksızlık ben burada böyle rahat sen öyle kuş sütü eksik değil orada adam beş çocukla kaç kat yerin altında ay ne korkunç üç kuruş için bir maden işçisi her zaman düşünmüşümdür bu nasıl olabiliyor diye yani Allahın işi demekle neyi hâlledebiliriz Arif'le konuşuyorduk geçen akşam yani ben anlıyorum, ama bilimsel olarak okumadık öğrenmedik bak ortalık yıkılıyor izm'lerle ben hiç koskoca kadın evleniverdik sanki oysa lisede fizikten hep on alırdım benim fizikçi olacağımı pek gerekti sanki evlenmek kaçırıyordu ah, o kuş beyinli teyzeler halalar yok müriüvvet göreceklermiş, ama ne saçma ben kuşmuşum zaten âşık oluverdim işte şimdi böyle giyim kuşam Avrupa falan nasıl anlatsam sana içimdeki boşluğu elli yıl sonra Cumhuriyet'ten bu olabilir mi yaşamımızın hiçbir anlamı yok ben anlıyorum, ama bu çocukların meseleleri bir ele alışları insanın anlamına bir yaklaşımları var yok bilgisizlikle olacak iş değil onlar bizi geçtiler zaten onların anladığı anlamda biz hiç varolmadık... Sana anlatabilsem..."(Meriç,2005a: s.56-57).

Nurhan ve Nebahat'in ortak noktalarından biri de aile büyüklerinin okumalarını istemesidir. Fakat Nurhan okumamıştır.

"Küçücük bir kızken Nurhan, büyükbabası derdi ki..."

“Büyükbabam bile istedi okumamı. Çok zorladı babamgili”, demişti o gün Nebahat, Nili’ye öyle dosdoğru bakarken.””(Meriç,2005a: s.65).

“Naha tespihin büyükbaba”, der Nebahat. “Eferim benim gızım. Ver bakayım. Bismillahirrahmanirrahim! Hadi bi das ayran etsinler de, al gel. N’apardın bahçede?” “Kitap mitap okuyorum.” Büyükbabası ışıklı kara gözleriyle mutbağa doğru yürüyen ince nazik torununun ardından bakar. Ne anlama geldiği açıkça belli olmayarak başını iki yana sallar. Yavaşça, “Eyi” der. “Eyi. Oku. Oku ya. Oku.””(Meriç,2005a: s.65-66).

Nebahat, okumuş, bilgili olmasıyla kendine güvenen bir yapıya bürünmüştür. Aile içinde sözü geçen amcasının yanında, fikir belirtebilecek güce erişmesi, aile kadınları arasında da saygınlığını artırmıştır.

“En ufak nedenle kıkırdayan, gülerken sağ elleriyle hemen ağızlarını kapatıp, gülüşü pırpıplanmaya dönüştüren esmer Güneyli kadınları görür gibi oldu Nurhan. Büyük kalçalı, altın dişli yengeler, halalar, teyze kızları, gelinler içinde liseli, “Lise mektebinde okuyan” Nebahat. Güzel, akıllı, okumuş, bilgili, bilgiden gelen güvenle hepsine egemen olabilen, buyruk verebilen bir Nebahat. Kadınları tir tir titreten Abdülrahim amcası oturup onunla, sendika işlerini konuşurken, kadınların şaşıp şaşıp...

Buyruk vermeyi biliyordu kadınlara. Sus pus oldular. Bir buyrukçu, bir egemen güç gerekliydi bunlara. Öyle koşullandırılmışlardı. Yalnızlığa, kendilerini yönetmeye alışkın değillerdi.””(Meriç,2005a: s.68).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Hatice, Neslihan’ın evde ikram yapmayıp pastaneden hazır almasını doğru bulmaz. Ona kızar fakat arkadaşları Güzin ile onu kıyaslar. Neslihan’ın da kendini geliştirmek amacıyla okuduğunu, gündemi, sanatçıları takip ettiğini söyler.

“Ne o Neslihan’ın şımarıklılığı öyle? Para, iyi kötü hepimizde var. Belli bir çizginin üzerindeki kazançların sahipleriyiz. Ne yani! Ama, insanın arkadaşlarına saygısıdır evden özenip hazırladığı şeyler. Doluyorlar eve, hemen masanın başına.

Pastaneye bir telefon, oh! Gelsin kumar. Sabah kumar, akşam... A, yoo. Yapamam. Yapamam! Evim benim kabuğumdur. Evim, kocam, çocuklarım, arkadaşlarım, ailem kutsaldır benim için. Hepsine karşı, ayrı ayrı, teker teker sorumluluklarım olduğunun bilincindeyim ben. “Peki, durum bu durumken, nedir bu Güzin’in üstünlüğü? Üniversite mi? O da bitirdi. Evet Güzin gibi bir meslek kadını olmadı. Ne ki okumayı hiç boşlamadı. Sürdürdü evinde. “Kendimle övünebilir miyim?” diye soruyor. Övünebilir. İyi bir vatandaşın tüm niteliklerini taşıyarak, çevresine faydalı olmayı amaçlayarak, güzel örnek olarak yaşadı... Elbette, memleketin yetiştirdiği tüm sanatçıların üzerine titrer. Toz kondurmaz. Yazdıkları kitapları okur, eleştirir, resimleri izler. Tiyatroları, sinemaları, konserleri hiç kaçırmaz. Gazetelerdeki eleştiri yazılarını özellikle izler. Okur, kendi beğenisini ölçer. Fakir bir memleketin çocuğudur. Ülkesi de geri kalmış bir ülkedir. Bunu hiç aklından çıkarmaz. Savurgan olunmamalıdır, diye düşünür. Savurgan değildir. Hep eskiyi yeni yapar. Ondaki beceri kimsede yoktur. Ucuzlukları hiç kaçırmaz.”(Meriç,2005a: s.160-161).

Kadın, eşiyle ve çocuklarıyla mutludur. Huzurlu bir yuva sağlık, mutluluk ve çocukların eğitim almalarının devamıyla sağlamlaştırılmıştır.

“İyi yesinler razıyım, hep sevdikleri şeyi pişireyim. Uğraşırım, zararı yok. Yeter ki soframızın tadı bozulmasın. Arkadaşlarımla kocalarına bakıyorum da, Fevziciğim de çok iyi koca doğrusu. Parada pulda hiç gözü yoktur. Ne kazanırsa bizindir. Evi, karısı, çocukları. Oh, şanslı bir aileyiz doğrusu. Sağlığımız yerinde, çocuklarımız okuyor.”(Meriç,2005a: s.161).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın, yeniden okula başlar. Okumanın, eğitim almanın yaşı yoktur. O da çocuklarıyla birlikte eksiklerini tamamlayacaktır.

“İki oğlu var. Kaynayan dünyanın, bu kendi toplumunun içinde yetiştirmek zorunda olduğu iki oğul. Ekrem, kazanılan para, her şeyi kolaylar sanıyor. Belki. Ama yeterli değil. Bu yüzden, yeniden okula başlattı (sanki) kendini. Oğullarının sıkıntılarını bölüşmek, sorunlarını onlarla tartışabilmek için buna zorunluydu.

Yıllardır okuyor. Defteriyle kalemi bile var. Notlar alıyor. Okulda öğrenemediklerini yeni baştan öğreniyor.”(Meriç,2005a: s.242).

Bugenvilli Başlangıç (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; sürekli gazete okuyan, gündemi takip eden bilinçli bir nesilden bahsedilir.

“Bizimkiler değişik. Aylar var bizde. Mayıslar, martlar, eylüller. Sonra biz her sabah gazete okuyoruz. Dünyayla, memleketimizle ilgili yayınlar dinliyoruz. Her gün tezlenen, ama hep çöküntü, bozukluk, sinir getiren, umut kırıcılığı yapan haberlere dolduruyoruz.” (Meriç,2005a: s.279).

Derinde, Çok Derinlerde İçini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; eğitim almak, kariyer yapmak özellikle bayanlar için anne olmak, ev işleri vb. sebeplerle aksayabilir. Bunun farkında olmalı, geç de olsa eksikliklerimizi telafi etmeliyiz.

“ “Ama, kendimizi de harcadık. Neye yaradı o zaman bizim yüksek eğitim! Fısladı gitti arada.”

“İşte onu söyleyeceğim ben de, bizim kendi sözüümüz oluşmadı. Âdet neyse onu, tıpatıp değilse bile, onu uyguladık. Kabul edelim ki, eğitimimiz olduğu yerde kaldı. Gazete okumaktan, ajans dinlemekten öte geçmedi.”

“Bazen ona bile fırsat bulamadık. Evdi, çarşıydı, mutfaktı, çocuktan derken. Valla doğrusun. Yalnız bu sadece bize has değil hani. Başka toplumlarda da aşağı yukarı böyle. Üstelik biz geç uyananlardan sayılırız kızım. Şimdikilere baksana. Valla ilkokulda başlıyorlar dünya üzerine, yaşamak üzerine fikir beyan etmeye.”

“Tabii. Evet. Şu bilgisayar var ya. Hele televizyon! Sonra, gelişmiş ülkelerin eğitim sistemi insanı anaokulunda başlıyor eğitmeye.

“Sonra kalkıp gençlik felaket, gençlik şöyle, gençlik böyle. Ne verildi ki, ne bekleniyor gençlikten. Valla ben, Benim oğlanlar başta...”

“Ne denirse densin, ben gençliği inanıyorum. Bir yerden yırtacaklar bu aymazlığı.”

“Ciddi misin?”,

“Çok ciddiym.”

“İyi de, güzelim, eğitim yerlerde sürünürken nasıl olacak bu iş? Benim asıl sıkıntım...”

“Eğitim deme bana. Çıbanın başı orada. Felaket vallahi...”

“Hem nasıl!”(Meriç,2012a: s.76).

“Uğurlar Olsun, Uğurlar Olsun / Hüzünlü Bulutlar Yoldaşın Olsun” (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Cumhuriyet Dönemi yazarı olan Nezihe Meriç, dönemin zor şartları hakkında bilgi de vermiştir.

“Milletimiz bilgisiz, onun için cahil deniyor. Milletimiz aç. Çöpten ekmek topluyor. Açlık, hastalık, fakirlik, çaresizlik yamru yumru ediyor çoğumuzu. Bir atasözü var: Gül sunan elde, daima bir miktar gül kokusu kalır. Ne güzel, ama (Bu, Çin atasözüymüş. Olsun. Güzel söylemiş. Söylemiş de...) bizim milletimiz bitleniyor, çocuklarımız lağım sularında oynuyor, güzel kızlarımızın, kadınlarımızın, adamlarımızın yıkanacak yerleri yok, sabun da pahalı. Gül kokusunun lafı mı olur?”(Meriç,2012a: s.112).

Ormanın İçinde Yeşil Gezer (Çisenti) hikâyesinde; Mustafa evlenince evinde masaya benzer, ağaçtan bir sehpa yapmak ister. Mustafa ağacı, doğayı, kitapları seven birisidir. Doğayı sevmesi doğadan oluşturulan kâğıdı ve kitabı sevmesini sağlamaktadır.

“Senin istediğin, son günlerde sık sık düşündüğün, küçük bir masa. Tek çekmeceli, seksene elli beş.

Gürgen.

Evin bir köşesinde duracak. (Duracak da, nerede?) Üzerinde gazetelerin, kitabın; çekmecesinde kâğıtların, kalemin notlar aldığı defterin.

Evim olacak o benim. Yalnız benim olacak. Bana ait.”(Meriç,2010: s.18).

Mustafa'nın eşi Menekşe okumamış cahil bir kızdır. İyidir, hoştur ama Mustafa'yı anlamaz. Mustafa ise hem doğayı, ağacı hem de ondan üretilen kitaplara düşkündür.

“Bu Menekşe... Yo, iyi kız. Güleç yüzlü. Yüzüne baktın mı güler. Hem güzel yüzlü, hem sıcakkanlı. Hem de çok becerikli. Ama, şişmanlayacak anası gibi. Elleri kalın, bilekleri kalın. Dört buçuk kilo doğmuş zaten. Ev kızı işte. Cahil kız.”(Meriç,2010: s.20).

Bu Bir Uzun Hikâyesidir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; kıyı kente yeni atanan öğretmen kız, çantasında kitaplar, dergiler ve gazetelerle okuyan, aydın biri olarak tasvir edilir.

“Kız, düşünen, baktığı insanlar üzerine, fikir üreten bir kızdı. Bakışı, duruşu, sesinin tonu o izlenimi veriyordu. Sırtındaki çantada, her zaman kitaplar, dergiler, gazeteler vardı. Onlar, içtiği çayın, kahvenin katığı gibiydi.”(Meriç, 2010: s. 44).

Doktor Bey, kitapları çok olan, okumayı seven birisidir.

“Bir bavulla anladın mı, bir bavulla geldi Doktor, ama şimdi çok çiçek var bahçesinde çok, çok kitap var evinde oğooo çok...”(Meriç, 2010: s.45).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Geline... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; (torun) kızın eşi, okumuş, iyi eğitim almış birisidir.

“ “Nedir bu hâl? Yapma böyle saçmalıklar rica ederim.” der görse; buz gibi. Küçümseyerek; suratının tüm hatları aşağı aşağı dökülerek. Çünkü kendisi sıradan değildi. Yüksek yüksek öğrenimler görmüş, yüksek yüksek yerlerde yaşamıştı.

(Anasının dediği gibi, o, yüksek mevkilerde bulunmuştu her daim.)”(Meriç,2010: s.60).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, imkânları şimdi eşi sayesinde iyi olmasına karşın “Keşke okusaydım.” diyerek bu eksikliğini dile getirir. Pişman olur.

“Tamamlanmayan, eksik olan ne peki?”

“Hiçbir işe yaramıyorum!” diye düşünür sık sık; neye, nasıl yarayacağını, ne yapması gerektiğini bilmediğini de... (Tam burada işte, bir şey, o şey ve üç nokta.)

“Keşke! Ah keşke bitirseydim okulu. Şimdiki aklım olsa!”

Cevizin, gürgenin, meşenin, pahalı, saltanatlı mobilyalarıyla dayanıp döşenmiş bir salonda, parlak renkli çiçekleri olan sabahlığının içinde sarı saçlarını tepesinde toplayıvermiş, içi uyuyarak öylece oturuyor.”(Meriç,2010: s.86).

Kadın, kabiliyetsiz arkadaşı Neriman’ın bile yazar olmasını hazmedemez. Asıl kızdığı ise kendisidir. Okumamış, eğitimini yarım bırakmıştır. Yazar olmak hedefine ulaşamamıştır.

“Kadın gülümsedi; güldü hatta. Güllüğü yüzüne yayıldı. “Kaptana anlatsam, sorsam, bu vapurun geçişini nasıl tanımlarsın, sabahın bu erken saatinde diye, gözlerini yumar, sigarasından koyu bir duman alır içine, ‘Süzülüyor, derim,’ der. Çok beğenirim, katılırım, yinelerim: Vapur süzülerek geçiyor, derim. Sözde yazar olacaktım. Edebiyatçı hep öyle demez miydi benim ‘kompozisyon’larımı beğenerek... O kabiliyetsiz Neriman’ın ödevlerini hep ben düzeltmez miydin? Ünlü yazar oldu çıktı.”(Meriç,2010: s.89).

Çisenti 7 (Çisenti) hikâyesinde; Gülümsün’ün eşi okumayı sever. Meraklıdır. Ne balsa okur. Eşinin pek çok konuda onu anlamayacağını düşünür. Çünkü Gülümsün zengin hayatını sever. Okumak ona göre değildir. O şatafattan hoşlanır.

“Büyük kentlerde, geniş, alıp başını giden, sonu görünmeyen caddeler olur; sağa sola sapan küçük caddecikleriyle, sokaklarıyla; bana hep kentlerin kurulmaya başladığı ilk yılları düşündüren.

Bu beni çok heyecanlandırır. Ne bulursam okurum bu konuda. Haritaları, biriktirdiğim resimleri masanın üzerine yayar, kendimden geçerim.”(Meriç,2010: s.95).

Korsan Çıkmazı romanında; Meli, lise yıllarındaki eğitiminden pek fazla yararlanamamaktadır. Bu durumu üzümlere Ahmet’e anlatır.

“- Nasıl içerliyorum bazen, bilmezsin Ahmet. Bize hiçbir şey ama hiçbir şey öğretmediler. Ne hakları var? Teyfik Fikret, Aşıyan, Mehmet Âkif, Teyfik Fikret... Vallahi lise edebiyat bölümü denince aklıma hep bu gelir. Ben tahtaya kalkar uzun uzun zilleri, pilleri anlatırdım. Şimdi evde elektrik kontak yapsa elektrikçi çağırıyoruz. Ne aileden bir şey gördük ne de...”(Meriç,2012b: s.29).

“Adnan’ın sağlam çenesini, düşünceli gözlerini, kalın sesini duyacak: ‘Bir memleketin uygarlığı, aydın kişinin çokluğu ile doğru orantılıdır.”(Meriç,2012b: s.48).

Meli, Berni ve Neyyire hala arasında okumaya ve evlenmeye dair şöyle bir konuşma geçer.

“- Ben hiç evlenmeyeceğim ama, Berni evlenir.

- Ya evlenir! Ne biliyorsun?

- Sen güzelsin.

- Sen çirkinsin!

- Ben okuyacağım.

- Yok ben okumayacağım.

- Hadi hadi bakalım. Ben şaka yapıyorum. Hele bakalım bir liseyi bitirin, adam sırasına girin önce; zaten yüksekokulu okumazsanız, hakkımı helâl eder miyim bakalım ben size? Benim hevesim kursağımda kaldı. Tanrı çocuk da vermedi, siz bari okuyun da, gözüüm açık gitmeyeyim.”(Meriç,2012b: s.91).

Meli ile Berni, Neyyire halanın evinde sınırlı miktarda yiyecek, yakıtla idare etmeyi ve bunun kıymetini öğrenmişlerdi. Şimdi ise daha iyi şartlarda yaşıyorlardı. Okumanın kendilerine ve yaşamlarına sağladığı maddî ve manevî desteğin farkındaydılar.

“Oysa biz kendi evlerimizde, taşra illerinin bereketi içinde büyüdük. Sofraya her istediğimiz gelirdi. Bol bol. Ama ikimiz de, hiç iyi beslenmiş çocuklar değildik. Eğitim nedir görmemiş çocuklardık bir de...”(Meriç,2012b: s.113).

Berni ile Meli, Hitler, Musolini... gibi kelimelerin hafızalara yer ettiği günlerde savaş Türkiye’ye de sıçrarsa neler olabileceği üzerinde konuşur. İki çocuğun aklına gelen ilk şeylerden biri de okulların kapanıp eğitim almalarının engellenmesi endişesidir.

“- Ben savaşı hiç sevmiyorum. Barbarlık.

- Nee?

- Barbarlık diyorum. Neden gülüyorsun?

- O, Mahir amcanın sözü.

- Olsun. Savaş olursa okullar da kapanır.

- Ay Berni! Tanrı saklasın.”(Meriç,2012b: s.114).

4.1.29. Öksüz veya Yetime Sahip Çıkmak

Türk Dil Kurumu'nda öksüz, "Anası veya hem anası hem babası ölmüş olan (çocuk)."⁴¹

Yetim, "Babası ölmüş olan (çocuk), babasız."⁴² şeklinde tanımlanır.

Toplumumuz hem İslam dininin getirisi olarak hem de Türk örf ve adetleri gereği, öksüz veya yetim olan kişilere sahip çıkmayı kendine görev bilir. Mahallemizde, akrabalarımızda öksüz veya yetim varsa onlara manevi desteğimizi hatta gerekmesi durumunda maddi yardımlarımızı esirgememek gereklidir. Öksüz veya yetim olan bir bireyin topluma kazandırılması demek, ilerde onun da kendisi gibi olan çocuklara yardım eli uzatması demektir. Böylelikle toplumda düzenin ve yardımlaşmanın devamlılığı sağlanır.

Bazıları (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Rıza Bey, akrabası Nazife Hanım'ın kızını artık kimsesiz kaldığı için evlerine, yanlarına almak ister fakat eşine bu durumdan bahsedemez. Ondan çekinir. Aslında eşine söylese, o da bu duruma hayır demeyecektir.

"Nazife'nin kızını gördüm hanım, Nazife'nin kızını" diyecekti. "Koca kız olmuş maşallah! Tıptı Nazife. Fidan gibi yavrucağ. Benim kızım sayılır. Babası da ölünce açıkta kalmış fukara. Benden başka kimsesi yok buraya halasının yanına gelmiş. Çıktı geldi bugün daireye. Görür görmez tanıdım. Memleketi görür gibi oldum vallahiazim! Sessiz, utangaç bir çocuk. Beni görünce ağlamaya başladı. Diyorum ki, halası kendi geçiminden aciz, bize alsak, şurada, Nevin'le birlikte, ha? Nevin onun ablası. Bizimle birlikte, öksüz yavrucağ..." diyemedi." (Meriç, 2011: s.53).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ayşe, amcasının kızı Nil için iyi hâl kâğıdı almaya okula gider. Müdire Hanım'ı ikna etmeye çalışırken onun öksüz, kimsesiz olduğunu belirtir. Koca ailede Ayşe'nin babası Vahit Bey'den başka kimsenin Nil'e yardım etmediğini söyler.

⁴¹ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

⁴² www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

“Nil bir küçücük kızdı. Öksüzdü. İt sürüsü kadar ailemizde bir sığındıran, bir elinden tutan olmadı. Çingeneler gibi kavga ettiler. Bir kızı sığdırmamak için gelinler, dayılar, amcalar birbirine girdi. Cin ışıyordu Nil, Müdire Hanım. Öyle ela, öyle akıllı, öyle tatlı kızdı...”(Meriç,2011: s.175).

Nil’e anneannesinden başka hiçbir sıcak kucak yoktur. En büyük şefkati ondan görür.

“- Ama... Şey... Bakın efendim, Nil... (Kışt dediler dayı evinden, kışt dediler amca evinden, kışt dedi üveyanne, kışt dedi yenge hanım, kışt, kışt, kışt dediler. Onun payına, hep anısı olmayan yabancı eşyalar, kokusunu bilmediği yataklar, sık sık değişen evlerin, başkalarının olan odaların, duvarların, sokak kapılarının karanlığı, boşluğu, eğretiliği düştü. Bir tek anneanne vardı yeryüzünde onun olan. İpeğim de filoşum bir anneannecik! Öpülecek, dizine yatılacak, boynuna sarılınacak tek sıcak varlık.”(Meriç,2011: s.178).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nedret, babasız büyümüştür. Bu yüzden hayat şartlarının ne denli acımasız olduğunu, yokluğu, varlığı iyi bilir. Hiçbir şeyi beğenmemek lüksüne sahip değildir. Oysa kibirli kayınvalidesi büyükhanım, midesini bozunca kendisinin ve annesinin çektiği yoksulluğu görseydi, diye söylenir.

“N’oldu buna böyle. Pek kolay hasta olmaz ama...” “Koyayım ben çaylarımızı. Nerde senin süzgeç gene yok ortalarda... Çok beter oldu canım çok. Bişey dokanmış olacak ona. Vay vay vay...” “Hasbam alışık değil şimdinin yağlarına falan. Pek bilir ağzının tadını. Çekseydi benim çektiğim öksüzlüğü, anacığımın...”(Meriç,2005a: s.18).

Dumanaltı (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Murat, öksüz olması sebebiyle üniversite yıllarında oldukça maddi sıkıntı çekmiştir.

“Bu Murat’ı, başı gara öksüzü annattıydım ben sene. Hacının Burhanettin’in hesaplarına bahardı, daha ortaokul bebesiykene. Okutmaycan bu oğlanı, ne gereği var, benim işlerime bahar, arada geçinir gider diye dikeldi Hacının Burhanettin,

bildin mi ırahmetli emmisine bahtsız yavrımın. O da geçti getti, helbet geçer gider, deliğanlı oğlan... Oralarda, Ankaralarda okudu garipliğiyne...”(Meriç,2005a: s.38).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nurhan'ın eşi Arif, arkadaşı Ahmet'in evlat edinilecek bir çocuk bildiğini söyler. Arif ve Nurhan'ın çocukları olmamıştır ve arkadaşları Doktor Ahmet onlara güvenir. Bu öksüz çocuğun bir evi olmasını ister.

“Bizim Ahmet, doktor Ahmet yani, bir çocuktan söz etti. Annesi doğumda ölmüş. Kimsesi yok. Nurhan'a vereceğim, diye tutturuyor.” Nurhan sesini çıkarmadı. Öylece sustular. Kıpırdamaktan çekinerek. Sonra Nurhan sessizce içini çekti. “O mesele değil”, dedi. “Başka bir şey bu. Çok sıkılıyorum. Çocuğa gelince... Bunca yıldan sonra, bilmem ki! Çok geç kaldık. Gene de yarın bir düşünürüz bunu. Çocuktan vazgeçemiyorum biliyorsun. Ama artık orta yaşa geldik sayılır. Sorumluluk. Korkuyorum. Neyse yarın konuşuruz. Hadi uyuyalım, geç oldu.”(Meriç,2005a: s.49-50).

Umut'a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım, kocası ölünce, üç kızını tek başına büyötmüştür. Onlardan başka kimsesi yoktur.

“Çocuklu kadındı bir zamanlar. Babasız büyüttüğü üç minicik kızı vardı. –Ah! Ne çabuk büyüdü çocuklar! -Kışın getireceği üşötmelere, öksüröklere hazır olması gerekirdi. Hayatta onlardan başka kimi vardı ki!”(Meriç,2005a: s.86).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Erol Bey ve kız kardeşi Canan Hanım'a babaanneleri sahip çıkar. Maddi sıkıntıların olmadığı bu ailede babaanne, torunları için bir “anne” olur.

“Erol Beyin annesiyle babası bir trafik kazasında ölmüş.”(Meriç,2005a: s.180).

Erol Bey, köşkte kardeşi ve babaannesi dâhil yedi kadınla birlikte yaşar. Gençlik yıllarından itibaren köşkün geçim ve idamesini Erol Bey üstlenir. Köşkteki diğer kadınlar Erol Bey ve Canan Hanım'ı çok sever.

“Canan gene ağlamış mı ne? Aman Canan bugün pek keyifli maşallah! Canan, Canan, Canan... 'Bu öksüz, küçük kız için yaşamıştır köşkün kadınları dense yeridir.”(Meriç,2005a: s.176).

Nemide halanın eşi vefat edince, o da kızlarını alıp köşke yerleşir. Babaanne, yüce gönüllü, koruyucu yapıya sahip bir kadındır. Leyla ve Şeyda da köşkte büyür.

“Üçüncü kadın Nemide Haladır. Yıllar önce kocası ölünce, iki küçük kıızıyla gelip Babaanne'nin yanına sığınan, köşke yerleşen esmer, ufak tefek, neşeli Nemide Hala. Kızların, biri beş yaşında Leyla, öbürü üç yaşında Şeyda. -Şimdi, burada, sırası gelmişken kızların yaşını dikkatle hesaplamak gerek. Kızlar şimdi otuz beşlerine yaklaşıyor olsalar, 1978'de otuz beş olan, bin dokuz yüz kaçta olur... Demek ki bin dokuz yüz kırk dört, kırk beş yılları falan oluyor, Nemide Hala'nın köşke gelip yerleşmesi.”(Meriç,2005a: s.187).

Yandırma (Yandırma) hikâyesinde; Zümrüt Hanım'ı yetiştiren Şamlı Fatma, koruyucu bir kadındır. Dullara, yetimlere evini açan, onlara sahip çıkan bir kadındır, koruyucudur, kollayıcıdır.

“Bir zamanın birinde Şamlı Fatma diye bir kadın varmış. Çok esmer, ufak tefek, çenesi çukur, kıvrak bir kadın. Şimdi o biçim değiştirip Zümrüt hanım mı olmuştu. Bazan karıştırıyordum. Şamlı Fatma anladığım kadarıyla, birtakım kirli, karanlık işlerin kadınıydı. Ama o, Zümrüt hanımın anası olmuştu. Zümrüt hanımı küçük bir kızken alıp büyütmişti. Çok sevmişti. Onu çok iyi yetiştirmişti. Bir hanımefendiydi o, eski yıllardaki o mahallede. Zümrüt hanım da, böylece, bir hanımefendinin eğitiminden geçmişti. Şamlı Fatma'nın yaşamının öbür yüzü ne mahallesinde bilinmişti, -bilinse de, insan kişiliği ağır bastığından, pek kurcalanmış, üstü örtülüvermişti- ne Zümrüt hanıma en ufak bir gölgesi düşmüştü. Şamlı Fatma'yla, konak yavrusu evi, o mahallenin koruyucu gücüydü. Yetimlerin dulların,

darda kalanların imdadına yetişen, güvenilen, mahalleden zararlı bir rüzgârın geçmesine bile izin vermeyen bir güç.”(Meriç,2005b: s.13).

Şamlı Fatma, karanlık bir kadındır. Bazen beyaz elbiseli Arap adamlar geldiğinde Zümrüt korkar. O korkmasın, üzülmesin diye başı ağrıdığı zaman bile kalkıp, onu müzikle eğlendirmeye çalışır.

“O zaman, kız korkmasın diye, ağlamasını unuttur, kalkar, giyinir süslenir, yemekler yapar, konuklar çağırırdı. Şamlı Fatma da. Ut çalar şarkı söyler, fallar bakar, gülüşür, bozacıyı çağırırlardı.”(Meriç,2005b: s.14).

Bir Yunus (Yandırma) hikâyesinde; Yunus, babasız bir çocuktur. Annesi onu, gözünden sakınarak büyütür.

“Şöyle bir şey olmuş olabilir mi: Daha yedi sekiz yaşlarındayken denizin dibinde yüzmüyor muydu bu çocuk?

Dul anacığının, kimsesiz anacığı da sivri kayaların eteğine oturur, ayaklarını diz kapağına dek suya sokar, sessiz sessiz tentenesini örerd ya, işte o zamanlarda, nasıl birden dalıverir, dalıverir de yok olurdu ortadan.

Anacığı bir süre sonra, ayağa fırlayıp, “Yunuuuuus!” diye bağırmaya başlayınca, çok uzaktaki küçük adanın üzerinden gülüşlü çocuk sesi çingırdamaz mıydı:

“Anaaaa, buradayım kız anaaa, korkma.””(Meriç, 2005b: s.26).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; kadının eşi ölmüştür. İki çocuğu yetim kalmıştır. Kıyı kente, miraslarına konan zengin akrabalarını aramaya gelirler. Fakat akrabalar kaçmıştır. Kaymakamın müstemilatı, çok iyi durumda olmasa da onlara tahsis edilir. Orası yeni bir “ev” olur. Halkta onları benimser, koruyup kollar.

“Dahası var. Kıyı kentliler, hem bu kadını, hem bu masum yüzülü iki küçük öksüz çocuğu sevmişt.

Kıyı kentin perisi koruyordu onları.

Lokantayı, nasıl hep beraber, gülüş çığırtış kurdularsa, çocukları da, kıyı kentin çocuklarına katıp büyüttüler el birliğiyle.”(Meriç,2010: s.51).

4.1.30. Öz Değerlendirme

Öz değerlendirme, kişinin kendi kendisini değerlendirmesi, kendini sorgulamasıdır. Geçmişte yapılan davranışların iyi ya da kötü tasnifidir. Öz değerlendirme yapmak, kişiye geçmişinden hareketle gelecekte hata yapmamayı öğretir.

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Cemil Bey, gençlik yıllarını iyi değerlendirememiştir. Bunun eksikliğini fark ettiğinde ise artık çok geçtir. Kendi içinde yaptığı muhasebeyi Bilge’ye anlatır. Ona öğütler verir.

“Cemil Bey kendi kendine konuşuyormuş gibi “Ya... A hanım kızım” dedi. “İşte böyle...” Bilge bir kere daha kuvvetle ürperdi: “Müthiş bir elektrik akımı var işte şimdi. Ruhlarımız arasında bir şeyler oluyor. Macit’in geçen gün açıklamaya çalıştığı buydu” diye düşündü. Cemil Bey hep o bir tuhaf sesle: “Tıpkı bu yağmur gibi başladı, hızlandı, o hızla devam etti. İşte şimdi yavaşladı ve bir gün... Tamam!” dedi. Bir sessizlik oldu. Sonra yine Cemil Beyin sesi hafifçe duyuldu.”... Ve bir gün dinecek. Allah... be, bâki heves” Bilge dişlerini sıkarak omuzlarını kıstı; gözleri doluverdi. Cemil bey ağır ağır:

“Biz sıramızı savdık” dedi. “Ama bilemedik; o gençlik hep öyle kalacak sandık. Ama sizler bir şeyler yapmalısınız evladım. Siz bizden daha talihli bir döneme yetiştiniz. İstirap ve can sıkıntısı size göre değil. Demir tavında gerek.”(Meriç,2011: s.89-90).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kendini bilen ve kendisinin sağlam olması gerektiğini söyleyen birisinden bahsedilir.

“Kimseye hesap vermek zorunda değilim elbet. Ben önemliyim önce. Kendimle uzlaştıktan sonra; püh! (Doğru mu bu? Neye sinirlerim bozuk öyleyse hala? Böyle

diyerek kaçıyor muyum bir çeşit. Hayır, ben sağlamım. Şöyle demeliyim: Sağlam olmam gerek. Peki neye göre? İşte Ayşe, işte Ahmet, Bilge, Murat, Mahmut, Özün; hepsi burada... Benim ileri oluşum bir arpa boyu. Ben, “sağlam olmam gerek” diyecek bir duruluşa varmışım kendimde.”(Meriç,2011: s.151).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım ve Nesrin öğretmen hapishanede -bolca vakitleri varken- öz eleştiri ve öz değerlendirme yapmaya fırsatları olmuştur.

“Koğuşun çoğu, erkenden uyurdu. Biz, yavaş sesle konuşurduk. Önceleri, şuradan buradan başlardık. Sonra, geçmiş yaşamımızı, yaşam deneyimlerimizi, insanlar üzerine edindiğimiz bilgileri, deneyleri birer ikişer ortaya çıkarıp erip döşeyip, yeniden biçimlendirmeye, yeni kalıplara dökmeye başladık. Bu, biraz da özbenimizi gözden geçirmek oluyordu. Zamanımız çoktu. Ayrıntılara inebiliyorduk; elimizden geldiğince ince eleyerek.”(Meriç,2012a: s.82).

Kadın Aşk Deniz (Yandırma) hikâyesinde; eskiden yanlış anlaşılanların şimdi farkına varıldığı söylenir.

“Tanrım! Ben onu hiç anlamamışım. Değerini hiç seçip ayıramamışım. Gençlik işte! Oysa tanımlamalara sığmaz o, ancak bakılır, karagüze girmeye çok az kalan bu yılların son ateşiyle ona âşık olunur” diye düşünmüştüm.”(Meriç, 2005b: s.39).

“Boğazda yağmuru seyretmek!

Geçti gitti yıllar, gözyaşlarıyla bir arada.”(Meriç, 2005b: s.50).

Şişede Durduğu Gibi Durmayan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; mesleğini istemeden seçen ve kendini yaşamaya vakti olmamış iki arkadaştan bahsedilir. Yıllar sonra gençlik yıllarına ve kendilerine bir öz değerlendirme yaparlar.

“Bankacılığı hiç sevmedim zaten. Sevmesem de, iyi bir bankacı oldum. Sadece iyi bir bankacı. Öylesine yoğun çalışmak zorunda kaldım ki, hiç kendimi yaşamaya, kendime gönlümce bir yol çizmeye vaktim olmadı. Senin işin daha...”

“Yok! Benimkini de sayma. Biliyorsun ben akademiye gitmek istiyordum. Babam rahmetli işte... Mühendislik hiç benim işim değildi. O, müteahhitler, kalfalar, işçiler... Çok zorlandım. İyi kazandım, rahat yaşadım. Ne var ki, zamanımı çok kötü harcamış oldum.” (Meriç,2012a: s.65).

Ormanın İçinde Yeşil Gezer (Çisenti) hikâyesinde; Mustafa, evliliğinin doğru kişiyle olmadığını artık farkındadır. Bir yuvası olsun isterken, bazen farklı bireylerin ortak nokta bulamadıklarını da görmüş olur.

“Agop ustam ah! Toprağın bol olsun. Bunu en başta söyledin sen ama...”(Meriç,2010: s.19).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Gelince... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; kız (torun), kendi azmiyle ve isteğiyle sonunda yazar olmayı başarmıştır.

“O yıllarda anı defterime yazdıklarımı okudukça anlıyorum bunları. O zaman da hep yazardım, bir gün yazar olacağımı bilmeden.

Sonunda işte ben bir yazarım. Bu kıyı kentte, küçük evimde, öz başıma, mutlu yaşıyorum.”(Meriç,2010: s.63).

Kız (torun), artık kendine has olanları, kendine yakışanları bulma gayretindedir. Öz değerlendirme yapar. Artık kendi seçimlerine önem verir.

“Ama şimdi çok gencim. Yapayalnız, boyasız cilasız, özsuyunu yeniden bulmuş sapasağlam bir keresteyim. Önemli olan, sözü bir yere koymaktı. Başardım. Şimdi su baştan aşmadan, işimi sürdürmeliyim. Çılgınlığımı yaşadım bitti. Şimdi giyinebilirim; kendi beğenim, kendi seçimim olan renkleri, kesimleri, bana has olan, benim gibi olan giysilerle.

İnsanoğlunu aramıyor muyum ben. Geçmişte, şimdide, gelecekte. Madem ki akıllıyım, madem ki düşünüyorum, eh, bunu sürdürmeliyim. Önce kendimi demiştim... Onu başardım. Şimdi...)”(Meriç,2010: s.64).

Aynı zamanda kendisini eleştirebilen, artısıyla eksisini değerlendirebilen bir yapıya sahiptir.

“Yazar olduğum için her şeyi bilirim, duygularım, sezgilerim çok kuvvetlidir diye öyle inanmışımdır ki...(Elbette benim de eksilerim var. Fakültenin parmakla gösterilen en parlak öğrencisiydim ama, dalgacılığım yüzünden yaptığım yanlışlar ünlüydü.)

Çevremdekilere derin derin bakarım. (Ben kendisiyle dalga geçmesini, kendisini eleştirmesini bilen biriyim. Hep öyleydin.)”(Meriç,2010: s.65).

4.1.31. Sabırlı Olmak

Sabır, Türk Dil Kurumu’nda “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç.”⁴³ şeklinde tanımlanır.

Sabır, hayatın getirdiği pek çok üzücü olay karşısında bireylerin, bu olayların geçeceğine olan inancı, güvenidir. Bir pes etmeyi, cesaretli oluşturmaktır.

Milletimiz nice savaşlar, yoksulluklar ve zorluklar görmüştür. Bu sebeple sabırlı olmayı, sabretmeyi iyi bilir. Sabretmemiz esasında isyan etmeme inancımızdan kaynaklanmaktadır. İslam inancı gereği sabredilecek durumda olmayı Allah’ın bir lütfu olarak görürüz.

“Allah sabırlı kulunu sever.”, “Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır.”, “Sabrın sonu selamettir.”, “Sabırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas.”, “Ya sabır.” gibi atasözleri ve deyimlerimiz vardır.

⁴³ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Susuz IV (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; insanın gücünün sabır sonucu arttığından bahsedilir.

“Bugünkü takvim, kuvvet sabrın içindedir yazıyor. Melicim. Sahiden öyle. İnsan acı çektiği ölçüde güçleniyor. Her şeye karşı, nasıl diyeyim, sabrının, dayanma gücünün arttığını duyuyor...” demişti. Onun yaşama karşı direnişine göre kendi dayanıksızlığından utanıyorum.”(Meriç,2011: s.127).

Eşiyle araları, ilişkileri çok iyi olmasa da kadın, çocuklarını sırf anne, baba ve çocukların aynı çatı altında olduğu ortamdan koparmamak adına bazı şeylere katlanmaktadır. Sabır bu sefer, evlatların güzel günlerinin sağlanması için karşımıza çıkar.

“Nasıl seviyor çocuklarını. Evde, eşyalarda, ana, baba ve çocuklara değgin, hepsi beraberken varolan, ama hepsinden ayrı bir şey var. Sağlam bir şey. Onu duyuyorum. Fokus noktası çocuklar. “Yalnız çocuklar için katlandım her şeye Melicim. Yalnız çocuklar için. Ben anasız babasız büyüdüm. Onlar bari mutlu olsun istedim.” diyordu demin anlatırken. Mutlu olmak ne demek! Kıyametin başı bu. O da biliyor. İki sözüün sonunda, “Herkesin derdi bir türlü işte” diyor. Ama yine de, birazcık mutlu olunabilir. Eğer insan isterse.”(Meriç,2011: s.127).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; sabrın farklı bir bakış açısını görürüz. Erol Bey, Boğaz’ın ileri gelen ailelerindendir. Boğaz’a dair ipuçlarını bilmenin, onu sevmenin ancak zamanla, sabırla gerçekleşeceğini söyler.

“Çatlak mermer masanın başında, dalgın, duruyor. Uzun parmağını, mermerin çatlağı boyunca gezdirerek denize bakıyor. ‘İstanbul’da, Boğaz’da, yazları akşamüzerlerinin en güzel saati budur’ diye düşünüyor. Akşam başlamak üzeredir. Günün saatinde mi? Öyle. Herkes için değil. Bunu sezebilmek için, uzun yıllar Boğaz’da yaşamış olmak gerekir. Boğaz’ın akıntılı suları kolayca vermez kendini. Ona bakmayı, onu anlamayı, onu sevmeyi bilmek, bir sabır, bir beceri işidir.”(Meriç,2005a: s.200).

Benim Acım Acıların Beyidir (Gülün İçinde Bülbul Sesi Var) hikâyesinde; mahalledeki kadınlardan bahsedilirken onların fitratlarına uygun olarak, sabırlı oluşlarından da bahseder.

“Onlar için, yaşamak zordur; bilirler. Onlar, kahır sözcüğünü, yaşamak sözcüğünün içinde eritmeyi becerebilmiş bilge kadınlardır. Sabırla.”(Meriç,2012a: s.27).

“Öyle Yalnız ki Bu Panayırda Sevginiz Durmadan Bir Taşı Ovar” Dağ (Gülün İçinde Bülbul Sesi Var) hikâyesinde; insandan başka varlıkların da sabır gösterebildiğine değinilir. Dağ, kişileştirilmiştir ve duruşuyla sabır örneğidir.

“Esintinin, dağdan bayırdan, köyden kentten, acılardan sefalardan getirdiği bütün sesleri, sözleri dinlemiş, özümleyip sindirmiş, sabrına denecek söz bulunamayan bir dağdır.”(Meriç,2012a: s.34).

Çisenti 11 (Çisenti) hikâyesinde; sabretmek için “ La Havle” sözü söylenir.

“Bu acılı, yakınmalı betimlemenin sonuna, hiçbir baharatın tat veremeyeceği, bir küçük öykücük! Derin derin, çok derin... Erişilmesi çok zor bir yerlerde, küçük bir ışık bulunsa da...”

(İnsandan umut kesilmez. O ışık bulunacak. Dünyanın tüm bilgeleri, sonunda, sözü buraya getirmiyorlar mı?)

İşte öykücük, su serpsin yüreklere. Saçmalamaya dayanamayıp gülmeyi getirsin.

Bir de yabancı sözcük: Lahavle! (Bu sözcüğü öykünün sonunda kullanmak daha uygun.)”(Meriç,2010: s.112).

Korsan Çıkmazı romanında; özellikle Berni “Sabır insanı” olarak tanımlanabilir. Meli ise her zaman tez canlıdır.

“Berni demek, çevresindekiler için, sessizlik örneği, sabır örneği demek. Ben çocukluğumdan beri böyleyim.”(Meriç,2012b: s.12).

Berni, eşi Turan'ın eleştirilerine karşı da yine aynı erdemi gösterir ve sabreder.

“Kırk saatte bir sobayı yakamamışım. Öyle şaşırdım ki hiç sesimi çıkaramadım. Meğer sersem ta sabahtan beri açmış. Yaptığı proje beğenilmemiş. Beğenmediklerine değil de, anlamadıkları hâlde konuşmalarına tutulmuş. Ben bunları bilmediğim hâlde, bir sabır geldi Tanrıdan, sustum.”(Meriç,2012b: s.107).

Meli ve Berni, Neyyire halanın evinde, belirli miktarda yiyecek, giyecek ve yakıtla geçinmeyi, sabretmeyi öğrenmişlerdir. Bu yüzden hayatları boyu idareli olmuşlar, paralarını har vurup harman savurmamışlardır.

“Kestirmeden koşarak eve dönerken, bilirdik ki, mutfak sıcacık. Bizim mutfağımızda, savaş boyunca, hiç eksiklik duygusu, yokluk sözü olmadı. Çünkü biz, savaştan önce de, tutumlu bir sofraya oturuyorduk.”(Meriç,2012b: s.112).

Bir anne ya da baba çocuğunun deneme-yanılma yoluyla öğrenmesine müsaade etmelidir. Bunu yaparken de sabırlı olmalı ve çocuğuna güvenmelidir.

Alacaceren romanında; Bengi, babasına kahve hazırlarken her defasında taşar, annesi de her defasında çok kızar.

“Baba illâ kahve ister, Bengi her seferinde taşırır, anne de ocağın durumunu avaz avaz bağıırdı.”(Meriç,2008: s.61).

4.1.32. Sağlıklı, Dayanıklı, Güçlü Olmanın Önemi

Dayanıklı olmak, güçlü olmak insanların günlük hayattaki sıkıntılara karşı kendisini koruma mekanizmalarındandır. Hayatın getirdiği birtakım sıkıntılara göğüs gerebilmek için kişinin bu zorluklara karşı hem bedenlen hem de ruhen sağlıklı ve güçlü olması gerekir.

Bireyin ruhen ve bedenlen sağlıklı, dayanıklı olması karşısına çıkan engellere karşı dirayetini koruyarak, o engelleri aşması, kimliği açısından önem taşır. Karşısına çıkan sorunları bir bir aşan birey, bulunduğ döneme, yaşa göre başarı sağlamış olur. Kendine olan güveni yerine gelir. Sosyal ve aktif bir kimliğe bürünür.

Nezihe Meriç, eserlerinde dayanıklı ve güçlü karakterleri çizmiştir. Özellikle kadınlar hayatın olumsuz yanlarına karşı dirençlidir. Eşi tarafından terk edilen, gece gündüz çalışıp yuvasına yavrularına bakan güçlü kadınlar, eserleri okuyan gençlere de örnek olur.

Boşlukta Mavi (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; kız, kendisinin sağlıklı olmasından dolayı mutludur.

“- Kız, mutbak kapısının önünde uzun uzun gerinmiş, kendini sağlıklı bulmanın, hiçbir ağrı sızı duymadan rahatça gerinebilmenin tadıyla elini yüzünü yıkamış, “Ben gidiyorum” demişti.”(Meriç,2011: s.23).

Özsu (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Hayriye, sokağa ve insanlara “yeni bir hayat” getirmiştir. Kendinde bu yaşam gücünü bulur.

“Oysa – her şeyinde olduğu gibi- Hayriye’nin ekmek kızartmasında da ayrı bir tat, bir neşe vardı. O sağlıklı bir kadındı. Kızarmış ekmek yemese de olurdu. “Su içsem şişmanlıyorum” derdi. Elinden gelse bana beş on kilo verip hemen yataktan kaldıracaktı. İş sabahları evin içinde ateşin sıcaklığını, ekmeğini kokusunu duyup, günlük yaşama, o anlatamadığım sağlam duyguyla başlamaktaydı. Hayriye bunu içgüdüleriyle yapıyordu. Kuşkusuz.”(Meriç,2011: s.71).

Dışarlıklı (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; kendi parasını kazanan Remziye kimseye muhtaç değildir bu yüzden daha dik ve güçlü durur. Bu sebeple köy yerinde bile evleneceği kişiyi seçebilme gücüne sahiptir.

“Remziye, sahiden de dediğini yaptı. Hiç kimseleri dinlemedi. Kara kara çatınıverir. “Annâ... kız ekmeğimi kendim çıkarıyorum. Nede gidip üç ilmek atsam karnım doyar. Kimi beyenirsem ona varacam” derdi. Valinin şoförü olan Sacit’in kasketi ve sarı sarı bıyıkları aklını başından almıştı. Pantolonu tıpkı yabancılarınkı gibi ütülüydü; elleri beyaz beyazdı.”(Meriç,2011: s.101).

Susuz IV (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; okuyan kadın, ayaklarının üzerine sağlam basabilen, güçlü biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu örnekle Meriç’in eğitime verdiği önemi bir kere daha işlediğini görebiliriz.

“Ocağın önünde duruyor. Arkası bana dönük. Turuncu mutbağın içinde, üstü mavi, altı siyah bir dikdörtgen. İnce kadın kırk beş yaşına göre. Kolunda deri kemerli bir saat var. Bu onu değiştiriyor. Basık ökçeli spor ayakkabılar bir de. Çalışan kadın tipi. Okumuş, çalışma dosyasına uymuş çeşidinden. Çok savaştım. Kaybetmedim, diyor. Rahat ve sağlam duruyor kendi dikeyinde. Kendine boş veriyor. Anlayamıyorum. Oysa ben, en önce “Ben” diyorum. Bencilim. Boğaza duran bir ham bencillik.”(Meriç,2011: s.126).

“Bugünkü takvim, kuvvet sabrın içindedir yazıyor. Melicim. Sahiden öyle. İnsan acı çektiği ölçüde güçleniyor. Her şeye karşı, nasıl diyeyim, sabrının, dayanma gücünün arttığını duyuyor...” demişti. Onun yaşama karşı direnişine göre kendi dayanıksızlığından utanıyorum.”(Meriç,2011: s.127).

Anne güçlü bir kadındır. “Arslan” gibi sağlam ve güçlü yetişmiştir. Bu güç, temelinden gelir.

“Ben çalışsam iki ucunu bir araya getirmemize imkân yok.” Çocuklarından söz açılınca birden değişiyor. Başka bir kadın oluveriyor. Güneşin yedi renginden sıçramış yedi bin çeşit sevinç dolu bir dünya sarıyor çevresini insanın.

...

Mutbakta çalışıp duruyor. Yorgunluğu belli değil. Ama ille gözleri. “Çalışmak zorundayım” diyordu.

...

“Ben onlar için her şeyden yoksun yaşıyorum.” Öyle ya. Evinin içinde sabahtan akşama kadar, dingin bir kafayla dolaşamaz. Kocas ve çocukları için, güzel kokular sürünmüş, dinlenmiş, güleç bir kadın olmanın tadına varamaz. Eliyle yemek pişirmenin, temizlik yapmanın, evin düzeninin mutluluğunu yaşayamaz. Erkenden kalkıp kahvaltı etmeye vakit bulamadan sokağa fırlamaya, otobüs duraklarında ömür tüketmeye zorunludur. Taş duvarlar, yorgun, telaşlı bir kalabalıkla dolu koridorlar, denize nasıl da uzaktır. Orada şarkı söyleyemez. Sirtüstü yatıp uyuyamaz. Düş göremez. Vitrinde gördüğü bir çift siyah süet ayakkabıyı

aylardır istiyormuş da alamamış. Asla pahalı bir terziye diktirilmiş, güzel, kişilikli bir mantosu olmamış. Bir türlü siyah bir gece elbisesi yaptıramamış. Giyimden kuşamdan söz açarken, insanın içini sızlatan genç bir sevinç geliyor yüzüne.

...

“Yuvayı yapan dişi kuştur” diye bellemiş bir kere. Hareket noktası sağlam. Öyle yetişmiş. Erkeğin elinin kınası, demişler. “Tersi kadar kocası olanın, kulpu kadar rağbeti olur” diye dolmuş kulağına. Arslan kadın. Belli. Ama temelinde sağlam bir şey var. Hiç değilse sağlam olduğuna inanılmış. Yoksa böylesine kuvvetli olamazdı.”(Meriç,2011: s.129).

Susuz VI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kendini güçlü hisseden biri bunu şu şekilde ifade eder.

“Ben duygularımı, düşüncelerimi iyi açıklayamam bilirsin. Bu şey, nasıl anlatayım bir şey işte. Şu felsefeciyi görünce, o deri ceketi, sonra... eşarbi boynuna nasıl dolamıştı gördün. Bilmiyorum, bir şey işte. İçim bazen ışıkla doluyor sanki. Sevinçten ölüyorum.”(Meriç,2011: s.144).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; sağlıklı ve sağlam olmanın önemi vurgulanır.

“Kimseye hesap vermek zorunda değilim elbet. Ben önemliyim önce. Kendimle uzlaştıktan sonra; püh! (Doğru mu bu? Neye sinirlerim bozuk öyleyse hala? Böyle diyerek kaçıyor muyum bir çeşit. Hayır, ben sağlamım. Şöyle demeliyim: Sağlam olmam gerek. Peki neye göre? İşte Ayşe, işte Ahmet, Bilge, Murat, Mahmut, Özün; hepsi burada... Benim ileri oluşum bir arpa boyu. Ben, “sağlam olmam gerek” diyecek bir duruluşa varmışım kendimde.”(Meriç,2011: s.151).

Meli, içine bulunduğu sıkıntılı duruma rağmen yine de kendini çok güçlü hisseder. Özgülüni yüksek ve kendinden emin birisidir.

“Öğrencilerin gözleri üzerimde. Hepsi benim memleketimin çocukları. “Bir avukatla basılmış!” doğru değil. Doğru değil; ama toplumda doğru olandan daha

kuvvetle yaşıyor. Neden? Neden kötü bir rastlama, toplumun geri oluşu benim hayatımı altüst etsin. Öğrencilerin güzleri ne olacak? Çevre mi, ben mi? Oturup çalışmalıyım. Kendimi çok güçlü buluyorum. Bir gün eğitim bakanı olabilirim. Çevremi güçsüzlüğünde adam olma gücüm artıyor. –Allahım, ne kadar canım sıkılıyor. -Özün'ün Arı Işık'ını duyuyorum sık sık. İnsanoğluna iyi duygular, inan, güven veren, insanoğlunu sevgiden, sevinçten ışıktan has arı ışık...”(Meriç,2011: s.162).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; bazı erkeklerin farklı namus anlayışına sahip oldukları dile getirilir. Buna rağmen kadınlar, erkekler olmadan da güçlü olabilir. Çevre onarılmalıdır.

“Bu kızlar için örneğin flört haysiyet kırıcı bir şeydir. Tabiri biliyorsun: müstâmel. Allah kahretsin. Bu bizim herifler kızları öper, sever, benzetir, sonra evlenmek için, ellenmedik, dillenmedik ana baba kuzuları aralar. İşte kafa! Bazıları da, bak bak pislige bak, namusunu temizlemek için nikâh kıyarlar. İşte bu. Erkeksiz de hiçbir şey yapılamaz bu çevrede. Çevreden kurtulmak değil, çevreyi onarmak gerek.”(Meriç,2011: s.183).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kız, ailesinin âşık olduğunu sandığı adamla evliliğin hemen verilecek bir karar olmadığını söyler. Zamana ihtiyaçları olduğunu belirtir. Kızın önce kendine olan güvenini tazelemeye, gücünü toparlamaya ihtiyacı vardır.

“Ertesi sabah, büyük bir tartışma oldu aralarında. Kızın rengi solmuştu, ama kararlı görünüyordu. Adam onun saçlarını öperek evlenme sözü istiyordu. Kız, “Böyle evlenme olmaz” dedi. Adam, “Peki akşam olanlar...” diyemiyordu. Çekiniyordu.

...

Oysa kendisinin çok ilgi çekici bulunduğunu söyledi. Kız diyordu ki, “Ben hayatımı kurmalıyım, önce kendime güvenimi pekiştirmeliyim. Bir süre arkadaşlık

ederiz. Birbirimize yeteceğimizi anlarsak, evleniriz.” Adam, onun yüzünü ellerinin arasına alarak uzun uzun baktı.”(Meriç,2011: s.213).

Giderek Daha Güçlü (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; mahalledeki apartmanda yalnız yaşayan genç kız “aile” kavramı üzerine apartmandakilerin pek çoğunun bilinçsiz olduğunu düşünür. Bu insanlara tek başına karşı çıkar.

“Yoo. Ben kendim kurdum bu düzeni. Baktım çevremdekiler hiçbiri aile denen varlığın bilincinde değil, bir araya gelmiş, âdet budur demiş yapıyorlar; karşı çıktım bende. Cennetin anahtarları bende şimdi. Ben bir Ilgıncarım. Kendi hayatımı yaşıyorum.”(Meriç,2011: s.224).

Dumanaltı (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Gülgün’un yakalanmasının ardından Mihri Bibi’ye gerçekleri anlatmaya gelen Ülker öğretmen, Mihri halanın (Gülgün’un eltisi) tüm üzüntüsüne rağmen hâlâ dimdik, güçlü, sağlam olduğunu görünce birden ağlamaya başlar.

“Ülker öğretmen birden, kendini de şaşırtan bir yürek kabartmasıyla hüngür hüngür ağlamaya başladı. Yediremedi ağlamayı kendine, bir yandan ağlayıp bir yandan sürdürdü sözünü: “Yorgunum Mihri Hala. Bir haftadır gözümü kırpmadım. Sinirlerim bozuk. Sakın benim için kaygılanma. Seni böyle sağlam, kuvvetli görünce rahatladım da, onun için...””(Meriç,2005a: s.41).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nurhan, Nebahat’ın elleri için her işin üstesinden gelebilecek güçte görür. Hapishanede olmalarına rağmen Nebahat, onun gözünde hep dayanıklıdır.

“İkide bir de gözü ellere takılıyor. En çok onun, Nebahat’ın ellerine. İnce, çocuksu, ama dayanıklı, her işin üstesinden gelebilecek eller. Kendi gibi. Onu ilk gördüğü günden beri bu yargısı değişmedi. “İyi oldu bu koğuşa düştüğümüz. Hem de yakınımnda, karşımdaki ranzada oluşu.” Bunu ona her bakışında yineliyor gizlice. Neden? Ona güveniyor. Neden? Sonra düşünecek. Şimdi yüreği daralıyor. Kızı tanıyor bile denemez. Sevgili Celâl’in bir sözü vardı: “Taşralı kızları, nerede olsa

tanırım” derdi. “Şöyle bir baktım mı azizim, İstanbullu kızla, taşralı kızı, şıp bulup çıkarırım. Taşralı kızın, duruşu başkadır, oturuşu başkadır... Yürüyüşü sonra... Su içmesi bile, hemen kendini verir ele...” Bu Nebahat de taşralı kız. Nili’nin kocasının akrabası. İlk onlarda görmüştü zaten. Sahi. Öyle ya... Okumaya gelmişti. Üniversiteye. Çekingen değildi, ama sıkılıyordu. Güneyli bunlar. Urfa, Gaziantep, öyle bir yer. Mersin belki...”(Meriç,2005a: s.51).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım kendisine yaşam enerjisi veren, onu mutlu eden baba evine taşınacaktır. Artık eskisi gibi pasif değildir. Kendisini yönetmeye çalışan damadına karşı koyabilecek güçtedir. Hapishane hayatı onu güçlü ve dayanaklı hâle getirmiştir.

“Gücü yerinde artık. Ondan korkusu kalmadı. Amacı, artık yalnızca, baba yadigârı evine taşınıp anılarıyla, geçmiş günlerin özlemlerini içinde taze tutarak mutluluğu bulmaya çalışmak değil. Eskidendi o. Şimdi o, evinde ölümü beklemek için değil, tadına yeni vardığı bir yenilmeye, tazelenmeyi sürdürmek için yaşayacak. Şimdi anlıyor Nalancığının anlattıklarını. Yeni aydı. Şu dünya insanlarla dolu, diye düşünmeye başlamıştı son zamanlarda. Bunların bazısı iyi. Birbirini seviyor, çalışıyor, kazanmak, insanlarla beraber iyilikler, güzellikler içinde yaşamak, memleketini ilerletmek, insanlara mutluluk getirecek ne varsa, hepsini emeğini koyup gerçekleştirmek istiyor. Erdem budur.”(Meriç,2005a: s.106-107).

“Babacığının Boncuk Hanıma bıraktığı Allahın dağı, altın değeri kazandı. Parası pulu çok Allaha şükür. Satılacak dolu arazisi var elinde. İşte şimdi, ne yapacağını biliyor o parayla. İkizlere damada baş kaldırmayı, evine geçmeyi başardı ya, kimse tutamaz artık onu. Şimdi o da Nalân’ın seçtiği yolda— Ah Nalân bambaşkadır. Ama, Hocanım ne diyor, “Olmaz!” diyor. “Bu çocuklar tecrübesizdir. Bu çocuklar bilgisiz. Oyunlar büyük. Bu iş böyle olmaz!” diyor. Ah! -Her neyse. Şimdi Boncuk Hanım, halkı, milleti, insanların iyiliğini düşünenlerin yanında! İşte bu kadar! Kötü insanlarla, kötülüklerle, memleketi batırmak isteyenlerle savaşacak o da. Çok işi var çoook! Nasıl olacak bu iş! Ne bilsin! Bu yüzden düşünür düşünür sorardı Hocanıma. Dayanamaz gülerdi çoğu kez Hocanım. Çok sever o da Boncuk Hanımı. Der ki, “İnsanı insan yapan en önemli özelliklerden biri de değişebilmesi,

durmadan yenilenebilmesidir.” Öğrenecek bu yolları Boncuk Hanım da. Artık yaşamla savaşmanın, bir amaca doğru yürümenin getirdiği dirlik içinde, yılmadan yaşayacak...”(Meriç,2005a: s.107-108).

Nesrin öğretmen, kendisini hapisneden çıktıktan sonra artık daha güçlü ve dayanıklı hissetmektedir.

“Düşler bozuluyor çevremde. -Korkacak bir şey yok. Güçlüyüm ben.”(Meriç,2005a: s.113).

Sepetli Kadın (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; anlatıcı yalnızlığında tek başınadır. Güçlüdür. Kişileştirdiği sepetiyle mutludur. Sepet, sıra hasreti çekmektedir.

“Tek başımayım yalnızlığında. Bunu aklımdan çıkarmamaya gayret ediyorum. Kuvvetim artıyor böyle yapınca. Bir sepetim var. Her işime yarıyor. Pazardan gelirken, domatesler kirletmişse onu, içine biraz toz sabun serpip köpürtüyorum. Sonra, hortumdan fışkırttığım suyla çalkalayıp, yan duvarın üzerine, güneşe karşı koyuyorum. Kururken çıkardığı, sazlık çiçeklerin kokusu hoşuma gidiyor. Vefalı bir sepet bu. O sazlığı hiç unutmuyor, biliyorum. Sıra onu bitiriyor.”(Meriç,2005a: s.265).

O An Hep Vardır (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; sağlıklı olmanın, sağlıklı beslenmekten geçeceği belirtilmiştir. Aklını kullanıp, sağlıklı beslenmeyi seçenlerin kendisini mutfakta sağlıklı yemekler pişirirken bulacağından bahsedilir.

“Ev (hele kent evleri) bunları pek bilemez, onları raflarında, dolaplarında, dizi dizi kavanozların, küçük toprak küplerin, parlak renkli paketlerin içinde görmeye alışkıdır. Ama, yaşamı, her soluk alışında algılayarak, duyumsayarak yakından izlemeyi bilen, kendine, aklını kullanıp sağlıklı bir yaşama biçimi seçebilen, kendine bir anlam katabilen insan, insanın bu doğal, bu olmazsa olmaz duygusunu ille (genel adı mutfak olan; su, ateş, yenilebilecek şey bir araya gelince vücut bulan) mutfakta bulur. Doğanın, emeğin gücünü ta iliklerinde hisseder o zaman. Sağlıklı

beslenmenin, ağız tadından duyulan hazzın getirdiği dingin, rahatlamış insan, evden, evin mutfağından geçen insandır. Kıyılmış maydanoz, dövülmüş sarımsak, kavrulmuş soğan kokusu çıksın diye pencereler açılır. Açılır da, baharatın, kaynatılmış reçellerin, yaz meyvelerinin, kış meyvelerinin, kokusu hemen çıkar gelir. İmgelemde, daha ne kokular, ne fısıltılar, ne gülüşmeler, ne su sesleri vardır mutfakla ilgili.”(Meriç,2012a: s.109).

Korsan Çıkmazı romanında; çevresine karşı olan sorumluluklarını yerine getiren ve kendine güvenip, inanan Berni, bu durumun verdiği haklı gücü ve başarıyı hisseder. Bu durum onu etkilediğinden, iki kat daha güçlü hisseder.

“Günümün kendim için, çevremdekiler için faydalı geçmesini sağlamaya çalışırım. Ağustosböceğinin türküsüyle, karıncanın dolu ambarını bir araya getirmeye çabalarım. Çevremde olup bitenlere bakar bakar, akıllı olduğum için sevinirim. Kendimi akıllı ve güçlü bulurum.”(Meriç,2012b: s.19).

“Meli, sen, Ahmet, Nil, Ayşe hepiniz benim çevremde kendinizi mutlu buluyorsunuz. Etkileniyorsunuz. Hepiniz en düşkün, en yıkkın zamanlarınızda beni düşünüp, benim sağlamlığımı düşünüp diriliyorsunuz. Ben kendime inanıyorum çünkü.”(Meriç,2012b: s.104).

4.1.33. Sevgi Dolu Olmanın Yaşama ve İnsanlara Etkisi

Sevgi dolu insanlar her zaman çevrelerine pozitif enerji verirler ve bu yüzden de çevreleri tarafından sevilirler. Bazı insanlar kendi yaşamlarının yanı sıra başkalarının yaşamlarını da olumlu yönde etkilerler. Sevgi dolu olan birey, etrafındakileri de etkileyerek, onları da mutlu ederler. Bir toplulukta umutsuz, asık suratlı, karamsar, iç bunaltıcı insanlardansa neşeli, kıpır kıpır, enerjik, gülümseyen insanlar daha çok ilgi görür.

Sevginin öyle bir gücü vardır ki sadece size yetmez, çevrenizdekileri de neşelendirir. Sevgi dolu insanlar, çevrelerine verdikleri bu sevgi yansımasıyla kişilerin, toplumun vazgeçilmezi olurlar. Yani hem kendinize hem çevrenize faydanız dokunur. Doğaya, insanlara, hayvanlara karşı merhametli, sevgi dolu bir

yürek etrafındakilerle de umut olur. Toplum içerisinde bu şekilde kendine yetebilen bireylere her zaman ihtiyaç vardır.

Nezihe Meriç, eserlerinde sevgiye ve sevgi dolu olan insanlara yer vermiştir.

Boşlukta Mavi (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; kız, merdiven başında durduğu yerden boşluğa, maviliğe bakar ve mutlu olmak için bir sebep daha bulur. Hayat başlı başına güzeldir.

“Merdiven başına bir pencere açmak, ona, aşırı güzel göründü o anda. Birinci basamağa adımını attığı sırada, maviden, gürültücü bir kuş sürüsü geçti. Sürü dönerken gözlerini kapadı: “Başınızın üstünde gökyüzünün maviliğini gördüğünüz sürece kendinizi mutlu saymalısınız.”(Meriç,2011: s.21).

Kız, Hacı Bey dayısının evine ve eşyalarına bakarak onların ne denli sevgisiz, donuk olduklarını düşünür.

“Kapıya dayanarak – akli hep o gökyüzü meselesine takılmış bir hâlde- sofayı boydan boya gözden geçirdi. Bu eşyalar, bu odalarla en ufak bir ilgisi yoktu. Hiçbirini sevmiyordu. Bunlar, onun değildi. Ama, kimsenin değildi zaten. Hacı Beyin evine alınıp konulmuştu sadece. “Acaba öyle mi? Bu gelinler, kızlar; onların çeyizleri, elişleri...” Ama bütün bu eşyalarda, sevilmemekten gelen bir donukluk vardı. Bir şey anlar gibi oldu. İşin sırrı- o eksikliğin- buradaydı galiba. Okşanmamış, çiçekleri öpülmemiş Kütahya vazoları; bir kadın yanağının sıcaklığını duymamış aynalar; tavanın, uzun uzun seyredilip düşlere dalınmamış oymaları; kilimlerin nakışları, “galiba galiba... boşuna bir güzellik, renklilik, aydınlık, ferahlık.” Her şey kendi kendine, konduğu yerde duraduruyordu.”(Meriç,2011: s.24).

Bozbulanık (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Bilge'nin Berran, Birsen ve Zerrin ile olan çocukluk yıllarındaki mutluluklarından bahseder.

“Çocukken bahçeden bağıırdık: ‘Anne...’Odaların, sofaların serinliğinden onun genç sesi gelirdi: ‘Yavrum?’‘Ekmek ver...’‘Bana da...’ Beran hep donunun lastiğini kaçıırır, helâda avaz avaz ağlardı. Birsen kaşla göz arasında defterlerimizi karalardı... Biz de çocuk olduk ha? He tuhaf! Çocukluğumuz, mutlu olduğumuz

yıllar 1943'te kaldı demektir? Herkesinki böyle bir yerlerde kalmıştır mutlaka.”(Meriç,2011: s.35).

Bilge, âşık olan Birsen'e takılmaktadır.

“Birsen'e de ne oluyor böyle... Dizimin dibine oturmuş, pek dalgın. Yirmi iki yaşın ilk aşkı... Sen de anlarsın yakında Konyalının külâhı kaç renkmiş Birsencim.”(Meriç,2011: s.35).

Aksaray Dolmuş (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Leyla, ailesine bakarak mutlu olur.

“Leyla, imgeleminde, küfelerin ve eşeğin boz rengiyle fasulyelerin yeşili arasına bir demet gelincik koyar ve bağıra bağıra bir şarkı tutturarak aşağı iner.

Taş mutbakta, mangal yanmış, çaydanlık kaynamıştır. Leyla anneannesinin mavi yemenisinin oyalarına, yüksek iskemlesiyle masa başına oturtulan küçük kardeşinin burnundaki yumurtası sarısına, zeytine limon sıkın annesinin sağlıklı, neşeli hâline bakarak içinden sevinir.”(Meriç,2011: s.32).

Öğretmen (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; bir resim öğretmenin sevgi dolu olmasına değinilir.

“Oysa sevmek...” Sevmek deyince, uzak uzak, ince ince, sızım sızım, çini çini, çiseleyen, çimlenen, gülümseyen bir şeyler geçiyor öğretmenden. Gözlerini sımsıkı kapayarak bir an duruyor ve rengi uçuyor.”(Meriç,2011: s.62).

Özsu (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Hayriye adında bir kadının mahalleye taşınır taşınmaz herkesle arasının iyi olmasından, mahalleliyi sevgi çemberine almasından bahsedilir. Hayriye hayat enerjisi bol, şen bir kadındır.

“Annem: Semih Beylerin alt katına taşınan galiba!” demişti. O günü çok iyi hatırlıyorum: Akşama dek temizlik yapmıştı. Takunya, kova sesleri, ovulan tahtanın gıcirtısı arasında, ikide bir o kahkaha çıkıveriyordu. O gülünce, ben tuhaf bir sevinç duygusu içinde neşeleniyor, hafifliyor, elimde olmayarak gülümsüyordum, öğle üzeri,

sokağa yayılan ızgara balık, taze kireç kokusu arasında, ben de aylardır ilk kez kendiliğimden yemek istemiştım. Gün boyu onun sesi, kahkahaları ile oyalanmış, kendimi dinlemekten kurtulmuş, günün sıkıcı olduğunu, saatlerin geçmediğini unutmıştım. O gün Dik de huysuzlaşmadan, biliyordu ve sanki benim göremediğimi biliyormuş gibi ara sıra bana dönüp kesik kesik havlıyordu.

Şimdi, bir kadının, bir sokağın kaderinde oynadığı rolü düşünüyorum. Hayriye o evde iki yıl oturdu. Geldiğinde, sokak, evler yine bu evlerdi. Kiracılar da değişmedi. Gelgelelim sokağın -sokağın nesi demeli bilmeme ki, galiba ruhu- ruhu değişti. Bu sokakta yaşayanlarla, sokak arasındaki anlaşma nasıl oldu anlatılamaz. Ama bunu yapanın Hayriye olduğunu biliyorum.

Gülüştünü ilk kez duyduğum o günden sonra, artık her sabah, bütün sokak onun kahkahası, onun sesi ile uyanmaya başlamıştık. O, iki üç gün içinde hepimizle tanışmış, ahbap olmuş, odasına, sokağına yerleşip komşularına canla başla bağlanıvermişti. Yatağını öbür köşeye çektiirdiğinden, artık Dik’le birlikte ben de onu seyredebiliyordum.”(Meriç,2011: s.69).

Hayriye mahallede hastalığı sebebiyle yatalak olan kadına da ilgi gösterir. Kızı Gülsev ile arada onun yanına uğrar.

“Kadında öyle bir canlılık, iyilik, sevecenlik neşe vardı ki, kabına sığamıyor, bunları, gücünün yettiğince hepimize dağıtıyordu. Hastayım diye, bana, eşinin dostunun bahçesinden demet demet çiçek getiriyor, boş bir vakit bulur bulmaz Gülsev’i kucığına aldığı gibi pencerenin önüne gelip benimle laf atıyor, canım sıkılmasın diye ne yapacağını şaşırtıyordu.”(Meriç,2011: s.70).

Hayriye sayesinde mahalleli evlerdeki tutsaklıktan kurtulur herkes kapısının önünde birkaç iskemleyle oturur, artık mahalleli de mahalleye, sokağına sahip çıkmıştır.

“Günler geçtikçe, sulanıp süpürülen sokağın taşları parladı, kaldırım kenarlarındaki otlar, suyu görünce gürleşip yeşillendi. Hayriye’nin ektiği hanımeli baları balkonlarımıza sarıldı. Sokak tozlu durumundan, süprüntüden kurtulup

serin, renkli, bahçemsi bir durum aldı. Hayriye bizim sokak ve bizler için aşı yerine geçmişti. Zamanla, pencereler sokağa açıldı, başlar sokağa uzandı. Dada sonra, geceleri, kapı önlerine sandalyeler çıkarıldı, kapıdan kapıya konuşmalar, şakalaşmalar başladı. Delikanlılar rıhtım boyuna gitmektense merdivenlere oturuverdiler. İşten gelen kızlar, ellerini yüzlerini yıkadıktan sonra, onlara katılıp, iki üç lafla gülmeyi cana minnet bildiler. Evlerde tutsak çocuklar, yıkanmış temiz betonlarda top oynamanın tadını çıkardılar.”(Meriç,2011: s.72).

Hayriye ev sahibiyle tartışıp taşınmak zorunda kalınca mahalleli üzülür ama artık sokak onlara aittir. Hayriye bir aşya benzetilir. O artık mahallede olmasa da etkisi hâlâ canlılığını korur.

“Aşı tuttu bir kere... Artık Hayriye olmasa da sokak bizim. Günlük dertlerimize, sıkıntılarımıza, kederlerimize, ancak kendimizi ilgilendiren, dünyamızla kendimiz arasındaki didişmeye karşın, sabahları, temiz, serin, çiçekli, insanlarıyla anlaşmış, sevilmiş bir sokakta uyumak, akşamları böyle bir sokağa dönmek –madem ki buna zorunluyuz- bizi hep bir yanımızdan tutuyor.

Ama Hayriye 'yi çok arıyoruz.”(Meriç,2011: s.74).

Madem ki Hayal Kurmak Bedavadır (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Üsküdar'ı andıran evlerin, çeşmelerin büyüüne kapılan kahramanımız sokağı âdeti sahiplenmiştir.

“Günlerce bu sokak için dalgalandım durdum. Bana öyle tanımlamalara sığmaz bir sevinç veriyordu ki, hemen yaşamakla ilgili neşeli düşlerimin en başına onu geçirdim sonunun nereye çıktığını öğrenmeyi hiçbir zaman düşünmedim.”(Meriç,2011: s.75).

Alaturka Şarkılar (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Râna teyze tam bir sevgi insanıdır. Ömrü sevdalarla geçmiştir.

“O, ipek feracelere, taşlı taraklara, elmas broşlara bayılırdı. Yeni çıkan tüm şarkıları öğrenip utu ile çalıyor, sevdalı sesi, bahriyelileri çileden çıkarıyordu. Herkesi sevmek, herkese armağanlar almak, arabalara kurulmak, eğlencelere gitmek

onun içindi. Bir iki kadeh içince yanakları pembeleşir, gözleri hafifçe süzülür, tutar bir “Ah” çeker, bir şarkı söylerdi. “Sevdayı muhabbet başıma gör neler açtı.” Böylece, kimini kumral bıyıklı, diye, kimini uzun boylu, kimini çapkın, kimini içli diye sevdi; ömrü sevdalarla geçti.

Ama o, her zaman bir küçük kız kadar masumdu. Kuşları, civcivleri, kedileri, küçük köpek yavrularını; denizi; acı biber turşusunu; eski yalıları; çocukları, genç ihtiyar herkesi, küçücük apartman dairelerini de hep aynı sevgiyle severdi.”(Meriç,2011: s.83).

Nezih, Râna Teyzesini ve annesini çok sever ve onların artık yaşlandıklarını düşünerek üzülür. Çünkü onların ikisinden de hep sevgi, şefkat görmüştür.

“‘Rânicim’ yatağımı sofanın ortasına serer ve pencereleri sıkı sıkı örter. O gittikten sonra ben gıcırdatmamaya çalışarak hepsini açar ve yattığım yerden yıldızları seyretmenin tadını çıkarırım. Ama düşünürken düşünürken içime bir gariplik basar, “Ah...” derim. “Hepsi ihtiyarlıyorlar artık. Birer birer ölecekler. Bu koca dünyada yapayalnız kalacağız. Ah anneciğim, ah anneciğim ölmesek ne iyi...” ve ağlaya ağlaya uyuyakalırım.”(Meriç,2011: s.85).

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Bilge, Cemil Bey’in yanında ona refakat ederken camdan dışarıda yağmurda ıslanan çocuklarını şefkatle eve alan onları temizleyip, paklayacağını düşündüğü, maddi şartları iyi olmayan anneyi görür. Kadının evine ve çocuklarına sahip çıktığını düşünür. Kadın, çocuklarını sever. Anne olmak bunu gerektirir.

“O sırada evin kapısı açıldı, sarışın, şişmanca, genç bir kadın göründü. Üzerinde kısa kollu eski bir basma entari vardı. Entari kısalmış olduğundan, çorapsız, kalın bacakları hemen gözü çekiyordu. Başını uzatıp sokağın iki yanına baktıktan sonra, kapının arkasında bir an kayboldu, sonra, elinde, oldukça eski, küçük bir halı ile göründü. Halıyı saçaklarından sıkıca kavrayıp, başını tozun aksi yönüne çevirerek, beş altı kez kuvvetle çırpı. Kadının sağlıklı bir yapısı vardı. Halının arkasından iki kilim silkeledi, sonra yağmur oluğunun altına bir teneke koyarak içeri girdi. O, kapıyı kaparken Bilge, ayağındaki takunyaalara dikkat etti;

tuhaf bir iç burkulmasıyla kendisinin hiç takunya giymediğini düşündü... Hemen biraz sonra iki küçük oğlan, yağmurdan iyice ıslanmış olarak, ellerinde sefertasları, çantaları koşa koşa geldiler, evin kapısını tekmelemeye başladılar. Kapı çabucak açıldı; kadın çocukların ıslak hâllerine gülerek onları içeri aldı. Kadının güldüğünü görünce Bilge de güldü. Kendi kendine, “Bu temiz bir kadın” diye düşündü. “Şimdi leğene sıcak su doldurur. Bezi bolca sabunlar, çocukların elini yüzünü, bacaklarını şöyle bastıra bastıra bir güzel siler. Akşama sıcak bir çorba, taze ekmek, tahin pekmez... “Birden dudakları titredi ve ağlamamak için kendini sıktı. Bu kadın toplumun içinde, günlük hayatını yaşıyor. Çalışıyor, didiniyor, gülüyor, ağlıyor... Evi kocası, çocuğu çocuğu...”(Meriç,2011: s.88).

Bilge, sevgi dolu kıpır kıpır oluşuyla, huysuz Cemil Bey’in bile yüzünü güldürmeyi başarmıştır. Sevgi her kapıyı açar.

“Safnaz Hanım, büyük kızı ve torunu ile geldiği zaman, onları öylece karşılıklı oturmuş neşeli neşeli konuşur buldular. Sıcacık oda, mis gibi demlenmiş çay, o huysuz Cemil Beyin güler yüzü, zaten gürültücü, neşeli olan Safnaz Hanımla kızını büsbütün coşturdu. Bir an içinde sarılmalar, öpüşmeler, çocuğun yaramazlıkları arasında açılan paketler, Cemil Beye fanilalar, Safnaz Hanımın pantüflü terlikleri, Bilge’ye gıcır sakızlar, nohut leblebileri, şakalar, gülüşmeler ve Bilge’nin dediği gibi: “Aman neler neler...””(Meriç,2011: s.91).

Keklik Türküsü (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; âşık olan Oya çevresine artık daha farklı bir gözle bakmaya başlar.

“Tutup âşık olmuştu. Hem de nasıl!.. Acaba kim onun kadar inanmış, aşkı böyle tatlı bir neşe içinde karşılamıştır. Acaba âşık oldum diye kim onun gibi sevincinden deli olmuştur... Yaşlar süzülüp süzülüp gidiyor, pembe elma çiçekleri titreşiyor ve Oya’nın kulağında kendi sesi çınlıyordu: “Oh!.. Cüneyt Bey amca, sizin bu elma ağıcının çiçekleri ne güzel.” O zamanlar her şeyde bir şey vardı zaten. “İnsan âşık olunca, kapalı göz kapakları arkasından bütün dünyayı filiz yeşili bir dinginlik olarak görür” diyordu. “Hani pembe akide şekerleri vardır bilir misiniz,

onların bir baygın pembesi, insanın içine yayılan bir kokusu vardır. Aşk öyle bir şey işte.”

İlk kez, geçen kışın yağmurlu bir gününde, Kadıköy vapurunda karşılaşmışlardı. Oya, yukarı salonda, arkadan ikinci sıraya oturmuş, o gün çıkmış olan bir dergiyi merakla gözden geçirirken, genç bir adam gelmiş ve boş yerlerden yer beğenerek, geçip onun karşısına oturmuştu. Öyle çok ıslanmıştı ki... Oya'nın gülmesi tutmuş, belli etmemek için dudağının kenarını ısırarak, kaşlarını çatmıştı. Oysa genç adam doğrudan doğruya kıza olmasın diye onun omzuyla kulağı arasında bir yere bakarak açıkça gülmüştü. Çevresinden sular süzülen şapkasını çıkardığı zaman, O ya göz ucuyla ve ilk kez, geniş bir alnı, sarı ela gözleri ve saç ayırımında bir yara izi olduğunu görmüştü. Uzun boylu, yakışıklı bir adam olmasına karşın, güzel değildi. Fakat hâlinde tavrında öyle sevimli bir haylazlık, gülüşünde, yaramaz oğlan çocuklarını anımsatan öyle tatlı bir haşarılık vardı ki, Oya'nın içi aydınlanıvermiş, ferahlamış, içinden, kalkıp adamın boynuna sarılıvermek gelmişti. Genç adam onun elindeki dergiye şöyle bir baktıktan sonra, hemen çantasını açıp, aynı dergiyi çıkararak yalancı bir merakla okumaya başlamıştı.”(Meriç,2011: s.94).

Susuz I (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; tramvaydaki kadın, camdaki aksine bakarken mutlu olur.

“Biri -bunlardan biri- için için sevinçli -beyaz keten elbisenin yakısında, ayağındaki hafif sandaletlerinden, beyaz çantasından, tramvayın camındaki görüntüsünden hoşnut- oturuyordu.”(Meriç,2011: s.108).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ahmet'in annesi sevecen ve şefkatli bir kadındır.

“Örneğin o, taşra şehirlerinden birinde beş çocuklu bir memur ailesi evi biliyordu. Baba pişmandı, göbekliydi. Kocaman bir göbeği vardı. Gülerken göbeği oynardı. Polis romanlarına düşkün memur - avukat. Anne, tersine çok zayıftı kurumuştı. Kıkır kıkır gülerdi. Beş tane çocuğu vardı. Sabahtan akşama kadar işi bitmezdi bu yüzden. Baba pazar günleri evde oturur, hurma çekirdeğinden, kıl testereyle küçük takunyalar, çentik papuçlar yapar, cilalardı.”(Meriç,2011: s.166).

Sofiya, sevgisini paylaşabilen neşeli birisidir. Ahmet ve Meli, Sofiya'yı sincap gibi sevimli bulurlar.

“Sofiya küçük bir dükkânı çatlatacak kadar neşeyle dolduran, sincap gibi bir Rum kadınıydı.”(Meriç,2011: s.169).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; adam, hayata pozitif bakan, sevgi dolu birisidir. Kadına da yol gösterici olur.

“Başım fena hâle ağrımaya başladı. Adamın birine çarptım o sıra. ‘Bağışlayın!’ diyeceğime, yanlışlıkla, tılsım bozuldu demiştim. Adam kolumu tuttu. Yüzüne baktım. Çakıl mavisi yeşil bir dağ suyundan, üç beyaz kuş uçu. Güvercin mi diye baktım, göremedim. Bu adam milattan önce ve milattan sonra yüzyıllar boyunca aradığım, bulduğum, âşık olduğum adamdı. Onu mu yetirmiştim ne! Yoksa ona rastlamayışım mıydı? Hayatımın çok duygulu, oldukça karışık bir zamanını yaşadığımı anlıyordum. Adam, “Somurtmuşsunuz da ondan” dedi. “Tanrı’ya gülümseyiniz.” Dişleri bembeyaz parladı. Kolumu bırakıp, beni selamlayıp yürüdü.”(Meriç,2011: s.204).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nili'nin evinde, Nebahat Nurhan'ı samimiyetinden dolayı kendine yakın hisseder.

“Bir Nurhan'ı kendine yakın bulmuştu. Onun yumuşak sesini, kahverengi gözlerindeki sevecen, hoşgörülü bakışlarını. Nurhan onu sıkıntılı havasından kurtarmak için elinden geleni yapmıştı “Nili, vallahi senin şu koca bardaklarını hiç seviyorum. İnsan nasıl tutacağını şaşıyor...” bile demişti. Nebahat ona kaşlarının altından bakıvermişti. İkisi arasında gizemli bir sevgi yolu açılır gibi olmuştu.”(Meriç,2005a: s.52).

Işın (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; ışın küçük şeylerle mutlu olmayı başarabilmiş, sevgi ve hayat dolu bir kızdır.

“Kek! Bir iki adım atarak, mutbak kapısından başını uzatıp bakıyor. Birden, aydınlık delice üretmeye başlıyor kendini. Karanlıklara karşı güçsüz, ama aydınlık.”

Kız, mutbağın ışığını kapatmış, fırının önüne çömelmiş, çenesi avuçlarının içinde, dalmış, kekin pişmesini bekliyor. Kek pişiren bu küçük, karanlık mutbakta, kekin pişmesini bekleyen bu küçük kız, tasalı kız, yüreğini anlatılamaz bir sevgiyle dolduruyor. “Güzelik!” diyor içinden. Annesi, akşam, sofrada gülmüştü: “Aman deli!” demişti. “Kek için sinemadan kalınır mı? Bozarsın gene. Yarın ben yapıveririm sana. “Küçük bir kızın, büyük bir kıza dönüşürken geçirdiklerini, incelikleri, acıları anlamıyor o...”(Meriç,2005a: s.135-136).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Canan Hanım, normalde çok girişken biri değildir. İçe kapanık, sessiz, sakın bir yapısı vardır. Fakat pazar günleri abisi Erol Bey ile kahvaltı yapılacağından, o da daha sevecen ve mutlu olur. Bu sevgi dolu olma hâli evdekilerin de yüzünü güldürür.

“Etlı ekmek yapılır evde pazar sabahı. Babaanne’nin geleneksel etli ekmeği! Yıllardan beri hiç şaşmaz. Canan Hanım bile, pazar sabahları erken kalkar, etli ekmek var diye. Sevgili Erol abisi evde diye. Güler yüzlü, sağlıklı, neşeli bir havası olur. Şakalaşmalara katılır. Kızlara, hafta içinde beraber çarşıya gitmek için söz bile verir.”(Meriç,2005a: s.194).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın, etrafında bazıları onun sinirlerini bozsa da genel olarak insanları ve hayatı sever.

“(Boş ver Allah aşkına şu komşuların yorumlarına. Ne derlerse desinler.) Sen onları / da seversin. Sen hep severek yaşadın. Hep bir anlam kurmaya çalıştın severek. Kolay değil yaşamak, kolay değil, hiç kolay değil, sinirlerin bozuk olunca, insanın senin sinirlerin gibi...”(Meriç,2005a: s.248).

Çangal (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; otostop çeken kişi kendisini sevmektedir. At arabalı çingeneye olan hayranlığı insan sevgisini gösterir. Kibirli biri değildir. Sevgi dolu olması sebebiyle etrafına da pozitif etki verir.

“Beyaz sakalı bile kirli, gözlerinin akı bile kirli sarı, ihtiyar, eski bir Çingeneydi bu.

Ata, arabaya, paslı demirlere benzeyerek, kendini öylece bırakmıştı bahar gününe, içtiği sigaranın keyfine.

Araba, tıngır mıngır geliyordu.

Geldi.

Ağır ağır önümden geçerken, öne doğru hafifçe eğilmiş olarak oturan bu ihtiyar Çingeneydi, beyaz yapışık, dalgalı saçları, dediğim gibi akları sararmış gözleriyle iyice gördüm. (Bir durak sonra hemen dakikalık yolda Çengelköy olduğunu tam burada söyleyecektim. Acele ne gerek var.)

Birbirimize baktık.

Avucumu yumup başparmağımı dikerek, gidiş yönünde salladım. (Sen de bir hoşsun yani.)

-Üsküdar!

Başını belli belirsiz iki yana salladı. Sigarasının dumanı, parlayan günün içinde beyazımsı maviydi. Kara dudakları kımlıladı: Hiç bozmadan kaşlarını kaldırdı. Tok bir ses, güzel bir İstanbul vurgusuyla.

-Çengel'e kadar, dedi.

Bir sevinç, bir çırpıntı içimde. (Haklısın. Ben biraz bi hoşum. Ama kendimi böyle olduğum için öyle seviyorum ki!)"(Meriç,2005a: s.276-277).

Gül Yaprığının Pembe Sesi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; anlatıcı, insanların birbirlerini tanımasalar da sevgi ile bir ortak nokta bulunabileceğinden bahseder.

"Hepiniz birbirinizi seversiniz. Tanısanız da tanımasanız da. Bu, başka türlü bir sevgidir. Bu, sevginin yitirilmemesi isteğinde birleşmenin sevgisidir. Özetle, istenen bu değil mi? Sevmek değil mi? Ancak sevince başlamaz mı, insanla, yaşamla ilgili en küçük birimden, en büyüğüne doğru açılan anlam!"(Meriç,2005a: s.262).

Öykücük (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; üç kişi arasında sevgi dolu olan bir arkadaşlık bağı vardır.

“Bize çay kaynatan, evinde ağırlayana ben, yıllarca önce Fındık Hanım, deyivermiştim. Ufak tefek, toparlacık diye. Pek ince bir betimleme olmayabilir. Sesimi çıkarmam beğenisizlikle karşılanırsa. Bizim aramızda tuttu. Ben böyle dedikçe, biri sarı bıyıklarıyla (şimdi beyazları çoğaldı) öbürü beyaz dişleri, küçük elleriyle, öyle bir gülüverirler ki, burada, yalnız biz üçümüz beraberken gerçekleşen (ortaya çıkan, oluşan, beliren) sevgiyle dolu titreşim, onu, tüm gündelik, sıradan benzetmelerden korur.”(Meriç,2005a: s.268-269).

Güzbeyi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; anlatıcı kadın, çocukluk yıllarında fakir ama çok mutludur. Eşi ise kendisi kadar şanslı değildir. Maddi olarak rahat ama manevi olarak sıkıntılı bir süreç geçirmiştir.

“Bir gün bile, çocukluğumun yoksunluklarını anlatmadım Bülent’e. Sevgiyle dolu yoksul yıllar. Onunki karnı tok, rahat bir yaşam. İyi de ne sevgi sesi duymuş ömründe ne sevgi kokusu.”(Meriç,2005a: s.314).

Yandırma (Yandırma) hikâyesinde; kadın, kendisine bakmayı seven, güler yüzlü, sevgi dolu birisidir. Etrafına neşe saçar.

“Derken bir telefon! Eskiden oturduğun apartmandaki kapı komşun; bir ahabap. Yüzü güzel, elleri güzel, tırnakları pırıl pırıl, boyu bosu yerinde, bakımlı bir kadın. Saçları hep iyi taranmış, iyi biçimlendirilmiştir. Yanaklarını, gözlerinin üzerini iki eli kanda olsa renklendirir. Dudakları hem güzeldir, hem yüzüne çok yakışan bir dudak boyası rengiyle boyar onları. Genellikle çok güleçtir.”(Meriç,2005b: s.7).

Zümrüt Hanım, Rasim Usta’yı çok sevmektedir. Geç bulunan bu sevgi, kaybedilmek istenmez.

“Rasim ustanın haberi geldiğinde, Zümrüt hanım çığlığı basıp bayılmış. “Beni koyup nerelere gidiyorsun Rasim usta! Ben sensiz nasıl yaşarım, senden başka kimsem yoktur” diye kendini yerden yere atmış. Dedim ben sana diyordu, dağdaki

odun bile yeşerir de... Ne anlar sevda nedir, aptal karılar, ayıpladılar, şurada üç aylık kocası, vay vay şuna bak diye, onlar bilebilirler mi hiç Zümrüt hanımın göğüs kafesindeki sevdayı...”(Meriç,2005b: s.13).

“Sonradan bir hemşire söylemiş: Gece, sabaha karşı, hastanenin o uzun koridorundan geçerken görürmüş Zümrüt hanımı, orada öyle, hiç bitmeyen bir mum gibi. Tüyleri diken diken olurmuş. “Ben” demiş, “kocasını seven çok kadın gördüm bunca yıl şu hastanede ama, böylesini görmedim.”

Ne demekmiş bırakıp gitmek Zümrüt hanımı! Bırakır mıydı Zümrüt hanım! Onun ateşi, onun duyulmayan ağıtları dereiçini de sarmamış mıydı! Onun için öyle davulu zurnalı karşıladılar Rüstem ustanın dönüşünü. O ne zaman kahveye girse, herkes ayağa kalkıp buyur ediyorsa, o tanımlayamadıkları ürperten saygıya, sevgiye, sevdaya benzeyen duyguyu çok yoğun olarak duydukları için.”(Meriç,2005b: s.22-23).

Kıpırtı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıpırtı Hanım, kendisine büyük iyilikleri olan, onu yeniden hayata bağlayan Mihrişah Sultan’ı, kendisini tanımladığı şu cümlelerle anar. Sevgi her kapının anahtarıdır. Seven insan yaşamının da tadını çıkarır.

“Mihrişah Sultan bana, “Sen sevmeyi bilen bir kızsın. Sevmeyi bilen, bir yolunu bulur yaşamının da,” demişti. Onu hep anarım. Daha doğrusu anmadığım an yoktur desem daha doğru olur.”(Meriç,2012a: s.16).

Sevgi, insanlara pek çok bakış açısı kazandırır. Eğer bir şehri sevmeden yaşıyorsanız orası size zindan olur. Fakat sevdiğiniz, kendinizi iyi hissettiğiniz bir şehirde yaşıyorsanız, sevgi size o şehrin çekilmez taraflarını çekilebilir kılar.

“Ben İstanbul’u çok seviyorum. İnsanlar ‘bozuldu, rezil oldu, nerde eski İstanbul’ dedikçe içim çok fena kararıyor. Ağlasam olmuyor, ağlamasam... Düşünüyorum da bu şehrin (yani demek istiyorum ki) bu şehrin her şeyi benim sevgimde can buluyor.(Öyle derdi Mihroş.)”(Meriç,2012a: s.16).

Derinde, Çok Derinlerde İcini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbul Sesi Var) hikâyesinde; Selma ve Canan iki eski arkadaştır. Canan, şişmanca görünen biraz salaş bir kızdır. Selma ise sıska ve esmerdir. Selma, aile içinde şen kahkahalarıyla tanınan, sevilen birisidir.

“Selma tam tersi, uzun, zayıf, esmer bir kadındı. Büyük ninesinin gündelik konuşmaları dışında, biz hiç oturup uzun uzun konuşmayız.

“Ben de Ahmet’i susturamam biliyorsun. Ahmet de gevezedir.”

“Belki beni yetersiz buluyordur bu konularda.”

“Yok canım. Nereden çıkarıyorsun?”

“Öyle! Çünkü arkadaşlarıyla uzun uzun konuşabiliyorlar. Tartışıyorlar. Taktığı bir isimle ‘Şatıfilli’, anneannesine göre Süslü Şaziment, annesine göre Zirtullahi Kiram’dı.

Çok gülüyordu, durmadan elleriyle kollarıyla, gözleri neşeyle ışıldayarak, arada bir de kahkahayı basarak konuşuyordu. Arkadaşına sorarsan deli dolu, ama çok şeker, çok insan kızdı.”(Meriç,2012a: s.73).

O An Hep Vardır (Gülün İçinde Bülbul Sesi Var) hikâyesinde; mutfağın bir evdeki hayatı ne denli etkilediği üzerinde durulmuştur. Pişen yemeklerde sadece kokunun değil huzurun da bulunduğu belirtilmiştir.

“Mutfak, kadrini bilene cennettir dedik. Öyledir. Herkes bir anlam kurmak zorundaysa kendine, -bu kaçınılmazdır. Anlamsız yaşanamayacağına göre- bunların içinde, mutfakçı bilenler, onun insanla olan ilişkisini, eve getirdiği huzuru, sevinci, tadı keşfetmiş olanlar kazanır. Bir demet maydanozun saplarını yıkarken duyulan toprak kokusu, aldığı gibi getirir ekili tarlaları mutfaka. Domateslerin kırmızısı, biberlerin yeşili, kerevizin keskin kokusu, çevredeki tarlalardan doğru esen rüzgârın içinde gelir, donatır, ışıldatır bıçağı, ocağı, mutfakçı kıyısını köşesini... Ocak yanar. Yanan ocak mutfakçı sevincidir, ya da kaynayan tencere. İster büyük kentlerin mermerli tezgâhına gönülmüş elektrikli ocakta olsun, isterse, sarı çamurla sıvanmış

köy mutfağının ocağında, etli yaprak sarmasıyla, erimiş tereyağındaki kırmızı biberin kokusu, ikisinde de aynı mis kokudur.”(Meriç,2012a: s.109).

Kimin Kimsesi Kim (Çisenti) hikâyesinde; Rüstem Baba, çarşıdaki herkesin saygı gösterdiği, sevilen, babacan birisidir.

“Sevgi dolu, yumuşak bakışlı bir gönül adamıdır o, yalnız, sırasında, kalın kaşlarının altından, ne demek istediği anlaşılmayan, ama insanın kanının donduran bakışıyla baktı mıydı akan sular durur... Hep bilinir ki, çarşının dumanı ona doğru tüter.”(Meriç,2010: s.28).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; Doktor Bey, iyi bir insandır. Kıyı kenttekilere sanki bir sevgi iksiri gibi iyi gelir.

“Onlara mı? Az sonra güneş, denizi kıpkırmızı yaparak ufukta tüm görkemiyle parlayacak. Tam o sırada oradan geçen kuş sürüsü, kapkara, benek benek görünecek. Sonra o gelecek; güzel yüzü güleç, ama çalaklığı ağırlaşmış, kıvrak yürüyüşü, beline oturan sancıyla, hafif, belli belirsiz bir aksamayla bozulmuş olacak.

“O da yaşlandı. İkimiz de yaşlandık” diye düşünecek buraların Doktor beyi; kıyı kentin iyilik, sağlık, sevgi iksiri. Kısılmış sarı yeşil gözleri, sevgiyle ışıklanmış olacak o gelince.”(Meriç,2010: s.46).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 4 (Çisenti) hikâyesinde; kıyı kentte yaşayanların ruhuna dokunabilen, sevgiyi dağıtabilen bir Doktor Selim Şahin vardır.

“Bu genç adamın yaşamını lif lif ayırdığımızda (genç bir adamdı, çocuksu sevinçlerine, içindeki şen şatır, gün açmışçasına ışıltılı sevgisine, baykuş, ören, çakal, yavşak, daralmak, anlamsız, boş, usangın, umarsız, boşluk sözcüklerinden gelen çağrışımların gölgesi düşmüştü) boşa gitmiş anlamsız bir karışıklık içinde parçalanmış bir yaşam çıkar ortaya ki, romanı bile yazılamaz.

O akıllı kişi, saçı sakalı uzayıp birbirine karışmış olduğu hâlde, dudakları çanlı bir kırmızılıkta olan, o çökmüş yüzde, insanı şaşırtacak kadar, parlak iki mavi gözle, insanını ta içine, ruhuna -sanki- bakan, doktor Selim Şahin.”(Meriç,2010: s.54).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İsteddiğime Gelince... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; sevgi dolu, yaşamdan tat almayı başarmış bir kızın (torun) düşünceleri şöyle belirtilir.

“Deniz kenarında oturur, uzun uzun denize bakardım. Bunlara benzeyen duygular içinde. Rahatlardım. Eve dönmeyi özlerdim. Fırından çıkan ıspanaklı böreğin kokusunun, Rumeli göçmenciği Hatice halamın ince sesiyle söylediği “ potin bağım çözüldü, bağla da sevdiğim bağla” türküsüne karışması sevinç için yeterliydi. Aşk, böyle, bu sevinç gibi bir şeydi.”(Meriç,2010: s.63).

Kız (torun) yaşadığı kıyı kentte sokakta, deniz kıyısında, her yerde mutludur. Çünkü bu küçük yerde herkes birbiriyle selamlaşır, tanışır. Birbirlerinin dertlerine ortak olurlar.

“Kıyı kahveleri, lokantaları, her yıl yenileri açılan mağazaları, dükkânları, kalabalığı, ara sokakları, dondurmacıları, pasta, simit, kurabiye fırınlarıyla... Bakkalı, kasabı, manavı, terzisi, öğretmeni, avukatı, eczacısı, doktoru, fırıncısı, lokantacısı hepsi tanır beni. Birbirimize gülümseriz, selamlaşırız, ayak üstü iki üç lafımız vardır her zaman. Dertlisi, fıkra seveni, şakacısı... Evet! Ben bu kıyı kentin içinde, onu severek, onun tarafından sevilerek, korunarak, dolaşır dururum. Onunla ben, burada yaşayan bizler, hep beraber, denize karşı, güneşe karşı, yaşar gideriz.”(Meriç,2010: s.63).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; uykusu kaçan kadın, her şeye rağmen çocuklarını tüm pozitif enerjisiyle, sevgisiyle uyandırmaya çalışır. Çünkü sevgi evlatlarından kaynaklanır.

“İşte yine bir sabah.

Çayın kokusu tüm eve yayıldı. Kedinin hırıltılı soluk alışları içinde, ‘i’ harfi belirgin yav yavı, açıldım, kapandım diyen kapı sesleri, musluklarda su şakırtısı...

Günlük yaşam denilen şey başlamıştır. Sıradan bir gündür. Yüzüne yayılan, sevinmeye benzeyen gülümsemeyle, sesi duyuldu evin içinde: Günaydın! Uykucular günaydın!”(Meriç,2010: s.89).

Çisenti 10 (Çisenti) hikâyesinde; bir erkek gülüşü, etrafa verdiği pozitif etkiyle anlatılır.

“O, hep öyle gülüyor. Rahatça, ağzını açarak, içinden gelen ses, ağzının içinde yuvarlanıp, “ho” sesine dönüşerek, peş peşe sıralanarak, sonuncusu uzayıp giderek. Şöyle: “Hoh ho hooo!” renkle tanımlamak gerekirse bu gülüşü, koyulmuş, sallanmış bir turuncu. Kabak tatlısı gibi, işitildiği zaman getirdiği duyguysa, gülmek, sevinir gibi, rahatlar gibi olmak.

İşte gene öyle gülüyor; bir sonbahar akşam vakti, bahçedeki çardakta, güler yüzlü, yaşlı halasıyla çay içip, yeni kızarmış puf böreklerinden atıştırarak.”(Meriç,2010: s.108).

Yetmiş sekiz yıllık arkadaş iki kadın, evlerini sevgileriyle aydınlatır.

“Deniz kenarındaki sıralardan birinde, yaşlı (çok yaşlı, ufacık kalmış) iki kadın(cık) oturuyordu.

Çocuklukları, Samatya’da geçmişti. Tam yetmiş sekiz yıllık arkadaşlıklar. Yedi yaşından beri. Tereyağlı pilavlar, taskebabları, kıymalı kolbörekleriyle beslenmişlerdi. İkisi de kaymaklı ekmek kadayıfını çok severlerdi.

Mahallelerinde çoğunluk, kırk mumluk, yirmi beş mumluk, hatta on beş mumluk ampullerle aydınlatırdı evini ama, ışık, onların içindeki sevinçle, mutlulukla pırıl pırıl yanardı.”(Meriç,2010: s.113).

Korsan Çıkmazı romanında; Berni, kendi kendine yetebilen, ev işleriyle alâkadar olup mutlu olabilen birisidir. Bu mutluluk doğal olarak yakınındaki insanlara da yansır.

“Nakış işler, dikiş dikerim. Saçlarımı bigudiye sarar, bütün bir gün öyle gezebilirim. Kocaman bir haftayı Su’ya, kırmalı kabarık bir önlük dikmekle geçirebilirim. Üzerine minicik minicik dört yapraklı çiçekler işlerim.”(Meriç,2012b: s.12).

Berni ve Meli, hayat dolu, sevgi dolu insanlardır. Gündelik yaşamın içinde mutlaka gülecek bir şeyler bulurlar.

“Bu sefer, bütün gülüşlerini bastıran bir gülüşle gülmeye başladılar. Sesleri duyulmasın diye, yorganlarını ağızlarına bastırıyorlardı. Gülecek ne çok şey vardı şu yeryüzünde. Güle güle bitiremiyorlardı.”(Meriç,2012b: s.61).

Alacaceren romanında; Bengisu’nun dedesi, çevresi tarafından beğenilir ve takdir edilir. Bunun temelinde sevecen, sevgi dolu bir kişiliğe sahip olması yatar. Kendindeki bu sevgiyi torunlarıyla paylaşan Mahmut dede sayesinde Bengi ve Gün de mutlu ve huzurlu bir yaşam sürerler.

“Bir de, kısık mavi gözlerinin, insanın yüzüne derin derin, sevgiyle bakışını eklemek gerek bu tanımlamaya.”(Meriç,2008: s.7).

Bengi yaşadığı tüm olumsuzluklara rağmen kardeşini asla yalnız bırakmaz. İçindeki sevgiyle kardeşi Gün’ü büyütür. Onun sevgi dolu biri olması hem kendini hem de Gün’ün hayatını etkiler. İki kardeş mutluluk içinde büyürler.

“...Bengi, büyük bir kız gibi masaya oturur, çenesini avucuna dayar babasını seyreder. Ne düşündüğü belli olmaz. O da bilmez zaten. Arada bir Gün’e bakar çünkü Gün balkondadır. Küçük bir kızdır. Ona birinin göz kulak olması gerekmektedir.”(Meriç,2008: s.18).

Ercan, Ayşe’ye ailesi hakkında sorular sorar. Ayşe’nin annesi neşeli, güler yüzlü, hayat dolu, sevgi dolu bir kadındır. Onun bu enerjisi ev halkına da yansır.

“Şimdi bak, şimdi sabah oldu diyelim. Hepimiz, birer ikişer kalkarız. Ama annem kalktığı zaman ev hemen canlanır, gün o zaman başlar.

...

Sonra, ne var biliyor musun, annem dünyaya güldürü açısından bakıyor diyebiliriz. Çünkü o her şeyde gülünecek bir şey bulur. Çok güler.”(Meriç,2008: s.34-35).

Mahmut dedenin ikinci eşi Gül Hanım çiçekleri çok sever, onlara bir şahıs muamelesi eder. Gül Hanım’ın çiçeklere hitabından onun sevgi dolu birisi olduğunu düşünebiliriz.

“Neden bu çiçekleri görenler bir an için kendilerini cennette sanırlar! Hepsî Gül Hanım’ın sevgisinden. O ince esmer elleri hiç eksik olmaz onların üzerinden. Bir de bir dua gibi yinelenen o sevgi sözleri!

...

‘Aa! Şu serseriye bakar mısınız? Tam iki aydır bekletiyordu beni. Seni utanmaz seni.’”(Meriç,2008: s.74).

4.1.34. Sorumluluklarını Yerine Getirme

Sorumluluk, Türk Dil Kurumu’nda “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.”⁴⁴ şeklinde tanımlanır.

Sorumluluk, bireyin kendi davranışlarının veya başkalarıyla yaptıkları bir işin, olayın sonuçlarını üstlenmesidir. Hayatta herkesin kendine ait sorumluluğu vardır. Konumuz, statümüz ne olursa olsun sorumluluklarımızın farkında olmalıyız. Ev içinde, iş yerinde farklı kimliklere bürünürken (Evde anne, baba, çocuk; işte işveren, amir, memur gibi) sorumluluklarımızda çeşitlilik kazanmaktadır.

⁴⁴ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Sağlıklı bir birey yaptıklarının farkındadır ve bu işlerin sorumluluğunu üstlenmekten çekinmez. Üzerimize düşen görev ve sorumluluk her ne ise onları göz ardı etmeden, yerinde ve zamanında onları tamamlamalıyız. Kişiler nerede olurlarsa olsunlar üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeli, sorumluluk sahibi olmalıdırlar.

Susuz I (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; doktor (erkek), hukukçu kızın kendisine doktorluk sorumluluklarını anımsatmasıyla kendine gelir ve yardıma ihtiyacı olan çocuğa müdahale eder.

“Erkek, kızın kısılmış gözlerini, kendini küçümseyen bakışlarını, “Doktor değil misiniz, mecbursunuz!” diyen sesini zaman zaman -kendini sorumlu duyduğu büyük kentteki günlük yaşamını ufuksuz, boğucu, tıkayıcı bulduğu zamanlar, dünyanın, insanların acısını, yaşamının korkunçluğunu duyduğu zamanlar-anımsar.”(Meriç,2011: s.110).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ayşe, amcasının kızı Nil için okuldan iyi hâl kâğıdı almaya gider. Fakat okul müdürü çok serttir. Nil'i sorumluluklarını bilmemekle suçlar oysa Nil, öksüz bir çocuktur ve esasında saygılı, sorumluluk sahibi birisidir.

“- Efendim beyba?

- Okula gittin, müdürü buldun, anladık. Sonra ne yaptın diyorum?

Koyu soğukluk. Sarı sarı, aşağı, döne döne... Döne döne. Bulanık çökeltisinde bütün ışıkları söndürerek, güneşsiz bereketsiz kılarak sıkıntı...

-Hiç işte. Doldurmadılar kâğıdı. (... Anlatmam. Sizi buna değer bulmam. Anlasanız ya. Duruşumdan, Nil gitti gideli onun hakkında sizlerle bir kelime konuşmayışımdan... Buna değer bulmuyorum sizleri. Bunu bari anlayın. Bu kadarcığı bari...)

-Son durumu etraflıca anlatmadın mı?

-Anlattım.

-Ee?

-Sorumluluk diyor, falan işte. Ne bileyim canım beyba elin kadını. (Beyba! Sinir. Ne dediğini dinlemedim kadının. Ama daha Nil'in adını duyunca, yapmayacağını anladım. Anlamadı. Anlamalıydı. Sizleri geçtim. Ama o anlamalıydı. O bari... Bir kızın yaşamı, bir kadının iki satırlık yazısıyla değişecek. Ne tuhaf!)"(Meriç,2011: s.174).

Giderek Daha Güçlü (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; mahallede yalnız başına yaşayan genç kızın evinden gelen yüksek müzik sesine karşın “akıllı komşu” ve ailesi, aile olma bilinciyle apartman koridoruna çıkarlar. Bu aile sorumluluklarının farkında olarak nitelendirilir.

“Üçüncü kapıda -dördüncü kapı benimki- akıllı komşu, oğlu ve kocası otururlar. Şenliğe en son onlar katılmış olacaklar. Çünkü onların her zaman yapacak işleri vardır. Bir ailenin ne demek olduğunu, sorumluluklarını bilirler. Önde akıllı komşu, arkada göbekli kocası, en arkada oğlan.”(Meriç,2011: s.224).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nurhan'ın eşi Arif, arkadaşı Ahmet'in evlat edinilecek bir çocuk bildiğini söyler. Nurhan, bu çocuğun sorumluluğunu alabilecekleri konusunda endişelidir. Eşi ise kendilerine, sorumluluk alabileceklerine güvenir.

“Bizim Ahmet, doktor Ahmet yani, bir çocuktan söz etti. Annesi doğumda ölmüş. Kimsesi yok. Nurhan'a vereceğim, diye tutturuyor.” Nurhan sesini çıkarmadı. Öylece sustular. Kıpırdamaktan çekinerek. Sonra Nurhan sessizce içini çekti. “O mesele değil”, dedi. “Başka bir şey bu. Çok sıkılıyorum. Çocuğa gelince... Bunca yıldan sonra, bilmem ki! Çok geç kaldık. Gene de yarın bir düşünüürüz bunu. Çocuktan vazgeçemiyorum biliyorsun. Ama artık orta yaşa geldik sayılır. Sorumluluk. Korkuyorum. Neyse yarın konuşuruz. Hadi uyuyalım, geç oldu.”(Meriç,2005a: s.49-50).

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet eve karşı maddi sorumluluklarının bilincindedir. İyi bir baba olarak üzerine düşen görevleri yerine getirmeye çalışmaktadır.

“Öyle. Ben titiz adamım abi. Evimiz temizdir. Kapının eşiğine dek ovar bu benim garip. Evimin etini sütünü eksik etmem. Benim zanaatım var. Çalışmaktan kim yılar! O yılsın benden...”(Meriç,2005a: s.120).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Hatice, Neslihan’ın evde ikram yapmayıp pastaneden hazır almasını doğru bulmaz. Arkadaşları, ailesi, çocuklarına karşı sorumlulukları olduğunu ve bunun farkında olduğunu söyler. Neslihan’ın da memleketinin imkânlarının farkında olup savurganlık yapmaması, ülke çıkarlarını gözetmesi bir çeşit sorumluluk örneğidir. Vatandaş olarak bilinçli davranmaktadır.

“Ne o Neslihan’ın şımarıklılığı öyle? Para, iyi kötü hepimizde var. Belli bir çizginin üzerindeki kazançların sahipleriyiz. Ne yani! Ama, insanın arkadaşlarına saygısıdır evden özenip hazırladığı şeyler. Doluyorlar eve, hemen masanın başına. Pastaneye bir telefon, oh! Gelsin kumar. Sabah kumar, akşam... A, yoo. Yapamam. Yapamam! Evim benim kabuğumdur. Evim, kocam, çocuklarım, arkadaşlarım, ailem kutsaldır benim için. Hepsine karşı, ayrı ayrı, teker teker sorumluluklarım olduğunun bilincindeyim ben. “Peki, durum bu durumken, nedir bu Güzin’in üstünlüğü? Üniversite mi? O da bitirdi. Evet Güzin gibi bir meslek kadını olmadı. Ne ki okumayı hiç boşlamadı. Sürdürdü evinde. “Kendimle övünebilir miyim?” diye soruyor. Övünebilir. İyi bir vatandaşın tüm niteliklerini taşıyarak, çevresine faydalı olmayı amaçlayarak, güzel örnek olarak yaşadı... Elbette, memleketin yetiştirdiği tüm sanatçıların üzerine titrer. Toz kondurmaz. Yazdıkları kitapları okur, eleştirir, resimleri izler. Tiyatroları, sinemaları, konserleri hiç kaçırmaz. Gazetelerdeki eleştiri yazılarını özellikle izler. Okur, kendi beğenisini ölçer. Fakir bir memleketin çocuğudur. Ülkesi de geri kalmış bir ülkedir. Bunu hiç aklından çıkarmaz. Savurgan olunmamalıdır, diye düşünür. Savurgan değildir. Hep eskiyi yeni yapar. Ondaki beceri kimsede yoktur. Ucuzlukları hiç kaçırmaz.”(Meriç,2005a: s.160-161).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Erol Bey, kız kardeşi Canan Hanım'ın tüm sorumluluğunu almıştır. O, evlenmeden evlenmeme kararı alır. Bundaki amacı ise anne babasının erken yaşta ölmesidir. Abisi olarak Canan'ın tüm sorumluluğu kendisindedir.

“Zaten insan, Erol Bey gibi aşırı duygulu olmasa bile, kolay değil onun yaşadığı şu hayat. Bir de aşırı sorumluluk duygusu var onun. Yapısı bu. Örneğin, şimdi almışına yaklaştığı hâlde, hâlâ çok ince, çok hoş bir kadın olan kız kardeşi Canan Hanım! O evlenmeden evlenmemeye karar vermişti Erol Bey. Bu kararı verişte en etkin öge, bu sorumluluk duygusu değil mi? -Acaba öyle mi? İyice düşünmem gerek bunu.- Yüzüne bakar bakmaz, kıpkırmızı olan bu incecik, soluk kız kardeşe hiç dayanamamıştır Erol Bey. Çok sevmiştir küçük kız kardeşini. Köşkün Cananıdır o. Uzun soğuk kış günleri ayrı, yazın deniz mevsimi ayrı kaygılara yol açmıştır. “Canan üşütmesin, Canan’a balıkyacağı içirelim, Canan’ın fanileleri yenilensin, Canan gene soldu.”(Meriç,2005a: s.185).

Erol Bey sadece kardeşi Canan Hanım'ın değil, köşkte yaşayan yedi kadının maddi ve manevi sorumluluğunu alır. Her birini ayrı ayrı düşünür. Çocuklar okuyacaktır. Büyüklerin ise alışmış olduğu hayat maddi yönden sağlanmaya devam edecektir.

“Önünde ki bu çirkin yaratık, onun, doğma büyüme içinde yaşadığı o sevgili köşke el uzatıyor. Her birini ayrı ayrı sevdiği, koruduğu, sorumluluğuna sığınmış, onu sevmiş, onun dostu olan, sevgilisi olan yedi kadına dil uzatıyor. Onların kutsal varlıklarına... Anlayışsız olabilir insan, Kaba, çıkarıcı, üç kâğıtçı, para düşkünü de. Ama bu kadın sevgisiz. Sevmeyi bilmiyor. Yaşama hilecilik katıyor. Şurada, ayaküstü bir merhaba demesini bile bilmiyor. Hırs bürümüş gözünü. Sevgisi yok bunun. Çıkarıcı, kötü...”(Meriç,2005a: s.208).

Kadın Aşk Deniz (Yandırma) hikâyesinde; kadın, sevgilisinden ayrıldıktan sonra ağır sorumluluklar altına girmiştir. Bu sorumluluklar istediği, hayalini kurduğu hayatın getirisidir.

“Çok değiştim. Benim, o gençlik yıllarında özlediklerim, ondan ayrıldıktan sonra gerçekleştirmeye çalıştıklarım, benim özüm için ağır sorumluluklar demek olmadı mı?”

Bir ev istiyordum. Oldu. Bir evim oldu. .

Tam istediğim gibiydi. Parkelerinden, kahverenginin en güzel tonları, cilalı olarak çevreye yayılıyordu. Perdeleri, duvardaki tabloları, mutfağındaki tıkr tıkr işleyen elektrikli aletleri, kapağı açıldığı zaman, içinin bereketli, yemekler, tatlılar, peynirler, meyveler, sebzelerle dolu oluşu insana güven veren buzdolabı, yatak odasının keten perdeleri, rahat geniş yatağı, giysilerle dolu elbise dolabı, eşarpların dolup taşıdığı, kazakların deste deste istif edildiği çekmeceli dolabıyla, vb vb vb 'yla tam istediğim gibi bir ev.”(Meriç, 2005b: s.52).

“Öyle Yalnızız ki Bu Panayırda Sevginiz Durmadan Bir Taşı Ovar” Ev (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; yalnız başına dağda yaşayan bir adamın suya benzeyen bir oğul istemesi durumu vardır. Bu oğul, su gibi çalışkan ve sorumluluk sahibi olmalıdır. Burada arzu edilen bir evlat hayalinde sorumluluğun önemi görülür.

“Gülümser gibi olurdu. Oturur, uzun uzun dağa bakar, düşündürdü. Suyun sesi onu dinlendiriyordu. Yüreğindeki ses de zaman zaman derdi ki, ”şu suya benzeyen bir oğlun olsaydı. Bu su gibi bir oğlan, akıllı, neşeli, serseri, çalışkan, dalgacı, sorumluluk sahibi, uygar...” gülümsemesi yayılır, bir zaman kalırdı yüzünde.”(Meriç,2012a: s.37-38).

Yaşamak Denince (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; sorumluluk duygusu bize sığınan, bizden yardım bekleyenlerin sorumluluğunu alma örneği üzerinden verilmiştir. Issız bir yerde, yek başına kalan bir bayanın namusu ve izzetini korumak ve onun sorumluluğunu almak şöyle anlatılır.

“Sessizlik. Aramızdaki yabancı, renksiz kokusuz dudum bir anda değişti. Şimdi gene üç kişiyiz, ama biri korunmaya muhtaç bir genç kadın, öbür ikisi, onu korumayı hemen üstlenmiş iki sorumlu adam. İyi bakışlı adam, bana yumuşacık, sıcacık, içinde

koruyucu ışıklar yanan (çok ciddiym, aynen böyleydi) bakışlarıyla kısa bir an, uzun uzun bakıp öbür kavruk adama dönüyor.

“Nedir durum hocam?” demek, öbür adam öğretmenmiş. Alıcı gözle bakıyorum. Olabilir. Çatık kaşlarını anlamak kolay o zaman. Emeklidir. Şimdi artık buraların, lokantanın, aşçının, hizmet edenlerin, beşi gelip beşi giden otobüslerin, yolcuların, uykuların, şu uzanıp giden asfaltın, bu heybetli dağın öğretmenidir. İşi zor. O yüzden çatıyor kaşlarını. Ben durumumu daha önceki konuşmalardan az çok öğrendimdi. O, çok insanı değerler içinde anlatıyor. Çabuk çabuk, kalın öğretmen sesiyle. Basık, açıklayıcı, sıkıntılı bir ses.”(Meriç,2012a: s.50).

Günseli, eşi Fazıl ile Avukat Haldun Soylu’yu sorumluluk açısından kıyaslıyor.

“Frenç, Kreç şey, öyle bir şey...”(ne güzel gülüyor. Şimdi tam Fazıl’a benzedi. Ağabey kılıkli. Kolunu sandalyenin arkasına atarak hafifçe kaykılış. Biraz uykulu, gülerken bile, çok şeyler düşündüğü belli. Burada Fazıl’dan ayrılıyor. Fazıl yaşamayı hafife alır. Oysa bunun sorumluluk duygusu çok baskın. Seziyorum.)”(Meriç,2012a: s.50).

Çisenti 10 (Çisenti) hikâyesinde; adam merhametlidir. Bahçıvanın oğlunu okutur. Muhtar ve belediye başkanıyla mahalleye aşevi yapmak için uğraşır. Sorumluluklarının bilincinde bir baba ve bireydir.

“Genç görünümlü. İri yarı, neşeli.

Dünya umurunda değilmiş gibi görünüyor. Değil oysa.

Merhametli.

Bahçıvanın oğlunu okutuyor.

Mahallelerinde büyük bir aşevi açılması için, elinden geleni yapıyor. Muhtarla, belediye başkanıyla bu yüzden savaşıyor.

Savaş? (Yıl 2005. Amerika ile Irak arasında büyük, kanlı bir savaş var.)

O erdemli bir adam. Bilmediğini bilenlerden.

“Abi ben ne anlarım savaştan” diyor. “Ben savaşı lanetlerim, kahrolurum ama, bu konuda fikir yürütemem. Çünkü anlamam bu dünya siyasetinden, bu milletlerarası siyasetten. Ben haddimi bilirim.” diyor. Aileden öyle görmüş. Öyle diyor. Halasına onaylatıyor. Babasının nasihatlerini yineletiyor:

“Oğlum adam olan, bilmediğini bilendir.”(Meriç,2010: s.109).

Korsan Çıkmazı romanında; Berni ile Meli, Neyyire halanın evinde kalırlarken iş bölümüne uygun davranırlar. Her ikisi de sorumluluklarının bilincindedir. Çünkü Neyyire hala onları düzgün karakterde yetiştirmiştir.

“- Meli çayı kim koyacak?

Meli ancak; üçüncü söylenişte duydu. Bacağını kaşıyarak, Berni 'ye baktı:

- Bilmem, sen koy istersen. Berni kalemi ağzından çekti.

- Pekâlâ. Öyleyse git mutfaktan bardakları getir.

...

Bardakları devirmeden, masaya, Berni'nin burnunun ucuna koydu.”(Meriç,2012b: s.57).

Berni ile eşi Turan tartışırken, Berni evlilikleri süresince eşine, pek çok yardımının dokunduğunu hatta çocuklarının sorumluluğunu bile kendisi sayesinde kazandığını söyler.

“- Oh oh, bu güzel işte. Sen mi beni kurtaracaksın?

- Caksın değil, kurtardım. Bir evin, bir kadının, bir çocuğun sorumluluğunu taşımayı öğrettim sana.

- Bak hele!

- O serseri arkadaşlarıyla beraber sürünüyor olacaktın şimdi sen de.”(Meriç,2012b: s.97).

4.1.35. Şükretmek

Şükretmek, Türk Dil Kurumu’nda “Tanrı’ya minnet duygusunu sunmak, şükreylemek.”⁴⁵ şeklinde tanımlanır.

Allah’ın bize sunduğu güzelliklerin farkında olan bireyler ona şükreder. Bize verilenlere karşı minnet duygusu içinde olmalıyız ki bunlardan daha fazlasına kavuşabilelim. Şükür beraberinde, tefekkürü de getirir. Bu bazen maddi bazen manevi değerler için olabilir. Evlat da, sağlık da, zenginlik de şükür sebebidir. Bazen gönüller bazen de cüzdanlar zengin olur. Ama her hâlükarda şükredecek mutlaka bir sebep vardır.

Bulunduğu imkânların farkında olup şükreden bireyler yetinmesini, kanaat etmesini iyi bilir. Bu, kendilerine mutluluğu getirir. İçinde bulunduğu durumu beğenmeyen, hayatlarının sürekli eksik yanları gören bireyler ise mutlu olamayabilir. Şükür, bardağın dolu tarafına bakmak gibidir.

Nezihe Meriç, eserlerinde şükretmeye sıklıkla yer vermiştir. Müslüman-Türk aile yapısında şükür dilden eksik olmamaktadır.

“**Umudu, Fakirin Ekmeği**” (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; şerbetçi adam, kadının eşinin rahatsızlığının yine de hafif olduğunu bu yüzden şükretmek gerektiğini söyler.

“*Şerbetçi bir baba tavrıyla:*

- Ne yapacaksın kızım, dedi. Kul çilesin çekmek gerek. Ehh!... Allah’a şükür. Senin de kocan iyileşir inşallah. Bizim bir dayı oğlu vardır; Üsküdarlı Rasim’in damadı olur. O da bu safrakesesinden ameliyat oldu, bir şeyi kalmadı. Daha kötü ne hastalıklar var. Yine şükür, ha?

⁴⁵ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

- *Şükür Rabbime!*”(Meriç,2011: s.43).

Uzun Hava (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; sarhoş olan Sabir ve onun dertleştiği Fehmi Usta (işçi) anlatılır. Fehmi Usta, şükür sahibi bir birey olarak tasvir edilir.

“Biri, çopur suratı, yamru yumru işçi elleriyle hayran, sessiz, şükürlü; öbürü, dağınık sarı saçları, iri yarı vücuduyla sarhoş, umutsuz, hırçın -vah hele Allah’ın iki garibi- oturup duruyorlar; düşünüp duruyorlardı.”(Meriç,2011: s.46).

Sessiz, pek gülmeyen Fehmi Usta’nın oğlunun yanında dahi gülmemesi fakat oğluna ne denli düşkün olduğu anlatılır. Yavrusuna bakarken gözlerinden “çelik ısıltısı” gibi bir şey geçer diye bu sevgi belirtilir. Bu yüzden Allah’ı anar. Şükreder.

“Demircidir. Adı da Fehmi Usta. Çarşıda, küçük, dar, karanlık bir dükkânı vardır. Sabahtan akşama kadar çalışır. Bir paket sigara içer. Pek az konuşur. Binde bir de güler. Ama onu; şu sırtlarını dayadıkları dağın sonunda, vadiye tepeden bakan, çevresini acı kokulu sarı safran çiçeklerinin sardığı, sıvası dökük, iki göz evinde, kınalı saçlı, çipil oğlancığını severken görmeli. Yine gülmez. Gülmesine gülmez ya, küçük kıpışık, soluk mavi gözlerinden çelik ısıltısı gibi bir şey geçer. Bu yüzden Allahını, kaderini, dünyayı, demirciliği, safran çiçeklerini sever. Vişnelikleri, asfaltı sever. Düşünür; şaşar; şükreder; gene düşünür...”(Meriç,2011: s.46).

Alaturka Şarkılar (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; yalnız başına yürüyen kadın Allah’a kendini yakın hisseder, ona şükreder.

“Bir de baktım uçsuz bucaksız bir çayırın orta yerindeydim. Bir an için dünyada yeşilden başka renk kalmamış sandım. Gökyüzü bile yeşile çalar bir uçuk renkteydi. Hafiften hafiften yeşilimsi bir rüzgâr esiyordu. Ağırbaşlı, güvenli ve şifa verici bir rüzgâr. Taaa karşıda koyu yeşil bir koruluk vardı. Geniş bir soluk alarak “Oh!... Çok şükür Allahım, ya rabbim” dedim. O anda, Allah bana o kadar yakındı ki... O da benimle birlikte yürüyüşe çıkmış sanıyordum...”(Meriç,2011: s.79).

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Bilge, Cemil Bey sayesinde içinde bulunduğu şartların kıymetini bir kere daha anlar ve yetinmeyi, şükretmeyi bilir.

“O anlatıyor, Bilge nedenini bilmeden ağlıyor, arada bir sesini kontrol ederek evet ya da hayır diyordu. Cemil Beyin anlattıklarından aşağı yukarı şu çıkıyordu: “Her şeye rağmen, bulunduğunuz şartlar dâhilinde memnun ve mes’ut olmaya çalışmalısınız.” Bilge bir ara içinin ısındığını, içinden neşeli, sıcak bir şeyler geçtiğini ayırt etti. Cemil Bey anlatıyor, o, Ahmet Sami Beyin, o mutlu olmasını bilen kalender adamın tuhaflıklarına içinden gelerek gülüyordu.”(Meriç,2011: s.90).

Dışarlıkl (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; şoför Sacit ve karısı Remziye’nin maddi durumu gitgide iyileşir. Bu bir şükür sebebidir.

“Eskiden, hadi para yoktu, ancak ekmek derindeydiler, olmuyordu. Ama şimdi, Sacit kazanıyordu çok şükür. Radyo bile almışlardı.”(Meriç,2011: s.99).

Susuz II (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ali Bey, gençliğinin kıymetini bilmemiştir. Ne eşine ne işine sahip çıkmıştır. Şimdi gençliğin kıymeti için başkalarına öğütlerde bulunur.

“Gençliğini yaşadığına şükret der, iyimserliği bir yerlerden. Evet, ama o zaman gençtiler.”(Meriç,2011: s.117).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım’ın annesi, kuyu suyu iyi çıkınca Allah’a şükreder.

“Babacığı, aylarca ustalarla beraber çalışmıştı. Esmer küçük, çelebi bir adamdı Muhittin Bey. Hep hafiften şarkılar mırıldanırdı. Kendi de hafif sesle söylenen, güzel, alaturka bir şarkıydı belki... Akşam sine sine inerken bahçesinde yetiştireceği menekşeleri düşler, arka bahçeye, bir bağ sahibi komşuya danışıp bostan ekmeyi kurar, akşamüzerleri kente dönmeden önce, çatısı örtülmemiş evin içinde dolaşır, çenesini kaşıyarak gülümserdi. Arka bahçede kuyu da açtırmışlardı. Suyu iyi çıkmıştı. Annesi derdi ki: “Boy boy köpürüyor maşallah. Hiç kuyu suyu gibi

değil. Allah her istediğimi gönlümce verdi. Çok şükür Rabbime!”(Meriç,2005a: s.89).

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet yaşadığı semt fakir olmasına karşın, maddi durumları için yine de şükretmeyi bilir. “Olsun” tepkisi burada şükür karşılığı olarak verilmiştir.

“Evimiz, kentin fakir mahallelerini saran binlerce, milyonlarca evden biri. Gösterişli, görkemli bir yaşayışımız yok elbette. Olsun.”(Meriç,2005a: s.117).

Eşi de Ahmet de evdeki nimetlerine, yaşam şartlarına şükrederler. Allah ne veriyse yenilen bu evde “Sümer’in perdeleri” fakir sokak üzerine çekilir ve perdeler sokakla aralarındaki bir settir. Koruyucu gibidir.

“Düş mü dediydik? Ha! “Baba bayram ne vakit?”, “Baba elma şekeri alacan mı bayramda?”, “Baba, pazar günü, gidip denizin kenarında oturacaz mı?”, “Baba bez bebeklerimizin de gözü mavi boncuktan olsun mu?”, “Baba bize helva alacan mı?”, “Baba bugün bize kadınlar geldi. Biz çay kaynattık.” “Baba bize gökyüzünün padişahını anlatsana.”, “Baba bize papatyaları anlatsan.” Ben konuşurum, onlar konuşur; ben konuşurum onlar konuşur... Benim garip dolanır ortada. Hem sofrayı kurar, hem güler durur. Sevinir, şükreder. Kimseye bir zararımız yok. Ben şen adamım. Çekerim Sümer’in çiçekli perdesini dünyanın üzerine, oturur, namusumla kazandığım ekmeğimi yerim çocuklarımla. İyi yemek pişirir benim göçmen kızı. Her akşam pişen yemeğin mis kokusunu doldurur evimize.

Ama bi çeşit, ama yanında pilav. Ya da hoşmerim. Rumelili benim karı abi. Haaa, Allah ne veriyse. Bin şükür...”(Meriç,2005a: s.120-121).

Ahmet evine, eşine şükreder. Evini gecekondu değil saray gibi görür çünkü eşyle bu yuvada mutludur.

“Güneş açmıştı o çekingen mavi gözlerinin göğünde. Hem kaç güneş. Dünya güneşinin lafı mı olur, insanın sevinci, umudu, düşleri vurduğunda gözlerinin içine... “Aman be Amet’im” dedi bana, daha atmadım adımımı kapıdan. Şaşırdı fileyi nereye koysun, kızları, Mırnak’ı nereye kışalasın. Pencerenin önünde beni beklermiş meğer.

“Bir tepenin üzerinde otururlar ki nasıl tepe. Ben saydım tam dört fıstık çamına şöyle çadır gibi, sen de on tane. Aman be Amet'im, şaştım kaldım be Amet'im. Arkası silme defne çam ne istersen. Denize nasıl bakarlar bilir misin? Yukarlardan. Hey Rabbimin kudreti! Gecekondu değil saray; çayırı çimeni de sayarsan. Ah be Ahmet'im!”

Ah be abi! Bi kurtarsam şu benim güzel kızlarımla, bu iyi yürekli, şükürlü karıyı şu sokaktan... Alıp şenliğimi, kızlarımı, garip kadınımı, çıksam dağlar başına. Mırnak? O da! Eyvallah! Beslerim. Ciğerini eksik etmedim daha... Bulsam bir gecekondu. Helâsı dışarıda olurmuş. Olsun. Tavanı yıldızlarla dolu ya!”(Meriç,2005a: s.121-122).

Ahmet, ustası ve kayınpederi Aliş Ustayı rahmetle anar, Allah’a şükreder. Eşini ona münasip gördükleri, böylesine güzel bir yuvayı kurmaya vesile oldukları için sevinçlidir.

“Bataklık bu Hüssam Bey Sokağı. Ben bataklıkta bir Ahmet ustayım. Grev nedir bilmem Allahıma şükür. Sendika bilmem. Bir dükkânım var benim çarşıda. Köşebaşında. Yedigâr ustamdan. Ustam mı? Ustam ünlü şanlı Aliş ustaydı. Allah rahmet eylesin, yattığı yer nur olsun: bağırırdı bayırın altından karısına: “A be kakulânım, açasın kapıyı, gelmiştir Aliş ustan!” Aldı beni yanına. Vurdu testereyi, vurdu zımparayı, tornaladı, cilaladı adam etti. İki de tokadı var yanağımda, okkalı. “Al,” dedi, “nazlı kızımı da nikâhladım sana.” Göçtüler gittiler. Kaldı köşebaşındaki kapaşı aşı boya dükkân bana. Sanayi çarşısı batsın, benim dükkân batmaz. Neden bozmaz, çünkü helal maldır. Duvalıdır.”(Meriç,2005a: s.122).

Ahmet ailesini geçindirebildiği için de gururlu ve şükürlüdür.

“Allaha şükür be abi! Durumum iyidir. Sağlığım yerinde. Bu böyle oldukça, çalışır çıkarırım kızlarımın, karımın ve Mırnak'ın nafakasını taştan.”(Meriç,2005a: s.124).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; kadın, eşiyle mutlu ve huzurlu bir yuvada olduğuna şükreder, parada pulda gözü yoktur. Elindekilerle yetinmesini bilir.

“Çocuklarımızın gıdası, giyim kuşamı, evimin dirliği düzeni, çiçeklerimiz... Biz kendimiz, geçinir gideriz. Güzel bir dairemiz var. Maaşımız yüksek çok şükür. Her zaman şükretmeyi bilmişimdir ben.”(Meriç,2005a: s.162).

Bir Yunus (Yandırma) hikâyesinde; Yunus’un annesi evladını verdiği için ilahiye şükreder.

“Anacığı ona bakar bakar, bu oğlanı verdiği için Tanrısına şükrederdi. Hemen evin arkasına dolanıp ot toplamaya giderken hafiften bir türkü tutturuyorsa bu yüzdendi. Sevincinden. Bu gözünün önünde gelişip serpilen, bu denizlerin dibinde yaşayan güzel çocuk onu gönendiriyordu. Kimsesi yoktu ama, bu oğul biricik Tanrısının bir armağanıydı ona.

Dememiz o ki, o anacık da hep öyle derdi:

“Çok iyi bir çocuk bu benim oğulcuğum.” “Sürdürürdü duasını.” Allah bahtından güldürsün.”(Meriç, 2005b: s.27).

“Öyle Yalnızız ki Bu Panayırda Sevginiz Durmadan Bir Taşı Ovar” Su (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; su kişileştirilir. O, Tanrıya şükreden bir varlık olarak görülür.

“Su, bir şarkı söyler bıkmadan usanmadan. Gökyüzünün bulutların, çiçeklerin ona verdiği huzuru, kayaların arasından köpürerek akmanın zevkini anlatır, Tanrı’ya şükreder. Dingin, telaşsız, sevinçli bir şarkı; gönle ferahlık veren, ruhu dinlendiren bir şarkı. O kendini bilen bir sudur çünkü.”(Meriç,2012a: s.36).

Derinde, Çok Derinlerde İçini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Canan ve Selma, hayatın bir getirisi olan sıkıntıların, dertlerin olağan olduğunu en azından hayatlarında çoluk çocuk, kedi ve çiçeklerin olmasının şükür meselesi olduğunu belirtirler.

“Canım tabii, evet. Evet de, ya bu içimizdeki boşluk ne olacak? Bu dayanılmaz tekdüzelik? Bu garip, ne olduğunu kestiremediğim özlem?”

“Dert! Ne olacak dert. Vallahi! Haklısın valla. Hiçbir şeyin eski tadı yok artık.”

“Ben artık sevinmiyorum, eğlenmiyorum, çocuklarımız var Allahtan. Bir de, şu bahçem, şu kediciklerim olmasa, sonra...” (Meriç, 2012a: s.78).

4.1.36. Umutsuzluğa Düşmemek, Umut Dolu Olmak

Umut, Türk Dil Kurumu’nda “Ummaktan doğan duygu, ümit.”⁴⁶ şeklinde tanımlanır.

Umutsuz insan, tutunacak dalı olmayan birisidir. Hayata dair umutlar, bizi dinç tutar. Maddi ve manevi sıkıntılar olsa da bizi hayata bağlayan bir şeyler mutlaka vardır, olmalıdır. Ailemiz, çocuklarımız, sevdiğimiz insanlar, işimiz ve daha birçok etmen bize umut verebilir. Bu sayede sorunlara karşı daha güçlü olabiliriz. Umutsuzluğa düşen bireyler ne kendilerine ne de etraflarına yetebilirler.

Nezihe Meriç, eserlerinde karakterlerinin en kötü şartlarda dahi olsa umudunu kaybetmemelerini istemez. Yılmaz, güçlü, sağlam karakterler seçmiştir. Bazen bir hapisanede, bazen maddi imkânların yokluğunda, bazen de manevi eksikliklere rağmen kişiler gücü kendilerinde bulup, hayat mücadelelerine devam ederler. Meriç, okuyucularına hayatın çeşitli yerlerinden ve yaşlarından kesitler sunarak, onların düşünce dünyalarına umudun ve özgüvenin tohumlarını ekmiştir.

Dünyada Teknik Arıza (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Nermin Hanım yaşadığı tüm olumsuzluklara rağmen umudunu kaybetmemiştir. Hayatının geriye kalanı için hayalleri vardır.

“Oysa Şefik şöyle düşünüyor: O, sarı karılar, İclâller, Nermin Hanım için, balkondan yukarı çıkan yaşamdır. Emprime, renk, koku, ferahlık veren bir sigara, iki kahkaha ve umut. Bir: “Seni Hasan Beye yapalım” sözü. Nermin Hanım, yaşamı

⁴⁶ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

anladım sansa da içinde ne heyecanlar doğurur. İmgelemi genişler, aklından hemen evler tutar, dayar döşer, Hasan Beye pervane olur, çocukları okula verir... Üstelik eşe dosta karşı onuru da kurtulmuş olur...”(Meriç,2011: s.18).

“Umudu, Fakirin Ekmeği” (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; şerbetçi adam, kadına bir iş bulması için ön ayak olmaya çalışır. Kadın, aslında umutsuzken birden içine bir umut dolar. Eşinin hasta olması, maddi sıkıntılar bir anda bu umutla sanki düzelmiş, geçmiştir.

“- Şöyle okullarda falan bir hademelik mademelik bulamadın mı?

- Nerde... Kimseleri tanımıyorum ki zaten. Şerbetçi, bir zaman düşündü, sonra:

- Bize bitişik oturur bir avukat Asım Bey var, dedi. O bir şey uydurabilir mi bilmem ki?

Kadın, umutsuzca fakat ela gözlerinde garip bir ışıkla öne doğru eğildi:

- Sahi mi? Bir şey olur mu dersin?

- Eee... Bilinmez. Kul kula sebep derler. Ben akşama ona bir danışayım.

Kadın heyecanlanarak doğruldu:

- Aman gözüünü seveyim, senin de çocuğun çocuğun var. Oh kardeşim, bir danışiver bakalım. Ah Allahım sen bilirsin...”(Meriç,2011: s.43).

“Şerbetçiden sevinç içinde ayrılmış, yolda ‘pek kara bir günümüz olursa’ diye koynunda sakladığı ikibuçukluğu bozdurmuş günlerdir kursağına doğru dürüst bir şey girmeyen o maviş Semahatçığı, o küçücük kızı için kömür. Pirinç, salata, yağ almıştı. O hızla eve gelmiş, odanın harap tahtalarını gıcır gıcır silmiş, eski konsolun çatlak aynasını parlatmış, toz içindeki koca taşlığa kova kova suları devirip sıkıca süpürgelemiş, bahçeyi sulamıştı.

Mangalda pilav suyu kaynarken, serin taşlıktan annesinin takunyalarının sesi gelirken, Semahatçık de heveslenmişti. Elini yüzünü ve zayıf bacaklarını sabunlamış,

kuyu sularını şakır şakır dökmüş, sonra iskemlenin üzerine çıkarak konsolun aynasında sarı saçlarını taramıştı. Annesi ona neler anlatmıştı: Babası iyiymiş... Yakında çıkacakmış... Gelecek hafta, inşallah paraları olacaktı. Tramvaya binip babasına birlikte gireceklerdi. Annesi “Semaat’çığına artık hep pilav pişirecekti. Bir gün de pirzola yapacaklardı. Annesi ona beyaz lastik ayakkabı da alacaktı; beyaz kısa çorap da. Hatta o küçücük akıyla kendi kendine: “Belkileyim bayramda taftadan kurdele bilem alırız” diyordu.”(Meriç,2011: s.44).

Öğretmen (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; öğretmen topluma yön verecek kişilerdendir. Bu öyküde karşımıza “umut timsali” olarak çıkar.

“Öğretmen, saçları rüzgârda, elleri cebinde en arkada yürür. Geniş solukları alır, gülümser, düdüğünü öttürür, küçüklerden birini yakalayıp öper. Umutlanır. (Meriç,2011: s.61).

Özsu (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Hayriye, mahalle halkına umut verir. Onun varlığıyla herkes güne daha pozitif başlar.

“Sokak halkı birer ikişer uyanmaya başlayıp, pencereler açılırken, o da mangalı yakmış, çayı demlemiş olurdu. Uyandığımız zaman, sulanmış toprak, kızarmış ekmek kokusundan, küçük bir çocuğun, yarım, tuhaf, neşeli sesine karışan o genç kahkahadan, ayrımına varılmasa da bir mutluluk, bir ferahlama, her şeyin solunda olduğunu sandıran- umuda hazırlayan- bir duygu alırdık. Onun, penceresinin önünde kızını doyurduğunu, radyosunu çalıp keyfine baktığını, hepimize anlatacağı bir sürü şeyi, düşleri olduğunu, canının hiç sıkılmadığını bildiğimizden, günümüze daha rahat başlardık.”(Meriç,2011: s.70).

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Bilge içindeki kapanıklığı için sevgilisi Macit ile konuşur. Aslında birbirlerine çok uygun olmadıkları düşüncesindedir.

“Geçenlerde bir gün, yolda Macit’e rastlamış, ona durumunu anlatmaya çalışarak demişti ki:

“... Rica ederim Macit, bende öyle sinirli ya da umutsuz, mariz bir kız tipi falan aramaya kalkma. Ben, tersine yaşamayı, havayı, suyu, yürümeyi, gülmeyi, ne bileyim ne... Ben her şeyi seviyorum. Bu içindeki, anlatamadığım başka bir şey. Ben için için kuruyorum anlıyor musun? Bu, örneğin salçanın kuruması gibi değil. Kuruyan salçayı, biraz sıcak su ile karıştırıp, kaşığı tersi ile kuvvetlice ezersen tazelenir. Benim tazelenme gereksinim yok. Ben her zaman yaşama bağlıyım.”(Meriç,2011: s.86).

Bilge, Cemil Bey sayesinde içindeki umutsuzluktan sıyrılır, neşeli, sıcak bir duygu hâline bürünür.

“O anlatıyor, Bilge nedenini bilmeden ağlıyor, arada bir sesini kontrol ederek evet ya da hayır diyordu. Cemil Beyin anlattıklarından aşağı yukarı şu çıkıyordu: “Her şeye rağmen, bulunduğunuz şartlar dâhilinde memnun ve mes’ut olmaya çalışmalısınız.” Bilge bir ara içinin ısındığını, içinden neşeli, sıcak bir şeyler geçtiğini ayırt etti. Cemil Bey anlatıyor, o, Ahmet Sami Beyin, o mutlu olmasını bilen kalender adamın tuhaflıklarına içinden gelerek gülüyordu.”(Meriç,2011: s.90).

Susuz V (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; öğretmenden hareketle umut dolu olunmasını belirtilir.

“Kahverengi adam, kolunda kalın kitaplar taşıyan, yeni bir lise öğretmenidir. On dakika sonra gelecek olan vapurdan, simsiyah gözlü, incecik bilekli, esmer bir kız çıkacağını düşleyebilir. Vapur onu, tüm renkleri, duyulmamış bir masalın mutlu dünyasında ısıtmış bir kente götürecektir. Parasız öğrenci anıları, arkadaşlıklar ve gelecek yıllar! Umut! Umudun gücüyle genişleyen, ısıyan, bereketlenen şehir.”(Meriç,2011: s.134).

Büyük şehirlerde yalnız kalmama adına umut edilebileceğini belirtilir.

“Kent iyidir gene de. Evleri yoksa da, İspiro’ların meyhanelerinde istedikleri denli oturup konuşabilirler. Limanlar, vapur düdüğü, geniş caddeler vardır. Sonbahar vardır büyük kentte. Yapraklarını ağır ağır döken ağaçlar, incecik yüzü kızlar vardır. Gece yarıları bulvardan gelen, ısılkayıp geçen rüzgârlar vardır. Boş

caddelerden, kaldırımlardan geçen büyük rüzgârlar. Apartman pencerelerine ışık vardır. Her an kapınızın çalınabileceğini umut edebilirsiniz hiç olmazsa.”(Meriç,2011: s.136).

Susuz VI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Özün maddi yetersizliklere rağmen yine de eşiyle mutlu ve huzurludur. Umutsuzluğa kapılmaz.

“Özün koşa koşa terebentin kokusundan geçip arkadaşlarının şakalarını arasında, yıllar geçtikçe daha çok özlenen gürültü arasında sehpasının başına geldi. Beyaz önlüğünü giyerken atölyenin bütün neşesini hızlı soluklarla yaşıyordu. Tüm arkadaşlar gelmişlerdi. Geçmiş yıllar geri dönmüştü. Arı ışık bütün acunu tutmuştu. Özün acele acele renkleri karıştırmaya başladı. O canı sıkılan, hiç kimseyle anlaşılmayan rengi arıyordu. Tuvalin tam ortasına: “Sâhir olmasa yaşayamam” diye yazacak. Onun altına o büyüklükte, aynı koyulukta: “Resim yapmazsam yaşayamam” yazacak. Sonra bir köşeye, küçük, çekingen, bir yazı oturtacak: “Boya alacak paramız yok!” boynunu büküp seyredecek bir zaman. Dudağının kenarında gülümsemeyle, ağlama bükülmesi arasında bir kırıksık olacak. Sonra omuzlarını silkip basacak imzayı: Özün Tunz! Dönüp kocasına sarılacak arkasından. Uykusu koyulaşacak.”(Meriç,2011: s.149).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; toplum içinde doğru olmayan bilgilerin bazen daha çabuk yayıldığı ve benimsendiğinden bahsedilir. Meli’nin başına gelenler, iftiraya uğraması doğruluk içinde yaşayan bir öğretmenin, kendini aklamaya çalışması anlatılır. Fakat Meli olanlar karşısında pes etmez kendisinin yıkılmaması gerektiğini söyler. Umutsuzluğa kapılmaz.

“Öğrencilerin gözleri üzerimde... Yeni yetişiyorlar. Benim memleketimin çocukları. Duygularını, düşüncelerini, acılarını, sevinçlerini su gibi biliyorum. Gözleri üzerimde! “Edebiyatçı, bir avukatla basılmış!” doğru değil. Ama toplumda, doğru olandan, gerçek olandan daha kuvvetle yaşıyor. O yılgın geceleri yeniden yaşayamam. Kentin ortasında, bir pansiyon odasının dört duvarı arasında geçen uzun geceler... Oturup memleketi düşünüyorum. Herkes buna karşı. Neden? Neden sudan bir sebep, örneğin şu kadının boşa gitmiş gençliği, örneğin istenmeyen

amcamın oğlunun, aşağılık duygusu vs. benim dürüst, iyi, temiz yaşamımda yıkıcı olabiliyor. Ters anlaşılması bir olay, insanların küçük hırsları... Sormaktan vazgeçiyor sonunda insan. Böyle yıkılmamak gerek. Kaçmamak, kaybolmamak... Eh, işte bu. İyi niyetimden, adam olmak kaygısından başka tutar yerim yok. Hepimiz iyi çocuklarız. Eski tekne, yeni hamura dar geliyor. (Yağmur yağıyor! Yağmur yağıyor, seller akıyor. Canım sıkılıyor!) Yağmur yağıyor. Geçer şimdi. Nasıl bakıyor kadın yağmura. Ya çoğalırsa ya gelmezlerse. Derdi bu. Sıkıldım. Gitsem kaçıyorum sanacak.”(Meriç,2011: s.159).

Sancılı Us Bizdedir (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; umutsuz olunmaması gerektiğini, savcının kararına umutlanılması, inanılması gerektiğini söyler.

“Sürgit demez ya, sonunda, davalar bitti. Hemen sürüncemeye girdi. Sözümüz şu: Bütün umudumuz savcıda. Sonuç iyi ya da kötü olabilir. Önemli değil. Ama savı anlarım. Savcının usu kurtaracak dünyayı öküzün boynuzundan.”(Meriç,2011: s.260).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nurhan, hapishaneye atıldıktan sonra umutsuzluğa düşmez. İzlenimleri şöyledir.

“Koğuş, ancak beş ranzanın sığıdığı, uzunca bir oda. Duvarlar, duman rengi yağlıboya. Battaniyeler bir de. Karamsı, kahverengimsi... Kolay tanımlanamayacak bir renk. Sert, kıllı. Kir götürsün diye düşünülmüş olacak. Ne umut kırıcı. Neyse ki, beyaz yastık örtüleri kurtarıyor durumu. Kanaviçe işlemeli. Sarı kuşlar var. Mavi mineler. Kırmızı karanfiller. En çok işlenen çiçek karanfil. Hemen herkesin yastığında. Tentene bir de.”(Meriç,2005a: s.60).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; cezaevinde koğuş arkadaşı olan öğretmen Nesrin Çarıklı ile Boncuk Hanım, oradan çıkacakları gün için hayaller kurarlar. Öyle ki bu umudu içlerinde taşımaları hayata olan sevgilerinin tükenmemesini sağlar. Her ikisinin de dışarıda bekleyenleri vardır. O hâlde umut kaybedilmemelidir.

“Boncuk Hanım heyecanlanınca, yanakları renkleniveriyor. Şişman, sarışın kadınların pek çoğunda olduğu gibi, önce kızarıyor, sonra, renk, sarımtırak halkalarla açılıp, boynunda pençe pençe izler bırakarak soluyor. O zaman gözleri, daha koyu maviymiş gibi geliyor insana. Pencere kenarında oturmak için ivedileniyordu. Çünkü, evine varıncaya dek, çevresine bakınarak gitmek istiyordu, biliyorum. Cezaevi gecelerinin geçmek bilmeyen bazı saatleri boyunca, ranzamda sırtüstü yatarak, bu günü, bu gidişi ne çok düşündüm. Ne uzun düşündüm. En ince ayrıntıyı gözden kaçırmamaya çalışarak...”(Meriç,2012a: s.75-76).

Nesrin öğretmen, evine, eşine ve çocuğuna kavuşacağı gün için umutludur. Hayallerinde o gün ne yemekler yapacağı, yenileceği bile yer alır.

“Son dakikada işler karışmasaydı da, yarın akşam gelseydik, ne iyi olacaktı. O evine, ben evime. Bir gün önce gelişi, beni ortalarda koydu. Gelip karşılamamaları için yazmıştım bizimkilere: “Tören istemiyorum” dedim. “Bir akşam, kente, eve, size birdenbire gelivereceğim. Bir akşamüzeri, çarşıdan dönüyormuşum gibi döneceğim. Filemde sevdiğiniz yiyecekler olacak: Babaya lâkerda, güzel oğluma turşu, kendime tahin helvası. Zili, her zamanki gibi çalacağım. Kapıdan girer girmez, ikinize de birer öpücük, doğru mutfağa sonra. Gene üç kişi olacağız sofrada.”(Meriç,2012a: s.77).

Nesrin öğretmen öğrencilerini de çok özler. Onlarla yeniden başlayacağı hayatına, serüvenlerine dair hayalleri, umutları şöyledir.

“İş bende” diyorum, durmadan. Hep beraber yeniden başlayacağız çocuklarla. Heyecanlanıyorum. Hep anlatmak istiyorum. Bunca yıllık öğretmenliğim, deneyimlerim var. Başarıyorum. Gene de içim kırgınlıklarla dolu.”(Meriç,2012a: s.80).

Benim Acım Acıların Beyidir (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; hayatta fakirlik, zenginlik gibi maddi ve manevi sıkıntılar karşımıza çıkabilir bu bizi umutsuzluğa düşürmemelidir.

“Circirböcekleriyle ateşböcekleri de yazın neşesi zaten... (Gecekondu mece konu. İşsizlik, yoksulluk, açlık falan var ama, olsun. Bir yol bulunur. Bulunur mu? Yaşamdan umut kesilmez. Bulunmalı.) Çünkü...”(Meriç,2012a: s.26).

O An Hep Vardır (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; kötü sanış, kötü bakış açısı yerine hayata pozitif bakmak önemlidir. Umut dolu olmak önemlidir. Bir bardak suda okyanusu görebilmek hayata iyi bakış açısıyla yaklaşımdır. Huzur dolu bir mutfakta insan ne isterse onu gerçekleştirebilir.

“Evet, mutfak bir cennettir. Her yerde kurabilir insan onu. Önemli, olan onu icat etmeyi bilmek değil midir? O zaman dediği gibi, bir bardak suda okyanusu görebilmek!”(Meriç,2012a: s.109).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2 (Çisenti) hikâyesinde; baba umut doludur. Maddi sıkıntılar olsa da evdeki huzurları, mutlulukları yerindedir. Bir gün mirasına konan akrabalarından paralarını alacaklardır, o zaman maddi sıkıntı da kalmayacaktır.

“Çocuklar büyüyor, evler kira, hayat gitgide pahalanyor. Birbirlerinden başka kimseleri yok.

Baba hep umutludur. Sedirde arkasına yaslanır, uzun bacaklarını uzatır, sigarasını yakar. Rengi belli olmayan kıpışık gözleri, dudağının üzerindeki seyrek bıyıklarıyla uzaklara bakar.

Akrabaları var, o uzaktaki, Akdeniz'deki kıyı kentte. Çok zenginler. Miras zengini. Ne var ki, babanın da o parada hakkı var. Üstüne oturdular. Nasıl olsa bir gün, hakkını arayıp payını alacak.

O zamanlar kurtulacaklar işte.

Gülüştür çocuklar, yerde kilimin üzerinde boğuşurlar. Baba güler, anne, “Ay bağırmayın” der.

Umut şenlendirir geceyi, aydınlatır.”(Meriç,2010: s.41).

Bu Bir Uzun Hikâyesidir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, kocasının mirasına konan akrabalarının yanlarına hakkını aramaya gelmiştir. Fakat güya akraba olan bu kişiler, yaşadıkları yerdeki diğer insanları da dolandırıp, kaçımlardır. Kadın yine de umudunu yitirmez. Eşi vefat etmesine rağmen güçlü bir anne olarak çocuklarıyla hayata yeniden başlar.

“Vaktin birliğinde lokantacı hanım ki o zaman tazecikti, gene böyle güzel yüzlüydü. Etine dolgun, kumral, ela ışıltılar içinde (bu son ela ışıltılar’ı kız uydurdu. Oysa Kumalı gelin ‘sultanlar gibiydi’ demişti.) iki küçük çocukla bu kıyı kente gelmişti. Çocuklar da çok güzel, iki sarı kafaydı. Biri kız, biri oğlan.

Kadının hayatta hiç kimsesi yoktu. Tutunduğu tek çare, kocasının, ölene dek, sık sık anlattığı, bu kıyı kentte yaşayan zengin akrabalar masalıydı. Bu masal anlatılıp durmuştu yıllarca. Umut bağlanmıştı. Çocukların miras hakkı vardı bu zengin akrabaların ekmeğinde. Kocasının hakkını yemişlerdi. O umutla gelmişti ta buralara; Bu bilmediği yerlere.

Ona anlatmıştı ki, onlar artık bu kıyı kentte değillerdi.

Göçmüşlerdi...

“Göçemez olası vittırivizzık herif. Milleti dolandırıp gitti.” demişti, Kumalı gelin.”(Meriç,2010: s.48).

Kadın, Doktor Bey’in yardımı sayesinde, yeni olmasada huzur dolu bir eve sahip olmuştur. Orayı temizleyip çocuklarına bir yuva hâline getirir.

“Kadın, umut adına önüne yılan çıksa sarılacak. Çaresi çareyi bulmak. O iki yavrusunu korumak için öl deseler ölecek. İşte o canını, yavrularını kurtarma duygusunun yaktığı ateşle başlamış koşturmaya.

Kaymakamın, deniz kenarındaki evinin bahçesinde, kullanılmayan bir ‘müştemilat’ varmış. Harap, eski eşyayla, börtü böcekle dolu, berbat, çöplük gibi bir yermiş orası...

“Tanrı inandırсын, orayı bir cennet köşesi yapmıştır bilesin be yavrum” demişti anlatırken Kumalı gelin. “Hem de tek başına. Kadınların hasıdır bilesin.”

Kadın o çöplüğü önce bir güzel boşaltmış. Denizden kova kova su taşıyıp, boca etmiş güneşten kızmış taşlara. Her tarafı, kapıyı bacayı bir güzel yıkamış.

Sanki kayalığın içine oyulmuş gibi bir yer çıkmış ortaya. Çocuklar bayılmışlar buna. Küçük oyun çığlıklarıyla karışık, çocuk kahkahalarıyla, kovalamaca oynayarak, soluk soluğa yüzerek, deniz tanrısını bile şaşırtan kulaçlar atarak, sevinç delisi olmuşlar.

Ana, badanalar yapmış kendi başına. Dengindeki üç parça örtü döşekle, saray gibi donatmış o küçük yeri.

Bahçeyi, çerinden çöpünden temizleyen o, toprağını çapalayıp kabartan o, cennet bahçelerinde açan binbir çeşit çiçekle neşelendiren, onlara şarkılar, türküler söyleyip kıyayı çiçek şenliğine çeviren o.

Bahçeye ocak bile yapmış; içini sarı çamurla sıvayıp. Denizin içinde, balıklardan ordusu olan, iki can parçası çocuk için, ağaca taktığı teneke kovadan duş, ocakta tıklar tıklar kaynayan, ortalığa umut, sevinç, keyif, neşe saçan mis kokulu yemekler...”(Meriç,2010: s.49-50).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 4 (Çisenti) hikâyesinde; Doktor Bey, hayattan ümidini kesmez. Başkalarında da ümit tohumlarını yeşertecek güçtedir.

“Sonuç: Kıyı kente göçülecek. (Her şeye boş verilecek, feleğe küfredilecek, o yozluk yaşanmamış sayılacak.)

Peki, iyi hoş da, kıyı kentte, maden mühendisine ihtiyaç var mı?

Olmayabilir.

Önemli olan, umut üretmek, üretilen umudu gerçekleştirmek değil midir?

“Nasıl yani?” diye sorulabilir burada.

Sorulmamalı

Şair ne demiş:

“İnsan tükenmez!”

İşte bu kadar!”(Meriç,2010: s.55-56).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Geline... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; kız (torun) hayatın getirdiklerine karşın hâlâ umut doludur. Hedefleri vardır.

“O, benim. Artık gencim. Öyleyim.

Kendimi tanımaya çalışarak, birçok insana ışık tutacağımı sanıyorum. (Çılgınlıkları da hesaba katmalıyım.)En azından, böyle bir umudu büyütüyorum. Güzel olanı yaşıyorum.”(Meriç,2010: s.62).

Çisenti 3 (Çisenti) hikâyesinde; umutsuzluğa düşmemek, en kötü anda bile hayata bir yerlerden tutunmak gerektiği söylenir.

“O kargaşanın, o çoluk çocuk...

O çoluk çocuk şamatasının...

Şamata.

Evet!

Onların ortasında, onlarla birlikte yalnız olmak vardı.

Evet, onların arasında...

Oysa, şimdi...

Artık...

Artık hep üç nokta!

Tek başına yalnız olmak, renklerin, seslerin, şamatanın (baş üstüne) gülüşlerin, küçük çekişmelerin, tatlı dedikoduların...

O gülüş, suya, ta yukardan, tek tek boncuk atılıyormuş gibi tek tek tek tek, peşpeşe peşpeşe..

Alıp başını, yumulup kendine çekip gitmeli.

Ne bu şimdi? Ne?

Onlarla birarada yalnızken, şimdi böyle, tek başına...

Zaten mutluluk ya da mutsuzluk tanımlanabilinir mi? Yaşamın bir uçundan tutmak gerek.”(Meriç,2010: s.77).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, hayatın getirdiği kötü durumlara rağmen evlatlarını düşünerek hayata bağlanır, umutsuzluğa düşmez.

“İşte yine bir sabah.

Çayın kokusu tüm eve yayıldı. Kedinin hırıltılı soluk alışları içinde, ‘i’ harfi belirgin yav yavı, açıldım, kapandım diyen kapı sesleri, musluklarda su şakırtısı...

Günlük yaşam denilen şey başlamıştır. Sıradan bir gündür. Yüzüne yayılan, sevinmeye benzeyen gülümsemeyle, sesi duyuldu evin içinde: Günaydın! Uykucular günaydın!”(Meriç,2010: s.89).

Başarısızlıklarımıza, toplum içinde ezilmişliklerimize rağmen yine de umutsuz olmamamız gerektiği belirtilir. Kahrolmak örneği ile vazgeçenlerden olmamak öğütlenir.

“O yazı, bu yazı: “Kahrolmak”

- Mümtaz Soysal'dan alıntı-

“...En iyisi kahrolmaktan kurtulmayı öğrenmektir. Bur vurdumduymazlığı öğrenmek değildir. Aldırmazlıkla, kahrolmak arasında daha sağlıklı, daha yapıcı, daha yaratıcı bir yol olmalı. Vardır da. Bilinçlenmek. Yani, yalnız durumları bilmekle kalmayıp, durumların içinde, kendine düşeni de bilmelidir.(...)Bireylerden besleyen bir bilinçlenme, kahrolanların, kendilerini kahredenlere karşı birleşmeleriyle tamamlanınca, kahredici durumların ortadan kaldırılması için en önemli adım atılmış olur.

Yine de başarısızsanız, her şey olduğu gibi kalmışsa ve üstelik toplum gene sizi ezmiş, değeriniz bilinmemiş ve hakkınız gene çiğnenmişse, sakın kötümserliğe kapılıp kahrolmayın. Bütün yenilgilerden sonra da, elinizde bir tek zafer olanağı kalmıştır: Kahrolmamak. Hiç olmazsa, “Yine de kahrolmadım ya!” diyebilirsiniz. Kendinizden, bu kadarcık bir zaferi esirgemeyin.

Sonra, bu küçücük zaferler birleşir, bir büyük zafere dönüşür. Dünyayı hep kahrolmayanlar değiştirmiştir. Onlar olmasaydı, kim bilir daha ne çok şeye kahrolacaktınız.””(Meriç,2010: s.89-90).

Çisenti 9 (Çisenti) hikâyesinde; kar, kış içinde kıyamet gibi bir akşamda otobüs bozulur. Yolcular korkmaya başlar. Kar ve tipi altında, bu kuş uçmaz kervan geçmez yerden nasıl kurtulacaklarını düşünürler. Karların içinde bir adam oradan oraya insanlara bir yandan çay verip bir yandan da onlara moral vermektedir. Umutsuz olmamalarını biraz sonra yardımın geleceğini söyler durur.

“Hamile o. Korkuyor.

Hayır! Yapmayın! “Hiç” demeyin. Bir şey vardır elbet. Ah hayır. Hiç demek ne demek. Ölüm.

“Ölüm mü!” Hayır! Ölümden söz edilmesin. Şu söz öne çıksın: Yapılacak bir şey vardır elbet.

Kendinizi koy vermeyin. Durun bakalım.

Ağlamayın canım! Durun hele. Çocukları da başladı. Korkuyorlar...

Ağlanacak bir şey yok canım!

Şu bata çıka çıka, kardan adam gibi adam, nereden çıktı bu?”(Meriç,2010: s.106).

Çisenti 11 (Çisenti) hikâyesinde; umutsuz olunmaması için şöyle söylenir.

“Bu acılı, yakınmalı betimlemenin sonuna, hiçbir baharatın tat veremeyeceği, bir küçük öykücük! Derin derin, çok derin... Erişilmesi çok zor bir yerlerde, küçük bir ışık bulunsa da...

(İnsandan umut kesilmez. O ışık bulunacak. Dünyanın tüm bilgeleri, sonunda, sözü buraya getirmiyorlar mı?)

İşte öykücük, su serpsin yüreklere. Saçmalamaya dayanamayıp gülmeyi getirsin.

Bir de yabancı sözcük: Lahavle! (Bu sözcüğü öykünün sonunda kullanmak daha uygun.)”(Meriç,2010: s.112).

4.1.37. Yalan Söylemenin, Dedikodunun, Aldatmanın Kötülüğü

Yalan söyleyen, dedikodu yapan insanlar toplum tarafından hoş karşılanmaz, sevilmezler. Hatta toplumda dışlanırlar. Aldatmak, birilerini kandırmak da yalan söyleyerek gerçekleşir. Zor durumda bile olsa yalan söylenmemelidir.

Toplumda kişinin yalandan uzak durması, ikiyüzlü ve sahtekâr olmaması istenir. Birey, çocuk yaştan itibaren “yalancı” olarak adlandırılmanın toplum tarafından hoş karşılanmayacağını bilir ve davranışlarını buna göre düzenleme yoluna gider.

Nezihe Meriç’in romanlarında da karakterler aracılığıyla dürüstlüğün büyük bir meziyet olduğu yönünde eğitici dersler verilir. Aldatan, hak yiyen insanlar elbet yaptıklarının cezasını çekecektir.

Giderek Daha Güçlü (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; mahalledeki apartmanda yalnız yaşayan kız ve yanında gördükleri erkek arkadaşı için apartmandakiler dedikodu yaparlar.

“Ben bir gülü büyürken yaşamasını biliyordum. Karanlık sinemalarda, omuzlarımın arasına saklanmış, öyle kimseyi görmeden otururken, bizim DİDİDİKOKO’lar beni görürlermiş. Sonunda bana sevdalı diyeceklerdi, biliyorum.”(Meriç,2011: s.226).

“Bizim KOKODİDİ’lere tezgâh işletmek için bir dolu söz olacaktı bu biliyorum. Ama böylesi aklıma gelmemişti. Yol boyunca yürürken ikimizi gördüler. Bu onlara yetmiş. Batıracaklar bu memleketi.”(Meriç,2011: s.231).

Açar da Tutku Gülleri Açar (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kadın dedikoducu iş arkadaşları gibi değildir. Onlarla didişir. Onlara ayak uydurmaz.

“Doldurmalıyım küçük bakırı, büyük bakırı, tahta kovasını, su kovasını, mavi çaydanlığı, yeşil kavanozu, binlik şişeyi, küçük sürahiyi... Bol bol, dolu dolu. OH OH OH OH, ne güzel su, su ne güzel, ne güzel su, su ne güzel, bol su, iyi su, güzel su. Maşrapayı doldurup doldurup yüzümden aşağı dökerim, bol suları, güzel suları oh. Onun yılanı nasıl yeşil değilse, bütün bakırları, bütün tencereleri, bütün kovaları da boş. Bunu anladığı zaman yeşilini de bulacak. Ben yıkanır, giyinir, işime giderim. İşimde yan gözlerle, ağulu sözlerle, servis arkadaşlarımın hınçlarıyla, dediydileriyle, koduydularıyla didişirim. Hiç tınmam. Yaparım işimi, yaparım işimi. Benim işim iştir. Benim işim kutsaldır. İşten dönünce ateşimi yakarım. Ateşimi yakınca aşımı pişiririm. Aşamı pişirince soframı kurarım. Soframı kurunca konuk beklerim. Konuk gelmezse oturur, peynirli yumurtamı, domatesli pilavımı, yeşil salatamı, kırmızı domateslerimi yerim. Üzerine kahvemi içerim. Yemeğim bitince, sular kesilmeden kaplarımı yıkarım. Küçük bakır çaydanlıkta su kaynatırım. Kaynayan suyun birazını bulaşık tasına koyar, içine toz sabun atar köpürtürüm. Su kaynayınca değin yağlarını musluğun altında akıttığım tabaklarımı yıkarım. En önce bardakları. Bunu unutmamalı. Onları tel süzgece kaparım. Bırakırım süzölsünler. Artan köpüklü suyla, ocağın çevresini silerim. Sonra yıkarım bulaşık bezini, yıkarım kurulama bezini.

Kaynar suda, köpürtür köpürtür çitilerim onları. Sıkıca sıkar asarım. Mutbağın içi sıcak buharlı sabun kokar. Sonra, radyomu açar, gazetemi alır, otururum. Dünya olayları beni ilgilendirir. Dalar giderim. HAYATIM YALNIZ BENİ İLGİLENDİRİR. BEN NAMUSLU BİR KADINIM. SÖZ SÖYLETMEM KENDİME.”(Meriç,2011: s.247).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nesrin öğretmen, annesinin dedikoducu ve ikiyüzlü tavırlarını sevmez, onu tarafsızca eleştirir.

“Öbür memur karılarının arkasından, yerli komşuların arkasından, pisliklerini, görgüsüzlüklerini anlatmaya bayılırdı annem. Neşeliydi. Şakalar yapar, gülerdi. Onların yaşamlarına değgin durumları abartarak, yansıl原因 olarak anlatmaya, babamı, kardeşlerimi güldürmeye bayılırdı. Ne ki, yüzlerini gördüğü zaman, övmeye başlar, ‘Canikom’ diye boyunların sarılır, övgüler yağdırırdı.”(Meriç,2005a: s.100).

Çiçek Balı (Yandırma) hikâyesinde; Tuna, ailesinden izinsiz olarak arkadaşlarıyla gezmeye gitmiştir. Annesine yalan söyleyen Tuna, arkadaşlarına da mahcup olmuştur.

“Evet, evet orada bir olay vardı. Tam yakınında oturan o ince yüzlü, ufak tefek, güzel gözlü, kara kız, annesine karşın, o izin vermedi, karşı çıktığı, kavga çıkardığı hâlde, başkaldırıp, onu dinlemeyip katılmıştı bu geziye. Adı Tuna’ydı. Bir saydı çocukları: On iki. Demek ki bunlar...”(Meriç, 2005b: s.66).

Bizim Çaylar Bulanık Akar Döner Döner Bendini Yıkar (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; yalan söylemek zorunda kalan birinin cümleleri belirtilmiştir. Fakat durumu ya da günü kurtarmak için de olsa yalan söylemek iyi bir davranış değildir.

“Faytona bineceğim. Araba Çardaklı Kahve’nin önünden geçerken, arabacıya yaşını, Çardaklı Kahve’yi bilip bilmediğini soracağım. Biliyorsa sevineceğim, bilmiyorsa anlatacağım. Mutfak odasında anneannemi, annemi, küçük teyzemi, yeğenlerimi öpeceğim. Eniştemle kucaklaşacağız. Seni sorduklarında, bir sürü yalan

söyleyip selamlarını iletceğim. Geç saatte, gam yükünü alıp yanıma, sohbet yorgunu olarak yatınca, o zaman, işte o zaman, senin yanında yapamadığımı yapar, ağlarım herhâlde.”(Meriç,2012a: s.71).

Bu Bir Uzun Hikâyesidir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, kocasının mirasına konan, akrabalarının yanlarına hakkını aramaya gelmiştir. Fakat bu güya akraba olan kişiler, yaşadıkları yerdeki diğer insanları da yalanlarıyla dolandırıp, kaçırmışlardır.

“Vaktin birliğinde lokantacı hanım, ki o zaman tazecikti, gene böyle güzel yüzlüydü. Etine dolgun, kumral, ela ışıltılar içinde (bu son ela ışıltılar’ı kız uydurdu. Oysa Kumalı gelin ‘sultanlar gibiydi’ demişti.) iki küçük çocukla bu kıyı kente gelmişti. Çocuklar da çok güzel, iki sarı kafaydı. Biri kız, biri oğlan.

Kadının hayatta hiç kimsesi yoktu. Tutunduğu tek çare, kocasının, ölene dek, sık sık anlattığı, bu kıyı kentte yaşayan zengin akrabalar masalıydı. Bu masal anlatılıp durmuştu yıllarca. Umut bağlanmıştı. Çocukların miras hakkı vardı bu zengin akrabaların ekmeğinde. Kocasının hakkını yemişlerdi. O umutla gelmişti ta buralara; Bu bilmediği yerlere.

Ona anlatmıştı ki, onlar artık bu kıyı kentte değillerdi.

Göçmüşlerdi...

“Göçemez olası vittırivizzık herif. Milleti dolandırıp gitti.” demişti, Kumalı gelin.”(Meriç,2010: s.48).

Korsan Çıkmazı romanında; yalan söylemenin kötülüğü, dürüst kişinin üstünlüğü, dedikoducuların ve dedikodunun sevilmemesi gibi konular işlenir. Yazar, karakterler aracılığıyla topluma yön verir. Toplum için doğru, dürüst karakterlerin önemini vurgularken, dedikoducu karakterleri toplumdan dışlar.

Meli ve Berni’nin komşusu olan kadın, vatan ve milletle ilgili manevî duygularla hiç alâkalı olmadığı hâlde yalan söyler. Sanki alâkalı gibi görünmek ister.

“-Çok haklısınız. Benim de millî duygularım çok kuvvetlidir. Bayramlarda falan hep bayrak asarım. Türklüğüme falan hiç söz söyletmem doğrusu.”(Meriç,2012b: s.33).

“Ovvv! Şu bitişikteki kadın, hani, yüzbaşının karısı, ne biçim değil mi?

Hep dedikodu yapıyor. Biz hiç dedikodu yapmayız arkadaşlarımız arasında, değil mi Meli?”(Meriç,2012b: s.91).

Berni, eşi Turan’ın eski arkadaş ortamı ile ilgili şöyle düşünür.

“Hepsi her akşam meyhanelerde, dibi bucağı olmayan tartışmalarda... Dedikodu, bayağılık, aşağılık hepsi onlarda. Bohem hayatıymış. Artist hayatıymış. Laf! Hangisinde insan gibi bir ev kuracak, gece gündüz okuyup çalışıp adam olacak güç var? Bir bataklıkta bir sürü çiftleşmeler. Genelev gibi bir çevre. İnandıkları hiçbir iyi, temiz, güzel iş yok.”(Meriç,2012b: s.97).

Neyyire halanın dışta dindar görünüp, dedikodu yapanlar için şöyle düşünür.

“Ama Neyyire teyze, neden birçok kimse namaz kılıyor?

- İş namazda değil kızım, iş insan olmakta. Burada namaz kılıp, burada dedikodu yapan nicelerini tanıyorum ben.

- Peki, dedikodu yapmazsa?

- O başka. Namaz, Hazreti Peygamberimiz zamanında konmuş.”(Meriç,2012b: s.101).

4.1.38. Yardımseverlik

Yardımseverlik, Türk Dil Kurumu'nda "Hayırseverlik."⁴⁷ şeklinde tanımlanır.

Yardımseverlik, insanların birbirlerine karşı, iyi niyetle, yardımda bulunmaları hâlidir. Türk milleti, hoşgörü toplumu olduğundan, yardımsever insanlar toplum içinde sevilir, sayılır.

Nezihe Meriç, eserlerinde fakirlere, yalnız insanlara, eşi tarafından terk edilen kadınlara, öksüz ve yetimlere yardımda bulunan karakterleri yazmıştır.

Madem ki Hayal Kurmak Bedavadır (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; hikâye kahramanı iskelede karşılaştığı yaşlı kadına yardım eder. Onu, önce sahiplendiği sokağa yakıştırır fakat sonra elinde tek taş yüzük sebebiyle onu, bu sokak için fazla zengin bulur.

"Bir başka zaman, iskelede ihtiyar bir hanım görürdüm. Beyaz yüzlü, küçücük pembe ağızlı ve kahverengi gözlü. Başörtüsünü, çenesinin altında içnelenmiştir; bastonunu tutan yumuk, buruşuk elinin orta parmağında nohut kadar bir tek taş pırlanta, onun yanında da bir kubbeli zümrüt yüzük vardır. Başörtüsünün ince siyah, ipek kumaşı altında, kulağındaki gül küpeler mavimsi mavimsi yanar söner. Bana: "Evladım" der, "bak bakalım şu elimdeki onluk mu, beşlik mi? Gözlüksüz hiç göremoorum. Bu ihtiyarlıkla napiciz bilmem!" Ve küçük ağzını büzerek gülerdi. Ben sevabına gider biletini alır, gelirdim. "Hay ömrüne bereket evladım, eksik olma yavrum, eksik olma yavrum" derdi. Bu yaşlı hanımefendiye bakar bakar benim sokağa yakıştırmaya çalışarak düşünürdüm."(Meriç,2011: s.76).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; eskiden iç eti denen etler parasız olarak fakir fukaraya verilir, diyerek yardımlaşmanın olduğu, tokun açın hâinden anladığı belirtilir.

"Yazar dediğin biraz karışık, biraz çatlakça oluyor, diyorum. Bunu kime söylesem gülüyor. Oysa ben içtenlikle söylüyorum. -Bir arkadaşım, 'bu içtenlik'

⁴⁷ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

sözcüğüne çok bozuluyor. Ona 'iç etini anımsatıyormuş'. 'İç eti' sakatatçılarda satılır. Ciğerin, barsağın, böbreğin orasında burasında kalmış et parçacıkları ayıklanırken bir kenara biriktirilir. Fakir fukara bunu eskiden bedavadan alırdı. Kaynatıp suyunu tirit yapar, çorba yapar, evde et kokusu duyulur.”(Meriç,2005a: s.170).

Babaanne, eşi ölen emektarları Düriye Hanım'ın bundan sonra kendi köşklerinde kalmasını ister. Ona bir oda açtırır. Babaanne, yardımsever, kol kanat geren, sahiplenilen bir kadındır. Öyle ki torunları Erol ve Canan'a, Nemide hala ve kızlarına, kendi kız kardeşine ve şimdi de Düriye Hanım'a köşkün kapılarını açmıştır.

“Çevredeki köşklerin, çarşı esnafının sevili Mustafendisi'ydi bizimki de. Arnavutluk'tan gelmeydi küçük yaşta. Gelir gelmez köşke yerleştirilmişti o da. Leyla'yla Şeyda onun omuzlarında büyümüşlerdi. Öyle severdi çocukları. Babaanne daha oldukça gençti o öldüğünde. 'Aaa! O ne allasen öyle kukumav gibi efendim' dedi buyurgan sesiyle. Düriye Teyzeye. 'Hadi canım sen de' Bozma evini dursun. Gene siler süpürürsün. Doğrudur, ayrılması zordur, mal canın yongasıdır. Dağıtmayacağız evini elbette. Gündüzleri falan, başını dinlemek istedikçe gidersin. Evindir. Ama, artık yalnızsın. Senin yerin köşktür. Dizimin dibidir Düriye kızım. Yuvarlanırsın gideriz şurada hep beraber...'Alt katta, mutbakla kilerin arasındaki odayı hazırlattı ona. Bahçeye bakan bu odanın, yıllar geçtikçe, evin en sevilen, herkesi bir araya toplayacak bir oturma odasına dönüşeceği akıldan bile geçemezdi o zamanlar.”(Meriç,2005a: s.190-191).

Zor Yokuşu (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın, bir arkadaşlarının boş olan yazlığına kısa süre idare etmek için taşınır. Bunu karşılıksız yapan arkadaşı ve yan binayı boyayan Ali Usta yardımsever kişilerdir. Ali Usta artan boyalardan kadına verir. Kadın da minnet duygusuyla arkadaşlarının evinde tamir, boya, temizlik gereken yerlerin onarımını yapar.

“Dört beş gün sonra dostlar edindim. Bitişik evi onaran ustalar. Bana artmış boyalardan verdiler. Merdivenlerle, parmaklıkları boyadım.”(Meriç,2005a: s.221).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 3 (Çisenti) hikâyesinde; otobüs garajında tek başlarına ortada kalan anne ve iki çocuğuna, Doktor Bey yardım eder. Tanıdıklarını, nüfuz sahibi kişileri araya koyarak onlara destek olmaya çalışır.

“Bu tazecik kadın, bu nur gibi iki çocuk, beş parasız, akşamın, bu yavaş yavaş inmekte olan ay aydınlıksız gecesinde, yol yorgunu, hem de aç, hem de çaresiz kalakalmışlardı, tamamen boşalıp sessiz kalmış garajda.

Bir tek Murut dolanıp dururmuş ortalarda.

Ah!

Bu donup kalmış, ela gözlü, güzel yüzlü kadının imdadına kim yetişti?

Doktor bey! O da bir işi için garajdaymış. Şöyle uzaktan, gözlerini kısıp bir bakmış, kadın, hemen anlamış Hızıraleyhisselam'ın geldiğini. Doktor bey,

“Muruuut! Gel bakayım sen buraya” demiş. “Koş çabuk.” demiş.

Başlamış komutlar vermeye. Kaymakam demiş, belediye başkanı demiş, araya selamlar koymuş, Büyük Hoca Efendi demiş... Hem de hiç tanımadığı bu kadının, bir ateş parçası, bir cevher olduğunu bildiği falan da yokmuş o zamanlar. Ama bu Doktor bey başka bir adamdır. Baktı mı görür. Hiç de yanılmaz.”(Meriç,2010: s.48-49).

Korsan Çıkmazı romanında; yardımseverlik özellikle Neyyire hala ve Mahir amca etrafında gelişir. Meli ve Berni'nin okuması ve daha iyi şartlarda bir yaşam sürmesi için, onları yanlarına alarak erdemli bireyler olmalarını sağlarlar.

Mahir amca ve Neyyire hala, Meli ve Berni'nin okumaları ve hayatlarını kurtarmalarına yardım etmek istiyorlardı. Bunun için kızları yanlarına aldılar, onları çok iyi bir şekilde yetiştirdiler. Onlara uygun şartları olan bir gelecek sağladılar.

“- Ben yatıyorum. Işığı yanar unutmayın.

- *Mahir amca da yatıyor mu?*

- *Yatacak. Allah rahatlık versin. Yatın hadi siz de, sabah kalkamıyorsunuz sonra.*”(Meriç,2012b: s.59).

“Karşılıklı kurulmuş yataklarında, kırmızı, tüylü, sıcacık Siirt battaniyelerinin altında yatıyorlardı. Karyolalarını, büyük gaz sandıklarından, Mahir amca yapmıştı, o becerikli elleriyle.”(Meriç,2012b: s.60).

4.1.39. Yaşama Sevgisi, Yaşama Bağlılık

Yaşama bağlılık, yaşama sevgisi insanların içindeki iç mutlulukla olabilecek bir davranıştır. Yaşamayı, insanları seven birisi yaşama bağlı olur. Her şeyden zevk alır, mutluluk duyar. En ufak bir detay bile onu hayata bağlar.

Bazen ailemiz, sevdiklerimiz, arkadaşlarımız bazen iş hayatımızdaki başarılar bizi hayata bağlayabilir. Hayatın getirdiği zorluklarla başa çıkabilen bireyler yaşama sıkı sıkı tutunur. İnsanlar, yaşama dair olan sevgileriyle başkalarına örnek olurlar.

Nezihe Meriç, eserlerinde yaşama sevgisi ve gücü yüksek, hayata karşı sağlam durabilen, güçlü karakterleri yazmıştır.

Çalgıcı (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; yaşama tutunabilen insanların ruh hâlini bir an bile olsa yaşamak isteyen bir adamın isteği anlatılır.

“Genç adam da yorgun, bezgin, tatsız. Bir an önce evde olmayı istiyordu. İstek değil, kuru, sessiz bir odayı, bu ıslak, soğuk gürültüden üstün bulmak onunki. Huzursuz, sıkıntılı bir duruşu vardı. Aklından şöyle bir dize geçtiği sanılabilir. “ve ben bir anlık hayatını yaşamak isterim herkesin” ya da insanları ayakta tutan, yaşama gücü veren, en ilkelinden en olgununa dek herkeste eş olan şeyin ne olabileceğini düşünüyordu.”(Meriç,2011: s.9).

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Bilge yaşama dört elle sarılmış bir kızdır. Sevgilisi Macit ile konuşurken kendisinde hastalıklı, zayıf karakterli bir kızcağız tipi aramaması gerektiğini vurgular.

“Geçenlerde bir gün, yolda Macit’e rastlamış, ona durumunu anlatmaya çalışarak demişti ki:

“...Rica ederim Macit, bende öyle sinirli ya da umutsuz, mariz bir kız tipi falan aramaya kalkma. Ben, tersine yaşamayı, havayı, suyu, yürümeyi, gülmeyi, ne bileyim ne... Ben her şeyi seviyorum. Bu içimdeki, anlatamadığım başka bir şey. Ben için için kuruyorum anlıyor musun? Bu, örneğin salçanın kuruması gibi değil. Kuruyan salçayı, biraz sıcak su ile karıştırıp, kaşığı tersi ile kuvvetlice ezersen tazelenir. Benim tazelenme gereksinim yok. Ben her zaman yaşama bağlıyım.”(Meriç,2011: s.86).

Susuz IV (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; eşiyle araları, ilişkileri çok iyi olmasa da kadın, çocuklarını sırf anne, baba ve çocukların aynı çatı altında olduğu ortamdan koparmamak adına bazı şeylere katlanmaktadır. Tabi ki burada huzursuzluğun hat safhada olduğu bir ailede yaşayan çocukların çok mutlu büyüyeceğini söyleyemeyiz. Buradaki anne küçük meseleleri çocukları için görmezden gelmiştir. Kadın, yaşama sevincini çocuklarından almaktadır. İnsan isterse mutlu olabilir.

“Nasıl seviyor çocuklarını. Evde, eşyalarda, ana, baba ve çocuklara değgin, hepsi beraberken varolan, ama hepsinden ayrı bir şey var. Sağlam bir şey. Onu duyuyorum. Fokus noktası çocuklar. “Yalnız çocuklar için katlandım her şeye Melicim. Yalnız çocuklar için. Ben anasız babasız büyüdüm. Onlar bari mutlu olsun istedim.” diyordu demin anlatırken. Mutlu olmak ne demek! Kıyametin başı bu. O da biliyor. İki sözün sonunda, “Herkesin derdi bir türlü işte” diyor. Ama yine de, birazcık mutlu olunabilir. Eğer insan isterse.”(Meriç,2011: s.127).

Susuz VI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Özün’ün eşi onu seyrederken yaşama olan bağlılığının eşi sayesinde olduğunu dile getirir.

“Resim öğretmeni Özün, o boş yere, bağdaş kurup oturdu. Anlatıyor. Gözleri yün çoraplarının işlemelerine dikili; sıkıntıdan cam gibi pırıl pırıl. Uzun parmaklı küçük ellerini dizlerinden birinde kenetledi. Kocası, parmakların sıkılmaktan bembeyaz olan boğum yerlerine bakıyor. Piposunu içiyor. Gidip sırtüstü yattı

somyanın üzerine. Sonra yattığı yerde yan döndü, Özün'ü seyrediyor. İnsanların birbirini niye sevdiğini düşünüyor. “Şu kız olmasa yaşayamam sanki...” Şu anda onu yanına çağıramayacağını biliyor. Özün saçlarını çözüyor anlatırken. Bunun kocasını uyandırdığını sezecek durumda değil.”(Meriç,2011: s.144).

Özün'ün eşi içinde yaşam enerjisini hisseder.

“Büyük, böyle duvar kadar resimler boyamak, bütün renkleri doyasıya kullanmak istiyorum. Sergilere gitmek, resimlere bakmak istiyorum.”(Meriç,2011: s.145).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli, Ahmet için yaşam enerjisini arttırması yönünden arkadaşlık kurar.

“Yaşamı tüm boyutlarıyla, alabildiğine yaşıyordu. Bilgiden gelen güçle, ıslıl ıslıl bakardı. Okurdu. Öğrenirdi. Zamanı tüm ayrıntılarıyla, hep olağanüstü yaşar, değerlendirirdi. Zaman onunla değer alıyordu... Onu yaşamıma yalnız bu yönden almışım.”(Meriç,2011: s.164).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Nil, yaşama sevgisi yüksek bir kızdır.

“Oh! Müdire Hanım... Her anı değerlendirilmiş büyük bir yaşama neşesi geçirdi odamızdan. Hep Nil'dendi. En çok beni severdi. Beraber fık fık fık gülerdik. Bu odaya, bu müdür odasına girdiği zaman, şu erik ağacını kim bilir nasıl sevinerek seyrediyordu. Erik ağacı çiçek açmış. Erik ağacı çiçek açmış. Erik ağacı çiçek açmış. Beyaz çiçekler. Kara kara kargalar. Karga karga gak dedi, bin duvara bak dedi. “Amcam kızı hu!” “N'oldu?” “Dur bakalım Nil.”(Meriç,2011: s.177).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; yaşama sevgisi, sıkıntılar içinde olan bir kadının boyacı çocuğu görmesiyle başlar. Onunla ve kuşlarla deniz kıyısına gitmiş gibi olur.

“Çantamı kapıp fırladım. Parkın köşesine değin koştum. Köşede elleri kapkara bir boyacı çocuk oturuyordu. Elindeki kirli bezle, boya kutusunun, sarı pirinçten olan

yerlerini öyle parlatmıştı ki, biraz duruldum. Nefes almak için durdum. Çocuk, “Boyalım!” diye bağırdı. Birbirimize bakıp güldük. Bir baktım parkın tüm kuşları ötmeye başlamış; yeryüzünün küçük çocukları hep birden gülüyorlardı. İçim sevinçle doldu. Gözyaşlarım akmaya başladı. Şehrin gürültüsünü bastırmak için, boyacı çocuk, ben, kuşlar, çocuklar hepimiz el ele verip güneş açmış bir deniz kıyısına gittik koşa koşa. Sonra denize doğru neşeyle, keyifli bir eşek gibi anırdık. Çok ihtiyar bir ninecik, penceresinin önünde kahvesini içiyordu, sesimizi duyunca, o da, “Gözün kör olmasın e mi!” diye güldü. Elini fesleğen yapraklarına sürüp kokladı.”(Meriç,2011: s.203).

Kadın, parkın köşesini dönünce kadının sıkıntıları devam eder. Fakat çocukluğundaki güzel günlerde yaşamı ne denli sevdiğini anımsar.

“Hava kararıyordu. Çevremde kimse gülmüyordu. Geniş caddeler, kocaman kırmızı kamyonlar, otobüsler üstüme üstüme geliyor, insanlar ayaklarımın dibinde kaynaşıyordu. Şeytan yavrusu cipler vurup vurup kaçıyordu. Karanlık havayı alıp yanıma, duvar boyunca yürümeye başladım. “Biz çocukken yaşamayı amma da severdik!” dedim. Karanlık anladı. Kendi kendime, “Tılsım bozuldu, tılsım bozuldu...” diyordum.”(Meriç,2011: s.204).

Kadın, hayalinde arkadaşıyla buluşur. Arkadaşının ona destek vermesi, evine buyur etmesi, düşünceli oluşu kadının yaşama sevincini artırır.

“O sırada, başka bir şehirde, başka yolların kalabalığı içinde yürüyen bir arkadaşım beni düşünmeye başladı. Durumumun içinden çıkılmaz karışıklığını görünce, “Düşünme” dedi. “Kutsal kitaplardan birinden bir söz müdür nedir. Ya da ünlü bir adamın sözüdür. Hızır Aleisselâm görünmedi ya sana. Hadi gel bize gidelim; sucuklu yumurta pişirelim.” “Olmaz” dedim. Ama iyi niyetli oluşu, beni düşünüşü çok hoşuma gitti. Yaşamayı iyice sevmeye başladım.”(Meriç,2011: s.204).

Giderek Daha Güçlü (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; hayata bakış açısını anlatmaya çabalayan bir genç kızın içindeki umutlar şöyle dile getirilir.

“Daha o sabah ihtiyar sağır komşuya, bağır anam, babam, soyum sopum, üveylerim haslarım. Daha bir dolu falanlarım filanlarım olduğu hâlde neden yalnız yaşadığımı, bunun neden böyle olması gerektiğini anlatmaya çalıştım. Aman ihtiyarcık! Soluğum kesildi de gene anlamadı. Ama yüreğinin çok arı bir köşesinde, benim akıllı ve olumlu düşünceleri olan bir kız olduğumu anladı. Bu da bana yeter. Benim gibi kızlar var elbette. Birbirimizden habersiz, aynı çizgide yürüyüp, çizgimizi sağlamlaştırmaya çalışıyoruz.”(Meriç,2011: s.227).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım kendisine yaşam enerjisi veren, onu mutlu eden baba evine taşınacaktır. Çünkü o evde çocukluk anıları, mutlu geçmişinin izleri vardır.

“Gücü yerinde artık. Ondan korkusu kalmadı. Amacı, artık yalnızca, baba yadigârı evine taşınıp anılarıyla, geçmiş günlerin özlemlerini içinde taze tutarak mutluluğu bulmaya çalışmak değil. Eskidendi o. Şimdi o, evinde ölümü beklemek için değil, tadına yeni vardığı bir yenilmeye, tazelenmeyi sürdürmek için yaşayacak. Şimdi anlıyor Nalancığının anlattıklarını. Yeni aydı. Şu dünya insanlarla dolu, diye düşünmeye başlamıştı son zamanlarda. Bunların bazıları iyi. Birbirini seviyor, çalışıyor, kazanmak, insanlarla beraber iyilikler, güzellikler içinde yaşamak, memleketini ilerletmek, insanlara mutluluk getirecek ne varsa, hepsini emeğini koyup gerçekleştirmek istiyor. Erdem budur.”(Meriç,2005a: s.107).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Hatice evini çok sever. “Evim benim kabuğum.” der. Kabuk koruyucudur. Hatice için de evi koruyucudur. Bu ev onu hayata bağlayan, ona yaşam sevgisi veren bir mekândır.

“Ağır ağır ellerini yıkıyor. Ağır ağır, boynunu, yüzünü kremliyor. “Evim benim kabuğum” diye düşünüyor.”(Meriç,2005a: s.158).

“Evet,” diyor, “herkes kendince bir şeye tutunuyor. İnaniyor. Yoksa yaşamayı sürdürmek olanaksız. Ben de evimi seviyorum işte.”(Meriç,2005a: s.160).

Hatice, dikiş dikmeyi seven, iğnesini, ipliğini dostu gibi görüp onlarla yaşam sevgisi artan birisidir. Yaşamak ona göre üretmekten geçer.

“Kumaşlara ahbablık ederim. Dikiş kutumla konuşurum desem yeridir. Öyle iğnelerim, ipliklerim vardır ki, dostlarımdır. Dümdüz bir kumaşı kesip biçerek, pastalar, pensler, büzgülerle donatarak ondan bir giysi, bir etek çıkarmanın zevki! Yünlerim de öyle. Sepet sepet, torba torba. Oh ne çok yünüm vardır. Bakar bakar şaşarım. İncecik bir ipliktir yün önce. Ama, bir süre sonra benim iki şişim arasından, yumuşak, tüylü bir güzellik olur akar. Bunu böyle anlarım ben. Arkadaşlarımda gelsin isterim elbette. Biz ailece geleni gideni çok severiz. Küçük börekler, tuzlu poğaçalar, pastalar yaparım evden onlara. Hep bir şeyler yaratmaktır yaşamak benim için.”(Meriç,2005a: s.160).

Yanmışım Dumanım Tüter (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; hayata tutunmak ve yaşama bağlı kalmak gerektiği aktarılmıştır.

“Ç’ler de çocukların tasasız, ne olursa olsun bir yerlerden bulup çıkardıkları sevinçleri, oyunları, gülmeleri.

Yaşama sevinci dedikleri bu olacak.

N’ebliym!

Bir de şu laf: “Hayat devam ediyor!”(Meriç,2012a: s.10).

Kıptı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; erken yaşta evlenmek zorunda kalan Kıptı Hanım’ın, eşi aniden ölünce mahalledeki Mihrişah Sultan sayesinde hayata tutunma ve yaşamın, yaşamanın tadını kendi ayakları üzerinde kalmasıyla anlaması anlatılmaktadır.

“Dedim ya, altı aya varmadan öldü adam. Ödüm patladı. Adamın öldüğü o günlerden birinde, Mihrişah Sultan, başını iki yana yaslayarak, bana, “Hadi bakalım, aklın var, önce akıl lazım insana. Al işte bir ev, bir de maaş. Bul yolunu, bul tanrını, yaşa. Hayat devam ediyor ağlama artık,” demişti. Ne demekse. Tüylerim diken diken olmuştu.

Çok korktum, çok ağladım, çok acı çektim. Acı çekmeden anlaşılmıyor yaşamanın tadı. Acı çekmeyi de, onunla baş etmeyi de Mihrişah Sultan'dan öğrendim ben.”(Meriç,2012a: s.14-15).

Benim Acım Acıların Beyidir (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Nincik nine, fakirliğin verdiği eksiklikleri yaşamaktadır. Bir çay içmek ister fakat çayı bitmiştir. Komşu kızlarının davetlerini her akşam kibarca reddetse de, kızların ısrarıyla evlerine gider. Gözü toktur, ikramlara teşekkür eder. Kızlar onun durumunun farkındadır ve Nincik nineyi kırmamak adına ona bir şey sezdirmezler.

“ “Balık çok faydalıdır. Geç yatıyorum nasıl olsa. Hazmeder gider,” diye düşünür. Ah bir de çay olsa! Ay başına daha kaç gün vardır... Alacak. Alacak da, bir sabah, kutunun dibinde kalan demlendi miydi, çay biter. Ah, şöyle, tavşan kanı, demli bir çay olsa! Tek şekerli.(Balık yakar içini)

İşte tam o sırada, o ne?

Kapı!

Kızlardır. Ah kızlardır kızlar!

Güzel kızlar kapıyı çalınca akşam vakti, dişsiz ağzını yıkamış, ellerini kurularken, çarşaftan bozma elbeziyle, sevinçlere gark olur. Yüreğinde bir kuş kanat çırpır sanki. Uçar sevincinden. Kızlar seslenirler:

“Nincik Nene, nerdesin be! Gız çay demleneli yıl oldu. Annemgil seni bekliyo. Hadi!” Kapıyı açar; kapının gıcirtısı şenlik borazanı gibidir. Güler kızlara.

“Ben yaptım o işi, içtim çayımı, ama hadi bir bardak da elinizden içeyim,” der. Bu, noktası virgüllü değişmeden böyle yinelenir gider, hemen her akşam... (Kızlar başlarını sallayıp gülerler. Birbirlerine göz kırparlar.)

Onların kollarına girmiş, bayır aşağı yürürken, kızlar onu hoppala yapıp güldürürler. Kuş gibidir. Küçük bir yaşlı kadındır o, kimsesiz. Çoluksuz çocuksuz.”(Meriç,2012a: s.29-30).

Derinde, Çok Derinlerde İcini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Canan ve Selma, eşleriyle ilişkileri çok iyi olmasa da çocuklar, hayat galesi derken zaten artık birbirlerine alıştıklarını söylerler. İnsana yaşama sevgisi veren, onu yaşama bağlayan en önemli etkenlerden biri de evlat sevgisidir. Çocukların, narin bir çiçek gibi yetiştirilmesi ve o güzel çiçeğin büyüdüğünün görülmesi anne babalara hem güç verir hem de onları yaşama bağlar.

“Evet. İşte yaşama aşkı, yaşama sevinci falan deniyor ya hani, şekerim, çocuklar çabucak büyüdüler, işte o, hani hayat galesi denilen, ne yapacaktık ki!”(Meriç,2012a: s.79).

Kimin Kimsesi Kim (Çisenti) hikâyesinde; Ayşe, kocası Abdurrahman ve Madam Ana ölünce kendini yalnız hisseder. Yavrusundan teselli bulur. Onun için yaşam mücadelesine devam edecektir. Gücü kendisinde bulur.

“Ayşe bir süre onu seyreder.

“Ben Tülay’ın anasıyım. Onu büyütmek boynumun borcudur” der içinden, gizlice. Usulca. Sonra o da uzun bir ah çeker sessizce.

“Ben onun her şeyiyim. Ama kimsem yoktur. Kimsem kimdir ki? Madam ana öldü. İşte bir Rüstem babam var, Allahıma şükür”(Meriç,2010: s.33).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Gelince... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; (torun) kızın annesi ve babası hayatın getirisi olan çileli yaşama rağmen hayata dört elle sarılmış ve mutlu olmayı başarmışlardır.

“Oysa annem mavi gözlü. Göçmenlerin en güzeli denemez ona. Sıkı etli, yapılı bir kadındır; çile çekmesini küçücükken öğrenmiş kavileşmiş bir dirimdir o. Onun için kimsenin kusuruna bakmaz. Güler yüzüne hiç soldurmaz. Aşk nedir bilmiş olandır. Ovaların sessizliğini, bozkırın uzun havalarını yaşamıştır babamla. Çilekeş memur yaşamını, beraber, aşkla besleyip taşımışlar yıllar yılı. İhtiyarlamadan yaşlanarak.”(Meriç,2010: s.58).

Kız (torun), dedesinden kalan yazlık evle kendisi arasında bağ kurar. Evi kişileştirir. Yaşamaya olan sevgisi bu ev ile perçinlenir.

“Yokuşun başındaki, ağaçların arasındaki ev (dededen kalma, küçük bir ev. Tek katlı. Yetmiş seksen yıllık ömrü var. O, yeni yapılara benzemez. Eski yılların anılarını taşır; bacasından, yığma taş duvarına dek. O, yılların dağ yellerini, dal kıranlarını yemiş, çevresini kaplayan yol vermez narenciye bahçelerinin kokusunu içine çekerek, tepeden denizi seyrederek büyüt müştür, çardağını kaplayan bugenvilleri, gülleri, yaseminleri, Japon gülleri...) biraz harap, badana, boya istiyor. O ve ben, evimle ben birbirimizi seviyoruz. İkimiz de, gösterişten uzak, doğal, doğanın içinde, toprakla haşır neşir yaşamak istiyoruz. Böyle yaşayınca içimiz rahat ediyor.”(Meriç,2010: s.59).

Kız (torun), yazdıkça, okudukça kendisini yenileyeceğini söyler. Geçmişinde yaşadıklarını bu şekilde onaracaktır.

“Artık çok mutluyum. Bir ben, bir de evim. Bir evim, bir kitaplarım, bir kitaplarım, bir de öğrendiklerim, bir öğrendiklerim, bir de bahçem, bir bahçem, bir çiçeklerim. Bir çiçeklerim, bir de...”

Az para, çok akıl sahibiyim. (İçimden gelerek gülüyorum. Parasızlık, iyi hoş da, olmadan da olmuyor/ olduruluyor.

Yazmak, yıllardır istediğim gibi okuyamadıklarımı okumak, öğrenmek beni onaracak. Yazarak kendimi yeniden yaratacağım. Bunu, çeşitli kimselerde incelemeye çalışarak.”(Meriç,2010: s.61).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; kadın, içinde bulunduğu duruma rağmen çocuklarını, eşini düşünerek yaşama dair sevgi ile doludur.

“Günün, hemen her saatinde başkadır Boğaziçi. Bir onu seven, ona bakmasını bilen için, bir de, kıyısında, onunla göz göze uzun yıllar oturan için. Gülümsedi; içinde, yüreğinin gizli bir köşesinde, yaşamaya başlayan, yaşama değgin bir duyguyla.”(Meriç,2010: s.87).

Korsan Çıkmazı romanında; yaşama sevgisi Meli ve Berni etrafında gerçekleşir.

“- *Sen yaşamayı seviyor musun?*

Meli dudağının ucunu ısırarak durdu. Dudakları kıpırdadı, omzu belli belirsiz oynadı, hafifçe kaşını kaldırdı:

- *Evet. Sevmiyorum denemez.*

- *Öyle. Sevmiyoruz denemez. Önce bu var. Yaşamayı sevmek.*”(Meriç,2012b: s.41-42).

“- *Bence, Meli bak bunu çok düşündüm, insan sevmeli hayatta, anlatabiliyor muyum, insan ille sevmeli. Bu ne bileyim seçtiği işi mi olur, şiiri, romanı, resmi, sanatı diyelim, bir şeyi, bulamıyorum tam karşılığını ama, bir tutkudur bu.*”(Meriç,2012b: s.42).

Alacaceren romanında; yardımseverlik şöyle karşımıza çıkar.

“Ayşe”, Bengi’nin yazdığı romanın kahramanlarından biridir. Sıra dışı bir kızdır. Herkesin sevmediği dersleri sever, herkesin görmediği ayrıntılarla mutlu olur. Aslında Ayşe’nin hayatı, Bengi’nin hayalini kurduğu hayattır. Sokaklarda yürümek, evlere, balkonlara, orada yaşayan insanlara bakmak onun vazgeçilmezidir. Gördüğü insanlarla, kurduğu hayallerle, o evlerde, balkonlarda, sokaklarda mutlu olur. Bu Ayşe’nin yaşama, insanlara olan sevgisinden, bağlılığından kaynaklanır. (Meriç,2008: s.61-62).

4.2. Toplumsal Değerler

4.2.1.Ahlak Kurallarına Uyma

Ahlak, Türk Dil Kurumu’nda “Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre, sağıtöre.”⁴⁸ şeklinde tanımlanır.

⁴⁸ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Ahlak kuralları, yazılı metinlere bağlanarak oluşturulamaz. Toplamların geçmişten günümüze aktardıkları genele hitap eden kurallar bütünüdür. Toplulukların yaşantılarıyla bağlı olan, bazı ahlak kuralları vardır. İnsanlar bazen yaptıklarının iyi ya da kötü olup olmadığını kendi vicdanlarıyla muhakeme ederler.

Meriç, Türk toplumunun geleneksel yapısına uygun olarak, romanlarında ahlak değerlere önem verir. Aile içinde, sokakta, komşular ve arkadaşlar arasında olan “ahlaksız” sayılabilecek bazı durumlar eserlerinde yer alır.

Susuz V (Toplu ykleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; ğretmen, yeşil gözlü, ufak ağızlı kıza kıyamaz. Onun iffetiyle oynanmayacağını söyler. Toplum içinde ahlak bunu gerektirir.

“Bir dul teyzesi var beraberinde. Serüven yapamam. Duygularıyla oynayamam. Umut veremem. Yeni daha. Otuz zannediyorum. Otuz beş de benimki. Müdür yardımcılığı filan hadi hadi yzelli. Annem? Ayrılmaz İstanbul’dan. Olmaz zaten. O küflü eşyalar...”(Meriç,2011: s.136).

Korsan ıkmazı romanında; ahlak, erkeğin yanında bulunan eşine sokakta sahip çıkmasında, sokaktaki kişilerin saygısızlığında, Meli ile Berni’nin annelerinin, komşu kadının kıyafetine olan yorumunda ve kızların çocukken ahlak terbiyeleriyle etrafta sevilmesinde karşımıza çıkmaktadır.

Meli ve eşi Adnan yolda yürürlerken, birkaç sokak serserisinin saldırısına uğrarlar. Toplumumuzda bir başkasının eşine, kardeşine vs. laf atmak, sarkıntılık etmek ahlak dışı davranış olarak nitelendirilir.

“Karanlıkta bir ses, boş sokaklarda ınlayarak, hınla gülüyor:

- Baban da memnun olurdu bu hâle. Ooh!

Meli abuk bir sarılışla Adnan’ın koluna yapıştı:

- Aldırma, n’olur.

- Yok canım!

Ses yaklaşıyor:

- *Ne dedin arkadaşım? Baban da memnun olmaz mıydı ha?*”(Meriç,2012b: s.50).

Toplum içerisinde kılık kıyafetin ahlak göstergesi olduğuna dair bazı düşünceler vardır. Özellikle küçük yerleşim yerlerinde yaşayanlar arasında, mahrem yerleri açık saçık giyinenler eksik ahlaklı olarak algılanır. Berni ve Meli'nin ailesi Anadolu'da iken misafire gelen kadını kıyafetinden dolayı hoş karşılamazlar.

“Berni yavaş sesle sordu:

- *Sen Calibe hanımın ipekli elbisesini gördün mü?*

- *Hani kırmızı?*

- *Bütün kolları göğsü açık...*

- *Annem, ayıpmış diyor. Öyle elbise İstanbul'da giyilirmiş.*

- *Annem de bir tane öyle elbise diktirecekmiş, ama, babam razı olmuyor.*”(Meriç,2012b: s.65).

“Fırıncı, Berni'yle beni çok severdi.

...

Çünkü bizden başka hiç kimse, sabahları okula giderken, ona bizimki gibi candan bir günaydın demiyordu. Biz onun için yerli kızlar gibi çakal değildik. Biz, hani o büyük İstanbul ilinde, emirerliğini yaptığı albayın çocukları vardı ya, terbiyeli, ona ‘Hüseyin ağabey’ diyen çocuklar, işte o çocukların yerini tutuyorduk.”(Meriç,2012b: s.112).

4.2.2. Arkadaşlık ve Dostluk

Arkadaşlık, Türk Dil Kurumu'nda “Arkadaş olma durumu, arkadaşla yakışır davranış, omuzdaşlık, ünsiyet.”⁴⁹

Dost, “Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılabilir kimse, düşman karşıtı.”⁵⁰ şeklinde tanımlanır.

İnsanoğlu, hayata adımını atmasından itibaren, hep yanında birilerinin olmasına gereksinim duyar. Bu kişiler, doğduğumuzda annemizdir, babamızdır, büyürken kardeşlerimiz, arkadaşlarımız, dostlarımız olur.

Arkadaşlar ve dostlar, kişinin mutlu ve mutsuz gününde yanında olup ona destek olurlar. Onlarsız bir hayat neredeyse düşünülemez. Bazen öylesine samimi bağlar kurulur ki arada, kardeş gibi, onlar yanınızda olmadığında o an, anlamını yitirir. Arkadaşlarımız ve dostlarımız zor günümüzde, mutlu anlarımızda yanımızda olan, bize en yakınlarımızdandır. Onlarla dertlerimizi paylaşabilir, üzüntülerimizi bir nebze olsun giderebiliriz.

Dilimizde “dost” üzerine söylenmiş birçok atasözü ve deyim bulunmaktadır.

Atasözlerinden bazıları: “Dost başa bakar, düşman ayağa.”, “Parayla dost bulunmaz.”, “Dost kara günde belli olur.”, “Her şeyin yenisi, dostun eskisi.”, “Dost dostun eyerlenmiş atıdır.”

Deyimlerden bazıları: “Dostlar başına.”, “Dostlar başından ırak.”, “Dostluk etmek.”, “Dostluk okkayla, alışveriş dirhemle.”⁵¹

Susuz III (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ahmet, meyhanede içerken arkadaşı Ayşe için düşüncelerini belirtir.

⁴⁹ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

⁵⁰ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

⁵¹ (www.tdk.gov.tr atasözlervedeyimler sözlüğü, 05.01. 2019)

“Ahmet, “Ayşe’nin kaşlarının ortası bitişiktir” diye gülümsedi. “Kedi gibi büzülür koltuğunun üstüne. Dünyadaki kızların en iyisi, en insanıdır. Ve benim en iyi arkadaşımdır.”(Meriç,2011: s.123).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli ve Ahmet arasında güzel bir arkadaşlık vardır.

“Onu olduğu gibi almış, günlük yaşamına buyur etmişim. Özürüm burada mı? Bu özür mü? Bilemiyorum. Sevdiği bir kız ya da kızlarla olan serüvenleri vardı zahir. Yaşamayı seviyordu işte bu. Bir soran olsa, “Cin gibi çocuktur” derdim. “İnsan çocuktur güvenilir. Uygardır. Ayrıca çok cana yakın çocuktur. Arkadaşların içinde en çok Ayşe’yi severdi. Ayşe çıkıl çıkıl gülünce, dayanamaz, gider saçlarını okşatırdı. “Bu kadar sevimli olma” derdi. “Sen bana yetmezsin sana âşık olmak istemem. Sen benim, küçük bir kızı sevme, nazlatma, koruma duygularımın karşılığısın.” Bana gelince, ben onu eski şarap gibi tutuyordum. İnat ediyordum ben. Adam olmak için inat ediyordum. Bu onu tutuyordu... Bana olan duyguları, benimkilerin karşılığıydı. Bir odaydım ben onun için örneğin. İçinde betikler, dergiler, resimler olan bir oda. Bir gün küçük bir sarı bir fare gelmişti odaya. Akıllı, yaramaz, şakacı bir farecik benimle açıkça alay etmişti. İşletmişti beni. Bunu anlattığım zamanki gülüşünü anımsarım.”(Meriç,2011: s.165).

Meli, Ahmet için bir sığınaktır. Onun yanında kendisini dinler. Olduğu gibidir, samimidir.

“Ben onun için arkadaşım. Okuyan dinlemeyi bilen, anlatacak şeyi olan beraber susulacak arkadaş. Odanın içindeyim. Kış geceleri pişmiş elma kokan, sıcak bir soba başı demektim. Akşamüzeri demlenmiş çaydım, kaynar kaynar bir bardak çay sinirli olarak geldiği durup dururken çatacak aradığı zaman sesimi çıkarmayan biriydim akıllı - uslu. Kafasını dinlemek, sessiz, temiz, düzenli bir yerde konuşmadan oturmak istediği zaman, rahat bir koltuktum. Yağmura bakan pencerenin önüne yerleşmiş, hâlden anlar, ağırbaşlı bir koltuk.”(Meriç,2011: s.166).

Meli ve Sofiya arasındaki arkadaşlık samimi bir şekildedir. Öyle ki Sofiya, Meli’ye anne gibi yardımcı olur.

“Bir gün, dükkânın kapısından başımı uzatır, “Sofiya” derdim. “Gel bana bir pilav yap n’olur. Çok canım istiyor. Ama gevezelik yok. Bak bir yığın yazılı yoklamam var.” “Olur” derdi. “Başüstüne. Çenemi de kısırım. Merak etme. Dükkânı kapayınca gelirim.” Sofiya gece yarısı gittiğinde benim iki günlük yemeğim yapılmış, söküklüklerim dikilmiş olurdu. “Arkadaşımsın sen benim. Elbet yapacağım” derdi. Benimle gurur duyardı.”(Meriç,2011: s.169).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; arkadaşlık, okumuş kızlar üzerinden anlatılır.

“Peki ne olacak? Kurtulsa ne olacak? Bu memleket, duyguları alabildiğine gelişmiş, dengesini bulamamış kızlarla doludur. Çevre onları sıkıştırır. Okumuş kızlar. Dört bir yandan sıkıştırır çevre. Dürüst, candan, arkadaş kızlardır. Onurlu kızlar. Saygı görmeye alışmışlardır. Meli hepsinin yerine veriştirir Bülent’e! “... Yahu baksana sen, bu memlekette, bu kızlar, bu okumuş aile kızları sınıfı var ya, şu çemberini kıramamış kızlar, işte onlar, böyle, gururları içinde kurumaya tutsaktırlar. Anladın mı? Düşün düzeyleriyle çevreleri arasındaki dengesizlik onları yiyecektir.”(Meriç,2011: s.183).

Giderek Daha Güçlü (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kız, arkadaşlık ortamı kurabilmek için, tost adam yüzünden düşmüş gibi davranır. Böylelikle diyalog başlar.

“Aranızda geçen küçük olayı bir arkadaşlığa çevirebilmek için, tost adam yüzünden düşürdüğümü söyleyerek, tostun ve portakal sularının parasını o verdi. Sonra beraber çıktık. Beni evime götürmesinde bir sakınca olup olmadığını sordu.”(Meriç,2011: s.231).

Dumanaltı (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Gülgün, Vali’nin karısını kendisine arkadaş, dost bilip kendisi, geçmişi ve sevdasıyla ilgili sırlarını paylaşmıştır. Fakat Vali’nin karısı onun açığını gördüğü ilk durumu kendisine fırsat olarak kullanmıştır. Gerçek arkadaşlar ve dostlar birbirlerinin kuyularını kazmazlar. Aksine kötü günde de yanlarında olurlar.

“Gülgün’um öyle kibar kibar oturur ince elleriyle kilimin saçaklarını yola gopara annadırdı da kız bunnar neler annadır derdim heç aklıma yaramaz bir şey gelmezdi demek ki Gülgün’umun içinin derdini dökmüş bu valinin avradına dost bilip Gülgün’um derslerini bir akılınan yapar da çıkar gecenin bir vakitlerine gadar yokarı sofada o köşe pencerenin orada öyle beklerdi Murat dönsün deyi...”(Meriç,2005a: s.39).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nebahat ve Nurhan arasında arkadaşlıklarının temelleri atılmaya başlar. Her ikisi de birbirini anlayabilmektedir.

“Bir Nurhan’ı kendine yakın bulmuştu. Onun yumuşak sesini, kahverengi gözlerindeki sevecen, hoşgörülü bakışlarını. Nurhan onu sıkıntılı havasından kurtarmak için elinden geleni yapmıştı. “Nili, vallahi senin şu koca bardaklarını hiç seviyorum. İnsan nasıl tutacağını şaşıyor...” bile demişti. Nebahat ona kaşlarının altından bakıvermişti. İkisi arasında gizemli bir sevgi yolu açılır gibi olmuştu.”(Meriç,2005a: s.52).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nesrin öğretmen ve Boncuk Hanım arasında çok sağlam bir dostluk kurulmuştur. Hapishane günleri bu iki kadını birbirine yaklaştırmıştır.

“Ben Nesrin Çarıklı, iki yıl önceki edebiyat öğretmeni Nesrin Çarıklı mıyım? Ruhsal dengemi onarma savaşında, elimden tutan o olmadı mı? Boncuk Hanımın minibüsteki rahat oturuşundan aldığım erinci kaybetmemeye bakmalıyım. Yorgun değilim. Üzgün de... Saatlerce burada dikilip durabilirim. Elim kolumu bağlayan bir bomboşluk duygusu içindeyim. Keşke gitseydim onunla beraber. Ne çok yalvardı, ne çok üsteledi: “Bu benim evim, senin de evin sayılır. Artık sen benim has kardeşimsin. Bizi, tövbe büyük sözüme, ölümden başka bir şey ayıramaz. Ben seni bulmuşum bir kez. Kardeş demişim, dost bilmişim. Kurbanlar olurum o senin sessiz, ağırbaşlı, düşünceli duruşlarına” diyordu, gözleri dolarak. Hemen de gözleri dolar. Ben, evine tek başına girsin istedim. -Onca zamandır bizim için düşsel bir serüven

olan o ev.- Özlemini çektiği, yeniden, bir başka türlü kavuştuğu evi.”(Meriç,2012a: s.77).

Dostluk, arkadaşlık ve komşuluk gibi ilişkilerde parti, siyasi görüş gibi kavramlar etkili olmamalıdır. Çünkü insanlar her şeyden önce “insanlıklarına” bakarak dost, arkadaş olmalıdır. Nesrin öğretmen de hapishaneden yeni çıktığında komşuları ne der, nasıl düşünür diye kaygılanır.

“-Evin havası bir yana, apartmanın yönetim kurulu toplantısında komşular kazan kaldırmışlar. Solcularla sağcılar. Ilımlılarla sağduyulular, komşu hatırını her şeyin üzerinde tutanlarla, bananeciler birbirlerine girmişler. Duyulmuştur ‘tahliye’ edildiğim. Bakalım!- Bazı arkadaşlarla aramıza girecek soğuklukları, gerginlikleri düşünmek bile istemiyorum.”(Meriç,2012a: s.79).

Boncuk Hanım, değerli bir arkadaşsa sahiptir. Görüşe onu ziyarete gelen, evini onun yokluğunda temizleyip, Boncuk Hanım’ın hapishaneden çıkışına hazır eden fedakâr bir arkadaşır.

“Boncuk Hanım, cezaevi günlerinin en büyük telaşını, heyecanını o gün yaşadı. Evi temizlenmişti. Onun deyimiyle, o yıllardan kalma, insanlığına, yüreğinin temizliğine güvendiği bir arkadaşı üstlenmişti bu zor işi. Arkadaşı, “Aman be hayatım, ne olacak Allah aşkına. Kocam zati emekli. Ona da iş gerek” diyordu. İkizler yaz tatilindeydiler. Yani taşınmanın tam zamanı; karışan görüşen olmayacaktı. O görüş günü görmüştüm ben de arkadaşını ilk kez. Kısa boylu, esmer, yamru yumru bir kadıncağızdı. Gözlerinin içindeki iyiliği çevresine yayararak, durmadan gülere, durmadan severek çirkinliğiyle savaşıyordu sanki.”(Meriç,2005a: s.105).

Tan’ın Öyküsü (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; eşine tutuklama kararı verilen kadın, apar topar hazırlanır. Tatil yerini hemen terk edip eşine destek olmaya yanına gidecektir. Oğulları Tan’ın durumdan haberdar olmaması, üzülmemesi için onu kendi arkadaşlarıyla tatil yerinde bırakırlar. Hüsnü ve Gülistan, bu ailenin en yakın arkadaşlarından olduklarından kadının gözü arkada kalmaz.

“Pansiyon odasının içinde, oraya buraya çarpa çarpa dolaşarak, kırılganlığı, yarım kalan tatilimi, sıkıntıları bavula tıkmaya çalışıyordu. Tan hiç uyanmadı. Gece yarısı yola çıktık. Arkadaşlar, otobüs, bilet işlerini ivedilikle yoluna koymuşlardı. Özdemir ‘mevcutlu’ gidiyordu. Birbirimize baktık, uzaktan. Ayılmayan kalmamıştı artık. Bizi uğurladı arkadaşlarımız. Arkamızda kalan tatil oyunu bozulmuştu. Hüsnü’yle Gülistan ayrıca el salladılar. Daha önce de, “Merak etme sen Tan’ı, Tan yarın balığa çıkacak” diyordu, ikisinin de omzumu patpatlayan, sıvazlayan elleri.”(Meriç,2005a: s.140).

İkircim (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Hatice, iğnesini, ipliğini dostu gibi görür.

“Kumaşlara ahabalık ederim. Dikiş kutumla konuşurum desem yeridir. Öyle iğnelerim, ipliklerim vardır ki, dostlarımdır. Dümdüz bir kumaşı kesip biçerek, pastalar, pensler, büzgülerle donatarak ondan bir giysi, bir etek çıkarmanın zevki! Yünlerim de öyle. Sepet sepet, torba torba. Oh ne çok yünüm vardır. Bakar bakar şaşarım. İncecik bir ipliktir yün önce. Ama, bir süre sonra benim iki şişim arasından, yumuşak, tüylü bir güzellik olur akar. Bunu böyle anlarım ben. Arkadaşlarımda gelsin isterim elbette. Biz ailece geleni gideni çok severiz. Küçük börekler, tuzlu poğaçalar, pastalar yaparım evden onlara. Hep bir şeyler yaratmaktır yaşamak benim için.”(Meriç,2005a: s.160).

Güzin, Zerrinle telefonda konuşmaktadır. Zerrin’in canını sıkan sorular sorsa da aslında onlar iyi dostlardır. Dostlar, insanın eksik ya da kusurlu yanlarını birbirlerine çekinmeden söyleyebilirler.

“Güzin akıllı, güvenilir, sağlam bir dosttur. Ayrıca, öğretim görevlisi olma, diye bir olgu var. Gözden ırak tutamaz bunu. Üniversitede verilen dersler, açıkoturumlar, gazetelerde yayımlanan yazılar, partinin işlerini çevirmek, bildiriler, yazışmalar... Gözyaşları gene geliyor. Gün yağmuru gibi iniyor yanaklarına, titreyen dudaklarına. Bir gün demişti ki Güzin, “Çocuklarını biraz boş buluyorum Zerrin. Senin bileceğin iş, ama söylemek de benim görevim. Şunları biraz kapı önünden, Çankaya yollarından, kafelerden, paplardan çeksen de o güzel kabuğunun içine

alsan...” Kınamıyordu. Uyarıyordu. Dosttur o. Zerrin’i sever. Okuldan beri sever. Ama, bir yer var ki! O soğuk, küçük gülüşlü sesini tanınmıyor mu! Dudaklarını bitiştirip, boynunu yana doğru eğerek, kaşlar havada, “Ne diyeyim sende haklısın” demiyor mu...”(Meriç,2005a: s.169).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Erol Bey Boğaz’ın ileri gelen ailelerinden olmasına karşın kendisine balıkçı dostlar edinmiştir. Onlarla balığa çıkar, kahvede oturur. Köşkteki kadınlar bu durumdan çok memnun olmasa da yine de yalnız olan Erol Bey’in arkadaşlarına pek laf etmezler.

“O Erol Bey ki Boğazlıdır. Burada doğup büyü müştür. Erol Beydir o.

...

Balıkçı dostlarıyla balığa çıkar. Kıyı kahvelerinde oturur arkadaşlarıyla.”(Meriç,2005a: s.199).

Erol Bey, köşkte yedi kadınla birlikte yaşamaktadır. Kız kardeşi Canan, Nemide hala ve iki kızı, babaannesi, babaannesinin kız kardeşi ve emektarları Düriye Hanım köşkteki kadınlardır. Bu kadınlar ona dost, kardeş, annedir. Köşkün içinde bulunduğu alana apartman yapmak isteyen kadının tavrı Erol Bey’e hiç kibar gelmez. Onu çıkarıcı bulur.

“Önünde ki bu çirkin yaratık, onun, doğma büyüme içinde yaşadığı o sevgili köşke el uzatıyor. Her birini ayrı ayrı sevdiği, koruduğu, sorumluluğuna sığınmış, onu sevmiş, onun dostu olan, sevgilisi olan yedi kadına dil uzatıyor. Onların kutsal varlıklarına... Anlayışsız olabilir insan, Kaba, çıkarıcı, üç kâğıtçı, para düşkünü de. Ama bu kadın sevgisiz. Sevmeyi bilmiyor. Yaşama hilecilik katıyor. Şurada, ayaküstü bir merhaba demesini bile bilmiyor. Hırs bürümüş gözünü. Sevgisi yok bunun. Çıkarıcı, kötü...”(Meriç,2005a: s.208).

“Büyük Liman İçine de Pazar Kurulur Pazar” (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın ve adam çocukluktan beri iyi arkadaştır.

“Sonra, deniz kenarı boyunca yürüdük. Konuştuk. Biz çok eski zamanlardan beri arkadaşız. Çocukluğumuzdan bu yana.”(Meriç,2005a: s.250).

Gül Yaprağının Pembe Sesi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; anlatıcı, devrin gençlerine bu kadar karmaşa içinde nasıl böylesine samimi, dostça kalabildiklerine şaşırır.

“Ben, bu yeni kuşağı ilgiyle izliyorum. Anlamasına çok iyi anladığımı sanıyorum da, buralara nasıl geldiler ona şaşıyorum. Bu insanca ilişkileri, ne zaman, nerelerden edindiler; bunca yozluğun, karışıklığın içinde. Nasıl böyle arı, böyle dost, böyle insan kalabildiler?

Onlara bunları sormam. Beni yaşlı bulurlar sorumda. Çekiniyorum. Görüşüm yaşlı, ama aklımdan onların can dostu olduğumu ne bilsinler.”(Meriç,2005a: s.264).

Uydurukçu (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın ve eşi yıllar içinde birbirlerinin en iyi arkadaşı, dostu olur. Gerçek dostluk en kötü günde bile bir arada olmaktan geçer.

“On beş, yirmi gündür, beraber yenmeye çalıştık bu yaz gribini. Onun, benim için yaptıklarının yanında sözü bile olmazsa da, iyi baktım doğrusu ben de ona. Sabahlara dek oturdum başucunda. O eskizlerde bunca yıllık arkadaşlığımız var. Bu kemikleri incecik küçük kadın, yılların kahrını, hep tek başına yüklenerek benimle uğraşmadı mı! Benim gibi alkol denizlerinde yaşamış, kirlenmiş, anlamsız, dayanılmaz çöküntülere düşmüş birine, her bakımdan sağlığını kazandırabilmek için savaştı mı!”(Meriç,2005a: s.305).

“Bulanık ağrılar içinde, sarhoşlukla sağlık çizgisinin en ucunda devinirken de, iyi günlerde de, kötü günlerde de, içeride de, dışarıda da sevgi kaynağı, gerçek dostu olduk birbirimizin, Bu ikimizin de, değerini bildiğimiz tek önemli şansımız.”(Meriç,2005a: s.305).

Adam, eski sevgiliyle karşılaşır. Eşini çok sevdiğinden, eski sevgilisinin kötü bir laf etmesine müsaade etmez. Eşini savunur. Çünkü onlar, sadece eş değil en iyi arkadaşlarıdır.

“Bana bak” dedim. Sesimi diledi, gözlerini kısarak, saldırmaya hazır. “Karım on beş gündür perişan oldu. Başında oturup ona baktım. Bugün iyice artık. Aşağı in, git bir soluk al, dedi bana. Benim en iyi arkadaşımıdır bilirsin. Şimdi gidip deniz kenarında oturup içeceğim.” Dümdüz, kirpikleri kıpırdamadan bakıyordu yüzüme. Kötüydü. İyi bir insan olmadığı için sevmiyordum onu.”(Meriç,2005a: s.309).

Çiçek Balı (Yandırma) hikâyesinde; Nemide Hanım, öğrenci koşullarıyla gele gide arkadaş gibi olmuştur.

“Apartmanın giriş katında genç bir çocuk oturuyor. Öğrenci. İnerken çıkarken, kapıda, sokakta karşılaştıklarında, üç söz, bir gülümseme, bir paketlerini yukarı çıkarıvermesi derken, o da tam anımsamıyor nasıl oldu, bu aşinalık bir arkadaşlığa dönüşüverdi. Yaz oldu, iki arkadaşıyla balkona çay içmeye geldi, kış oldu, bu onları çorba yapıp çağırdı. Üçten beş oldular, böylece kuruldu “meclis”. “Meclis” derdi rahmetli yengesi.”(Meriç, 2005b: s.61).

Nemide Hanım, arkadaş gibi olduğu gençlerle yalnızlığını unutmaktadır.

“Kendi başına mutlu olamıyor ki insan. Olsa bile, onu birileriyle bölüşmek istiyor. Bir iki arkadaşı olsa şimdi şurada, çevrelerini izleyip, gelene geçene bakıp, bazan gülünçlü, bazan ‘vahvah’lı, ama çoğu zaman rahat, dingin, büyük kentin dağdağasından uzak bir tatil zamanının rahatlığı içinde; insanlar, yaşamak, dünyanın hâlleri üzerine konuşsalar. Geceyi sürdürmek üzerine, en güzel dönerci, en güzel pizzacı, bal bademi en güzel olan dondurmacı, açık hava sineması, dönüşte uğranacak deniz kenarındaki kahvelerden en güzeli tartışılıp seçilse, küçük, gamsız fık fık fıkrayan gülüşlerle gülüşülse.”(Meriç, 2005b: s.63-64).

Derinde, Çok Derinlerde İçini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Selma ve Canan iki eski arkadaştır.

“Henüz genç sayılabilecek iki kadın, sabah kahvesi içmek için birinin evinde buluştular. Eski arkadaşları. Selma ile Canan.”(Meriç,2012a: s.73).

“Bu iki eski arkadaş birbirlerini severlerdi.

Her zaman olduğu gibi, gene uzun uzun konuştular. Güldüler. Memleketin durumu, savaşın kahredici haberleri, cilt bakımı, savaş meseleleri, Amerika, siyaset, kilo almak, pratik yemek tarifleri, beslenme, çocuklar ve üç nokta konacak pek çok şey. (Ucuzluktan alınan harikalar da döküldü ortaya tabii.)”(Meriç,2012a: s.74).

Eşler hayatlarında aynı zamanda birbirlerinin en iyi dostu, arkadaşı da olmalıdır. Canan da eşi Fahri ile dost olmayı istemiştir. Fakat bu duyguyu pek yaşayamamıştır.

“Ben âşık olmaktan çok, hep birine güvenmek, dost olmak istedim. Hayatta hep bunu aradım. Fahri iyidir, hoştur, o kadar. Onu, hiçbir zaman, tam tanıyamazsın.”

“Nasıl yani?”

“Nasıl söyleyeyim, tanıyamazsın işte. Kapalı bir kişiliği vardır. Neye kızdığı, neye sevindiği, yaşamdan ne istediği hiçbir zaman açık seçik belli değildir. Kendini beğenir, giyimine özen gösterir, alışverişini kendi kendine yapar ve...”(Meriç,2012a: s.79).

Selma da eşi Ahmet’ten bahseder. Onun da iyi bir arkadaş olduğu söylenir.

“Yok, Ahmet, belki lisedeyken, senin hayalini kurduğun, şair sevgili değil, ama ailesini seven, işine düşkün, çok derin düşünemese de, gene de konuşan, anlatan, yaşadıklarını anlatarak bölüşen bir adamdır. Arkadaştır.”(Meriç,2012a: s.79).

Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken (Çisenti) hikâyesinde; yalı ve deniz, kişileştirme yoluyla birbirine dost kabul edilmiştir.

“Onlar, yalıyla deniz, birbirinin dostudur. Yalının yapılışından bu yana, yüzlerce yıldır, yaşamın, suyun, derinlerin, bilinenin, bilinmeyenin gizini, kokusunu rengini, ışığını beraber yaşamışlardır. Yalı bunları, tahtasının en derinlerine saklamıştır. Yosun kokusu, balık kokusu, deniz kokusu diyenler, kokuyu içlerine çektikleri zaman ürperirler. Ne hissettiklerini anlayamamışlardır da.

Bir büyük gizli bölüşmüş gibi, garip bir duygu sarar yüreklerini. Şaşarlar. Anlayamazlar nedir bu, en durgun havada bile, içinde esinti gezdiren koku. Denizin içinde yaşayan yalı kazıkları, rutubeti ince damarlardan sızdırarak, yalının tüm tahtalarına yayar. Onu mevsimlerin oyunlarına hazırlar. Karayelin, vurup geçen, gökyüzüyle birleşerek, deli dalgalar olup, denizin suyunu, kaldırıp kaldırıp, gökyüzünün karanlığına çarpan hırçınlığına karşı kavileştirir. Deli köpük, deli dalga, lodos, balıkları bayar, ama yalıya bir şey yapamaz. Deniz durulduğunda, gün ıştır ışmaz, o da ıslaklığını güneşe verip, ağır ağır kurumaya bırakır kendini. Çevresine rutubet kokusu, yosun kokusu, balık kokusu yaya yaya...

Su gelir, yalının rıhtımına vurur foşurdar, çekilir.”(Meriç,2010: s.11).

Bu Bir Uzun Hikâyesidir Orasından Burasından Yazılmıştır 4 (Çisenti) hikâyesinde; Doktor Bey uyuyunca, rüyasında Nevin Hanım’ın gelip ona bir dost, bir ana, bir aşk şefkatiyle sesleneceğine emindir.

“Pek çok akşamlar olduğu gibi. Nevin hanım, rüyasında görüp, gelir onu kaldırmaya gelir nasıl olsa.

“Aa! Yapmayın böyle haylazlık Doktor bey. Bozuşuciz ama, hadi kalkın bakalım” der.

O bir ana, bir dost, bir, aşkını çok derinlere gömmüş nazenin kadındır. Esmerlerin en güzeli.”(Meriç,2010: s.55).

Çisenti 1 (Çisenti) hikâyesinde; sokaktaki çocuk arkadaşıyla gofretini paylaşır. Çünkü arkadaşlığın, dostluğun temeli paylaşma ile atılır.

“Balkondaki abi, onun arkasından baktı. Uzun zaman, öylece balkon parmaklığına dayanmış olarak, düşündü kaldı. Bu küçük çocuğu izliyordu. Bir gün içerde gitar çalarken, o dışarıda durup dinlemişti. O günden sonra ona hep baktı. Sokakta, arkadaşlarıyla oynarken, kardeşinin elinden tutup bakkala giderken, duvara dayanıp elindeki dergiyi okurken, gofretinin yarısını arkadaşına verirken, işte şimdi de, ona “Hey! Çocuk!” dediğinde, bozulunca.”(Meriç,2010: s.69).

Çisenti 10 (Çisenti) hikâyesinde; yetmiş sekiz yıldır arkadaş olan iki teyzeden bahsedilir.

“Deniz kenarındaki sıralardan birinde, yaşlı (çok yaşlı, ufacık kalmış) iki kadın(cık) oturuyordu.

Çocuklukları, Samatya’da geçmişti. Tam yetmiş sekiz yıllık arkadaşlıklar. Yedi yaşından beri. Tereyağlı pilavlar, taskebapları, kıymalı kolbörekleriyle beslenmişlerdi. İkisi de kaymaklı ekmek kadayıfını çok severlerdi.

Mahallelerinde çoğunluk, kırk mumluk, yirmi beş mumluk, hatta on beş mumluk ampullerle aydınlatırdı evini ama, ışık, onların içindeki sevinçle, mutlulukla pırıl pırıl yanardı.”(Meriç,2010: s.113).

Korsan Çıkmazı romanında; arkadaşlık ve dostluk temel değerlerden biridir. Roman âdeta bu eğitim değeri üzerine yazılmıştır. Meli ve Berni, kardeşten öte iki dosttur. Çocukluklarını, genç kızlıklarını kısacası hayatlarını beraber geçirmişlerdir. Meli ve arkadaşı Ahmet de iyi arkadaşlardır.

Meli ile Berni arasındaki dostluk öyle bir hâl almıştır ki Meriç, dostluğa sanki bir kişiymiş gibi can verir.

“Ben Meli ile Berni’nin dostluğuyum. Dengeyim ben. Onlara çok küçük yaşlardan beri dayanak oldum. Onların en güvendikleri kişiyim.”(Meriç,2012b: s.14).

“-Ahmet, sahi bizim gibi arkadaş olanlar ne az biliyor musun? Arkadaşsız nasıl yaşarlar anlayamıyorum.

Sonra yavaş sesle ekledi:

- Biz dostuz, ne iyi.”(Meriç,2012b: s.34).

Meli, Ahmet ve Berni’den güç alır. Onların varlığı sayesinde hayata tutunduğunu belirtir.

“Zaten seninle Berni olmasa, gülmeyi unutacağım.”(Meriç,2012b: s.44).

Meli ve Berni İstanbul’a ilk geldikleri yıllarda okuldan arkadaşları Bilâl ve Remzi’ye karşı da kardeşçe, arkadaşça duygular içindedirler.

“Ben Bilâl’i çok seviyorum. Öyle tuhaf kız ki o, görseniz. Ben seviyorum, dedim diye, hemen fenaya çekti. Öyle kızdı ki Meli, az daha öğretmene söyleyecekti. Ben de bir Bilâl’i, bir de Remzi’yi seviyorum. Bilâl Erzurumlu, bize hep, ‘Gız bacı’ diyor, gülüyoruz. Elbette, iş arkadaşlıkta. İnsanın kızlar da arkadaşı olur, oğlanlar da.”(Meriç,2012b: s.92).

Alacaceren romanında; arkadaşlık ve dostluk değeri, Bengi-Nilüfer, Ercan-Ayşe, Gün-Mahmut dede arasında görülür.

Nilüfer, arkadaşı Bengi’yi teselli eder.

“ ‘Ben seni anlıyorum’ der. ‘Sen de günün birinde yazar olacaksın. Ciddi söylüyorum.”(Meriç,2008: s.27).

Bengi’nin yazdığı romanın kahramanları, Ayşe ve Ercan arasında da dostluk hissedilir. Ercan’ın annesi, onların arkadaş olmalarını istemese de, iki kafadar beraber vakit geçirmeye devam ederler.

“Bu sitenin en iyi yürekli kızı Nilgün’dür bence. Ercan da bu konuda bana katılıyor. İkimiz de Nilgün’ü çok seviyoruz. İnsanın, her zaman, beraber olmak istediği, anlaşılabildiği arkadaşlarının olması öyle güzel bir duygu ki!”(Meriç,2008: s.30).

Ercan, arkadaşı Ayşe için şöyle düşünmektedir.

“ ‘Oysa sen başkasın’ diyor. ‘Seninle arkadaş olmak çok güzel. Rahatlıyor insan senin yanında.”(Meriç,2008: s.38).

Gün daha yeni gördüğü, tanımadığı dedesine karşı oldukça çekingendir. Ama dedesinin tavırlarıyla ona hemen kanı kaynar.

“Dede ona gözünün birini kırıyor. Ne komik!

...

O da dayanamayıp güldü dedeye. Bu kadar kolaymış meğer! Dedenin uzattığı sucuğu almak için ağzını açtı, sucuğu alıp, avurdunu şişirip gene güldü. Dostluk kuruluvermişti.”(Meriç,2008: s.60).

4.2.3. Gelenek ve Göreneklere Bağlılık, Uygunluk

Türk Dil Kurumu’nda gelenek, “Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon.”⁵²

Görenek, “Bir şeyi eskiden beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığı, âdet.”⁵³ şeklinde tanımlanır.

Türkler milli ve manevi değerlerine sahip çıkan, onları gelecek nesillere aktarmada başarılı bir millettir. Gelenek ve göreneklerimizi, âdetlerimizi elimizden geldiğince özellikle kırsal kesimlerde canlı tutmaktayız. Bizi biz yapan misafirperverlik, yardımseverlik, paylaşma gibi değerlerimizi de gelenek ve göreneklerimizle birlikte canlı tutarız.

Toplumumuza ait pek çok gelenek ve görenek vardır. Halkın örf ve âdetlerini de buraya ilâve edebiliriz. Aile içindeki ilişkilerimiz, komşuluk, arkadaşlık ilişkileri, edebimiz kısacası yaşantımız her an geleneklerimizle doludur.

Nezihe Meriç, eserlerinde Türk aile yapısının gelenek ve göreneklerini işlemiş bazen halk mutfağından bazen mahalle adabından bahsetmektedir. Onun eserlerinde “mahalle” ve “mahalleli” kavramları uzun uzun tasvir edilir. Genellikle kişiler geleneğe, âdetlerimize uygun karakterdedirler.

⁵² www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

⁵³ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Aksaray Dolmuş (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; anneanne, torunu Leyla'ya eskiden kendilerinin sevgilerini bir türkü, bir şarkı söylenerek ifade edildiğini anlatır.

“Anneanesi: “Kız zilli der, mahallede hiç bekâr komşu oğlu var demiyorsun. Bir şarkı, bir türkü, bizim zamanımızda...” Leyla, güleyim derken çayı döker.”(Meriç,2011: s.32).

Özsu (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; klasik Türk evlerinin pencere önünde çiçek yetiştirme âdetlerinden bahsedilir. Bu vesileyle kadınlar arası iletişim artmıştır.

“Bugün sokağımızdaki tüm evlerin pencerelerine sıralanana dizi dizi saksılar, Türk evlerinin özelliklerinden biri olan, pencerelerde çiçek yetiştirmek merakı, bizim sokağa Hayriye ile geldi. Önce onun penceresinde, çiğ bir maviye boyadığı parmaklıklar arasında, sardunyalar, ıtırılar, küpe çiçekleri, o köşeyi, o eski ahşap evi şenlendirdi. Oradan köşedeki Cemile Hanıma, bitişiklerin kübik penceresine, sonra bütün evlerin pencerelerine geçti. Artık, sabah akşam kadınlar hem çiçeklerini suluyor, hem konuşuyorlardı: “ Aman şu sardunya pek güzel açtı maşallah... Bizim taraf pek güneş... Geçen gün bizim Naciye’de gördüm, bunların ebrulisi var... Vardır; ayol ıtırın çiçek açtığını da hiç bilmezdim... Ah canım... Nahide’nin ortancaları pek güzel oldu.”(Meriç,2011: s.71).

Alaturka Şarkılar (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Rana teyzenin en iyi şekilde temsiliyle, geleneğimize ait olan misafirperverliği görürüz.

“Bir kadının boynuna sarılmak, onu kucağa alıp, fırıl fırıl döndürerek bağıştırmak, ona sevdiklerinden selamlar götürmek, sonra çardaktaki kanepenin üzerine yan gelerek: “Raniciğim ben mutlaka sigara böreği isterim. Salataları ben koparırım, sen bir patlıcan kızart başka bir şey istemem” diye nazlanmak; onun “Yavrum istediğin börek olsun, şimdi yaparım” diyen dingin sesini duymak.”(Meriç,2011: s.81).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli'nin amcaoğlu, Meli'nin iftiraya uğramasını hiçe sayarak namus üzerine akıl verir. Aslında göz ardı ettiği Meli'nin iyi ve namuslu bir birey olmasıdır. Meli'nin namus anlayışı ise, sevmediği biriyle resmi nikâh yapıp evlenen amcaoğlunun yaptığına yanlış olduğu yönündedir. Amcaoğlu toplumun tamamına hitap eden kurallara, geleneğe bağlı bir ahlak anlayışından yanadır.

“Şu hâlde toplumun kanunlarını...” “Toplumun kanunları insanları mutlu kılmak için düzenlenir. Biz eski teknede yoğrulan yeni hamuruz. Tekneye sığmamız olanaksız. Hamurla tekne arasında, bir kolayı bulunup denge kuruluncaya kadar, bizim mayamız kaçacak. Elimizden geleni yapacağız. Vatandaş olarak, namuslu vatandaş olarak kurtulacağız, ama insan olarak hep açıkta bunun sıkıntısını yaşayacağız. Bir kuşak kaderidir. Nedenler ve sonuçları hakkında da, eğer istekliyseniz tamamlayıcı bilgi verebilirim efendim...”(Meriç,2011: s.161).

Susuz XI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; geleneğimizde inançlarımız gereği Kur'an – ı Kerim'i duvara asmak, el ayakaltından, ortalık yerden yukarı kaldırmak vardır.

“Bir oda tutarlar Sofiya'ya yakın. Perdesi, radyosu, tel örgülü bahçesi vardır. Somyası, halısı, vazosunda çiçeği bile... Bahçesinde kümes, kümesinde tavuğu bile... Murat'ın anacığının, garip urumelili anacığının evi gibi. Kapanık avlunun içinde, naneler, maydanozlar yetiştirmişti. Maltızda kömürü nar rengi yakar, bol maydanozlu pirinç çorbacığı koyuverirdi, Murat seferden döneceği zaman. Köfte kızartır, taze soğan koparıverirdi Murat'a bahçeden. Tuna Nehri akardı gürül gürül, o yer minderleriyle döşediği, duvarına Atatürk'ün resmiyle Kuran - ı Kerimini astığı bir göz yer odasından. Islak kara kuşlar, büyük sessizlikle geçerlerdi göçmen oldukları yıllardan.”(Meriç,2011: s.201).

Varım Diyorum İnanmalısınız (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; filmdeki kızın fiziksel özellikleriyle dalga geçenler vardır. Kadın ise bu kızı sever, onunla arkadaş, gönüldeş olur. Ona yazmalarından hediye eder.

Geleneklerimiz içinde Türk milletinin misafirperver oluşu, hediyeleşmeyi sevmesi vardır.

“Hikâyeye nasıl başladığımı bilmiyorum. Kendiliğinden oldu. Şimdi onu iyice biliyorum. Acemi biri, “Kapıyı çarptı. Çıktı” der. Yanlış. Kapıyı çarpıp çıkan biri, bir süre sonra döner...

Benim için dünya güzeli bir kızdı. Duruktu, solgundu. Oyalı, fistolu, keten dokumalı bir kızdı. Hikâyedeki kız. Kır çiçeklerinin, yaban eriklerinin başka dünyasındandı. Bir film seyretmişti o günlerde. Çevresindeki kadınlar, “Aman kız çirkin ayol” dediler, “Üstelik dişlek. Kemiklerini gördün mü, hani o tuvaleti giyince, değil mi? Aa... Vallahi!” dediler. Ne güzeldi oysa o kız. İnce yüzüyle güldüğü zaman, çevresinde her nen ışıyıp güzelleşiyordu. İki kız birbirlerini iyice anladılar. Gönüldeş oldular. Filmdeki kız, boynundaki oyaları sordu. Bu da çekmecesini açıp oyelerını gösterdi. “Bunların adı tavan saçakları. Bunlar hükümet yolu, bunlar telâşeler, bunlar kız gülüşü. Oyaların hepsinin adı vardır. Günlük olayları yakından izlerler” dedi. Çıkarıp kıza bir oyalı yemeni armağan verdi...”(Meriç,2011: s.205).

Menekşeli Bilinç (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; küçük kız kardeş ablasına törelere uyum sağladığı, onlara körü körüne boyun eğdiği için kızar.

“-Önce senin gibi olmak istemiyorum. -Kendinden öncekilerin koydukları törelere aptalca bir boyun eğiş. Onların hayat anlayışlarına karşı koyamamak. Ben hayatı, kendime göre olan bir hayatı istiyorum.”(Meriç,2011: s.227).

Hışhışı Hançer (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kız çocuğu olsun diye aile, yedi yıl adakta bulunmuştur. Türklerde geleneğe ve İslam inancına göre adak adanır. Üç oğlan çocuktan sonra doğan bu kız da evin uğuru sayılmıştır.

“Yatak onu itiyordu. Yıllar yılı kendinin olan bir yatakta yatmıştı. Çocukluk anıları içinde, hep, ayaklarını geceliğinin içine toplayarak dertop oluşu, sıcacık düşler görüşü vardı. Kocaman bir kuştüyü yastığı vardı. Öbür kardeşlerinin yanında ona bir üstünlük verdiği için, uğruna savaşlar çıkan yastığı. Ama o peri padişahının kızıydı. O yeryüzüne gelsin diye, yedi yıl adaklar adanmıştı. Gülen ayna, ağlayan

nar, tılsımlı ayna bulunup getirilmişti Kafdağı'ndan, Çin'den, Maçin'den... Hep onun için. Üç oğlanın içinde bir tanecik kız.”(Meriç,2011: s.236).

Dumanaltı (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Kayabaşı, eski dokusunu koruyabilmiş, gelenek göreneğe uygunluğunu yitirmemiş bir semttir.

“Güzel kenttir burası. Eski kent. Gelip geçmiş uygarlıkları, bolluk günlerini, o zamanlarda yaşamış, bu kayalıkları, bu bağlık bahçelik ovayı sevmiş olan insanları düşündüren... Onlardan kalan bir şenlik, şölen havasını diri diri tutan. Türküleriyle, oyunlarıyla. Gelenek, görenek...”(Meriç,2005a: s.28).

Kayabaşı semtinde, yün boyama ve halk mutfağının devamlılığı sağlanmaktadır.

“Ceviz çırpmağa gidiliyordu gene. Tarhana kaynatmanın, pekmez kaynatmanın zamanıydı. Bir de bereketli yıl ki! Karlı dağlara doğru, yeşilin, pembenin görülmemiş bir coşkunluğu içindeydi koyaklar. Yılın ürünü desen öyle. Bahçelerde salça kaynatılıyordu kazanlarda. Cevizli sucuk, bastı ediveriyorlardı. Kış için tenekeler dolusu dut kurutmak, hevenkleri asmak, cevizleri içlemek, biber kurutmak, patlıcan dizmek, hep aynı. Yıllardır yapageldikleri... Sabahın erinde güneş kayaları kamaşık kamaşık aydınlığa boğarken, sıcağa kalmadan kaynak başında yün boyamaya giderlerdi. Kış boyunca dokunacak halıların ipini hazır etmek gerekirdi. Kök boyaları ünlüdür bu kentin. Kuru yaprak renkleri, solmuş tütün sarıları. Kırmızısı bir başka, yeşilin yeşili tanımlamalara sığmaz. Yün boyandığı günlerde sular, alvala alvala akardı arkların içinden.”(Meriç,2005a: s.35).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım’ın halıları el dokuma, kökboyamadır geleneksel Türk halılarıdır. Anne, babasının yadigârı olan bu halılara kıyamaz, değer verir.

“Ama, halı meselesinde öyle bir başkaldırır ki, ikizler şaşırıp kalırlar. Nalân da evdeymiş o sıralar. Gözlerini kısarak, belli etmeden ince gülmüş. Damat bile! Yan yan bakarak, bıyıklarını ısırıp kaldı. “Allah Allah!” dedi Boncuk Hanım, kıpkırmızı kesilerek: “Bizim memleketimizin halıları dünyaca ünlü. Bunlar bana hem

memleketimin, hem anamla babamın yadigârı. Nerde şimdi bu kök boyaları, bu Bristol iplikler? Turistler ta nerelerden gelip öle bayıla kapışıyorlar Türk halısı diye de, ben neden kullanmayacakmışım evimde. Düz halı da neymiş. Moda muda anlamam ben. Yoo varmayın üzerime. Benim halılarım ne satılır ne de değiştirilir. Söz alafrangalığınızı kendinize saklayın. Hadi bakalım, bana karışmayın. Yeter olduğunuz artık!” seslerini bile çıkaramadılar.”(Meriç,2005a: s.104).

Acıyı Aşmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; kadın, köylü ahablarıyla hediyeleşmektedir. Dalından kopardığı taze sebze meyveye karşın, kadında onlara iplik, tığ getirir. Salatalığın ederi kadar parası alınır, ama acur hediyeledir. Köy gibi küçük yerleşim birimlerinde örfümüz, adetlerimiz canlılığını daha çok korumaktadır. Paylaşmak ve misafirperverlik geleneksel Türk aile yapısının temellerindendir.

“Kentte yaşayan pek çok kadın gibi doğayı seviyorum. Bayılıyorum çevremdeki bahçelere gitmeye, elimde domatesler, biberler toplamaya. Taşımaya üşenmiyorum. Sepetimi dolduruyorum her akşamüzeri. Hem daha ucuz oluyor, hem dalından kopmuş. Küçük mutluluk zamanlarımdan birini oluşturuyor bu sebze bahçelerine gidişlerim. Köy, hemen karşımızda, kaç yıldır, gide gele ahab olduk köydekilerle. Balıkçılar, kahveciler üzerine ortak konularımız var köyün kadınlarıyla. Bahçelerde, ağaçların altına serilen hasırlara oturup konuşuyoruz. Dertleşiyoruz üzüm yiyerek... Salatalıkları kasabadaki değerine göre veriyorlar, ama acurları armağan ediyorlar. -Ben de altında kalmıyorum doğrusu. Her yaz gelirken onlara kentten iplik, tığ, boya vermeyen nakış ipliği falan getiriyorum. Gelişine gidişim, tarhana bulgur aşım. Doğrusu bu!-”(Meriç,2005a: s.149).

Suskun Ezgisi (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadın, memleketimizde özellikle akşamüzerleri çay içme âdeti olduğundan bahseder.

“Öyleyse hadi. Çaydanlığa suyu koyarak, ateşe oturtmalı önce. (Çay içmese mi acaba?) Hadi hadi, akşamüzerleri çay içilir bizim memlekette. Yak ocağı. Üst dolaptan, kırmızı çay kutusunu al. Dikkat et, her zaman yaptığın gibi dökme. İki kaşık, tamam.”(Meriç,2005a: s.242).

Sepetli Kadın (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; kadının arkadaşları dışarı çıkmak ister. O ise evde onları ağırlamayı ister. Çünkü herkes misafirlerini artık dışarıda ağırlamaktadır. Kadın, eskilerin duasını anımsar. Geleneksel misafirperverliğimizin evlerimizde sürmesinden yanadır.

“Ne oldu bize? Evlerimizin bereketi kalmadı. Hani kime söylenmiş o dua: Kapına buğday yağsın!”(Meriç,2005a: s.267).

Eskiden Bodrum’da I (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; anlatıcı hıyanetlik etmemeyi, güven duyulmasını anadan atadan görmüştür. Göreneklere uygun olarak yaşamına devam eder.

“Bir tane bile almazdım. Onu, saygıya, güvene emanet etmişti (aklı karıştırdı, hıyanetlik olurdu), biliyorum. Anadan atadan gördüğünce.”(Meriç,2005a: s.291).

Eskiden Bodrum’da II (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; Aliş’in ninesi Zeliha Nine, “masal ninesi” dir. Geleneksel yapımızda anneler ve nineler, çocuklara masal anlatan, ninni söyleyen kişilerdir.

“Sığınılacak tek şey, düşgücüyle, imgelemde biriktirilmiş yaşam serüvenleri olabiliirdi. Aliş, küçük bir çocuktu, ama bunu sezgileriyle bulabiliyordu. Sedire oturmuş, keçi peyniriyle simidini yerken, bir yandan da, nenesinin masallarını, orasından burasından tutturup aklından geçiriyordu. Nenesi masalcıydı ki!”(Meriç,2005a: s.292-293).

Uydurukçu (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; geleneksel aile yapımızda komşu ile olan ilişkilerimiz önemsenir. Komşu komşunun külüne muhtaç olarak değerlendirilmiştir. Burada da adam, komşuları olan Ergin’in halasına, hasta eşini emanet eder. Hala hanım, komşuyla ilgileneceğini söyler.

“Onun rahat soluklarla uyuduğuna iyice inandıktan sonra, çıktım evden. Bizim bahçeye bitişik küçük evde oturan genç arkadaşlarımız mimar Ergin’in yassı yüzü, iri halasına uğradım. Kalın sesiyle, “Hiç merak etme, git yavrum” dedi. “Git bir soluk al. Bunaldın sen de. Ben bakarım kızıma. Çorba yaptım zaten. Yoklarım şimdi.”

Hadi yavrum. Ergin de aşağıda, görürsün onu da. Hadi güle güle yavrum.”(Meriç,2005a: s.305).

Yandırma (Yandırma) hikâyesinde; altmış sekiz kuşağının çocukları gelenek, göreneklerimize uygun olarak aşırı isteklerde bulunup, ailelerini gereksiz isteklerle boğmazlar.

“Üstelik okuyan sözleri olan çocuklar. Anadan babadan geçme, parçalanmış da olsa, hâlâ geçerliliği olan birtakım inanışları, onlarca geliştirilmiş bir yaşam biçiminden kalma davranışları var. Kız bir tek bana güveniyor bu konuda. Ben de “Elimden geleni ardıma koymam, yaparız bir şeyler üzülme sen” diye yüreklendirdim onu.”(Meriç,2005b: s.8).

Kadınlar, saat geç olmadan evlerine dönmelidir. Zümrüt Hanım, annesi Şamlı Fatma’dan bu şekilde öğrenmiştir. Kadınlar, geç saat olduğunda kendi evlerinde olmalıdırlar.

“Kadın zaten, her zaman hava kararmadan evine döner, -Şamlı Fatma, öyle derdi: kadın dediğin, hava kararmadan evine girer, lambasını hazırlar, tenceresini mangalına koyar, sofrasının bezini serer... -hemen kapısını kapar, kilidi üç kez çevirir, ışığı yakmadan önce de, perdelerini sıkı sıkı kapardı.”(Meriç,2005b: s.18).

Kadın Aşk Deniz (Yandırma) hikâyesinde; kadın hayalini kurduğu evinde geleneksel aile hayatını yaşatmak ister.

“Bizim aşkımız, hep gündeliğin dışında, hep erişilmezmiş gibi bir duygu yarattı ikimizin arasında.

Ben, bir ev istedim. Onun ne istediğini hiç bilemedim. Ben o evin içinde, yaşadığımız kültürün tüm ayrıntıları bulunmalı diye düşündüm.

Öylesi hoşuma gidiyordu. Öylesi beni coşturuyordu. Ben bir bozkır çocuğu olarak, içime işlemiş olan gelenekten, görenekten gelen her rengi, her kokuyu hem sevdim, hem yaşatmak istedim.

Evimde hamurlar açılsın, mantılar yapılsın, sarımsak kokusu tüm kokuları bastırsın, tarhana çorbasının yanında ille de acı biber turşusu olsun, kapuskanın kokusu dünyayı sarsın, kırmızıbiberi bol olsun diye düşünürdüm.”(Meriç, 2005b: s.47-48).

Çiçek Balı (Yandırma) hikâyesinde; Nemide Hanım’ın evine gelen gençler, gelenek ve göreneklerimize uymaya alışır.

“Çok gençler. Ne olacak daha hepsi üniversite öğrencisi. Eski âdetleri bilmiyorlar. Ama eve girerken ayakkabılarını çıkarmaya alıştılar; zaten kimi ananesinden, kimi halasından, teyzesinden aşına bu âdete. Pek yadırgamadılar.”(Meriç, 2005b: s.59).

Balıklar da Acı Çeker (Yandırma) hikâyesinde; Türk âdetlerinde, örf ve ananemiz gereği hem milli hem dini bayramlar coşkuyla kutlanır. Misafirler için yiyecekler, ikramlar ve para hediyeleri hazır bulundurulur.

“Bayramlarda, kapıya gelecek olan kapıcı, bekçi, çöpçü ve çocuklar için lokumlar alındı. Bahşiş için bozuk para hazırlandı...”(Meriç, 2005b: s.76).

Kıpırtı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıpırtı Hanım, Türk mutfağının vazgeçilmez lezzetlerini en iyi malzemelerle yapmaya itina eder.

“Diyelim yaprak sarması yapmayı düşündü. Hiç üşenmez, hemen, başörtüsünü bağladığı gibi, otobüstü, motordu, kalkar, karşıya geçer, soluk soluğa yokuş çıkar, Yeniköy’deki Tokatlı Hacı Süleyman’dan yaprak alır. Yaprak değil ipektir Tokat’ın asma yaprağı. Şişko Hacı Süleyman, Kıpırtı Hanım’ı görünce öyle sevinir ki, ‘Goh hoh hoh!’ diye güler; göbeği oynar.

İnce baklava yufkası için, ver elini, doğru Beykoz’daki yufkacı Hüsamettin Efendi’ye. Asık suratlıdır, kara kuru, çirkin, ne ki, incelikleri olan bir adamdır Hüsamettin Efendi. Çay ısmarlar Kıpırtı Hanım’a.”(Meriç,2012a: s.13-14).

Kıpırtı Hanım (hadi buna Kıpırtı Hanım- 2 diyelim) (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; mahalle kültürü, tanıdık insanlar, samimi konuşmalar

geleneksel Türk aile yapısının özelliklerini taşır. Sokağı kendin saymak, ona ait olmak “mahalleli olma” duygusunun kaybedilmediğini gösterir.

“Bu bizim sokak, ağaçlarının çoğunu koruyabilmiştir. Deniz kokusunu dalgalandırarak uzanılar yolun iki yanında, yukarılara, altıncı yedinci katlara dek. Eski yıllarda olsak, gökyüzüne doğru demek gerekirdi. Şimdi, o iki, bilemedin üç katlı güzelim evler, apartman oldu. Gökyüzü daraldı, küçüldü.

Bir, yeni açılan büyük lokanta, bir de iki yıldır pastane olan eski mahalle fırınımız var, ama gene de çok değişmiş sayılmaz sokağımız. Ters yönde, kokuş yukarı yürüyünce, üç beş adım sonra, insan kendini hemen çılgın kalabalığı, çılgın trafiği ve çılgın gürültüsüyle çılgın bir caddede bulur. Bu cadde, deniz kenarındaki caddeye, ta yukarıdan paralel, büyük caddedir. İstanbul’un en kalabalık, en işlek caddelerinden biri. Evimin, benim koruyucumdur bu cadde; sırtımı dayadığım. Bütün esnafını tanırım. Hepsini, içinden, gizlice komşum sayarım.”(Meriç,2012a: s.24).

Yaşamak Denince (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; âdetlerimizin, halk inanmalarımızın öğretimi de hikâyelerde geçmektedir.

“Bir an bir suskunluk oldu. (kız doğdu.) O iki adam bana, ben de çabucak o ikisine bakıyorum.”(Meriç,2012a: s.50).

Derinde, Çok Derinlerde İçini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; geleneğin, göreneğin işlemeden geçmiş bir anneanne tarafından erkeklere ve evliliğe dair öğütler verilmiştir.

“Bir eski zamanda, o eski geleneğin, göreneğin rengini, (kokusunu, biçimini olarak doğmuş, onu aklını kullanarak yaşamına geçirmiş) dişsiz ağzı sımsıkı kapalı, kenarları iğne oyalı, beyaz başörtüsünün altında, şişman yanakları pembeleşmiş, güngörmüş, erdemli, melek gibi bir anneanne, (yeni zamanları pek anlamasa da) torununa demişti ki: “Yavrum, erkekler, hep erkek çocuk olarak yaşarlar. Hangi durumda olurlarsa olsunlar, hep kadının sevgisine, anlayışına muhtaçtırlar. Onlar

birer oğuldur. Bunu böyle bil, kocana onu göre davran. Rahat edersin.”(Meriç,2012a: s.72).

Canan, babaannesi tarafından yetiştirilmiştir. Gelenek, görenek ve âdetlerimizi bilir. Geleneksel Türk aile yapısında, kız çocuğun eve erkek arkadaşını çağırması pek uygun karşılanmaz. Babaanne kurallarıyla yetişen Canan da buna değinir.

“Babaannem, sağlıklı kadındı bilirsin. Canlıydı, neşeliydi, mesela, şakacıydı falan filan. Bizi o yetiştirdi. Törelere, âdetleri, bilmem işte, saygıydı, terbiyeydi, hepsini iyi bilirdi. Biliyorsun sen de. Çok da akıllıydı.”

“Ah çok akıllıydı canım, bilmez miyim? Bizleri o akılla idare etti yetişirken. Hem de, öyle eğitimi falan olmadığı hâlde biliyor musun? Oğlandı, kızdı demedi, hepimiz sizin evde büyüdüğümüz sayılır. Bizimkiler, Allah vermesin! Ben, bilirsin işte bir arkadaşımı, eve çağırmak değil, lafını bile edemezdim. Hele erkek arkadaş, aman Allah”(Meriç,2012a: s.74-75).

Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken (Çisenti) hikâyesinde; Yeşim’in büyüdüğü yalı, çok eski yıllardan beri onun ailesine aittir. Geleneklerimize bağlı tarzda yaşam süren bu aile çocuklarını da isteyerek bu yönde yetiştirir. Eski âdetler hep canlı tutulur.

“Esnemesini yanına alır, yalınayak, salına salına merdivene doğru yürür. Önceden bir haber ucurur:

“Anneeeeeee!” Yanıt sevgilere sarılmış olarak hemen gelir,

“Yavrum, gel canım. Yavaş yavaş... Dikkat et. Müfide koş.”

Sabah, her zamanki gibi başlayacaktır.

Yumurta? Yok, yemez. Reçel? Hayır olmaz. Ekmeğin üzerine peynir, onun üzerine de domates? Yaaa! İstemez. Peki sahanda sucuk? Ayyyyy! Evet evet evet

evet! Bir de fırından gelmiş sıcak ekmekle, zeytin. Zeytinin yağına banacak ekmeğini. Zeytin, kekik, limon, zeytinyağı, birkaç çintik sarımsakla terbiye edilmiş olacak.

Burası bir yalıdır. Bu yalıda, İstanbul'un, çok eski ailelerinden geriye kalanlar yaşamaktadır. Yeşim'in büyükannesinin büyükannesi bile bu yalıda doğup büyü müştür.

Gelenek, görenek, eski âdetler, yemekler, hep anadan atadan kalmadır. Bilerek, isteyerek sürdürülmektedir.”(Meriç,2010: s. 12).

Rüştü Efendi kayığıyla yalıya yaklaşıp, Macide Hanımlara balık bırakır, parasını ödemek, ne kadar olduğunu bilmek karşılıklı olarak mühim değildir. Rüştü Efendi'nin kahve içmeden gitmesine gönülleri razı olmaz. Misafirperverlik, misafire hürmet Türklerin en önemli geleneklerindendir.

“ “Macide abla, lüfer atıyorum iki kilo. Üç yapayım istersen.” Sesler birbirine karışarak sevinçle çınlar rıhtımda, denizde, yalıda.

“Aa! Rüştü efendi geldi.”

“Hoş geldin Rüştü efendi. Çay içtin mi, çay koyalım?”

“Allah razı olsun. Yaptım ben o işi. İstersen üç yapayım. Balık iyi. Bol.”

“Dur dur gitme. Cezveyi sürdürdüm mangala. Kahveni iç de öyle git.”

...

“Pek güzeldir rıhtımda sabah. Konuşulur, gülüşülür. Deniz, balık, ‘yaz muhabbeti’ yapılır. Rüştü efendi kahvesini bitirir.

“Koydum fincanı buraya. Kırılmasın. Eline sağlık hanım teyze” der.

Büyük hanım sorar:

“Ne kadar bunlar Rüştü efendi?”

“Yiyin afiyetle hanım teyze. Gerekince gelir alırsız münasip bir şey. Hadi kalın sağlıklı. Allaha emanet olun.”(Meriç,2010: s.14).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 2 (Çisenti) hikâyesinde; misafirperver bir aile vardır. Adam ve eşi, evlerine misafir gelmesini severler.

“Hep konuk gelir evlerine. Konu komşu gelir. Beraberce oturup, çay kahve içerler. Konuşup gülüşürler. Kızlara takılırlar.”(Meriç,2010: s.41).

Dünyaya Gelmek İsteyip İstemediğimi Soran Olmadı. Nasıl Yaşamak İstedişime Geline... Yaşamöykümden, Bir Küçük Bölüm Yazabilirim, Örnek Olarak (Çisenti) hikâyesinde; tekerlemelerin kuşaktan kuşağa aktarımı söz konusudur. Pazar ahalisi bir geleneği devam ettirir, bağlarını güçlü tutarlar.

“Pazarımız, yeşilliğin, meyvelerin, sebzelerin bolluğu bereketi içinde, bağıra çağıra söyler şarkısını, türküsünü. Hatta tekerlemelerini, bilmecelerini... Güler, güldürür, şakalaşır birbiriyle pazar ahalisi.”(Meriç,2010: s.63).

Çisenti 9 (Çisenti) hikâyesinde; Allahın unuttuğu bir dağ başında yaşayan adama gelen geçen şoförler sahip çıkar. Gelenek, göreneğimize göre yalnız, sahipsiz birine sahip çıkma durumu söz konusudur. Bu toplumsal dayanışmayı gösterir.

“Kim bu yahu.

Şurada evi var. Taştan.

Burası Allahın unuttuğu bir dağ başı. Ne evi be?

Şurada dağın dibinde evi var. Yıllardır burada yaşar tek başına. Yola çıkıp geçen arabalara el sallar. Onu bilen şoförler, buralılar ona ekmek, şeker, çay falan zeytin, et falan atarlar geçerken, torbayla...”(Meriç,2010: s.107).

Korsan Çıkmazı adlı romanda, Anadolu’nun çeşitli yerlerinde yaşayan Meli ve Berni’nin, gelenek göreneğe dair birikimi oluşur.

Anadolu insanı, geçmişinden gelen değerleri, yeni nesillere aktarır. İşlenen motiflerle duygular ilmek ilmek işlenir. Halı ve kilim dokumacılığı, bezden bebek yapımı vs. bugün hâlâ geçerliliğini korur.

Romandaki “çatal bebe” yapımı da gelenek ve göreneğe bağlı kalmayla şekillenmiştir.

“Kadın, bebeği evirip çevirerek, neresinin kırıldığını anlamaya çalışıyordu. Sonunda buldu. Bacağının birini kırmıştı. Bebek ağaç dalından yapılmıştı. Çatal bebe. Bütün yerli kız çocukları, çatal bebe yaparlardı. En düzgün çatalı bulmak için günlerce ağaçlara tırmanırlardı.”(Meriç,2012b: s.62).

Halk mutfağı, toplumumuz içinde yer bulmuş bir gelenektir. Aile büyüklerinden, anneden, komşulardan öğrenilenler yeni nesile öğretilir. Nesilden nesile aktarılabilen bu gelenek önemli bir kültür mirasıdır. Geleneğin devam ettirilmesi açısından düşündüğümüzde, halk mutfağını bu başlık altında incelemeyi uygun bulduk.

“Pazarda dolaşırken Berni yaşlı bir kadının komşusuna, lahana turşusunun nasıl yapıldığını anlatışını duydu. ‘Küp sırlı olacak, temizce yıkanacak. Lahanelerin dış yapraklarını soyar, yıkar, dörde böler basarsın küpe. Küpün dibine, önce bir dilim kızarmış ekmek, bir avuç da nohut koyarsın, üstüne de doldur suyu. Beş on tane de limonun kabuklarını soyup at içine...””(Meriç,2012b: s.70).

Kültürümüze göre bizden büyük olanlara, saygı ve sevgimizde kusur olmamalıdır. Meli ve Berni’ye aileleri şöyle tembih eder:

“ ‘Neyyire ablam yapar... düzeltir, keser, biçer, kısaltır, ekler... yapar yakıştırır...’ Bir de gidip gelip hatırlatıyorlardı: ‘Sakın üzme yok ha! Sözümden çıkmayacaksınız... Huysuzluk ne demek! Mızızlanmayın sakın. Karşılık vermek falan ne demek, ne demek!... Aman sakın ha!’”(Meriç,2012b: s.77).

Alacaceren adlı romanda, Bengi ve Gün, dedelerinden öğrendiklerini ileriki yaşlarda da aynen uygulamaya devam etmişlerdir. Kültürel zenginliğin getirdikleriyle hayatlarına yön vermişlerdir.

“Bizim kültürümüzde denir ki, ‘Bu günün işini yarına bırakma.’”(Meriç,2012: s.77).

“Ev onları, onlar evi hep sevmişlerdir, çok sevmişlerdir.

Bir evi sevmenin, bir semtli olmanın tadını çıkarmacasına yakmışlardır ışıklarını. Arkadaşlarını, sevdikleri bir iki –ikiyi geçmez- apartman komşusunu, kitaplarını –paraları olunca yeni kitaplık yaptırmayı düşünerek- düşlerini, isteklerini, sevgilerini, abla kardeş, ana kız karışımı, sevgiden de öte, gizemli, kutsal sözcüklerini de içeren bağlılıklarını, birbirlerine olan düşkünlüklerini, onları çevrelerinin yozlaşmasından koruyan, dededen gelen, ondan geçen bozulmamış değerleri koruyarak kurdukları yaşamlarını bir masal gibi yaşamaya başlamışlardır.”(Meriç,2008: s.77).

4.2.4. Görgü Kurallarına Uyma

Görgü, Türk Dil Kurumu’nda “Bir toplum içinde var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik davranışları, terbiye.”⁵⁴ şeklinde tanımlanır.

Toplum içinde, hâl ve hareketlerimizin nasıl olacağını belirleyen bazı kurallar vardır. Bunlara görgü kuralları denir. Kişilerin, erdemli bireyler olmaları için bu kuralları uygulamaları gerekir. Görgü kuralları çeşitli durumlarda uyulması gereken kurallardır. Bir toplumun ayrı ayrı bölgelerinde farklılıklar gösterebilir. Yasal hiçbir yaptırımı olmayan görgü kuralları çiğnendiği zaman, uyumsuz sayılan bireyler toplum tarafından dışlanır.

Hoşgörülü ve iyimser olmak, olgun bir kişiliğe sahip olmak, başkalarını rahatsız edici davranışlardan kaçınmak, verilen sözü tutmak, gerektiğinde özür dilemesini bilmek, büyüklere saygılı olmak, görgü kurallarından bazılarıdır. “Sofrada elini, mecliste dilini tut.” sözü bize görgünün her yerde, her zaman olması gerektiğini anlatır.

⁵⁴ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Özsu (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Hayriye mahalledeki yaşlı Hasnâ Hanım'ın zorla pazara gelip gitmesine razı olmaz. Yaşlılara saygı duymak, onların ihtiyaçlarına yardımcı olmak bir görgü kuralıdır.

“Albayların kiracısı ihtiyar Hasnâ Hanım, o geldikten sonra çarşı, pazar işinden kurtuldu. “Elime mi yapışır. Allah aşkına ne istersen ben alıveririm, nasıl olsa gidiyorum” derdi. Böylece, artık, sokaktan ihtiyar bir kadının, bacağını sürüyerek, titreye titreye gelip geçişini görüp, yine ayırımına varmadan bir bezginlik duygusu almaktan kurtulmuştu. Şimdi Hasnâ Hanım, köşe penceresinin önünde, Gülsev'i kucığına almış, ihtiyar ninecik rolünde, tatlı tatlı oturuyor, dua ediyordu. Duymadığımız bu dualar, onun dingin oturuşundan bize geçiyor, kendimizi güvende buluyorduk.”(Meriç,2011: s.70).

Kurumak (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Bilge, yaşlı Safınaz teyze ile karşılaşır ve o maaşını çekip gelene kadar eşi Cemil Bey ile evde kalıp, ona göz kulak olmayı kabul eder. Ayrıca sevdiği bu yaşlı çifte yardım etmek onun için bir görevdir. Önceleri sıkılsa da Cemil Bey muhabbet etmeye başlayınca bu görev, şen kahkahalarla son bulur.

“Bir ara yağmur dindi ve biraz yükselmiş olan hava yeniden kapandı. Bilge oturduğu koltukta iyice büzüldü. Kalkıp sobaya kömür atmak gerekiyordu, ama canı yerinden kıpırdamak bile istemiyordu. Eşyalar karanlığın içinde biçimlerini kaybetmişlerdi. Sadece köşedeki büyük ceviz karyolanın beyaz örtüleri, sobanın tablası ve beyaz boyalı borular hayal meyal seçiliyordu. Karyolada yatan ihtiyar Cemil Beyin düzgün solukları duyuluyordu: ama uyuyup uyumadığı belli değildi. Bilge içinden: “Şu Safınaz Teyze de artık gelse, sıkıldım.” diye geçirdi. Onunla iki üç saat önce sokakta karşılaşmışlardı. Kadıncağzı hemen: “...Sen biraz beyamcanın yanında otur, ben hemen şu maaşı alıp geleyim. Oh yavrum, gözüm arkada kalmasın” demişti. Bilge, bu eski ahbablarını çok severdi.”(Meriç,2011: s.87).

Yaşlı çifte yardım etmek, onların hayat birikimlerinden yararlanmak, ders çıkartmak Bilge'ye iyi gelir. Çay demleyerek sohbetin koyu olduğu anlarda Safınaz teyzeyi beklemeye başlarlar.

“Cemil Bey susunca, canlı bir hareketle yerinden kalktı, halının sıcak kırmızı rengi, koltukların üzerine geçirilen çiçekli basmaların civıltısı meydana çıktı. Bilge küreğin sapını istekli bir tutuşla kavrayarak sobaya kömür attı, çıtırtıyı arttırmak için maşayı ızgaranın arasına sokarak silkeledi, berrak bir sesle: “Yastıklarınızı düzelteyim de biraz oturun Cemil Bey amca” dedi. İhtiyar adamı şefkatle kucaklayarak doğrulttu. Sonra gidip radyoyu açtı. Fasil heyeti Cemil Beyin çok sevdiği bir rast şarkıyı çalıyordu: “Vallahi bu sevdada benim yoktur günahım... “Bilge: “Şimdi çay demlesem Safnaz Teyze gelince amma da sevinir” dedi. Cemil Bey dişsiz ağzını açarak sessizce güldü: “Ya, ya efendim pek makbule geçer doğrusu” dedi.”(Meriç,2011: s.90).

Susuz VI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; kadın, saygısı gereği herkese “siz” diye hitap eder. Özün, bu görgüyü kadından kazanır. Kadın ona rol model olmuştur.

“Kadın bir akşam vakti, annesi mutbakta yemek hazırlarken gelmişti. Babasıyla beraber gelmişti. “ Ah benim canım ablacım, hayatım, ah, hiç değişmemişsiniz inan olsun...” diye annesinin boynuna sarılıp ağlamıştı. Özün’ü öpmüştü sıcak sıcak. “Kocaman olmuşsunuz Özün. Miniminiydiniz, şu kadarcık...” demişti. Herkese: ‘Siz’ diyordu. Özün çok ilgilenmişti. Şimdi oda herkese siz diyorsa, buna, ta o zaman karar vermişti.”(Meriç,2011: s.147).

“Kadın başka türlü bir kadındı. Tayyörü, saçlarını toplayışı, pardösüsünü büküp koluna alışı, çantasından para çıkarışı başka türlüydü. Çok canı sıkılıyordu. Özün yetişkin bir kız değildi o yıllarda, ama anlamıştı. Onu caddeye kadar geçirmişti. Kadın, ‘Taksi!’ diye seslenmişti. Aradan yıllar geçi, özün bir daha öyle taksi çağıran bir kadına rastlayamadı. Elini hafifçe kaldırarak: ‘Taksi!’ demişti. Kraliyet arabasına biner gibi bir duruşu vardı. İnsan onu çok beğeniyordu. Her şeyinin beğeniyordu durmadan.”(Meriç,2011: s.148).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nedret’in komşusu da Nedret gibi kayınvalidesine bakmıştır. Fakat komşu kadının üzüldüğü nokta şudur. Kayınvalidesi bir gün bile Allah razı olsun dememiştir. Oysa komşu

kadın ona, sırf eşinin hatrına ve görgüsü gereği bakmıştır. Anadan, atadan böyle yapılması gerektiğini, büyüklere saygılı olmayı öğrenmişlerdir.

“ *“Bilirim. Sen hiç anlatma bana o sıkıntıyı. Çeken bilir. Tam yedi yıl baktım kayınvalideme. Yedi yıl yatalak. Helali hoş olsun. Ama, bi günde, bi, Allah razı olsun dese ya. Emin ol, bir kere bile dememiştir. Öyle görmüşüz anadan nineden, kocan iyi, n’apacan!”*(Meriç,2005a: s.22).

Erol Bey (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Erol Bey’in nerde nasıl davranacağını bilmeyen bazı arkadaşları vardır. Ev halkı, bu adamların sofrada adabını bilmemeleri, başkalarını rahatsız edici davranışları olması sebebiyle eve tekrar getirilmemesini isterler.

“*Öyle kutsaldır ki, pazar sabahları, evin kadınları bir burada, çok sevdikleri Erol Beye kafa tutmuşlardır bir olup. Demişlerdir ki: “Aman kuzum paşacım, Erol Beycim. Ay sahi valla Erol Abicim n’olursun, o elleri kirli, saçlı sakallı arkadaşlarını getirme pazar sabahları. Vallahi ne yediğimizi anlamıyoruz. Hele o kara herif, minareye benzeyeni, tuzluğa daldırmıyor mu parmaklarını...” Ne der ne eder,. Mabude Teyze: “Efendim kaç kez yalandan öksürerek ehim ehim, çatalımın ucuyla aldım tuzu da, bana mısın demedi...” Sonra, Erol Bey duymadan usulca fısıldar yanında oturana: “Ay istemem pis nalet! Bu heriflerle nasıl arkadaşlık ediyor bu Erol bilmiyorum. Hepsi ipten kazıktan kurtulmuş herifler bunlar. Hiçbirinde meymenet yok vallahilazim!” Erol Bey, kıs kıs gülererek söz vermiştir arkadaşlarını getirmemeye.”*(Meriç,2005a: s.194).

Yandırma (Yandırma) hikâyesinde; kadının kahvenin karşısında olduğunu nihayet kahvedekiler görür. Kadına nezaketen sandalye çekerler, çay söylerler.

“*Sonunda benim orda olduğumu gördüler, birini arayıp aramadığımı sordular. Ben öyle yumuşak bir sesle, öyle, içi duydukları korkuya eş titreşimlerle, onlarla bir olup endişelendiğimi anlatan ürpertilerle dolu bir sesle konuştum ki, bana yakınlık duyular, altıma sandalye çektiler, çay söylediler, “Bak abla ben anlatayım” deyip konuştular.”*(Meriç,2005b: s.9).

Derinde, Çok Derinlerde İcini Kıyar da İnsanın, Gene de Tam Bilinmez Olan (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; görgü kuralları gereği temiz ve tertipli olmak, eve gelen misafire saygılı olup, onları rahatsız etmemek adına sessiz olmak, büyüklerine saygılı davranmak gibi olumlu davranış biçimleri hikâyemizde şöyle geçmektedir.

“Şimdi kızım, bak, biz, günde üç kez sofraya kurulan bir evde büyüdük. Gece yatarken ayakları yıkatılan, misafir yanına çıkmayan çocuklar olarak... Emine de ben de. Bazen konuşuruz da...”(Meriç,2012a: s.75).

Günün belli saatlerde karşılaşan bireylerin en azından akşam yemeğinde bir arada olması, aile içerisindeki huzur ortamını korumak da görgü kurallarından sayılabilir.

“İşte bunu söylüyorum. Orası Ahmet’in de mutfak. Anlatabiliyor muyum? Sizin eviniz, sizin mutfak. Fahri için, böyle bir şey söz konusu olamaz. Mesela, Fahri, belli bir akşam saatinde eve gelip sofraya oturmayı hiçbir zaman kabullenemedi.

Biz akşam yemeklerini, hep onun eve geliş saatlerinde yedik. Egemen olan onun kurallarıydı. Ben sinirlenip de kafa tutmaya başladığımda artık çok geç olmuştu. Çocuklar bile isyan etmeye başlamıştı.”(Meriç,2012a: s.77-78).

Hani Bir Zamanlar, Yeşim Küçükken, Boğaziçi’nde Hani Yalı Daha Sağlamken, Hani Onlar Daha Hayattayken (Çisenti) hikâyesinde; büyüye saygıya, insanların statüsü, mal varlığı ne olursa olsun her zaman uyulmalıdır. Muhsin Beylerin yalısına yeni taşınanlar görgü kurallarına uymayan, balık satılmak istenmeyip dışlanan örnek olarak karşımıza çıkar.

“ “Bu, Muhsin beylerin tamir edilen yalısına taşınanlar. Küçük torum kiraya vermiş. Pek görgüsüz şeyler. Görüyor musun bak, ne biçim sesleniyorlar Rüştü efendiye.”

Geçen gün, dert yandı bana Rüştü efendi. ‘Bunlar hiç, edep erkân bilmiyorlar’ diyor. ‘Ne biçim insan bunlar!’ diye kızıyor. ‘Milyon verseler, vermem onlara balık malık’ dedi. Fena atmış tepesi.”

“Eh başlar ayak oldu, ayaklar baş.”

“Tabii o da var ama, yani, Boğaz’da büyümenin, yaşamanın bir adabı vardır canım. Orada doğup büyümemiş de olsa insan, bunu, biraz sezgisi varsa anlar.”

“Ah aah! Eskidendi o. Artık kalmadı. Merdivende kazara, terliğimiz şaklasa, kanımız donardı. Şimdi artık her şey bozuldu, her şey...”(Meriç,2010: s.16).

Ormanın İçinde Yeşil Gezer (Çisenti) hikâyesinde; etrafa rahatsızlık vermeyen, kendi hâlinde vakit geçiren gençlerden “saygılı” olarak bahsedilir.

“Şu yan masada oturanlar da bizim oradan. Beni bilmez onlar. Küçüktürler benden. Konuşmaları doğrudur. Bizim oranın bostanı gibi yoktur. Böyle çok içmelerine, şamatalarına bakılmasın. Temiz çocuklardır. Hepsinin işi gücü, ailesi... Biraz gülüşüyorlar ama, saygıda hiç kusur etmezler.”(Meriç,2010: s.22).

Bu Bir Uzun Hikâyedir Orasından Burasından Yazılmıştır 1 (Çisenti) hikâyesinde; kim olduğu söylenmeyen, kapı çarpmasıyla mahalledeki evlerin tümünün camlarının sallandığı söylenen “saygısız” insanlardan bahsedilir. Mahalleden bir kadın onları kınar.

“Kapının çarpılışının hemen ardından, sesler, sözler güvercin olup kuğurdamaya başladılar.

“Ay kim bu canım? Ne saygısız insanlar var.”

“Bu da kim? Bu nasıl kapı kapamak yahu?”

“Aaa! Bu odur. On iki numara. Ne kadar sinirli bir adam.”

“Daha genç de. Yazık!”

“Allah Yarabbi! İşte uyandı çocuk. Hayvan gibi çarpıyorlar kapıları.”

“Hey elleriniz kırılsın inşallah!”

“Koş bak bakayım ki bu. Söylemek gerek bunlara canım. Olmaz ki!”(Meriç,2010: s.35).

Korsan Çıkmazı adlı romanda, küçüklüklerini Anadolu kasabalarında geçiren Meli ve Berni, görgü kurallarından bîhaberdir. Neyyire hala ve Mahir amca onları kırmadan hatalarını fark edip, bu kuralları öğrenmelerini sağlarlar.

“Biz, ekmekten lokma koparmayı, lokmamızı ağzı kapalı çiğnemeyi, yüksek sesle değil, bulunduğumuz yere göre sesimizi ayarlayarak konuşmayı, kapının zilini zırlatmadan, duyulacak biçimde çalmayı öğrenirdik yavaş yavaş... Odada konuklar varken bizim yaşımızda bir kızın nereye oturması uygunsa oraya oturmasını bilirdik. Bize bir şey sorulmadan söze karışmazdık. Konuşma bizim duymamamız gereken bir yöne doğrulunca, belli etmeden odadan çıkardık.”(Meriç,2012b: s.68).

“Bana öyle geldi ki, bu adam, hayatının en acı telefon konuşmalarından birini yapmaktadır. Artık sürdürmekten bıktığı bir tartışmayı, bir olayın kötü sonuçlarının acısını bitirmektedir. Bir bıkkınlığın verdiği boş vermeyi de artık çekemez olmuştur. Bir şey artık bitmelidir. O son sözcüklerle bunu yapmıştır. Böylece bu adam, o anda yalnız kalmalıdır. Eh, bunu ben anlamalıyım elbet.”(Meriç,2012b: s.74).

Neyyire hala, Meli ve Berni’nin hareketlerini daha ilk günden düzeltmeye başlamıştır. Ama bunları yaparken kızların kalbini kırmamaya özen gösterir. Kendi yaşadığı hikâyeler üzerinden görgü kurallarının nasıl olması gerektiğini anlatır.

“Örneğin sofrada bir anısını anlatmıştı Neyyire hala. Küçüklüğünde bir gün, mantı yerken ağzını öyle şapırdatıyormuş ki, ‘saraya mensup’ dayı bey fena kızmış, azarlamış onu.

...

Ama Neyyire hala, hikâyesini bitirdikten az sonra, Meli lokmasını ağzını kapamadan, şapırtıyla çiğnediği anlayıverdi. Kıpırmızı olarak hemen ağzını kapadı.

Daha sonra Berni'ye baktığında, onun yanaklarının da kızarmış olduğunu görerek ferahladı.

Bir ara Neyyire hala, 'Çocuklar, şu hırkaları değiştirin bakayım' dedi. Gene güldüler. Neyyire hala gülmüyordu oysa. Hırkaları değiştirdiler. Meli'nin açık mavi gözlerine, koyu mavi hırka, Berni'nin kara gözlerine kırmızı hırka... Neyyire hala gene gözlerini kısarak baktı: 'Evet şimdi biraz daha iyi.'Yatacaklarına yakın da, onlara çaylarını içinceye değin bir hikâye anlattı. Eskici sırtkan Ali'nin hikâyesi. Her şeye sırıtan, nerede gülüneceğini bilmeyen, gülmenin de bir tadı tuzu olduğunu anlamayan bir eskici Ali varmış. Herkes ona, eskici Ali dermiş..."(Meriç,2012b: s.82-83).

4.2.5. İnsan Sevgisi ve İnsanın Değerli Oluşu

Kimsenin kimseden üstün olmadığı bu dünyada her birey kıymetlidir. Dini, dili, ırkı ne olursa olsun "insani değerleri taşıdığı sürece" her insan seilmeye layıktır. İnsanlar birbirlerinden başka yaşadıkları yerleri de sevebilirler. Örneğin, Nezihe Meriç'in "Kıptı Hanım" ı tam bir İstanbul aşığıdır. Onu bütünüyle sever.

İnsan sevgisini içinde taşıyan bireyler evrensel ahlak düzeyindedirler. Yani kimseyi kimliğinden dolayı yadırgamazlar. Sevmenin başlıca şartı zaten kişinin ne ve kim olduğunun önemli olmamasıdır.

Aksaray Dolmuş (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; insana olan sevgi şoförün, arabanın kontrollerini yapmasıyla karşımıza çıkar. Şoför, olası bir tehlikeden müşterilerini korur.

"Bizim şoför üç dört kere daha:

- Aksaray dolmuş, hadi bir... diye bağırdıktan sonda, yerine geçti, kapıyı yine 'Çattt!' diye kapadı. Sonda, öbür kapıların iyi kapanıp kapanmadığına baktı; aynayı ayarladı; hareket ettik."(Meriç,2011: s.29).

Bir insanın canı sıkılan birine evlerini anlatıp onu şenlendirebileceğini söyler.

“Bir gün, kaynayan çaydanlık diye bir türkü uydurabilir. Ya da böyle bir resim... Hiç olmazsa insan, günün birinde canı sıkılan bir adama rastlanırsa, çaydanlıktın başlayarak, şu küçük mutbağı, kahvaltı sofrasını, Mine’nin yumurtalı burnunu; anneannesinin oyali yemenisiyle o hoş sözlerini anlatıp adamı şenlendirebilir.”(Meriç,2011: s.32).

Kıpırtı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıpırtı Hanım’ın İstanbul’un sokaklarına, çarşılarına, insanlarına... olan masumane sevgisi belirtilmiştir.

“Akli nereyi eserse, gönlü hangi semti özlemişse, çeker gider. Sevdiği kırık yerler vardır. Boğaz’a vurgundur. Denize bakan, ağaçlıklı çay bahçeleri, deniz kenarında olsun, sokak aralarında, çardak altında olsun, üç masalık, salaş, ucuz balık lokantaları, çarşı içinde, çıtır simit çıkaran fırınları... İstanbul yedi tepe üzerinde kurulmuşsa, her tepe başka bir dünyadır onun için. Yokuş yukarı alıp başını giden, bayır aşağı inen yollarını, eski zamanlardan kalmış taş duvarlarını, suyu akmayan, ot bürümüş çeşmelerini, eski semtlerin, ‘Burası İstanbul’ diye inleyen sokaklarını, Pazar yerlerini, kalabalık çarşılarını, oralarda tanışıp ahabap olduğu insanları, içinin en temiz, en saf, en masum duygularıyla sever. (Bu şehir kalabalık bir şehirdir.)

Boğaz’ı gören bir köşeye yerleşir, dalgın bir gülümseyişiyle, denizi, ufukları, uzakları, İstanbul’u seyreder. Yanından hiç ayırmadığı, küçük torbasının içinde, hep çantasında gezdirdiği, tentenesini çıkarır, örer ince ince. Düşünür. Hep düşünür.”(Meriç,2012a: s.12).

Kıpırtı Hanım’ın İskeleydeki Ahababı (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıpırtı Hanım ve iskeleydeki dostları, ahabapları arasında bir sevgi ortamı oluşmuştur. Kardeşlik, arkadaşlık sevgi, saygı ile gelişebilecek değerlerdir.

“Bu dediğim kasketli, yanına yakın oturduğumun ayırında değil gibiydi önceleri. Sonra, iki üç sefer sonra, bir sabah “N’aber?”deyip göz kırpmıştı bana. O anda seviverdim onu; sevine sevine. Sevdim o adamı (dünya ahret kardeşim olsun) iki gün gitmesem, resmini boyarken, yüzüme bakmadan, yavaşça, “Nerelerdeydin

Kıptı Hanım?” diye soruyordu. (sandalyem dingildek ya, ben de, hep, durmadan gelip geçenle, balıkçılarla, komilerle konuşuyorum, gülüyorum, ona her bir şeyler anlatıyorum ya, onun için adımı Kıptı Hanım koymuştı.)”(Meriç,2012a: s.17).

Benim Acım Acıların Beyidir (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Nazlı’nın ve mahalledekilerin çok sevdiği yaşlı teyze “Nincik” ninecik olarak yerleşmiştir gönüllere.

“Her semtte içinde ışık yanan biri vardır ille. Bu öyküdeki kim? Nincik! (Akıllı ışık Nazlı’daysa, sevgili ışık ondadır.)

Nincik’tir o ... Sementin bebelerinden biri, konuşmayı öğrenirken, ninecik diyememiş, onun da adı o zaman bu zaman, Nincik olup yerleşmiştir gönüllere.

Çok masumdur. Çok yaşlıdır. Çok onurludur.

Sessiz sessiz güler. Usul usul konuşur. Minicik bir yaşlı kadındır o, ama yüreğinde taşıdığı kocaman bir sevgi, sevinç, ateş, ışık vardır ki tanımlamalara sığmaz.”(Meriç,2012a: s.29).

Nazlı’nın ağızından zengin fakir ayırt etmeden her insanın değerli oluşunu, gereksiz harcamalarla aslında pek çok insanın karnının doyurulacağını bir kere daha öğreniyoruz.

“Nazlı, tıslaya tıslaya boşalttı hırsını. Akılda kalan, akşamın bir gıdımlik keyfini bozan, bağırarcasına söyledikleri, şöyle bir şeylerdi, özetlenirse: “Zenginlermiş, onlar beymiş, onlar başkaymış. Ne be! Onlar da bizim gibi insan be! Analarının karnından başka mı çıkmışlar? Hadi be! Ama onların çoğu ahlaksız. Bak savaş var savaş. Savaş be! Siz burada böyle çay içip oturuyorsunuz, ama savaşta herkes ölüyor. İnsanlar ölüyor, bebeler ölüyor. Bomba atıyorlar, evler ölüyor, ağaçlar ölüyor. Onlar beymiş! Yuh olsun öyle beyliğe! Biz burada aç yaşıyoruz, onlar bal kaymak yiyorlar, bizim kardeşlerimiz askere gidiyor, onlar göbek atıyorlar. O havai fişeklerden bir tanesiyle bile kaç kilo kıyma alınır biliyor musunuz? Utanmıyorlar. Biri çıkıp da, yapmayın, bunların parasının fakirlere dağıtalım diyor mu, ha, diyor mu...””(Meriç,2012a: s.32).

Yaşamak Denince (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; savaşı, barış içinde herkesin birbirini sevdiği, huzur dolu bir dünya hayal edilmiştir.

“ *“Evet! Anlıyorum. Hep anlıyorum, hep... Kafam karışıyor. İçinde çaresizlik, acı olan bir karışıklık. Hüzünle bitiyor. Dünyadaki bu çılgın, bu çılgın, bu çılgın... Yani, bu savaşlar insanın varoluşundan bu yana, bu değil mi zaten?*

Ne?

Sevgi duygusunun insanlara eşit olarak dağıtılmamış olması. Egemen olan sevgi olsa, herkes sahiden birbirini sevse... ”(Meriç,2012a: s.61).

Bu Öyküyü Bir Şair Okusa da Adını O Koysa (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; savaşın, açlığın olmadığı bir dünya hayal edilmiş ve güne çok güzel bir sabahla başladığının üzerinde durulmuştur.

“Güzel bir sabahı. Çok güzel bir sabahı. Dünyada dert, sıkıntı, felaket, açlık, ölüm, savaş mavaş yok gibiydi. Hatta hiç olmamış sanılırdı. Çünkü bu ilkbaharın güneşli günü, sabahın bu erken, dingin saatlerinde çok güzeldi.”(Meriç,2012a: s.105).

“Uğurlar Olsun, Uğurlar Olsun / Hüzünlü Bulutlar Yoldaşın Olsun” (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; vatana ve içinde yaşayan insanlara olan sevgi belirtilir.

“Ne güzeliz oysa. Bizim memleketimizin güneşi de denizi de, toprağı da insanı da güzeldir.

Değil midir?

Öyledir. Öyleyizdir.

Yüzyıllardır, içimizde mikrop tutmayışıımızdan belli değil mi?”(Meriç,2012a: s.112).

4.2.6. Tarih Bilinci

Tarih, Türk Dil Kurumu'nda “Toplumlari, milletleri, kuruluslari etkileyen hareketlerden doğan, olaylari zaman ve yer gostererek anlatan, bu olaylar arasindaki iliskileri, daha onceli ve sonraki olaylarla baglantilarini, karşılıklı etkilenmeleri, her milletin kurduğu medeniyeti inceleyen bilim.”⁵⁵ şeklinde tanımlanır.

Bir millete mensupsak, birey olarak, o milletin var olma sürecinden bugüne kadar yaşadıklarını bilmekle yükümlüyüz. Salt ezber bilgilerden ziyade, yaşananları hatırlamak ve hatırlatmakta görevlerimizdendir. Her Türk gencinin, ecdadının yaşadıklarını, yaptıklarını öğrenmesi ve bilmesi gerekir. Bu şekilde üzerinde yaşadığı toprakların, bu toprağı bırakıp giden ona emanet eden büyüklerinin kıymetini öğrenir. Atatürk sevgisi ve saygısı her Türk gencinde bulunması gereken özelliklerdendir. Tarihini, geçmişini bilmeyen, ona sahip çıkmayan bir milletin geleceğı meçhuldür.

Aksaray Dolmuş (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Atatürk’e olan sevgi minibüsün içinde dahi onun fotoğrafına yer verilerek gösterilir.

“Direksiyonun sağ yanına, köşeye Atatürk’ün, gümüş çerçeve içinde küçücük bir resmi asılmıştı.”(Meriç,2011: s.28).

Bir bulvara “Atatürk” isminin verilmesi tesadüfî değildir. Nezihe Meriç, Atatürkçüdür. Cumhuriyet Dönemi ilk kadın yazarıdır. Ona olan sevgisini her seferinde dile getirmeye çalışır.

“O sırada yaşlı hanım lafını bırakarak kıza: “Bu Atatürk Bulvarı değil mi?” diye sordu ve eğilerek benim yanımdaki pencereden dışarı baktı.”(Meriç,2011: s.30).

Dağılış (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Roma’ya, İtalya’ya gitmeye, orada yaşamaya pek heves etmiş birisi, kalabalık insan topluluğı içinde yalnızdır. İstanbul ve Türkiye’ye olan özlemi, vatan sevgisi, sıra hasreti dile getirilir. Tarih boyunca İtalya’da yaşayanlar tasvir edilir.

⁵⁵ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

“ “Bu şehirde ufuk görünmez mi acaba?” diye düşünür, geniş bir yol tutturup yürürdü. Büyük, görkemli kiliseler, meydanlar, havuzlar, heykeller, sütun başlıkları, harabeler arasında kalır, bir yanda tarih havası eser, bir yanda kalbi çarpar da çarpardı. O zaman içinden “... Roma... Roma... Rönesans, Roma açık şehir... Gladyatörler, Hristiyanlar... Roma ateşler içine...” diye bir şeyler geçer, düşüncesi dağılırdı...

Küme küme papazlar, sandaletli çıplak ayaklar, kolalı başlıklar; sarı sarı yüzü rahibeler, dua kitapları, fısıltılar arasında kaldığı zaman, gözleri iri iri açılarak, onlara katılıp yürüyordu...”(Meriç,2011: s.58).

Madem ki Hayal Kurmak Bedavadır (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; iskelede tanışılan kadın tasvir edilirken eski İstanbul anlatılır.

“Al bu hanımı, koy Üsküdar sözcüğünün yanına. Artık arkadan, ... zâdelerin köşkü, oymalı tavan, taşlı tarak, topuz, talika, kadifeden kesesi, gergef v.b. kendiliğinden akla gelir zaten.”(Meriç,2011: s.76).

Susuz III (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; meyhanede adam konuşur da konuşur Mike onu pek dikkatle dinlemez.

“Savaş görmediniz siz. Tutsaklık... “Murat, sinema afişlerinin önünde, izledikleri filmin resimlerine uzun uzun baktıktan sonra susuyor.”...Biz İkinci Dünya Savaşı’nı Avrupa gençliği gibi yaşamadığımız halde bir şeyler yitirdik Ahmet...” Adam: “... 1914” diyor, “On sekiz yaş” diyor, “Tutsaklık...” diyor. “Bir yerinde anlamaya başladı Ahmet.”... Getirdiler koyverdiler sonra toplumun içine.”(Meriç,2011: s.123).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Mustafa Kemal Atatürk hatırlatılmıştır.

“Bayağının aşağısı sosyete havası demektir benim için Bedri Bey. Benim çağdaşlarım, benim arkadaşlarım, “Kemalim!” demiş, “Türkiyem” demiş şiir yazmış bir yanda. Bir yanda bunca yılgınlığımız... (Ben bilerek, düşünerek sağlamım. Dengemi kurmaya çalışıyorum.”(Meriç,2011: s.155).

Susuz XI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Sofiya'ya emanet edilen kadına ev açılır. Sofiya, bu durumun sorumluluğunu üstünde hisseder. Evde her şey yerine yerleşir. Eksiksiz bir ev hazırlanmaktadır. Duvara Atatürk'ün resmi de asılır.

“Bir oda tutarlar Sofiya'ya yakın. Perdesi, radyosu, tel örgülü bahçesi vardır. Somyası, halısı, vazosunda çiçeği bile... Bahçesinde kümes, kümesinde tavuğu bile... Murat'ın anacığının, garip urumelili anacığının evi gibi. Kapanık avlunun içinde, naneler, maydanozlar yetiştirmişti. Maltızda kömürü nar rengi yakar, bol maydonozlu pirinç çorbacığı koyuverirdi, Murat seferden döneceğı zaman. Köfte kızartır, taze soğan koparıverirdi Murat'a bahçeden. Tuna Nehri akardı gürül gürül, o yer minderleriyle döşediğı, duvarına Atatürk'ün resmiyle Kuran - ı Kerimini astığı bir göz yer odasından. Islak kara kuşlar, büyük sessizlikle geçerlerdi göçmen oldukları yıllardan.”(Meriç,2011: s.201).

Hışhışı Hançer (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; adam, kadına İkinci Dünya Savaşı yıllarındaki anılarından bahseder.

“ADAM ÖNCE ANILARINI ANLATTI ONA. “MASİNGA NEDİR BİLİR MİSİN?” DERDİ. YA DA “AH! ROZA'YI TANIMALIYDIN. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞINI BÜTÜN ACILIĞIYLA YAŞAMIŞ BİR KIZ. KORKUNC, KORKUNÇ... ANLATILAMAZ. DOSTLARIMDAN BİRİYDİ.” OTOMOBİLİ, ŞEHİRİ GÖREN BİR YERDE DURDURUP UZUN UZUN ANLATIRDI.”(Meriç,2011: s.241).

Dedi ‘Ölüm Aklımda’(Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nezihe Meriç, Nedret'in çocuklarının boykota giderken geçeceği meydanın adını “Atatürk Meydanı” olarak seçmesi tesadüfi değildir.

“Çarşıya kestirmeden gitmek için Atatürk Meydanı'nın arkasındaki o yola sapınca, işte tam orada geldi bastırdı o sıkıntı, birden.”(Meriç,2005a: s.24).

Umut'a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Yunanlıların, Kurtuluş Savaşı mücadelesi yıllarında Anadolu'da Türk halkına yaptığı

mezalime yer verilmiştir. Yunanlıların, hamile kadınlarımızın karınlarındaki bebeklerin cinsiyeti için iddiaya girip onların karınlarını deşmelerinden bahsedilir.

“Tanımadığımız bir zamanın getirdiği başka bir yaşamı sürdürüyorduk cezaevinde. Elimize geçirebildiğimiz gazetelerden öğrendiklerimizi, mahkemeye gidip gelenlerden, yeni tutuklulardan duyduklarımızı, dış dünyayla ilgili her şeyi, bazan anılarımızı bile değiştiriyorduk. İçe içe girip fındık kabuğuna sığacak, dışa dışa açılıp yeryüzünü kaplayacak abartılarımız vardı. Kendiliğinden oluyordu bu. Toplumun kaynaması, bize çok başka türlü yansıyor bu yüzden. Kötülükler, kötü adamlar, işkenceler, mezarlar, yol ortasında kurşunlanmış yatan ölümler ölümler ölümler, sloganlar, çocuklarımızın bebeklik resimleri, patlamalar, silahlı saldırılar, sağcılar, solcular, başkaldırmalar, yobazlar, polisler, Yunanlıların Birinci Dünya Savaşı’nda karnını deştiği gebe kadınların hayali, askerler, coplar...”(Meriç,2012a: s.84).

Marangozdur Adı Ahmet Ustadır (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Ahmet, ustası Aliş Usta’nın sözlerine katılır. Mustafa Kemal’i unutmaz.

“Yok abi. Kafayı bozmaya gerek yok. Patron da benim, işçi de. Kendim kazanır, kendim yerim namusumla. “Devlet bir yüce kuştur” dediği ustam bana. “Osmanlıdır. Koca Gazi Mustafa Kemal Paşadır. Paşaların paşası İsmet Paşadır. Şimdi de var bir Ecevit. Ötekileri sayma...” dediği.”(Meriç,2005a: s.123).

Acıyı Aşmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Kurtuluş Savaşı yıllarında, Anadolu’yu terk etmek durumunda kalan asker veya sivil Yunanlar, Fransızlar ve İngilizler geçtikleri yerlerde bulunan hem halkımıza hem de mal varlığımıza zarar vererek kaçmışlardır. Rumlar Ege’den giderken insanlarımızı diri diri kuyularda yakarlar, kendilerine ait olsun ya da olmasın evleri, damları, bahçeleri, hayvanları, insanları ateşe verip kaçarlar.⁵⁶

Hikâyedeki yaşlı ninenin de ailesi Bulgaristan’dan göçmüş Türklerdendir. Rumlardan geriye sadece üzüm bağları kalmıştır. Göçmenler ise şarap üretmeyi bilmezler.

⁵⁶(<https://www.yeniasir.com.tr/sarmasik/2013/09/04/tarihin-kanli-bahcesi-germencik>,05.01.2019)

“Tepedeki ihtiyar kadındı konuları. Onu bana hep anlatırlardı. Bu genç kadınların neneleriyle, dedeleriyle beraber göçmüş o da ailesiyle Bulgaristan’dan. Geldiklerinde kemerleri altın doluymuş hepsinin. Rumların yıkıp kaçıktıkları buralarda yalnız bağlar sağlam kalmış. Kıyamadılar belki. O bağlar ki, yıllar yılı tüm Ege’ye şarap yetiştirmiş. Şaraplar içilmiş bu bizim sonsuz denize karşı, çılgın aşk şarkıları söylenmiş ay ışıklı gecelerde, gün ağarana dek... Göçmencikler anlamaz bağcılıktan, “Yapamayız biz buralarda” demişler. “Gâvur aklı işte, ağacın yağı mı yenir be hayvanın yağı dururken...”(Meriç,2005a: s.149).

Bugenvilli Başlangıç (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; anlatıcının anneannesi savaş yıllarına şahit olmuş bir kadındır. Savaşın zorluklarını, yokluğunu, eşi göndermenin üzüntüsünü ve yetim çocukların acısını yaşamıştır.

“Anneannem de bu duyguyu anımsatan bir şeyler anlatıp durdu. Demek isterdi ki: “Savaşlar bizim gül yüzümü soldurdu. Hepimiz genç yaşta kucaklarımızda çocuklarımızla dul kaldık. Şehit karısı olduk. Şehit yetimi olduk.” Öykülerini anlatırken belli söz kalıpları vardı: “93 Harbi, Yunan Harbi, Yunan İzmir’e girdiğinde, Harbi Umumide, vesika zamanı, deden askere gittiğinde...”(Meriç,2005a: s.279).

Kıpırtı Hanım (hadi buna Kıpırtı Hanım- 2 diyelim) (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıpırtı Hanım’ın İstanbul’a hayranlığı vardır. İstanbul tarih sahnesinde pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış canlı bir medeniyetler müzesidir. Kıpırtı Hanım tüm semtleriyle İstanbul’a âdeta âşıktır.

“Duymayı, düşünmeyi bilenler için, bir başkadır Boğaziçi’nin sesi.

Kolay değildir, esintinin içinde İstanbul’un, Boğaziçi’nin, yedi tepenin sesini algılamak.

Bu tanımlama, üç aşağı beş yukarı, bütün kıyı kentleri için yapılabilirse de, İstanbul’unki başkadır. O İstanbul’dur çünkü. Dünyada bir tane İstanbul vardır. Ölümlü insanoğlunun imgeleminde yaşayan, geçmiş denilen, zaman denilen, hani tarih denilenini içinde, en ışıklı, en özlenen, en merak edilen, uzaklar sözcüğünün

çağrışımları içinde, rüya denilen, tılsım denilen, arzu edilen ama erişilmesi çok zor diye düşünülen o ‘şey’dir İstanbul.

...

Boğaziçi, kendinin derinlikleri olsun, açıldığı engin denizlerin çok diplerine saklanmış olsun, bütün o eski zaman seslerinin üzerine, onlara karışan şarkıların, ezgilerin, göçlerin, seferlerin nağmelerinin, üflenen kavalların, neylerin, yanık gazellerin, yürek titreten taksimlerin sesini yerleştirmiştir, yüzyıllar boyunca. Onlar kaybolmamıştır, ama derinlere, çok derinlere gizlenmişlerdir. Şimdi artık, bazılarınca duyulur. Işığını sezip duygulanan yüreklerde sadece.”(Meriç,2012a: s.23-24).

Çisenti 7 (Çisenti) hikâyesinde; İstanbul bir medeniyetler şehridir. Gülümsün’ün eşi de bu kentin değerini bilmektedir.

“Yeni kentin içinde eski kenti bulmaya çalışmak, bir kentin yüzyıllarca süren yaşam serüvenini düşünmek, insan şaşırtan bir duygulanma getirir. Eski mahalleler, eski sokaklar, eski evler, duvarlar, bahçeler, kapılar, mermer, taş tahta merdivenler, çeşmeler...

İstanbul kenti, bu çeşit merakı olanlar için, bitmez tükenmez serüvenler hayal ettiren, aklın alamayacağı heyecanlar barındıran dipsiz bir kaynaktır; durmadan yenilenebilir, çeşitlenebilir...”(Meriç,2010: s.95).

İstanbul sokaklarının anlatıldığı bu hikâyede, İstanbul’un her semtinin çeşit çeşit dokuya sahip olduğu anlatılır.

“Ah! En ince ufantılarına değgin bilirim caddelerin yaşamlarını, onların yasalarını; tıpkı insanlarda gözlemlediğim gibi. Gün ışığına göre ne değişik anlamlar kazanırlar. Kentin belli başlı alışveriş merkezlerinin olduğu işlek, büyük caddeler bir yana, kenar semtlerin caddelerin bir yana.

Hemen hemen her cadde, gün boyu insanlarla dolar taşar. Ama bu, öylesine değişken bir kalabalıktır. Öyle ince ayrıntıları vardır ki, caddesine göre, semtine

göre değişen, bunu ancak, kentte yaşamayı kenti sevmeyi bilenler sezebilir.”(Meriç,2010: s.96).

Korsan Çıkmazı adlı romanda; Berni, Su ve Bora’nın Atatürk sevgisini pekiştirmek için onlara Atatürk ağıdını öğretir. Yaklaşan, 10 Kasım için Atatürk’ü anmak adına bir program hazırlarlar.

“Çocuklarla onun arasında, üçünü birbirine yaklaştıran bir giz var gibiydi. Kitapçı dükkânlarına girip çıkıyor, bir şey aranıyordu. Sonunda anlaşıldı: Gümüş bir çerçeve alındı eve, içine Atatürk’ün, az görülmüş, çok güzel bir resmi kondu.

...

Bir iki gün sonra da, çocuklara, lisede öğrendikleri ağıtı öğretmeye başladı.”(Meriç,2012b: s.30).

Tarihimizi, bizi biz yapan değerleri bilmek ve o günlere gereken önemi vermek gerekir. Berni, bir 10 Kasım günü bunu unutup geç saatlerde uyanan komşusuna kızar ve yanına gider. Kadın, o günün önemini bile hatırlamamıştır.

“Kadın hiç anlamadığını açıkça belirten gözlerle bakıyor. Anlamsız bir sesle konuşuyor:

- Ya! Sahi. Bugün şeydi, sahi...

...

Ben de düdüğlerin sesiyle uyandım. Tersim döndü. Bir zaman toparlayamadım kendimi. Sonradan aklıma geldi.”(Meriç,2012b: s.33).

Tarih sevgisinin, çocuk yaşlarda kazandırılması gerekmektedir.

“Mahir amca, gazetesini okuyor. Sütli kahvelerimizi içtikten sonra, tarih çalışacağız. Berni tarihi çok seviyor.”(Meriç,2012b: s.88).

“- Çocuklar, bu böyle çabucak anlatılabilecek, kolay bir iş değil. Toplumbilim bilmemiz, tarih bilmemiz gerekiyor.”(Meriç,2012b: s.101).

Meli ve Berni, tarihe dair daha önce bilmedikleri yeni bilgiler öğrenirler.

“Evde konuşulan günlük konulara şimdi, Almanya, Hitler, Mussolini, Kurtuluş Savaşı, Balkan Savaşı, seferberlik gibi, bizim pek yabancı kaldığımız sözcükler, konular karışmıştı.”(Meriç,2012b: s.112).

4.2.7. Sadakatin Önemi ve İhanetten Uzak Durmak

Sadakat, Türk Dil Kurumu’nda “İçten bağlılık.”⁵⁷ şeklinde tanımlanır.

Sadık olma, dostluğuyla ve bağlılığıyla içten olan, sadakatli kişilerin gerçekleştirebileceği bir durumdur. Toplumumuz içinde sadakat denince akla ilk olarak kadın erkek ilişkileri gelir. İhanet hainlik etmektir. Toplumumuzda sadık kimseler sevilir, ihanet etmeyen sadakatle eşine, işine bağlı kalan insanlar değer görür.

Sadakat ve ihanet insanoğlunun içinde bulunan duygulardandır. Kişinin hangisini seçip, hangisini reddedeceği aldığı eğitimle, aile terbiyesiyle ve karakteriyle doğru orantılıdır. Sadakat ve ihanetin sadece eşler arasında olduğunu düşünmek yanlıştır. Arkadaşlar, dostlar, işçi ve işveren arasında da sadakatten söz etmek mümkündür. Verilen söze sadık kalmak, aradaki ilişkinin geleceği açısından son derece önemlidir.

Dünyada Teknik Arıza (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; Nermin, her ne yaşarsa yaşasın kendisini bırakıp giden eşine yine de ihanet etmemiş, daima çocuklarını düşünmüştür.

“Dışardan bir kopuk cümle daha geldi: “... Namusuyla oturana ekmek...” Makinenin kolunu çevirdi. Hep söylenen bu işte: “Namusluya ekmek yok bu dönemde. Namus mamus aramıyor. Herifler şimdi. Namuslu oldu da ne oldu. Namus... Namus...” Nermin Hanım dalgın dalgın dikilen çuvalları çevirmeye başladı. “Şu namus dedikleri ne ki acaba?” düşünceleri hızla akmaya başladı: O

⁵⁷ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

namusluydu. Yani kocasından başka erkek düşünmemiştir. Evi, çocukları ile uğraşmış, dünya budur sanmıştı.”(Meriç,2011: s.16).

Susuz X (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Hüsniye, eşi Hasan’ın gece eve gelmeyişiinden rahatsız olmaktadır. Onun bir başka kadına gittiğinden şüphelenir. Sadakat, evliliklerde olması gereken ilklerdendir.

“Hasanle bir gittilerdi. –Gariya gitti. – İhi Hasan geldi. –Her ağşam diyo Hüsniye. Her ağşam.”(Meriç,2011: s.193).

Susuz XI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; sadakatsizlik örneği olarak, evlerinde çalışan şoförle kaçan bir kadın vardır.

“Sekreter hanım, bu pek hırçın, pek dilli küçük hanım, dudağını büzüp kaşını kaldırarak, bir ara odaya girip çıkanların çoğalmasından faydalanıp, Çinli suratlı adama fikrini, usuna güvenen bir bilmişlik içinde açıklayıverdi: “...Kocasını, çocuğunu bırakıp, evlerinin avlusunda yaşayan bir şoförle kaçmış. Şoför de daha ayına varmadan Kargasekmez’den uçuvermez mi! Kalmış ortada.”(Meriç,2011: s.199).

Balıklar da Acı Çeker (Yandırma) hikâyesinde; ev sahibeleri kadınlar, sadık bahçıvanları İsmail Efendi’nin yokluğunda yine onun gibi birilerini ararlar. Fakat buldukları kişiler emanete hıyanet eder.

“Upuzun boyuyla, çatık kaşlarıyla, içi çocuksu bir sevgi ve “itaatla” la dolu İsmail efendi.”(Meriç, 2005b: s.77).

Kıptı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıptı Hanım, her ne kadar küçük yaşta ve sevmeden evlense de, eşine karşı sadakatinden hiçbir şey kaybetmez. Onu evlendikten sonra sever, kabullenir. Bir daha da evlenmez.

“Bir daha da evlenmedim. Geldim orta yaşa. Geçtim bile. Gençliğimde güzelceydım. Güler yüzlü, kurabiye suratlı, ufak tefek, çilli biriydim. (Öyle derdi o güzel Mihroş.) yaşayıp duruyorum. İstanbul’u ve bahçemi seviyorum. İki bana yetiyor.”(Meriç,2012a: s.15).

Alacaceren romanında; sadakatsizliği Bülent'in eşinde -Bengi'nin annesi- görürüz. Bengi'nin annesinin, başka bir adamla, evlilik dışı bir ilişkisi vardır. Evini, kocasını ve çocuklarını terk eder. Baba da eşi gidince evi terk eder. Evin tüm sorumluluğu Bengi'ye kalır. Dedesinin eve gelmesiyle bu sorumluluk kısmen azalır. Büyük sorumluluk artık Mahmut dedededir. Bengi sanki küçük bir anne gibi evi çekip çevirmeyi öğrenir.

“Her işi dede yapardı doğru. Anne bırakıp onları gidince... Küçüktü o zaman daha on yaşındaydı.”(Meriç,2008: s.12).

Bengi'nin annesi ve babası Bülent, ortak arkadaşlarını yemeğe çağırırlar. Bengi tesadüfen tuvalete kalkmak için odasının kapısını açar, o sırada annesiyle eve gelen misafirin -Metin- orada olduklarını görür. Metin çok içmiştir, kadına, ilişkilerini kocasına söyleyeceğini belirtir.

“ ‘Hayır efendim söyleyemezsin. Ben hâllederim diyorum sana. Yapma Allah kahretsin! Sarhoşsun sen, yapma!’Bengi kapının arkasında donup kalmıştı.”(Meriç,2008: s.44).

Bengi'nin Mahmut dedesi, gençliğinde çok çapkın bir adamdır. Eşini terk eder. Çocuğuyla bir başına bırakır.

“Okumuş kız değildi tamam ama, tam bir ev kızıydı. Ama Mahmut çok çapkındı çok! Sonra da o kadına tutuldu, kızı kucığında çocuğuyla bıraktığı gibi...”(Meriç,2008: s.73).

4.2.8. Sanat Dallarının Topluma Olumlu Etkisi

Sanat dalları, çağlar boyunca insan yaşamının temelinde olmuştur. Öyle ki insanlar öfkelendiklerinde, sevindiklerinde, üzüldüklerinde bazen bir müziğe bazen bir resme bazen bir şiire tutunur. Onunla avunur ya da sevgisi perçinlenir.

Bozbulanık (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; müziğin rahatlatıcı, dinlendirici etkisinden söz edilir.

“Bomboş oturuyoruz işte. Bomboş... Dinlemiyeyim şunları, sinirleniyorum. Saat kaç? Birazdan radyoda senfonik müzik var. Çeker giderim başka dünyalara.”(Meriç,2011: s.34).

Narin (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; müziğin insan doğasına olan olumlu etkisi anlatılır.

*“Uzak, çok uzak dağlardan iniyor sessiz sessiz dev gibi yalnızlık**

O şarkıyı duyduğum zaman heyecanlanıyorum. Gözlerimim kapayarak dinliyorum. İnsanın içine işleyen bir ses bu. İçinden uçuk sarı ışıklar geçen esmer bir ses. Bana, bazı bazı güneybatıdan esen, o mahzun rüzgârı hatırlatıyor.”(Meriç,2011: s.73).

Aynı hikâyenin devamında şiirin insanlar üzerindeki olumlu etkisinden bahsedilmiştir.

“ “ Mona Lisa” diyor. “ Mona Lisa...” doluksuyorum. O esmer ses çevremi sarıyor. Bir rüzgâr estiriyor orkestra şarkının içinde, o bölüm çok güzel. İçim eziliyor. Aslında, yalnızlık, gariplik benim içinde zaten.”(Meriç,2011: s.66).

Alaturka Şarkılar (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; müziğin, insanı bir yerdeyken bambaşka bir yere götürmesinden bahsedilir. Ada vapurundaki ut sesi, kahramanımızı Râna teyzenin yanına kadar götürür.

“Yine çardaktaydım, Râna Teyze yine sigara böreği kızartıyordu. Yanağımı mermer masaya dayamış düşünüyordum. Bir gün... Bir kış günüydü. Hava kapalı ve sıkıntılıydı. Adaya giden bir vapurda dalgın dalgın oturuyordum. Herkes kendi dünyasındaydı. Zaten. Kimi denizi seyrediyor, kimi çenesi avucunda düşünüyor ve hiç kimse konuşmuyordu. Bir ara, hafiften bir ut sesi duyuldu ve kalın bir erkek sesi, eski bir şarkıyı söylemeye başladı. “Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben hâlime”. Adam utu güzel çalmıyordu, belki de güzel çalıyordu. Sesi etkili ya da değildi... Ama ben Râna Teyzenin sesini duyuyordum. Onun çok sevdiği bir şarkıydı bu. İçime bir hüznün yayıldı; eski günleri, çocukluğumu, annemin, Râna Teyzenin gençliklerini anımsadım. Kırmızı kurdeleli mızrabı sanki gözümün önünde duruyordu. Albümde

bir resmi vardı. İnce uzun bir genç kadın. Omuzlara dökülmüş gür saçlar, simsiyah iki göz. Omzunda bir testi tutuyor, hafifçe gülümsüyordu. Çocukluğumda duyduklarımı bir araya getirerek onun geçliğini bulur çıkarırdım. Bu günahkâr bir kadındı. Kabahati sevgisindeydi. O, ipek feracelere, taşlı taraklara, elmas broşlara bayılırdı. Yeni çıkan tüm şarkıları öğrenip utu ile çalıyor, sevdalı sesi, bahriyelileri çileden çıkarıyordu. Herkesi sevmek, herkese armağanlar almak, arabalara kurulmak, eğlencelere gitmek onun içindi. Bir iki kadeh içince yanakları pembeleşir, gözleri hafifçe süzülür, tutar bir “Ah” çeker, bir şarkı söylerdi. “Sevdayı muhabbet başıma gör neler açtı.” Böylece, kimini kumral bıyıklı, diye, kimini uzun boylu, kimini çapkın, kimini içli diye sevdi; ömrü sevdalarla geçti.

Ama o, her zaman bir küçük kız kadar masumdu. Kuşları, civcivleri, kedileri, küçük köpek yavrularını; denizi; acı biber turşusunu; eski yalıları; çocukları, genç ihtiyar herkesi, küçücük apartman dairelerini de hep aynı sevgiyle severdi.”(Meriç,2011: s.83).

Râna teyze, Nezih’e aklına takılan bir şarkıyı hatırlatmaya çalışır. Cavide ise bu şarkıların içinde geçen kelimelerin kendisini boğduğunu söyler. Ona cevaben hayatın içinden gelen bazı şarkıların varlığını kabul etmek gerekir denilir.

“Hava kararmaya başlamıştı. Râna Teyze soruyordu “Nezih, hani yeni bir şarkı var. Dur bakim nasıldı? Aklında tutamıyorum ki. Hani M... söylüyor. Ah hınzır karı pek güzel söylüyor.” Ben “Bilmem ki Ranicim” diyorum. “Ben o şarkıları hiç bilmem.” Aklımdan Cavide’nin çatılmış kaşları geçiyor. “Ben bu şarkılara hiç dayanamıyorum. Vallahi” diyor, “Nasıl dinliyorsunuz şaşıyorum. Bu tek seslilik, bu ahlal, oflar beni öldürüyor. Ne demek yahu... Hani benim sevincimi, benim kederimi, benim yaşamımı anlatan, bana benzeyen bir müzik. Örneğin halk motifleri ve...” Kendi kendime: “A...man be Cavide” diyorum. “O başka, bu başka. Yaşamımıza karışmış olan bu şarkıları yadsıyamazsın.”(Meriç,2011: s.84).

Susuz III (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Ayşe kızı Ece’nin ödevi için elişi kâğıdından resim yaparlarken birden geçen hatırlayamadığı türküyü anımsar. Sanat dallarının birbirini desteklemesi durumu söz konusu olur.

“Ayşe hemen orada, ta yanında çok uzakta, ta yanında, hep o basık sesi, küçük kahverengi gözleriyle konuşuyor: “... Siyah eliş üzerine gece resmi yaptık dün akşam Ahmet. Ece’nin ödevi. Hepimizin bir çocuk tarafı var. Özlemişim çocukluğumu vallahi. Sarı elişinden incecik bir ay kesip yapıştırdık. Küçük küçük yıldızlar yaptık. Ben bir tane de mavi yıldız kestim. Ha, bak, o gün anımsayamamıştım ya hani, o türküyü buldum: (Gökte yıldız buram buram) Şu (buram buram)’a bittim.”(Meriç,2011: s.124).

Susuz IV (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; keman seslerinin insan ruhundaki etkisi söylenir.

“Bu köşe koltuk iyi. Dar aralığı ve mutbağı görebiliyorum buradan. Şu anda asla düş kuramam. Müzik güzel oysa. Kemanlar. 1980. Siyah gözlü bir kadın. Kırmızı bir karanfil. Sonbahar. Romantik. Elimin körü... Ocağı söndürdü. Sessizlik. Müzik daha da güzel şimdi.”(Meriç,2011: s.127).

Susuz VI (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; şarkının insanoğluna canlılık veren bir güç olduğundan, saf ve arı bir ses olduğundan bahsedilir.

“İskelede gazeteci çocuk bir ıslık çaldı; duru mavi. Kışlar birden uçtular güneşe doğru, ıslığı duyunca. Bu yürek sızısı bir güzellikti. Şarkı, kuşlar birden güneşe doğru uçunca duyulmaya başladı. Bir anda tüm iskele meydanını tuttu. O uzayda yaşayıp duruyordu; ilk canlının kımıldayışından bu yana. Bu bir has sestti. Bir arı sestti. İnsanoğluna, iyilik, inan, güven veren, insanoğlunu sevgiden, sevinçten ısıtan bir has şarkıydı; genç. Her insan duyamazdı onu. Duyulanlar da çınlayışını uzun zaman yüreklerinde tutamazlardı. Çevrelerinin gürültüsünde yitiriverirlerdi.

Şarkı duyulmaya başlayınca, tuvaldeki boş yerin bir yanına, iskele meydanı geldi durdu kararsız. Çok iyi çekilmiş renkli bir fotoğraf gibiydi. Kış ortasında bahar havası. Küçük kırmızı tramvaylar geçiyor. Rıhtım boyundaki tüm dükkânlar güneşe karşı, denize karşı açmışlar kapılarını. Tüm küçük çıraklar, parlatılmış kırmızı elmalar, tüm küçük sarı kediler, kıyıdaki yosunlu taşların arasında dolaşıp duran tüm renkli böcekler gülüyorlardı. İskeledeki küçük beyaz vapur, dü! dedi; uzaklaşıyor.”(Meriç,2011: s.145).

Adam ile kadın arasında farklar vardır. Adam şarkıyı duymaz. Kadın ise şarkıyı yaşar. Herkes doğayı duyumsayamaz, hissedemez. Sanat herkesin ruhunda aynı etkiyi yaşattırmaz.

“Adam zengindi. Besbelliydi bu. Rahat yaşıyordu. Özün, onun şarkıyı duymadığını biliyordu. İçinden bir ses, buna kesin olarak inandırıyordu onu. Kebap kestane kokusunu duymuyordu adam. Duyuyordu: İki yüz elli gram kestaneyi, sağlam dişleriyle, kısa bir zamanda öğütür, sonra, kuvvetli, kırmızı dilini, dişlerinin üzerinde gezdirirdi. İskelede, kış günlerinde kebab kestane kokusunun insana sevinç verdiğini bilmiyordu adam. Kadını gülerek karşıladı. Kadın durdu. Bavulu, hep öyle, sapından kavramış tutuyordu. Özün, kadını yakında görünce, bir bakışta; evi, kocası, çocukları olmadığını, bir tek bavulu olduğunu anlayıverdi. Eldivenleri ve paltosu eskimeye yüz tutmuştu. Çok hoş giyinmişti. Hakçası çok hoştu. Para sıkıntısı içindeydi ama. Özün anlamıştı. Bunlara karşın adam iyice paralıydı. Besbelliydi. Kadını gülerek karşıladı. Özün bir an şarkıyı duymadı. Kadın gülmüyordu artık. Elini sinirli bir biçimde saçlarının arasından geçirdi. Adamın yüzüne dimdik bakarak, “Affedersiniz!” dedi. Sesi tortulu şarap rengindeydi. “Affedersiniz geç kaldım.” Dudağının ucunu büktü sinirli bir büküşle. Sonra, çabuk çabuk konuşup boşaldı. “Hemen dönmek zorundayım. Bu iş olmayacak. Yazık ki böyle. Gelemeyeceğim. Olanaksız! Hiç ısrar etmeyin. Bir şeye karar verince, dönmem. Allahaismarladık.” Yürüdü gitti sonra. Canı sıkılıyordu kadının. Herkes gibi değildi. Maral gibi bir kadındı. Şarkıyı duyuyordu. Adamın duymadığını biliyordu. Adamın canı sıkılmıyordu; rahattı. Onunu için gitmedi adamlarla. Bavulunu sımsıkı kavramıştı sapından. Dimdik yürüyordu. Canı sıkılan biri gerekti ona. Onu arayacaktı. Kuşlar birden güneşe doğru uçmuşlardı!”(Meriç,2011: s.146-147).

Özün, resim öğretmenidir. Eşi, Sâhir de edebiyat öğretmenidir. Özün resim yapmayı her işten vazgeçecek kadar sever.

“Edebiyat öğretmeni dalgın bakıyor karısına. İçinde bir yer sızlayıp duruyor; sert ince, keskin bir uçla. Özün ilk evlendikleri günlerden birinde, elinde salata tabağı, duygulu bir duruşla dikilmiş kalmış. Yüzünde bir çocuk sevinci, hemen onun yanında bir çocuk ürkekliği, öyle duruyor. “Resim yapmak istiyorum Sâhir.

Günlerce, her işi bırakıp resim yapmak istiyorum.” Boynunu büküp gülüyor. “Ama evlendiğim için de çok memnunum. Senin işini yapmak hoşuma gidiyor. Böyle canlı canlı bir insana sahip olmak, çok hoş bir şey.” Şu Özün ’ün gülüverşi.”(Meriç,2011: s.149).

Özün, tuvalin ortasına önce eşi sonra da resim olmadan yaşayamayacağını yazar. Eşiyle mutludur ancak boya alacak paraları yoktur. Maddi yetersizliklere rağmen hayatını sanata adanmış birisidir.

“Özün koşa koşa terebentin kokusundan geçip arkadaşlarının şakalarını arasında, yıllar geçtikçe daha çok özlenen gürültü arasında sehpasının başına geldi. Beyaz önlüğünü giyerken atölyenin bütün neşesini hızlı soluklarla yaşıyordu. Tüm arkadaşlar gelmişlerdi. Geçmiş yıllar geri dönmüştü. Arı ışık bütün acunu tutmuştu. Özün acele acele renkleri karıştırmaya başladı. O canı sıkılan, hiç kimseyle anlaşılmayan rengi arıyordu. Tuvalin tam ortasına: “Sâhir olmasa yaşayamam” diye yazacak. Onun altına o büyüklükte, aynı koyulukta: “Resim yapmazsam yaşayamam” yazacak. Sonra bir köşeye, küçük, çekingen, bir yazı oturtacak: “Boya alacak paramız yok!” boynunu büküp seyredecek bir zaman. Dudağının kenarında gülümsemeyle, ağlama bükülmesi arasında bir kırıksık olacak. Sonra omuzlarını silkip basacak imzayı: Özün Tunz! Dönüp kocasına sarılacak arkasından. Uykusu koyulaşacak.”(Meriç,2011: s.149).

Susuz VII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Meli ile Ahmet’in arkadaşlıkları sanat, müzik üzerine de paylaşımlarla devam eder. Türküler de, Batı müziği de konuşulur.

“Sık sık andığım bir mektubu vardır. Üç dört satır: “Merhaba. Hiç Toroslar’dan geçtin mi? Bir fırsatını bul, mayıs sonlarında bir geç. (Gök urmuş dağlara duman tuman.) Selam.” ‘Sevdalık ince maraz’ türküsünü ilk ondan duydum. Kalın sesiyle söylerdi. Kaşları çatılırdı kendiliğinden. Söylerken gülerdi. Sesi yoktu. Haşarı bir oğlan çocuğunun uçurtma yaparken takındığı ağırbaşlılık gelirdi üzerine. Gülerdik. Örneğin, ‘Hacı Beyin gelinleri çift oynar’ türküsündeki bereketin, kurulu düzenli aile neşesinin haberini de ben ona vermişimdir. O, Mozart getirirdi bir gün

kendince: “Mozart, katkısız saf maviler, aydınlık griler üzerinde, ışıktan çizilmiş geometrik biçimlerdir. Mozart insana olgunun düzenini, rahatlığını verir. “Özün, “Al benden de Debussy” derdi. “Sisin içinde, bilinmez bir yerlerden ışık olan yağmurdur o. “Ahmet bana bakardı: “Evet?” “İyi” derdim. “Oku kızım oku” derdi. “Öğretmen olacaksın. Müzik denince müzik, sanat! Sanat... Öğretmen ol bari. Bir şey ol yani. Dengesizliği yaşamak değil, dengeyi kurmak marifet.”(Meriç,2011: s.164).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Boncuk Hanım’ın babası (Muhittin Bey) şarkı mırıldanan bir adamdır. Hatta kendisi de bir şarkıya benzetilir.

“Babacığı, aylarca ustalarla beraber çalışmıştı. Esmer küçük, çelebi bir adamdı Muhittin Bey. Hep hafiften şarkılar mırıldanırdı. Kendi de hafif sesle söylenen, güzel, alaturka bir şarkıydı belki... Akşam sine sine inerken bahçesinde yetiştireceği menekşeleri düşler, arka bahçeye, bir bağ sahibi komşuya danışıp bostan ekmeyi kurar, akşamüzerleri kente dönmeden önce, çatısı örtülmemiş evin içinde dolaşır, çenesini kaşıyarak gülümserdi. Arka bahçede kuyu da açtırmışlardı. Suyu iyi çıkmıştı. Annesi derdi ki: “Boy boy köpürüyor maşallah. Hiç kuyu suyu gibi değil. Allah her istediğimi gönlümce verdi. Çok şükür Rabbime!”(Meriç,2005a: s.89).

Balıklar da Acı Çeker (Yandırma) hikâyesinde; bazen bir şarkının günlük yaşamdaki bir olayla ilişkilendirilmesi durumu söz konusudur.

“Uzun aramaların, araştırmaların sonucunda karar verilir, çok beğenilen bir villa satın alınır. Bu kadardır bu iş. Şarkıcı bile kalmıştır akılda. “Bu hasretlik canım, gün olur biter.”(Meriç, 2005b: s.77).

Çisenti 2 (Çisenti) hikâyesinde; sevdiğine verilmeyen Şahende Hanım, torununu kucağına alır ve kendisini anlatan, iç acısına ses olan bir şarkıyı mırıldanır. Bu şarkının dizeleriyle avunmaktadır. Dışarıya çıkartamadığı, içini yakan, acısını anlatan dizeler âdeta onu anlatmaktadır.

“Çocuk anneannesinin kucagina oturur. Başını onun tombul, pembe beyaz, gül suyu kokulu göğsüne yaslar, bastırır. Anneanne duyulur duyulmaz bir sesle şarkı söyler:

“Hala Kanayan Kalbimi Aşk Ateşi Dağlar” (O, geçmiş zaman içinde, Beşiktaş’ın Serencebey yokuşunun, yüksek duvarlarının arkasındaki büyük, konak misali evlerden birini güzel gözlü, güzel sesli Şahende’siydi. Şarkı söylediği zaman, yukarki sofanın açık pencerelerinden çevreye yayılan sesi, bir yandan alıp başını, esintinin içinden geçerek, Boğaziçi’nin koyu mavi akıntısına, bir yandan, hışıltıyı göğüsleyip Yıldız koruluğuna doğru yayılır, çevredeki tüm canlıların yüreğini titretirdi. Öyle yanık, öyle sevdalı bir sestir. Vermediler kızı, tutkun olduğu, o aslanlar gibi, kükremiş güzelliğin timsali, o civan bahriyeliye. Sevdası içinde kaldı. Masal olup, yandı bitti kül oldu. Ah!”(Meriç,2010: s.72).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; bir güzel sanat dalı olan resim ve edebiyatın etkisi görülür.

“ “Keşke ressam olsaydım. Şu Boğaz’ın resimlerini yapmayı ne çok istiyorum. Arzu gibi ben de akademi’ye gidebilseydim. Kimse benim kadar tanıyamaz şu Boğaz’ın suyunu, renklerini, huylarını...” diye içini çekti; belli belirsiz.”(Meriç,2010: s.88).

Kadın gülümsedi; güldü hatta. Gülüşü yüzüne yayıldı. “Kaptana anlatsam, sorsam, bu vapurun geçişini nasıl tanımlarsın, sabahın bu erken saatinde diye, gözlerini yumar, sigarasından koyu bir duman alır içine, ‘Süzülüyor, derim,’der. Çok beğenirim, katılırım, yinelerim: Vapur süzülerek geçiyor, derim. Sözde yazar olacaktım. Edebiyatçı hep öyle demez miydi benim ‘kompozisyon’larımı beğenerek... O kabiliyetsiz Neriman’ın ödevlerini hep ben düzeltmez miydim? Ünlü yazar oldu çıktı.”(Meriç,2010: s.89).

4.2.9. Vatan, Millet Sevgisi

Türk Dil Kurumu'nda vatan, “Yurt.”⁵⁸

Millet, “Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus.”⁵⁹ şeklinde tanımlanır.

Vatan sevgisi, millet sevgisi tüm bireylerde olmalıdır. Vatan ve millete olan sevgi sadece bayramlarda, anma günlerinde Türk Bayrağı'nı asmakla olmaz. Vatana, millete ve manevî değerlere uygun tarzda davranışları da beraberinde yapmak gerekir. İçinde yaşadığımız topraklar büyük bedeller ödenerek, kanla başla alınmış topraklardır. Bu sebeple her bireyin vatanına, milletine sahip çıkması gerekir.

Uzun Hava (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; demirci Fehmi Usta'nın ailesi Bulgaristan'dan gelmiştir. Fakat o artık doğduğu değil yaşadığı, doydğu yer olan İstanbul'u ve İstanbullu olduğunu kabul eder.

“ “Sen kimsin?” dense birine; şu karaçalıya; bir zaman susar, düşünür; sonra, kara, ahenksiz bir sesle: “Bulgaryalısınız biz” der. “Ben ta küçükmüşüm gelmişiz buralara. Ama bakma sen, ben İstanbullu sayılırım iyice.”(Meriç,2011: s.46).

Dağılış (Toplu Öyküleri 1- Bozbulanık) hikâyesinde; İtalya'da olan birinin, vatandan uzakta, evini, eşyalarını, Mahmutpaşa semtini ve daha nicelerini özlemesi anlatılır. Bir zamanlar gelmek için dua ettiği bu yabancı memlekette şimdi kasvetle dolu günler geçirir.

“Kendisi böyle, memleketinden uzak ve avare iken, insanların günlük hayatlarını yaşaması tuhafına gidiyor, şaşıp kalıyordu. O zaman kalabalığın uğultusunu duyuyordu: “Sinyora;... ra ...ra... Mano.... Tina...”

“Bir şey var bu şehirde” diyordu. Kafasında evirip çeviriyor, “Kasvet” diyor, “Tarih havası” “Papaz kokusu” diyor, ama beğenmiyordu. O güzelim “Çetina,

⁵⁸ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

⁵⁹ www.tdk.gov.tr (05.01.2019)

Sinyora, Napoliten, Bella, Capri, San Michele” sözcükleri eskiden onu nasıl çekerdi. “Bir gün Roma’ya gideceğim inşallah” derdi, “Sonra ver elini Venedik. “Şimdi, “Al sana Roma” diyordu kendi kendine.”(Meriç,2011: s.57).

“En çok perdeleri özlemişti. İşlemeli, büzgülü, çiçekli perdeleri. Evin güler yüzüydü onlar. Nerede o Mani di Fata’lar, o Broderia’lar? Püf!... Bir de balkonlara, bahçelere asılan o sakız gibi çarşafları, o sabun kokulu, rüzgârlı çamaşırları arıyordu gözleri. Mahmutpaşa’dan söz ediyorlardı. O, renkli çinko leğenler, el tasları, “Hele hele...” diyorlardı. “O küçücük birlik cezveler?” Fırınlara, pişkin ekmekler, nar gibi börek tepsileri... Ya sulanıp süpürülmüş kapı önleri... Güneşe karşı kova kova sular devrilip yıkanmış mermer merdivenler... Sonra iki küçük kahkaha arasında başka biri “Küpe” diyordu. “En çok küpe çiçeğini severim. Hayranımdır vallahi. Daha üflemeden nasıl da titreşir. Bir de fesleğen, fesleğen...

...

Daha sonra uyuyakaldılar. Memleketten uzakta, küçük çocuklar gibi dudakları bükülü, renkleri sararmış, bir pansiyon odasının taş duvarları arasında...

Şimdi Meryem onları koruyor, dalgın dalgın Türkiye’yi, perdeleri, günlük güneşlik sokakları ve küpe çiçeklerini düşünüyordu.”(Meriç,2011: s.59).

Susuz III (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; ülkemizin değeri anlatılır. Taşı toprağı altın benzetmesinden yararlanılır.

“Adam son kadehini içiyordu, “Bana bak delikanlı” dedi “Ben uyumsuz herifin, pis herifin biri değilim. Ben mutsuz adamım. Yerini bulamamış biri. Ne demektir bu bilir misin? Ha? Bu memleket iyi memlekettir. Taşı toprağı altındır. Tamam Mike, yeter. Altındır. Ama, ha, unutma bunu, sarhoş herifin biri söylediymi dersin, aklında kalsın. Bir insan toplumdaki yerini vaktinde bulup... bulmalıdır. Çalışmak lazım. İnsanca yaşamalıdır. Ha! Köpek hayatı yaşıyoruz.”(Meriç,2011: s.125).

Susuz VIII (Toplu Öyküleri 1- Topal Koşma) hikâyesinde; Nil, gece bir saatte uyanıp İstanbul’un güzelliklerine dalar.

“Nil! Nil cin ışıyordu. Işığtıydı. Bir odada yataydık. Gece yarısı uyanırdım ki, kalkmış, oturmuş. Merakla sorardım: “Hasta mısın Nil?” “Hayır. Ah, Ayşe Abla, hava çok güzel, diyorum ki, Dolmabahçe, şimdi gece yarısı kim bilir ne güzeldir. Gidip gezsek...” “Deli” derdim. “Yat. Üşüyeceksin. Omzun tutulacak gene. “İstanbul kenti, denizin dibinde, binbir Gece Masallarının, ılık ılık tılsımlı mavisini yaşardı gece yarıları. Gece yarıları, yıldız çiselerken bir tılsımlı vakitte.”(Meriç,2011: s.176).

Bülent, arkadaşı Ayşe’yi Nil’in durumundan dolayı aşırı duygusal bulur. Atatürk gençleri olarak onlara çok büyük görev düştüğünü belirtir.

“ “Sen!” dedi Bülent bugün yine. “Sen” dedi. “Önce sen.” Bülent! Meli nerelerdesin? Müthiş sıkılıyorum Bülent. “Müdire Hanımdan önce, sen kedine bak. Fakülteyi bitireli kaç sene oldu. Ne yaptın? Sen önce kedine, insanoğluna inanmıyorsun. Cumhuriyetin yüz karasısınız sizler. Ata’nın kemiklerini sızlatıyorsunuz. İş bizde oysa. Bizim sağlam olmamız gerek. Duygular içindesin. Mariz bir duygusallık. Hala liseli kız romantizmi. Duygulanışlar! Hayır. Duygularını düzene koymayı, onlara sahip olmayı bilmiyorsun.”(Meriç,2011: s.179).

Tedirgin (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nurhan, hayatı sorgular. Ülkenin içinde bulunduğu durumdan dolayı üzüntü duyar.

“Nurhan’ın gazeteleri satır satır okuması, sorular sorması, yaşamı içine sindiremeyişi titizlendirir onu. Yaşamındaki kolaylık bozulur. Nurhan sorar: “Biz neyiz? Neyiz biz kuzum Allah aşkına? İnsan olarak şu dünyada? Yiyip içip, giyinip birer kadeh bir şeyler içmeyi hiç kaçırmıyoruz. Öte yandan memleket birbirine giriyor, peş peşe gençler öldürülüyor... Aman ya Rabbi, benim çocuğum yok, ama evlat acısını ta içimde duyuyorum vallahi. Dayanılmaz buna...”(Meriç,2005a: s.62-63).

Umut’a Tezgâh Kurmak (Toplu Öyküleri 2- Dumanaltı) hikâyesinde; Nesrin öğretmen, öğrenciyken ona sürekli bağırarak ve ahkâm kesen fakat örnek olmayan öğretmeni, Atatürk ilkelerinden hiç bahsetmemiştir. Kendisi, yıllar sonra bunun eleştirisini yapar. Atatürk sevgisinin eksik verildiğini belirtir.

“Kimya öğretmenimizin, “Okuyun kaz kafalılar, okuyun! Öğrenin şu dünyanın büyük adamları neler demişler, nasıl yaşamışlar, neden yaşamışlar şu yeryüzünde. Öküz geldiniz öküz gitmeyin şu dünyadan...” diye kızdığı, benim, dalgın, pencereden kırlara baktığım o güne gelinceye dek, nasıl yalnız bir çocuktum. Kamburunu omzunda taşıyarak yanıma gelip, kalın camlı gözlüklerine vuran güneşten gözleri görünmeyerek, tüm kişiliği sesinde, “Duydun mu 312?” diye bağırıyordu. “Söyleneni dinlemeyi bari öğrenin!” düşünceler içinde yüzüne bakıp, “Ne okunacağını ben bilemiyorum ki öğretmenim” demiştim. “Hem benim okuyacak hiç kitabım yok. Çok istiyorum.” Orta 1’de küçük bir kızdım. Ölümüne dek hep kollamıştır Ali Fuat Hoca beni. -Düşündükçe daha çok anladım: Belli bir eğitim düzeni içinde yetişmediğimizden, hep böyle rastgele birileri girdi yaşamımıza. Okuma, öğrenme yollarını açtı bize, kendince. Peki ne okuduk, ne öğrendik! İşte hocanıma hep bunu anlatmaya çalıştım başlangıçta. “Öğretmenin asıl çilesi budur hocanım” derdim. Onun Batı’da eğitilmiş düzenli kafası pek anlayamazdı. Hay Allah! Bize doğru dürüst Atatürk ilkelerini bile öğretmediler. Biz öyle bir kavram kargaşası içinde yetiştik ki, bir dünya görüşü edinmek şöyle dursun, ona giden eğitim yollarını bile bulamadık. Bir düşün serüvenimiz bile olmadı. Yalapşap bir şeyler öğrendik.”(Meriç,2005a: s.101).

Boncuk Hanım, vatanını, milletini satanlarla mücadele edecektir. Kendinde bu gücü görür. Vatan sevgisi için elinden geleni yapacaktır.

“Babacığının Boncuk Hanıma bıraktığı Allahın dağı, altın değeri kazandı. Parası pulu çok Allaha şükür. Satılacak dolu arazisi var elinde. İşte şimdi, ne yapacağını biliyor o parayla. İkizlere damada baş kaldırmayı, evine geçmeyi başardı ya, kimse tutamaz artık onu. Şimdi o da Nalân’ın seçtiği yolda -Ah Nalân bambaşkadır. Ama, Hocanım ne diyor, “Olmaz!” diyor. “Bu çocuklar tecrübesizdir. Bu çocuklar bilgisiz. Oyunlar büyük. Bu iş böyle olmaz!” diyor. Ah!- Her neyse. Şimdi Boncuk Hanım, halkı, milleti, insanların iyiliğini düşünenlerin yanında! İşte bu kadar! Kötü insanlarla, kötülüklerle, memleketi batırmak isteyenlerle savaştık o da. Çok işi var çoook! Nasıl olacak bu iş! Ne bilsin! Bu yüzden düşünür düşünür sorardı Hocanıma. Dayanamaz gülerdi çoğu kez Hocanım. Çok sever o da Boncuk

Hanımı. Der ki, “İnsanı insan yapan en önemli özelliklerden biri de değişebilmesi, durmadan yenilenebilmesidir.” Öğrenecek bu yolları Boncuk Hanım da. Artık yaşamla savaşmanın, bir amaca doğru yürümenin getirdiği dirlik içinde, yılmadan yaşayacak...”(Meriç,2005a: s.107-108).

Bir Kara Derin Kuyu (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; Mustafa, İstanbul âşığı bir adamdır. Bu yüzden Ankara’yı bırakıp İstanbul’a gelir.

“Hiçbir zaman, mevkiinin adamı olmadım. Boğaz Boğaz, tutturmuş bir Boğaz. Ben Ankara’yı seviyorum. Ben operasız, tiyatrosuz yaşayamam. İşte burada gülünür. Güler adam da. Haykırışlar: Tanrım bu adamın sarhoş gülüşleri çıldırtacak beni. Eh be! Al evi, al parayı, al konserleri, hadi al mevki mevki dediğin şeyi de. Bana eyvallah. Boğaziçi bana yeter. Anılarım da var. Ne kaldı İstanbul’dan birader? Bir Topkapı, bir Boğaziçi. Eh bir iki parça bir şey daha. Şimdi çıkarsın her akşam bu yokuştan. Her akşam çıkmalı bu yokuştan ağır ağır. Çıkarken dinleyeceksin kenti. Dinlemek diye bir şey vardır. Ne demiş, ozan bak, Mustafa kulak ver söylenenlere, ne demiş ozan, İstanbul’u dinliyorum demiş gözlerim kapalı. Nasıl bir şey bu? Bunu bir ozan söylemişse, bunun bir nedeni olmalı. Ozanlar yüce kişilerdir. Onlardan insanlara yüceltici duygular geçer. Budur aranan. Aradığımız bu. Yüceltici, rahat ettirici, mutlu olduğumuzu duyuran, yaşamak güzel dedirten. Bir anlam verilmeli şu dünyaya. İçimizdeki güzel insanı ziyan etmemeliyiz. Kapıp koyvermek yok.”(Meriç,2005a: s.229-230).

Sepetli Kadın (Toplu Öyküleri 2- Bir Kara Derin Kuyu) hikâyesinde; sepet, sıra hasreti çekmektedir. Koparıldığı sazlığı unutmaz. Sepet, burada kişileştirme yoluyla canlı bir varlık gibi düşünülmüştür.

“Tek başımayım yalnızlığında. Bunu aklımdan çıkarmamaya gayret ediyorum. Kuvvetim artıyor böyle yapınca. Bir sepetim var. Her işime yarıyor. Pazardan gelirken, domatesler kirletmişse onu, içine biraz toz sabun serpip köpürtüyorum. Sonra, hortumdan fışkırttığım suyla çalkalayıp, yan duvarın üzerine, güneşe karşı koyuyorum. Kururken çıkardığı, sazlık çiçeklerin kokusu hoşuma gidiyor. Vefalı bir

sepet bu. O sazlığı hiç unutmuyor, biliyorum. Sıla onu bitiriyor.”(Meriç,2005a: s.265).

Çiçek Balı (Yandırma) hikâyesinde; Nemide Hanım, vatanımızın her yerini sevmektedir. Denize bakarak şu cümleleri kurar.

“Ah Akdeniz! Güzel Akdeniz! Nemide sana kurban olsun. Her şeyi güzel.”(Meriç, 2005b: s.65).

Balıklar da Acı Çeker (Yandırma) hikâyesinde; ev sahibesi olan kadın yurt dışında yaşamaktayken, ailecek vatanın adının çağrışımla bile gözlerinin dolduğunu belirtir.

“Diyelim ben ve ünlü yontuculardan olan kız kardeşim, Amerika’da okuyan erkek kardeşimi görmeye gitmişiz. New York’un orta yerinde, kalabalık bir caddenin bir yerinde duruyoruz. Birden, herhangi bir nedenle, bir benzetme, bir koku, bir çağrışımla, doğup büyüdüğümüz kentimizdeki bağ evimizi anmışsak, hemen gözlerimiz dolar.”(Meriç, 2005b: s.75).

Aile bireylerinden biri de İstanbul hasreti içindedir.

“O büyük ailenin, bu öykü içi öyküyü üzerine kurduğumuz üyesi –ki, daha önce belirtildiği gibi, evlenip gittiği ve uzun yıllardır yaşamakta olduğu Arap ülkelerinden birinde, varlıklı, ünlü bir yaşam sürdürmektedir- İstanbul hasreti içinde yanıp tutuşmaktadır.

Ah İstanbul! Ah Boğaziçi!

İstanbul bir masal kentidir.”(Meriç, 2005b: s.77).

Kıpırtı Hanım (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; yaşadığımız şehir vatanın bir parçası olduğundan, vatanına özellikle de İstanbul’a sevdalı Kıpırtı Hanım’ın, İstanbul sevgisi şöyle belirtilir.

“İşte Kıpırtı Hanım: Oturmuş çimenlere, bahar esintisine karşı; Kanlıca’da, yukarılarda, tepede, evlerin seyrekleşip koruluğun başladığı yerde; büyük yola çıkılmadan bir önce...

Dalıp gitmiş. Yüzünde hep o dingin ifade, dudaklarında hep o belli belirsiz gülümseme. Çocukluğu, öksüzlüğü, Feride Hanım teyzesiyle dolaştığı İstanbul.

Eyüpsultan, Haliç, Kasımpaşa, Feriköy, mum yaktıkları kiliseler, Mahmutpaşa, Kapalıçarşı, terlikçiler, bakırcılar, dokumacılar, Fatih... Gel bu tarafa, Anadolu yakasına, balıkçılar, Üsküdar yokuşları... Kadıköy, Çengelköy, Vaniköy... Ayazmalar, hamamlar, kiliseler, camiler, imaretler...

Sonra, altmış yıldır taşını toprağını, sesini, kokusunu, soluk alışını bildiği evinin sokağı. Ev! Ağaçları, iki adım ötedeki büyük işlek caddesi, sevgisi kanına işlemiş olan yaşadığı semt... Gülümser kendi kendine. Der ki içinden, “şarkısı bile var. “kız sen İstanbul’un neresindensin” diye.”(Meriç,2012a: s.13).

Kıpırtı Hanım’ın İskeledeki Ahbabı (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; vatana olan borcumuzun sadece onu kazanmakla değil ona sahip çıkmakla olacağını belirtmişlerdir.

“Mihrişah Sultan derdi ki, “Bu memleketi, adam olanlar kurtaracak, ama onlar da çok az be anam bu çöplükte. Balık baştan kokmuş bir kez. Onun için zor oluyor, eski mayayla, yeni hamuru tutturmak. Kemiklerini sızlattılar Gazi Paşa’nın. Görsenize, (ulan allahsızlar) bu cumhuriyet, bir fidan be kuzum. Bırakmıyorlar boy atsın, gelişsin. Biz, adamsak eğer, bu fidanı korumak zorundayız. Baksanıza, börtü böcü sarmış dallarını, her bir yanını.”(Meriç,2012a: s.19).

Kıpırtı Hanım (hadi buna Kıpırtı Hanım- 2 diyelim) (Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; Kıpırtı Hanım’ın İstanbul’a olan sevgisi, ondan vazgeçemeyişi, onu bütünüyle kabullenışı anlatılır.

“Paha biçilmez İstanbul şehri!

Bu, masal şehrinde yaşayan herkes, her canlı, bahçemdeki börtü böcek bile, benimdir. Deniz, Boğaziçi, hatta dağlar, taşlar, çayır çimen hepsi benimdir. Bu şehir, insanlarla ve onların yaşaması için gerekli olan her bir şeyle tıklım tıklım doludur. Caddeleri, sokakları, evleri, insanları, arabaları, asfaltları, dörtyol ağızları, parlak ışıklı mağazaları, minareleri, sandalları, motorları, vapurları, çarşıları, pazarları, çöplükleri, harabeleri, kaldırımda paytak paytak yürüyen, annesinin elini tutmasına başkaldıran bebeleri, grup hâlinde dolaşan, patırtıları dünyayı tutan liselileri, delikanlı üniversitelileri, sevgilileriyle (ne derdi Mihrişah Sultan, sokağın sultanı; Aştır insanı insan yapan efendim. Birakın sevsin çocuklar birbirlerini!) bakkalları, şoförleri, eczacıları, gökdelenleri, ağaçları, uçan kuşları, manavları, lokantaları, dönercileri, çiçekçileri... Hepsi benim!”(Meriç,2012a: s.20).

Kıpırtı Hanım’ın İstanbul’a hayranlığı vardır.

“Duymayı, düşünmeyi bilenler için, bir başkadır Boğaziçi’nin sesi.

Kolay değildir, esintinin içinde İstanbul’un, Boğaziçi’nin, yedi tepenin sesini algılamak.

Bu tanımlama, üç aşağı beş yukarı, bütün kıyı kentleri için yapılabilirse de, İstanbul’unki başkadır. O İstanbul’dur çünkü. Dünyada bir tane İstanbul vardır. Ölümlü insanoğlunun imgeleminde yaşayan, geçmiş denilen, zaman denilen, hani tarih denilenini içinde, en ışıklı, en özlenen, en merak edilen, uzaklar sözcüğünün çağrışımları içinde, rüya denilen, tılsım denilen, arzu edilen ama erişilmesi çok zor diye düşünülen o ‘şey’dir İstanbul.

...

Boğaziçi, kendinin derinlikleri olsun, açıldığı engin denizlerin çok diplerine saklanmış olsun, bütün o eski zaman seslerinin üzerine, onlara karışan şarkıların, ezgilerin, göçlerin, seferlerin nağmelerinin, üflenmiş kavalların, neylerin, yanık gazellerin, yürek titreten taksimlerin sesini yerleştirmiştir, yüzyıllar boyunca. Onlar kaybolmamıştır, ama derinlere, çok derinlere gizlenmişlerdir. Şimdi artık,

bazılarınca duyulur. Işığını sezip duygulanan yüreklerde sadece.”(Meriç,2012a: s.23-24).

“Uğurlar Olsun, Uğurlar Olsun / Hüzünlü Bulutlar Yoldaşın Olsun”
(Gülün İçinde Bülbül Sesi Var) hikâyesinde; vatana ve içinde yaşayan insanlara olan sevgi belirtilir.

“Ne güzeliz oysa. Bizim memleketimizin güneşi de denizi de, toprağı da insanı da güzeldir.

Değil midir?

Öyledir. Öyleyizdir.

Yüzyıllardır, içimizde mikrop tutmayışımızdan belli değil mi?”(Meriç,2012a: s.112).

Vatan sevgisi onu topyekûn kabulle gerçekleşir. İyisiyle kötüsüyle kabul edilir bireyler. Sadece vatanın bölünmez bütünlüğünü bozacak namert olanlar kabul edilemez.

“Ben, ben varım ya ben, bağırarak istiyorum avazım çıktığı kadar bazılarına:

Allah belanızı versin, diye.

Sözüm/üz, bütün aymazlara, bütün memleketini, insanını sevmeyenlere (beğenmeyenler defolup gitsinler, beğendikleri memleketlere.)

Bu memleket bizim. Her şeyiyle. Doğusu batısı, hırlısı hırsızı, akıllısı, sersemi, iyisi kötüsü, hepsiyle. Ama namerdiyle değil.”(Meriç,2012a: s.114).

Çisenti 5 (Çisenti) hikâyesinde; uykusu kaçan kadın, İstanbul ve Boğaziçi’ne olan hayranlığını, sevgisini dile getirir.

“Günün, hemen her saatinde başkadır Boğaziçi. Bir onu seven, ona bakmasını bilen için, bir de, kıyısında, onunla göz göze uzun yıllar oturan için.”(Meriç,2010: s.87).

“Sabahın bir erken saati vardır. Cadde bomboştur; gürültüsü henüz başlamamıştır. Arada bir geceden kalma, gecikmiş, ya da erkenci bir araba geçer. İlk otobüsün eli kulağındadır. Ondan bir öncedir bu vakit. Boğaz’ın gizemi, yoğun bir sis olup, sarmıştır her yanı. Ortalık aydınlıktır oysa; güneşsiz, ışıksız, dupduru. Ama göz ille güneşi arar.

Karşı kıyılarda her şey, ağaçların koyu yeşili, çatıların solmuş, kahverengimsi, pembemsi kiremitleri, beton yüzeylerin kum rengi, pencereler, o kadar belirgindir ki, sanki ancak, bir tek güneşli havada olabilirmiş böyle bir görüntü gibi gelir insana. Şaşırtır.

Güneş kendini en önce pencerelerde belli edecektir. Bu hemen olmaz tabii. Sabırla beklemek, bakmak gerekir. İlk olarak karşı kıyıdaki beyaz apartmanın, en üst katından üç pencere ışıqlanır. Bir ışık parçası da, pembe yalının önündeki motora düşer. Kıyı öylece, güneşsiz, aydınlık ve belirgin dururken, yukarda yeşilliklerin arasında bir nokta birden pırıl pırıl olur; bir anten belki. Orada ne olabilir ki diye düşünürken, aşağıda, bu yanda, hemen kıyıdaki yalıların çatılarında denize doğru pırpırlanan kuşlara bakarken, karşıdan deniz kenarından otobüsler geçmeye başlar. Işık alan yalının önünden geçerken, onlar da bir an aydınlanır, renkleri ortaya çıkar.”(Meriç,2010: s.88).

“Kadın, Boğaziçi’nin sevdalısidir. Hep bakar ona. Onun bütün oyunlarını, onun hırçınlıklarını, ay ışığıyla, lodosla, akıntılarla olan bütün cilvelerini bilir; sandallarla, gemilerle, yelkenlilerle, hatta balıkçılarla bile. Bazen yeni yetişen küçük bir kızın utangaçlığı kadar masum, bazen feleğin çemberinden geçmiş, dünyaya yuf borusun öttürmüş, hayın, fettan, acımasız bir kadın kadar can alıcı olabilir.”(Meriç,2010: s.88).

Çisenti 6 (Çisenti) hikâyesinde; tayin olanların herhangi bir yere ait olamayışından bahsedilir. İstanbul sevgisi vatanın bir parçası olarak dile getirilir.

“Yüzlerce yıllık, ünü dünyayı tutmuş bir düş olan, böyle bir kentte yaşarken insan, o yüzlerce yılın yaşanmışlıklarını sezer. Hakkında çok şey yazılmıştır. İmgeleminde, gezginler, anılar, ozanlar, şiiirler, romancılar, romanlar, resimler,

fotoğraflar vardır. Okuyup öğrendikçe, gezip, bakıp gördükçe, tam öğrendim, bildim bu kenti dediğinde, öyle sandığında, bilmediğin bin bir sokakla, aklını durduran görüntülerle karşına, çıkıverince karşına, bir büyüünün içinde yaşadığını iyice anlarsın.

İstanbul'un bozulduğu, çarpık kentleşmenin onu bitirdiği söylenir. Doğrudur.

Yalnız, şunu da eklemek gerek: Bu İstanbul, yedi tepe üzerine kurulmuştur ama, kaç yetmiş bin kez, sevmesini bilenlerce efsunlanmış bir kenttir. Ona bakmayı, onu görmeyi, onu yaşamayı bilmek başka bir şeydir. Her kulun harcı değildir.

Hele yazmak! İstanbul'u, yazmak istediklerinin tümünden sıyrılıp, onun delisi, onun divanesi olursan (belki) yazabilirsin.

Onu bilmeye, anlamaya kalkışınca, büyülenmeyi önceden hesaba katmak gerek. Ben bile (bir yabani olarak) bilmeden büyülenmemiş miydim? Büyülenmişim ama, razıyım.

Ne yazık ki İstanbul da benim kentim değil. Yarım yüzyıllık beraberliğimize, annemin bir İstanbul kızı olmasına karşın, benim 'bizim orası' dediğim bir kent yok. Yok ki!''(Meriç,2010: s.94).

Korsan Çıkmazı romanında; Berni'nin komşusu hem önemli günleri hatırlamaz hem de kendisine laf ettirmez.

“- Çok haklısınız. Benim de millî duygularım çok kuvvetlidir. Bayramlarda falan hep bayrak asarım. Türklüğüme falan hiç söz söyletmem doğrusu.”(Meriç,2012b: s.33).

Milletimizi olduğu seviyeden çok daha üst seviyelere getirmeliyiz.

“Babası dermiş ki: ‘Bir adama numarasını verirsin, o artık o numaranın adamıdır. Ondan başka bir şey beklemezsin. Verdiğin numarada iyisini bulduğun zamanları da şans sayacaksın.’Yani işte bizim toplumumuz bu. Onu iyi numaralar alacak duruma getirmeliyiz.”(Meriç,2012b: s.73).

Meli ve Berni eğer Türkiye bir savaşa katılırsa ne olacağı konusunda konuşurlar.

“- Ama bombardıman uçakları gelince?

- Biz o zaman hastabakıcı oluruz.

- Neyyire hala izin verir mi?

- Vermesi gerekir. Memleketimiz için zorunluyuz buna.”(Meriç,2012b: s.114).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Nezihe Meriç, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının ilk kadın yazarlarından. Bu yönüyle ve örnek bir edebiyatçı olması sebebiyle yazar, eserlerinde bireylere yön vermeyi ve onları doğru olana ulaştırmayı amaçlar. Ele aldığı konular bakımından özellikle kadınların ve genç kızların hayatına yön vermeyi, onları hayatın başarı adımlarında görmeyi amaçlar. Bu tavrındaki temel sebep annesinden itibaren hayatına giren kadınların maddi zorluklar yaşayan, ekonomik olarak bağımsızlığını kazanamamış, bazen eğitim almış- alamamış olmalarıdır. Kadınların hem ekonomik hem de sosyal alanda güçlü olmasını, kimseye muhtaç olmamasını isteyen yazar, yazdığı hikâye ve romanlarda buna özellikle dikkat eder.

Meriç, sosyal ve siyasal olaylara da değinir. Özellikle siyasal olayları ve siyasetten dolayı zor durumda kalan insanları “*Dumanaltı*” ve “*Bir Kara Derin Kuyu*” eserlerinde işler. Bazen arkadaşı bazen aile bireyleri bazen de kendisi siyasetin içinde olan kişilerin gözünden Türkiye’nin yakın tarihi yansıtılır. Özellikle bu iki eserde 12 Mart dönemi Türkiyesinden kesitler sunar. Türkiye’nin yakın tarihindeki siyasal olayları halkın gözünden ve arkadaşlarının başından geçen olaylar kapsamında değerlendiren yazarın bu eserindeki değerler daha dikkatli incelenmiştir. “Polis, jandarma, kaçak, anarşist, özgürlük, komünizm, boykot, fikir özgürlüğü, baskı, tutuklanma, işkence” kelimeleri yazarın diğer eserleri arasında ilk kez bu eserinde karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle sanatçının içinde bulunduğu toplumun gündemine de ışık tuttuğunu söyleyebiliriz.

İncelediğimiz eserlerinde aile içi ilişkiler de oldukça önemli yer tutar. Sorumluluklarını aksatan ebeveynler, fedakâr anneler, öksüz ya da yetim kalmış aile bireylerinin yaşam içindeki zorluklara karşı tavrı ve maddi imkânsızlıklara karşı mücadele eden bireylerin durumları özellikle daha çok ele alınır. Bu anlamda yazar, toplumsal gerçeklere temas etmeye devam eder. Toplumun kanayan yaralarına temas etmekten kaçınmaz. Kişileri hayatın gerçek yanlarıyla yüzleştirir. Hayalperest veya pembe bir edebi dünyası yoktur. Fakat buna umutsuzluk içindedir diyemeyiz. Çünkü umut ışığını kaybetmemeyi, azmetmeyi, vazgeçmemeyi eserlerinde sıkça işler.

Bu çalışmanın içinde yazarın sekiz hikâyesi ve iki romanı incelenmiştir. Bu eserlerinde otuz sekiz bireysel değer ve dokuz toplumsal değer belirlenmiştir. Tespitlere göre yazar bireysel değerlerden aile sevgisi ve ailenin önemi, doğaya duyulan saygı ve sevgi, erken evliliğin zararları, ideal evlilik, İlahiye (Allah'ın) gücüne olan inanç, kitap ve okuma sevgisi, okumanın ve eğitim almanın önemi, sağlıklı, dayanıklı, güçlü olmanın önemi, sevgi dolu olmanın yaşama ve insanlara etkisi, umutsuzluğa düşmemek, umut dolu olmak, yardımseverlik ve yaşama sevgisi, yaşama bağlılık; toplumsal değerlerden ise ahlak kurallarına uyma, arkadaşlık ve dostluk, sadakatin önemi ve ihanetten uzak durmak, görgü kurallarına uyma ve vatan, millet sevgisi üzerinde daha çok durur.

Yazar, kaleminin gücünü özellikle gözlemlerinden alır. Durum hikâyeleri yazarak hayatın her anında yaşanması mümkün olan olayları inceler. Babasının memuriyeti sebebiyle gezdiği her şehirde gözlemlediği kişiler ona ilham kaynağı olmuştur. Doğaya ve çevre tahribatına olan duyarlılığı, özellikle kız çocuklarının eğitilmesine ve okutulmasına önem vermesi, erken yaşlarda yapılan evliliğe kesinlikle karşı çıkışı, kitap okumayı ve bilinçli bir toplum olmayı önemsemesi yazarın başlıca işlediği değerleridir. Nezihe Meriç'in doğaya oldukça önem veren, hassas yapısını evlerin bahçelerindeki çiçeklerden, hiç olmazsa dar hayatlarındaki küçük saksılarından aldıkları mutluluktan, apartman hayatı yerine bahçelerinde bol çiçekli müstakil evleri seçmelerinden anlıyoruz. Yazar, Bodrum'da yaşayan insanları tasvir ettiği "*Eskiden Bodrum'da 2*" ve "*Güzbeyi*" hikâyelerinde eski ve yeni hâlleriyle Bodrum'u anlatmıştır. Özellikle Bodrum'a has bir çiçek olan begonvillerden sıkça bahsetmiştir.

İncelemelerimiz sırasında bazı hikâyelerdeki karakterlerin benzer özellikler taşıdığı gözlemlenmiştir. "*Bir Kara Derin Kuyu*" ve "*Eskiden Bodrumda 2*" hikâyelerinde adı geçen "*Zeliha*" ve "*Boncuk Hanım*" evlatlarının isteği yüzünden apartman dairelerinde yaşamak durumunda kalan iki kadındır. Bazı kahramanların isimlerini aynı şekilde diğer hikâyelerde de kullanarak sanki hikâyelerde devamlılık sağlar. Farklı kişiler olmasına rağmen eserlerde çok tekrar eden kişi isimleri şunlardır: Zerrin, Meli, Bengi, Sofiya, Bülent, Rüstem Baba, Rüstem Usta. Yine

eserlerdeki anne olan kişilerden özellikle “*Fındık Hanım*” ve “*Kıptı Hanım*” ın fedakârlık örneği olan, sevecen, anaç ve cömert kadınlar oldukları tespit edilmiştir.

Mekân olarak eserler incelendiğinde çeşitlilik gözlemlenir. Evlerde apartman daireleri yerine müstakil binalar (köşk, villa, yalı ve konaklar) tercih edilirken, sokak her zaman mahallelinin en aktif olduğunu “yaşanan yer” olma özelliği taşır. Şehir merkezinde de geçen olaylar vardır ama yazar kıyı kentlerini, sahil kasabalarını, Anadolu kasabalarını ve köylerini işlemeyi daha çok tercih etmiştir. Meriç pek çok yazardan farklı olarak mutfak ve kapı eşiğini de mekân içinde ayrıca işler. Mutfak özgürleşmek isteyen kadının kendi kurallarını kurduğu, kendini rahat hissettiği, evi ev yapan güzel kokulu yemeklerin piştiği yerdir. Kapı eşiği ise kadının önemli kararları almakta bir dönüm noktası olan merkezidir. Kadın ya özerkliğini ilan eder ya da evde başına gelenlere katlanmalıdır. Meriç, kadını hep özgürlüğe yöneltir.

Zaman ise incelediğimiz pek çok hikâye ve romanda olayın gerçekleştiği zamanla yani Türkiye’nin gerçekçi gözlemleriyle uyum içindedir. Zaman sayesinde âdeta döneme ışık tutulmaktadır. Olaylar kronolojik sıraya uygun verilmekle birlikte zamanda geri dönüşler de vardır. Dar zaman kullanılmıştır. Bir yaz günü, akşamüstü, gece, sabahın ilk saatleri örnek olarak verilebilir.

Hikâyelerinde dil açık, yalın ve günlük konuşma dilindedir. Deyim, atasözü ve tamlamalarla zenginleştirilmiş akıcı güzel bir dili vardır. Yöre halkından bir kişi konuşturulurken yörenin ağız özelliklerine uygun ifadelerle yer verilmiştir. Burada yazarın gözlemlerinin ne denli güçlü olduğu da görülür.

Nezihe Meriç’in okuyucuya vermek istediği mesajı, bazen olumsuz örnekleri ile vermeye çalıştığı gözlemlenmiştir. Örnek olmayan evlilikler, aileler, iyi olmayan anne babalar, evden kaçan kızlar ve sigarayı, alkolü kullanan bireylerden hareketle “iyi, ideal ve olumlu davranış” tespitine çalışılmıştır. Toplumu eğitmeyi ve yönlendirmeyi amaçlayan bir yazar olduğu düşünülerek; eserlerinde iyi, güçlü, başarılı, saygılı ve özgüveni yüksek bireylerin yetişmesini isteyen bir yazar olduğu bilinerek çalışmamız tamamlanmıştır.

KAYNAKÇA

I. YAZARIN KENDİ ESERLERİ

A. İNCELENEN KAYNAKLAR

1. ROMANLAR

MERİÇ, Nezihe, (2008), **Alacaceren**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, (2012b), **Korsan Çıkmazı**, YKY Yayınları, İstanbul

2. HİKÂYELER

MERİÇ, Nezihe, (2005a), **Toplu Öyküler 2**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, (2005b), **Yandırma**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, (2010), **Çisenti**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, (2011), **Toplu Öyküler 1**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, (2012a), **Gül İçinde Bülbül Sesi Var**, YKY Yayınları, İstanbul

B. YAZARIN YARARLANILAN DİĞER ESERLERİ

MERİÇ, Nezihe, 1982, **Etiler Mektupları**, Tekin Yayınevi, İstanbul

1. ANI

MERİÇ, Nezihe, 2004, **Çavlanın İçinde Sessizce**, YKY Yayınları, İstanbul

2. OYUN

MERİÇ, Nezihe, 2003, **Toplu Oyunlar (Çın Sabahta, Sular Aydınlanıyordu, Sevdican, Tartışma, Öyle Bir Gün)**, YKY Yayınları, İstanbul

3. ÇOCUK KİTAPLARI

MERİÇ, Nezihe, 1998, **Ahmet Adında Bir Çocuk**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, 2007, **Alagün Çocukları**, ÇINAR Yayınları, İstanbul

_____, 2011, **Dur Dünya Çocukları Bekle**, ÇINAR Yayınları, İstanbul

_____, 2016, **Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, 2016, **Küçük Bir Kız Tanıyorum Yedi Yaşında**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, 2016, **Küçük Bir Kız Tanıyorum Sekiz Yaşında**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, 2017, **Küçük Bir Kız Tanıyorum Dokuz Yaşında**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, 2017, **Küçük Bir Kız Tanıyorum On Yaşında**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, 2017, **Küçük Bir Kız Tanıyorum On Bir Yaşında**, YKY Yayınları, İstanbul

_____, 2017, **Küçük Bir Kız Tanıyorum On İki Yaşında**, YKY Yayınları, İstanbul

4. MEKTUP

MERİÇ, Nezihe, 2011, **Aix – Londra – İstanbul Mektupları**, YKY Yayınları, İstanbul

DİĞER KAYNAKLAR

Bezirci, Asım, 1999, **Nezihe Meriç (Monografi)**, Evrensel Basım Yayın

Enginün, İnci, 2001, “**Kadın Yazarlar**”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

_____, 1991, “**Türk Kadın Yazarları**”, **Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Kaplan, Mehmet, 2005, **Hikâye Tahlilleri**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

MEB, 2006, **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. sınıflar)**, MEB Yayınları, Ankara.

Tekin, Mehmet, 2002, **Roman Sanatı (Romanın Unsurları)**, Ötüken Yayınları, İstanbul.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 2013, Dergâh Yayınları, İstanbul.

www.tdk.gov.tr (05.01.2019)(Türkçe Sözlük)

MAKALELER

Baş, Selma, (2017), **Nezihe Meriç’in Öykülerinde 12 Mart Dönemi ve Yansımaları**, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi C. 1 S. 38, s.28)

Gültekin, Lerzan, (2012), **Nezihe Meriç’in İlk Dönem Öykülerinde Kadın Bakış Açısı**, (Atılım Sosyal Bilimler Dergisi C. 1 S. 2, s.67-78)

Kardaş, Mehmet Nuri - Seda Cemal, **Değerler Eğitimi ve Türkçe Öğretiminde Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalara İlişkin Kaynakça Denemesi**, Dergi Park Akademik (<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/351405>, 2019)

DOKTORA ÇALIŞMASI

Hilmioğlu, Sevim, (2004), **Nezihe Meriç'in Hayatı, Sanatı ve Eserleri**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim dalı, Konya.

YÜKSEK LİSANS ÇALIŞMALARI

Önder, Alev, (2006), **Nezihe Meriç'in Öykücülüğü**, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalı, Adana.

Çakan, Eyüp, (2008), **Ahmet Mithat Efendi'nin Hikâyelerinde Eğitim Değerleri ve Türkçe**, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Akın, Kevser, (2009), **Sevinç Çokum'un Romanlarında Eğitim Değerleri ve Türkçe**, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Erenci, Deniz, (2011), **Nezihe Meriç'in Eserlerinde Kadın Kimlikleri ve 1950'lerin Kadın Sorunları**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim dalı, Ankara.

Gezeroğlu, Senem, (2015), **Nezihe Meriç'in Öykülerinde Kronotop (Zaman-Uzam)**, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalı, Nevşehir.

ÖZGEÇMİŞ

T. C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Sinem TOKER BADEM	İmza:
Doğum Yeri:	Germencik / AYDIN	
Doğum Tarihi:	15/04/1986	
Medeni Durumu:	Evli	

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Yer	Yıl
İlkokul/ Ortaokul	Yedi Eylül İlköğretim Okulu	Germencik/ Aydın	1992
Lise	Ortaklar Anadolu Öğretmen Lisesi	Germencik/ Aydın	2000
Lisans	Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi	Konya	2005
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya	2019
İş Deneyimi	Germencik Anadolu Lisesi	Germencik/ Aydın	2019